



11951/B/1

43

4 vols







GULIELMI  
BALLONII  
OPERA OMNIA  
MEDICA  
*TOMVS PRIMVS.*





Digitized by the Internet Archive  
in 2018 with funding from  
Wellcome Library

[https://archive.org/details/b30527740\\_0001](https://archive.org/details/b30527740_0001)

GULIELMI  
BALLONII  
MEDICI PARISIENSIS  
CELEBERRIMI  
EPIDEMIORUM  
ET

EPHEMERIDUM  
LIBRI DUO,

STUDIO, & OPERA  
M. JACOBI THEVART,

Medici Parisiensis, digesti, Scholiis aliquot illustrati, &  
in lucem primum editi:

*Prodeunt secundo emendatissimi, & Græcarum dictionum passim occurren-  
tium interpretationibus insigniter aucti.*

Ἀπόβας βιώσειν, ἢ μὴ λανθάνειν,  
Φθιγγόμενα πρότερόν τε παραινέει.



VENETIIS,  
APUD ANGELUM JEREMIAM,  
Via Mercatoria sub signo Minervæ.

---

MDCCLXXXIV.  
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

303528



NOBILISSIMO

AC SPECTATISSIMO

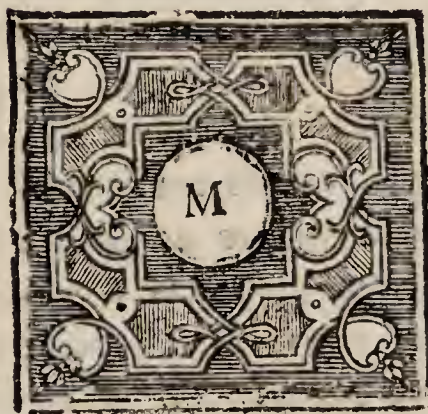
VIRO DOMINO

CAROLO  
BUVARDO

*In utroque Regis Consistorio Secretiori Consi-  
liario, & Archiatrorum Comiti dignissimo,*

JACOBUS THEVART,

Medicus Parisiensis, S. P. D.



ULTIS gentibus eum morem fuisse legimus (Vir amplissime BUVARDE) ut mola salsa & lacte Diis supplicarent, si deficerent tura, quibus Deos patrios rite venerarentur: neque umquam culpæ aut vitio datum fuit Deos summa religione colere, aut heroas aliquo officii & obsequii genere prosequi. Maximo sic quondam Regi a tenuis census opifice oblatum fuit ὀδάριον, quod is benignissime excepit, plurisque dantis animum & religionem, quam muneris pretium & dignitatem aestimavit. Dabis, si placet, pariter veniam, Archiatrorum Comes dignissime, si hos Epidemiorum & Ephemeridum libros a Clarissimo BALLONIO, plurimum olim tibi commendato, studiose lucubratos, amplissimi muneris instar tuæ dignitati & auctoritati voveo atque offero; quum non suppetat magnificentius aliud, quod ad tuos tholos appendam. Levidense fateor, ut par est, hoc munusculum aestimabis, si ex tua dignitate, aut eruditionis absoluta gloria spectetur: Verum si novitas rebus omnibus aliquid pretii & dignitatis adferre solet, non est quod diffidam quin aliquam apud te gratiam ineat. Nullus enim, ex clarissimis nostri ordinis proceribus in hunc usque diem, de Constitutionibus aeris imperii nostri Gallici, & anniversariis temporum vicissitudinibus, quicquam scriptis aut litteris mandavit. Quæ tamen temporum

Ballonii Oper. Tom. I. a 3 tempe-



## EPISTOLA NUNCUPATORIA.

tempestatumque vices & aeris μεταβάσεις, in Medicina facienda tanti momenti existunt, ut in iis τὸ θεῖον reperiri, parique ratione, a temporum mutationibus potissimum oriri morbos scripserit Hippocrates. Quamobrem apud suos, hanc Medicina partem divinus Senex diligenter excoluit, sexque aureis plane libris comprehendit. Nemini igitur mirum videri debet, si præ ceteris BALLONII operibus, hosce de Morbis, qui apud nos populariter superioribus annis grassati sunt, libros, tibi tuoque nomini nuncupandos selegi. Nam quum in Hippocratis & Galeni lectione sis versatissimus, nihilominus tamen divinis Hippocratis Epidemiorum libris potissimum te delectari fama prædicat. Unde mihi sperare licet, quod animi relaxandi gratia, anniversarias hasce celi nostri constitutiones curiosius legere non aspernaberis, in quibus nonnulla forte comperies, quæ præstans tuum ingenium recreabunt, & grave tuum iudicium expectant: nam si hæc lucubrationes a te probatæ fuerint, non est quod cujusvis censuram, aut maligni livoris dentem postmodum reformident. Is enim es unus pulcherrimo illo Madaurensis philosophi dignus elogio, inter doctos nobilissimus, inter nobiles doctissimus, inter utrosque optimus; Is, inquam, qui post summam in visendis egris curam & sedulitatem, post tot devictos & superatos populares morbos, tot præstantes viros orci faucibus ereptos, ad supremum medicæ dignitatis fastigium evectus fueris. His præclaris titulis & nominibus artis scilicet peritia, probitate, prudentia, fide, integritate, vigilantia, εὐρυχία denique, Regis invictissimi & iustissimi vitam tueris sanitatemque moderaris; Hanc sæpius nutantem, & prope labantem (sed maxime dum potentissima morborum causa regione fervida, æstuoso celo, sævientibus passim popularibus morbis iisque periculosissimis, Principis generosissimi, immo totius regni incolumitati insidiarentur) singulari tu, & prope divina ἀγχιολία & mirabili δεινολία stabilivisti, atque confirmasti. Quid plura? ad tam laudabilem εὐεχίας & εὐχρασίας gradum beatissimis tuis consiliis Regem potentissimum perduxisti, ut ille Augustissima Borboniorum stirpi, imperio Gallico, totique orbi tamdiu desideratam & exoptatam prolem magna omnium admiratione ac latitia fortunaverit. Quos istos tuos honores ac faustos rerum exitus, Deum Optimum Maximum oro, atque obtestor, ut bene ac feliciter provehat, teque nobis incolumem quam diutissime servet. Vale. Lutetiæ Parisiorum Kal. Aprilis. Ann. a salutifero partu M. DC. XL.



BENEVOLO LECTORI  
JACOBUS THEVART  
MEDICUS PARISIENSIS,

S. D.



ET US est, sapientumque omnium calculo comprobata sententia ( BENEVOLE LECTOR ) non nobis solum natos nos esse, sed & Patriæ: quam qui pro sua virili nulla umquam ratione adjuverint, indigni profecto sunt, qui aliquod inter cives nomen obtineant, adeo ut, vel ipso referente Seneca, turpius nihil sit, quam grandis natu senex, qui nullum habet aliud argumentum, quo se probet diu vixisse, præter atatem. Quod quum

*Lib. I. de  
tranq̃  
vita.*

NIUS, dignissimus quondam facultatis nostræ Decanus, & antiquior Magister, ita dum viveret semper se domi forisque gessit, ut posthabita ac ferme neglecta rei domesticæ cura, totus is utilitati publicæ deditus atque consecratus videretur. Testes ejus rei sunt hac in urbe superstites adhuc plura quam sexcenti, quum nobiles ac locupletes, tum pauperes & egeni, quos pari sedulitate ac vigilantia invisit ægrotantes, & a morbis vindicavit gravissimis. Idipsum & abunde testantur præclara ejus monumenta, quibus conscribendis & elaborandis totum id, quod ex ægrorum curatione succidere tempus poterat, infumfit, quæque fatis ipse concedens apud me Nepotem, tamquam carissima pignora, deposuit, eo consilio, ut captata per me *ἐὐκαιρία* ederentur aliquando: sicque is ipse non præsens tantum coætaneis suis, sed & vita functus posteritati prodesset. Nec sua illum hæcenus fefellit expectatio; quippe ex ejus Consiliis jam ante annos aliquot evulgatis, Philiatrōv plerique fatentur palam ac ingenue plurimum se adeptos, & ad perite, ornateque de rebus medicis differendum, & ad medendum periculosis non paucis affectibus. Verum longe majoris apud me ponderis semper fuit Nobilissimi & meritissimi Archiatrōv Comit̃s B U V A R D I de Consiliis ipsius, deque Auctore judicium, quem ipse non semel pronuntiavit, talem olim se novisse, ut nihil ab eo nisi doctum, curiosum, & ad unguem elaboratum prodire posset. Quo certe elogio ( quum laudari a laudatissimis viris singularis virtutis sit argumentum ) quasi stimulo quodam vehementer me incitatum sensi ad alia quædam BALLONII Opera ex musei nostri latebris in publicum emittenda, ac præ ceteris Epidemior̃ & Ephemeridum libros duos: Definitionum medicarum unum: Commentarium in Theophrasti



in libellum de vertigine , ac tandem famosum illud Problema: Cur fauciatis dextra capitis parte convulsio sinistrae partis contingat . Quæ opuscula quatuor diversis etsi de rebus tractent, uno volumine visum æquum est comprehendere , quod singula mole exigua sint , rerum tamen ac sententiarum pondere amplissima, ex quibus si legere vacat, utilem juxta ac suavem fructum percepturus es . In prioribus enim duobus libris non modo morborum passim grassantium , ut ipsa pollicetur *Επιδημιῶν Ἐπιγραφὴ*, ideam & morem licebit observare, sed & anniversarias temporum constitutiones ac mutationes accurate descriptas illic invenies ( quare & *Εφημερίδες* id operis nuncupatur, ) Immo & memorabiles historias quasdam, rarasque auctoris observationes, nec non quæstiones scitu dignissimas passim offendes , quæ hisce titulis, *Τετηρημένα καὶ Ἑρωτήματα ἀξιόλογα* intelligi debent: Omnia denique tanta doctrinae varietate ubique conspersa animadvertes, ut non immerito *Πάρεργα* quoque, & *Σύμμικτα* idem hoc opus Auctor inscripserit. Quos ad libros scholia etiam nonnulla addidimus, quo facilius & promptius ad praeceptuos & selectiores locos oculorum & mentis aciem intenderes . Ad librum autem Definitionum Medicarum quod spectat, parum absuit quin æternis illum tenebris addiderim, quod nempe id argumentum jam olim a JOANNE GORRÆO Medico Parisiensi doctissimo eleganter excultum, nuper vero ab ejus Nepote, aviti ut nominis sic & doctrinae & virtutis hærede, tanta accessione locupletatum sit, ut vel ipse Aristarchus ad ejus perfectionem nihil desideret. Unde sic apud me reputabam, si post amplissimum hoc absolutissimumque GORRÆORUM opus pauculas BALLONII Definitiones in lucem profero, perinde exceptum me iri, ac si Noctuas Athenas, ut est in proverbio, comportarem: ideoque ab ejus eruditissimi libelli editione decreveram abstinere . Verum qui hæc BALLONII Definitiones perlustraverant docti quidam viri, meum id consilium neutiquam probaverunt, iis me verbis affati, quibus apud Homerum Automedontem affatur Alcimedon,

Hom.  
Iliad. 17.

----- τὶς τοῖ νυ θεῶν νηκερδέα βελάν  
Εὐνήθεσσιν ἔθηκε

An non liquet, agebant, aliud omnino scriptionis genus sequutos esse GORRÆOS, aliud BALLONIUM? qui nimirum spinosas dictionum & distinctionum ἀκριβολογίας vix attingens, totus in explicandis rebus obscurisq; Hippocratis & Galeni locis, Scholiastis instar, enucleandis occupatur. Ne invidas, iterabant, eam utilitatem Philiatris, quam aliunde consequi non possint. Quibus dictis ipse persuasus, non potui non manum adinovere operi, hoc est, nullo certo ordine dispositas voces juxta litterarum Græcarum seriem describere, typisque excudendas tradere cum Epistola quadam ad L. DURETUM, ex auctoris Epistolis excerpta, qua constat se, si vixisset, opus hoc ipsi DURETO, quo usus erat Præceptore, dicaturum fuisse. At vero de Theophrasti libello *περὶ ἰλίσγων*, depravato quondam ac mutilo, nunc vero pristino suo nitori atq; integritati restituto, prima quidem habenda venit gratia BONAVENTURÆ GRANGERIO, Medico Parisiensi eruditissi-



mo , a quo & Latinus olim factus , & scholiis aliquot illustratus est ; sed iis ita brevibus , ut dictionis dumtaxat curam habuisse videatur . At BALLONIUS rebus ipsis quam nominibus magis additus , nihil obscurum non abunde explicatum , nihil dubium non discussum ac solutum relinquit , omniaque ad vertiginis generationem , dignotionem & curationem pertinentia , quantumvis abdita sint , ita patefacit , ut tenebricosus ille affectus *σχοτόδιος* , jam pellucidus ac perspicuus haberi debeat . Huic autem de Vertigine tractatui ob affectuum affinitatem attexuimus celebrem illam , quæ multorum ingenia hætenus exercuit , quæstionem de Convulsione , quam adversus neotericum quemdam BALLONIUS ipse conscripsit , non ullo quemquam reprehendendi studio , ut ex eo liquet quod ejus nomini parcere voluerit , sed tantum veritatis indagandæ gratia . Pro quibus operibus ingenuo liberalique animo communicatis grande præmium reportavero , si intellexero aliquem ex iis ad te agrosque tibi commissos fructum pervenisse : Immo ad elegantissimum ejusdem auctoris Librum de Virginum & Mulierum morbis ad mentem Hippocratis , cis paucos menses *σπεύς* *Θεῶν* edendum alacrius me accingam , quasque perferre oportet eum , qui cum Typographis rem habet difficultates ac curas , tui gratia lubeus ipse subibo humeris , nec me labor iste gravabit . Vale .





BENEVOLO LECTORI,  
**GULIELMUS**  
DE BAILLOU,  
Doctor Medicus Parisiensis .

S. D.



*U*Um quisque nostrum ita vivit , ut se ad voluptatum illecebras natum non existimet : tunc brutorum more non negligit quid ante pedes sit , quid a tergo , quid denique sequens dies sit allatura . Sed prudenter temporum antecessiones animadvertit , & futuris quoad potest presentia annectit . Frustra alioqui communi hoc cœlo frueremur , frustra alius ante alium nasceretur : sed melius natura ex communi quodam Chao , aut Democriti fortuito atomorum adhasu concursuque homines produxisset , ut nil ante , nil post , nil molle & juvenile , nil senile foret & vietum . At quum illa sapienter nil universum profuderit , sed ætates constituerit , quibus homines inter se , tamquam in Comœdiæ actibus persona distinguerentur : eam singulorum consensionem esse voluit , ut qui ante nati fuerint , tamquam usu rerum & temporis cursu triti calluerint , aliquid a se cognitum , visum , cultum , animadversumque ad posteros manu transfundant . Ut in id unum intenta posteritas angeat , minuat , melius faciat , limet , aut novum cudad . Quod si homini desit , deesse quoque illam vim oportet qua Deum prope attingit , nec quicquam est quo pecudes , quas ventri obedientes natura effinxit , ab homine vincantur ac superentur . Quæ causa fuit , ut anniversarias temporum vices , status eorum ratos , inconstantesque in memoriæ subsidium scripserimus , ut id ad usum ejus artis quam colimus , accommodetur . Siquidem qui spretis temporum observationibus , quorum par est & ad morborum cognitionem & curationem momentum & ratio , ad faciendam medicinam se accingit , idem is agit ac qui aliquo perventurum se confidit , quum ne constet quidem qua sit ingrediendum . Contra , præclare in obeundo sui officii munere versantur , quorum animo impressa est notitia antecedentium temporum , & consequentium progressus , ut quum morbi hujus aut illius indolis inciderint , aliquid novum contigisse non dicant , & novorum morborum , tamquam incogniti cujusdam monstri accessu ac fronte non terreantur . Quod iis accidit qui in diem vivunt , paululum admodum sentientes quid olim adventarit , atque ita ad admirationem sciolorum & plebejo-



## A D L E C T O R E M.

rum asyllum confugiant : Et dum rei admirationi incumbunt , multa sinunt elabi ac effluere , quorum facta copia immortalem gloriam iis acquireret . Si vero temporum quæ adsunt , sola ratio habenda , posthabita præteritorum cura , quo pertinet memoria , cui tamquam reconditori thesauro rerum antea-ctarum observatarumque imago concreditur , ex quo tamquam penu quum usus erit , aliquid tandem eliciamus ? Unde historiam celebrarunt veteres , quod in ea omnium sæculorum , rerumque progressarum imago contineretur . Immo historia nomen deduxerant ἀπὸ τῆς ἱστορίας τοῦ τῆς μνήμης πῶς : Quod illa cursum fluxumque memoriæ compescat ac retardet . At interea omnes rogatos velim quibus industria futurus est fructus aliquis , ut eum hebescere non sinentes adversaria conscribant , Divinum interea senem , cuius laus omnem memoriam est superatura , imitati : ut nos una incumbentes operi , unum aliquid moliamur , cuius fructus & utilitas ad posteros permanet . Vale. 4. Cal. Novembr. 1574.





A P P R O B A T I O .

**E**GO CAROLUS GUILLEMEAU in  
saluberrima Medicinæ facultate Pari-  
sienfi Decanus, Consiliarius, & Me-  
dicus Regis Ordinarius, fidem facio me  
Libros, qui inscribuntur: M. GUILLELMI  
BAILLOU Doctoris Medici Parisiensis Εἰδη-  
μια, Εφημερίδες, Πάρεργα, Τετηρημένα, Ερωτήματα αξιόλογα,  
Σύμμικτα, seu *Epidemiorum & Ephemeridum Libri*  
*duo*, perlegisse; omniaque in illis juxta veram  
& legitimam Hippocratis & Galeni doctri-  
nam summa cum eruditione exponi. Lute-  
tiæ Parisiorum, octava Octob. Ann. Dom.  
1636.

GUILLEMEAU Decanus.

JOANNES DE BOURGES,  
Doctor Medicus Parisiensis,

JACOBUS CORNUTY,  
Doctor Medicus Parisiensis.

Ad clarissimum THEVARTUM Parisien-  
sem Medicum doctissimum, excudi cu-  
rantem typis Avunculi BALLONII  
Opus de Morbis popularibus.

EPIGRAMMA.

**B**ALLONIUS *sparsos in vulgi corpora*  
*morbos*

*Dum fugat, egregia profuit arte sibi.*

*Illius aeternos dum nostra etate labores*

*Æternis mandas, Clare Thevarte, typis :*

*Ballonio famam Medico, populoque salutem*

*Concilias, laudem sed magis ipse tibi.*

JOANNES BERAULT  
Medicus Parisiensis.



In Opuscula BALLONII  
CAROLO BUVARDO,

Archiatrorum Comiti numquam satis laudato inscri-  
pta a JACOBO THEVARTIO,  
Medico Parisiensi.

EPIGRAMMA.

**N**ON melius poteras inscribere opuscula nostræ  
BALLONII, fatum quæ populare fugant,  
Et mille ingenii doctrinaque artibus, orco  
Eripiunt prædam nocte dieque suam.  
BUVARDO totum debetur namque, THEVARTE,  
Quod servat populum Principis atque caput.  
Ille unus populum simili quondam arte, ferina  
Tactum, curavit restituitque, luc.  
Ille unus Regem summo e discrimine vitæ,  
Eque metu Francos arte sua eripuit.  
Prodeat ergo sub hoc BALLONIUS, alterius quam  
Vivere non possit mortuus auspiciis.

JACOBUS CORNUTY,  
Doctor Medicus Parisiensis.

---

Epidemiorum Elogium.

**C**ONSILIIS Medicæ robur concluderat artis,  
Humano forsan dogmate BALLONIUS.  
HOC, morbis quod CEION inest, molimine summo,  
Nec sine divino lumine, pandit OPUS.

GUILLELMUS SAVVAGEON,  
Collegio Medic. Lugdun. Aggregatus.



In Commendationem Epidemiorum  
M. G. D E B A I L L O U,  
CLARISSIMI MEDICI PARISIENSIS,  
olim Decani & Antiquioris Scholæ Magistri.

E P I G R A M M A.

**P**urima BALLONIUS præclara volumina scripsit,  
Bellum cum morbis mente, manuque gerens.  
In quibus excellunt scriptis Epidemica tantum,  
Chironi quantum præstitit Hippocrates.  
Sive docent Quintæ superare pericula tussis,  
Sanguinis aut torrens sistere profluvium.  
Seu sparsas late in populos reslinguere febres,  
Vulgatisque volunt pauca licere malis.  
Hæc abstrusa prius nihil utilitatis habebant,  
Auctoris mortem pæne secuta sui.  
Quæ nunc ut THEVARTE queant Epidemica dici,  
Hæc, quam maturas, editione facis.

H. VALESIUS.

---

BENEVOLO LECTORI,  
JACOBUS THEVART Medicus Parisiensis.

**E**Ruta de cæcis Epidemica scripta tenebris,  
Quæ juris fiunt, editione, tui;  
Omnibus ista licet non sint placitura, quid obstat,  
Iuppiter haud cunctis ipse placere potest.  
Attamen effugient stolidæ convicia lingua,  
Quum populi morbis adferat Auctor opem.  
Nam vitium linguae populares inter habetur  
Morbos; quos docet hic arte fugare liber.



# NOI REFORMATORI

Dello Studio di Padoa.

**A** Vendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approbatione del P. F. *Tomaso Maria Gennari Inquisitore*, nelli Libri intitolati *Gulielmi Ballonii Medici Parisiensis de Virginum, & mulierum morbis. Ejusdem Consilior. lib. duo, Tomus primus, & Secundus. Ejusdem Epidemiorum, & Ephemeridum libri duo*, non v'esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per Attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi, e buoni costumi, concedemo Licenza ad *Angelo Geremia Stampatore*, che possi esser stampato, osservando gl'ordini in materia di Stampe, e presentando le solite copie alle Pubbliche Librerie di Venetia, e di Padoa.

Dat. 26. Gennaro 1733.

- ( Gio: Francesco Morosini Caval. Refor.
- ( Andrea Soranzo Procur. Refor.
- ( Pietro Grimani Caval. Procur. Refor.

*Agostino Gadaldini Segretario.*

1733. 9. Febbraro.

*Registrato nel Magistr. Eccell. contro la Bestemmia.*  
Angelo Legrenzi Segretario.







*Vultum BALLONI cernis sub Imagine, cuius  
Præstanti ingenio hoc nobilitatur opus.*



# GUILLELMUS DE BAILLOU.

EX LIBRO

## RENATI MORÆI

DOCTORIS MEDICI PARISIENSIS

ET PROFESSORIS REGII

De Illustribus Medicis Parisiensibus.



INTER cetera ἡ καλὰ ἡ μιμήσεως ἀξία, hoc in Thucydide summum & eximium est, docente Halicarnasseo, quod neque mendacium ultro dixerit, neque suam ipse conscientiam prodiderit. Quisquis ad historiam scribendam accedit, velim intelligat μὴν θυτέον τῇ ἀληθείᾳ, præceptoque Phocylidis obsequatur:

Πεύδεια μὴ βάζειν, τὰ δ' ἐτίτυμα πάντα ἀγορεύειν.

Sic ut nihil odio, nihil amicitiae tribuat, non metuat, non speret, non parcat, non misereatur, non erube-

scat. Ut historia fax est & lumen temporum, sic historiae veritas: sine qua degenerat in fabulam ἡ εἰς ἀπάρτην ἡ εἰς γούρειαν. Sic mecum ab initio huius operis constitui, ut nihil ad fucum, nihil ad pompam scriberem, nec dissimulatis, si quæ sint, criminibus, nec virtutibus, si desint, inductis. *Elogiorum* ea lex est ut splendeant solis virtutum luminibus, neque ultra hos carceres progrediantur: liberiora sunt βιογραφίας spatia, laudis & vituperii alternat vices, virtutis & vitii coloribus discriminatur, atque ut fidentius exsultat in commemoratione rerum præclare gestarum, facinora tamen licet verecunde, ἡ ἀπὸ κηδεμονίας delibat: Facit quod Pictores solent qui dum venustas imagines penicillo exprimunt, navos & umbras non prætermittunt, ne conciliandæ magis gratiæ quam delineandæ speciei lenocinari videantur. In hoc ego imitatus graves & summos viros, in ipsa vitarum descriptione a nonnullis maculis interdum non abstineo; non tam conviciandi pruritu & libidine, quam ut insinuem non modo quod sequendum, sed etiam quod sit fugiendum. Quod quidem non ideo longo deduximus exordio, ut in GUIL-

In judi-  
cio de

Thucyd.

Lucian.

de scri-

benda

hist.

In poem.

vs. 17.

Idem Lu-

cia. ibid.

Idem

Halicar.

ibid.

Ut *Elogia*

differant

a vitis

Plut. in

Simon.

Plutar.

Sveton.

Tacit.

Cassius,

Herodia.

Cor. Nep.

Eunap.



LELMO DE BAILLOU, cujus historiam enarrandam suscipimus; multorum criminum aut vitiorum veniam deprecor, quam ut a me criminationem adulationis removeam; quod in illo culpandum nihil aut vituperandum invenerim.

*Patria  
& nata-  
lia*  
BALLO-  
NII

*Patris  
Archite-  
cturae pe-  
ritus.*

*Guilla-  
rii.*

*Andreas  
Guilla-  
rius.  
Serranus  
ad an-  
num  
1560.  
studia  
Ballonii.*

*Dores  
eius.*

*Litteras  
humaniores  
& philo-  
sophiam  
docet.*

*Studii  
Medici-  
na.*

Is Lutetiae natus circa annum Christi millesimum quingentesimum tricesimum octavum, Nicolao patre (quod illi fuit cum Galeno singulare) Geometriae & Architecturae peritissimo: qui e generosa stirpe BALLONIO-  
RUM apud Unellos ad Nogentum Retrodi, ubi eorum est nobile praedium, oriundus; sedem & domicilium fortunarum suarum Lutetiam transtulerat; allectus favore atque amicitia *Guillariorum Mortariorum*, qui eo saeculo primos dignitatis gradus in imperio Gallico erant consecuti. Ex his enim senior supremus Aerarii Tribunus Catharinae Mediceae regia & egregia aedificia molienti, apud quam gratia valebat plurimum, *Nicolaum* obtulit, ut eximium Architectum qui linearem daret delineationem, & Sacelli illius politissimi Sueffionensis Palatii, & scalarum regiarum quae sunt in postica Lupara, quo opere nec augustius quicquam nec elegantius prisca saecula viderunt. *Andreas* vero *Guillarius* in supremo Senatu Praeses vir integerrimae vitae vel eo argumento quod solus cum Sancerrae Comite, & Cancellario Hospitalio Principis Condai damnatoriae sententiae subscribere noluerit; *Guillelmum* Nicolai filium una cum liberis suis erudiendum in ludum litterarium miserit, ac propriis sumtibus aluerit. Florebat ea tempestate Academia Parisiensis non modo celeberrimis Professoribus, sed disciplinis institutisque superioribus: sic ut *Guillelmus noster*, quum esset proclivi ad artes & scientias ingenio, & ad virtutes a natura comparato, intra aliquot annos Graeci Latiniq; sermonis peritissimus, Philologicarum & Philosophicarum rerum scientissimus, modestiae, pietatis, temperantiae, ceterarumque virtutum studiosissimus evaderet. Ut erat solitudinis amans, expers curarum, ludi & aleae nescius, honestarum etiam voluptatum negligens, impatiens otii, librorum helluo, pulcherrimarum rerum avidus, prorsa, versaque oratione dies & noctes stilum exercens, primas in oratoria & poetica consecutus est: adeo ut qui purius Latine loqueretur, aut floridius scriberet, aut litteras pingeret elegantius, parem non habuerit. Ita feliciter emenso liberalium disciplinarum stadio philosophicisque studiis ex uno Aristotele delibatis, de *Pedagogia* cogitare coepit; quae ut hodierna die fax est saeculi & ingeniorum remora, sic ea tempestate fax fuit eruditionis, virtutis & gloriae seminarium. Annis aliquot in Montano Athenaeo humaniores docuit literas, quae ornamenta sunt superiorum disciplinarum, deinde invalescente eruditionis fama ad Aristotelem (quem nonnulli ex Academia exterminare contendebant) explicandum accitus & invitatus frequentissimum auditorium habuit nobilium illustriumque discipulorum, qui tam ex ejus ore facundo & erudito philosophiae praecepta, quam ex modesto & verecundo ejus vultu virtutum exempla hausserunt. Interim vero sub *Rochao*, *Conteo*, & *Dureto* seniore Parisiensibus Medicinae Professoribus rudimentum ejus artis posuit, cujus postea futurus erat ornamentum. Tunc temporis erat Medicina velut in aetatis flore constituta, ex quo sub *Copo*, *Brissoto*, *Ruellio*, *Tagantio*, *Andernaco*, ex cineribus Arabum

revivi-



reviviscens, & adolescens sub *Hollerio*, *Flexelio*, *Silvio & Fernelio*, qui beatissimis suis consiliis emorientem Valesiorum stirpem fecundissima prole ad vitam excitavisset; cœperat florere & vigere ducibus *Varadao*, *Dureto*, *Rocheo*, *Fabro*, *Pietreo*, *Laffileo*, auctoritate, gratia, dignitate, gloria, opibus locupletata. Hoc lenocinio excitatus *Guillelmus* ad præclarissimam artem, Baccalaureorum numero adscriptus est anno 1568. ac sequenti biennio post *Martinum Akakiam* ἱεργὸς παῖδα, primum in licentia gradum obtinuit; quum alioquin quatuordecim haberet Commilitones & Antagonistas, atque inter eos viros egregios doctrina & eruditione illustres *Antonium Valetum* Hollerii scholiasten, *Nicolaum Ellenium* scholæ nostræ Atlantem, *Henricum Blacuodæum*, *Jo: Amicum*, *Jo: Pelleterium*, *Claudium Bazinum*, & *Antonium Bruelium*, qui licet in eodem ordine, & sub iisdem ducibus cum GUILLELMO BALLONIO meruissent & pugnavissent, attamen non nisi post eum sacramento legibusque soluti missionem & exauctorationem adepti sunt. Renuntiatus Doctor a *M. Nicolao le Grand*, anno 1570. sic se ad omnia Doctoris munia & officia exsequenda comparavit, qua disputando, qua orando, qua docendo, ut per quadraginta sex annos continuos suam stationem deseruisse non perhibeatur. In palæstra Medica tam strenuus pugil, disputator tam vehemens, tam acutus syllogismorum artifex, & subtilis argumentorum architectus, ut non solum in commentariis nostris ab eruditissimo Gourmeleno *Vir acutissimus*, sed etiam vulgo *flagellum majus Baccalaureorum* singulari Elogio diceretur. In componendis adornandisque *Thesibus*, sive sententiarum ubertatem, sive sermonis ornatum, sive polymathiam, sive concinnam rerum recto ordine coherentium seriem spectes, nemini postremus: sic ut (quod hactenus in scholis nostris fuit inauditum) eruditissimam Thesim: *An cuique hominum sua μοῖρα πεπωμένη*, *suus Genius*, bis disputandam proposuerit, anno scilicet 1602. & rursus anno 1615. omnium Medicorum rogatu perfectissimum illum & absolutissimum ingenii fetum suspicientium, e quo licet brevi & exiguo plus ille laudis & nominis est consecutus,

Status  
Medici-  
na seculo  
superio-  
ri.

Bacca-  
laurea-  
rus  
ejus.  
Alterum  
licentia  
locum  
obtinere.

Doctor  
factus.

Eximius  
disputa-  
tor.

Elogia  
ejus.  
Thesim  
peritus  
artifex.  
Thesis  
bis di-  
sputata.

*Quam levis e tota Marsus Amazonide.*

*Thesim* apud Medicos Parisienses compositio ut varium & eruditum opus, sic difficile, arduum, & argutum: concisa dictio sed compta, artificium singulare, sed de industria involutum, multiplices rerum & verborum ad gratiam non ad lasciviam comparatæ delitiæ, eruditio mascula non elumbis, condita sententiis non lenociniis epicheiremata; syllogismo nititur quinque appendicibus quasi totidem fulto columinibus seu transtris; πρώταις duobus primis corollariis exposita & confirmata sensim ducit ad ὑπολαμβάνόμενον, tertio & quarto explicatum & probatum, e quo συμπέρασμα, ultima appendice deducitur ad totius negotii complementum, argumento tam acri junctura & subtili stamine contexto, ut artificium non nisi peritis & oculatis innotescat. *Theses* aliorum more si scribas, nihilo plus laboris & industriæ colloces, quam si e libro transcribas: plana & facilis narratio, sed jejuna & sterilis nuda & plerumque barbara vocabula, scabra & inculta rerum maceries, nullæ scintillæ dignitatis litterariæ, nulli flosculi; ut occurrunt verba sic cadunt sub numeros, sed sine numeris, sine luminibus ne quidem sententiarum

Martial.  
ep. 29. l. 4  
Thesis  
argutum  
opus.

Ut disse-  
runt  
Theses  
Medica  
Paris.  
ab aliis.



rum quibus disciplinæ solent collustrari. Medicæ autem Parisienses ut verborum suavitate demulcent, sic sententiarum gravitate delectant, doctrina nobiles, arte illustres, rerum varietate mirabiles, totæ tamen suæ. Sese hic explicant eruditorum ingenia, & in hoc scriptionis genere se produnt probantque tanquam in perplexo omnium opere atque arduo, e quo licet Doctorum eruditionem, facundiam & sollertiam æstimare. Præfiscini dictum hic velim ad amoliendam invidiam, neve quemquam meo sermone commoveam, si palam & publice profitear in isto laudis & studii argumento *Guillelmum* nostrum ceteros omnes anteveruisse. *Thesis illa* bis agitata, semel atque iterum probata, laudata semper, ut & *illa*, quam de rheumatismo & arthritide exposuit omnes in admirationem rapuere, nonnullos in æmulationem, in societatem gloriæ neminem. Solet plerumque invidia alienis incrementis insidiari, & commitari incedentes per gloriam non secus, ac umbra deambulantes per Solem. Eam tamen *Guillelmus Ballonius*, virtutum suarum splendore exstinxit & comitate morum superavit,

*Stobæus  
de in-  
vid.  
serm. 38.  
Livor  
absuit  
ab illo.*

*Facta sequebatur quamvis ingentia livor,*

*Claudio  
in stilio.*

*Solus hic invidia fines virtute reliquit*

*Humanumque modum;*

Collegas enim suos tam faventes & benevolos expertus est ut primam illi ordinis sui dignitatem contulerint, eumque mense Novembri anni 1580. *Decanum*, qui caput est facultatis, conspirantibus omnium votis in biennium procrearint. Laboravit per ea tempora Medicus ordo Parisiensis duabus maximis calamitatibus *solitudine & seditione*. *Illam* induxerat pestilens lues quæ ferini & contagiosi catarrhi a caputio denominati prænuntia scholas ferari coegit dispersis Doctoribus & discipulis urbem & Academiam deferentibus. *Seditionem* movere adversus facultatem *togati Chirurghi*, & arroganter publice profitentes docentesque Medicinam, & impudenter Doctorum nomen & titulum ambientes. Per eas rerum angustias, & in illo negotiorum æstu in uno *Ballanio* spes omnium & expectatio fuit collocata: utpote qui & auctoritate qua pollebat, & virtute qua cunctos demerebatur, & morum integritate qua plurimos antecellebat, & animi constantia atque fortitudine qua se a rebus adversis frangi non patiebatur, unus esset qui nutantem & labantem dignitatem nostram, labefactatumque imperium sustinere & fulcire posse videretur. Initio quoque sui magistratus nihil prius aut antiquius habuit quam ut Agyrtas, circumforaneos, & empiricos, quorum capita erant Itali duo *Cyprianus* nescio quis, & *Caurianus* seu *Cabrianus*, ex urbe exterminaret. Ut gens illa est adulteriis, lenociniis, veneficiis, Astrologicis & superstitiosis divinationibus famosa, sic se solet tacitis artibus in aulas principum insinuare, & in Nobilium domos qui nihil nisi quod peregrinum est & exoticum amant & admirantur. Horum parricidia ut compesceret, reos apud Senatum egit: neve hæc impetigo ad facultatis usque Medicos serperet, renovandum antiquum decretum omniumque Doctorum sigillis ac novo jurejurando confirmandum curavit adversus eos qui societatem inirent cum Empiricis & illegitime Medicinam exercentibus. Interim aperto Marte pugnandum illi fuit in Ministros medicinæ refractarios, servile bellum facultati & Academia intentantes.

*Lis in  
Empiricis.*

*Decretum in  
Empiricos renovatum.*

Quum



Quum enim *togati Chirurghi*, superioribus annis subreptitios libellos a Re-  
ge obtinuissent non solum de docenda publice Medicina, sed de adipiscen-  
dis licentiarum & Doctoratus titulis; sensissentque elusos & retusos conatus  
suos novo diplomate regio a M. *Claudio Rouffelet*, primo decanatus sui an-  
no qui fuit 1576. impetrato: ad novas artes & technas convolandum rati  
a summo Pontifice, nescio quo suadente Genio diploma *indulti* nomine ex-  
torserunt; quo Cancellario Ecclesiæ Parisiensis facultas demandabatur conce-  
dendi illis Apostolicam benedictionem ut licentiatorum gloria relucere. Mi-  
rare quo se ambitiosa illa societas extulerit, & quo fastu in omnium floren-  
tissimam Academiam quintam quamdam facultatem introducere speraverit!  
Quum itaque verendum foret, ne si taceretur, jus præscriptionis litteræ illæ  
habiturae essent, coercendusque initio videretur impetus iste novitatis qui jam  
Rectorem Academiam (inconsultis licet ordinibus) cum toto suo ornatu & co-  
mitatu ad actus Chirurgorum evocaverat: Decanus primo expostulatione fa-  
cta in Rectorem, ab illo publicam hanc confessionem extorsit, *pœnitere se fa-*  
*cti, & quod contra jura Academia illum actum Chirurgorum exornasset.*  
Deinde vero litem omnem ad supremum Senatum detulit, & cum Acade-  
mia ejusque Cancellario ad ipsum provocavit. Interea summi Pontificis fides  
& æquitas imploratur, multorum Purpuratorum Estensis, Pellevæi, Rambu-  
lieti auctoritas interpellatur, Foxii apud Pontificem Oratoris Regii, Mureti,  
aliorumque clarissimorum virorum gratia & favor crebris litteris sollicitatur.  
Quid plura? apud Legatum Pontificium frequentes itiones & reditiones, ora-  
tiones a Decano habitæ, variæ actionum formularumque argutiæ susceptæ,  
tandem dicta a summo Præsidente dies cum duabus aliis integris in Patrono-  
rum actionibus infumuntur. M. J. Chouart, pro Academia prudentissime  
summoque judicio dixit; M. D. Chopinus pro facultate aliquot capita satis  
plausibiliter perstrinxit: M. C. Robert, pro Cancellario universitatis ingenio-  
se oravit; M. Augustinus de Thou, Regius patronus breviter & ad rem  
convenienter: Pro Chirurgis M. J. le Verst, a Chirurgo natus & Chirurgo-  
rum patronus vaste & effeminate dixit, Academia cardines & firma facul-  
tatis Medicae fundamenta molliuscula & effeminata oratione concutere  
ac convellere giganteo more tentavit. Nec tamen ut ipse fatetur BAL-  
LONIUS in Commentariis sui Decanatus, plurimis licet sumtis la-  
boribus hoc consequi potuit, ut absolutum ea de re Senatusconsultum  
obtrineretur. Desuit, inquit, voluntas nusquam, sed fortuna: Affe-  
ctum quidem, sed non perfectum negotium. Nullus non a nobis susceptus  
labor est, partim ut apud Senatum, partim apud Romanam curiam res  
conficeretur. Nobis desuit is favor qui in litteras, & in publicam rem esse  
debet. Quod enim commune est negligitur. Accedit quod tot sunt ambages,  
tot in foro formulae & diverticula, ut ante in medio cursu obruamur, quam  
portum aliquem conspiciamus. Hactenus commentarii de illo negotio, cui  
quamvis extremam manum non imposuerit GUILLELMUS BALLO-  
NIUS; ita tamen affecit & disposuit; ut illud non solum diuturnitate  
temporis sponte sit dissipatum, sed ambitiosa Chirurgorum societas sic attri-  
ta, ut quæ olim chirurgicarum rerum & medicarum cognitione superbiret,  
nunc

*Causa  
liris in  
Chirur-  
gos.*

*Diploma  
pontifi-  
cium præ  
Chirur-  
gis.*

*Animad-  
versio in  
Recto-  
rem.*

*Articuli  
digesti  
& oblati.  
Ex Com-  
menta-  
riis fa-  
cult.*

*Ex iisdē  
com-  
ment.*



Ad me-  
dendum  
se appli-  
cat.

Gratus  
Regi  
Henrico.

Recusat  
dignita-  
tem Au-  
licam.

Medicus  
infan-  
tium di-  
ctus.  
Labor &  
studium  
ejus.

Vir ut do-  
ctus sic  
probus.  
Pietas  
ejus.  
Philo de  
nomi-  
num  
nunt. Sy-  
nes. epi.

nunc rerum prope omnium ignoratione videatur gloriari. Relicta rerum pu-  
blicarum administratione BALLONIUS ad usum Medicinæ se contulit; in  
quo tam prudenter feliciterque se gessit, ut inter primi nominis Medicos ha-  
beretur acceptissimus gratissimusque viris consultissimis *Marescoto, Magno, Altino, Riolano seniori, Pietrao, Liebantio, Gourmeleno, Mironio, Lauren-  
tio, Seguino* Archiatris, quibus fama & gloria par esse potuisset, si quan-  
tum doctrina & ingenio valebat, tantum usu & exercitatione voluisset con-  
tendere. Sed homo ab omni famæ aucupio alienus, divitiarum quoque mi-  
nime appetens, neglexit adminicula quibus ad summos honores, & facultates  
conscenditur. Minus aula quam Musæo delectabatur, magisque agris ple-  
beis & ignobilibus quam illustribus & Aulicis qui Medicos velut catulos in  
compedibus vinctos & alligatos retinent. Eum *Henricus Magnus* ante urbis de-  
ditionem in oppido sancti Dionysii & benignissime exceperat, & de rebus  
gravissimis, præsertim vero de calamitate Parisiensium differentem longo tem-  
pore audiverat; ut si voluisset ad aulam convolare faventia habiturus fuisset  
numina. Sed ab Aula velut famulatio abhorrens privatam vitam amplexus est;  
exinde anno 1601. evocatus a Rege potentissimo hortante & suadente illu-  
strissima Domina de Monglas Regiorum Liberorum curatrice, ut curam  
susciperet salutis serenissimi Principis Delphini, cujus capite salus orbis con-  
tinebatur; dignitatem eam recusavit, senilem ætatem, effetas vires, ingenique  
tenuitatem objiciens, ne cogeretur otium domesticum aulico negotio, philo-  
sophicamque parcimoniam Principum deliciis permutare. Ita sui juris &  
potestatis factus popularibus suis medicinam factitavit, non ad aucupandam  
(quod nunc fieri amat) popularem auram, vel ad opes summo æstu com-  
parandas, sed ad ægrorum tædia levanda & lenienda, tanta humanitate &  
comitate, ut non instar Archagati a sævitia urendi & secandi *hominum car-  
nifex*, sed a mitissima curandi ratione *infantium Medicus*, vulgo nuncupa-  
retur. Interim nihil de studio remittere, Græcos Latinosque auctores probæ  
& antiquæ notæ diurna nocturnaue manu evolvere, difficillima eorum loca  
& notare & illustrare, priscam Hippocratis & Galeni doctrinam adversus  
Novatorum calumnias tueri, de gravissimis morbis & peritissimos quosque  
litteris consulere, & vicissim a multis consuli, rariores morbos ac prodigio-  
sos in adversaria cogere & explicare, singulorum morborum historias Hip-  
pocratis exemplo describere, quotidie aliquid adnotare, observare, designare;  
ut mirum sit negotioso homini tantum studii ad tot monimenta conscriben-  
da; homini vero studioso tantum otii ad tam multa circa ægros suscipien-  
da negotia superfuisse. Quum vero perfectissimum & absolutissimum Medi-  
cum sola eruditio non constituat, sed probitas & virtus, cujus gratia cete-  
ra quæ in vita contingunt expetuntur; potuit GUILLELMUS BALLO-  
NIUS, ut ingenii gloria, sic morum integritate gloriari. Pietatem enim  
imprimis quæ virtutum est condimentum, ἡ κτημάτων τὸ κάλλιστον, ita excoluit,  
ut nullum diem a sacro missæ sacrificio intermisisse perhibeatur: omnia au-  
spicatus a Deo & in Deum omnia referens, ut pote quum Θεὸς παρόντος,  
ἅπαν ἄπορον πόριμον, præsentē & faventē numine quod inextricabile est, facili  
negotio explicari posse profiteretur. Tanta autem caritate exardescibat, ut

non



non solum consilio ægros omnibus adjumentis destitutos solaretur, sed pæ-  
cuniis sublevaret quas non paucas in pauperes singulis diebus erogasse multi re-  
cordantur. Ignotorum miseriis illacrymari, aut verbis recreare gementes in-  
tegrum non est humanitatis nostræ officium, sed egenis prospicere ac dare  
operam, ut pauperibus alimenta non desint. Licet vero Orthodoxæ religionis  
incensus amore hæreticæ pravitatis sectarios cane pejus & angue averfaretur;  
non potuit tamen probare pessima eorum consilia, qui Henricum IV. legiti-  
mum regni successorem avita hereditate privare malis artibus contendebant; sed  
ejus partibus licet in urbe rebelli non solum tacite favit, sed publico monimen-  
to quod sub *Riveti* nomine de calamitate & miseria civium Parisiensium con-  
scripsit. Duxerat in uxorem filiam Gervasii Honoræi Pharmacopœi Parisiensis  
pudicissimam feminam, singularis virtutis, prudentiæ, probitatis, frugalitatis,  
e qua inter ceteros liberos filium natu minorem susceperat quem Medicinæ de-  
stinabat. Sed is postquam multa & virtutis & ingenii argumenta præbuisset,  
optimoque Parenti propter eximios in litteris factos progressus esset acceptissi-  
mus, æstro quodam pietatis in familiam Cappucinatorum transilivit, inscio &  
inconsulto, ut fieri solet, Parente. Qui quum hoc tristî nuncio quasi turbine  
afflatus fuisset, subito quidem casu exanimatus & velut e mentis statione di-  
motus fuit; sed mox revocata in consilium ratione, & institutum filii divi-  
næ providentiæ committens in hæc verba Evangelii prorupit, *melio rem illum*  
*partem elegisse quæ ab eo non auferetur*, piissimæque hac meditatione recrea-  
tus secessum amantissimi filii patientissime toleravit. Singulas virtutes quid at-  
tinet commemorare? quum obitu suo qui est universæ vitæ ἀνακαταστάσις, &  
comœdiæ totius conclusio, quanta sanctimonia & mentis puritate vixerit, re-  
liquerit quasi consignatum. Eo enim temporis & rerum articulo quo virtutes  
& vitia pro suo in nos imperio solent cogitationibus nostris obversari, eas ad  
Deum fudit preces, ea constantia venientem mortem excepit, eo spiritu mun-  
di veneficia ejuravit, iis votis in cælum adspiravit, ut igniculos pietatis spe-  
ctatoribus ingeneraret, cogeretque religiosissimum virum ex Cappucinatorum  
ordine, qui ut vicem absentis filii suppleret illi assidebat, palam exclamare  
*in Ballonio se justî Lothi imaginem atque speculum contemplari*.

Quadrato fuit **GUILLELMUS BALLONIUS**, & obesulo corpo-  
re, pleno, aperto, & ad lætitiæ composito vultu, raso capillitio & barbitio,  
suavitate vocis eximia, blando eloquio, & in sales explicato, non dicaci,  
non petulanti.

Ingenio plurimum valuit, prudentia & sagacitate, laborum patientissimus,  
virtutum egregius cultor, comis quidem, sed ab urbanitate sæculi alienus,  
totus in libris, sed in administratione rei familiaris prope nullus, quam ux-  
oris prudentiæ committebat.

Stilus illi floridus, limatus, nitidus, & in utraque oratione prorsus  
versus accuratus; dictio comita & elegans, circumcisa potius quam diffusa;  
condendi Epigrammatis insignis artifex, cujus exemplum non pigebit appo-  
nere ex Commentariis Duretî in Coacas Hippocratis desumptum, quibus Epi-  
gramma præfixit:

Caritas  
vera.

Valent.

& Mar-  
cian l. 12.

§. 2. C.

de Sa-  
cro sanct.

Eccles.

Factioni  
non sub-

scripsit.

Uxor.

Filius

natu mi-  
nor

Franci-  
scanus.

Obitus

& mors.

Corporis  
dotes

Inge-

nium &  
virtus.

Stilus &  
dictio.

Poeta

non vul-  
garis.



*Exit opus tandem, multos quod pressit in annos  
 Duretus, Coi lux & imago senis:  
 Fallor: non operis, non libri nomina quadrant:  
 At melius dici bibliotheca potest:  
 Cunctarum hic seges est medicarum uberrima legum,  
 Et modica medicas mole coercet opes:  
 Morborum causas & signa, ἀπογνωσθῆναι & horum  
 Legibus & caute, queis medeare, docet:  
 Venalis medicina hac Ilias unica prodest;  
 Frustra alios cudes bibliopola libros.*

*Liberi.*

Ex suavissima uxore liberos quatuor suscepit, duos mares, feminas totidem: Filius natus major armaturæ militaris inspector & arbiter: minor militiæ Cappucinatorum nomen dedit, Polycarpi cognomen consecutus, vir ut facundia sic pietate nulli secundus: filiarum alia D. Chappotino tributarii judicii Nivernensis Præsidi saltuarioque Præsecto nupsit, altera D. Subleto armatæ militiæ Cenfori & Aristarcho, quos opima satis hereditate beavit.

*Antiquior*

*Doctor.*

*Mortis*

*annus.*

*Pronepo-*

*tes duo.*

Obiit *Antiquior Scholarum Magister*, anno Doctoratus sui 46. ætatis 78. Christi 1616. elatus in ædem D. Paulo sacram ubi resurrectionem expectat.

Loco filiorum duos Pronepotes habuit Doctores Medicos Parisienses, unum a sorore *Simonem le Letier*, eruditissimum prudentissimumque virum; alterum ab uxore JACOBUM THEVART, non minus virtutum quam Librorum & Manuscriptorum heredem. Is cultissimi ingenii vir, doctrinâ & eruditione nobilis, rerum philosophicarum & Medicarum cognitione clarus ut reipublicæ Medicæ dignitatem promoveat, simulque memoriam optimi Senis intermori-  
 turam exuscitet, opera ejus omnia publici juris facere constituit, quod ut cito perficiat omnium litteratorum nomine rogo & obtestor, ut si quidem tanti beneficii non sit auctor, saltem erogator habeatur. Idem quoque vir  
*Icon.* Iconem BALLONII pollicetur, ut eodem momento, & mentis imaginem & corporis simulacrum liceat intueri.

*Libri*

*edendi.*

Inter libros editioni paratos, sequentes in bibliotheca ejusdem clarissimi THEVARTII asservantur,

*Consiliorum Medicinalium libri duo.*

*Epidemiorum & Ephemeridum libri duo.*

*De virginum & mulierum morbis liber.*

*Epistolarum Medicinalium liber.*

*Opuscula Medica de Arthritide, lapide, & urinarum sedimento.*

In quibus omnibus veterum auctoritas contra Joannem Fernelium defenditur:

*Definitionum Medicarum liber.*

*Commentarius in librum Theophrasti de vertigine.*

*Adversariorum medicinalium liber.*

*De Gibbositate libellus.*

*Paradeigmaton liber.*



# AUCTORIS.

*Epitome primorum librorum 5. Gal. de simpl. medicamentorum facultati-  
bus.*

*Morborum omnium Onomasticum.*

*Dicta septem sapientum carmine latino expressa, quæ servantur in Biblio-  
theca D. le Letier Pronepotis.*

*Amicos, familiares, discipulos ejus superfluum esset recensere, quum ex  
Epistolarum & Consiliorum libris repeti facili negotio possint.* *Amici.*





# ANGELO JEREMIÆ

Typis Opera BALLONII recens  
committenti,

ANTONII THOMÆ BARBARO

EPIGRAMMA.

**L** *Etiferos pepulit vivens Guillelmus in  
Arte*

*Ballonius morbos, doctus apollinea.*

*Tunc paucis præstabat opem, tantummodo lingua;*

*Aut calamo; cunctis nunc juvat ecce typis.*

*Famdudum in lucem, vitam, documenta sepulta*

*Ballonio revocans Angele restituis.*

*Instruit hinc Auctor, nunc, te mediante, re-  
vivens*

*Hystoria, exemplo, mente, lepore, Sale.*





# GULIELMI BALLONII MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI.

ΕΠΙΔΗΜΙΑ

*Morbi populares :*

Εφημερίδες

*Diaria :*

Πάρεργα

( idest )

*Appendices :*

Τετηρημένα

*Observata :*

Ερωτήματα αξιόλογα

*Quæstiones memorabiles :*

Σύμμικτα

*Miscellanea :*



UEM AD MODUM rebus omnibus, quæ materia constant, nascendi conditio data est, ita & intereundi, necessitatis lege aut natura potius, conceditur. Quod quum aut primordiis ipsis, quæ æternitatis nescia vicissitudines varias fortiuntur, acceptum ferant, aut potius diviniorei cuiusdam causæ, quæ ex se omnis concretionis coagmentationisque expers, & suo ipsa nutu se se movens ac sustentans, illud in confesso esse debet, corporum cælestium vim

aliquam in hæc inferiora defluere, ac conferri. Unde placuit Aristoteli mundum hunc inferiorem a superiore regi, ac administrari. Et gravissimus Auctor ac omnium philosophorum princeps Plato occulto adumbrat artificio Principatum istum manifestum corporum cælestium in hæc inferiora, dum fingit quosdam esse Deos majores qui minoribus diis curam administrationemque rerum harum

*Cap. 2. lib. 1. Met.*

*In Timæo.*



Hipp. lib.  
de aere,  
loc. & a-  
quis.

Lib. de  
morbo sae-  
cro.

sublunarium & caducarum demandent. Quod ipsum primum movens Cælum aut Natura, immo ipsius naturæ auctor & Architectus ab omni corporum mixtione secretus nullum commercium cum his inferioribus habere videatur: Itaque agendi ac mutuo patiendi ratio omnis a quodam corporum Cælestium influxu est, abundeque constat quantum hæc infima corpora vim superiorum experiantur, quacumque ratione id fiat: Maxime vero quod qualitates quædam sunt, ac interjacent quibus is sit consensus ac conglutinatio ut sese invicem excipiant, aliaque in alia convertantur: Quæ causa est cur corpora nostra aeris qualitatem facile experiantur siue ejus alienam mutationem. Nec abs re dictum est una cum temporibus mutari corporum conditionem, itaut qualis est aer, tales & spiritus & humores existant. Quinetiam quum statuuntur ab Hippocrate morborum principia, plenitudo, vis seu violentum, & cælum, nomine cæli omnis rerum Cælestium vis audienda, immo contra multorum opinionem Galenus non alio refert τὸ θεῖον, quam ad varias aeris affectiones & alterationes, quas pro corporum cælestium accessu, discessuque, positione, aut interjectu suscipit, adeo magna est vis a superis causis in hæc inferiora influens, magnaue adeo aeris nos circumfluentis, spirituum impetum facere natorum & humorum, immo & partium solidarum consensus & conspiratio. Quod autem partes ipsas solidas attingat præterquam quod sensus fidem facit, dictum etiam est ab antiquo præceptore, cerebro aerem ipsum vim, vigorem, ac prudentiam elargiri, quod evolutum plus habet virium & momenti, quam implicatum. Quoniam autem morem & ingenium morborum, unde aut εὐνδεῖς, aut κακόνδεῖς ἢ εὐσατεῖς, passim ab Hippocrate dicuntur, ex observatione tum antegressorum tum præsentium temporum facile repetimus, & ad normam istam dignoscendi, præsentendi, immo & medendi momenta captamus; ideo Medicus inglorius suaque functione parum dignus videatur, qui horum rationem animo complexus non fuerit; si ideo morborum κακόνδεῖς æstimatur quod ii superent nostra remedia, tametsi ex arte ac legitime quæsitæ ac administrata sint, nostrarum est partium ex temporum observatione diligenter ac pensiculatim attendere an ista κακόνδεῖς corpori an cælo tribuenda sit, ut si præ vi, ac ingenio pravo morbi ægro contingat obire, omnes animadvertant non industriam defuisse, sed adversum eventum mori morbi tribuendum esse: Itaque antiqui in hac parte laborarunt maxime, & quoad ejus fieri potuit eam præclare coluerunt.

Hoc veluti præludio & levioris armaturæ excursionem via munienda est ad popularium morborum explicationem quam nostro Marte comparavimus, ut nobis in memoriæ subsidium sufficeret, in quo alias nude temporum vices ac vires explicamus, alias rem exemplis illustramus, alias nostro Marte aliquid agimus, & velut amentatis hastis digitum inserimus, & veterum scriptorum monumentis, exemplisque tamquam probatis ac subsidiariis utimur, ut inde ad Dei immortalis gloriam & Reipub. salutem id totum referatur.



# CONSTITUTIO AUTUMNALIS

Anni Domini 1570.

**A**NNUS Septuagesimus supra sesquimillesimum nebulosus ac pluvius fuit πολὺς πλάσος, excessit toto decursu in calido humidoque calo ac suffocante. Quæ ut longior fuit temporis constitutio, ita alia fuit natura, conditioque morborum, qui in hanc tempestatem inciderunt, quam quum nativam suam temperiem conservat. Quamquam ficcitas ipsa morbis vacua non est ut Hippocrates demonstravit: mediam in Æstatem febrium putridarum ilias incidit, magnam partem duplices tertianæ, continuæ, putres. Vesperi exacerbationes, nox molestiæ plena, dolor capitis implacabilis omnes adoriebatur, lumborum dolor, jactatio, inquietudo: serosorum humorum ac pituitosorum maxime proventus per æstum incaluerant, & nothas tertianas intulerant. Eos invadebant potissimum, qui melonibus, & similibus immodice uterentur, & quibus præterea familiaris vomitus, & diarrhœa adesset. Paucis pepercerunt qui similiter vescerentur, quibus solennia remedia mature adhibita, non ita diu tentati sunt; Qui secus fecerant diu laborarunt: Multis ad hydropem versus est morbus, præsertim si cathartica abhorruissent, & aquam egregie potavissent.

I.  
Siccitas  
licet im-  
bitus  
salu-  
rior,  
morbis  
tamen  
non va-  
cat.

Autumno ineunte postliminio redeunt morbi, qui paullo ante inducias fecerant reviviscunt, ac repullulant, immo periculosiores. Nam Galenus videtur asserere Vere & Æstate morbos oriri potius ob plenitudinem quamdam quam ob κακότητιαν. Sed Autumnii tempore magis viget qualitas quam quantitas & malo ingenio præditus humor. Multis sudores primis diebus parum levantes nec morbum ullatenus solventes, qui decubuerunt de solo capite conquerebantur, ceteris partibus illæsis. Virgines visæ sunt febre, quam τριταιοφύια vocat Galenus, prehendi, quas inappetentia potus in summo æstu premeret. Quamdam similis febris infestabat, & meridie exacerbationes, septima vespertina frigidi sudores, circa sextum diem κάρος per protopathiam genitus, nam & remissionis tempore perseverabat carus, septimo sudor erupit calidus satis, alvus adstricta, nec nisi πρὸς ἀνάγκην dejiciens, si fluxisset, spes aliqua superfuisset: Die decimo quarto convulsa interiit: Omnes corporis partes convellebantur, incuria matris alvus nihil de humore morbifico reddidit, de vermibus erat suspicio. Aperto cadavere cerebrum erat humidius, quam e natura foret: Illa quamdiu vixit doloribus capitis erat obnoxia, perpetuo incumberebatur operi, quod ad capitis imbecillitatem faciebat, austrina constitutio facile caput repleverat.

Autum-  
no gras-  
santur  
sæpe ma-  
lè morati  
morbi  
ἀκατά-  
στατοι  
καὶ δύσ-  
κριτοι.

An in hujusmodi acerbis capitis doloribus & convulsionibus gallos exenteratos applicabis capiti? quum humores adhuc moventur ac sursum rapiuntur ut curetur gravitas capitis plerisque adhibiti sunt ad somnum conciliandum, nocuit plurimum, tamen sub Phrenitidis finem valent ad digerendum.

Sub si-  
nemphre,  
nitidis  
Galli ex-  
enterati  
capiti ad-  
hibiti  
profunt.



Nocturnæ  
febres  
diurnis  
deterio-  
res.

An proprium febrium tertianarum ut nocte exacerbentur? & tamen dupli-  
ces tertianæ erant, quarum exacerbatio in noctem incideret. Immodubitari pot-  
est an nocturnæ febres deteriores diutiusque vexent, quam diurnæ, an contra.  
Hippocrates nocturnas minus malas esse diurnis docet in Epid. Tamen experien-  
tia contra niti videtur.

Quibus ea tempestate detractus sanguis is plane vitiosus ne si quidem crebrius  
detraheretur. Febres erant populares, sed nil cacoethes. Multis dolores lateris;  
si sanguis statim detraheretur laudabilis erat, non ita longe post quiescebant, in  
febris erat plane putris & magno commodo detrahebatur.

Febrium  
putrida-  
tum hye-  
morum  
vena se-  
ctio.

An Neotericorum standum opinione, qui in febris, quas humor putre-  
scens accendit, a venæ sectione temperant, quod in mesenterio humores con-  
cludantur? Contra stat experientia, nam statim a sectione morborum leva-  
tio; Ratione empyreumatis & caloris qui post paroxysmos in imo concipitur,  
& cujus impressio novi paroxysmi occasio est, phlebotomia ex usu est.

2.

Tumendi  
puerorum  
ventri  
confert  
vena se-  
ctio.

In tumore ventris puerorum quum præsertim sitis, symptoma fere in-  
tolerabile adest, ea maxime methodus sequenda est ut latentis incendii ratio  
habeatur. Caloris enim alieni dominatu tenentur interna, putredo est ἀνά-  
δοσις impedita, orificiorum venarum mesaraicarum lactiumque ipsorum phlo-  
gosis: Itaque debet sanguis mitti nec dehortari debet ætatula. Deinde pur-  
gandum corpus senna & rheo frequenter vel syrupo regis saporis cum sen-  
na. Nec forte omitti debet agaricus, & qui parcunt his medicamentis parcunt  
& vitæ.

Austrina  
constitu-  
tio destil-  
lationum  
parens.

Pluvioso calo plerisque efferi in pulmones catarrhi, quum vetus est in  
pulmone infirmitas, in vicinas partes facile vitium irrepit: nullis fere pul-  
monicis (quod pluribus Medicis placuit) laudabilis sanguis detrahitur. Sed  
hoc Diorismo utendum; Si intemperiem calidam pulmo concepit, illud verum  
non est, si putredo magna sit, contra.

Lienosis  
περίπλοια  
confert.

Quibus lien laborat, iis urinæ cineritiam hypostasim habere solent; at hypo-  
stasis non est, tamen juvat tales excerni urinas, alioqui res deteriore loco sunt,  
& id fit ob congestionem & exonerationem partium vicinarum. Quibus calor  
subviridis est, eos talis urinæ excretio initio juvat, testatur id Galenus, &  
scribit: Jecore, aut liene male affectis dejectiones serosæ & tales urinæ ex-  
cernuntur, idque commode: Quod non ab affecta parte defluere sine ratio-  
cinatione rudis tantum experientia significat, alioquin foret magnæ cruditatis  
argumentum, cacoehymix, & humoris superflui.

Sub fi-  
nem 5. de  
loc. aff.

Alvi  
fluor  
alias hy-  
dropem  
sanat,  
alias nō.

Multis dysenterix implacabiles, hydropes. Qui detinebatur diuturna ter-  
tiana erratica largiore utens potu sitibundus permanebat, περίπλοια nil ju-  
vat; immo videbatur magis intumescere abdomen. An hydropem alvi fluor  
tollit? Si Diarrhœa aut hydrops a συναδραιομῶ, verum; alias apud Hippocra-  
tem fluor alvi necat, alias juvat.

Apople-  
ctici ster-  
nutato-  
ria nocet  
cruda

Nonnullis præsertim vino deditis Apoplexiæ. Quidam in Apoplexiā cā-  
dit, omnibus modis agitatur, pulvis hieræ injicitur in nares. An ita agen-  
dum? Observarunt Apoplecticum injecto simili pulvere Epilepticum exstitisse.  
Quæ calidiora in os & nares ad sternutamentum excitandum injiciuntur;  
quia cruda omnino materia est, amovenda sunt. Cui Coryza derepente inci-  
dit



dit, potius nares omnino adimas, quam elicias quippiam. E pulmonibus & partibus inferis rapitur quid frequenti usu rerum in os injectarum. Præterea an agitatio corporis juvat? Qui Plethorici sunt & verno tempore exercentur Apoplectici fiunt: An plenitudo hoc facit?

*exsistente materia morbifica.*

*Comm. in*

*3. Aph.*

*Fluor al-*

*vi paroti-*

*dibus su-*

*pervenientes*

*saluta-*

*ris.*

Anno isto parotides etiam fluente alvo non cessarunt, unde copia materiæ significatur, quæ & ad alendas parotidas sufficiebat, & ad alvi profusionem: Sed hominem alvo repressa necavisse quemdam Empiricum observavimus.

Gravidæ mulieri sanguinis ex utero fluor erat continuus, quærebatur an accelerandus esset partus, quod in eo salutis spes posita esse videretur, & ad id medicamentum abortionem facturum daretur: Consentaneum erat consilium hoc sequi, contra in ancipiti omnia erant; hoc tutum negabant alii; alii vero danda suadebant oxypora, ita augeretur sanguinis ferocientis impetus, nam usu τῶν ὀξυπόρων, auctum iri sanguinis fluorem asseverabant, nulla ratione ægram adjuvando: Præstat quiescere quum certiores simus quod partus actio sit fetæ & fetus, si effetæ vires gravidæ matris, quid confert medicamentum? hoc controversum maxime est.

Pleuritides prædicto Autumno grassatæ sunt, potius dolores erant laterum ob διαχυσιν (idest diffusionem) feri a capite. Non erat magna δύσπνοια, non tam in tumore & phlegmone consistebant, quam in affusione quadam Erysipelatode: Juvabat venæ sectio.

*Pleuriti-*

*di orta ob*

*diffusio-*

*nem feri*

*a capite*

*confert*

*phleboto-*

*min.*

Nobili viro dolor erat perpetuus lateris circum mammam sinistram, nullis cessit remediis: perseverat quatuor menses, inopinato rumpitur abscessus in pleura conceptus, livens, vermiculatum sputum educitur, evasit: tamen febricula manet & vestigium aliquod doloris remanet, forte tandem tabidus interibit: Metus ne pulmo huic lateri adhæreat: Ανακτάσθαις perpetuo procuranda.

Vidimus dolores lateris perpetuos; sed qui de nocte urgerent, nullis cessere remediis. Quum remedia inopes essemus de lue Venerea suspicio fuit: Tandem diæta & litu curatio procurata est. Quoties consuetis remediis morbi non profligantur, ad κακόνθεσιν Galeni Consilio est recurrendum.

*Qui con-*

*suetis re-*

*mediis nō*

*cedunt,*

*morbi*

*κακόν-*

*θεσις.*

Alios & dolores laterum observavimus a flatu: flatum autem excitabat διάθεσις ὑποχονδρεακή, & præsertim quum chyli fit ἀνάδοσις, aut quibus solennis est frigida haustus dum cubitum disceditur, aut crudorum fructuum usus.

De ablactandis pueris quæsitum est, dictum quoque est operæ esse pretium ut lactere sinamus pueros annos duos integros cum dimidio; Quod enim alimentum partibus solidis fovendis convenientius?

*Lac con-*

*venien-*

*tiss. par-*

*tium so-*

*lidarum*

*alimen-*

*tum.*

An illud verum, mollitiem gingivarum causam esse cur non ita cito nascantur dentes? Puellarum exemplo docent quibus mollities dentes tardare solet.

In malignis temporum constitutionibus præsertim quum febres ασωδες vexant & ægri uruntur, sæpissime detrahitur laudabilis sanguis magno ægrorum & virium detrimento, serum nullum aut paucum, floridus sanguis. Serum calor absomit, truces oculi, jactationes, καρδιωγμοί. An venæ sectio

*In mali-*

*gnis tem-*

*porū con-*

*stitutio-*

*nibus &*



febris  
parce de-  
trahen-  
dus san-  
guis.

tunc utilis? Nequaquam, aut parce detrahatur; immo alexipharmaca & cardiaca dentur, alvus blande & saepe eluenda, nam dejectionibus instar pulvis croceæ morbus solvetur: hoc Hippocr. & Gal. consilium est: Vomitiones sistere, & sanguinem plenius detrahere nocet.

3.  
Vomitio-  
nes in fe-  
bris  
tercianis  
κακον-  
θαις sūt  
experies.

In plerisque tertianis sunt Cardiogni vomitiones subvirides: An ideo κακονθαις est: & scobs unicornis præsens Alexitherium? Id faciunt Medici qui id vulgo persuadent, ut aliquid agere videantur, vix enim febris intermittens κακονθαις habet, quum & κακονθαις, & partium κακοπραγία secum ducant febres assiduas. Tales Cardiogni, ἀλυσάι, ἀλυσμοί, jactationes oriuntur a refluxu bile & os ventriculi feriente, talibus evacuationibus plurimum vires dejectæ videntur (sed id fit ob morsum bilis) & purgatione restaurantur.

Una No-  
verca  
dua ma-  
tres de  
febre.

Quid hoc vult apud Aulum Gellium, *Una Noverca due Matres*? de quartana febre audiendum in qua duo quietis dies blandæ matri comparantur, paroxysmi dies diræ Novercæ: Numquid paroxysmi dies melior, quod vis naturæ significetur? Ideo Arabes eo etiam die catharticum præscribebant, immo sunt qui febrem quartanam, aut aliam intermittentem inoffensum suum cursum tenentem volunt intercipi amuletis, sed satius est cum causa ægrotare, quam sine causa juvari.

Quendam diuturnæ quartanæ tædebat: nil opis a Medicis experiebatur, qui suorum Theorematum fiducia mitius cum quartana agerent: Præstigio medicinali humores quieverunt, naturæ cursu impedito & conatibus frustraneis nihil promovebatur quod paroxysmos revocaret, visus allevari, & tum diæteriis artem Medicam petivit: sed hanc contumeliam non impune tulit, sequenti die non ita conflictatur, non repetit febris, levior obrectatoris pœna, quæque videbatur hisce præstigiis repressa, furibunda tandem effecta est funestaque evasit. Hoc observandum ut idiotarum & quorundam primatum animus maleficiis plus æquo tribuens resipiscat & componatur; & interim notandum non parum referre, si quoquo modo, & sine causa manifesta morbo absolvi videatur æger.

Varia  
sunt san-  
guinis  
πόται.

Febre Quartana quis laborabat, deinde in febrem erraticam incidit, quærebat cur sinistro pede calorem perpetuo sentiret, non item in alio: Responsum quod ab Hippocrate scribitur, quibus lien declivis, iis pedes calidiores, nam ἀναρρόπιν significatur & metus abscessus in eas partes, sic aliis facies rubore suffunditur, ut hepaticis, aliis pedes incalescunt & tibiæ varicosæ fiunt ut lienosis, nam hepar quid habet ἀναρρόπον, lien quid κατάρρόπον.

Cerebri  
actiones  
alia ho-  
minibus  
sunt com-  
munes  
cum bel-  
lis, alia  
propria.

Cerebro affecto aliæ actiones læduntur, aliæ incolumes manent; aliud enim est cerebrum lædi penes actiones quæ sunt animales, & quæ temperamentum cerebri respiciunt; aliud in actionibus lædi, quæ sunt mentis & ejus partis quæ consilii est: una ratione cerebrum & facultates ejus nobiscum sunt communes cum ceteris animantibus, altera hominibus diviniore donatis particula propriæ.

Polemarcho Brissiano motus erat, impotentia, deliria, nullus potandi appetitus in summo æstu, magna raraque spiratio, oblivio, quæ omnia læsionem cerebri significabant, tamen de rebus divinis altius philosophabatur, de do-



de domesticis disputabat, in ceteris delirus omnino: Spiritus tardus imbecillitatis cerebri index, ratus facultatis ejus infirmitatis qua intelligere debuerat se magna egere respiratione ut usui satisfiat. Sic vis intelligendi nobis cum brutis communis in cerebri temperamento sita elanguit, vis hominis propria erat vegeta & erecta; itaque alias mentem ægrotare putat Hippocr. alias mentem naturamque occultam neque mutationi ulli obnoxiam, idque diviniore quodam afflatus numine censuit quasi vis illa nec diæta nec aere alterari possit. In Consule Regio idem observavi, qui quum summe deliraret nulla ratione adducebatur nisi quum de Deo differentes audiret, cetera erat phreniticus, immo quod vocat Hippocrates *νεανιῶς ἐξισάμενος*.

Ad Hydropicos numquid ut vulgo fit Julepi & apozemata conferunt? Annon sua vi diuretica id quod tenuius est per renes deducunt, crassiorem partem relinquunt? At hoc morbum auget: numquid radicum vis coctione exolefcit, & plus humiditate aquea decoctionis officitur quam vi qualicumque hydragoga inclusa proffit? ut convalescas omnino, potu temperandum, & liquor apozematum conferet.

*Julepi & Apoz. hydropicis non conferunt.*

Sunt qui negant conferre vinum album lienosis & melancholicis, quod id subigat instar fermenti succum melancholicum illic restagnantem. An illud verum? Contra substantiæ tenuitate urinas & sudores movet.

*Vinum album lienosis confert.*

Quo plus nutritur impurum corpus, eo læditur magis, cur tamen biliosis immo catarrhosis (in quibus & impuritas est & excessus humoris) inedia malum potius augent, nam inanis ventriculus & exhaustus satiat se impuris humoribus, bilis ferventior redditur: Contra acer, acutusque humor benignitate alimenti mitigatur. Sic in pestilenti statu accidisse narrat Galenus omnes fere peste percussos minime cibos fastidientes evasisse, *ἀποσίτης* autem omnes fato functos fuisse.

*Catarrhosis nocet inedia.*

Nobili cuidam *ισχυρία* fuit. Suppresso urinae profluvio lethargus, de funere cogitatur, largissime profluit urina, brevi tamen moritur. Unde hoc? quia suppressio omnis excrementi serosi potissimum partes nobiles inquinat: Et tametsi ejus cursus redierit, non perinde meliore loco sunt res ægrotantium.

4

Gravidæ mulieres tormina, dolores, nephriticique vexant: An clysmata fetus & litus conveniunt? Cavendum ne dum id fit, effeminatio partium uterinarum consequatur unde abortus fiat.

*Enemata gravidæ interdum nocent.*

Phthificorum alii summe extenuantur, quibus scilicet partium solidarum alimentum corrumpitur: aliis tument aut pedes, aut facies, aliquando totus habitus: Ab eadem corruptione id fit, sed diversa ratione. Nobili viro tabido & phthifica stirpe nato paucis antequam moreretur diebus totus fere habitus intumuit ac si hypofarcidio laboraret. Sed quod mirum fuit tumor erat fugax, unde hoc? loco sanguinis hepar tabescens halitus malignos generabat: Hippocrates hoc suis temporibus animadvertit *ἰσῦναι μὲν ἐκ τῶν θανατοδυσάτων οἶον ἢ ἡ νῆσος ἢ φθισικὴ καλεομένη*.

Dum regalia celebrantur & vino Hippocratico aromatiti indulgetur, multis tonsillarum inflammationes contingunt. Cuidam juveni, qui illud vinum hiberat, de nocte angina oborta, quum strangularetur jugulum gladio aperuit,

*Fortuita juguli apertio angina profuit.*



saniei plurimum emanat, convaluit: hic fortuna plurimum potest: An urgente necessitate idem fieri potest?

5. *Arthritis ob influ-  
xum Lu-  
nae.* Sub dio mulier numquam articulares dolores experta dum in multam noctem sermonem produceret influxu Lunæ caput gravissime doluit, ab eo tempore omnes arthritidis species experitur, nullis malum cessit remediis.

6. *Hydrargyr. cor  
igneum  
fugit nec  
lædit.* An tutus hydrargyri usus? Quibusdam non placet recentioribus, nam non oppugnat venenum, immo quum sit frigidum intro pellit venenum & difflatu prohibet: tamen usu hydrargyri proliciuntur sudores, tenuitas hujus id facit attenuata materia sibi quaquaversum exitum quærente. Et quod ita superiora petat hydrargyros cor fugiens, (nec enim hoc lædit) est quia inimica igni, immo hunc maxime fugit. Cor autem fere igneum est. Cuidam in arte Chymica versato placet hydrargyron frigidam esse, si partes extimas spectes, in imo enim calorem esse summum & tenuitatem partium, quo utroque tantam

*Semen  
metall.  
hydrar.  
semini-  
que cor-  
rupto bel-  
luminandi,  
xit.* habet ἐνέρπειαν. Quod autem semini corrupto bellum indicat hydrargyros tamquam alexipharmacum, hanc reddunt rationem, id fieri quidem, quod magna sit analogia inter semen & hydrargyron (hæc enim hydrargyrus semen quoddam est omnium metallorum) & quatenus semen ejus auctor corruptum quid est, eatenus quadam ἀντιπαθείᾳ argentum vivum illud perfectum quitur.

## A N N O T A T I O N E S.

1. **H** *Ippocr. lib. de diebus decretoriis jubens observare temporum conditiones, ait; Videndum num tempus cum morbo pugnet: Nam hominis natura, sæpe universi potestatem non superat.*

2. *Quum pueri & adultiores Cachectici vocantur, quod vulgo dicitur estre en chartre, idest ἐν τῇ καχεσίῃ, vel τῷ καχετικῷ, supple σκλήματι, vel τῇ ἔξει καχετικῇ, vel τὸν ἀτροφίαν pati, fere pro conclamatis relinquuntur; & quod ad summum maciei ventum sit, ne medicamentulo quidem locum relictum putant, sed soli προγνωστικῷ. At longè secus res habet. Nec fraudari laude debita debet Fernelius qui, meo quidem judicio, de atrophia aliquid litteris commemorabile consignavit. Bilis flavæ & atræ circa jecur perfusio atrophie causa sæpius est. Vix enim vera ἀτροφία observatur, in qua viscera præter intemperiem non multorum biliosorum humorum colluvie scateant, & earum copia distenderentur: & quum hæc causa naturalem spiritum & calorem proterat, vix laudabilis sanguis gigni potest, ac in Cachexia quidem medicamento locum relictum putant, quod vitiosa sit nutritio, in atrophia autem ad solam ἀνάληψιν confugiunt: At si circum viscera colluvies est istius bilis quæ fovet intemperiem, frustra alimentis eam tollere nitaris.*

*In eum finem, laudari potest decoctum hordei omnium intyhaceorum, radicis anchusæ, florum nenupharis, violarum, portulacæ seminum frigidorum majorum & minorum, in quo dissolvere poteris cassiam, & infusum Rhei ad robur partis αἱματοποιητικῆς colatura clarificata quotidie utatur ager. Item Julepo rosato qui licet siccandi vim quamdam habeat, refrigerando tamen*



utilis esse potest. Sic moveri non oportet macie ista & quasi tabe quadam, quin bilem concavo jecoris clausam sensim eliciamus. Quidam pueris cachecticis, in quibus & sitis incredibilis & ἀποσιτία, usum aquarum naturalium potu sumtarum consulunt, quæ opinio suis destituta non est patrociniis. Ceterum in eo statu constituti

Ceterum in eo statu constituti pueri laborant saepe fluxu alvi chyloso, ut & ii quibus venae mesaraicae sunt obstructae, vel hepar imbecillum. Non fit enim suctio, nec exsugitur, eliciturque pars purior chyli deventi solita ad hepar haematoseos officinam. Et dum Medici albicantes & chylosas dejectiones observant, intrepide purgant & cunctanter, quum tamen hic audendum sit, & diligenter purgandum. Donec enim obstructio sublata fuerit, non est spes egrum convaliturum. Procuranda enim omni studio est ἀνάσσις, ipsius chyli non subeuntis anfractus viarum mesaraicarum, & eas tantum salutantis.

Ceterum in Cœliaca excretionē duo sæpe adsunt notanda, unum, febris adest cum pulsus frequentia; alterum, deliquia animi elato ad os vicinum ventriculi tetro vapore: Quibus ergo remediis Chylosa Cœliacaque excretio curari debet? febris quæ adest ob contumacem sit obstructionem venarum mē-  
saraicarum, & ea symptomatica est, si Galeno credi debet, ideo oppugnanda est  
iis quæ contumaciam obstructionis tollant. In eum finem valent decocta radi-  
cum enulæ campanæ, symphiti, utriusque erythrodani, gentianæ, immo etiam  
aristolochiæ per horas 6. in aceto forti maceratarum, herbarum præssii albi  
chamæd. chamæp. lichenis capill. cicerum rubrorum, pentaphylli & intybi  
utriusque addito semine seseleos, pœoniæ, citrii, genistæ, incoctis foliis sennæ,  
agarico, & rheo addito. Nec te moveat quod alvus fluidior sit; Chylus  
enim non suctus, nec elicitur, nec rejectatur ob vias interceptas, quarum li-  
bertas causam morbi tollet, ut corpori supersit libertas sui reficiendi attracto  
benigno alimento.

3. Galen. *Commen. in particul. 9. section. 1. lib. 1. Epid.* ait in febribus continuis humorem contineri in sinis hepatis & circum os ventriculi; nota, quod dicit circum os ventriculi, unde si vomitus adest, si defectiones animi, non propterea de maligno verebere, hoc enim de essentia morbi est; & quod notandum magis Hippocrat. libr. de Diebus judic. scribit in morborum principiis hepar intumescere & expandi, elevari que ad diaphragma, quod rationem reddit omnium quæ horrifice fiunt initio morborum & paroxysmorum; nam tumultuatur humor, facultas partis insurgit adversus id quod molestat, pars quoque ipsa enititur, ut in sternutamento cerebrum, & sic potius valet vomitorium in ejusmodi symptomatis quam cardiacum.

4. *Aphorismus is est in Coacis: Quibus partes infernæ affliguntur pruritus antea fortibus obortis, his arenosa urina fit & supprimitur. Qui ex his perniciose habent his mens obtorpescit. Hippocr. 4. Epid. in historia de pæro, Talem affectum τῶν ἐρωγ ἐπίσχεσιν vocat.*

5. Queri solet an ineunte paroxysmo Arthritico tutum sit dare medicamentum, & quale, an sanguis mittendus, & unde, an etiam manu arthritica, dolore ferociente tuto mittitur sanguis, an vero sinendum elabi tempus paroxysmi; deinde sub finem purgandum. Questio hac multos torquet, & magno agrotantium & marore & damno indefinita adhuc remansit. Boni medendi



Plura vi-  
dere lice-  
bit in li-  
bro BAL-  
LONII  
de Ar-  
thritide  
contra  
FERNE-  
LIUM  
scripto, in  
quo vete-  
rum au-  
thoritas  
defendi-  
tur.

medendi Magistri præferunt phlebotomiam ut quæ evacuato sanguine putri (qualis fere semper in arthriticis trahi solet) impetum humorum inhibeat, & dolorem demulceat inflammationem minuendo; & hæc opinio plausibilior. Immo, ajunt, si ineunte paroxysmo medicamentum datur, humor concitior majores molestias exhibebit, motus quidem & non promotus, & vis medicamenti ad partes longinquas provecta infirma, tamen in habitu corporis humorem excitat, ferocioremque reddit: Est enim quasi in habitu morbus ut fit in lassitudinum generibus. Fernelius tamen male ratus a capite humorem arthritidis auctorem manare, totum studium dirigit ad Capitis evacuationem: Initio paroxysmi arthritici purgat vehementer ad educendum putre serum dolorum auctorem non expectata coctione ulla, ne verbum quidem de venæ sectione. At in paroxysmo arthritico fit ut colliquatio, fusio in genere musculo, exoneratio a vasis seri & sanguinis putris, quid tam frenat impetum humorum quam phlebotomia? Item articuli fere sunt imbecilli, at prima cautio esse debet ut non fiat exoneratio partium principum ut ditiorum in imbecilliores ut pauperiores contra quam fit in Rebus publicis. Purgatio quidem valet si corpus sit cacochoymum, si hepar sanguinem fervidiorem generat, & multa bile scatet, ut purior minusque maleficus sit sanguis. De ea questione velim ratum & constitutum sit ne rebus his ambiguus magno agrotantium malo & clade dubitabundi & disputabundi Medici tam male de agris mereantur.

Observatione autem dignum est, Fernelium existimare sanguinis albedinem esse testem redundantis pituitæ. Nos initium putredinis putamus; per moram enim sanguis corrumpitur & exalbescit, præsertim quum natura sanguis crassior & copiosior, & quem natura respuit, reses in venis manet. Alii non omnino contra naturam esse dicunt albedinem hanc sanguinis. Fieri que ajunt vi & robore partium spermaticarum sanguinem dealbare conantium.

6. Luis Venereæ alexitherium censetur hydrargyrosis. Benigniora tamen remedia primum sunt invocanda. Lues struma & elephas aliquid habent cognatum & συγγενές. Tres has hydras unus Alexicacos Hercules hydrargyrosis vincit & opprimit.

# CONSTITUTIO

## HIEMALIS

Anni Domini 1570.

EODEM annō Hieme ineunte humorum cōgeries; quæ radices altas aliquas fecerat, atque latuerat, se se prodit & deferens intimas corporis partes foras erupit: hinc alvi fluores pigro euntes gressu, dejectiones apparebant



bant subrubrae, foetentes, hepaticae, mesaraicae maxime: dysenteriae multis contigerunt, etiam blandis e lacte injectis clysmatis profunde batur alvus, adeo copiosa suberat materia: Multi periere, vires languebant ob fluores ejusmodi: Sectio venae multis profuit, forte conandum erat ut quam citissime sisterentur, nam fluores erant symptomatice: At dices populares, omnis autem suppressio excrementi in morbis populariter vagantibus mala est, tamen multis commode statim initio suppressimus, quibus non suppressi sunt diu perseverarunt, immo semestres fuerunt.

I.  
Omnis suppressio excrementi in morbis popular. mala.

Nobili viro suppressa rhei usu alvus tumorem phlegmonodem totius abdominis attulit, iterata phlebotomia tumentis alvo occursum est, sanguis erat *Interpneus*.

An in praedictis fluoribus dysentericis assiduus clysmatum anodynorum usus tutus? Nequaquam: & in hoc valde Medici decipiuntur quum intestina abluendi lacte finem non faciunt, dum enim intestina sic proluuntur, & diluuntur, effeminatio & mollitudo adfertur ipsis intestinis, unde fit *diathesis*, quam Galenus *ρευματικὴν* vocat.

Frequens enematum usus effeminatorem adfert ulceratis intestinis.

Equitis uxori dolores atroces circum dorsum ventriculum, scoptula operta; intercipiebatur aliquando respiratio: a maligno flatu id erat, febris successione allevatum iri putabamus, quod dixerit Hippocrates quibus ad Hypochondrium dolor absque inflammatione febris succedens morbum solvit: Item in aphorismis: Qui ex dorso ad cubitum dolores descendunt, hos venae sectio solvit: fluxit sanguis spirituosus abunde, repurgata convaleuit.

Quum longa alvi suppressio, an ideo ad acerrima clysmata recurrendum? Nequaquam, immo blandiora saepius repetita magis conferunt, vehementiora saepe volvulos intulerunt, efficiunt enim ut puncta acrimonia medicamenti intestina motum *περισταλτικόν* suum inferne fursum immutent.

2.  
In longa alvi suppressione acriora enemata Ileum accersunt.

In magnis vomitionibus clysterum usus frequens & boli ex rheo valent, nam potiones facile excluduntur. Quum autem vomitiones frequentes sunt nec ulla fere arte compescuntur, & alvus adstricta est, valde a volvulo metuendum.

3.  
In assiduus vomitionibus cum alvi adstetione ab Ileo metuendum.

Joannis Platearii vidua hydrope pulmonis laborabat quo interijt: Difficultatem spirandi per annos triginta habuerat, de oppressione stomachi querebatur. Sed id tantum per consensum fiebat, omnes membranae putruerant, cor aqua natabat nec facile movebatur. E capacitatem thoracis aquae librae sex putrentis educuntur: In latus dextrum facile declinabat, in sinistrum non poterat citra syncopem: Aruerant pulmones, pulsus magnus, elatus, tardus, intercisus, & intercalarem habens in pulsatione una atque altera intermissionem; saevis cum doloribus & magna oppressione interijt.

Hydropis pulmonis signa.

In fractis jam morbo longo saepe haemorrhagiae symptomatice paruerunt: putant hac una exclusionem allevari agros: Contra fit, maxime vero istae haemorrhagiae contingunt pulmonicis & hepaticis, quod maxime est notandum de pulmonicis, & has haemorrhagias bonum est sistere.

Haemorrhagia

symptomatice

hepat. &

pulmonicorum si-

stenda de-

bili existi-

stere agro.

Us reje-

ctis vomitu medic.

Nobilis mulier multis scatens excrementis propinata medicamenta quinque evomit. Concinnant illi syrupum solutivum, de eo unodie cochlear unum dant, sequenti duo, deinde tria: tandem natura retinet medicamenta: numquid hoc tenendum est?

Si ventriculus hominis arthritici imbecillus & facile colligit excrementa, an dolores

occursum fuerit.



*Vinuar-  
thriticis  
moris.* dolores artuum vinum circumcidet? Nequaquam, nam nova materia morbo suppeditatur, id experientia verumprehendimus.

*Arthritis  
a vario-  
lis.* Puero annorum duodecim exanthemata: extinctis his dolores cutanei oborti sunt implacabiles, ad solum manuum appulsu irritati: ab eo tempore statis temporibus articularibus doloribus est conflictatus. Id evertit dogma Hippocratis, pueri podagra non laborant: Forte Gentilitium hoc malum, nam novimus patrem arthriticum, quamquam morbillorum materia suppressa id genus doloris potest invehere, quod in multis observavimus.

*Quum  
dolores  
laterum  
a flatu  
sunt, no-  
cet phleb.* Multis pulmonicis levi de causa dolores lateris excitantur pleuritidem mentientes: an his ad sedationem dolorum frequens venæ sectio? Minime, quum tantum aut flatus sit aut febris exigua, sic sectio non confert, nam si quum dolor oritur, secueris, lædes plurimum; nam latera tandem debilitantur & hoc nocet: si inflammationis sit suspicio, id quidem agendum & protinus ad anodyna concurrendum.

*Lateris  
doloribus  
a conge-  
stione cō-  
fert phle-  
bot.* Ceterum notandum plerisque hieme præsertim rigente dolores ejusmodi laterum excitari a congestione ob ambientem frigidum: An his sectio venæ imperanda? (ad orgasmum impediendum) faciendum, aut omnino, nam purgationi tunc nullus locus. In hoc a plerisque peccatur, & ideo Hippocrates purgationi præfert celebrationem phlebotomiæ.

In phlebotomiis si pigro lapsu fluit sanguis etiam amplo vulnere facto, debilitas: sin fluit rivulose, facultatis excreticis vis & robur cernitur.

## A N N O T A T I O N E S.

1. **G**alenus Comm. ad Aphor. 21. lib. 4. docet in pestilentibus morbis excreta pessima juvisse, addit id non in principio apparere debere, sed morbo consistente; nam si initio appareant, pravam corporis diathesim, significant, aut insignem humorum corruptelam, si morbo progressu, vi caloris & morbi sunt conatumque natura designant. Et nos in malignis morbis & temporum constitutionibus vidimus excretiones fere ab initio morborum factas ad bonum apparuisse. Et ut ajunt optimi medendi magistri: Qualis sit excretio & quovis tempore, juvat tamen, quod notari debet ne temere de morbis judicium sententiamque feramus.

2. Id innititur auctoritate Hippoc. lib. de Aere locis & aquis: Quorum (inquit) ventres duri sunt & ad hoc idonei ut amburantur, his dulcissimæ lenissimæ ac splendidissimæ aquæ ex usu sunt. Non Nitro aut Alumine imbutas & medicatas aquas præscribit, quæ tamen alvum magis sollicitare videntur, contra molles, dulces, liquidas laudat. Par quoque esse debet ratio medicamentorum quum assumtorum tum clysteribus injectorum. Nam ut ad ventres ardentes ciendos aquæ molles & dulces, sic & medicamenta lenientia mitigantia leniendo solventia & eccoprotica conferunt. Contra vero obsunt calidiora & validiora medicamenta ut scammoniata metu Ileii & incrementi caliditatis, siccitatis, & firmitatis intestinorum retentricis, quæ causa sunt præcipua adstrictioris alvi, sive quod agrius, nec nisi πρὸς ἀνάγκην alvus egerat reddatque. Itaque corporibus duritie alvi præditis aut siccis &

squa-



*squalidis lenientia potius quam valde attrahentia conferunt medicamenta.*

3. Hippoc. sect. 1. lib. 2. Epid. de Volvulo loquens, sic ait: Abdominis ruptiones quæ circa pubem fiunt ut plurimum statim sunt innoxia, quæ vero paullulum supra umbilicum in dextra parte hæ dolorosæ sunt & anxiosæ & stercoris vomitum inducunt, ut Pittaco accidit. Fiunt autem hæ aut a plaga, aut vulsura, aut alterius insultu.

# CONSTITUTIO VERNA

*Anni Domini 1571.*

Quum Hiems præcessisset asperrima, ac exciperetur ab austrino pluviisque tempore, necnon magnæ aquarum inundationes essent, ineunte vere magna morborum ilias fuit; sed maxime sub finem Hiemis: & *ρεύματα* innumera in pulmones, unde tusses & dolores laterum: In fauces, unde Anginæ & tonsillarum dolores. Et quum tempus vernaret & tepidiusculum foret, repentini laterum dolores oriebantur, in doloribus hujusmodi sectio venæ non profuit, ac quærebant num aliud esset remedium præter istud solenne quod primum ducitur in pleuritide, nam innumeri fato eripiebantur quibus secta foret vena, sic colligebant a sero potius cacoethe & maligno eos oriri dolores, quam ab inflammatione; ille humor pepasium non admittebat: promte oriebatur dolor & inopinato, tussiculæ siccæ erant, deinde dolor fugiebat, facile alvus irritabatur, cessabat dolor post venæ sectionem, sed subinde renascebatur: Multis ad pulmones *μετίσασις*; deinde ad caput, quæ omnia orgasmum, ferociam, tenuitatem humoris cum *πεπασμῷ ἀδυναμία* significabant. Pleuritides erant *έρυσιπελατώδεις*.

Nobili mulieri post horrores acuta febris orta est cum lingua aspera, dolore lateris acuto, *δυσπνοία*. Secta ter vena non quievit, deinde repente sedatus est, evanuit potius: quarto rubent insigniter genæ, deliria, mentis alienationes, frequentes surrectiones, *άλυσμοί*, nullus lateris dolor, caput dolebat, febris duplo major; medicamentum datum quod vomitu rejectum movit humores & non exegit, quod pessimum. Vermes scemipedem longi excernuntur per alvum, caloris & frigoris vices: An id a vermibus esset dubium erat: lingua torrefacta apparebat & mucore plena: Peripneumonica facta est per translationem: alvus liquidis ducitur excrementis, vicesimo interiit: Debueramus illam pluribus sectionibus venæ exercere, præsertim quum peripneumoniæ adessent argumenta: Nam morbus iste maxime phlebotomiam postulat. Et notandum diligenter quod scribit Galenus in libro 2. Acut. dum comparat phlebotomiam cum purgatione. In pleuritide omnino antefert phlebotomiam purgationi, etiamsi dolor ad ilia fuerit, atque argumento utitur a minori ad majus,



*Vena sectio in pleurit. preferenda purgationi.*

jus, quum dolor occupat Hypochondrium indicatio potius est purgandi, quam secandæ venæ; tamen, ait, licet minus auxilii allatura sit phlebotomia in pleuritide nothas occupante costas, multo securius est referare venam, tum quia ignores sæpe qualis sit natura ejus qui purgatur, tum quod sæpe humores medicamento agitentur, & non excludantur, quod pessime fit: Accedit quod si sit inflammatio potius partem liquefacias quam purges: Denique quum inflammationis sunt signa, ingensque febris est, omnino melius est & tutius venam secare (ait Galenus eoloco.)

*Audacter peripneumonici detrahendus sanguis.*

Peripneumonici sæpe imbecilli sunt & delinquant animo ob incendium, & obsidionem partis principis, & tamen non oportet esse valde timidos in secanda vena, immo audacter mittendus sanguis.

*Dolores laterum a vermibus.*

Puero dolor erat circum latera, detrahebatur audacter sanguis, dolores non concedebant, inopinato vermes exclusi sunt, dolores quieverunt, an vermes id facere potuerunt? Ita prorsus, immo & innumeras doloris species excitare possunt in omnibus partibus, ac præsertim si ad ventriculum repant. Mulierem vidimus cui stomachus & ventriculus intumuerat, cum suffocationis periculo, exclusis vermibus levata est. An huic sectio contulisset? Nequaquam. Itaque nos admodum esse sagaces oportet.

*2. Parotides febre non cessante perniciose.*

Equiti febris continua, urina cum hypostasi multa, divulsa, cineritia: Tales in iis apparent quibus laborat lien aut sinistrum hypochondrium: auris sinistrae dolores, ingens erat incendium: septimo ad inferiorem maxillam tumor. Missus fuit sanguis, omnia pacantur, sero recrudescent, nocte sequenti ingentes parotides apparent, quæ ad aspectum incresebant, oppressio summa, febris minor, Musculorum *σπασμὸς* tensio & dolor, omnia in pejus

*3. Manuum contractiones in febribus cur male. Diurni partium dolores abscessum accersit.*

abjere: vicesimo primo interiit.

*Acria enemata medentur hypochond. dol.*

In febribus tertianis & continuis parvas manuum contractiones vidimus: hoc a venoso genere translationem indicat: Interdum his venæ sectio confert, sæpe periculum creat.

*Diurni partium dolores abscessum accersit.*

Puellæ nobili de Paleseau febre tertiana jam mensem laboranti ante paroxysmos dextri hypochondrii & cruris dolores: calore accenso quiescebant, Quid hoc rei? nisi purgationibus antevertas, hoc minatur abscessum ut ex aphorismis discere licet.

*Acria enemata medentur hypochond. dol.*

In febre quæ tertio repeteret die cuidam nobili mulieri dolor incredibilis in hypogastrio oriebatur, idque ineuntibus paroxysmis, necnon simul e regione illius partis dolor in syncipite excitabatur, hoc medicis negotium faceffit, duabus horis ante paroxysmum indebantur clysmata acria cum folliculis sennæ parata: Dolores in utraque parte cessarunt.

*In longis febribus servanda vires ἐναρπίζω.*

Syrupus ex aqua vitæ paratus cum saccharo in crudis humoribus tormina excitantibus mirifice contulit.

*3. In suffla-*

In longis febribus quoniam initio vires multum frangere non oportet tamquam satisfacturas longitudini, juvat sectiones venæ iterare, sed parcissima manu, nam frequenter misso sanguine parca manu natura irritatur ad aliquid moliendum, immo sub finem earum febrium secare venam convenit.

Insufflatis, turgidulis, ut iis qui a morbis convalescunt, & iis quibus flatibus hypochondria distenduntur, an missos facere oportet clysteres, & frequen-



quentem juscutorum usum? Videntur nocere plurimum illa, quia intrudunt flatum. Hæc autem ἐπὶ θόρυβῳ quamdam & dissolutionem adferunt.

*tis nocent  
enemata.*

Cuidam pleuritico secta vena dolor disparuit, an ideo securos de morbo esse oportet? Nequaquam, nam multos statim peripneumonicos evasisse vidimus: Ingens erat sitis, incendii in pulmone nota, tussis non aderat nisi aliquando: Fallacia sæpe sunt signa inflammationis pulmonis, quia exquisita ratio urget. Si inflammatio ἀντιβῆς, ingens tussis, sitis, lingua cum virore pallida, pulsus duriusculus cum mollitudine, vomitiones, circa alvum dolores: Alvus facile irritatur, sic cautos & restrictos esse oportet in usu medicamentorum cathartorum. Animus videtur sæpe deficere tum ob phlegma contentum quod fatuitatem quamdam inducit, tum ob vaporem, tum maxime quod cordis regia accensa animus præ incendio videatur deficere: Accedit revocatio caloris & spiritus ex omnibus partibus, excitatio πνεύματων capite accenso, evocatio humorum, ichorumque a partibus inferis, quod Hippocrates observavit.

*Pleuriti-  
dis in pe-  
ripneu-  
moniam  
facilis  
transi-  
tus.*

An quum animus linquere videtur, a sectione venæ (quæ hic præsentius & unicum remedium) temperandum? Nequaquam, immo ea sæpe repetita sanguis copiose detrahendus, nec terreri oportet istis deliquiis, non sunt enim συνηπνευστικά, nec madoribus & τῇ ἐκιδρώσει, quæ sæpe adest ob cordis incendium. Et experientia & ratio, & iudicium Medicorum si quando alias hic maxime elucet.

*Ob animi  
deliquia  
non tem-  
perandum  
a vena  
sectione.*

Multi incauti eripiuntur ob inflammationem pulmonis, quorum in pulmonibus nihil reperitur aperto cadavere nisi quod vestigium aliquod flammæ apparet: sed hoc idiotæ non animadvertunt.

An in colicis doloribus sectio venæ? Immo præsens remedium, si a bile esse videtur. Cavendum a medicamentis validis & usu linteorum impense calidorum. Tepore juvantur & thermasmate. Syrupus violatus confert, immo & usus lactis recens mulcti aut calidi.

*Colicis  
doloribus  
confert  
phleb.*

Quum gravida mulier morbo tenetur qui maxime sectionem venæ postulet, an graviditas a crebra sectione & larga profusione sanguinis avocabit? quum enixæ sunt, ingentem evacuationem sanguinis habent & impune sustinent, immo mulieres crebriores & largiores venæ sectiones ferunt quam viri, hic-ne restrictiores esse oportet?

*4.  
Gravidi-  
tas non  
dehorta-  
tur phleb.*

Procurandum omni studio ne parotides suppurent, nam & longitudine opus habent & sæpe in chæradas abeunt quum suppurant, & tunc nec clysteribus nec catharticis peperceris.

*Paroti-  
dum sup-  
puratio  
formi-  
danda.*

Quum quis Iliaca passione cum crebris vomitionibus torquetur, prolapsum ilei intestini vereri oportet (nam non sæpe iliaca passio aliunde oritur) quum autem prolapsum est intestinum, tametsi vires admodum debiles videantur ob infectos spiritus, oportet blandis medicamentis alvum solvere: Qui revocati erant humores a partibus inferis ad superiores. Nobilis mulier id declaravit, quam repurgavimus postquam repositum intestinum fuit, tametsi omnes extimæ partes frigescerent, frustra enim ad cardiaca confugitur: id quod foras eminebat in hac nobili muliere adeo erat exiguum ut id omnes negligerent, immo Chirurgus negabat esse intestinum, alioqui (inquirebat) alius foret tumor & major:

*Crebra  
vomitio-  
nes cum  
alvi ad-  
strictione  
sæpius  
volvulo-  
sa.*



jor: Quidam tamen Medicus rei Anatomicæ peritissimus observavit Enterocæ-  
lem mulierum esse periculosiorem quam virorum licet sit multo minor, & ab  
ea sæpius interire, & sane hoc vidimus, nam in mulieribus id quod tumet  
sæpe non superat medietatem annularis digiti: at in viris sæpissime Capitis  
magnitudinem refert, & non ita periculose laborant: An quod in mulieribus  
vere cæcum intestinum obstruitur & descendit, in viris autem alia intestina &  
præsertim Ileos.

### A N N O T A T I O N E S.

1. **C** Redo quod tales pleuritides pestilenciales erant, multi sub eadem spe-  
cie morbi interibant. Nil omnino proficiebat venæ sectio. De pleu-  
ritide pestilenti, & an secunda in ea vena, Vide Manardum Epist. 5.  
lib. 12.

2. Galen. Comm. ad part. 84. sect. 2. lib. 1. Epid. Ait parotidas citra  
suppurationem curatas fuisse solis ad inferiores partes factis excretionibus.  
Deinde subdit Cratistonactem & pictoris ancillam periisse ad suppurationem  
ductis parotidibus, Cruda scilicet exsistente materia in venis contenta. Ne-  
que enim impossibile est particularem in parte aliqua fieri concoctionem re-  
manente totius corporis cruditate. Et Hippocr. part. 81. sect. 2. lib. 1. Tu-  
mores, inquit, circum aures qui in febribus cum dolore exsurgunt quibus-  
dam cessante judicatorie febre neque sedati sunt, neque suppurarunt. Fa-  
ctum his biliosum profluvium vel dysenteria, vel crassarum urinarum sedi-  
mentum solvit ut Clazomeno contigit. Expurgatis scilicet per hæc vacuatio-  
num loca morbum parientibus causis.

3. Has contractiones ex 3. Prorrh. vocabis potius συνοχνὰς σπασμώδεας,  
quam σπασμύς. At longe differunt ut post explicabimus.

4. Tutius gravidis tunditur vena, quam purgatio instituitur. Et multas  
observare licet mulieres plethoricas, quibus nisi circiter quartum mensem re-  
feretur vena, abortiunt, fetusque copia obruitur. Et citra hanc quum fe-  
bris aut inflammatio aliqua vehementius urget, gravidis tuto detrahatur  
sanguis; sequendumque ea in re Celsi consilium. Qui magnitudinis morbi &  
virium dumtaxat rationem habet. Firmus puer ( inquit ) robustus senex &  
gravida mulier valens tuto curantur hoc præsidii genere. Sicque uteri ge-  
statio inter quantitatis dumtaxat observationes habenda. Non enim perpe-  
tuum est quod ab Hippocr. scribitur in Aphorism. Mulierem utero gerentem  
secta vena abortire, idque magis si auctior est fetus. Id dumtaxat tempe-  
randum suadet a magnis vacuationibus, tempore Hippocr. fieri solitis, ne  
scilicet fetus uteri latebris conclusus in lucem prodire, idonei alimenti defe-  
ctu, cogatur.

5. Prolapso in scortum intestino, iliaca contingit passio & miseranda fæ-  
cum per os motu intestinorum perverso rejectio. Restituto intestino ager non-  
dum omnino periculo liberatus est. Ideo danda opera est, ut saluti falso cre-  
dita non acquiescat. Alvus non est supprimenda. Nam per aliquot dies mul-  
ta colluvies debet per inferiorem alvum excerni, & os superius ventriculi



*confirmari irritatum & symptomatica excretioni male assuefactum. Rheum aut pilularum forma aut potu datum confert. Sed & aliud aliquando deterius contingit. Nam in lactibus & circum glandulas mesenterii inflammatio contingit, hinc chylosa excretio, hepate non attrahente nec exsugente ob inflammatas Mesarai & Mesenterii venas. Et tum alvus quidem fluit, & tamen venter intumescit; ideo danda quæ inflammationem compescunt, id quod in multis a nobis est observatum: Ut docte explicat Galen. Comm. in part. 2. lib. 2. Progn. Celsus cap. 20. lib. 7. præ ceteris in prolapsu intestini laudat inediam & phlebotomiam.*

## CONSTITUTIO SECUNDA.

**A**NNO millesimo quingentesimo septuagesimo primo circa mensem Augustum quum immodicus foret fugacium fructuum usus vagata sunt tormina, fluores alvi, dysenteria: Nil proficiebatur remediis solennibus, ventriculi tortiones, Cœliacæ passionēs. Inclinate Luna multi perierunt. Febres funestissimæ, acutæ, mali moris: Omnes vesperi exacerbabantur, vomitiones æruginosæ, paraphrenides, ἀρτυνίαι, ἀλυσμοί, omnia ferè qualia in pestilentibus Constitutionibus: Magna Cerebri & nervosi generis imbecillitas. Et si alvus flueret non concedebat febris: Morbi erant κακότηες, & nobis incautis multos e medio tollebant. Multis fuerunt faucium exulcerationes, stomachi ipsius squalor, deglutiendi difficultas nisi erecta cervice, vox clangorosa. De iis videtur dixisse Hippocrates. Fauces exulcerari cum febre, malum: & si malum aliquod signum affuerit, periculum.

Circum mensem Septembrem multis mulieribus laboriosus partus, mors denique: ingens erat humorum corruptela. Vidi mulierem recens enixam, cui ad inguen dextrum dolor erat incredibilis, sine ejulatu non movebatur, alvus adstricta, inappetentia, sitis ingens, putabant obstetricem male suo functam officio. Alvus multa viridia ejecit, decimoquinto die multa purulenta materia e sinu pudoris excreta est: Abscessus illic fuerat, convaluit.

Alteri idem pæne contigit a partu, hypochondrium tumet, difficultas spirandi, a coxis ad humerum sinistrum dolor ingens, nec moveri loco, nec extussire, nec spiritum ducere poterat. Febris conquiescebat, dolor repetebat, vomitiones variorum humorum; An illis doloribus opus sectione? Si id sit, *In Coallochia sistuntur.* Forte illuc pertinebat Aph. Dolores juxta latus in febribus *cis.* tenuiter consistentes citra notas venæ sectio lædit, sive cibum aversetur æger, sive hypochondrium sublime habuerit, nec enim in ea muliere notæ erant pleuritidis.

Vi febris continuæ quinto mense mulier abortit: purgationes a partu multa,



ta, magna peripneumoniae suspicio: Quasi exulceratis faucibus magna copia puris ore excernitur sine conatu, tussi, sed primo quoque screatu: Ad radicem linguae erat abscessus, aut pulmonum prima bronchia erant purulenta: Interiit. Nil umquam tale observatum. Credibile partem superiorem Thoracis in pus versam, & forte vetus erat malum quod se se nobis postea aperuit.

2.  
Tabidis  
dentes li-  
vescunt.

Tabescentibus dentes livescunt: an occasione catarrhi? An non potius ob tetrum halitum? si arte, exalbescant color iste foedus repetit.

3  
Cum  
quarta-  
na febre  
mitissime  
agendum.  
Cephalaea  
torquen-  
tur qui-  
bus est  
calva  
ἀσφαπος.

In ista constitutione multi quartanarii decubuerunt, qui sine remediis derelicti sunt, omnes paene convalescerunt: quibus curiose adhibita remedia, ii fere interiire, praesertim si macilentissimi biliosique forent, ut febres istae potius a bile essent usta, quam a face sanguinis. Sic cum quartanis agendum mitissime, ne officiosa sedulitas plus obsit quam profit.

Nutrici-  
bus no-  
cent scam-  
moniata.

Quibus caput furfuraceum ii magis sani degunt: quibus contra, dolore capitis facile tenentur: nam spiracula & futurae connivent, at in illis aperiuntur.

4.  
Judicato-  
ria non  
judican-  
tia δυσ-  
κρίτα.  
Vesperti-  
na vena  
sectiones  
melanchol-  
icis con-  
ferunt.

Quum morbillis vagantibus febres ingravescent, unum animadvertendum, an febris urgeat ob morbillorum suppurationem: An aliunde proveniat: si primum; a medicamento abstineto: secus medicamentum juvat, nam in exanthematis locus est cathartico.

Abcessus  
in testicu-  
los & fe-  
mora ab  
Epilepsia  
& hydrope  
libera-  
vit. In  
Coacis.

Hippocrates vult infantulorum nutrices saepius sumere medicamentum, quale puella conscriberetur; nocent namque plurimum scammoniata nutricibus lactique admixta aliquando exhibita puerum convulserunt.

Abcessus  
in testicu-  
los & fe-  
mora ab  
Epilepsia  
& hydrope  
libera-  
vit. In  
Coacis.

Consulis filio sub axillis tumor disparuit. Vomitiones assiduae, dolor lateris, secta vena compescuntur vomitiones: Repetit dolor lateris, & circum ventriculum: Negligunt usum medicamenti a Medico praescripti, videtur convalescere, statim dolor ad ventriculum repetit, hic fit abscessus, extima algent. Mors. κακόνθες. Spes in purgatione erat.

Error  
Pharmacopoeorum  
in institu-  
enda dosi  
medica-  
mentorū.

Melancholicis si ex usu esse videtur phlebotomia, vesperi potius est celebranda, quod eo tempore humor moveatur. Quamquam nocturnae & vespertinae sectiones venarum, ob recessum solis & dominatum pituitae, & quia minime tum illustrantur spiritus, potius animi defectionem afferunt: & pauci sanguinis detractio magis debilitat, quam multi, si alio tempore fiat.

Dum in-  
dicatio-  
nes con-

Piscator hydrope laborans translata sursum materia Epilepticus fit, saepius convellitur: abscessu in testiculos & femora facto liberatus est & hydrope, & epilepsia. Tamen Hippocrates scripsit, *Ex Hydropicis comitiales, perniciosum.*

Qui fit, inquirunt multi, ut sesquidrachma foliorum fenae a mulierculis poculo data plus efficiat quam duplum a Pharmacopoeo praescriptum? Respondent fieri, quia jus majore multo quantitate a mulieribus praescribitur, ac propinatur, ut ad uncias octo. Pharmacopoei minore dant ut ad uncias tres. At dices: virtus contracta major est se ipsa diffusa.

In longis febribus saepe ὑποσαρκίδια, & tumor aut totius corporis, aut quarundam partium nascitur manente febre, an hic tutus vini usus? Non hercle ob febrem? An tutus jusculorum usus? Non, quia serum augescit. In ista ἀντενδείξει quid agendum? Difficillimum hoc & Medicos varias in partes tra-



hit, tamen urgentioris Affectus habenda ratio secundum Gal.

Qui fit ut multis detrahatur sanguis laudabilis, quibus viscera sunt fere putria? Multis illaudabilis, quibus sana sunt viscera? Multis facies decolor, pallida, subviridis, habitus corporis veluti cachecticus, & tamen laudabilis detrahitur? Multis color floridus, habitus *ευκρινός*, quibus lutosus putrisque adimitur? Difficile hæc quæstio dirimetur: sic pituitosis decoloribusque sanguis detrahatur laudabilis quod pituita elaboratur in sanguinem.

## ANNOTATIONES.

1. **H**unc Morbum Hippocr. depinxit lib. 2. de Morbis, & vocat *φίσταλιν* pulmonum *Αφθόικαν*.

2. Huc alludit Plinius. Dentes (inquit) ignibus indomiti, cavantur tabe pituitæ.

3. Ambigunt, an in quartana febre purgandum. Si piget & tædet diurnitatis, purgandum, ut febris aut transmutetur, aut deficiat. Et Hippocr. in accessione dandum Pharmacum solutivum jubet. Celsus cap. 16. lib.

3. docet movendam esse febrem quartanam ex eo statu, in quo detinetur. Et quod mirum, contra id quod in hac constitutione a nobis fuit observatum sæpius, vi excessu aliquo febris quartana cessat. Sic Fabius in cruento contra Allobroges prælio febre quartana liberatus est, & febrili ardore per bellicum ardorem est absolutus, referente Plinio cap. 50. lib. 7. Sic narrat Celsus quosdam medicos, maxime vero Petronem, hac ratione temeraria quidem (quia quos ratio non restituit, temeritas adjuvat) egros expeditisse ac explicuisse.

4. Hippocr. sect. 1. lib. 2. Epid. Ait: Abscessus aut per venas, aut per ossa, aut nervos, aut cutem, aut alias *ἑντοπῶς* fieri. Bonos autem esse, qui infra morbum fiunt, velut varices, lumborum gravitates ex supernis. Optimos vero inferiores, & longissime infra ventrem, & remotissimos a morbo, & *κατ'ἑξῆς*, seu per effluxionem factos.

5. Hic mirari quis possit, qui fiat ut in multis cadaveribus multus adeps reperiatur in ventre & toto corporis habitu, qui a puriore sanguine est: item *εὐσπρία* bonitasque coloris adsit, quum tamen viscera ipsa, idest, hepar & lien putria appareant. Si enim tertia coctio non corrigat secundam, qui fit ut habitus exterior laudabilis in colore, charactere & mole videatur, immo multo adipe carnes perfundantur, quum tamen interna sit viscerum labes, quæ viscera sunt officina & penu sanguinis & ceterorum humorum? Id in hominibus sæpe deprehendimus, in ovibus sæpe visitur quarum pingua sunt corpora: Hepar autem siccum hydatidibus & calculis refertum. Quæ quidem quæstio multos torfit, & indiscussa manet. Non pigebit tamen nostram super ea re in medium proferre sententiam, salvo meliore aliorum iudicio.

In habitu est sua vis, sua natura regens & moderans. Et partes externæ habent quamdam vim actionis suæ, quam non mendicant ab hepate ut ceteræ partes motum & sensum a cerebro: & quum multiplex fiat elaboratio, ros quidam fit & extrahitur, quasi arte chymica qui carnes, & adipem ge-

traria,  
urgentio-  
ris affe-  
ctus habe  
rationē.  
Multis  
putria vi-  
scera, at-  
tamen  
sanguis  
demitur  
laudabi-  
lis &  
contra.

Lib. de  
Aff.



Lib. de  
loc. aff.

nerat. Accedit quod hæ partes externo aeri exponantur qui repurgat elicta fuligine eas partes qua faciunt τὸ ἐξω corporis, & τὸν ὄγκον, idest, molem. Tertio labor, quem hæ partes suscipiunt, & exercitatio & frictio vegetans calorem & excitans, efficit ut fiat quadam depuratio & repurgatio: unde licet sanguis origine nonnihil vitii & labis contraxerit, mutatione loci, labore, elaboratione multiplici, secretionem facta faculentioris & crassioris materia tenuior, purior, sinceriorque fieri potest. Itaque ut habitus ipse peculiarem quamdam naturam habet, suasque peculiare & vernaculas vires: ita videtur habere quoque suos morbos non repetita origine a partibus internis. Partes enim extimæ corporis, dicuntur a Galeno natura imbecilla, utpote in quas partes internæ, ut primaria & principes, in quas (inquam) ut depositarias suum virus amandent & ablegent. Quin & habere suarum actionum vim non ab hepate, aut aliunde mendicantem Galenus auctor est. Sic suam quamdam naturam habent, suum ministerium, suas vires & genium, suam sanitatem, suos morbos. Unde Theophrastus Paracelsus, monstrum hominis & portentum, ridet Medicos qui semper recurrunt ad partes internas, quas miris & crebris evacuationibus & eccoproticis exagitant & exhaustiunt, quum ipsi habitui sit providendum, prætermisissis visceribus, Forte non desunt isti Monstro sua patrocina. Sunt enim habitus sui morbi. Tamen ut non est omnino jurandum in verba Galeni, summi licet viri: Ita iste Paracelsus, juratus Medicæ Artis hostis, nec omnino audiendus, nec explodendus; Videndum enim non quis dicat, sed quid dicatur, ut ad normam rationis omnia dirigantur.

## CONSTITUTIO TERTIA

**A**NNO Domini 1573. quum tota Æstas inæqualis fuisset, si umquam alias morborum inæqualium & maxime febrium quartanarum maxima fuit seges, quod mirum, statim & primo insultu febres erant quartanæ. Observarunt primates Medici vicesimo ante anno talem constitutionem temporis viguisse, in qua innumeri pæne a quartanis perierunt; quibus mortuis lien plane flaccidus tabuerat, necnon exhausta erat bilis in cysti, & illius loco concreverat lapis. Qui duplices quartanas habuerunt aut febrem, complicatam, aut qui vi & arte febrem depellere voluerunt, omnes fere interierunt. Ineunte Januario Quartana speciem mutavit, & in aliis duplices tertianas, in aliis continuas mites effecit; Deinde pruritus, pustulæ ardentes, rubores & dolores articulorum innumeri, præsertim qui macilenti & febre siccati forent. Sudores proruperunt omnibus febribus, an quod siccitas hepatis, & habitus corporis causa fuerit?



## CONSTITUTIO

## QUARTA

STATIM initio mensis Novembris Hiems incepit algidissima, quæ ad mensem Martium sæviit, & post hominum memoriam numquam observata fuit tam diuturna. Aquilonia quidem erat Constitutio, sed & sævior & diuturnior, sic morborum ferax necessario fuit, in omnibus intolerabiles dolores capitis fuerunt: ἀγρυπνία, quod tamen non convenit Hiemi; nam quum sani, tum ægri de vacuitate somni & occurſu variorum ſomniorum dormiendo querebantur, quum Hieme longi & profundi ſomni eſſe debeant, & nullæ, aut paucae apoplexiæ. Cur non? Quum & Aquilo cerebro noceat, unde non mirum ſi de capite conquererentur, immo Medici talia hypnotica præſcripſerunt, qualia æſtivis fervoribus. Graſſabantur faucium inflammationes exquisitæ, difficultates deglutiendi, συναγλιναι, non tamen in lingua ariditas ſumma erat. Febres lentæ, continuæ, cum colli & dorſalium muſculorum dolore ſuperficie tenus, necnon cum convulſivo tremore ſi diu decumberent ſine manifeſto auxilio. Languiebant vires, erat in multis præ frigore veluti σφακελιſμός (crudorem Gaza vertit) & ſqualor quidam, Virgil. in Georg. aduſtionem vocat, *penetrabile frigus adurit*. Pleuritides multæ graſſatæ ſunt, multos interemere: Graviffimi dentium dolores, ophthalmiæ alias ſiccæ, alias humidæ & ψωροφθαλμίαι, vertigines, otalgia, tinnitus aurium, a ſuppreſſis excrementis dolores ad Hypochondria, tuſſes implacabiles. Exacta Hieme mense Martio omnes pene pleuritides funeſtæ nullis cedebant remediis, Epidemix erant, & κακότητες, ſine ullo violento motu prehendebant: Dolor erat fugax, & quum ægri bene habere putarentur & immunes a dolore lateris, interibant: Erant a ſero acri, indomito, cuniculos, & viam ſibi parante, eryſipelatodes, non phlegmonodes: Non erat magna difficultas ſpirandi, ſed dolor tantum mediocris, & hinc decepti Medici, ingens erat ſitis, leiποθυμιæ erant, & præter rationem vires vacillabant: nil commemorabile expectorabant. Vagabantur innumeri herpetes, aphthæ pueris: pauci ab aphthiſ immunes fuerunt: puſtulæ in extrema lingua ſero plenæ: Mulieres iſtas aphthas contemſerunt tamquam leve malum & inauditum, ſed in caneros abiere: teſtamur innumeros ab iſtis cancriſ ſublatoſ. Quum talis viget conſtitutio, frequentibus purgationibus & ptyaliſmiſ morboſ antevertere oportet.

Occupatus pleuritide generis commemorati vir nobilis quum periculose ægrotaret, ſexto die ſudavit, nil ſeptimo natura excrevit. Naturam irritaveramus noſtris remediis ad criſim accelerandam: Revera fere in iſta criſi interiit, niſi ætas juveniliſ impediviſſet, mors obveniſſet. Galen. in Epid. multum ætati tribuit. Mirum quomodo evaſerit, quum dies ſextus Tyrannuſ ſit: Galenus in hiſt. de virgine Lariffæa negat omnino ſextum diem malum eſſe, præſertim ſi inflammatio non adſit aut κακότητις, aut ſi diebus ſequentibus abſol-

Georg.  
lib. I.  
Ariſt. in  
Probl.

Die ſexto  
ſaluta-  
res criſes  
ut ſunt.



vatur crisis, ut morbus sit potius a quadam plethora: sed hic erat inflammatio, at illam sedaveramus tentatis sæpe phlebotomiis.

Nobilis juvenis initio febricitans, nec usum vini reliquit, nec a Sole & valida exercitatione abstinuit: putabat se suo robore morbum sine remediis, & decubitu victurum, tandem fractus morbo sexto decubuit, secta vena, catharticum datum, allevatur: Decimo pacantur omnia, undecimo exacerbantur, jactatur, delirat, furit, ἐμᾶν, lingua arida, ἀδιψος, partes extimæ satis temperatæ, interiora ardent, oculi flagrant, ἐψίδρωσις, tremores membrorum: Mors. Sic morbi initio moderati & curabiles ex eventu funesti fiunt per incuriam & errores commissos in victus ratione. Quo pertinet admodum notanda historia de eo, qui leviter febricitans quod intempestive cœnatus esset, interiit.

Mense Junio omnes morbi ingentem corruptionem in corporibus subesse significabant: nam vomitiones assiduæ cum inquietudine & omnibus fere ægris vermium excretio per os & alvum: idque non modo in juvenibus, sed & in senibus: sanguis quicumque detrahebatur erat plane serosus & putris, ichores erant & serosi humores, qui phrenitides faciunt, deliria, convulsiones, non quatenus illi sanguineam retinent naturam, sed cum corruptione totius substantiæ aut maligna qualitate infesti sunt, & biliosi aut atrabilarii. Multis pruritus intolerabiles, febres levi de causa orientes, multæ ad Lipyriarum naturam accedebant, latens intus incendium, extima moderata, horrores ex intervallis, ac si propter humores ἐτερογενεῖς, ad naturam febrium horrificarum accederent, arida lingua, ἐπικώδης, dolores ad alvum, aliis dejectiones biliosæ nihil juvantes, aliis alvus impense arida, & vomitiones rerum ingestarum, modo alienarum: omnes propter indolentiam horum symptomatum ægros toxico infectos credebant, intus conceptum incendium maxime erat. Chirurgo Guenino bilis in æstu summo torrefacta sexto die partium extimarum refrigeratio. In aliis idem alio tempore contingebat. Ita arescebant & squalebant morbum funestum patientes ægroti.

Toto mense Junio, Julio, Augusto, febres vagabantur mali moris: Medici decipiebantur, tamquam quotidianas intermittentes putantes, quod singulis noctibus repeteret febris. Verum assiduæ erant, & tamen hoc fugiebat Medicos; nam interdiu bene omnino habere videbantur. Initio quidem erat febris vacuitas, sed post unum atque alterum paroxysmum assidua erat febris. Noctes omnibus implacidissimæ, interdiu mens erat integra, doloris quædam vacuitas, sed erat summa linguæ ariditas, amaror, averfatio ciborum, sitis, jactationes, vesperi inopinato sine sensu caloris & frigoris aut inæqualitatis sensim reaccendebatur febris, summas inferens molestias, dolores capitis atrocissimos, alienationes mentis, sitim ingentem, vacuitatem somni: Febris tamen non adeo manifesta. Quum sic noctem exegissent quasi spiritibus infectis, tanta matutino tempore erat imbecillitas ut animam agere viderentur, immo multi exsoluti frigidis sudoribus scatentes, ἀσθενεῖα aut exilitas & inæqualitas in pulsu, calor admodum aridus. Adeo tempus matutinum terrificis erat symptomatis plenum etiam primo quaternario, ut multi sacro oleo peruncti fuerint. Qui una hora post primæ restituti sanitati videbantur. Et tale morborum ingenium

Comm.  
in part.  
8. sect.  
2. lib. 3.  
Epid.



genium numquam se observasse Medici dicebant: sic observato hoc more morbi nullis ægris datum est medicamentum mane, sed circum undecimam aut post meridiem, & ante medicamentum ingerebatur cibus: nullis item secta vena, nisi jam die affecto. Causam tantorum symptomatum in matutinum tempus incurrentium esse credebamus, quod maligno vapore morbi infecti de nocte spiritus adeo imbecilli essent, ut appetente die, quo tempore humores qui intro confluerant a centro ad habitum corporis revocantur, vix illustrare possent corpus: Quod si sudor mane aliquis una erupisset, prærepta occasio fuisset tantis symptomatis, at nullus erupit nisi symptomaticus, frigidi enim erant ob summam imbecillitatem corde occupato. Immo in plerisque, ut dixi, observata quædam pulsus exilitas & veluti carentia, in aliis formicans pulsus, & hæc præsertim diebus criticis contingebant, ac si natura frustra aggrediretur crisim: Qui crisim subiere nono aut undecimo die cum magno vitæ discrimine fuerunt, aliis febris protracta & sine crisis fere soluta, quasi infracta & domita successu temporis ferocia morbi. Multis parotides apparuerunt, aliis funestæ, aliis non. Morbillis illo tempore prehendebantur pueri. Nos autem observavimus febres omnes eas quæ jam grandiores natuprehendunt, morbillis vulgo pueros exercentibus, omnes (inquam) eas mali esse moris & funestas, ac si aliquid resipiscerent de febre ea quæ morbillis comes est. Et quoniam ob cutis mollitiem exanthemata pueris erumpunt, ideo funestam vim morborum istorum depellunt, alioqui deperirent. Satis autem manifestum erat eas febres quæ in grandiores inciderent, ejusdem esse moris cum febribus pueros exanthematis obsitos exercentibus, quod cum summa inquietudinis & dolorisensione ut ægri ne minimum quidem contrectari possent, vidimus multis obortas esse maculas rubentes, mox livescences cum summa membrorum contractione, eas Græci *ἐκθύματα* vocant, Celsus papulas vertit, quod in Epidemiis multis contigisse vidimus magno ægrorum periculo, & Galenus ideo ait eas papulas malas ut signum & ut causam. Ut causam quia & phlogosin significabant partium internarum & humorum *κακότηταν*, ut signum, quia sunt judicatoriæ non judicantes, nec enim tanto morbo solvendo satis sunt & pares. Quod (si quando alias) in ea temporis constitutione innumeris contigit, ut mirum non sit, si translatione facta ad cerebrum multis parotides obortæ fuerint, quæ duabus de causis sunt perniciosæ, tum quod morbo impares sint, tum quod omnis translatio ab infimis partibus ad superas sit perniciosa, & quod mirum fuit, pulsus non erat incendio interno analogus.

*Comm.  
in 3.  
Prorrh.*

*I  
Parotides  
cur per-  
niciosa.*

*2  
Bilis &  
pituita  
hemitri-  
tai causa.  
In Coac-  
cis.*

Si quis quærat cujusmodi illæ febres viderentur, quarum essentia in phlogosi viscerum contineri videbantur, cum feri biliosi & ichoris putredine non cordis & cerebri partium in corpore momentanearum. Harum causa humor videbatur esse duplex aut unus confusus bile & pituita mixtus, qui malignus effectus non poterat hæc dira symptomata non invehere: Febres ad hemitriticos & *τετρακοῦνς* accedebant, quæ inflammationis sunt soboles, & coæthiam sequuntur.

*In Coac-  
cis.*

Vidimus multos, quibus fluxerat alvus excrementis biliosis, ut ait Hippocrates cum borborygmis. Sed isti fluores parum proderant. Tamen præstabilius erat alvum quomodocumque fluere quam subsistere, nam materia



*In pesti-  
lenticulis  
morbis  
qualif-  
cumque  
excretio  
juvat.*

morbifica excernebatur: Tamen si quæ excernerentur substitissent, deterius actum esset cum ægris, adeo quæ injiciebantur alimenta in corpus, statim corrumpabantur. Aliis fluente etiam alvo cardiogmi remanebant. Aliis ἀποαιρέτως fluxit alvus cum mentis læsione & comatosa dispositione atque evaserunt, adeo natura juvabatur ista excretionem, licet symptomatice foret: Nam in pestilentibus & male moratis morbis qualescumque excretionem juvant: Urinæ nullis erant flammæ, sed saltem boni erant coloris. Quod boni signi rationem habet, & saltem ad longitudinem apparet, ut in Epidemiis Galenus observavit.

*Histor. 12  
sub fin. I.  
Epid.*

Nonnullis tamen febres essent continuæ per unum diem aut duos vacuitas febris adeste visa est, quod novum non est: Nam in Epidemiis quidam febre continua laborabat, & octavo die a febre immunem fuisse ait Hippocrates; & eodem loco prægnans mulier assidua febre occupabatur, per tres dies febre vacavisse scribit Hippocrates, undecimo die febris repetiit & judicata est: Quod notandum est, ne eos evasisse existimes, quod febre vacare videantur.

*4.  
Vena se-  
ctio &  
carbassis  
non im-  
pediunt  
variola-  
rum aut  
morbil-  
lorum  
erupcio-  
nem.*

Ἐξανθήματα Epidemia fuisse in pueris diximus: Unum notavimus, insolentia symptomata eorum eruptionem præcedebant. Nam puellæ Domini Momoræi intolerabilis erat dolor dextri brachii, adhibita frustra remedia, rara fuerunt exanthemata, si plura & si cito paruisent, non ita doluisset: Per tres menses iste dolor brachii mansit, & nullis vel validissimis remediis cessit. Beasaldæ filio annos sexdecim nato dolor implacabilis ad spinam dorsi: purgationes, litus, phlebotomiæ: Quarto die erumpunt morbilli adeo copiosi, ut nihil copiosius: Diu latebant antequam erumperent. Duabus filiabus Domini Amoræi febres lentæ, dolores implacabiles capitis, purgationes, clysmata, & tamen erumpunt abunde exanthemata. An commode præscribi possunt medicamenta antequam morbilli sese prodant? An illa impediunt motum naturæ? Immo inopinato venam secumimus & medicamentum purgans dedimus, quibus die sequenti aut postridie apparerent variolæ, & melius multo habuerunt, quam quibus non ausi fuimus idem exhibere: sic parum probabile quod dicitur minus affatim erumpere papulas si corpus ante purgaveris.

Dominus ab insula de summa difficultate deglutiendi ( quæ erat tantum morbillorum latentium soboles, nos autem nil tale suspicabamur ) conque- rebatur, insignis febris: Eluimus alvum clysmate, venam metu synanches secumimus: sequenti die exanthemata apparent, & brevi tamen convaluit.

*In solis  
& Luna  
Eclipsi-  
bus ma-  
ximam  
patiun-*

Eodem anno quum dies per aliquot satis rigida hiems viguisset circa æquinoctium hiemale innumera fluxiones vagantur, in oculos, pulmones, & subjectas partes: plerisque collum riguit ac si tetanus esset: stupores brachiorum, lincinationes cum stupore quodam, multi apoplectici interiire, multi repente interierunt exsudantes & exsoluti, ac si Anglici sudoris species aliqua foret. Febres cum sudoribus manantibus toto tempore: & mense Decembri dicebant solem novum jam cursum instituere, Lunam & Solem ita affici ut eclipsis contingeret: Incredibiles, ingentes, & vix auditæ in ægris mutationes apparuerunt: Corpora sana pene languebant jamjam repente, & sine causa manifesta quasi quodam agente dæmonio agere videbantur animam, &



nōs qui nihil tale in Cælo fieri auguraremur, tantæ tamque subitæ mutationis causam mirabamur. Numquam credidissēm tantas turbas & mutationes excitari in istis Solis & Lunæ, & Cæli affectionibus. Convulsiones repente incidentes, deliria & præter rationem novæ & subito incidentes in morbis mutationes ea nocte satis fidem fecerunt: Unde non abs re Hippocrates magnas aeris mutationes valde observandas putavit.

*tur corpora nostra alteratione.*

Nobili mulieri cachecticæ post horariorum fructuum usum immodicum vomitiones biliosæ, æruginosæ, dolor ad stomachi regionem: Cautum erat a Medico ne vomitus sisteretur, tamen præter consilium repressus est: virulenta materia repressa atrocissimum dolorem cum tumore accersivit in prima corporis regione. Supervenit recurrente humore ad partem affectam febris ἀσώδης, algent extima, uruntur interna, post duodecim horas a lipyria interiit: sic nocet plurimum diarrhœas & vomitiones sistere, præsertim si quæ excernuntur excerni debent.

*Vomitio- nes & diarrhœas sistere interdum perniciosissimum.*

Quum e pulmone sanguis rejicitur tussi, ille omni arte reprimi debet & solet: An hoc verum? Si febris adest, constat & est extra controversiam omnem non debere sisti, nisi quum sufficienter & imminutus, & alio revulsus fuerit necessaria venæ sectione: Hoc Galeno videtur Com. in Aphor. quod inflammationis magna sit suspicio: An tum malum est e pulmone sanguinem educi? Quidam nomine Revesche satis declaravit sæpe innocue e pulmone sanguinem rejici: nam vidimus eum sæpe febribus detentum, cum quibus alias cruentum expuit, alias sanguinem e pulmone spumantem expectoravit: sed hoc putamus ob mollitiem pulmonis fieri, ut id esset illi instar evacuationis solennis, aut per nares, aut per hamorrhagiam: Quod quum fit & suspicio inflammationis non est, & quæ adest febris non ob vitium in pulmone oboritur, sed propter corruptos in mesenterio humores, tum minus formidandus est ille impetus sanguinis per os: nisi enim magna vasorum pulmonis esset mollities, impetum sanguinis non facile sustinens, ad nares sanguis viam affectaret: vidimus qui minus sæpe minore quantitate sanguinem e pulmone rejectarent, quos proxime tabes sit consecuta. Quamquam magno opus est judicio, ut distinguas an excretio illa sanguinis sit formidanda, an non, quum parvi non referat scire quomodo se ea in re gerere oporteat.

*αἱματό. πτυσῖς non semper formidanda.*

Illustris est Lutetiæ familia, in qua multi sunt liberi, quorum alii aliquid retinent nativum a patre, alii a matre: Pater minimo medicamentulo repurgatur, idem liberis paternum quid habentibus contigit: Matrem nonnisi valida medicamenta commovent: Qui maternum quid habent, nonnisi validis medicamentis commoventur; adeo magni refert ad prudenter medendum non Civitatis tantum, non urbis, non domus peculiarem habere notitiam, sed cujusque ἰδιοσυγκρασίῃ animo impressam tenere.

*ἰδιοσυγκρασία in medicina facienda magni momenti est.*

Quum die decimoquarto morbi natura aliquid decernit, & foras aut alio excernit, aut per ἀποθῆσιν aut per ἔκρη, numquid quæ abscedit materia alba, lævis, & æqualis; cujusmodi est vera hypostasis, mitificata est, & characterem naturæ recepit? si hoc verum, cur parotis critica, aut alius quivis abscessus criticus eo ipso die quo erumpit non suppurat? Æquum id videtur & numquid parotidon materia calida est?

Cui-



*in sectionibus venarum consideranda ἐνθυσιάζεσθαι.*

Cuidam pleuritico ter atque quater secta vena mediana, quum tamen Medici censerent tundendam basilicam, sed quia & erat parum conspicua, & ramusculus tantum cernebatur, ideoque parum profutura videretur ea sectio, contra ea adjutura, ex qua rivulose & affatim sanguis flueret, quum alioqui parum differre putarent quum ab eodem deriventur ramo: tamen, quum parum profuisse sectiones viderentur & educeretur laudabilis sanguis, visum est melius fore si ramusculus ille feriretur, quod recta ad partem affectam pertineret: tunditur, sanguis fluit illaudabilis, statim allevatur, adeo in sectionibus venæ magnificienda est ἡ φλεβὼν ἐνθυσιάζεσθαι.

*Agitatio & perturbatio cerebri epilepsiam movet.*

Epilepsia a Comitiis morbus Comitialis vulgo nuncupatur. Propterea autem Comitiale morbum dici decernunt quod Comitia dirimerentur ac dimitterentur, si quis forte quum hæc haberentur paroxysmo epileptico prehenderetur. Sed istud etymon, etsi a Comitiis deducitur, non tamen a dimittendis comitiis ortum habet: Quin potius comitialis nomen morbus invenit, quod is illius morbi latentis, & ad tempus suppressi maxime in comitiis & hominum coitione celebri emicat ac elucescit, nam quum morborum stata periodo circuitioneque redeuntium alii hoc potius tempore vel hac occasione excitentur ac pullulent, quam illo, illave occasione, si quis epilepsiae est obnoxius, maligni hujus morbi semen facile sese profert ac profundit, tum quum cogitatione cerebrum ac contentione aliqua metuve movetur ac percellitur: siquidem spirituum fit impetus & motus quidam inordinatus, quem cerebrum, aut delicatum, aut imbecillum facile non fert. At qui in concionem prodeunt dicturi, aut de re gravi deliberaturi contremiscunt, metuque quatiuntur, ac hujus perturbationis vim facile cerebrum persentiscit; illud enim dividitur, nuncque huc, nuncque illuc rapitur, contrahitur in se, dum mox se se explicat ac exprimit, ut mirum non sit si vetus infirmitas innotescat, facileque detegatur. Quod Alcibiades satis patefecit, verba faciens apud populum, cujus tamen fronte minime perturbari debuisset, & tamen totus solebat contremiscere. Ac Socrati istum muliebrem metum objicienti & affirmanti dedecere maxime Alcibiadem, tanta in populum potestate præditum, coram populo & in concione hominum plebejorum & proletariorum ita terreri, respondit putare se in hominum ista frequentia non paucum hominum catorum, & res magnas aggredi solitorum numerum adesse. Immo nostra memoria observatum est clarissimum Budæum, quum pauca haberet dicenda apud Regem Franciscum primum, obmutuisse ac sterilem paruisse, adeo aspectus Regis majestate regia plenus eum terruerat, quum tamen omnes sciant quantæ animi dotes, divitiæ, & ampla ingenii suppellex Budæo fuerit, sed in recessu erat, non in fronte. Et in Basilica Parisiensi dicturus Jodellus, acutissimi & sollertissimi homo ingenii, felicisque memoriæ coram Henrico Rege obmutuit, obstupuitque, ac postea narravit se illo tempore rerum omnium quas animo comprehenderat oblitum fuisse, ut nulla pene ratione ad se rediret, & si plus apud Reges ipsos concepta de istis luminibus Galliæ ignorantia opinio valuisset, quam roboratum jam ac confirmatum, grave ac Regium de utriusque vi & ingenio, & interioribus literis iudicium, inanes ac inglorii discessissent. Ac non tam in eis suspecta fuit



fuit eorum incitia quibus quum adsint verba res deficient, quam infantia eorum qui quum rebus abundant eas nequeant explicare. At prudentia indiserta loquaci stultitia est præferenda? Atque observavit Rondeletius, acutissimo tollertissimoque præditos homines ingenio cum cerebri præstantia, dum magna animi contentione aliquid moliuntur, epilepticos fieri. Ac viri graves sui fere sunt diffidentes, nec audent quicquam aut proponere, aut eloqui, aut constituere nisi accurate: Contra impudentes, leves homines, ac ignari fiducia sui omnia audent, nec cujusquam terrentur aut aspectu, aut auctoritate.

Quum dolor oculos occupavit, aut ophthalmia, aut epiphora post unam aut alteram purgationem sequentes motum naturæ excernentis, non dubitant dare quæ lacrymas proliciant: erumpente enim per oculos humiditate multa eos sanatum iri putant: At hæc ratio medendi non placet: Doctissimus Silvius hanc retinebat. Et magna inde incommoda consecuta esse audivimus. Aetius medicamenta lacrymas promoventia præscribit. Hippocr. jubet aliquando humectari oculos, & lacrymas prohiberi vetat, immo omni ratione excitat: sed loquitur de illapsu humoris cruenti in oculum: ut topicum remedium sit lacrymæ provocatio. Sed quum a cerebro aut pericranio malum est, hoc ita tutum non est. Quamquam cur non fieri possit?

*Lacry-  
mas pro-  
moventia  
nocent  
ophthal-  
mia.*

Dominum Sangermanum dolor ad gibbas hepatis vexabat. Irrita omnia fuerunt remedia ex arte comparata. Et quum naturæ totum negotium relinqueretur, rusticus advocatus est, hic similem affectum se aliquando curasse asseveravit. Ager confidenter ei sese credit. Accipit radices hederæ pulverisatæ ʒ j. aut ʒ ij. potui dat cum decocto capi aut pulli, non longe post juvatur plurimum. Et ejusmodi remedia a veteribus sunt præscripta, a nobis neglecta. Et eadem magno nostro vituperio cum summa laude usurpant rustici. Aetius caput scripsit de iis quæ purgant cavas & gibbas partes jecoris.

*Ca. 156.  
& 157.  
serm. 3.  
Tetrab. 1.*

In profliganda lue venerea decoctum ligni guajacini commendant, quod eo proliciantur sudores, maximum remedium illius venenati morbi: Sed ei decocto turpethum, colocynthidem, folia senæ, agaricum adjiciunt. An hoc convenienter fit? Forte eadem est ratio, quæ & de purgatione quæ sub cane instituitur. Contrarii enim motus sunt, unus caloris externi foras evocantis, alter medicamenti intro. Idem de decocto ligni sancti cum solutivis medicamentis.

*An deco-  
cto ligni  
sancti  
purgan-  
tia rite  
adjician-  
tur.*

*Comm. in  
Aphor. 5.  
lib. 4.*

Si in destillatione a capite & tussi tuto aliquando præscribitur opium, & ea quæ opium recipiunt, quum impense frigidum sit, cur non idem aqua præstet quæ frigida est & sistendi vim habet? Aetius scribit de aqua pluvia illam destillationes excitare si frigida bibatur, cur opium frigidum actu & potentia sistit easdem?

*Cap. 165.  
Tetrab. 1.  
serm. 3.*

Notandum quod scribit Rondeletius, sæpe terreri Medicos, quum vident ob dolores capitis vires admodum detritas: non audent enim aut insignes venæ sectiones, aut valida præscribere medicamenta. Et tamen in his tantorum dolorum sedatio consistit. Tamen isto infirmitatis metu non terreri debemus. Quid tantopere enim corpus frangit, & spiritus dissolvit? Dolor. Ergo eum amovere studeamus. Quoniam autem stupefcit quodam modo sensus ob in-

*Cap. de  
dolore  
Capitis  
ex bile.*

*Virium  
infirmi-  
tas in ve-*

signem



*bementis-  
simis do-  
loribus  
non de-  
hortatur  
vena se-  
ctionem  
& purga-  
tionem.  
In Coa-  
cis.* signem dolorem, danda sunt medicamenta valida, quæ naturæ calcar addant, alioqui inanis erit opera. Et sic fecimus in servo Episcopi Cisteronensis, quum adeo præ dolore capitis infirmum esset caput, ut animam agere videretur. Tutudimus venam frontis & satis copiose sanguinem detraximus. In illo verum comperimus, quod Hippocr. scribit: *Quibus capitis ac colli dolor adest,* „ & totius corporis tremula impotentia, sanguinis eruptio solvit. Quin & „ tempore hæc solvuntur, verum vesicæ in hoc supprimuntur. Numquid arte sanguinem detrahare conveniet?

*Peculia-  
ris natu-  
ram quæ  
corporum  
tum hu-  
morum  
purgan-  
dorum  
cognitio  
necessa-  
ria est.*

Maxima ratio habenda eorum qui purgari debent, ne videamur corpora accomodare medicamentis, non medicamenta corporibus per observationem peculiaris naturæ. In hoc plurimum aberratur. Plerosque vidimus, quibus medicamenta statim ab alvo præcipitantur, & nonnulla secum educunt, sed non talia qualia purgari oporteat. Hoc autem fit in iis quibus ventriculus est admodum delicatus, & exquisiti sensus. Quod discernes ex eo: nam sunt ut plurimum decolores, vix sustinent inedia, aut si sustinent, magna virium infirmitas est. Acetariorum usu, & aquæ frigida & rerum humidiuscularum & frigidiuscularum facile offenduntur, lævorem habent alvi facilem, quem nos Græce vocabimus *πατίλω*, non *λειντεΐαν*, torminibus cœliacis facile tenentur, non valde sitiunt, saliva in iis ob os recurrit, usu rerum calid. & admotarum & assumtarum facile juvantur. His nec cassia, quia lubricat nimium & suo virore alvum istam subvertit, nec catholici confectio, nec scammoniata profunt. Nam quæ scammonium receperunt, dum cito ad actum reducuntur, & cito pyloron alviq; fundum irritant ac pungunt, una post medicamentum sumtum hora alvum sollicitant perturbate, & *παράλιν* non *καθάρσιν* faciunt: quum vera *κάθαρσις* electiva esse debeat. Itaque quum ob effeminationem & mollitiem, & humectationem ventriculi facultas retinens non sit valida, & pars exquisito sit prædita sensu, non mirum est, si moram in ventriculo medicamentum non facit. Præterea quibus in ventriculum ipsum perenniter allabatur catarrhus, ut multa humiditate alvus natet, eadem medicamenta non ferunt. Et Cassia in talibus ventriculis inflatur, & dolores infert magnos & *λεποψυχίας*. Nec his, nec illis tutus pilularum usus, quia ab alvo statim nullo effectû præstito devolvuntur. Si itaque velis quippiam effatu dignum facere, corpus aut præexsiccandum est, aut danda medicamenta quæ vim habeant purgandi, & una fibras ventriculi roborandi. Alioqui ludes operam.

*Scammo-  
niaris nõ  
miscenda  
adstrin-  
gentia.*

Sunt qui dum scammoniata præscribere volunt, ipsi scammonio admiscant ea quæ vim adstringendi habent. An hoc est *ὁμοιότροπον*; nam unius vis alterius actionem interturbat. Immo observatum est ab istis dysenterias facillime inferri. Nam quæ adstringunt dum in spiraculis fibrisque scammonium retardant, dysenterix quoque occasionem dant. Siquidem non potest scammonium non erodere si moram trahat. At dicent: Quæ adstringunt, impediunt quominus tam cito scammonium suam vim exercent. Immo sistunt potius ipsius scammonii corpus quam actiones. Sed ut actionem actionisque vim temperes, adhibenda sunt quæ vim scammonii hebetent. Ut dactyli retundunt in confectioe diaphœniconis. Sed quibus adstringendi vis concessa est eaque primaria, ea non possunt legitime admisceri.

Num-



Numquid in vulgata hydropicorum curatione plurimum ubique aberratur? Nam quum passim hepar hydropicorum vitiatum sit, exsuccum, & per quemdam marasimum περιφρυγία artefactum, tamen sæpe & confertim dantur scammoniata, antimonium, succus ebulorum, sambuci, thymeleæ, chamæleæ, thymalorum: numquid adaugetur hepatis intemperies? numquid malum malo cumulatur? & augetur perpetua generatio? Unde nullo profectu omnia hæc propinata vidimus. Immo ab his multos interiisse testamur, quod serum utile traxissent, & maiorem sitim, calorem, febrem, squalorem corpori attulissent, nil de materia morbifica dempsissent. An non alia medendi ratio, & num potius παρακέντησις conferat, quam nullo profectu, & cum actione causæ ista medicamenta præscribantur?

*Hydrops a marasmo hepatis scammoniatis, antimonio &c. tuto non curatur.*

Quum alvus admodum adstricta, cavendum ab enëmatis valde acribus. Nam dum eorum vis intruditur & transcendit rectum intestinum, dum alia irritat vellicatque intestina valide, & præ obturante face in recto intestino nequeunt sese exonerare, sæpe adiguntur ad contrarium motum & mutant suum motum πεισχυζόν, unde frequentes provocantur ilci.

*Clysmatis acribus non utendum in magna adstrictione alvi.*

Capitis dolores non ita surgunt ob humorem melancholicum aut frigidum quatenus ejusmodi remanet. Quæ enim humori melancholico inest siccitas, ea parum ad dolores excitandum idonea est. Frigiditas vero & humiditas, quæ tamquam qualitates propriæ pituitæ quadrant, parum quoque ad dolorum generationem valent. Nam opinione Galeni frigus torporem potius & stuporem inducit. Itaque quum in fluxionibus tam acerbi dolores excitantur, vel tales humores sunt pituita falsa aut acida (nam de fluxionibus biliosis sermo non est) vel flatulenta materia est. Ac credibile nullum pene dolorem excitari, quin aliquid sit de natura flatulenta & ichorosa, quod videbatur Medicis πνευματικοῖς, quorum dogma Hippocr. secutus videtur libro de flatibus. Istas ventositates, ἀνέμιας vocare possis; & flatus subventaneos, vagabundos, leves, irritos, nam ἀνέμιος idem aliquando significat quod ὑπονεμῖος, idest, subventaneus: In talibus autem phlebotomia solvit. Porro si flatulenta natura est ex quadam pituitæ resolutione, numquid pilularum tutus usus, quarum tenuis & acer calor facile pituitam in flatum resolvit, & ita causam auget?

*Com. in particul. 38. sect. 2. lib. 6. Epid.*

In hysteriis affectionibus & apoplexiis, in quibus aut aboletur omnino respiratio, aut exigua manet (quod ad sensum spectat) an usus cucurbitularum tutus in musculis abdominis? Nequaquam. Nam dum illi intenduntur musculi, augetur difficultas respirationis. Et ita exaugetur malum.

*Cucurbitula admodum musculis abdominis respirationem impediunt.*

In lethargicis affectionibus & comatis & apoplexiis theriaca vulgo præscribitur. An id tuto fit? Nequaquam, idque duabus de causis. Nam & obruit vis opii quæ vix tempore retunditur: & etiam retusa, si aliqua supersit, maxime apparet in istis affectionibus: Preterea theriacam multa ingrediuntur quæ vim adstringendi habent, ideo duabus istis de causis impune dari non potest.

*Theriaca tuto non exhibetur lethargicis.*

Hippocrates ita scribit in aphorismis. Qui sanguinem evomunt, si sine febre, salutare, si cum febre, malum. Curandum refrigerantibus & adstringentibus. Hoc consulit sumta indicatione ab ipsa excretionem. An tuto ista adstringentia prescribuntur? Nequaquam, nisi magna cum cautione. Nam nisi usu rerum mellitarum aut oxycrati dilutissimi purgaveris pulmones eo sanguine qui

*Lib. 7. Aph. 37. Adstringentia*



*ulmoni-  
pis non  
cōferunt.*

qui moram in eis trahere posset, metus est ne corrumpatur, & ita phthoen accersat. Immo non bonum omnino sedare tussiculam, quia per eam pulmones, ἀνακαθαίρονται. In his plurimum errant Medici.

Illustris Domina de Charny implacabilibus capitis doloribus tenebatur. Suspiciabantur humorem esse frigidum, rebellem, efferatum tamen & jam in flatulentam naturam versum. Sectæ venæ sunt brachiorum, purgatum corpus, vesicæ suillæ admotæ lacte plenæ. Nil proficitur. Tandem interbastantur facculi semine lini pleni, vino & aq. incoquantur, applicantur. Dolores cessant. Non longe post repetunt. Eadem usurpantur. Tandem quum nil proficeretur, sæpe adhibentur galli exenterati: miraculo convalescit.

In acerbis doloribus ad scapulas & rhachitidem, ob fluxionem ferossæ materiei efferæ, post purgationem juvit litus ex axungia gallinæ, suilla & succo salviæ cum vino albo extracto.

Quæri potest, dum partus instat, numquid ante eum per octo aut novem dies mulier commode uti queat vino Hippocratico, ut ejus usu sensim vasa aperiantur, sic partus faciliior sit, & a partu purgationes καταμύνηται μετὰ τόνον, dictæ melius eant? Fieri hercle id potest. Tamen cavendum ne quid peccetur, Nam si usus vini Hippocratici sit major, cavendum ne sanguis calefiat, & ita febribus post partum occasio detur. Immo majus inde incommodum, quam commodum sequatur. Unde in uxore Præsidis Parisiensis Dolu vidimus convulsiones Epilepticas in partu. Ante satis liberaliter eo vino usâ fuerat. Hinc sanguinis & humorum incitatus est cursus.

*Com. in  
Aphor.  
24. lib. 3.  
Causa  
Aphtharum.  
Cap. 4.  
Tetrab.  
1. ser. 4.*

Puellos dum lactent aphthæ maxima ex parte exercent, idest ulcuscula igneæ caliditatis in modum herpetis miliaris. Galenus in aphorismis harum generationem ad mollitiem partium internarum oris refert, quæ tanta est, ut si lac paulo amplius serum habeat, vix istam qualitatem ferre possint quin exulcerentur. Sed Actius, quod diligenter notari debet, ideo aphthas plerumque generari ait quod nutricibus mammarum papillæ breviores sint justo. Et ita puel-  
lus ore non potest apprehendere, ideoque affliguntur maxillæ: Nec non lac ejaculatum, non autem probe attractum ob papillarum brevitatem pelliculam toti ori & pharyngi obductam succingentemque ferit & aphthas ulcerando generat. Sic cavere oportet ne ora puellorum imprudenter lædamus medicamentis, quum curatio consistat potius in mutatione nutricis.

Quum in pleuritide vexant dolores, venam secamus, quum adaugentur, audentius secamus. An id bene? Nequaquam. Quia dum pus fit dolores surgunt, an propterea secanda tam sæpe vena? Naturam impedimus, ut mirum non sit si multi moriantur.

Incredibiles circum scoptula operta, & rhachitidem dolores oriuntur a delapsu crudi ac serosi humoris per partes posticas capitis: & ii mulieres maxime exercent. In Domina Du Plessis, per viginti menses perseverarunt, nulli cedentes remedio. Joanni Bellicanto eos dolores sæpe perpesso quum corpus mortuum secaretur, omnes nervi & ligamenta musculorum humeralium erant oppleta sero pingui: idem observatum in aliis similes dolores passis, quos nulla pene ars levaverat. Quid hic capias consilii? quæ medendi methodus?

Narravit quidam, quum verruca occupatam manum haberet, satis alta & pro-



profunda, per dies aliquot assidue locum affectum perfudisse & affricuisse suc-  
co vi affrictus extracto ex portulacæ thyrso jam grandiusculo & lanuginoso:  
Atque ita miraculo verrucam extabuisse.

Sexto mense solari vitales partus esse, subducta dierum ratione, Hippocra-  
tes in suis libris docet. Quid ergo est, quod septem mensium tempus ad vi-  
tam desideratur? Hoc quæstione dignum est. Nam sæpe testamenta constituun-  
tur vitalibus partibus, sexto mense solari erumpunt, num legitime decerni-  
tur hereditas? An contra jus hereditatis ad alios debet pertinere? Dicendum  
est, sexti mensis solaris extremum, in quartum diem mensis Civilis & Lunaris  
qui jam septimus est, incidere, immo in septimum illuminationis & peragra-  
tionis diem, sic ut si eo tempore fetus edantur, non jam sexti mensis esse, sed  
septimi, & civilis & lunaris esse dicantur. Maximus autem lunaris civilis di-  
citur, & habet dies 29. & horas 13. & septem solares civiles efficiunt se-  
ptem lunares tribus tantum diebus exceptis. Hoc autem parum differre vide-  
tur. Hippoc. lib. 2. Epid. ait: Quicquid in septuaginta movetur, in tripli-  
citatibus perficitur: Ter autem septuaginta conficiunt ducentos & decem dies.  
Ducenti & decem dies complent septem menses integros. Quicquid in nonaginta  
diebus movetur, in triplicitatibus perficitur, idest, in novem mensibus. Nam  
ter nonaginta in se reducta conficiunt dies ducentos & septuaginta, & moveri se-  
ptuagesimo die, est moveri secundo mense & dimidio; moveri autem nonage-  
simo die moveri est tertio mense. Quæstio autem maxima est: si luna morbos  
acutos moderatur, Sol autem longos, ita ut quemadmodum prima mensis se-  
ptimana, quæ septem diebus completur, morbus judicatur acutus & move-  
tur, ita longus tertio mense: & si prima septimana morbus acutus non judi-  
catur, in extremum secundæ septimanæ judicium differri solet, idest, in 14.  
diem: ita qui longus tertio mense non subit judicium, is in sextum mensem  
aut nonum judicandus venit. Atque id ad motum solis pertinet: judicium au-  
tem acutorum morborum ad Lunam ipsam spectat. Et quod de mensibus dici-  
tur, idem de annis audiendum est. Morbi enim septimo anno judicantur,  
auctore Hippocrate. Si Luna frigida humida cur spectat ad acutos morbos?  
Solis enim id proprium est.

Si mas est femina perfecta, & femina mas imperfectus, ut opinione Gale-  
ni in lib. 2. de semine, & in libris de usu partium, quæ partes reconde-  
rentur, temporis successu & caloris vi promittantur, cur mas in die 30. aut  
35. perficitur, femina 42. nam mas femina fuit, si ratio Galeni inconcussa  
manet?

Qui inveteratas habent hemicranias, præsertim si non tam per protopa-  
thiam, quam per sympathiam excitentur, sæpe aut aeris mutatione, aut diæ-  
tæ, aut intempestivo quodam rerum externarum occurso suos veteres dolores  
experiantur: an juvat eodem die quo & dolores repetunt valida exhibere me-  
dicamenta? Ita enim ferunt dum humores sunt in orgasmo, bonum esse co-  
nari aliquid contra obstinatos, contumaces & inveteratos morbos. Et narrant  
se ab inveterata hemicrania liberatos.

Magna vis astrorum in hac inferiora corpora: & maxime eorum vis paret,  
quum morbo affecta magnam virium jacturam fecerunt. Ideo Hippocr. ma-

Septime-  
stris par-  
tus vita-  
lis, &  
cur?

Medica-  
menta  
danda  
dum hu-  
mor est in  
orgasmo  
in obsti-  
natis  
morbis.



*Hippocr.  
lib. de  
Aere, &  
locis.*

*Astren-  
omia Me-  
dico ne-  
cessaria.*

gnas temporum mutationes diligenter observandas putavit. Immo ne medica-  
mentis tum agitanda esse corpora judicavit. Narratum est a fide dignis Me-  
dicis & primariis hujus urbis, contigisse aliquando, ut in defectione solis in  
manibus curandam Dominam illustrem de Varades haberent. Quum paullo  
ante eclipsim istam nil tale de ægra cogitarent, in ipso defectionis momento,  
dum attenti in cœnaculo sublimiori aqua in pelvim coniecta defectum ipsius so-  
lis intuentur, evocantur statim ad ægram decumbentem, quod ea animam age-  
re videretur. Tantæ tamque subitæ mutationis causa in eclipsim istam refere-  
batur. Sed sole suum primarium cursum repetente, & prout vires acquire-  
bat, seseque aperiebat, ægra vires corpusque amissum resumebat. Immo obser-  
vatum quoque est, non satis feliciter mitti sanguinem silente deficienteque Luna.  
Quod Medicos latere non debet, ne plus apud nos valeat trita vulgarisque  
factitandæ Medicinæ via, quam ratio & medendi cautio, legitimis fundata  
argumentis.

## A N N O T A T I O N E S.

1. **G**AL. Comm. ad part. II. sect. 1. lib. 1. Epid. meminit parotidum;  
quæ exitiales minime erant quod febrem comitem non haberent, &  
tumores œdematosi naturam redolerent, qui propter spirituosam substantiam  
facile evanescerent: quæ autem sunt propter copiam succorum multorum cras-  
sorum & crudorum, propter vehementiam acrimoniamque, & febrilis cali-  
ditatis abundantiam sursum ad caput delatorum quos natura in aurium glan-  
dulas deponit, propter allatas causas periculosa existunt.

2. Huc forte pertinet Aphorism. Coacarum, Febres tertianam referentes  
erroneæ, in pares dies translapse difficiles. At vero Comm. ad part. 25. sect.  
2. lib. 1. Epid. Gal. ait, Discrimen statui inter πυρετὸς τετραοκυῆς, &  
ἡμυρετῆρις, quod illæ febres nascentur a bilioso humore, sed lentiore; hæ  
autem a bilioso subtili & pituitoso. Hæ κατ' ἐξοχὴν, horrida dicuntur, &  
fere sunt perniciofa.

3. In morbis malignis qualiscumque sit excretio, tamen non semper da-  
mnanda est. Nam & bubo pestilens statim erumpens sæpe ad bonum appa-  
ret. Unde Gal. lib. de atra bile narrat Nigras excretiones profuisse & im-  
pedivisse, quominus carbunculi apparerent.

4. Hic questio moveri potest quæ maximam utilitatem agris est allatura,  
qua una re Medicus natura minister impendio magis delectari debet. An  
non scilicet bonum sit sanguinem demere, & ante, & post eruptionem va-  
riolarum quum ager totus scaber & fœdus, Elephantico non dissimilis, &  
febricitat, & fœtet, & cutim offartam obseratamque ista scabie, & totum  
corpus δυσδιαφόρητον habet; & denique carnes corrumpuntur, & quasi in  
virus istud putre dilabuntur, ac colliquantur. Proprium autem est caloris  
maligni & pestilentis, ut & urat, corrumpat, & corpus liquefaciat; urat  
quidem, quia calor pestilens in carnibus & membranis, quasi sensum car-  
bonis urentis infert, & calorem naturalem depascitur & extinguit, cor-  
rumpit, inficit, & nescio quam vim humoribus imprimit, ut Ecchymata,  
Carbones



& postula appareant, & ex humore miti efferum & malignum reddat, liquefaciat. Id experientia didicimus his temporibus, in quibus sevit in vulgus febris purpurata. Nam qui evaserunt, fere omnes tabuerunt, liquefacto toto corpore, & profluvio alvi spontaneo, quasi minime sentientibus agris. Denique quemcumque humorem attingerat calor iste malignus & pestilens, is omnis excretus est, & non desit febris, donec corpus quasi exhaustum, aridum, & squalidum redditum fuerit, sicque remansit sola corporis *κατάρσις*, solus *σκελετός*. Hippocr. duo observat in ea immani, & communi peste, quae secuta est constitutionem humidam calidam, ventis carentem, & umbroram, idest, nebulosam prius, quod ea putredo fuit alia, idest, non vulgaris & solita, sed insolens & symptomatum insolentium procreatrix. Posterius, quod multi tabidi interiere, Galenus ad destillationem a capite refert. Ego vero ad colliquationem corporis, partim ob calorem pestilentem, partim ob collectionem pravi humoris in pulmone, sicut & in ceteris partibus: Unde in febribus pestilentibus ob humorum fusionem, facultatum lesionem & humorum pravam qualitatem, item ob caloris naturalis affectionem est *κατάρσις*, & *ἀνωμία* totius corporis, lentitudo, gravitas, eo modo quo in carbunculo partis observamus: Nam quae pars affecta est carbunculo pestilenti, ea praeter sensum caloris quasi pruna adurentis, gravis est & plumbea; id quod notandum est; sic in pestilenti febre in morbillis, & ceteris id genus morbis qui se affinitate quadam attingunt, est dolor *ὀξύνοσος*, & sensus quasi ponderis & gravitatis, ut neutram in partem flecti possit corpus. Vulgus autem Medicorum corporis gravitatem istam ad humorum abundantiam refert, quum id potius ad malignitatem sit referendum. Haec quum ita sint, videndum qua ratione prohiberi possit, ne iste calor pestilens increseat, & ita corrumpat, urat, tabefaciat liquando, & liquet tabefaciendo, & denique multorum & graviorum symptomatum fetura tandem ad internecionem ducat agrum. Id fiet subtrahendo materiem tamquam pabulum, & statim febrem ipsam jugulando. Sic phlebotomia primo quoque tempore facta id opera pretium adferre potest. Prohibendus enim est iste calor omni arte: nam brevi tempore multum propagatur & inaugefcit. Sic si puellis detrahatur sanguis initio in suspicionem morbillorum & variolarum, impediatur augmentum febris, cuius calor maleficus, est tabeficus. Et sic fufis liquatisque carnibus non ita intumescet corpus, nec foeda scabie maculabitur & inquinabitur: Immo, dum eruperunt, potest etiam detrahi sanguis, quod nos beato quodam successu fecimus & consecuti sumus. Sic enim una sanguinis detractione plus educimus sanguinis, quam natura foras possit propellere. Interea successu temporis & febris augetur, & corpus quasi in putre serum resolvitur. Accedit quod in morbillis & variolis, immo in peste fiunt excretionem sanguinis *αὐτομάτως*. Excretionem per os, per urinas, per acrimoniam & malignam qualitatem in sanguine ut materia fundatam, quae a parvo incipiens in totam massam prorogata & propagata est. Sic subducendo materiam ut pabulum, minuemus morbum, & faciemus quod morbus ipse facit, & natura ipsa, sed coacta. Nam profusiones urinarum immensa proveniunt, & alvi profluvia eo utraque progredientia, donec totum fere corpus tabescat, relinquatur.

Lib. 3.  
Epid.



que, ut ante dictum est, sola corporis superficies & descriptio: Nec desinit natura eas excretiones moliri, licet saepe symptomáticas (sed quia prosunt ab effectu commendantur) procurare ac promovere, quamdiu aliquis humor restiterit. Remanent partes solidae, in quarum vi natura ipsa residet ad reliquias naufragii, vel tamquam ultima naufragii tabula. Ergo habita semper virium ratione in morbillis, variolis, immo & in peste possumus tuto decrachere sanguinem. Quod nos docuit longa experientia in popularibus morbis, in quibus exanthemata apparuerunt, saepius iterata vena sectio, & profusio alvi, immo olida proluvies, tum arte, tum natura, tum vi morbi procurata, multos orco eripuit. Hæc paucis, quæ plenum commentarium requirerent.

5. Hoc diligenter attendendum; nam in colicis doloribus seu veris, seu nothis graviter peccatur a Medicis, dum occurrere volunt symptomati, nempe vomitui. Utuntur enim stypticis foris admotis. Intereaque si est contumax, aut materia, aut obstructio, unde stimulus iste ad vomendum, ea rerum talium usu augetur: Et sic colici doloris causa fit rebellis magis. Id quod huic viro forte contigit. Et in hoc graviter peccatur.

6. Et tam celeris excretionis ab assumpto medicamento causa non est ad ea referenda de quibus hoc in loco dicimus, sed quia plerique aut primam regionem biliosam habent, aut quum inordinato victu utantur cruditates habeant, perturbatur facile iis alvus. Maxime vero si *κίρροχολοι* τὰ *ἄνω*. Bilis enim commota alvum ducit.

7. Hippocr. enim lib. de octimestri partu, septimestres dimidia anni parte nasci ait, idest, centesimo octuagesimo secundo die, & sic septem menses complentur, accipiendo dies 26. pro mense.

# CONSTITUTIO AUTUMNALIS

Anni Domini 1574.

**A**NNO 1574. quum æstas pluvia esset, austrina, & autumnus eam excepisset eodem temperamento, infinitos prehenderunt dentium dolores, coryzæ, ophthalmiæ; tussis, pulmonum affectiones, destillationes in partes subjectas; Immo & nonnullis apoplexiæ. Cerebrum ita oppletum erat, ut vel minima occasione omnes istas calamitates excitaverit. Fugaces dolores omoplatarum, pectoris, & dolores pleuritici eminentes. Juvit non valde medicamentis corpus agitare: coquere, mitificare serum, quod & copia & qualitate molestum erat.

Quæstio non contemnenda. Quum ischias arthritidis species sit, qui fit ut quum aliqua



aliqua specie alia arthritidis quis laborat, ut gonagra, aut chiragra, de alia parte conqueratur? Immo ex Galeno, tum arthritis dicitur, quum multos articulos dolor occupat: Quum autem ischiade tenetur, alia partes consimiliter non afficiuntur. Quamquam in quibusdam aliter a nobis observatum est, Sed ut plurimum ita fit.

Vulgo observatur arthriticos valde esse libidinosos, & congressum appetere valde, quamquam podagra cum suis germanis sororibus libidinosorum poena vulgo statuitur: & pueri ante usum rerum venerearum podagra non laborant. Illius rei causas duas naturales constituunt. Una est exercitatio in ludo palæstraque venerea, quo fit ut vasis dilatatis testibusque semine turgentibus vix capiat oblivio tam jucundæ rei etiam in clamoris doloribus. Secunda, quia arthritici coguntur cubare supini, & incalfecta spinali medulla turgescunt facile testes. Tertia est, quod quum videant arthritici crapulam vino rursus egregie hausto, tamquam legitimo remedio, in ebriis tolli, & ictos a scorpiis ab iisdem solitos remedium petere, quæ venus arthritim attulit, eadem videtur posse tollere. Quarto illud Hippocr. Ad frigidos & incrementos morbos *μῆξίς*, idest, veneris usus. Quinto præ dolore pedum aut coxendicis est magna humorum *κατάρρεσις*. Sexto abundant arthritici sero multo acri.

Si inflammatio articulorum in arthritide non nisi intra diem quadrigesimum sedatur, quod nervorum, chordarum, tendinum ea sit natura, ut ægre admittant humorem, & admissum dimittant, qui fit ut pleuritis morbus acutus sit, quum sit inflammatio partis nervosæ, membranosæ, frigida & spermatica? Nam Gal. Comm. ad Aphor. 40. lib. 5. dum loquitur de mammarum adenibus, ait partes spermaticas crudiores & frigidiores sanguinem facere. Immo & Galenus docet, cur peripneumonia a quovis humore fiat, non tam facile pleuritis, quod membrana non facile humorem admittat, ut pulmo.

Pillulæ ex rheo, massa pillulæ sine quibus & castoreo veteres, & consummatas fere gonorrhœas, & fædos colores, & muliebrem fluorem profligaverunt.

Nobilis mulier pudicitiam suam prostituerat, uteroque conceperat. Conceptus fere trimestris aut bimestris, quum de ea re nulli suboleret: Forte quum joco multa faceret patereturque, in vicinum lectum conjicitur. In ejus ventrem incidit juvenis, qui impetu lapsus, & sua ipse mole opprimens, tantam utero vim intulit, ut elisus fuerit fetus. Ingens copia sanguinis fluit. Qui aderant nil tale de conceptu cogitabant: advocatus Medicus, de amissa pudicitia cogitare ausus, totum id ad pressum istum referebat. Ideo rogatus ut omni ratione sanguinem cohiberet, & supprimentia, & sectionem venæ recens enixæ adhibuit. Sequenti die rhabarbarum præscribit. Nihil inde alienum consecutum. An urgente necessitate recens enixas ad solemnia remedia adigere audebis?

Quum curabis ægrotantes qui olim nephriticis doloribus obnoxii fuerint, aut jam etiam oppressos obsessosque renes habeant, cave decipiaris in judicandis urinis. Sæpe enim hic fallaces sunt & Medicos decipiunt.

Comm.  
in Apho.  
17. lib. 3  
Apho.

Arthritici libidinosi, & cur?

Ideo Arthritici fingitur filia Veneris & Bacchia poetis, vocatur que *μῆξίς*.

6. Epil.

Gal. tom.  
in Aph.  
49. lib. 6.  
Aetius  
c. 8. ser. 4  
Terr. 3.

Nephriticorum urine fallaces.



3. Aphor. Dum sævit hiems dolores pectoris & lateris sæpissime grassantur. Immo & tertio aphorismorum inter hiemales morbos numerantur lateris dolores. Qui sæpe a flatu crudo & frigido in pulmonem thoracemque ducto oriuntur: & mendax est id quicquid est. Ad id festinanter Medici phlebotomiam præscribunt: & id temere. Potius valet usus lituum & thermaſmaton. Hic gravissime aberratur usu & experientia parum probanda.

Delori-  
bus pe-  
toris a  
flatu  
nocet  
phleb.

Mirum illud est, hiemales febres, quoad sensum externum pertinet, mites esse & mansuetas: sed si sitis, linguæque ariditas spectetur, aliud multo nobis apparet. An non retruditur intro calor, copiaque augetur & qualitate? Internæ partes æstuant. Non tantæ jactationes, quantæ æstate, sed quibus viscera sunt præcalida, in iis multus æstus intus multus squalor. Et quod vulgo dicitur, verum non videtur, ut hieme validissima medicamenta præscribantur. Nam si multum calida sint, adaugebunt intestinum illud incendium, immo & leientericum quid efficient, non sine ægrorum damno. Sic expectanda ibi, si quando alias, concoctio est. Si habeatur humorum quidem ratio, validis utique medicamentis locus esse debet. At quia superficies intestinorum æstuat ob revocatum intro calorem, verendum ne adaugeatur incendium calore medicamenti. Et si quando valet illud, πένονα φαρμακείων, illud ad hiemales morbos referendum. Dum enim rationem reddit Galenus, cur morbi hiemales sint longi, ad contumaciam humorum id refert, & quia nil in corpore foras protruditur, sed abstrusum reconditumque intus est. An igitur calidissima medicamenta hieme usurpanda? Nequaquam.

Hieme  
non sunt  
usurpan-  
da vali-  
da medi-  
camēta,  
2. Aph.

## CONSTITUTIO HIEMALIS

Anni Domini 1574.

QUUM Hiems anni 1574. cujus pars media incurrit in annum 1575. austrina fuisset & ὁδῖος, nec ὁπαιῶς ὁπαιῶς fuissent, morbillorum, variolarum, punctularum, exanthematon, rubiolarum magna ilias fuit. Vulgo observantur maculæ rubræ, puncticulæ (ut vocant) quum tamquam publicum morsus apparent, ecchymata, quæ putamus eas esse livescentes maculas, quas purpureas vulgus vocat; variolæ, & rubiolæ. Maculas sæpe in morbis vidimus, in quibus ingens erat æstus partium interiorum, & illæ aliquando disparent cito, aliquando ad tempus aliquod, sed breve, consistunt. Fere ad rubiolas accedunt. Sed rubiolæ diutius manent, & sua habent tempora, & pathognomica. Et ex his quædam sunt superficiariæ, aliæ non ita humiles: Item aliquando præcurrunt febrem manifestam, aliquando febris sunt



sunt comites, idest, quarto aut quinto, aut sexto, aut alio die apparent. Et hæ sunt deteriores, & pessimæ, nisi febris conquiescat. Consuli Seguerio quum dolorem præsentiret, & quemdam extraneum calorem, quum e Senatu rediisset, statim totum corpus erubuit, & rubiolis est contaminatum: Et hoc non ita formidandum. Uxori Bodini & Lyssæi febris præcessit: illa septimestrem partum excussit vi morbi, eodem modo maculatum, quo & mater. Hæc nono die morbi, qui dies septimus erat ab exacerbatione, nonus ab invasione. Nam febris videbatur intermittere, quum multa sanguinis copia falsum (ut vocant) germen exclusit, vi & morbi & naturæ, quum tamen maculæ ardorem amisissent. Hæc sunt rubiolarum argumenta, febris modo ad manum mitis, modo acerrima, jactatio & inquietudo corporis, membrorum contractio, *άλυσμός*, modo *ἀνέμετος*, modo *ναυτιώδης*, tum affecto ore ventriculi, tum ob malignam qualitatem. Oculi lacrymabundi, propensio in somnum, & tamen dormiendi impotentia: Et idcirco maxime vix in somnum impendent, quod is facile interrumpatur ob tussim. Inter *παθογνωμονικά* enim tussis, oculorum ardor & flagrantia (ut sic dicam) raucedo cum jactatione, numerantur. Alia assidentia & communia. Appetit enim maxime partes superiores malum, & pulmones arteriaque aspera facile patiuntur. Unde uvulæ inflammatio multis, & deglutiendi difficultas, angina quædam sicca (ut vocat Hippocr.) per erysipelatoden phlogosin, suffocatio inde: multis & parotides comites sunt, & præcedunt, & sequuntur. Quæ non sunt ita metuendæ, si non oriantur per translationem a partibus inferis, sed tantum per exonerationem ipsius cerebri. Unde uni ex istis mulierculis nuper numeratis, quum æstus esset maximus, oculorum erant lacrymæ perpetuæ, & dolores in oculo profundi, immo & coryza, & aurium dolor. Sed hæc a capite erant. Inter cetera siccitas in lingua maxima est, & implacabilis sitis cum *ἀνορεξία*. Lyssæi uxori quæ imprægnationem falsam habebat, præter morem rubiolarum in ventre & thorace, & inguinibus maculæ & ardentes notæ paruerunt, nullæ fere in facie: unde metus erat ne in utero inflammatio conciperetur. Quod facile potuit contingere, quia concursus fuerat multus sanguinis inanis in uterum. Et miror cur id non contigerit. Dejectiones albebant, & suppressam bilem indicabant. Quibuscumque gravidis rubiolæ oboriuntur, abortionis metus est. Id experientia docuit.

Rubiola-  
rum si-  
gna.

4. Acu-  
ror.

Illud medendi magistri observaverunt, in falsa imprægnatione quum aperto utero exclusio fit, consequitur quintuplo major excretio sanguinis, quam in vero partu, aut vera fetus abactione, sed abortiva. Unde hoc?

Visæ sunt mulieres molam excrevisse, & quarto post mense verum exclusisse fetum: & quædam verum habuisse partum, deinde longo post tempore velut molam excrevisse: ut contigit Damisellæ de Bryaco, quæ quum fere egisset a partu dies 20. molam quamdam exclusit. Idem vide pane apud Hippocr. 5. Epid. Quum falsum germen excussum est, ne quiescas, donec pro comperto habeas num aliud restet, nam tria aliquando excluduntur. In hoc metu obstetricis ne adstringentibus utantur, sed aquam calidam supponant ex decoctione feni Burgundiani, ut notum sit num aliquid reses sit & supersit.

In rubiolis, tametsi sitis urgeat, cavendum ne potus sit frigidus. Quia quum



corpus impurgatum est, & obstructum est, usu frigida augetur obstructio & sic motus venenatae materiae impeditur.

Rubiola accedunt ad erysipelatis naturam, morbilli seu variolae ad herpetem miliarem.

*Plerique  
diu su-  
perstites  
manent  
praesente  
partium  
putredi-  
ne.*

Qui fit ut plerique diu decumbant agrotantes, quibus omnes partes internae fere putrent & διαφθοράν patiuntur, alii quibus sanae sunt partes oborto morbo facile intereant. Declaravit Dominus de Hodeville, & uxor Domini Merlai, cui utrique partes & earum parenchyma computruerunt. Idem uxori Butrini Notarii contigerat, & nesciebant quomodo tum valetudinaria foret, quum speciosa satis esset. Totum internum corpus putruerat: ac vere sepulcrum erat dealbatum. Quia in illis nutritio fit spiritalis, ut sic loquar, & per quamdam διατροφήν & halitum, ut tamdiu maneant, quamdiu spiritus recreantur. Quamquam si morbus validus esset, statim interirent. Sed non tam agrotant quam languent. Ut eorum morbus non agrotatio, sed languor appelletur, corruptis nimirum & resolutis partibus, & officium suum deserentibus. Et diu resistunt, pote morbo fatum non accelerante, sed sensim mole corporis, & partium compage dissoluta. Superstitibus spiritibus minime illustribus, qui euchymia alimenti supersunt & recreantur. Declarat facilis eorum ἐκλυσις. Nam si vel tantillum moventur, animo linquuntur, & ἐκλύονται. vere autem syncopen non patiuntur, alioqui statim interirent.

Abbatissae duae visae sunt cancro in mammis laborantes, quibus sanguis cancrifera naturam acquisiverat, quum appetebat uterum, menstruus oriebatur fluxus, qui non facile consistebat. Et mammae detumebant, & videbatur cancer mitescere. Suppressis mensibus, mammae intumescebant.

Visa est mulier cancrum in mamma habens: huic, quum annosa foret, menses desierant. Tamen quadam periodo hiabat cancer mammae, & tantus erat sanguinis effluxus, ut eo tota perfunderetur.

*Corpora  
macra &  
ad tabē  
propensa  
hidroti-  
ca non  
ferunt.*

Cuidam semen luis venereae nondum erat extinctum. Macruerat plane. Tabis magna suspicio. Quasitum an ad diætā & decoctum adigeretur. Non est visum utile. Litus ex mercurio blandus & suffitus est institutus. Convaleuit. Nam anima morbi non alio remedio erat tollenda. Alioqui usu hydroticorum in mortis periculum coniectus fuisset.

Duos hos versus mandare memoriae oportet, quibus explicatur temporum varietas & dierum, quibus Natura in conceptu coniectoque in uterum semine vim suam prudentiamque exercet, atque explicat.

„ Sex in lacte dies, tres sunt in sanguine terni,  
„ Bis seni carnem, ter seni membra figurant.

Idest, sexto a conceptu satumque die id quod in uterum coniectum est, totum lacteum apparet: Ad decimum quintum vero diem, si forte effluxio fit, jam affuso sanguine semen perfusum est, ita tamen ut carnis species non referatur. Sed satis apertum est ipsius carnis argumentum die vicesimo septimo, sanguinis ipsius affusione, mora ac coalitu. Quadragesimo autem ductis jam lineis partium omnium, membrorum coaptatio conformatioque apparet:

Ac



Ac tunc ad animam cælitus infusam idoneum relinquitur receptaculum.

Sectus quidam nobilis est a lithotomo: extracti sunt lapides tres. Mirum est quod illi contigerat. Nam ante annos triginta aut quadraginta ita pigra alvo erat, ut ea non solveretur, nisi clysmate, aut alia arte. Hujus rei causas varii machinabantur, Sed cadaveris apertio rem aliter habere demon-

*Coarctatio jejuni intestini cartilaginei causa*

stravit. Nam intestinum jejunum ita angustum & cartilagosum deprehensum est, ut vix per illud chylus deflueret. Itaque diu morabatur in eo, tum propter angustiam, tum propter impeditum motum peristalticum. Quod notandum est.

Quæritur ita: Si corpus purum est & apertum facile suscipit, & attrahit contagionem ab aere. Nam hic facilius subit corpus patens, quam obstructum occlusumque. Sed qua ratione aer corpus subit per arterias? Nam aut attrahunt aerem & qualitatem venenatam dum contrahuntur, aut dum dilatantur. Neutro modo. Non enim dum contrahuntur, expellunt enim potius. Neque dum dilatantur. Nam dum dilatantur, cor contrahi videtur, ideo non excipit ab arteriis dilatatis.

*adstrictio nis alvi.*

Quomodo fit paralytis? per obstructionem, inquires. At obstructio est corporum cavorum. Nervi non sunt cavi. Ergo per eorum obstructionem frigidi affectus non oriuntur. Relinquitur ut per obturationem id fiat. Obturatio vero est osculorum. At obturatis vasis non potest impediri affluxus facultatis; immo ne spirituum quidem. Quid itaque restat?

Solebat Fernelius post usum medicamentorum purgantium, præsertim rhabbari, & eorum quæ residuam aliquam siccitatem faciunt, dare magna salutaris copia syrupum violatum aqua dissolutum. Et hæc agendi ratio probatur valde.

*Syrupus violatus post purgantia medica-menta.*

Aurelianensi mercatori perfugæ a destillatione ferina dolor vehemens oboritur ad clavículas: hic suppuratum. Quum relevatus a morbo videretur, empyicus factus est. Pus cuniculos ita egit in thoracem & ventrem, ut sex septemque emissaria fecerit. Tamen inde miraculo convaluit.

An tutus aloes usus in iis quibus hepar calidum est? Hepar ipsa aloë non transcendit ac superat nisi in majore sit quantitate, ait Gal. Itaque vix ullum incommodum sequitur in talibus ab aloë. At eodem in loco ait Galenus, nisi multæ obstructions sint præviæ in quas aloë agat, si hepar calidius sicciusque fuerit, magna inde clades sequitur.

*In Cap. 2. lib. de compos. Medic. secundum locos.*

Mirum illud quod aliquando a veteribus observatum est, rigores inanes & qui frustra fiunt, translationem ad caput afferre solere symptomaticam. Quod in Domino de Grosbois deprehensum est, cui quum periodici essent horrores, illi aut arte, aut casu cessantes comatosam in cerebro dispositionem attulerunt. Id quoque verum perspicitur in Monspeffulo satellite Regio, cui dolor cum æstu summo caput occupat ineuntibus paroxysmis, quum non oboriantur rigores qui oboriri debent. Nam quum rigores isti apparebant, nihil tale contingebat. Id quod de rigoribus dicitur, idem de sudoribus audiendum. Nam quum vel arte, vel vi elicitur sudor corpore pleno, quoniam exprimitur vi quadam, si sit inanis, aut si frustra elicitur, translatio fieri potest ad caput. Id quod verum esse experientia comprobavit.

*Rigores aut sudores inanes translatione ad caput afferunt symptomatica.*



*Rheum  
nisi rite  
prepara-  
tum in-  
farctus  
auger.*

Rheum barbarum aut similia præscribunt plerique initio morborum, etiam quum summa obstructio est: an hoc commode fit? Nequaquam. Nam malum exaugetur. Tamen quidam ex nostratibus aliam rationem utendi rheo barbaro innocue, & citra obstructionis augmentum excogitaverunt. Macerari jubent taleolas rhabarbari in lib. j. aquæ, additis cinnamomo & passulis. De ea aqua uncias sex aut octo præbent. Tale decoctum vias & meatus, anfractusque mesenterii facile penetrat, nec eo modo obstruit, quo quum ejus expressum parva quantitate exhibetur. Et tale decoctum proficit plurimum in iis quibus mesenterium obstructum est, & uligine plenum.

Ad purgationem puerorum idem fere convenit. Nam in magna aquæ copia maceratur, aut sena, aut rheum: Deinde ex ea aqua paratur aut decoctum instar ptissanæ, aut simile aliquid: Deinde mirifico profectu usui datur.

3. Joanni Formagæo febris quartana. Eum diuturnitatis pertæsum est. Ad eam abigendam, Empiricorum consilio, paratum destillatum aceti in alambico extracti, infusionis micæ unius panis. Hujus liquoris haustum vomitus est infectus. Febris quievit. Sed ista quies & fucata cessatio majore malorum cumulo ægrum locupletavit. Nam totum corpus scabie infectum est: Ischias infecuta: articulorum dolores, immo & arthritis ipsa. Sic istorum malorum pullulatione novit, quanti referat contumacis obstinatique morbi cursum interrompere velle.

*Melan-  
cholici  
edaces  
tum ob a-  
cidum  
succum  
in ven-  
trem per  
vas bre-  
ve refu-  
entem,  
tum ob  
cancro-  
sam in  
liene dis-  
positionē.*

Cur arthritis & quartana Medicorum vulgo censetur opprobrium? Cur melancholici edaces sunt? Melancholicos passim edaces esse censuit Galenus, quod a corpore lienis refluat per vas venosum in ventrem ipsum succus melancholicus acidiusculus, proritandæ appetentiæ accommodatus. Sed & alia ratio reddi potest, cancrosa dispositio in liene: ut quibus lien putris est & corruptus. Duabus enim de causis isti sunt & voraces & edaces, tum quod lien laborans & infirmus non defæcet corpus a succo melancholico, tum quod instar canceri depascatur alimentum. Sed si hoc verum est, cur quibus in pulmone ulcus depascens conceptum est, hi melancholicorum more vitio lienis laborantium, cibi & potionis non sunt valde appetentes? Præclara quæstio: De iis quibus putris & vitiosus erat lien, & edacitas summa erat, patet exemplo Caroli d' Herville Palleaquæi, & Joannis Formagæi, cui utrique putris erat lien, & edacissimi erant. Nec ab iis longe abest Doursæa præses, in qua male affecti lienis argumenta multa sunt, accedit & ista lupia regioni lienis adnata. Melancholicos istos & lienis vitio laborantes capparum usus juvat, & vini usus cum pane infriato, & oleasorum usus rerum.

Isti Joanni Formagæo, de quo supra, mirum quod contigit. Nam derepente ab aneurismate interiit. De eo amplius dicetur in historiis nostris.

Ruzæo Cantori incredibile quod contigit. Pedis pollex doluit, & inflammatio erat, moxque livescere pars videbatur. Istud negligebatur initio, quum tanti esse non arbitrarentur. Mox intacta cute, nullaque manifesta mutatione in superficiem incidente, serpsit ita subtilisque cuniculos egit malum, ut omnes pene tendines & nervosas partes, quæ illic plurimæ sunt, corruperit. Tunc quum septicam istam qualitatem malignumque humorem deprehenderent Medici, cutim inciderunt profunde, ut putrenti humori via pateret. Et quod mirum,



mirum, magis idem in thorace contigit, ut coacti fuerint Medici totam carnem costis oblitam incidere. Tandem σφαλερώδης interiit. Hoc veteres observa-  
 verunt; ac præsertim Hippocrates in Epid. de eo cui pes ex pollice dolere cœpit, & pustulæ nigræ apparuerunt, qui secundo die morbi delirus & insanus periit; Et de Calvo, cui dextrum femur derepente doluit, & dolore circa tertium diem desinente, insaniit; quartoq; interiit. Ubi annotat Galenus, animaduerten-  
 dum esse in doloribus istis repente oborientibus ne quid procatacticum sit, ut ne offensa fuerit pars, contusa aut læsa noctu forte fortuna. Nam in ejusmodi doloribus ait: *Nec præcipitanter timidum, nec temere securum Medicum in istis doloribus esse oportet.*

*Histor. 5. sectio 3. li. 3. Epi. & Histor. 9. sectio. 3. lib. 1. Epid. Et Com. in par. 17. lib. 2. Prorrh.*

Illud vulgo dicitur, alias catarrhum feбри præcurrere, alias febrem catarrho occasionem esse: Atque tum aliter atque aliter sese gerere oportet. Quoties catarrho febris conjuncta est, si externæ causæ excusatio nulla afferatur, febris ipsa catarrhi auctor esse dicetur. Atque tum videre primum oportet, quod ab Hippoc. scribitur lib. πρὸς ῥέσων, & lib. de morbo sacro, ubi docet per ὀφθαλμὸν, in cerebro fieri derivationem pituitæ a partibus supremis ad partes inferas, declarat multæ urinæ eiusque tenuis excretio. Si febris catarrhum provocat, in febrem incumbere oportet: At si catarrhus dum in vasis humores conturbat caloremque alienum excitat, & proinde febrem, febris negligenda. Symptomatis enim rationem habet.

6. Andreæ Baillæo Consulis Regii filio, annos 20. nato magna sanguinis per os rejectio. Valde pulmonibus metuitur. Omni arte pulmonibus stude-  
 tur. Forte fortuna dum hypochondria manu blande continguntur, pulsus per-  
 cipitur, ac veluti παλμός τις. Necnon ab hypochondriis decurrentis sangui-  
 nis ac partes superiores affectantis cursus percipiebatur, ac si manu sanguis duceretur. Prout partes superiores petebat, horror quidam excitabatur; at tum confertim rejiciebatur e pulmonibus. Talis rejectio erat hæmorrhagiæ loco, quæ juvenibus erat familiaris. Relictis tum præsiidiis quæ pulmoni dicabant, conversum est ad hypochondria studium. Expurgata innumera colluvie prære-  
 pta est ei rejectioni sanguinis occasio. Quod notandum valde est.

*Galen. Com. ad Aph. 15. lib. 6. ubi videtur omnem e pulmo- ne excre- tionem valde damnare. Fernelius contra c. 10. lib. 5. Path.*

In accessionibus, contra præceptum Hippocratis, dare cibum oportet bilio-  
 sis quibus os ventriculi biliosis humoribus tentatur facile & exquisitioris sensus est, febribus syncopalibus laborantibus: morbo extenuatis, & famelicis melan-  
 cholicis: alioqui facile eis linqueretur deficeretque animus.

7. In falsa imprægnatione alias mola excernitur tertio aut quarto mense, tardius celeriusque, alias semen, quod justam figuram coaptationemque mem-  
 brorum, vi prolifica evanescente, non est nactum. Quum falsum est semen seu germen, ut ajunt, falsaque & ementita imprægnatio est, secundinas expectare oportet: Sed quum mola adest secundinæ nullæ sunt. Itaque hoc valde diligen-  
 ter distinguere oportet, ne aut tardius fluentem sanguinem reprimas, aut citius quam opus sit. Si de secundinis retentis suspicio est, cave sanguinem sistas. Quum falsum germen est, id quod excernitur lacteum, & veluti innatans esse vi-  
 detur: quum mola est, corpus informe & indigestum apparet: ut Advocati Guerardi uxori contigit, quæ cum larga sanguinis effluxione quadrimestrem mo-  
 lam exegit. Sed miror cur non passa sit purgationes pelliculosas & cassibus ara-

*Mola & ementita impræ- gnatio- nis signa.*



nearum fimiles: quum Hippoc. dicat iis mulieribus quum pepererint, tales fieri excretiones, si dum gestarent tumidiusculæ fuissent, alias atque alias febrissent, caput doluissent, &c. Quod huic mulieri maxime contigit. Hippocr. 1. de morb. Mulierum,

In iis defluxionibus quæ repente & affatim in faciem incidunt, præsertim si fauces appetant, vide ut quamprimum emissarium in os ipsum moliaris: Alioqui repente suffocationis metus ingruit: Griffonis uxor satis aperte id declaravit.

Oculorum morbi frustra multis vexantur remediis.  
Lib. 2. Pror.

Quum obstinato animo dolores oculorum & ophthalmias diuexare conspicias, ne obstinate contra malum pugnes: sed remissionem aliquam & inducias aliquas naturæ concede. Verum enim conspiciamus quod a Celso dictum est, Oculorum morbi frustra multis remediis vexantur, per se ipsi sanescunt. In Navarrhea domo qui puer decumbebat, satis aperte id declaravit. Ac de eo comperimus illud verum, quod Hippocrates scripsit: Oculi lippientes optime permutantur, si & lacryma, & sordes, & tumor simul fieri inceperint. Si vero lacryma sordi fuerit admixta & non valde calida, sordes autem alba fuerit & mollis, & tumor levis solutus; si hæc ita habuerint, oculus conglutinabitur ad noctes ut doloris expers sit, atque hoc modo res minime periculosa fuerit ac diuturna. Si vero lacryma procedit multa & calida, cum paucissima sorde ac parvo tumore, atque hoc tantum ex altero oculo, tunc diuturnum valde malum fuerit, verum non periculosum. Et doloris expers est hic modus & indicationem expectare oportebit ad vicesimam aut 40 diem. Ratio horum dictorum in promptu est.

Hysteria 3. sect. 3. lib. 3. Epid.

Servo cuidam Nobilis Sueffionensis per dies aliquot e naribus sanguis noctu diuque fluebat. Ad ætatem hæmorrhagia ista referebatur, ac nulli movebat ullius mali eventus suspicionem. Expers febris non erat. Tandem victus malo, quum reliquos dies egisset ὀρθόσας, decubuit, febris ad manum mordax & validissima. Nox implacida. Mane quum desideret & desurgeret ad desidendum, laxatis veluti fibris, sursum deorsumque excreta sunt multa fœtentia: Et vomitio erat humorum viridium. Pulsus concidit. Hora duodecima repente interiit. De eo verum est, quod Galenus scripsit quodam in loco: Excretiones omnes, fœtentes sunt perniciosæ. Et mirum non est, si denuo non fuerit accensus calor, quod per febrim naturalis calor consumtus pene fuerat, licet uno die tantum vehementia ista febris apparuerit. Nam Galenus dum reddit rationem, cur Pythion secundo die morbi factus fuerit βραχύπνευς, quum magnus & frequens spiritus esse deberet, scribit: Quum hic non sit magnus & frequens spiritus, qui ratione febris adesse deberet: Respondemus, ait; primo quidem die calorem febrilem per putrescentes humores accensum, & febrilem ipsum digestum esse, relictum vero nativum adeo infirmum, ut jam prius ante extinguatur, quam denuo febrilis accendatur, veluti fervefactis qui computrescerent succis. Atque de eo verus Aphorismus: Quibus ex morbo acuto, aut vulnere, sive quovis modo alio extenuatis nigra bilis, sive velut sanguis niger desubter exierit, postridie moriuntur. Extenuatus erat porro sanguinis profluvio: Et quod de excretionem atræ bilis aut veluti sanguinis nigri dicitur, idem, meo iudicio, de alia excretionem, quæ corruptionem partium indicat, potest confirmari.

Aphor. 23. lib. 4.

Quum lichenes, aut lepræ, aut leucæ apparent in corporibus nostris, an sunt



in numero morborum hi affectus nominandi, an sunt partium mandantium mit-  
tentiumque abscessus tantum? Placet quibusdam vitia hæc morbos esse per se  
cutis, nec recurrendum esse ad partes internas, nec has validis medicamentis  
fatigandas esse, tamquam fomites horum morborum, quum cutacei affectus sint,  
utpote corruptione alimenti in ultima assimilatione. Immo volunt in Elephan-  
ticis spectandum esse illud vitium externum, nec penitus agendum esse, quasi  
totum corpus internum prius elephanticum factum sit, quam externa facies cor-  
poris contaminetur. Quæ opinio fuit Archigenis apud Aetium, hujus hæc ver-  
ba: Elephantiasis non solum ob id gravis est, quod indissolubilem habeat stru-  
cturam & apparatus, sed quod principia generationis fere ignota sint. Quum  
enim circa superficiem ejus signa apparent, tunc non gignitur, sed perficitur,  
intus a visceribus factio initio, & progressu usque ad cutim dilatato. Quare  
non est absimile tumentes eminentias etiam in internis oboriri. At huic opinio-  
ni refragantur, quasi fieri possit ut tam fœda cutis infectio contingat interiore  
corpore non infecto. Ut etiam ictericus quis fieri potest, puro existente corpore  
interno: Ac si vernaculo proprioque partis vitio alimentum suum corrumpen-  
tis hoc contingat. Unde Hippoc. Ubi fauces ægrotant, aut tubercula in corpo-  
re nascuntur, dejectiones inspicere. Si similes sanis, tutum est corpus alere. Sic  
interno corpore puro existente progerminant tubercula in cute. Forte & huc  
pertinet locus de latis pustulis & pruriginosis cujusdam Simonis, cujus vitium  
erat tantum cutaceum: Sed omnium apertissime Hippocrates de his scripsit: Im-  
petigines & lepræ, & vitiligines quibus quidem pueris aut juvenibus quippiam  
horum fuerit, aut paullatim conspectum in multo tempore augefcit, his non  
putare oportet tale ὄξαιδνημα, idest, ejusmodi eruptionem esse abscessum, Græ-  
cis ὑπόσασιν, sed morbum. Quibus vero horum quid factum fuerit multum  
& derepente, hoc sane fuerit abscessus. Fiunt autem vitiligines ex letalibus  
morbis, ut est tabes: lepræ vero & impetigines ex morbis ab atra bile. Hic lo-  
cus valde præclarus est, & hunc sensum habet meo judicio.

Lepra, vitiligo, impetigo tribus modis in corpore apparent. Vel enim tam-  
quam morbi sunt, vel tamquam abscessus, vel ut tertium quid apparent, idest,  
quod ambigat inter morbum & ὑπόσασιν, ut paullo post dicemus. Exempli  
gratia; Socrates quum olim cutim nitidam puramque habuisset, sensim illa mu-  
tari cœpit, deflorescere, conspurcari, aut exalbescere, aut scabritie exarari,  
sic ut contra vim remediorum serpat viresque acquirat malum ipsum: tunc  
non dicetur abscessus, ac si morbi cujusdam consequens existat, sed vere morbi  
nomen merebitur, utpote contractum malum ex prava alteratione alimenti in  
superficie, & totius substantiæ vitio. Ac tunc in externum illud vitium in-  
cumbere oportet, non laceffitis per medicamenta purgantia partibus intestinis.  
Nam ipsius mali ὑπαρξίς, ἡ εἶσα, καὶ ἡ ψυχὴ, idest anima ipsius morbi in cor-  
pore externo consistit. Sed si ista efflorescentia eruptioque (nam nomen ὄξαιδνημα  
ὑπὸ τῷ ὄξαιδνῃ, ductum generaliter amplectitur quicquid aliquo modo in cu-  
te existit, emergit ac efflorescit:) Derepente contingat ἡ ἀλῆς, idest, ἀθρόως,  
confertim ac simul fere totum (ut sic dicam) non morbi, sed ὑπόσάσεως  
appellatione donabitur. Ut quum vel die critico, vel non critico, præeunte  
febre, auriginoso colore cutis maculatur, abscessus esse dicitur, non mor-  
bus

Cap. 120.  
sermo. 1.  
Tetrab.

In mor-  
bis cura-  
neis ha-  
benda  
ratio  
partium  
interna-  
rum, a  
quibus  
prima  
mali la-  
bes ori-  
tur.  
Aphor. 15.  
lib. 2.  
Part. 30.  
sect. 2.  
lib. 6.  
Epid.,  
Li. 2.  
Prore.  
9.

10.



bus: Item quum aut vitio hepatis aliquo, aut immoderato haustu aquæ in causo abdomen derepente ac confertim intumescit, non morbus, sed ἀπόσασις vocatur. Sin sensim intumescat, tametsi forte in partibus imis vitium latens sit, a quo principium malum duxerit, abdominis morbus, non abscessus dicetur. Eodemque modo videmus multa in cutim efferri, quæ dubitamus an sint ut morbi existimanda, an ut symptomata, an ut abscessus, ut tempore austrino aut pestilenti quum morbilli erumpunt vaganturque & variolæ, & id genus reliqua, alias ut morbi, alias ut abscessus sunt. Quum aut incipiente febre, aut aliquando febre nondum apparente, aut paullum progressa febre cutis pustulis istis inducitur ac inficitur, quibusdam veluti initiis ac rudimentis modo in ventre, modo in thorace, modo in facie apparentibus, talis eruptio morbus dicetur: ac revera febris quæ tum adest symptomata, non essentialis esse dicetur. Sin die critico provectaque febre eruperit aliquod tale ἑξάνθημα, ut Hippocratis more loquar, non morbus, sed abscessus nuncupetur. Atque ideo Hippocr. in historia de Pythione aut de Sileno narrat octavo die ecchymata paruisse, quæ non profecerint, tantum mortem distulerunt, quæ paullo ante advenire debuisset: sed tali excretionem, licet & toto excretionis modo, & natura ipsa symptomata fuerit, natura aliquatenus recreata est. Atque ista ecchymata in abscessuum numero erant reponenda. Galen. in Comm. ideo ait non profuisse istam eruptionem, quod ea non fuerit analoga, nec digna morbo. Oportet enim ἀξιολόγως esse abscessus, si modo sint profecturi. Hippocrates illo loco τῶν προρρητικῶν suis definitionibus ac distinctionibus rem totam determinavit. Tria proponit ut explicet, quomodo vitiligo, aut impetigo (quod idem de ceteris affectibus audietur) dicatur morbus; Primum est, *Si pueris aut juvenibus vitii rudimentum apparuerit*; Secundum, *Si paullatim conspiciatur*; Tertium, *Si multo tempore augeat*: Ac si dicat, ut cutaceum vitium dicatur; jamque & fomite & semine mali in cute ipsa existente cutis morbus credatur, tria maxime quæruntur, ut jam olim quædam primitiæ morbi ac incunabula apparuerint, ut ejus crescentis augmentumque capientis notæ conspiciantur; denique ut progressu temporis suam perfectionem absolutionemque accipiat. Quod in vera Elephantiasi maxime conspicitur. Contra ut abscessus & nomine notæ caractereque insigniatur, quæruntur alia tria tribus superioribus contraria, ut nil olim aut puero aut adolescenti apparuerit, ut repente oborietur, ut multum, idest, ἀθρόως id fiat. Tunc enim ὑπόσασιν vocabis ac symptoma: utpote cujusdam mali latentis ac intestini sobolem ac argumentum. Sed in funestis morbis, ut in phthoe, & cachexia consummata si forte aut vitiligo, aut aliquid vitiligini impetiginique simile apparuerit, (ut nos in phthificis, modo pedes & faciem valde intumuisse vidimus, modo totum corpus, ac si ὑποσπικίδιος fuisset) illud tamquam promiscuum erit, utpote & ad abscessus, & ad morbi naturam simul accedens: sed proprie symptoma vocatur.

In libris  
de mor-  
bis.

In febribus continuis quum sanguis διαρρῖ, ut loquitur Hippocrates, idest, ferofam naturam acquirit, ut humiditas naturalis sanguinis quæ blanda est in ichorem & ὀρρόν vertatur, unde orgasmus & incitatio, & dolorum subita origo, si detrahatur sanguis bis terve e brachio, illaudabilis vitiosusque apparet,



paret in vasculo: fin eodem die fluat αἱμορραγικός, ut sic loquar, laudabilis est, & tamen eodem modo solvit tepefacitque febrem quo sanguis e gibbero demtus, unde hoc fit, quum idem sanguis videatur esse? Immo narrant raro admodum e vena cephalica corruptum detractum fuisse. An quia sanguis, qui e basilica trahitur magis materialis, & ideo corruptionis notæ facilius in eo apparent, contra qui e capite fluit floridulus & spirituosus? Tamen qui e Capite manat corpus & molem habet. At nos dicimus, si sanguis moram in cerebro traheret, æque corruptus efflueret atque is qui e brachio quia mora vitium contraheret. Qui e brachio ducitur, quoniam a magnis vasis fluit ac virtute naturæ, facultas excretrix in eo suam vim docet, quod retento sinceriore sanguine, impurum coëffundit. In uxore Martini Chirurgi quum dolor ingens præcessisset capitis, hæmorrhagia fluxit αἱμώδης multus sanguis corruptus. At moram traxerat. Et in abscessibus pone aures quum feritur cephalica vena putris educitur. *Hippocratem secutus Aristoteles ait capitis sanguinem tenuissimum, reliqui corporis crassissimum.*

E vena cephalica & naribus sincerus sanguis sæpe fluit at qui e basilica detrahitur magis corruptus est.  
12.

Sunt qui caphuram macerant in aqua plantag. ad ignes sacros hoc multis non placet: Immo rodere ac calfacere caphuram volunt. Narrant quidam usu rerum caphuratarum coeundi impotentiam accidisse, Immo omnes partes quæ generationi devotæ sunt, effectæ languerunt.

Caphura coeundi impotentiam adfert.

Jam annotavimus ante maxime laborare Medicos quum mulieri gravidæ fluor sanguinis contingit. Fere enim adest abortus. Itaque consulendum mulieribus ut sese domi contineant. Et omni ratione impediendus est cursus iste: Et quum adventarit pariendi tempus, tum Medici erit prudentis videre an iste sanguinis cursus intercipiendus sit, an non.

Nos sæpe forte incidimus in ægros, qui in febrium alias continuarum, alias ad intermittentes accedentium paroxysmis de laterum dolore adeo questi sunt, ut Medicos ad sectionem venæ adegerint, & est secta vena feliciter. Numquid initio paroxysmorum sectio venæ conveniet? Item datum sæpe pharmacum initio paroxysmorum satis feliciter. Et paroxysmi remissiores facti sunt. An non sequendum Arabum consilium, qui initio morbi paroxysmorum medicamenta præscribunt, ut facilius deturbent morbi causam dum in motu est?

Hæmorrhagiarum morbus sequendus est in morbis.

Mulier quadraginta dies fetum gerens dum rure Lutetiam profecta est cælo parum sereno & tranquillo & equo insidens, quum ab equo desiliit hospitium petitura forte sororem suam nacta est, eamque amicissime amplectitur. Paullo post tenebriosum quid ob oculos obversatur, nec amplius potest consistere. Hinc aphonos jacet, ac primum stertit ac si suffocante catarrho premeretur. Convellitur. Nulla ratione restitui potuit. Omnia tentata sunt. Convulsionem perseverant. Sex horis post moritur. Aperto cadavere pulmones inveniuntur corrupti ac sanie foetenti ac olida repleti. Sed hoc non fuit causa tanti morbi, quamquam juvare potuit. In cerebro nil fere alienum compertum est. In ventriculis aliqua erant corpuscula, sed adeo tenuia & exilia ut parvi essent momenti. Accepimus eam huic morbo alias obnoxiam fuisse: Erant hæc epileptica. Et non interiisset nisi convulsionem assiduam fuissent. Nil enim est quod tam vires frangat. Vitium illud pulmonum, de quo dictum

13.

Mors subitanea a catarrho suffocante.

14.



dictum est, ad subitam istam moriendi occasionem aliquid forte attulit.

*Corpora  
nostra  
non fe-  
runt ve-  
nae sectio-  
nem ad  
animi  
deli-  
quium,*

In sectionibus venæ multa vulgo observari debent, quorum cognitio ad medendum apprimè confert. Atque in primis notandum illud, quod Galenum observasse dicunt, ut sumatur a viribus detrahendi sanguinis indicatio. Nam sæpe incidunt leipothymiaë terrificæ: quas quamquam veteres non reformidabant, immo ad eas usque sæpe sanguinem ducebant, nostris tamen temporibus terrorem sæpe inferunt, nec tutæ sunt in nobis, quorum corpora sunt molliora & languidiora. Olim non tam periculosa, ut pote corporibus robustioribus. Atque quæ sequebantur leipothymiaë, & a priscis laudatæ, tantum ratione evacuationis magnæ & confertæ aderant: Et tunc minus intendunt periculi: Sed nulla fere præunte evacuatione ἐκλύσεις ἢ λεπποθυμία insequuntur, quod declarat magnam virium imbecillitatem, & facilem valde spirituum dissipationem. Atque labantium virium, adventantisque λεποθυμίας argumenta ducuntur ex pulsu. Nam frequentior quum esse incipit, & intercalarem intermissionem, aut inæqualitatem habet, tunc jam certum sit de futuro deliquio animi. Sed hic falli non oportet. Nam si semel hoc fiat, quavis mutatione in pulsu terreri, & ab instituto revocari puerile est ac meticulosum nimis, Sed si subinde hoc eveniat, tunc avocari oportet ab instituto cursu,

*Intercalaris  
pulsus  
venæ sectionem  
non dehortatur.*

In multis præsertim jam grandioribus ætate, intercalarem pulsus intermissionem ἢ ἀνωμαλίαν observavimus quum de secunda vena dubitaretur, nectamen sumus retardati: Nec enim hoc debet, a vena secunda divertere, præsertim si alias pulsus magnus & validus, compensans istam inæqualitatem. Inæqualitas enim sæpe est a plenitudine, immo eadem plenitudo pulsus intercalarem facit. Eadem inæqualitas in pueris dormientibus, & iis quibus pulsuum læves arteriolæ obstructæ sunt, sæpe observata est, & tamen periculum absuit.

*Somnus  
non concedendus  
a venæ  
sectione.*

Quæritur sæpe an somnus concedendus a phlebotomia? Observatum aliquando indulto somno post phlebotomiam cuidam illustri Domino non multo post mortem obrepisse: In somnum repentinæ tantæ calamitatis causa relata est. An non ea experientia eodem exemplo terrere nos debet? Quoniam videmus passim Medicos gratificandi ægris gratia theorematon artis suæ desertores, nil perinde esse putare an quis a secta vena dormiat, an non. At si vires sint imbecillæ, verendum est ne si somnus interdicatur, vigiliis frangantur magis. Verendum quoque est, ne eodem somno intro revocati spiritus & sanguis refrigeratis partibus extimis grave aliquod periculum creent. Sic in iis rebus morte infaustoque aliorum eventu moniti, ne quid tale eveniat videamus.

*Colici  
doloris  
detentum  
remedia  
non vulgaria.*

In colico dolore præsertim circum ventriculum vexante conferre dicunt jusculum ex succo amygdalarum dulcium cum granis aliquot piperis longi ex vino Hippocratis pauco.

Vidimus cuidam acerbitate doloris colici detento placatos esse dolores adhibito umbilico modico emplastro caustico & veluti escharam faciente; & intus foras evocante. Quomodo etiam in doloribus dentium deforis extremoma-

reretur



reretur temporibus adspersisse. Hinc dolores cessaverunt. Pericula ista debent nos cautiores & scientiores reddere ad excogitanda affinia remedia sed illis aliquanto tutiora.

Multas mulieres observavimus, quibus immodicus sanguinis fluor per nares contigit aut per uterum. Incredibile dictu qualia eis contingant: Quorum tamen tenenda ratio ut eis accomodate medicina fiat. Nam in earum morbis depellendis alia sequenda via est, quam quæ vulgo teritur. Alioqui gravissimus error committitur. Istæ mulieres quibus, ut prædixi, large fluxit sanguis, catarrhis & refrigerationibus cerebri sunt obnoxia. Si quos patiuntur morbos, ii longissimi sunt: Et si calidiusculo erant hepate, fere hemitritæis morbis tenentur. Nam a prima conformatione calor iste immodicus est progenitor & procreator bilis acris: frigiditate cerebri, & aliarum partium quarundam, præsertim ventriculi, qui est pars exsanguis, pituitosus humor gignitur. Et a confusione utriusque hemitritæi nascuntur. Et quæ eas molestant febres calorem habent acerrimum: quia non retunditur calor nec regitur ab illa humiditate nativa, quæ jacturam damnumque passa est, ob immodicum fluorem sanguinis, in quo caloris sedes est. Unde enim contingeret laxitas alvi ob immodicum fluorem sanguinis, auctoritate Hippocratis, nisi vis calori naturali inferretur? Denique hoc verum est, ubi semel calor alienus inductus est, is vere imprimatur hepati, quia nativo humido maxime destituitur. Denique in ista corpora inducitur quoddam frigus positivum, ut vocant veteres medendi magistri. Et notandum est illud in talibus corporibus: Si rigores aut horrores contingant periodici aut similes, durant diu valde; Immo etiam dum febriunt ignorant an plus caleant, an frigeant. Gravillæa domina & Maria Tarteron id declarant: Nam perpetuo queruntur de capite narrantque se sensum glaciei similem in futura coronaria percipere, de ventriculi infirmitate & refrigeratione sunt sollicitæ. Quod cur eveniat mirum non est. Denique horrores perpetuos fere in rhachitide percipiunt. His secare venam sæpe tutum non est. Ut nec mulieribus ficcis & squalidis, quas in leipothymias videmus incidere exigua etiam sanguinis detractio. Et Hippoc. 2. de morb. Mulier. docet quam malignus reddatur sanguis, quum evacuatione præcedente biliosus redditur.

15.  
Sanguinis fluor immodicus catarrhi causa.

## ANNOTATIONES.

1. **I**N febribus & continuis & intermittentibus præsertim si differatur sectio vena, & febris vires eundo acquirat pustula apparent, quæ non sunt malignitatis ullus, sed ingentis æstus argumenta. Ut in Damisella du Four, tertiana febre laboranti similis efflorescentia apparuit in febris paroxysmis.

2. Et Hippocr. lib. de alimento ita scribit: Ad figurationem soles triginta quinque, ad motum 70. ad perfectionem ducenti & decem. Et sub finem sectio 7. lib. 6. Epid. Quicquid in 70. movetur, in triplici perficitur: & in 90. movetur.

3. Quum ob flatus melancholicos & sanguinis calorem sæpe dolores sentiret maximos in ventre, statim se adjutum phlebotomia asseveravit, secundum illud Hippocr. ἀνέμῳ φλεβοτομία λυεῖ, sectio. 5. lib. 2. Epid.

4. Ad hunc locum pertinet Hippocratis Aphorismus lib. 2. Prorrh. in quem  
li-



„ librum Gal. commentatus non est: In principiis februm sive delirium ac-  
 „ cesserit, sive alicujus membri sideratio, periturum hominem sciendum est,  
 „ si non omnino aut ex signis optimis aliquod accedat, aut corporis vires ad-  
 „ sunt. Huc pertinent historiae hoc loco citatae & historia de phrenitico. Hunc  
 „ quoque affectum adumbrat Hippocr. 5. Epid. initio de quodam qui interiit a tu-  
 „ more oborto in genis, & erat ἔρπα σπινθῶν, ut vocat apto & notando verbo.

5. Cantor iste Ruzaus sexagenarius erat: Et mirum quo modo igne sacro  
 prebensus sit, quum hic morbus aetati valde sit degener. Sed locus est praecla-  
 rus apud Gal. Com. in part. 22. sectio. 3. lib. 3. Epid. Ubi notat quomodo in qua-  
 dam aeris constitutione sexagenariis ignes sacri contigerint ratione superfluum  
 excrementorum. Aliis aliarum partium putredines eveniebant. Et Gal. cap. 5.  
 lib. 3. de usu part. docet in quadam pestilentia summos fere pedes affectos.

6. Holl. Com. in Coac. docet quomodo rejectio sanguinis alias periculum, alias  
 nullum intentet. Atque huc fere pertinet Apho. in Coacis: Dolores circa um-  
 „ bilicum palpitatorii, habent aliquid quod mentem moveat. Verum circa judi-  
 „ cationem pituita his acervatim copiosa cum dolore penetrat. Ac si dicat, con-  
 „ geries humorum facile & congerere & cogere sanguinem, & ejus cursum im-  
 „ pedire, unde facile οἱ παλμοὶ generantur.

7. Hippocrates lib. 1. de morb. Mulierum, maximum signum mola quum mu-  
 lier pregnans esse videtur, putat esse si mammae turgeant, & lac tamen in  
 mammis non sit. Et mirum quod scribit, si caro una fiat, perit a mola mu-  
 lier: si plures, non perit. Et tunc, ait, αἷμα σαρκώδες φέρονται, sanguis abie-  
 carnosus.

8. Hippocr. lib. 2. Prorrh. ait eos, quibus e naribus frequens fluit, videri  
 alioqui sanos: tamen iis tumidum splenem esse, aut quid aliud. Quasi dicat  
 viscus aliquod in vitio esse. Is vero de quo sermo est, quum decolor esset &  
 veluti plumbiformis, non potuit non mala fuisse haemorrhagia: si verum quod  
 Hippocr. ait sectio. 6. lib. 6. Epid. Quibus multus ex naribus fluit si decoloratio  
 mera sit, id non prodest, rubicundis prodest.

9. Galen. Comm. in partic. 17. lib. 2. Prorrh. Vitiliginem morbum totius sub-  
 stantiae facit, & in ea vult alienationem esse substantiae partium solidarum.  
 Quod notandum.

10. Dum quis cum scabioso concumbit, & cutis inficitur, malum hoc  
 vere cutaceum est, & superficialia curatio esse debet. Sed quum ab imo cor-  
 pore erumpunt tubercula aut aliquid consimile, mali contagionem subesse in par-  
 tibus internis fit verisimile.

Cuidam vetula homini peste occupato assidenti quum aeger forte revomeret  
 assumptum jusculum, pestilentis veneni macula in facie contigerunt. Et quot  
 fere guttulae jusculi revomiti faciem attigerant, tot pestilentes naevi & maculae  
 fuerunt. Numquid hoc malum plane cutaceum erat? Et annotavimus in libro  
 meo de arthritide, ex opinione Avicenna, quosdam affectus esse vere habitus  
 corporis qui male ad corpus internum referuntur. Immo illam auram vene-  
 natam, quae ab imo pede delata ad caput Epilepsiam committebat ad affectum  
 corporis externi retulit. Quid enim impedit quominus aut peculiaris generatio  
 fiat in habitu corporis, aut vi partium solidarum depulsa sit particula humoris  
 vene-



venenati, quæ in habitu corporis tumores & phlegmonas faciat? Et illud est Hippoc. quod inspicere velit dejectiones faucibus agrotantibus. Sunt enim aliquando sanorum similes.

11. Locus est præclarus 5, Epid. de quodam Atheniensi cui erat prurigo, crassa cutis & velut lepra. Usu aquarum αὐτοκρίων his affectibus liberatur: sed fit hydropicus & moritur. Sic magni refert scire an curare oporteat hos cutaneos morbos. Porro si dartha, vulgo dicta; si impetigines non tam sequuntur malam diathesin partium internarum, quam peculiare vitium externarum, an tanti refert, quanti interesse putant si extinguatur prorsus impetigo aut dartha, quæ partem aliquam obsedit? Nam si alimentum quod ad partem impetiginosam accedit bonum est, etiamsi in parte vicina subsistat, non perinde consimilem affectum generabit, aut in locum veteris mali extincti novum excitabit. Dicere autem diathesin ipsam a parte in partem manare & serpere absurdum est.

12. Tamen in eodem morbo si demitur sanguis ex dextra basilica, corruptus apparet: si ex dextra cephalica aut sinistra basilica, bonus egredietur. Si sunt qui hemorrhagias sistendas primo etiam in febribus continuis putant, licet die critico appareant: tamen contra Gal. Comm. in particul. 9. sectio. 1. lib. 1. Epid. in sinceris continuis & febribus ardentibus per hemorrhagiam crisi fieri contendit. Vide particul. 6. lib. 2. Prorrh. Et notanter contendit c. 3. lib. 3. de Crisibus, febres ardentes continuas, & inflammationes viscerum hemorrhagiis criticis solvi. Et 2. Epid. sect. 1. in Heragora filio taxat Medicos, qui diebus criticis hemorrhagias sistunt. Immo proprium ardentium febrium ait per hemorrhagias solvi, ad part. 63. sect. 2. lib. 1. Epid.

13. Hunc morbum forte Medici ignorarunt, & is fuit quem Hippocr. lib. 1. de morbis Mulierum descripsit: Ut si simile quid obtigerit, factum semel periculum nos prudentiores faciat.

14. Ac mihi potius persuadeo fuisse Catarrhum suffocantem per quamdam Νέκρωσιν. Quod iis qui multum sese exercuerunt evenit. Et in iis malis multum agros agitare malum est.

15. Et quod hic dicitur de Mulieribus, idem de viris dici potest, quibus aut data opera multus detractus sanguis, aut fluxit per se, aut alio modo. Nam in paria mala incidere solent, & morbis a cruditate occupantur.

16. Distinguunt frigus positivum a privativo. Privativum est initio paroxysmorum, in leipyriis, & ardentibus, in quibus extima frigent. Positivum est, ut quum pituitosa est multaque materia, quæ sensum frigoris inducit. Atque hic maxime videndum, ne dum videmus partes extimas frigiditas esse, aut paucis perfusas calore, male de agris ominemur, quum hoc potius sit aliquando a copia crudorum succorum, quam alia ratione. Et hi dicuntur saepe αἰσθησιμὰς apud Hippocr. in Epidemiis. Et frigoris privativi signa potius elucent in manibus & pedibus: Positivi vero in toto corpore, unde sunt in utrumque mutationes. Quum Hippocr. in historia de Philisco scribit ita refrixisse, ut denno incalescere non posset, vere loquitur de privativo frigore.



# CONSTITUTIO VERNA

Anni Domini 1575.

**M**ORBI admodum longi fuerunt, qui & præcedente Hieme, & Autumno sunt grassati, & in Vernum tempus inciderunt. Nec mirum: nam *πολλὰς πλῆθος*, & ob austrinam constitutionem inæqualemque multa excrementitia collecta sunt, quæ morbum adauxerunt. Ineunte Vere & sub finem Hiemis quum serum multum redundaret in capite, & in ventre corrupta multa forent, morbi capitis, oculorum, thoracis, & ventris inferioris, lentitudines, lassitudines, anhelationes, dolores stomachi & juncturarum grassati sunt. Horum fuit mos & ingenium. In quibusdam implacabiles fuerunt dolores: pleuritides multos aliquando jugularunt. Repente admodum inciderunt. Celebrata semel atque iterum phlebotomia concesserunt. A destillationibus a capite fluxerunt pæne omnes: Et subest suspicio feri mali. Maxime vero dolores lateris patiebantur ii, quibus aut natura imbecilli pulmones, aut vitio laborantes. Ventris tormina multis fuerunt, quæ non nisi magna evacuatione sursum ac deorsum cessarunt. Multi dolores nephritin referebant. At non erant tamen.

Vidimus Nicolaum Le Grand Sangermanum, difficultate spirandi laborantem cum pandiculationibus & extentionibus & oscitationibus crebris. Dubitabamus aliquid esse *ὑποχονδριακόν*. Hic melius habuit post frequentissimas purgationes, ac præsertim per catapotia. Ita distinctionibus opus est: Quibus facies nitida est & viridi colore (*χλωράσμα λαμπρόν* vocat Hippocr.) in iis vereri non oportet de prava aliqua partium interiorum dispositione. Sed si facies contaminata est nævis, lentigine & baronibus (ut vocant veteres medendi magistri) aliquod latet in præcordiis vitium. In quibusdam eo modo affectis repertus est abscessus inter pulmonem, ventriculum & diaphragma.

Qui fit ut viri hæmorrhagias per nares confertas ac copiosas ferant sine leipothymia, quum tamen qui e naribus fluit sanguis fere sit spirituosus, ac propterea natus potius inducere eam defectionem animi, quam si crassior magisque terrenus foret: Item mulieres ad stuporem usque patiuntur profluvia ex utero sine damno & eclysi, & neutri detractionem sanguinis e brachio multo minore sanguinis copia effluente, quam vel per nares, vel per uterum fluat, quin graves aut syncopæ, aut *ἐκλύσεις* consequantur? Si enim recurritur ad eam solutionem, ut dicamus detractionem sanguinis e brachio esse proximiorē fonti caloris, propterea vires magis infirmare: contra objicietur, quod detractio sanguinis e malleolo majoris causa infirmitatis sit, & tamen e longinquiore loco est.

Vulgo dicitur: Quoties duorum solennium remediorum usus incidit necessarius, a venæ sectione potius, quam purgatione est auspicandum. An hoc

verum?

6. Epid.  
Nævi,  
lentigines  
sunt  
signa viscerum.  
*βλασμάτα ἐκ τῶν*

Venæ sectionis  
purgationi



verum? Mihi valde difficile videtur statuere, quibus in morbis, quando, & quomodo hoc sit usurpandum. Forte hujus rei cognitio petenda erit ex Com. part. 21. & 22. lib. 4. Acutorum, ubi ex professo de præmittenda phlebotomia purgationi docet. Item ex Com. ad part. 6. sect. 1. lib. 6. Epid. Sed nullibi apertius, quam cap. 4. lib. de Renum affect. Si (ait) phlebotomia corpus evacuaveris, Catharticum venas, arterias & inanes regiones inveniet, non op-pletas. Ita facile in totum corpus pervadet ad attrahendos succos, & facile educuntur ob eorum fusionem & tenuitatem. Si contra vasa repleantur, ob plenitudinem in corpus medicamentum non deferetur. Unde aut subsistet, aut nil bene faciet.

*præmit-  
tenda  
dum duo-  
rum re-  
medio-  
rum usus  
incidit  
necessa-  
rius.*

Quum conjecturis assequere aut fluxum alvi adventaturum, aut vomitionem, aut utrumque potius in morem cholerae morbi, cave ne purgans agi- tansve des medicamentum. Nam periculum inde sæpe evenit. Nam agitati humores valide multos & graves excitant tumultus, immo & syncopas, & alia ejusmodi, quæ solent innocenti per se medicamento attribui, idque im- merito. Declarat virgo fidelitate plena. Atque eo modo videtur interpretan- da opinio Hippocr. quum ait, eos qui pravo utuntur cibo, ægre ferre pur- gationes. Virgines intemperantes facile a medicamento perturbantur. Ideo- que illic circumspectos esse oportet.

Cuidam viro continua laboranti, præ calore febrili decocto fere & hæcenus sine remediis derelicto intempestive Medicus vocatus venam secuit & ut die- rum supputatio erat, nonus dies fere aderat: A secta vena recreatus plurimum, duabus horis post oborto sudore copioso interiit. Si materia parata fuisset, & remedia tempore usurpata; & vires suffecissent ad tolerandum illum sudorem criticum, aut si natura non tam cito crisin post phlebotomiam aggressa fuisset, nil inde periculi fuisset infecutum. Hinc discere oportet, periculosam omnem evacuationem, aut die critico præsentem, aut instantem, præsertim si mor- bi historia sit bene ordinata. Immo & sæpe vidimus, experientiaque didici- mus, dato medicamento non valido sexto die, jam septimo appetente graves & periculosas *ὑπερπαραδραχῆς* attulisse. Nam tanta commotio affertur, ut sym- ptomatica inde consequatur evacuatio. Nam mixtim, confuse, & promiscue omnia evacuat natura.

*Præsentem,  
aut in-  
stantem  
crisi eva-  
cuatio  
omnis pe-  
riculosa.*

Socrates tres jam dies febre continua laboravit, quarto die pleuritis ori- tur: an septimo die totius morbi tuto secari vena potest, qui dies pleuriti- dis tantum tertius est? Numquid crisis septimo isto die oriri potest: & interea si vena secetur, verendum ne aliquid eveniat sinistri? Hoc vidimus sæpe, quum tertio aut quarto die oritur pleuritis augetur febris, quæ essentialis dicitur, & partim essentialis sit, partim symptomatrica. Nam per sectionem venæ pleu- ritide remissione facta, remissior quoque fit febris.

*Aphor. 9.  
lib. 6.*

Quæritur an desipientia locus esse potest in inanitione, quia desipientes omnes valide agitant Medici, & frustra. Hippocr. in Aphorif. docet ob- fluorem alvi magnam desipientiam contingere; an tunc venam secabis? Ne- quaquam. Alioqui in grave periculum ægros adduces. Et in prorrhethico phrenitidem maniacam ait contingere, & ob malignam qualitatem, pote hu- more bilioso exassato; & propter immodicam siccitatem. Quod diligenter

*Non om-  
nes desi-  
pientes  
medica-  
mentis*



*agrandi.* animadvertendum est, ne quid hic peccetur . 1. Unde phreniticam mulierem  
*Comm. in* vidimus sine insigni febre, quæ nono die interiit *κοματίζης*, quum molesta  
*par. 17.* affidentibus multam fuisset . Illa autem consuendo noctes insomnes degebat ,  
*lib. 1.* perpetuis querelis virgunculas sibi ad erudiendum concreditas incessendo, & ut  
 audivimus, parce ac duriter victitando; nec non vinum sæpe pitissando . Bi-  
 liofo erat valde temperamento . Atque omnia symptomata erant cerebri prima-  
 rio affecti ac exsiccati, nec non adustam quamdam bilem continentis . Nimiis  
 quoque jejuniis confimiles affectiones confurgunt . Et maxime in biliosis, si bilis  
 blanda, alimentorum anathymiasis destituta, efferocit magis . Videtur quod ei  
 non multum conferebat phlebotomia . Nam ex fine comm. in histor. 1. lib.  
 3. Epid. de Pythione scies delirium non tam sequi ex humorum quantita-  
 te, quam qualitate; immo quantitas ex se non delirium, sed coma inferet.  
 Cuidam obortus dolor ad hypochondrium dextrum . Metuebamus ne ibi ab-  
 scessus fieret . Omnia tentata sunt . Non interiit, sed humoris nescio cujus  
 ad crus & tibiam e regione positam translatione hypochondrii dolore levata  
 est .

*Vulgus  
 dicit, il  
 est re-  
 cru, id est  
 præ vigi-  
 liis &  
 inedia  
 veluti  
 exhau-  
 stus .*

*Ferne-  
 lius præ-  
 clare de  
 differen-  
 tiis dolo-  
 rum late-  
 ris cap.  
 11. lib. 5.*

*Non sem-  
 per tuto  
 præsentē  
 lateris  
 dolore  
 vena  
 secanda-*

Ex doloribus lateris maxima pars a defluxione a capite oritur . Sed dicat  
 quis, si fluxionum major pars frigida est, quomodo & tam subito oritur in-  
 flammatio, & phlegmone? nam phlegmone natura est calida & humida . Et  
 si hoc verum est, an venæ sectio confert? Potius in purgatione & anacatharsi  
 & anodynis consistendum videretur . Sed in suis libris passim Hippocrates  
 maximos dolores oriri ait a confuso phlegmate & bile cum sanguine . Quod  
 si in nervos solos humor frigidus incideret, non tam cito ad phlebotomiam  
 recurrendum esset: sed quum per venas fluxio fit, facile datur occasio phleg-  
 mone . Sed pleuritidon & dolorum lateris tres fere ideas in operibus artis ob-  
 servavimus: Alii enim dolores sunt ob phlegmonem, alii ob erysipelatoden af-  
 fectionem, ut nos in Consiliis nostris scripsimus, alii ob purum & sincerum  
 humorem a capite labentem . Et tunc non tam est pleuritis, quam lateris do-  
 lor . Ac fere talis dolor inflammationis non est comes, sed tantum conge-  
 stionis cujusdam humoris, & adhæisionis . Immo infinitos vidimus laborantes  
 dolore lateris, ob copiam excrementi in pulmone, cujus pars tenuior & sero-  
 fior dum ad membranas funditur, dolores excitat . Sed quod diligenter est ob-  
 servandum, major est pars & pleuritidon & dolorum capitis tum a congestio-  
 ne cujusdam excrementi in pulmonem & thoracem, tum ob recursum tenuioris  
 humoris per orgasmum a ventre inferiore, quam a capite, & partibus supe-  
 rioribus . Quod diligenter videndum, quoniam plerique non audent purgare,  
 & solvere ventrem . At sæpe hoc plus confert, quam phlebotomia . Immo tunc  
 sectioni venæ locus non est . Nisi forte semel id fiat . Unde in Consulis uxore  
 dolorem lateris patiente quinquies secta vena, idque frustra . Hiems erat: a  
 capite malum erat . Quod notandum valde . Nam quum Hippocr. ait 3. Apho-  
 rismor. Hieme vagari pleuritides, vult explicare illud quod scribitur lib. de lo-  
 cis in homin. ubi disputat de pleuritide sine sputo . Est autem dolor lateris a  
 congelatione, ut idem Hippocr. illo loco explicat, & Galenus Com. in tertium  
 Aphorismorum . An in talibus laterum doloribus tuta sectio venæ? Nequaquam.  
 Sic non oportet cum tam multis turpiter errare . Incredibile enim dictu; *Quam*

*multos*



*multos trita vulgataque medendi via, ac praesertim in pleuritide perdidit?*  
 Nam audito lateris doloris nomine, si quis aliud praeter venae sectionem remedium tentet, αἰσθημα ἢ ἀπειρία ἔστω. Immo, quod pertinet ad dolores lateris, nullus hodie non Medicus est. Quamquam hic multorum carnificina, & frustranea sanguinis (in quo vita sedet)eductio, spirituumque evacuatio committitur, magno artis vituperio, ut etiam hac una medendi pleuriticis via bajuli, carnifices, sutores ac universa mulierum garrulitas Medicorum celebrium industriae obstrepat ac sese opponat. Immo, si quis de latere queritur, quocumque id modo fiat, ne articulo horulae differre fas sit. At non novit imprudens mulier, & impudens barbi-tonsor, nugigerulaque mediaestina mulier multis ex causis dolores laterum oriri, in quibus ut aliquando venam non secare nefastum est, ita eandem aperire crudele, impium, ac ignorantiae, „ plenum sit? Nam, Nulla est causa tam exilis, tamque parum efficax, „ quae non dolorem in latere excitet. Ac æquumne est tamquam causa eadem sit, ac idem malum, remedium idem usurpare, & omnibus eundem cothurnum attribuere?

Consequens est, ut quæramus num quum secandi venam occasio est, & phlegmone dolorque urget, tuto in die quater vena secari debeat, & potius id fiat, quam expectetur quid sequens dies vehat. Nam quum phlegmone in pleuriticis nascitur, dolorque adest magnus, omni ratione impedienda est phlegmone incremento. An vero praesentius remedium sit, quam identidem facta phlebotomia?

Verisimilene est illud quod scribit Galenus, sectionem arteriarum in manu dolorem lateris, & qui circum jecur erat solvisse, quod per magnam revulsionem id factum fuerit? An venarum infra gibberum sectio in pleuritide conferre potest? Forte attractio ista longa, & sensim facta exonerat facilius partem, quam quum e propinquiore parte affatim attrahitur. Nam dum e propinqua parte ducitur sanguis & confertim, quia ex aliis locis attractio fit violenta, verendum est, ne concursus iste sanguinis & spirituum noceat. Sed quum veluti materiam conjunctam dolorem aut abscessui aliquid simile foventem educimus, sensim revellendo, tutior & verisimilior videtur esseeductio. Unde videmus suctas mammas mulierum a majoribus natu facile arefcere ac inaniri, quod attractio violentior sit: Sed puelli etiam recens nati dum minimo conatu atque lambendo tantum eliciunt suguntque aliquid consecutione quadam ex profundis venarum elicere videntur. Sed quum suctus attractioque est potentior, interciditur consecutio ipsa & tamquam in chorea complexio ac contingentia. In filio D. Noel, quod commode in gibbero feriri vena nequiret, ad pleuritidem secta est vena inter carpum & gibberum. Et id valde profecisse putamus, quum ab eo tempore dolor quieverit. An idem factitare poterimus?

*Sectio ar.  
teriarum  
in manu  
dolorem  
lateris  
salutis.*

Chirurgi uxori tussis valida & diuturna expectorabat ex facili. Tum tussis sicca fuit, verebantur ne suppressione materiae aliquid alienius contingeret. Tandem, ac si ab albis molestaretur, sinus pudoris aqua madet, & transmittitur ea materia a pulmonibus ad pudenda. An hoc verisimile? Ita sane: nam & hoc Hippocr. observavit in Epidemiis. Multi infestabantur arida tuf-

*Lib. 1.  
part. 12.*



Lib. 1. si, nil excreabant, nec multo post rauescebant, nonnulli post quibusdam te-  
 sect. 1. sticulus alter, aliis uterque cum dolore inflammabatur. Galenus in comm. ita  
 4. „ ait. Pars illius humoris qui in pulmone erat, pro eo quod consentiunt  
 „ pulmo & testes ad eos venit: & quod ad testes venit, deterius erat eo,  
 „ quod primum ad thoracem, quoniam diuturnitate computruerat. Miror  
 Com. in quomodo is sit consensus pulmonis & ventris superioris cum inferiore. Ga-  
 parti- lenus enim, dum rationem reddit cur gibberum in spondylis thoracis non fa-  
 cul. 3. & cile solvatur per dysenteriam, aut abscessum in tibiis, ut gibberum in lum-  
 4. lib. 3. bis, recurrit ad difficultatem viarum: quod non sit promta & aperta via a  
 de artic. thorace ad partes inferiores: Immo videtur negare plane ullas vias esse, quibus  
 materia a partibus superioribus transmittatur ad inferiores. Quod si verum,  
 quomodo dicimus pulmonicos saepe per ventrem, & urinas repurgari?

Audio Ambrosium Paræum in suis hypomnemoneumatis annotasse cuidam  
 mulieri obortum fuisse in crure tuberculum, pisum magnitudine adæquans,  
 quo tantopere cruciaretur, ut convelleretur plane; deinde diaphoreticis obor-  
 tis sudoribus semimortua jaceret. Quid illud erat? Malignus humor, cujus  
 pars minimo tumore se prædebat, reliquum ut latens venenum serperet, ma-  
 naretque longius, ac tandem in consensum cerebrum trahebatur, aut commu-  
 nicato vapore, aut nullo communicato. Atque hic de morbis per consensum  
 tria animadvertere convenit, observatione dignissima: Primum est, an in o-  
 mni morbo per consensum, aut flatum, aut ichorem, aut humorem aliquem  
 ad partem quæ compatitur ac consentit, transmitti oporteat. Galenus tribus  
 Cap. 6. lib. 1. modis docet per consensum fieri, aut quia facultas non suppeditatur, aut quia  
 de loc. aff. materia defit, ut in respiratione, aut per vapores: Quum per vapores oritur  
 morbus, fere fit, ut si malum perseveret, tandem impresso in parte vestigio mor-  
 bus per protopathiam oriatur. Sed Arculanus melius statuit duplicem esse  
 συμπαθήσαν (communitatem vocat) unam absolutam, alteram non absolutam.  
 Absoluta dicitur, quum ex membro communicante nil traditur ei parti quæ  
 consentit præter passionem. Nil vero traditur corporeum, ut humor, vapor,  
 spiritus, flatus. Non absoluta vero elicitur, quum a parte, affectionem in  
 5. suo sinu alente, aliquid ad consentiens membrum demandatur; quod confimi-  
 lem fere affectionem pariat. Absolutæ exemplum est, dolor capitis ortus post  
 Cap. 74. spasmus alicujus partis, aut totius corporis: dolor a punctura, dolor capi-  
 ferm. 4. tis per consensum juncturarum. Item in furore uteri: nam Aetius furorem  
 tetra- 4. uteri ab uterina suffocatione distinguit; quod in furore uteri passio ipsa sine  
 corpore ullo, sed sola fere qualitate cerebro communicetur. Item quum dicitur,

*Quumque caput doluit, cetera membra dolent.*

Morbi An communicatur aliud præter quamdam affectionem, materiæ omnis ex-  
 per con- pertem? In quo oportet partem reapse laborare, quia definitio hæc est dolo-  
 sensum ris, ut res materialiter imprimat: non quod requiratur materia in omni dolore,  
 quot mo- eo præsertim qui fit per consensum; sed ut excludatur opinio eorum, qui pu-  
 dis fiant, tant absolutam communicationem doloris esse, quum species intentionales offerun-  
 tur. At hoc falsum. Nam communi sensui necessario species doloris obji-  
 Comm. citur, sed non propterea laborat.

in part. Secundum ex iis quæ explicanda proposuimus, est quod Galenus scribit,  
 10. lib. qui-



quicumque per consensum communicationemque morbi fiunt, eorum nullus eos morbos solvit qui præcesserunt. Nisi forte reapse materia transferatur alio, & tandem absentia materiæ diatheseos occasio, & proinde morbi tollatur. Ut quum translata a capite ad pedes materia, capillorum defluvium cessat, & varices superveniunt.

3. de ar-  
ticularis.

Tertium est illud quod Galenus scribit, Pauci morbi chronici fiunt per consensum & absque loco affecto. Attamen multis Hemicrania sunt longæ per consensum. Sed aliud est χρόνιον νόσημα, aliud χρόνία διάθεσις. Nam diathesis est sine materia. Sed morbus materialis & longus propriam habet sedem, & humorem crassum qui fovet.

Comm.  
in Aphor.  
19. lib. 1.

Nobilis vir quia luis venereæ contagione infectus fuerat, & quum instar venenatorum humorum lues ista sæpe de instituto adoriatur hanc aut illam partem; dolores sentit implacabiles; in tertio & quarto metaphreni spondylis. Nullis superantur remediis. Præ dolore interit. Reperti sunt duo isti spondyli carie ac tabo confecti. Hinc dolores, hinc mors. Avicennas fen. 22. tractatu primo, capite 12. eam corruptionem spinæ vocat ventositatem spinæ, quod talis corruptio sit ab ichore: ichor vero & flatus malignus consimiles fere affectus afferunt. Diximus enim ichorem & flatum dolorum maxime causas esse.

Caries  
spondylo-  
rum me-  
taphreni  
ob lues  
venere-  
ream  
mortis  
causa.  
Virg.  
Æn. 7.

Nobili cuidam, sed moribus ignobili ac obscuro, de quo idem dici potest, quod de Mezentio Poeta,

*Contemptorque Deum Mezentius,*

Dolor in perioestio menti (locus autem dolens magnitudine sextantem non superabat) isque erat implacabilis. Quum insolens hoc malum foret, inauditum, invisum ac implacabile, id ad Divinam Dei ultionem referebant. Tandem quum ægresceret medendo malum, effero & temerario motu, lato per omnes faciei partes humore ejusdem fere moris, non ita longe post interiit. Quid hoc rei fuit?

Peripneumoniæ sicca & pleuritides, idest, quæ non tam in humore & tumore phlegmonode consistunt, quam in phlogosi & vagabunda assatione aut adustione, jugulant homines incautos & minime cogitantibus Medicis. Harum auctor est serum, acre, subtile, malignum, efferum, eludens exclusio- nis ansam, & pepasmi occasionem, a quo siderantur pulmones derepente. Signa sunt rubores genarum fugaces, tussis inanis, indolentia fere, jactationes, ariditas linguæ, & extenuatio præter rationem, dolores pungentes & fugaces; an in his secanda vena? Hippocrates ita scribit: Fit peripneumonia & pleu-

Causa, si-  
gna, re-  
media &  
progno-  
stica  
pleuriti-  
dis & pe-  
ripneu-  
monia  
sicca.

„ ritis sine sputo ambæ ex eadem causa, & siccitate; siccant autem & cali-  
„ da cum nimium calefecerint, & frigida ubi nimium frigefaciunt. Con-  
„ gelatur autem latus & quæ in ipso sunt venæ, & convellitur. Quantum  
„ in ipso est bilis & pituita, id a caliditate resiccatur; & dolorem inducit,  
„ & febrem. Hinc venam secare convenit in manu splenitidem aut hepatidem,  
„ juxta utram fuerit morbus. Tamen alio loco dum de pleuritide sicca &  
„ sine sputo loquitur, humectationis quidem multæ commemorat, at numquam  
„ phlebotomiæ. Sic hic accuratos & sagaces esse Medicos oportet. Quum au-  
„ tem meminit pleuritidis sicca a frigore, a quo congelatur in pleuritide latus,  
„ videtur explicare ideam earum pleuritidon, quas in Aphor. per hiemem graf-  
„ fari scribit Hippocrates: Nam in his frustra tentatam sectionem venæ sæpe vi-

Lib. 1.  
de mor-  
bis.

Lib. 3. de  
morbis.

Aphor.



dimus : quum potius sit consilio Hippocratis veniundum ad tepefacientia & paregorica medicamenta . Quod prudentiores Medici , & qui non tam solent id remedii accelerare , nec ex vulgi opinione pendere , facit .

Supra de scammoniatis observavimus : nunc hoc dicendum , verum illud esse Hippocr. dejectiones numero non esse æstimandas , medicamentaque agere debere καλῶς , καὶ κεισίμως , alioqui frustra ea dantur , & medicamentis accom-  
*2. Acuto- rum Be- nignum , blan- dum , & leniens medica- mentum plus pro- ficit sæpe , quam scammo- niatum .*  
 modantur corpora , non corporibus medicamenta . Hoc unum dicam , Electa- rium diacarth. de succo , magni scutiferi , quod ad insigne mortarii aurei ve- nale est , aut nil agere , aut perturbate agere . Nam dum aquosas quasdam superfluitates educunt , perturbant solum , non evacuant ea quæ evacuari o- portet . Unde alios vidimus in profluvia illaudabilia alvi incidisse , alios nil aut parum purgatos . Unde ægri sæpe facti sunt valde se pœnitere quod ea sumserint , quum nullus inde profectus secutus fuerit , sed aut inanis aqua- rumeductio , aut siccitas quædam corporis contigerit . Immo medicamentu- lum blandum & leniens vidimus plus leniendo profecisse , quam ista valida inaniter agitando .

Quoniam plerosque pueros febribus continuis & vehementibus videmus in-  
*Lib. de sang. miss. 9. Metho- di .*  
 terire , quibus forte omissio phlebotomiæ obfuit , ut Medicis probro & igno- rantia vertatur , quod temere solenne illud remedium tam præsens in continuis auxilium prætermiserint , an non tuto secari puellis eo in casu vena potest ? Ita revera , tum quod casus requirat , tum ut parentibus satisfiat qui in phle- botomia prima salutem , immo & a mortuis excitationem positam putant . Parisiis enim malunt suos ad phlebotomiam adduci , & si phlebotomati inte- rierint , minus illis molestum est . Itaque miror Gal. tam studiose in pueris venam non secare , & si vel pleuritis , vel peripneumonia orta fuerit in pue-  
*Pueris urgente necessitate auda- ter vena secanda .*  
 ris etiam prætermittit sectionem : Ait enim : si vero post decimum quartum annum pleuritis aut peripneumonia , aut aliud acutum νόσημα , aut angina adsit præsertim si sanguis adsit multus , si tempus verum , si regio tempe- rata , si pueri natura sanguinea , audacter venam secabis . Quasi vero si tales morbi pueros adoriantur , non sit bonum venam aperire : Quum tot etiam in juvenibus phlebotomiam experturis circumstantias requirat . At nostrates afferunt suas experientias de sectione in bimis & junioribus , forte sine sectio- ne venæ erant convalituri . Exemplum est filius Vandolii , cui necessario se- candam venam dicebant , & purgationibus liberatus est lateris dolore . Idip- sum & filiola Dom. Royssæ indicavit : quum enim de secanda vena conclu- sum esset , tamen dilata est ; & ea omnino prætermissa convaluit .

Sunt qui ut ignorantia suæ velum prætendant , quum nil agere circa æ-  
*Etiā die criti- co mit- tendus sanguis . 8. Cap. 20. lib. de sang. miss.*  
 grotantes volunt , afferunt justam dilationis causam , quod hic vel ille dies sit criticus . At Galenus contra facitandum putat ; itaque scribit : Quoniam sæpe quum quis dies sex aut quinque ægrotavit ad curationem accersimur , expediet utique sanguinem mittere , etiam si prima occasio sit prætermissa . Quocumque enim die mittendi sanguinis scopos in agrotante inveneris , in hoc præsidium hoc adhibeto , etiam si vicesimus ab initio morbi dies fuerit . Scopi vero sunt , magnus morbus , virium robur , excepta atate puerili , & ambiente nos aere vehementer calido . At dices : numero dierum  
 “ vires



“ vires exsolvuntur, ideo si jam progressus sit morbus, demendi sanguinis occasio tollitur. Galenus autem rejicit istum numerum dierum, quod hic primario & per se efficiat ut vires minuantur, sed quod ex eventu propter longitudinem ipsam vires labent. Immo etiam secundo die morbi vires imminutas admodum videre licet. Tamen si auctore Hippocr. diebus imparibus & criticis medicamentum purgans dare nefas est ob *ὑπερβάλλον* quæ inde insequitur, cur tuto vena secabitur? Galenus autem ista maxime scripsit contra eos, qui de sectione venæ statuentes, in duobus graviter peccaverunt. Nam ultra quartam diem venam non secabant; unde in Epid. tacite eis suam ignorantiam obtrusit, quum ait: *Anaxioni octavo die venam secui*. Alter autem erat error quod secarent venam quum humores adhuc inconstantes essent & errantes; non autem quum fixi & inerrantes, ut Tulliano verbo utar: Quod attinet ad phlebotomiam, multa hinc illinc probabilia afferri possunt tum ad suadendum, tum ad dissuadendum: Sed multa sæpe ad majorem religionem & cautionem, non ad omissionem afferuntur. Non alienum forte ad dissuadendam phlebotomiam, frequentem præsertim, id quod a quibusdam ex Theophrasto objici solet. Is enim dum reddit rationem, cur arbores non insitæ & silvestres plures producant fructus, quam insitæ, hoc affert: minus feraces esse arbores insitionem passas, *ἡ γὰρ τὸ ἐλκωσιν*, vulnus enim illud in insitione factum vires minuit. Quod & de phlebotomiis potest audiri. Maxime vero nocent delicatis, & *λεπτοῖς* hominibus.

4. de  
morbis.

In libris  
de Natura  
Deorum.

Sunt qui obijciunt consuetudinem ut Medicos adducant ad præscribenda sæpe sibi medicamenta, aut phlebotomiam. Sed valde notanda sunt, quæ a Galieno scribuntur, ut aliam vacuationis rationem pro sectione venæ substituamus. Scarificare autem convenit præsertim partes ignobiliores, ut longius revocentur humores. Quot sunt enim qui diuturnis doloribus aut oculorum, aut capitis detenti sexies aut octies in anno sibi venam aperiri volunt? Galeni verba hæc sunt ad unguem tenenda, & sæpe Medicis obtrudenda opponendaque, qui sanguine humano fundendo liberaliores esse solent: Sæpius anno venam secare non expedit, quippe cum sanguine copioso e vena vitalis excernitur spiritus. Eo autem copiosius absumto, universa corporis moles refrigeratur, omniaque naturalia opera deteriora fiunt: Ideo ab ignobilibus, utpote eruribus, detractionem fieri convenit. At quoniam plerique liberalius sanguinem fundunt, ideo hic notandum fuit. Nec omittendum id quod observavimus contigisse Damisellæ de Lonquerque post evacuationem magnam ab utero repertum est jecur plane albicans. Item Dom. de Montgryron in campo vulgo *les Tournelles* dicto, interempto ob vulneratas insignes venas crurales inventum est hepar pallidiusculum, idque ob evacuatum insigniter sanguinem. Quid non aliquid non absimile continget ob frequentem phlebotomiam? Ex Hippocrate enim post insignem sanguinis evacuationem alvus *ὑγραινεται*, in Coacis *πομπόεται*. Galenus vero de frequenti usu medicamentorum loquens ita ait: Frequenter medicamentis uti non convenit, tum quia corpus in pravam consuetudinem adducitur, tum quia nocet plurimum. At consuetudinem obijciunt, dicuntque se prævertisse magnos morbos ea ratione. Sed eludit istam frigidiusculam opinionem Galenus. Si victus rationem mutaverint illi qui tam sæpe vacuandum velint, proderit plurimum. Et quod dicant.

Lib. de  
scarificatione.

Frequentior usus medicamentorum & venæ sectionis propter consuetudinem damnandus.

Comm.  
Aphor.  
15. lib. 2.



*Lib. de  
consuet.  
cap. ul-  
timo.*

cant se illis vacuationibus allevari, non ratione istius consuetudinis, ait, evenit, ut istæ purgationes conferant, sed quia ex victu depravato pravorum humores congerunt. Item ait: Evacuatio eorum quæ quotidie generantur, minor est quam ut requirat medicamentum purgans. Sed valde indigentibus & ex intervallis utile est medicamentum. Nam ut aquæ stagnantis motu contingit ut efferantur vapores, & aer contaminetur; ita dum subinde nulla vere urgente occasione medicamenti usu moventur humores, spiritus inficiuntur, & dum per venas rapitur dividiturque alimentum commotæ materiæ in intestino corpore restagnantis contagione vitatur. Quæ diligenter sunt notanda.

*Pyroti-  
cum ad  
acerbos  
dolores  
dentium  
& colicos  
valet.*

In acerbis dentium doloribus, immo & in colicis, ut ante docuimus, pyrotica ex usu sunt. Quoniam educitur quædam sanies tenuis. Et mirum tam exigua materia & pauca excreta tam acerbos dolores dentium sedari: An non simili exemplo, ut intercipiatur cursus & impetus materiæ in partes ruentis & dolores excitantis pyrotica applicabimus in his aut illis partibus? Immo observatum in multis corporis partibus, post ingentes dolores, tuberculum aliquod exstitisse & apparuisse; quod in se videtur conclusisse, & secum rapuisse id totum, quod molestiam afferebat. Dolores enim postea conquiescunt.

*Balnea  
quibus  
conve-  
niant in  
capitis  
dolore.*

Siccæ meninges atque velut sideratæ apparuerunt post diuturnos capitis dolores, præsertim quum & humores pravi sunt, retinentque aliquid de natura humoris atrabilarii adusti. In talibus balnea potius ex usu sunt, quam agitatio ulla sudorificis aut calidioribus medicamentis tentata.

*Bile sa-  
turata  
urina  
aut tin-  
ctura ex-  
pertes  
sola ve-  
na sectio-  
nem non  
suadent.*

In inspiciendis urinis cavendum est ne decipiari, & ne temere tibi aliquid sine ratione persuadeas. Nam quum expertes tincturæ biliosæ apparent, vulgus Medicorum statuit de sectione venæ, quod putet supprimi per quemdam inflammationis modum illum humorem, qui urinam tingere deberet. Si vero bile saturatæ sint, itidem de secanda vena, & detrahendo largius sanguine cogitant plerique, quod credant inflammationem esse, & generationem multi humoris biliosi. Sic vide quomodo temere ex contrariis urinis argumenta secandæ venæ petant. Malum porro est aliquid in arte Medica comminisci, ut inducaris ad hoc vel illud agendum.

*Ferne-  
lius cap.  
II. lib. 5.*

Quum dolores vagabunde tenent nothas costas, & continuatione membrarum attingunt aliquando mammas, & partes sterni anteriores, caute videre oportet an propter ventris inferioris cacochymiam, a qua propter vapores elatos dolores surgunt, sensio adsit doloris, an causa ipsa a partibus superioribus pendeat, an vero in thorace ipso sit. Vulgo enim secatur vena, unde libet dolor sit: atque id quidem male. Quis enim nescit, si dolor iste agnoscat causam in ventre inferiore, non modo non prodesse phlebotomiam, sed etiam nocere sæpe, quod attractio fiat a partibus inferis, & si nondum adsit pleuritis, ea per sectionem venæ acceleretur?

*Vana est  
ea indi-  
catio de-  
trahendi  
sanguini-  
is, qua  
ex san-  
guinis*

Quum hodie demitur sanguis, & ultimum vas corruptissimo sanguine plenum est, tum incitantur Medici ad iteratam, immo tertiam & quartam sectionem venæ. Et quo majoris corruptionis particeps sanguis est, eo de secanda vena audacius cogitant. Et sic misere in humani generis sanguinem contenditur ac statuitur. Quid respondebunt Auctori suo Galeno, quem du-

cem



cem sequuntur? Hic enim eo magis a sectione venæ avocatur quo corruptio-  
nis majoris sanguinis argumenta majora apparebunt. Ita scribit, ubi vel ci-  
tra sanguinem restitum est, vel supra processum, nullo modo sanguis mitten-  
dus est. Quum biliosus humor redundat, & tota sanguinis massa biliosior  
est, supra sanguinem processum est, an non conveniet venam secare? Quid  
“ ergo vult Galenus? Idem Auctor ita alio loco scribit: Si copiosus sanguis,  
“ & nondum insigniter mutatus in alterius naturam fuerit, audacter detrahe:  
“ contra agendum si jam mutatus est. Vide ergo in quo conveniat posteri-  
tas cum antiquitate. Et tamen idem Galenus mulieri extenuatæ cui pici si-  
milis sanguis erat plurimus, large sanguinem detraxit. Ego vero, ut conci-  
liem Galenum secum, & cum posteritate, puto Galenum tam religiose inter-  
dicere venæ sectione, ubi vel supra sanguinem proceditur, vel infra restitum  
est, idest, vel quum plane crudus est, & pituitosus sanguis, & ὡμὸν αἷμα  
dicitur, vel quum ita processum est, ut jam adustus sit; vel hoc intelligi  
debet, ut non solum qui sanguis ruber esse debet, colorem mutaverit (nam  
omnium facillime sanguis floridus colorem mutat) sed & alii sanguinis massam  
humores constituentes parem quoque mutationem acceperint. Alioqui decipi  
facile est. Et plerique turpiter alucinantur. Nam in nostris sectionibus ve-  
næ putamus sanguinem valde malum esse, quia superficies mala, & alieni  
coloris apparet. Error est. Nam si vel in vase stanneo, ut in scutella conjicia-  
tur, vel si vas totum plenum non est, vel si dimoveas sanguinem ipsum, tunc  
superficies florida apparebit. Sed, quod magis urgebit, duæ sunt rationes,  
quibus forte revocari possis a frequenti sanguinis detractio. Prius est hoc,  
pauca quantitas croci multum aquæ tingit: ita pauca bilis sanguini confusa,  
alterat sanguinem & mutat. Si ergo per confusionem, aut admistionem bilis  
in sanguine mutatio appareat, non propterea statim ad unam atque alteram  
phlebotomiam deveniendum. Quod forte multis fraudi fuit. Posterius argu-  
mentum hoc est, quum Socrates febricitat sanguinis massa confunditur & tur-  
batur, resident vero humores febre cessante: si sanguinem detrahis, dum æstus est  
in venis confusum semper elicies, & sic ægrum, ejusque vires diminues. Ita-  
que non oportet adduci ad audacter sanguinem detrahendum ex eo quod  
sanguis confusus & alteratus aliquando apparet.

An causarum προκαταρτικῶν prætermittenda ratio in morbis? Nequaquam;  
Hippocrates enim in Epid. de febribus continuis acturus meminit crapulæ,  
apricationis in sole, potus vini meracioris, laborum, lassitudinis. Et in diæ-  
ta πρὸς ὀξέων, quum de febribus continuis agit quas ab attractis ichoribus  
nasci putat, lassitudinum, & laborum, & vigiliarum meminit, tamquam cau-  
sarum προκαταρτικῶν, sed tamen ad morborum ὑγέσιν, ἢ διάγνωσιν confere-  
tium. Quamquam inter eas quædam sunt contemplabiles, aliæ non. Ut co-  
medisse racemum, deinde incidisse in febrem, aut sub dio fuisse, aut egeli-  
dam bibisse, aut acetarium edisse, illud vulgo causa febris putatur. Sed  
aliæ sunt causæ procatarctiæ, quæ in re ipsa quodammodo inhærent.

Qui fit, ut magna pars eorum, qui in pleuritim incidunt, horreat; quum  
tamen illud non videatur esse de natura istius mali? Hippocrates explicat cur  
laboraturum pleuritide horror occupet, sive sit ebrius, sive sit sobrius, at-  
que

impuri-  
tate su-  
mitur.

9.

4. cap.  
lib. 4. sa-  
nitat.

tuend.

par. 43.

sect. 3.

lib. 6.

Epid.

Causa-  
rum pro-  
catarcti-  
carum  
habenda  
ratio  
in mor-  
bis.

10.

Lib. 1. d  
morbis.  
Horror



prodromus pleuritis.

que ait: Quum latus natura carne nudum sit præ omnibus corporis partibus, & non sit quicquam in ipso quod renitatur, præter ventriculi cavitatem, maxime rigorem percipit. Et quum riguerit, ac perfrigeratum fuerit, tum caro quæ est in latere, tum venæ contrahuntur, ac convelluntur.

Par. 3. sect. 1. li. 1. Epid.

Toto mense Aprili & Majo iidem pene morbi, qui & ineunte vere. Veteres morbi repullularunt. Numquam, quod meminissent, tam diuturnos & inexpugnabiles morbos Medici observarant. Ad multam humiditatem retuleramus prius. Idem de istis morbis dici potuit, quod & Hippocr. quum multum temporis status austrinus fuisset, addidit, squalidus, idest, pluviis carens; noster status pluviosus fuit, & nebulosus. Non mirum si nil e corpore effluerit, sed quod erat, cumulatam fuerit. Spiritus & humores caliginosi & nebulosi facti sunt. Nam verum illud, Austri auditum hebetant, caliginosi, capiti graves, &c. Et in ista spirituum & humorum caligine non mirum si & domari non potuerint humores, & si natura sopita fuerit, utpote non illustrata.

Pleuritides siccae & humidæ vagatæ sunt, dolores lateris, tussis, ophthalmiæ, gravitates capitis, & inter cetera parotidon magna copia fuit, sed illæ sine febre erant. Et maxime juniores & calidiores prehenderunt, non absque febre, sed ea moderata.

Part. 10. lib. 1. Epid. sect. 1.

Si quando alias, illud contigit videre, quod ab Hippocrate scriptum est: Tubercula multis secundum aures, febre carebant. Nonnullis parum accendebantur, sed omnibus sunt extincta citra incommodum. Nemini suppurarunt. Erant laxa, magna, diffusa, citra phlegmonem. Accidebant hæc adolescentibus, juvenibus, adultis, præter ceteros luctatoribus & athletis, mulieribus vero parum.

Ischias non semper a cerebro.

Multos videmus aut ischiade laborare, aut alio articulo, quum ne tantillum aut cervices doluerint, aut collum, aut guttur, aut claviculas, aut occiput. An vero credibile a capite tam efferum humorem, tam serosum, tam indomitum, ut nullos dolores in mediis viis excitet, sed solum quum ad articulos devenierit? Ut idem faciat quod lepus marinus, qui quum perreptet innumeras corporis partes, solos pulmones ulceret? Hoc non credibile. Sic valere jubeamus Fernelium. Et non temere innocens caput medicamentis agitemus. Nam sunt qui dolent articulos, & nullus præcessit omnino dolor capitis, nec gravitas, nec aliud simile.

Bilis & pituita omnium morborum auctores Hippocr.

Si febres hemitriteæ & horridæ humorum ερεπνεῖν sunt soboles, quare non semper tales febres excitantur, quum in corpore nostro tanta sit varietas humorum, & maxime bilis, & pituita redundet, quos duos humores passim Hippocrates morborum omnium auctores statuit? Si dicas in quaque febre unum humorem maxime in vitio esse, ac turgere: quare quotidie tam ex diversis medicamentis purgationes morbificorum humorum instituimus?

Juveni annos undeviginti nato præter modum pinguescenti, quod in cute curanda plus æquo operetur, & soleat

... In medios dormire dies, &

Ad strepitum citharæ cessatum ducere curam.

6. Epid.

Consultum est illud, quod scribit Hippocrates, ut maza & lucta uteretur: idest, labo-



laboraret plurimum; & non cibis fatiaretur. Volebat omnino abstinere a jentaculo, alias a cœna. Hoc non probatum est, immo consultum ut levi jentaculo sublevaret illam famem insatiabilem quam in partibus habet. Accedit quod iis qui brevior collo sunt, & aqualiculo obefiore ad os ventriculi solet quædam coarctatio contingere, ob abdominis pressum pinguioris, ac fere idem contingit quod & mulieribus præter naturam crassis, quæ non concipiunt quoniam omenti pinguedo os uteri coarctat ac comprimit. Numquid idem ad regionem oris ventriculi potest contingere? Hoc notandum. Consultum præterea est, ut aliquando ugeretur decocto absinthii pontici. Item ut manderet sæpe coriandrum. Etsi enim calidum, non transmittit gibbas hepatis. Potius vesceretur assis. Hieme pane, ut vocant, biscocto, non solenni de pane qui de capitulo vocatur, aut consimili.

Notandum est valde quod scribit Hippocrates lib. i. de morbis mulierum, dum rationem reddit, cur mulieres tam difficilibus morbis implicentur, qui & ægras lateant, & Medicos. *Ἐπικίνδυνα τὰ νοσήματα εἰσι ταῖς γυναιξί, ἢ ὄξεα, ἢ μεγάλα, ἢ καλεσθὰ ξυνιέναι. Ὅτι τὸ δ' ὅτι αἱ γυναῖκες μετέχουσιν ἢ γέσων. ἢ ἔδ' ὅτε ἔδ' αὐταὶ ἴσασιν ὅτι νοσέουσιν, πρὶν ἢ ἔμπειροι γέσων γένωνται ἀπὸ κατὰ μνήων, ἢ ἔωσι γεραίτεροι. τότε δ' σφέας ἢ τε ἀνάγκη, ἢ ὁ χρόνος διδάσκει τὸ αἴτιον ἢ γέσων. ἢ ἔσι, ὅτε τῆσι μὴ γινωσκόντων ὑφ' ὅτε νοσοῦσι φθάνει τὰ νοσήματα ἀνίητα γινόμενα, πρὶν ἢ διδάσκειν ἢ ἱητροῦ ὁρθῶς ὑπὸ τῆς νοσεύσης, ὑφ' ὅτε νοσέει. ἢ γὰρ αἰδέονται φράζειν, καὶ εἰδῶσι. καὶ σφὶν δοκῶσι αἰσχρὸν εἶναι ὑπὸ τῆς ἀπειροκίης, ἢ ἀνεπιστημοσύνης: ἀμα δὲ ἢ οἱ ἱητροὶ ἀμαρτάνουσι ἐκ ἀτρεκίως πανθανόμενοι τὴν πρόφασιν τῆς νόσου. ἀλλ' ὡς ἀνδρικά νοσήματα ἰωμενοί. ἢ πολλὰς εἰδὼν ὁρῶνταρμύνας ὑπὸ ἢ τοῖσιν παθημάτων. ἀλλὰ χρὴ ἀνέρωτᾶν αὐτίκα ἀτρεκίως τὸ αἴτιον. διαφέρει γὰρ ἢ ἴσας πολλὰν ἢ γυναικείων νοσημάτων, ἢ ἀνδρῶν.*

In gradiendi impotentia post morbum valde diuturnum; quum nescio quis extraneus calor partes eas occuparet, nec sanguinis spiritusque esset affluxus, ut partes iis perfusæ vegetarent ac alerentur. In iis quædam erat atrophias, ἢ μαρasmus species. Primum embroche ex oleo violato adhibita est, litus ex oleo amygdal. dulcium sine igne extracto, affusio aquæ omazorum, in qua infusæ fuerint vini optimi lib. ii. Litus ex medulla cervina, alias in vino albo lota, alias in aqua rosacea, si caloris molestias ullas senserit.

Mulier jam paralyseos rudimenta quædam in parte sinistra habebat. Et quum de capitis dolore quereretur, ut tanto impetu in partem affectam humor non influeret, at revelleretur, consultæ est phlebotomia in brachio sano. Quo die secta vena est, tanto impetu in partem sanam humor irruit, ut magna impotentia ei parti sit conciliata. Immo majora in ea sana parte paralyseos argumenta fuerunt, quam in sinistra jam vetere morbo afflictæ paruiſſent. Et hic eventus docere nos debet, ne temere, quum humor frigidus est in motu, venam secemus. (Verumtamen uxori detractus sanguis ex dextro brachio, quum tamen manus torpida esset, nil inde tamen secutum incommodi.) Idem fere evenit nobili mulieri. Hinc dolor capitis crudelissimus. Impetu humor descendit in collum, scapulas, & adjacentes partes. Clamores, ejulatus, agitationes, lancinationes, & punctationis sensus. Secta vena ad tantum dolorem compescendum. Non ita longe post torpidum pene erat brachium, & contrectandi impotentia

*Vicius  
ratio ut  
corpus  
minime  
pingue-  
scar.*

*Apho. 46.  
lib. 5.*

*Cur mu-  
lieres  
difficili-  
bus mor-  
bis impli-  
centur.  
Lib. I. de  
morbis.*

*Remedia  
ad gradi-  
endi im-  
potentiā.*

*In rud-  
imentis  
Paraly-  
seos vena  
non se-  
canda.*



potentia erat: Sic in catarrhosis, & præsertim dum humor tenuis & serosus vult confundi cum sanguine, a phlebotomia abstinendum. Nam provocatur catarrhus, refrigeratur pars. Nisi forte in contrario brachio fiat sectio. Tamen mihi magis placet aliud remedium, nisi calidissimus sit humor fluens, & magna sint argumenta confusi humoris defluentis cum ipso sanguine. Ita enim ob perturbationem sanguinis facile corruptio contingit. Quamquam dubitari potest an ἀρτηρίως debeat mitti sanguis?

Quum Nutrices fiunt pleuriticae, graviter ægrotant, & magna dispnoea tenentur. Idque fieri puto quoniam & mamma attrahunt, & ad eas impetu humor fertur, ut in libris de simplicium medicamentorum facultatibus Galenus adstruit; si demitur sanguis, an non propter transfusionem a venis, in venas facile albicans apparet: ut facile imponat Medicis credentibus, talem humorem & colorem a corruptione esse?

In febribus quibusdam continuis hydroticis locus esse potest.

In febribus tertianis juvat plurimum sub finem accessionum, præsertim si morbus progressus jam est, & coctionis signa aliquot paruerint, dare aquam vino albo perfusam, sive dilutum valde aqua vinum album ὀλιγοφόρον. Nam sudores provocat. Tum autem maxime sudores profunt, quum obstructionibus sublatis, corpus internum apertum est, & restat forte quædam cutis constipatio, quam aquæ egelidæ lautio potest tollere. Immo etiam in quibusdam febribus continuis, quum vel oblita sui officii natura videbitur, vel cutis spiracula erunt obserata, hydroticis locus esse potest, ut venenatus morborum halitus, & spiritus una cum sudore erumpat.

Aqua laudabiles multa coctione deteriores fiunt, mala contra. Arteriotomia in capitis dolore an iuta?

Aphor. 7. lib. 6.

Hoc ex Vitruvio Auctore probato, in arte Medica sancitum esse debet de aquis: Quum laudabiles erunt, & iis dotibus præditæ, quibus esse debent, brevem coctionem quarunt: Contra, quum illaudabiles erunt, multa coctione opus habent. Nam bonæ coctione amarescunt, deterioresque fiunt; malæ vero coctione, dum malitiam exuunt, adscititiâ naturæ indolem induunt.

Yvoni Chirurgo ἀνυπέτω εὐντὶ fere dolores aderant capitis profundi, vehementes, lancinantes, divellentes, διαφόροντες ut inde vires pene consternarentur. Atque Hippocrates scribit, dolores sublimes non sublimibus minus esse malos, ob difficultatem curandi, & symptomatum vehementiam. Adde quod quo profundiores sunt, eo partes magis momentaneæ læduntur. Omni modo laboratum est, ut dolores sedarentur cataplasmatibus, pipionibus, farinis, oxyrhodi-  
nis, cucurbitulis; terna aut quaterna venæ sectione: Nil profectum est, immo ne pilularum quidem usus profuit. Vena frontis secta, sed præsentissimum attulit remedium arteriotomia. Dicto enim citius dolores conquievire. An non idem tuto fieri potest? Qui sanguis detractus est, ei erat assimilis, qui ex brachio detractus fuerat. Verumtamen sunt qui ut audacter arteriotomiam in capite sanguinem ducant: dicunt multum sanguinis in capite esse, & sæpe etiam mortuis turgere venas. At primum nosse debent cerebrum esse natura frigidum, & facile refrigerescere secta vena: Secundo abundare cerebrum sanguine per modum raptus tantum, non propter generationem: Tertio, quum in cerebro venæ turgent, hoc fuit morbosum, non naturale. Et Arist. lib. de somno ait, sanguinem capitis esse tenuissimum, contra partium inferiorum crassissimum esse. Ideo non fieri potest, quin tenuissimum sanguinem multi comitentur

tum



tum fixi, tum fluentes spiritus. Nisi forte dicat quis, istam tenuitatem non posse esse, nisi cum caliditate. Et ideo metu inflammationis, & majoris mali non esse alienum e capite ipso demere sanguinem. Contra faciunt superiores rationes. Item, quod cerebrum ab Hippocrate dicatur esse glutinosum, frigidique metropolis. Vide Hippocr. lib. 7. Epid. in histor. Halicarnassensis, ad dissuadendam phlebotomiam, præsertim frequentem, in dolore capitis.

Vulgo observatur proclives admodum esse catarrhos in dentium acetabula, si dens unus vitium attigit: sublato dente, aut confestim cessat affluxio humoris, aut saltem nullo gravi symptomate se profert. Sin dens remanet vitiatum, nullus pene dies est, quo non, præsertim vesperi, aut externa aliqua occasione incidente, & dolores recrudescant, & non affluxus humoris alias frigidi, alias alius generis percipiatur. Unde hoc? quoniam imbecillitas partis & vitium juvat istam proclivitatem catarrhi, immo veluti irritat, prolicit atque provocat. Quod medijsfidijs mirandum est, maxime vero, exempto dente fluxionum provocatore tam repente fluxum consistere. Hoc exemplum satis nos potest inducere ad cognitionem receptionis febrium. Nam necessario in ventre statuenda est diathesis mala, eodem modo viscus aliquod occupans, ac vitium dentem ipsum: illaque diathesis, & infirmitas partis, & vitium corruptionem alimenti in parte facit, & motus humoris ejus qui facile movetur, causa esse potest. Et sublata diathesi, vitio partis correcto, necnon ἀπὸ τοῦ ἐμπυρεμιατος, cessat motus, irritatio, provocatioque humorum febris, aut similis affectionis auctorum. Eodemque modo febris aliqua particularis esse potest. Unde quidam narrant os, aut caput, aut manum aestuare videri, ac si febris particulari prehenderetur.

*Dentium  
doloris  
causa.*

Qui fit, ut eæ mulieres quibus mensis supprimitur, de dolore (quem vocant) stomachi querantur, dicantque habere se manifestum cujusdam ponderis ibi incumbentis sensum? An circum os ventriculi sanguis colligitur? Nequaquam. Sed id fit propter hepatis simas quæ sanguine oppletæ sunt, & ita hepar quodammodo gravius redditur, & propter sanguinis conculcationem, & speciem quamdam ἐμπαράξεως non habent suum motum, & impetus naturales καὶ ἐννομιῶνται. Quæ causa est, meo judicio, cur ponderis gravitatisque sensus tantus in ea parte sit. Sed cur non in partibus reliquis idem contingit? quoniam positis paribus causis doloris in ea maxime aut dolor, aut sensus gravitatis adest, quæ exquisitioris sensus est. Accedit quod quum per uterum, pote aut vitiatum, aut obstructum non liber sit exitus, sursum fit refluxus, ut testantur vomitiones cruentæ, mulieribus non menstruis consuetæ. Mirum itaque non fit, si hujus maximæ suppressionis primas notas & damna os ventriculi habeat ac ferat. Immo initio febrium quum maxima est cacochymia, circa ventriculum dolores sunt maximi, quod circum eam partem primum tumultus fiant. Hippocrates refert ad ipsius hepatis, & vicinarum partium quamdam intumescantiam & elevationem.

*Galenus  
in comm.  
ad partic.  
37.lib.3.  
Prorrh.  
ubi plenissime  
hanc dis-  
solvit  
questio-  
nem.  
Mulieres  
quibus  
mēstrua  
suppri-  
muntur,  
de dolore  
circum  
os ven-  
triculi  
querun-  
tur.  
Com.in  
par.1.  
sect.1.*

Qui fit ut corpora servorum, & servarum dura, compacta, solida, non lubricæ sanitatis, ut corpora liberorum, sæpe in morbis, purgationibus, & venæ sectionibus facilius obruantur, premantur, deficientque; quam corpora quæ sunt apertiora, molliora, subtiliora? Immo testamur observasse nos sæpe ejusmodi corpora facilius λειποθυμῆν, & ἐκλύεσθαι in purgando, & venam secando



lib. 6.

Epid.

Corpora

servo-

rum mi-

nus fe-

runt

morbos,

¶ reme-

dia

quam li-

berorum;

eorum-

demq;

compa-

ratio.

secando, quam alia. Tres causæ esse videntur. Primum, quum hæc corpora aratro apta, dura, & compacta sana degant, nec facile morbis implicentur, & non nisi magnis, & gravibus a causis percussa in morbum cadant, sic magnitudine causæ territa imbecilliora redduntur. Secundo, quum in his humores crudi sint, nec tam putres sint humores, & ad putredinem apti, quam sunt corporum delicatiorum, & delicatioribus diætis utentium, non facile ferunt pharmaciam: Immo in censu corporum sanorum fere habentur, etiam quum agra sunt, unde eorum morbi longi sunt, & ante corpora imbecilliora morbo prædita, aut sanitati restituta sunt, aut morbi vi percussa & abrepta, quam duriorum corporum morbus ad incrementum processerit. Sic quum Medici in vilibus istis mancipiis audacius vacationes instituunt ac periclitentur, non mirum si valde perturbant. Nam & sana corpora, & crudissimis humoribus scatentia medicamentis agitata exsolvuntur. Tertia ratio. In corporibus densis, obstructis, magnis & densis visceribus præditis, ob compactionem non facilis est, & excitus cursus, ac impetus, inclinatioque spirituum, quæ sursum ac deorsum ferri debent ad corporis illustrationem, ut mirum non sit, si ejusmodi corpora facile obruuntur, & morbo implicita ignava redduntur. Quæ enim ratio est corporum densorum ab Hippocrate assignata, ea potest esse corporum servilium: fere enim densiora, & compactiora sunt. At Hippocrates lib. de morb. mulierum, docet corpora mulierum densa non abundare lacte, quia a ventre ad mammas lac facile non penetret, quum via sit densa. Item, Hippocrates sect. 7. lib. 6. Epid. notat de quadam constitutione, in qua a sero malo multa mala vagarentur, præsertim angina: Mulieres non afficiebantur, sed viri; immo ii peribant: Deinde dum loquitur de liberis virginibus, hæc non graviter laborabant, sed famulæ si quæ corriperebantur, interibant. Sic notandum, quod summus vir Hippocrates non modo in conditione corporis, sed in conditione vitæ aliquid ponit admirandum. Plinius cap. 50. lib. 7. & cap. 1. lib. 26. observavit aliquando procures potius tentari morbis, aliquando servos. Explicationem hujus quæstionis ex sequentibus erues. Multas alias rationes in eam rem confingere, comminisci, & architectari possemus. Sed hæc abunde erunt.

Unum annotare optimum, & utilissimum fuerit, quoniam hic plerosque falli comperimus. Plerique queruntur de dolore pectoris unaque ventriculi, & sese animam ducere non posse dicunt. Statim Medicorum quorundam vulgarium opinione ad phlebotomiam concurritur. At nil, aut parum proficit. Declarat rerum exitus. Etenim si vel cholera morbus succedat, vel alvi fluor, vel medicamento laxante alvus sollicitetur, manifesta est dolorum istorum levatio. Sic cacoehymia, obstructio hypochondriorum dolores facit, qui maxime apparent, & proferuntur in pectore ob consensum diaphragmatis, & quia in thorace communis est membrana, & lateribus, & diaphragmati parte convexa. Sic in iis qui melancholia flatuosa tenentur, circum mammas, & sternon, & latera dolores surgunt; an propterea venam secabis? Non; præsertim ad evacuandum; sed si velis, & urget dolor, ad aperiendum, & libertatem obstructionis, potest parva sanguinis detractione occurri. Sic initio paroxysmorum, & in specie incubi, & contumaci obstructione viscerum, excitantur

Fernel.

cap. 11.

lib. 5.

¶ Aetius

de dolore

lateris

ex crudi-

tate.



tantur dolores in thoracis partibus, & frustra secaretur vena. Sic in talibus tentandam prius purgationem existimo, non phlebotomiam, contra opinionem vulgi. In doloribus excitandis maxime valet illud quod dicitur, totum corpus conspirare, ac confluere; ut sæpe dolor alia in parte excitetur, quam ubi causa primaria sit. 2. Aphor.

In doloribus colicis, iisque biliosis lactis usum valde contulisse vidimus, ut in genero Beasaldæ. Et tamen Hippocrates interdicit lactis usu, dum eunt dejectiones biliosæ: tamen nisi insignis sit febris quæ corrumpat lac, ab eo abstinendum non videtur. Si in ventrem clysmate injicitur, & nulla inde insequitur noxa, cur non in ventriculum injici poterit, in quo quum diu non cunctetur, corruptionem non acquireret? Lac in colico dolore, atq; bilioso bonum.

Terminthi, idest, pustulæ nigræ ex assato sanguine, quæque in tibiis maxime apparent, cuidam apparuerunt in febre continua apud Hippocratem. Et innocuæ fuerunt. Medicis ignaris hoc terrori esse potuerit. Sed divino quodam modo originem hujus rei explicavit, ait enim, ὑπόσπληνός ἐστιν, sublienosis erat, ac si lienem hujus mali auctorem statuatur. Si tales pustulæ apparuissent vi febris aut malignitate humoris, malum id quidem foret: sed talis eruptio peculiarem diathesin partis alicujus sequitur. Sic splenicos in febribus nigrum mehere videmus, & tamen nihil sinistri denuntiatur. Sect. 2. lib. 2. Epid. Terminthorum origo qua.

Damifellæ de Vieil moulin nigræ pustulæ efflorescunt aliquando in toto corpore, & nil inde incommodi sequitur, ferventior est jecore. Tunc primum cæpit ista eruptio, quum annos undeviginti nata decussa ab equo, humique velut semimortua prostrata, & attonita sanguinem ore rejectavit. Credibile internam fuisse sugillationem, & ecchymosin, cujus adhuc est soboles ista efflorescentia pustularum, & ecchymaton. Idem plane contingit Damifellæ de Goupigny, cui tibia læsa fuit. Has pustulas Hippocrates sectio. 3. lib. 2. Epid. vocat τριχίσματα κεχλωδία τοῖσιν ὑπὸ πονώπων γινόμενοις ἱκαλὰ ἀναδήγμασιν. Asperitates milio similes, & haud dissimiles morsibus pulicum. Si talia in febre continua efflorescerent, an de maligno verendum esset? Nequaquam. Hoc enim est veluti ex numero τῶν συγγεγονότων.

In febribus laboriosis, & jactatione plenis, præsertim, dum iis mulieres conflictantur mensium eruptionem vidimus; & tunc valde anxii sunt Medici, an ratione tam sævæ febris secanda sit vena; & an tuto secari possit; quoniam ex ista mensium eruptione non tam promptum sequitur remedium, ac ex ipsa evacuatione sanguinis per phlebotomiam. Observamus enim quotidie parum adjumenti afferri mulieribus febricitantibus insigniter. Contra si demitur sanguis e brachio, manifestus apparet profectus. Quod autem erumpant menses in ista symptomaton in febribus agitatione, Hippocrates docuit in Coacis. Horrores, labores, dolores capitis, & colli molestiæ, menses proritant, ut Domini Guerardi uxori evenit. Anteverterunt menses. Hippocrates 7. Epidem. notat de Cleomenis uxore pleuritica. Quarto die copiosi menses fluxerunt, dolor lateris, sputa, omnia denique cessaverunt. Vide quanti facienda est ea eruptio.

Dominæ ab Insula Nutrici putabatur esse abscessus sub lingua, nomine batrachium. Non erat tamen humor, qui abscessum & tumorem committebat, adeo induruerat, ut lapidesceret. Ac in pelvim injectus in agræ faciem resiliit. Lib. 2. Epid. Sect. 3.



lib. 2.

Epid. lib.

de super

feratio-

ne, &

Epid.

2. Epid.

Idem Hippocrates observavit, ne hoc insolens esse videatur.

Hippocrates passim narrat, quibusdam mulieribus nonnulla accidere, dum utero concipiunt, alia adesse antequam conciperent; postquam conceperunt, abesse. Atque inter ceteras, narrat cuidam quum pragnans fieret exanthemata solita esse erumpere, quæ postea evanescerent. Atque nostra memoria vidimus uxorem Domini Amorrhæi, quæ conceptus certissimum hoc habet argumentum, quod in tibiis varices intumeant, & dolores arthriticis non absimiles patiatur.

σχελο-

τύρβη

Paraly-

seos spe-

cies ni-

vus mor-

bis non

est.

Gal. in

libro de-

fini-  
tio.

medic.

Epist. 14.

lib. 2.

Epist.

Lib. 2.

Prorrh.

in quem

Gal. non

est com-

menta-

rus.

12.

Lauda-

bilis sæpe

sanguis

detrabi-

tur iis

quibus

viscera

sunt pu-

trifecta,

& cur?

In Divi Victoris cœnobio Monachus est annos 35. natus qui decumbit ob resolutionem artuum inferiorum, crurum, & tibiæ. Cetera sanus est, alacer, & expeditus, functiones omnes probe exercet. Nil est venereum. Medici nil umquam tale accidisse credebant. At nos legimus morbum istum ante Cæsaris Germanici expeditionem contigisse ex usu corrupti frumenti, & rerum vitiatarum, ut Strabo scripsit, & a dissolvendis genuum, & crurum compagibus nomen meruit *σχελοτύρβη*. Est autem species *παρὰ λύσας*, qua qui correpti sunt, recto calle progredi nequeunt; sed modo a dextris in sinistrum vacillant, in progrediendoque crus attollere ipsi coguntur. Langius acutissimus scriptor hujus mali originem repetit ex spinalis medullæ vitio, ob destillationem, quemadmodum ex ipso Hippocrate sumit, ut menjendi, & egerendi actio aliqua ex parte lædatur. Hoc notatum volui, quoniam plerique sunt, qui ut speciosam aliquam suæ ignorantiae excusationem, & velum prætexant, & obtendant, morbos sæpe grassari insolentes, & antiquis minime cognitos palam profitentur.

Scitu valde dignum est, qui fiat ut multis quibus putrefacta pæne viscera reperta sunt, laudabilis sanguis detractus fuerit, item & viris, & mulieribus multis *εὐχλωροῖς*, pallidis, ac fere virentibus, quum alioqui judicasses sanguinem non absimilem colori (quum quale alimentum, idest, succus in venis, talis color efflorescat) tamen florentissimus sanguis detractus fuerit, non serosus nimium, non subviridis, aut virore pallidus. Quare, si tale alimentum, idest, succus in venis consistens, qualis est color, sanguis iste omni culpa vacat? Tribus rationibus id fieri putamus. Prima est, quod hepar bene ac probe suum facit officium, quoad fieri potest, & sæpe in habitu corporis, & in capillaribus venis per facultatis assimilatricis vitium, & peculiare vitium in cute, quod a diathesi interna contractum magna ex parte est, non ob vitium ullum in massa sanguinis, sed in parenchymate alicujus partis, alimentum ultimum corrumpatur. Sic tametsi laudabilis suppeditetur succus ab hepate, & vasis majoribus, tamen vitium in habitu accersit. Et sic cutis defœdatur. Ut multos videmus scabie infectos, aut simili vitio, quibus certo affirmamus nos impurum sectione venæ sanguinem detracturos, & tamen in ista defœdatione cutis illibatus, & incorruptus sanguis est, & opinionem, spemque fallit eventus. Nos Elephanticis sæpe laudabilem sanguinem detraximus. Quamquam fieri potest, ut specie laudabilis sanguis appareat, quum intestinum aliquod vitium in eo delitescat, quod quidem in habitu corporis, & præsertim in partibus delicatioribus, ut in facie, quum ultimo elaboratur, & in rorem convertitur, tum demum sese profert ac exhibet. Præterea si quis splenicus est, aut empyicus manente in venis sanguine puro, non desinit esse pallidus, emaciatus, subviridis, aut ni-



gricans, quia non in massa sanguinis vitium, & labis causa est, sed in alia parte. Unde spiritus inficiuntur, non sanguis ipse (quod pertinet ad manifestum vitium) & ob spirituum infectionem, aut aliam atque aliam affectionem, ita quoque talis aut talis in corpore color apparet. Declarant ii, qui animo deficiunt, aut facile expallescent, aut erubescunt. Magna enim vis est spirituum. Et quod dicimus in viridibus, & pallidis, squalentibusque corporibus laudabilem detrahi sanguinem, illud debet intelligi κατὰ τι, secundum aliquid, non absolute. Nam empyicis si cephalica aperiatur, aut basilica, sæpe floridus & ἀνδρὸς sanguis fluit, si mediana autem secatur, quia de parte, in qua vitium latet, quod compatiens corpori soli defædationem aliquam affert, sanguis demitur, putris & illaudabilis est. Lienoso si sinistri brachii vena ferriatur cephalica aut mediana, vitio carebit sanguis, si basilica ejusdem brachii, quia a parte affecta fluit, rapiturque sanguis, inquinatus erit. Si eidem ferriatur dextrum brachium, nulla vitii nota sanguini inerit. Si parotidas patienti, aut caput laboranti demseris sanguinem, is vitium contraxerit, si ex basilica, immunis erit a culpa.

Quoties nos docuit experientia, multis mulieribus, dum animi etiam gratia, mense Majo sex septemque sanguinis vasa detrahuntur, ea putri sanguine referta esse: si autem e naribus fluat, aut ab utero, vitio cariturus est? In hoc vis naturæ pellentis elucet. Vidimus enim sæpe impuris corporibus & languentibus, quum corruptæ majori ex parte sanguinis massæ maxima forent undique argumenta, fluxisse sanguinem laudabilem, quod fatiscerent, ac vacillarent vires, quibus paullo post resurgentibus, detractio impuri sanguinis facta fuit. Sic fieri potest, ut in decoloribus, pallentibus & defædatis, quum in imo corpore impuritas sanguinis multa restagnet, ac reses maneat, affluat patente vena laudabilis sanguis, impurus autem non expellitur, quia vires non constant. Certum autem est in impuritate sanguinis, & viscerum robur virium; & nervorum non posse stare. Ne mirum itaque sit, si impuritatem natura infirma non expellat. Præterea in multis expallescentibus sæpe sanguis crudus est, & pituitosus, & infra coctionem positus: mutatio autem sanguinis pituitosi est, ut ab uno puncto ad aliud moveatur per coctionem, ex pituitescente, & quasi albescente sanguine fit floridiusculus, ait Galenus; contra quum jam rubet, & mutatio contingit, ad nigredinem tendit. Et sic in aliis. Itaque mirum ne sit, si in iis qui quadam specie hypofarcidii laborant, dum aperitur vena, floridulus & rubens visitur.

Præcipua vero causa hujus rei, quam quærimus hoc loco, cur in cachecticis, & ἐποχλώροις, & cacochymis pertusa vena sanguinem inculpatum eructat, ea esse statuenda, est, quod color non efflorescit talis aut talis (ut quidam male credunt) pro ratione, & natura humorum in venis contentorum, & qui suo complexu quatuor humores comprehendunt. Tametsi enim πέντε συγγεγονότα κατ' ἐὶ οὐλὴν, in illis dicantur esse, quum bilis, quæ in sua vesicula est, aut alibi, pituita, quæ circum ventriculum succus sæculentus, in liene, aut alicubi latet, dicuntur humores quatuor excrementitios statuere, qui πέντε συγγεγονότα dicuntur κατὰ τι. Et quum moderati sunt humores, tum qui in venis sunt, & vere faciunt plethoram ad vasa, & ad vires quum exuberant,



- berant, tum qui extra vasa sunt, & cacochymiam facere, constituereque dicuntur, quum naturæ gremio non continentur, tum viriditas, & nitor apparet in toto corpore; immo sæpe, quod de Alexandro dixerunt Historici, 14. fragrantissimus odor e corpore exhalat. Quum contra utrique vitium contraxere, decutitur, ac deperit flos, & nitor faciei totiusque corporis. Et licet massa sanguinis aliquando laudabilis sit, defœdatio cutis contingit ob diffusionem quamdam ichoris manantis a colluvie humorum: qui ichor, dum spiritus illustres inficit, pallorem quoque inducit. Et in recurſu sanguinis, & spiritus ad interiora, videmus decolorationem, aut plumbiformem faciem contingere: Et quibus internum aliquod vitium est, in iis decoloratio est aliqua: Et tamen in vasis sanguis non peccat. Quia revera si omnino, & plane sanguinis massa talis esset in substantia, & colore, qualis habitus apparet, vix, ac ne vix subsisteret animans. Unde illa extenuata mulier, cui in vasis sanguis pici similis esset, ideo non proficiebat, quia sanguis erat μελαγχολικώτερος. Præterea hoc addam: Tametsi sæpe, ut ante dictum est, specie ipsa, 15. & obtutu apparet in superficie floridulus sanguis, non propterea tamen idem de reliquis, qui subsunt humoribus, iudicium esto. Non desinit enim esse aut biliosior, aut serosior, aut nigrior. Unde in melancholicis jubebat Galenus, spectandam esse sanguinis colorationem, ut mittendi sanguinis consilium capiatur. Quum est niger, idest, vitium quoddam totius corporis sequitur, audacius mittatur, quum floridus, idest, tametsi fundum, & ipsius sanguinis fæx, quæ subest toti massæ, ut depressa suo pondere, a natura desciverit: tamen quia in superficie flos quidam, & rubor sanguinis apparet, hoc indicium est, Socratem, aut Calliam particularem tantum habere melancholicam affectionem, ut forte in parte, in qua malum sedet, sanguis vitio non careat: sed non idem est de toto corpore. Itaque quum etiamnum apparente superficie sanguinis florida, aut manifestum, aut occultum est in reliqua massæ sanguinis parte vitium, non mirum si cutis per diffusionem illius partis vitiosæ inficiatur. Erat enim in suo vase ruber sanguis, sed quum egressus est, & in morem roris effunditur, ut tertio fiat alimentum, tum partes vere sentiunt, qualis natura erat sanguis ille. Nam omnes partes, pro sua quæque ratione & natura, nutriuntur, aliæ biliosiore sanguine, aliæ pituitosiore, &c. Quid si sanguinis massa sit biliosior, aut μελαγχολικώτερον. In tertia 16. assimilatione, & ultima elaboratione qualitas ipsius sanguinis tum demum apparet: maxime vero si habitus corporis, & tertia regio a natura aliena fuerit, quum ante docuerimus aliquando vitium esse in habitu corporis, cujus fere nullum est in partibus internis seminarium. Sic decipi non oportet, ista coloris, & ruboris in sanguine apparentia, & prætextu.

Sectione

4. lib. 2.  
Epid.

Sed duo valde notanda sunt hoc loco ex Hippocrate, prius est quum ait in Epidemiis, diligentia adhibenda est, ut excandescencia inducatur coloris reparandi gratia; Græce, καὶ χρώματος ἀναλήψιος ἕνεκα, καὶ ἐγχυμώσις, idest, ut color restituatur: & sanguis suffundatur, idest, quidam sunt plumbei, defœdati, pallidi, pituitosi; in quibus velut restagnat in venis sanguis, qui quia non excitatur, nec effluit vi e venis, & suffunditur in superficiem per quamdam ἐπὶ λαμψιν, decoloratio, & ἀλβία manet; si autem ira inducitur,



citur, aut aliquid simile, quod spiritus, & sanguinem ignavos exsuscitet, attenuet, & suffundat, tum demum coloratio corporis apparet. Hoc autem fit per quamdam ἐγχύμωσιν. Quæ vox notanda est. Aliud enim est ἐγχεχυμωμένον, & ἐκχεχυμωμένον. ἐκχύμωσις enim egressum e propriis conceptaculis significat, ut fit in sugillationibus, & contusionibus, ἐγχύμωσις non istam egressionem significat, sed diffusionem humorum significat. Ut quum in ictero suffunditur bilis, ἐγχύμωσις est: hoc autem loco Hippocrates dum corpori nitorem conciliare vult, nomen ἐγχύμωσις usurpat, non pro bilis, aut alius humoris diffusionem contra naturam, sed pro naturali caloris, spirituum, & sanguinis perfusione, quæ primum corpori nitorem restituit. Ut quum a somnio desurgimus, eoque longiore usi sumus, decolores, pallidique, & velut decocti apparemus, quum vero aut corpus movimus, excussimus, & exercuimus, tum veluti abacta caligine, & corporis nube primo nitore, & viriditati restitui-mur. Et in hoc vis τῆς ἐγχυμώσεως elucescit, & enitet. Sic si diffusio fit illustri spiritus, sanguinis, & caloris affluentis temperati, halituosi, & ἀτμώδους tum nitet facies: sin calor diffundatur acer, mordax, siccus, squalidus, nebulosus, ac caliginosus spiritus, & sanguis, deperit flosculus, & nitor vultus, totiusque corporis decutitur viriditas. Et tunc non oportet tantum intelligere de humorum in vasis contentorum dispersione, sed de calore contento in corde, & spiritibus qui ab infinitis humoribus excrementitiis, qui in corpore continentur, inficiuntur. Nam quis dubitat, quin si in mesenterio, in simis, & gibbis hepatis, in lienis penu colluvies scatet pravorum humorum, & jam a natura egressorum, a spiritu, & vapore illinc elato, non afficiatur massa sanguinis, deinde coloris corporis amissio fiat, ut pote habitu ipsius sceditatem istius vaporis persentiscente? Sin moderati sint humores excrementitii, aut qui extra vasa in usum naturæ asservantur, ut τὸ φλέγμα, quis dubitat, quin benignitas illius vaporis, juncta benignitati vaporum ejus succi, qui in venis est, & qui proxime alit, corpori nitorem sit conciliatura? Videmus mulieres ῥῶ laborantes, dum fluor perseverat, etiam boni coloris esse: si supprimitur, faciei splendor obscuratur. Quamquam reperio duplicem εὐχροίαν, (coloris suavitatem verto ex Cicerone) unam naturalem, de qua dictum est; alteram contra naturam, & ea aut est præsentis morbi signum, aut futuri præsagium. Præsentis, ut ἐμπυοὶ rubentes, & floridulas habent genas, qui color vulgo placeat, Medicis ingratus est. Futuri autem, ut quum quis multis humoribus abundans, qui tamen adhuc retinentur a natura, & aliqua ex parte reguntur, ut ἐν τῇ ἔξει ἀδελντικῇ, ob habitus bonitatem summam, & plethoram maximam facilis in morbum est casus. Unde Hippocrates (quod est maxime notandum, & valde huc pertinet) scribit, circa faciem εὐχροία, & sudores sine febre, ster-cora vetusta, aut subesse significat, aut inordinatam vitæ rationem. Et hoc futuri morbi præsagium est: Ista enim bona sunt suspecta, ut sic loquar. Et ita affectos intra paucos dies derepente videmus interire. Sangermani historia hujus rei fidem facit. Et tamen si εὐχροία illa mala sit, quia tamen de natura sanguinis retinet, non tam mala est, ac si aut plumbea, aut viridis cum pallore esset facies; & si solveris habitum corporis, facile est a periculo corpus vindicare. Facit enim suppressio humorum (quorum nimietas nocet)

17.

In 3. ora.  
torio

18.

In coactis



19. ad nonnullam coloris suavitatem, sed suspectam, si ad summum res devenit, ut alvi fluor, & lubricitas ad pallorem, & deformitatem facit. An vero ichor, & foetens colluvies ad bonitatem coloris faciebat? Ita sane ex eventu. Et hoc exemplo scies, quomodo non a solis in vasis contentis humoribus manat nitentis faciei occasio. Accedit quod cavendum est, ne hic decipiamur. Nam sunt plerique, quibus os ventriculi delicatius est, aut pars aliqua perenniter laborat, qui decolores apparent, quum tamen bonitatis in humoribus, & τῆς σφραλέχειας summa sint omnia.

Lib. de  
offium  
natura.  
20.

Posterius illud quod Hippocratis esse dixeramus, est, Colorum mutationes corde adstringente venas, & laxante fiunt. Laxante quidem rubicundi colores fiunt, & bene colorati: constringente vero virides cum pallore, & lividi. Quæ omnia ob recursum sanguinis, caloris, & spiritus fiunt, ut in animi pathematis. Et hoc loco non repetit suavitatem coloris, aut ejusdem depravationem ex fucis, alendo corpori idoneis, qui sunt tantum ut materia, sed a calore, qui tamquam est causa efficiens, cui proxime adhæret spiritus. Magna enim vis est rerum affluentium, ad colorum mutationem. Unde Hippocr. in judicio de coloribus, & humorum dominatu faciundo, celebrat suam ἀμωσιν, quoniam difficile est judicare de iis, nisi omnia sint sedata, & tranquilla, & nisi diligenter animi aciem intenderis.

Miror, cur in herpetibus, inflammationibus, in quibus humectandi, & refrigerandi consilium est, non potius ad aquam solam recurrimus, quam ad aquam & succum plantaginis, & similia.

Ut cratio men-  
tis est  
chara-  
cter, ita  
vultus  
animi  
index.  
21.

Galenus, ni fallor, in 2. de temperamentis judicandis, illam de moribus infitis, reconditorique natura, quæ fere soli Deo, & naturæ patet, temeritatem quæ a physiognomis petitur, videtur convellisse. Frons multis simulationum involucris obtegatur, ut sæpe mentiatur, callidissimosque decipiat. Tamen quidam Græce, Latineque doctus, ita de isto judicio sentit ad Physiognomiæ commendationem. Quemadmodum oratio mentis est character, ita & vultus animi certus, & constans index existit. Cælo enim ipsius capitis proximus animus, sensuum aciem, mentis rectionem, & altissimum culmen attingit: ex quo tamquam ex alta specula recondita animi sensa comprehendimus. Sic in vultu divinus ille, & augustus Architectus naturæ cujusque inflexiones, motus, inclinationes ac proclivitates, ad certa morum, actionum, studiorum, & affectuum genera appendisse videtur, & appressisse, ut recessus animorum, & latebræ in conspectu obtutuque forent. Quo proxime ad deorum numen, vim ac potestatem accederemus, ut qui ex manifestis lineolis, & monticulis internas rerum variarum intelligentias, & imagines profundiore conscientia pressas, arctas ac constrictas eliceremus ac erueremus. At quoniam in his labi, & decipi facile est, & quod sacra pagina vetuit, si quis ita faxit, dum intestina hominum sensa scrutatur, & inquit, pravo de aliquo opinionis errore seducitur, ac fluctuat; satius multo est nosse seipsum (quod ipsum difficilius de aliis scire) quam in mores aliorum ita levibus ex argumentis, & instrumentis inquirere, & potius ex affectis manifestisque indiciis suspensum tuum judicium; ac opinionem valde ancipitem, nutantemque sublevare ac roborare. Alioqui, dum te languida, supina, & erronea opinio, ac de cujusdam mori-

Physio-  
gnomia  
fallax.



moribus haud dubie occultis, & non nisi magno rerum usu evolvendis, inquisitio transversum agit: forte enim malæ indolis esse putas, qui egregie ad virtutem natus sit, contra tuæ istæ egregiæ lineolæ opinionem tibi faciunt de cuiuspiam probitate, aut felici ingenio, qui quum in summa rerum ignorantia versetur, sit tamquam quiddam cassum, & inani vocis sono decoratum, aut in quo omnium vitiorum ac scelerum sit cumulata complexio.

Hystericas mulieres videmus aliquando quibusdam contractiunculis capi, quæ non sunt malæ, & de genere verarum convulsionum, affecto nervorum principio. Ideo Hippocrates in Coacis ait *πασμῶς*, in hystericis, si sine febre sint, esse *εὐχεῖς*, idest, faciles, non periculosos. Quamquam Galenus in comm. de voce *εὐχεῖς* dubitat valde: Sed, quod valde notandum est, in commento Galenus non usurpat eam vocem, *πασμῶς*, qua in contextu Hippocrates usus est: sed ait in hystericis fieri contractiones convulsivas continuas, quæ ceteris convulsionibus simile periculum non habent. Sua lingua vocat *συνολκῆς* *πασμῶδες* *ἐ* *συνεχεῖς*. Quod abs re dictum non est. Nam si esset vere *πασμῶς* & *συνεχῆς*, quis dubitat, quin adesset periculum? Ergo *συνολκῆ* est tantum *πασμῶδες*, contractio quadam instar convulsionis a flatu, videlicet sparsa; qui si veram convulsionem faceret, non abesset periculum. Et non tam principium nervorum pungitur ac feritur, quam per quasdam inanitates vapor fertur. De talibus forte *συνολκῆς* audiendus est locus Hippocr. sectio. 5. lib. 2. Epid. Si puerperæ convulsio accidat, febrem excitato. Et lib. 5. Epid. in Cholera morbo aborti sunt *πασμοί* ab alvo & intestino, sed erant potius *συνολκαί*.

Sincipitis dolores adsunt, potiusque in sincipite ipso symptomata elucent, siqua ex affecto utero manent, quam in occipite. Galenus in hoc valde laborat; tandem probabilem valde rei hujus rationem affert in Epid. Ac hoc quod verum sit, Hippocrates in libro 6. Epid. insinuat, sed multo apertius in libris de Morbis mulierum docet. Ita scribit: Partes sunt multæ, quum quibus uterus societatem habet, sinciput, & stomachus, mens quoque percellitur, improbaque fit. Langius vero, si ei fides abroganda non est, fatetur sæpius observasse se in hystericis, & quavis uteri affectione, verticem capitis prope futuram coronalem, qua glaciei pondus mulieres se sentire fatentur, utero affecto lege consortii condolere. Quod valet ut intelligas, an caput per uteri consensum laboret. Sed demonstratio hujus rei, nimirum cur facilius omnino laboret cerebri pars anterior, est ex Hippocrate, lib. de vulner. cap. quum docet, in sincipite plus inesse substantiæ cerebri, & mollius est ea parte.

Admirabilis est motus humorum febres committentium, cum diathesi *ἀρρήτο*. D. De Masseparrault libellorum supplicum Magister affirmavit, se semel annis singulis febricitare; cui objeci illud Plinianum, toties celebratum de Cajo Mæcenate, qui tota sua vita febricitavit. Et de Antipatro Sidonio, qui singulis, & omnibus annis semel die natali febre corripiebatur.

*Hystericis convulsiones familiares.*

*Com. in particul. 27. sect. 3. lib. 1. prorrh.*

*Utero affecto sinciput dolet.*

*Com. in part. 1. sectio. 1. lib. 6. Epid. Lib. 1. de morb. mul.*

*Epistola 49. lib. 1. Epist.*

*cap. 51. lib. 7.*



1. **M**Orbus illius mulieris erat finitimus Siriasi puerorum, de qua Aetius. Verum inter cetera signa cerebri, phlogosin patientis, & velut exhausti, est unum, quod nimirum oculos habent *στάχτους*, idest, pulverulentos, part. 17. sectio. 1. prorrh.

2. Galenus in diuturno lateris dolore, dum secuit arterias in manu, id tamquam miraculum memorat. At Hippocrates (quod mirum est) lib. 1. de morbis in pleuritide sine sputo, a calore, aut siccitate secat in manibus venas. Credo illum dolorem lateris, cuius sedandi ergo Galenus arteriam secuit, a vapore fuisse, & obstructione melancholica, cui certe prodest sectio in manibus.

3. Quid si testes in tussientibus non tument ob humorem translatum, sed ob tussendi conatum?

4. Initio lib. 2. Epidemior. hanc communitatem pulmonum cum testibus explicat Hippocr. Et com. in ultimam part. de Pythione lib. 3. Epid. docet operis societate communionem esse inter thoracem, & testes. Et quod valde notandum, vocis gracilitatem omnino solvit abortus varix ad dextrum aut sinistrum testem, ob magnam communitatem inter partes thoracicas, voci, & respirationi servientes, & testes ipsos. Vide initium sect. 5. lib. 2. Epid. Et sect. 5. lib. 2. Epid. ait: Quibus tussis sicca, iis non solvitur, nisi ad testes, aut crura irrumpat. Et inter ceteros locos valde notandus lib. 4. Epid. sub finem. Sed nullo loco plenius meminit istius consensus thoracis, & partium vocalium cum testibus, quam quum ad Aphor. 41. sect. 3. lib. 6. Epid. ubi & vocem, & genituram declarare ait istum consensum partium superiorum cum inferioribus.

5. Quum quis malo inaudito tenetur, & dolor aliquis mox hanc partem, ut crus; modo illam occupat, omnes fere recurrunt ad corpus internum, & ad viscera. Contra saepe malum est cutaceum, aut potius superficiarium ut non tam sit consulendum corpori interno, quam externo. Id declarat aura a pollice, & pede Epilepsiam inducens. Et tunc malum in habitu corporis est. *Habitudo corporis autem est in iis partibus, quae primae oculis subjiciuntur.*

6. Exemplum absolute communitatis est dolor punctorius: nam in una tantum parte sensus punctus est, sed expanditur dolor sine materia longius. Galen. lib. de sanguinis missione.

7. Tametsi qui saepe caput dolent, & hemicrania sunt implicati juventur, alvo soluta, aut vomitione: non est tamen quod inferas per consensum a partibus imis esse morbum; non desinit enim esse per protopathiam cerebri.

8. Hippocrates de pleuritide sicca sine sputo mentionem fecit lib. 3. de morbis. Item particul. 21. lib. 4. acuto. meminit orthopnoea sicca, quae non est a suppurato, sed a spirituum interceptione. Hippocr. lib. 1. Epid. sect. 1. par.

28. loquitur de ferina destillatione a qua pharynx vitiatur, & brevi ex-tabescit. Quod ad hunc locum pertinet.

9. Si enim ratione particularis inflammationis, etiam audacter & comode detrahatur pueris sanguis, cur ratione febris continuae, quae inflamma-



tio est universalis, vena non aperietur? Fortassis enim solis chalaesticis inflammatio particularis sedabitur.

10. In precedentibus docuimus, non nisi magna cum religione agitandos esse agros circa dies criticos: nam hinc hypercatharseis consequuntur. Sape enim emovemus materiam residem, & quæ non furit. Et si eam agitamus, & tunc forte tum irritatione materiei, tum medicamento natura ad crisin incitetur, eveniet mors, aut grave aliquid. Sed dices, eo levius habebit natura, immo gravius. Nam saepe in crisi natura contenta est quodam sudore. Et tamen si omnino non cesset morbus, pote ejus causa omnino non sublata, saltem diminuta est causa, & morbus. Et satius est naturam crisin aliquam non omnino perfectam, cum relapsus aliqua opinione, moliri, quam conando cum natura coeffundere, ejus institutum impedire, & mortem intentare.

11. Quid? dum in venis coctio facta est, & nondum excretio, urinis apparentibus satis laudabilibus, sanguis impurus detrahatur. An id faciendum?

12. Locus de his præclarus est com. in part. 115. lib. 4. Acutorum, qui diligenter legendus est, & ad hunc locum maxime pertinebit. Numquid primo prognost. dum vultum istum terrificum describit, causarum externarum maxime rationem habet?

13. Galenus cap. 9. lib. 3. de crilibus, docet multis de causis contingere ut in principiis accessionum suffocentur agri, strangulentur, egre spirent, immo & moriantur aliquando. Hujus rei ratio est, quia hepar ἀναπνέουσα, & ideo mala symptomata surgunt, Vide Histor. 1. lib. 2. consil. meorum, circa principium.

14. Mirum esse potest, & questione dignum; quomodo mulieres decolores (quibus etiam bonus sanguis trahitur e vena) & cacochymæ tam male habeant a detractioe sanguinis. Ut Damisella Du bez. Ratio est, quia capillares vena sunt plena virulento, & seroso sanguine. Et est morbus in habitu corporis, eo modo, quo in Elephantosis. Et incumbendum videtur in habitum ipsum. Nam quum pestifera morbi vis in habitum ipsum sit rejecta, toties demere sanguinem e majoribus vasis, calorem ipsum nativum est imminuere. Quod diligenter observandum, ne graviter peccetur.

15. Galenus ad particul. 10. lib. 2. de diat. acutorum. Docet pituitosum, & crudum sanguinem, si ex loco inflammato fluit, florentem apparere; an propterea putandum est e loco affecto non fluere, quia est floridus? an aut timidiores, aut audaciores in secunda vena esse oportet?

16. Numquid in mulieribus concepto semine statim decoloratio contingit?

17. Horum omnium demonstratio manifesta, & ampla peti potest ex hoc loco, ubi ait Hippocr. Qui ventre calido sunt, &c. part. 25. sectio. 4. lib. 6. Epid. ubi in comm. Gal. docet a calore acri coctionem corrumpi, & vix esse possibile, ut laudabilis sanguis in jecore generetur: Tamen potest esse floridus color, & in se esse acrior & biliosior. Unde quedam mulier ὑποχολέρος, & ejusmodi prædita temperamento mihi affirmavit, si quando vel ex dentibus sanguis effluit, vel e capite, eum sibi gustu sentiri salsum, & molestum. Ut mirum non sit, si id alimentum salsum partes respuunt, & malus color apparet.

An non revera male consulunt agris Medici, qui inspectis quibusdam rebus,



bus, & affectionibus contra naturam in habitu corporis, ad internorum curam se convertunt? Sunt enim vitia propria partium internarum, sunt & ipsius habitus corporis. Et male ex affectione corporis externi de corpore interno judicas. Quamquam color efflorescit similis alimento. Sed illud alimentum tam de proximo, quam de remoto intelligi debet.

Unde observatum de quibusdam, quibus facies primum nitorem exuerat; immo aut virore, aut flavitie, aut pallore erat deturpata: in quorum prima regione viridantium, omnisque generis humorum erat cumulus, ac copiosa sursum deorsumque facta excretionē, primo nitori splendorique faciei sunt restituti.

18. Hippocrates libro de alimento ait, *Habitus athleticus non est a natura; habitus janus melior in omnibus.*

19. Hippocr. lib. 1. de morbis, requirit ad generationem phrenitidis bilis motionem, & ut sanguinem subeat. Nam quum sani sumus, non transmittitur ichor a vasis in mesenterio contentis; sed dum agramus, facile ea fit transmissio, & proinde deturpatio cutis.

20. Talia in multis mulieribus, & viris effeminatis visuntur, qui se facile a perturbationibus vinci superarique patiuntur, nec eam constantiam servant, equabilitatemque, quæ in homine vere viro cernitur, ut omnium perturbationum radices facile elidat, & inconcussus maneat. Qui ita molli, muliebrique sunt animo, statim pellucet, ac florent, ac minimo molestiarum vento facile quatiuntur. Vulgo vocantur journaliers.

21. Quod de Physiognomicis hic dicitur, idem de astrorum vi in animos, & corpora nostra. Astrorum decreta non sunt pretoria, nec astrorum significationes vim afferunt, licet omnino non sunt otiosæ.

F I N I S.



# GULIELMI BALLONI

MEDICI PARISIENSIS

CELEBERRIMI.

ΕΠΙΘΗΜΙΑ

*Morbi populares :*

Εφημερίδες

*Diaria .*

Πάρεργα

( idest )

*Appendices .*

Τετηρημένα

*Observata .*

Ερωτήματα αξιόλογα

*Quaestiones memorabiles .*

Σύμμικτα

*Miscellanea .*

## ÆSTIVA CONSTITUTIO

*Anni Domini 1575.*



EPREHENDIMUS seri biliosi, efferi si quando alias, magnitudinem, & malignitatem: Atque hujus maxime vis & copia in cerebro apparebat: quod quum plethoricis auctum esset symptomatis, non mirum si ophthalmiarum, præsertim siccarum, parotidon non funestiarum, & sine febre, tuberculorum circum maxillas, dentium dolorum, colli, & occipitis dolorum maxima fuerit annona. Atque inter cetera capitis dolores viguere tanti tamque longi, ut Medicorum o-

pera eluderetur. Seri malignitas remediorum vim superabat. Nec non conclusum ibi in capite, & exitum non habens, non poterat non affectionem nutrire. Et quod nobis videbatur, illud serum peculiarem in cerebro generationem habens, & quod indomitos capitis dolores inferebat, diathesim quamdam in cerebrum induxerat, quæ tantæ diuturnitatis causa exsistere potuit. Unde quum sine febre ægri viderentur, tamen erat nescio quæ oris siccitas, oculorum rubedo, pulsus in temporibus manifestus, sensus punctio-  
nis.

*Morbi ob  
seri do-  
minatū .*

2.

*Diathe-  
sis in  
cerebro.  
Fernel.  
Cap. 1.*



lib. de  
morbis .  
Com. in  
Aphor. 3.  
lib. 7.  
Aphor.  
Rubor  
oculorum  
phologo-  
seos in  
cerebro  
argu-  
mentum.  
3.  
Unde di-  
catur si-  
riasis .  
Aetius  
Cap. 13.  
sermo 4  
Terrab.  
1 σπιᾶ-  
σαι  
quid.  
Langius  
lib. 1.  
Epist. 14.  
Febris  
capitalis.  
Phreni-  
tidis &  
siriasis  
differen-  
tia .  
L. 1. prob.  
26. pro-  
blemate .  
Splenes  
quid si-  
gnifi-  
cent.  
Lib. de  
locis in  
homine .  
Splenum  
florere  
quid sit .  
Autum-  
nalis sple-  
nicorum  
morbo-  
rum au-  
ctor.

nis. Ac valde notandum, quod Galenus scribit, Rubor oculorum quum sequi possit ob ventriculi inflammationem, maxime vero existit propter dispositionem in cerebro inflammationi similem. Atque tunc dolor est quidam perseverans; & habet aliquid puerorum *τὸ σιείασιν*, aut, *σιείασιν* referens. Est porro quædam inflammatio partium cerebri, & membranarum, adeo ut oculorum, & sincipitis consequatur cavitas quædam, quum siros significet quædam fossam, & cavitatem, in qua semina asservantur. Et ob istam similitudinem sincipitis cavi cum fossa illa siriasis appellatur per τὸ ι. Sed Langius *σιείασιν* per τὸ, εἰ, vult scribi, ut illa dicatur *ὑπὸ τῷ σιείασθαι*, idest, inflammari & exsiccari, quod pallor, cavitas, & ariditas corporis consequatur cum insomniis & vigilia, & vocatur alio modo febrilis capitis infantium dolor (proprie enim ad pueros refertur, quamquam cur non idem in viris? Ac proprie, *πυρετὸς κεφαλῆς* dici poterit. Quod valde notandum est. Nam si exquisita esset inflammatio, phrenitis foret. Sed varietas humorum, siquidem humor est quidam pituitosus cum bilioso, efficit ut non sit phrenitis, sed quippiam analogon, nec magna febris insequatur. Nam, ut inquit Alexander Aphrodisiensis, fervor per arterias descendens ad sedem cordis, & spiritum vitalem ferverfaciens, febrem sine putredine accendit. Bilis vero ipsa inflammata alvum irritans, facit fluorem alvi. Sed quæstio præclara. An non in doloribus istis capitis cum calore & humore *ἐπὶ τοῦ κεφαλῆς* junctis, præsertim quum serum biliosum adest, conferent embroche ex oxyrhodino & repercutientibus? Si enim minima feri per sudorem excretio capitis dolores acerbissimos sedat, numquid usu adstringentium in capite, tamquam carcere, concluditur humor, qui diffilari prohibitus, seipso per moram deterior & fit, & existit?

In ea maxime constitutione, si qua proventus biliosorum & adustorum humorum erat, & autumnale tempus æstiva ista intemperies referebat quodammodo ob summam temporis inæqualitatem & inconstantiam, plurimis hypochondrium sinistrum doluit. Ut omnino admirer eximium illum Hippocr. qui autumno lienes vigere ait. Nomine τῷ αἰνῶς intelligens duo, & tumorem efflorescentiamque ejus: sic enim Hippocr. vocat *αἰνῶς δάλλει*, idest, efflorescere, increfcere, extuberare. Qui modus loquendi est politicus, vel dolorem, vel, ut melius dicam, morbos splenicos, per synecdochen, aut metonymiam nomine partis indicante affectiones ei proprias. Galenus in comm. non simpliciter dixit splenes, sed magnos lienes, ob ubertatem atræ bilis. Quod verum quidem existit, quum adest autumnus ipse, per congestionem humoris. Sed hoc tempore, non tam est congestio, quam dispositio quædam ad morbos splenicos: ideo ægri sine manifesto tumore de hypochondrio sinistro querebantur. Ac præsertim erant ii quos splenicos & melancholicos noveramus. Multis sacri quidam ignes fuerunt, & in faciem herpes. In tibias, in inguina derepente humores tenues, non tam quantitate, quam qualitate molesti multis eruperunt. Non erat manifestus tumor, & dolori analogus. Sic potius peccabat qualitate humor.

Febres continuæ, præsertim quæ exacerbationes nocturnas habent, aut levem aliquando perfrigerationem, aut rigorem habent, acerbationis præambulonem. Et quum id non sit periodicum, nec sequatur motum materia

a parti-



a partibus internis ad exteriores per sensibilia corpora, quemadmodum aut frigus, aut rigor periodicus, non confert in ejusmodi febribus vomitum cedere. At in periodicis initio paroxysmorum, praesertim si facile vomitu rejici posse conjectura assequare, utile est valde vomitorio excretionem tentare per os. Et ita veterum decreta sancivere.

De linguis ampla est materies, praesertim quod pertinet ad judicium de febribus faciendum. Fere quum lingua alienum quid in sese habet, tum aut febrem suspicamur, aut affectum aliquem partium internarum. Galenus enim ait maxime linguae, & totius corporis colorem alterari, quum hepar laborat. Sed an necessario febrem adesse significat, ut aliquid praeter naturam in lingua contingat, quasi vero caloris contra naturam proprium sit, aut vaporem, aut exhalationem excitare a segni latenteque in corpore humore? Numquid eorum qui pomeridiano somno indulgent, & os, & lingua aliquid aut insulsum, aut *δυσώδης* habet, quum tamen nulla adsit febris? Numquid & Hippocrates ait, Salsae gustatui carnes, superfluae materiae signum, idest, si falsedinis gustus sit in ore, materiei superfluae & excretionem sui indicantis est argumentum? Non meminit febris. Sic quum humor redundat in corpore, potest sui speciem repraesentare in lingua absente febre: Et tamen quia talem humoris excessum proxime aliquando sequitur febris, tribuitur alteratio linguae, non tam humori quam febre, & id quidem male. Sic lingua tingitur, aut quia febris adest, aut hujus illiusve humoris abundantia, ut in hypochondriacis; & nigricat lingua, & aciditatis sensus in ore adest, aut quia in ventriculo proxime continetur humor. Et Hippocrates ait, Lingua lotium indicat, idest, quis humor in corpore redundet. Id quod lotium, idest, serum cujusque humoris refert, tamquam facilius paranymphus. Et eo loco varias species colorum in lingua describit. Sed omnino duo summa genera colligemus. Aut lingua affecta est per modum vaporis, aut per modum fuliginis & exhalationis. Una species est humoralis, altera non tam est materialis quam immaterialis per actum tantum, & effervescentiam, ita ut vel nulla sit materia, vel si sit, ea pauca est, aut jam exusta, ut vapor nullus excitetur. Et revera aliud est, alterari linguam materialiter per modum vaporis, aliud est, immaterialiter per modum fuliginis, & exhalationis. Prius purgationem evacuationemque postulat, posterius omnimodam alterationem. Qui secus faxit rebus minime intellectis, in summa ignoratione versabitur. Quae omnia Hippocrates quodammodo explicavit, sed obscure. Dum enim ait, Linguae virides biliosae, materiam significat; quum ait: Aridae a fuliginosa exustione, posterius linguarum alteratarum genus graphice describit. Maxime vero materies aliqua in lingua & dentibus apparet, quum a calore extraneo excitatur vapor. Quod & Hippocrates scribit, dum ait: Quibus in febribus circa dentes lentores quidam sunt, iis fortes febres fiunt: Declaratur enim & caloris multitudo, & pituitosioris humoris copia, a qua crassus vapor excitatur, qui resiccatus febrili calore circa dentes *τὰ πειγλισσὰ* facit. Tametsi enim humor in praecordiis redundet, vix magna copia excitatur vapor, qui *ἐξιολόγως* linguam inficiat, nisi calor contra naturam adsit, qui materiam agitet. Unde plerisque sanis mane saepe a somno excitatis, aliquid *πείγλισσας* apparet.

*Febres  
continuae  
cur rigo-  
rem, aut  
quando  
habent.  
Vomitio  
confert  
initio  
paroxysmo-  
rum.  
Linguae  
observatio  
in febribus.  
Cap. 9.  
lib. 2. de  
loc. aff.  
Linguae  
vitium  
hepatis  
declarat.  
Linguae  
mutatio  
materialis,  
et non  
materialis.  
Part. 17.  
lib. 6. Ep.  
sect. 5.  
Febrim  
adesse non  
oportet ut  
lingua  
mutetur.  
Par. 14.  
sect. 5. li.  
6. Epid.  
Linguae  
alteratio  
quid agendum  
insinuet.  
Lentores  
circum  
dentes  
quid significat.*



apparet. Sed id facile aquæ lotionem eluitur, quia causa efficiens non manet.

*Aphor.*

*53. lib. 4.*

*Calor fe-*

*brilis va-*

*pores ex-*

*citat.*

*Venarum*

*capitis*

*apertio*

*parum*

*tuta.*

*Arterio-*

*romia pa-*

*rum tuta.*

*Cerebrum*

*non fert*

*phleboto-*

*miam, &*

*cur.*

*6. Epid.*

*Febres*

*venosæ.*

*Fernel.*

*cap. 6. li.*

*2. meth.*

*med.*

*Vene se-*

*ctio qui*

*bus fe-*

*bribus*

*conve-*

*niat.*

*Peri.*

*pneumo-*

*nia ad*

*lethar-*

*gum ac-*

*cedens.*

*5.*

*Lib. 3. de*

*morbis*

*febre ini-*

*tie.*

*6.*

In capitis doloribus ( nisi forte periculum grave minentur ) nec nimis secure venas frontis aut occipitis aperies, nec audacter arterias temporum referabis.

At, ajunt, multus in capitis venis sæpe sanguis deprehensus est. Credo. In male affectis quum factus est morbus, quem Hippocrates vocat ἡ ἐρέμετον ἡ φλεβῶν τῆς κεφαλῆς. At cerebrum pars est natura frigida, spiritu limpidio, & illustri, valdeque elaborato plenum est, cujus facilis est dissipatio: & proinde aut imminutæ memoriæ, aut morborum frigidorum, aut cæcitatibus occasio. Præterea, quod dolet caput sæpe, id potius per quamdam effumationem fit, quam sanguinis copiam. At ista effumatio potius postulat revelans remedium, ut purgationem, quam phlebotomiam. Accedit quod cerebrum potius nutritur per modum raptus, quam legitimæ attractionis: glandula enim est, & situm in corpore superum habet. At carnes, quia sunt calidæ humidæ natura, non ex eventu, ut cerebrum, vere ab Hippocrate ἐλακοὶ dicuntur, idest, attrahendi facultate pollent, ideo & facile in iis sanguis congeritur, & attrahitur ad eas: Propterea minus formidare oportet phlebotomiam in morbis carnis.

Febres aliæ sunt venosæ, aliæ sunt γαστρικαὶ, idest, quædam phlogosin sequuntur potius venosi generis, quam vitium humorum in præcordiis contentorum. Quæ venosi sunt generis, hæ primo quoque tempore per phlebotomiam cessant, quæ alius sunt generis, non facile phlebotomia solvuntur, contra potius cathartico egent. Ut non mirum sit, si quasdam febres, veluti miraculo, tollat phlebotomia, aliæ potius exacerbentur.

Domina le Boindre morbo Medicis incognito, sed tandem inter legendum, ab Hippocrate descripto periit: cujus ratio tenenda est ad unguem, quoniam valde Medici decipiuntur. Et Domina Garnier non dissimili morbo consumpta fuit. Utraque comatosa, ac veluti lethargica interiit. Affecti valde pulmones erant. An lethargus a pulmone esse potest? Ita sane, eo modo quem Hippocrates descripsit. Ita ait, Morbi lethargi appellati idem status ac peripneumonia. Et non omnino remotus ab humida peripneumonia. Tussis & somnus ipsum tenet, quum moriturus est multum & liquidum egerit, &c. Idem repetit lib. 2. de morbis. Ac lethargus proprie affectio est cerebri. Sed hic affectus, qui proprie affectionem pulmonis sequitur, & facile cerebro communicatur, ob pulmonis, & capitis συντιμωεῖαν, bifariam aut trifariam, a similitudine quadam λήθαργον, dicitur. Primum, quia hominem λήθαργον, idest, ignavum, & comatosum cum febre reddit: λήθαργος enim impotentem, ignavum, & abjecti animi hominem notat: Tum quia lethargicam dispositionem in cerebro facit, ob crassorum vaporum elevationem a pulmonibus concalefactis excitatorum. Talis enim species peripneumoniæ a pituita putri est, cujus crassior vapor feriens cerebrum, veluti hominem lethargicum facit. Sic enim observavimus ex Galeno, in febribus, & præsertim earum accessionibus sæpe soporosos affectus per sympathiam contingere. Tertio, lethargus dicitur, quoniam quum obstructi sint a pulmonibus, pituita Infarctus meandri, & viæ liber aditus, & exitus spiritibus non sit. Et sic λήθαργικὸν quid inducitur, quia soporantur instar eorum qui lethargo tenentur. Hæc notanda sunt,



ne male confulas capiti, quum omnino ad pulmones studium referre oporteat.

Qui fit, ut in febribus continuis perpetua horrescendi quædam sit vicissitudo? An omnino metus suppurati in parte aliqua, quod magna Medicorum pars suspicatur? Nequaquam. Nam quum in febribus putridis, præsertim si cacochymia magna sit, quæ incendium conceperit, dum calor ex intervallis invalescit, & putridis vapor effertur a foco ad partes, reliquas feriens partes, tunc horroris occasio adest. Omnes enim cacochymi, dum vehementer repente incalescunt, horrent, quod in externis videre licet. Nam si quis cacochymus insoletur, paullo post horrescet, & febriet. Numquid quod calor externus facit ad horrorem inducendum, idem & internus facere potest, dum e foco & sede suscitatur, refunditurque in alias partes? Sed hæc in valde cacochymis, & τοῖς κακώτοις.

Quum pestilentium morborum originem a cælo & aere repetamus, quum quis infectus peste est, & fere solum spiritus attinguntur (unde peste affectorum febris synochus fere est: nisi forte de ea peste loqueris, quæ potius vernaculus est morbus, locique unius, aut diætæ vitium sequitur, quam communis nos ambientis aeris) cur in pestilenti morbo tam foedi sunt vomitus, tam graveolentes dejectiones, quales in Aphorismis explicavit Galenus? An hoc proprium omnis pestilentis febris? An hoc vitio corporis? Et si vitium corporis, cur multi peste affecti tam prava excernunt? Et an quum primum quempiam aer infecit pestilens, tametsi tanta in humoribus pravitas non esset, an proprio pestilentis aeris vitio tanta labes inducta est: ut quod venenum venereum in tempore efficit (nec enim tam præsens est ad necandum, quam aer pestilens) idem pæne in articulo efficiat aura pestilens? At tabum venereum omnem humorum compagem infirmat, & tempore corrumpit.

Ex venenis alia sunt, quæ potius humores afficiunt, & humoralia venena dicuntur doctrinæ gratia, ut luis venereæ venenum; alia spiritus, ut aura pestilens communis, unde leipothymia aut synopæ cardiacæ insequuntur, & tale venenum πνευματικὸν dici potest. Aliud venenum aliquando solidas partes primo respicit, ut ea febris pestilens hectica, in qua ægri primo quoque tempore a se omnino mutantur, & summa extenuatione, & carnis collapsione sceleton exprimunt. Quod Galenus quodam in loco annotavit. Sic aliud est venenum, cor statim feriens, & pathognomonica sua habet; aliud alias partes respicit, & sua quoque propria nanciscitur signa.

Valet plurimum hæc distinctio, numquam fere audita ad ideas febrium cognoscendas. Quædam febres sunt a genere venoso in humores a massa sanguinis alienos, ut qui in præcordiis continentur, qui putridas febres sæpe faciunt: & tales febres sunt synochi imputres. Quædam sunt a contentis in mesaræo humoribus, & in massa sanguinis, dum suum serum refundunt, putres faciunt, ut sunt synecheis, idest, continuæ, quæ aut quotidianæ, aut tertianæ, aut diurnæ, aut nocturnæ sunt: Aliæ in ipsa substantia sunt, ut hectica, pulmonariæ, capitales, lienosæ, hepaticæ febres, ut quæ contumacem obstructionem, & vitium latens substantiæ sequuntur. Fernelius vocat continuas symptomaticas. Unde videas in quibusdam diuturnas, & satis vehementes

Horre-  
scendi  
vicissitu-  
do unde.  
Horror  
an sem-  
per puris  
index.  
Comm.  
ad Aph.  
26. sectio  
3. lib. 6.  
Epid.  
Cacochy-  
mi cale-  
facti  
horrent.  
In febre  
pestilente  
cur tam  
fæda ex-  
cretiones  
Febris  
pestilen-  
tis occa-  
sio.  
21. lib. 4.  
Luis ve-  
nerea &  
pestis  
collatio.  
Venena  
cur alia  
cor, alia  
partes  
alias at-  
tingunt.  
Veneno-  
rum di-  
stinctio.  
Cap. 3.  
lib. de  
presag.  
ex pulsa-  
bus.  
Febrium  
differen-  
tia inco-  
gnita.



Febres  
capitales  
pulmo-  
naria

Ec. Cap.  
6. lib. 2.  
Therap.

Febres  
sympto-  
matica  
conti-  
nuæ.

Quinam  
siccæ, &  
excarnes  
phlebo-  
tomia  
juven-  
tur.

Aphor.  
25. sect.  
4. lib. 6.  
Epid.

7.  
Venosus  
bifariam  
sumitur.  
Iracundi  
qui sint.  
Caloris  
aeris ef-  
fectus.

Iracundi  
bifa-  
riam.

9.  
Rondele-  
tii error.  
Febribus  
tertianis  
an phle-  
botomia  
ante pa-  
roxy-  
smum

tertium  
comperit.  
Cap. 15.  
lib. 11.  
method.

Linacri  
lapsus.

10.

hementes esse febres. Atque in iis si demas sanguinem, nullo fere profectu i-  
fit, & laudabilis est. In aliis statim corrumpitur. Unde hoc est?

In alio Ephemeridon libro obiter docuimus, quibusdam siccis, biliosis, squa-  
lidis, quibus tamen corpus perpetuo calidum calore acri, & molesto, ma-  
numque mordente percipitur, & est *εὐχλωρον*, phlebotomiam haud confer-  
re; immo aut facile animo linquntur, aut post phlebotomiam longe post di-  
cunt se vix a sectione venæ refici, & relevari potuisse. Sed in artis operibus  
observavi alias sectionem venæ siccis, biliosis, calore acri & mordaci abun-  
dantibus conferre, alias obesse. Utrique male loquuntur, quoniam qui ventre  
calido sunt, carnes habent frigidas. Qui *πλατύφλεβοι*, & *μεγαλόφλεβοι*, ut  
sic loquar, & *εὐφλεβοι* dicuntur verbo Hippocratico; ii venæ sectionem fe-  
runt satis facile, nisi quid impediverit, ut oris ventriculi sensus exquisitus,  
vel virium imbecillitas, alia ratione invecita: De iis ait Hippocrates. Qui  
ventre calido (Græce *θερμοκοίλιοι*) carnes habent frigidas, isti sunt veno-  
siores, & iracundiores: Venosi, Græce *εὐφλεβοι* duabus de causis, ait in-  
terpres, tum quia carne sunt denudati, tum quia plenas sanguine venas ha-  
bent, & proinde conspicuas. Iracundi autem sunt, quia abundant calore acri  
qui molestias exhibet ori ventriculi, quum in ventre continetur: os autem  
ventriculi facile in sui affectus contagionem animam trahit. Et sic reperio ira-  
cundos bifariam esse, aut ob abundantiam caloris in corde, aut propter ex-  
cessum caloris acris in ventre, qui os ventriculi contristat, & proinde animam.  
Ergo qui eo modo sunt macri, excarnes, & *εὐφλεβοι*, ii sanguinem sibi adimi  
patiuntur. At qui macri sunt, excarnes, subflavo colore præditi, & graciles  
habent venas, venæ sectione plurimum offenduntur. Ceterum quum loquitur de  
iracundis, notandum, quod utitur voce *ὄξυθυμώτεροι*, non autem *θυμοειδής*.

Rondeletius Galenum exagitat, quod voluerit in febribus tertianis exqui-  
sitis locum non esse venæ sectioni, nisi post tertium paroxysmum. Quondam  
hoc visum fuit Avicennæ. At Galenus non adeo absurdus fuit, ut expectan-  
dum tertium paroxysmum putarit. Sed credibile, Rondeletium, & sequaces  
qui in ejus verba juraverunt, legisse hunc contextum Galeni in methodo, ex  
quo collegerint phlebotomiam tertio paroxysmo exacto tertianæ convenire: Qui  
febricitant, si valentes viribus sint, omnibus sanguinem ab initio mittes, per-  
fusosque oleo post tertiam accessionem, vel mulsâ, vel sorbitione nutries. Si  
hoc loco nituntur, ut in tertianis mittendum sanguinem post tertiam accessio-  
nem doceant, falluntur. Nam primum hæc verba non sunt Galeni, sed me-  
thodicorum, ut contextus docet. Deinde, non ait phlebotomandos post tertiam  
accessionem, sed nutriendos: Tertio, illud, post tertiam accessionem, nec idem  
sonat, quod post tertium paroxysmum. Et male versum est a Linacro: In Græ-  
co legitur, *μετὰ τὸν δῆτατον*, quod verti debet, post tres dies exactos.

Quoniam videmus plerosque quibus de nocte corpus exsudat, si forte dete-  
ctum sublatis indumentis substratis aeri exponitur, quia foras non prodit su-  
dor, tunc aut corpus totum dolent, aut partem aliquam, si qua forte suda-  
tura erat, & videntur pene fracti: magna vis est feri suppressi, immo incredi-  
bile quot & quales ab eo excitentur dolores. Declaravit Joannes Petitaus tonsor,  
cui sudor derrepente omnem dolorem sustulit.

Notandum



Notandum est cur sæpe initio febrium urinæ limpida, perspicua, & tenues aut mediocres in substantia appareant; deinde turbantur, & crassiores fiunt. Et quum sanitas adest, in propinquo rursus limpiditatem & tenuitatem propriam, & pristinam recipiunt. Quo fit, ut quum tenues & limpidae apparent, tunc fere qui sanguis educitur est floridus: quum turbatae sunt, serosus & putris est sanguis; & ut verbo Hippocratis utar, τὸ αἷμα διαρρεῖ, de cuius verbi significato dictum est lib. 1. Ephemeridon. Quod fit, quoniam a putrente jam materia excitatur vapor, & ichor, qui statim contaminat sanguinem, aut quoniam serum humor facile corrumpitur, maxime ubi calor alienus adest, aut corpus siccum, & constrictum manet. Quod initio morborum evenit, praesertim quum febris a constipatione cutis nascitur. Inflammatio autem & phlogosis, praesertim humoralis, quam facile alteret sanguinem, declarant pleuritides.

Quaestio, quum febris fit, an auctus est sanguinis gradus an ratione tantum vaporis? Quod credibile, quia quum primum a foco vapor putris excitatur, statim febricitat homo. An vero per communicationem caloris ad calorem: ut in puerorum Siriasi, quia in anteriore capitis parte calor conceptus est, continuitate febris excitatur, ajunt auctores. Si simplex caloris gradus febrem facit, cur quum aestate auctus sit calor, non febrimus? aut cur ebrii aucto ob potum vini calore non feбриunt?

Quum partes principes laborant ἀσθενείᾳ, & febre, maxima ex parte veluti lenta, & symptomatice intereunt, & incautis Medicis & imprudentibus nobis eripiuntur. Quo modo Condæi Principis a partu uxor interiit a corruptione uterorum. Quod non animadverterunt Medici. Hippocrates hoc animadvertit, qui non requirit febrem ardentissimam in morbo uteri per corruptionem; immo ait, τὸ θερμὸν βληχρὸν, idest, blandus, mitis, & debilis calor est. Vox autem βληχρὸς notanda est. Unde Hippocrates lib. 6. Epid. quamdam speciem febris constituit, quam vocat ξηρὸν βληχρὸν. Gorræus per hyphen conjungit, ut dicatur πυρετὸς ξηρὸς-βληχρὸς. Gorræus in dictione βληχρὸς.

Dentium caninorum extractio periculosa. Si dum nascuntur, tanta pueris eveniunt symptomata, tanti eorum extractio esse debet, ut non nisi magna cautione fiat. Inferuntur in suis acetabulis ex adverso oculorum, radix implantatur longius. Hæmorrhagiæ quæ sisti facile non possunt, insequuntur, & abscessus vix sanabilis metus esse solet.

Joanni Colot Lithotomo febris erat continua, & causus secundæ speciei, quem Hippocrates describit. Materies erat phlegma falsum & putre; nam tali humore abundabat. Et calor acerrimus erat, quod bili quidam falso attribuent. Galenus enim igneam caliditatem, & urentem ait excitari ob fumosam substantiam, a pituita falsa excitatam. Atque inter cætera notanda sunt, quæ Hippocrates ait evenire in causo non legitimo; pudendi livor supervenit. Testiculus quoque intensus judicatorius est. Nam incredibile quantum testes abscesserint. Consentaneum autem, ait Galenus, ut hæc fiant, quoniam & pituitosæ febres per abscessum potius judicantur, quam per excretionem: Et si in parte inferiore, ut jejuno & ventre, focus febris sit, inferiores potius partes crisin percipiunt.

Mirabar, cur in peripneumoniis, & ardentibus febribus, quarum in pul-

Quomodo  
sanguis  
in febris  
bus vi-  
riatur.  
Inflam-  
matio  
sanguis-  
nem cor-  
rumpit.  
De febris  
essentia  
disputa-  
tio.

Febres ob  
partium  
corrup-  
tionem  
sunt me-  
diocres.  
Historia.  
Lib. 1. de  
morbis  
mulier.

II.

Dentes  
canini  
cur  
avulsi  
inducant  
gravia  
acciden-  
tia.  
Causæ  
species.

Hæmor-



*rhagia  
pulmoni-  
cis fami-  
liares.*

12.

mone sedes est potius, tam frequens hæmorrhagia foret. Galenus hujus rei rationem reddit in Acutis; caput incalescens sanguine repletur, effunditque quod ex eo redundat, tum ruptis, tum apertis venis. An non tales conveniunt hæmorrhagiæ? Galenus ait peripneumoniam & lethargum hæmorrhagiam non amare, pleuritim vero quadantenus.

*Causus  
an febris  
essentia-  
lis.*

13.

*Com. ad  
particu-  
lam 17.*

*Acutio-  
rum.*

*Historia.*

*Pustula-  
rum eru-  
ptio un-  
de.*

*Historia.*

*Sectio. 2.  
lib. 2. Ep.*

14.

*Sputum  
salsugin-  
osum  
suppres-  
sum*

*ætyma-  
con caus-  
sa.*

15.

*Vide an-  
te lib. 1.*

*Epid. no-  
strorum.*

*In mor-  
bis pa-  
rum si*

*dere sape  
oportet.*

Τὸν καύσων focus aliquando in capite est, aliquando in pulmone, aliquando in ventre; an non tales καύσωνι essentialia febres dicentur; licet in pulmone focus aut in capite existat? Alioqui de iis peculiariter Galenus non egisset, nisi e genere febrium essentialium essent. Galenus ad part. 75. sect. 2. lib. 1. Epid. stillicidium in causo malum esse ait, quum in eo familiarissimum sit e naribus sanguinis profluvium.

Damifellæ de vieil moulin subrubicundæ pustulæ aliquando in cute efflorescunt, cum aliquo caliditatis sensu. Fervido & sicco est hepate. Et quum vidua relicta sit, cum alioqui esset & juvenis, & florens, & restibilis adhuc fecunditatis, non mirum si defectu consumptionis sanguinis in aliam rem, ita efferetur, & hæc incommoda afferat. Sed aliæ duæ conjecturæ illius efflorescentiæ afferri possunt. Prior est. Annos undeviginti nata, magna vi ab equo decussa, humi jacuit semimortua. Totum corpus pessundatum est & contusum; per os, nares, & alias partes sanguinem rejectavit. Credibile internam quamdam esse sugillationem, & veluti ἐκχύμωσις, cujus soboles est ista pustularum eruptio. An hoc credibile? Ita hercle: Nam & Damifella de Goupigny, cui aliquando læsa fuit tibia, proptereaque ulcere affecta est, quo vix liberari potuit; certo affirmat aliquando eam partem, tamquam veteris mali memorem, pustulas effundere, quæ non ita longe post evanescunt. An non quod particulariter in tibia apparet ob læsionem, idem & in toto corpore apparere potest? Altera est conjectura, & ea habet aliquid admirabile, quod apud Hippocratem scriptum est. Locus est, ubi docet, cuidam virgini manum & crus siderata esse: quum nil commemorabile tussiret: nulla alia parte, nec mente affecta est.

Factum est autem hoc circa mensium eruptionem. Et forte tunc primum apparebant. Sideratio ista contigit ex suppressione materiei, quæ spuito educi debuit. Nisi forte suppressio mensium causa fuisse dicatur. Quamquam adjuvare potuit: Sed & suppressio excrementi, a capite manantis, talis eruptionis causa esse potest. Nam & Hippocrates in Coacis scribit: Quibus salsuginosa sputa, & tussis supprimitur, his corpus veluti a pustulis rubescit. Qui locus est valde commemorabilis. At assero Damifellam istam catarrho satis ferino obnoxiam esse.

Docuimus aliquando in morbis nec præcipitanter timidos, nec temere securos esse oportere. Quod Galeni consilium est. Sæpe vidimus ægros, insultu gravissimo morbi quamprimum territos; deinde morbum desævuisse: & quum omnia secura esse viderentur, repente morte prærepti sunt. Adeo humores præsentissimo cuique veneno adequandi in corpore latent. Et ad hunc locum pertinent duæ tresque historiæ a Galeno citatæ, de quibusdam, qui minime opinantibus Medicis, quum morbus mitis, & homini necando non satis videretur, sublatis sunt e medio. Ut Medici prudentis sit & cauti videre ac providere, ne quid insidiarum struat morbus latens.

Acetariorum usus, & horariorum fructuum magnam feri fere indomiti copiam



piam generat, unde acris in eo calor succenditur: et si facies rubore suffundi solet (quod plerisque molestum est) magis ac magis rubescit. Hoc non observatum est. Immo putant corpus refrigerari, & sic occasionem hujus suffusi ruboris tolli.

Uxor Præsidis Tambonneau quum diu hydropica laborasset, & tamen ὀρθοστάτω habuisset, tandem per translationem (ut credibile est) in thoracem serosæ superfluitatis, & spiritus vitalis oppressionem facta est κάπολος, & intra duodecim horas interiit κατεχομένη, καὶ καταλαμβανομένη. Omni ratione eam excitare conati sumus. Nil profecimus. Immo & consilium Hippocratis secuti sumus in “Epid. Si hydropicum tussis corripiat, si quidem omnino animo linquitur, calidis omnibus utatur. Sin minus, inebriato, ac cibis impleto. Quæ curationo omnino a ratione aliena est. Nam si hydropicus tussit, jam translatio a ventre in thoracem est, sic vino & cibo repletus suffocaretur potius. Sed admirabili, eoque interiore sensu, duo explicari & intelligi vult ista obscura, & parum probabili enuntiatione. Dum fomentis calidis utitur, hyparxin morbi audit, quæ in refrigeratione consistit: Et quum frigus naturæ hostis sit, fomentis calidis aliqua ex parte intrinseco hydropis frigori occurritur. Vinum autem dat, ob ἀψυχίαν. Sic enim Aræteus τὴν λεπιδυμίαν vocat, quoniam facile deliquium tollit calfaciendo, & penitissime subeundo. Sed quid hoc sibi vult, inebriare, & cibo replere? Hoc dixit, ut te cautiolem reddat. Nec enim adeo jejunos, & parum prudens Hippocrates, ut hominem jam jam moribundum cibo & potu obruere velit: sed ut occurrat fortasse quorundam opinioni, qui in tanta oppressionem hydropici, a qua interit, etiam exactissima diæta utendum existiment, contrarium contrario apponendo. Si enim repletio aquæ est, & humoris evacuatione opus est. Quod verum quidem est, quantum pertinet ad morbum, sed non quatenus ad symptoma præsens pertinet. Nam adjectione opus est. Novit enim Hippocrates omnes fere hydropicos ἀποίτους esse, & præ impotentia nutritionis sæpe interire ac deficere. Cui rei ut occurrat, vinum & cibum offert, non magna quantitate (quamquam utitur verbo θωπήσαι, & σιτίων ἐμπλῆσαι: male interpret vertit θωπήσαι, inebriare; potius verterem, vinum potui dare, & quasi vini potu munire, ob metum syncopes & mortis) sed potius, quoniam parva cibi aut potus quantitas magnam in homine hydropico repletionis opinionem & suspicionem affert. Et ut non terrearis ista nimiae repletionis opinionem, monet ægrum θωπήσαι, καὶ ἐμπλῆσαι.

Multos videas ob nimiam humiditatem, & abundantiam aquæ in os decurrentis, & a capite labentis blasos & hæsitantes lingua fieri. Quid iis evenire potest? Ut pulmonici fiant, catarrhis obnoxii, & ἔμπυοι. Iis dentes corrumpuntur perennitate catarrhi, oblæditur & vox, & pronuntiatio. Et mirandum illud hac de re Hippocratis: Qui lingua offendunt, & labiorum non sunt potentes, eos est necesse dum illa solvuntur, suppuratos fieri. Qui lingua offendunt, humidiores sunt, & impotentia linguæ tenentur, & labiorum sæpe. Et quo humoris copia repserit, eo alienum aliquid inferet. Si in sextam, septimam ac octavam spinæ vertebam humor fluxerit, nervorum imbutorum robur exsolvitur. Quod si conquiescat affectus iste, & humor in thoracem irruerit, suppurationis metus est. Nam qui humor li-

Com. in  
part. 17.  
sect. 2. li.  
I. pror-  
het.  
Horaric-  
rum fru-  
ctuum, &  
acetario-  
rum usus  
ruborum  
causa.  
Sectio. 5.  
lib. 2.  
Epid.

Vinum  
hydropi  
conferet.

Sectio. 5.  
lib. 2.  
Epid.



*In sectio.  
11. pro-  
blema-  
ten.*

*Com. in  
Apher.  
32. lib. 6.  
Vitiū  
lingua &  
voci  
diffe-  
rent.  
Sectio. 5.  
lib. 1.  
Epid.*

*Com. 2. in  
lib. 1.  
Epid.  
16.*

*Aristo.  
probl. 30.  
lib. 11.  
17.*

*Probl. 9.  
lib. 24.*

gamenta linguamque proluens blæsitatem afferebat, non potest non alio trans-  
latus, & emotus alia forte pejora adducere. Sed de balbutie, blæsitæ,  
hæsitæ, ut loquitur Gaza in Aristotelem, vel hæsitantia linguæ: Item de  
offendiculo linguæ, & labiorum impotentia, quam ἀκράτειαν vocant, brevi  
expedire consilium est. Lego in Auctoribus vitia vocis, & vitia linguæ. Et al-  
liud est vitium linguæ, aliud vocis. Vitium vocis, τὸ πάθος φωνῆς vocatur.  
Linguæ, τὸ τῆς δαλέκτου πάθος. Ad vitium τῆς δαλέκτου referunt ψελλόγηται,  
ἀπὸ τῆς ψελλίζεσθαι, τραυλόγηται, ἀπὸ τῆς τραυλίζεσθαι, & παφλάσθαι (ut verbum fin-  
gam) ὑπὸ τῆς παφλάζεσθαι, quo verbo utitur Hippocrates. Vocat enim τὰς πα-  
φλάζοντας τῇ γλώσσῃ, lingua offendentes. Ad vitium vocis potius referemus ἰσχυνο-  
φωνίαν, ἢ τραυλοφωνίαν. Τραυλοὶ balbutientes dicuntur, ut τραυλότης balbuties; ψελλοὶ  
blæsi, & ψελλότης blæsitæ; ἰσχυνόφωνοι hæsitantes, & ἰσχυνοφωνία hæsitæ & hæsi-  
tantia vocabitur. Quamquam si vocem inspicias ἰσχυνόφωνον, ad vocis vitium  
referetur. Tamen etiam ad linguæ vitium accommodari puto, & sic placere  
Aristoteli, & Hippocrati video. Nam ἰσχυνοφώνος linguæ hærentes vertit Gaza.  
Et revera utroque modo ἰσχυνοφωνία dicetur vitium, & pronuntiationis  
feu linguæ, & vocis. Linguæ quidem, nam definitur vitium linguæ, quo syl-  
laba syllabæ cito copulari non potest. Quatenus autem fit ob congenitum viti-  
um musculorum, qui laryngem movent, vocis vitium nimium gracilis vo-  
cari potest. Λεπτοφωνία autem (quæ habet aliquid affine) ob angustiam  
asperæ arteriæ, & laryngis evenit. Ut enim ἰσχυνοφωνία ob vitiosam ab ini-  
tio conformationem musculorum laryngem moventium fit, sic τραυλότης a vi-  
tio, & nimia asperitate instrumentorum vocalium in τραυλοφωνίαν abit: Quam-  
quam τὸ τραυλόν linguæ est, non vocis vitium. Ψελλότης, blæsitæ, litteram vel  
syllabam sæpe elidit. Τραυλότης non elidit, sed commutat litteram unam in ali-  
am, ut pro ρ. pronuntiant λ. Sic & ψελλότης, & τραυλότης idem sunt, & diver-  
sum. Idem quidem, quatenus utrumque vitium est pronuntiationis, & non  
vocis. Diversum, quia in uno fit elisio, in altero litteræ commutatio, & sup-  
positio. At παφλάζειν aliquid aliud significat, & aliquid habet finitimum; &  
cum balbutie, & cum blæsitæ, & cum hæsitæ linguæ: sed offensionem si-  
gnificat in pronuntiatione cum impotentia quadam labiorum. Proprie autem  
παφλάζοντες dicuntur voce labentes in dicendo aliquid, & verbum idem re-  
petentes. Homerus vocat ἑφ' αμαρτοποιῶντας, quasi ἀμαρτάνοντας ἐν τῷ ἔπει, in dicto  
& verbo labantes, & verba retexentes, & alternantes. Sumitur per quamdam  
ὀνομασποίαν a fluctu marino: quum παφλάζειν, exastuationem quamdam flu-  
ctuum, & ebullitionem significet; ac si salivatio quædam spumatique obo-  
riatur, undarum collisione excitata. Et metaphorice ad orationem & sermo-  
nem tumultuarium, sæpe ac sæpe retextum, & quasi bullantem spumantem-  
que, ut non proferatur, nisi circum labia, & dentes spuma multa occurrat.  
Quod magnæ humiditatis, & quam natura intra oris septum continere ac co-  
ercere nequit, argumentum est. Legi & apud Aristot. verbum compositum  
ἐκπαφλάζειν, Gaza Latinum verbum facit expaflare, idest, more bullarum  
exfilire, ut quum lenticula coquitur, dum bullæ excitantur, quæ longe pro-  
jiciuntur, hoc ἐκπαφλάζειν dicitur. Caterum unum annotare oportet, τραυ-  
λὸς fieri homines quidem sanos ob humiditatem multam, unde facile eos  
fluore



fluore alvi corripitur, censuit Hippocrates, ob refrigerationem quamdam. Immo ista omnia vitia sermonis quum naturalia sunt, caloris penuriam, & facultatis imbecillitatem significant. Unde aliquid apoplexiæ simile habere ait Aristoteles; Immo tales facile in apoplexias, & siderationes incidunt, & in melancholicas affectiones. Unde Hippocrates lib. 2. Epid. τραυλός, & ισχνόφωνος morbos melancholicos patitur. Sed nomine morbi melancholici totius ἐκπληξιν quamdam, & siderationem intelliges, ob ἀκράτειαν linguæ. Quoniam humor melancholicus & pituitosus aliquid affine habent consistentia: & ideo affines morbos ea ratione tantum pariunt. Vide septimum Aphorismorum. At τραυλοί aliquando fiunt ob lassitudinem summam, ob diuturnitatem & vehementiam morbi, ob siccitatem. Sed siccitas magna τραυλότητα naturalem non potest facere, sed adventitiam. Ut in summis febrium æstibus agri τραυλίζουσι. Unde in 7. Epid. Γλώσσης ὑπὸ ξηρότητος ψέλλοι. Profluvia alvi temere sistenda non sunt, alioqui gravis periculi metus est, ut sæpe experientia deprehensum est. Et in his sequendum omnino consilium Hippocratis: In ventris perturbatione fabas coctas dabis, nisi partes supernæ valde biliosæ fuerint. Id est, si suppressionis multæ materiei biliosæ argumenta affuerint, veritus ne aut transferatur alio materia, aut partes, in quibus restagnat, labefactet; non statim de suppressione cogitare oportet, sed fluxus fluxu juvandus est.

*Aph. 32.  
lib. 6.*

*sect. 5.  
initio.*

*Aph. 40.  
lib. 7.*

*Siccitas  
quomodo  
balbu-  
riem af-  
ferat.*

Si in deliriis & phrenitidibus (modo non jam sit alienatio, sed alteratio tantum) magnæ, ut fit, in cerebro inflammationis notæ adfunt, numquid contenti esse debemus sectione venæ in brachiis, & cucurbitulis? Numquid & tuto, & ex arte aperiri possunt aut arteriæ, aut venæ frontis? Illud enim est dolorum proximum ventrem aperire. Si in dolore capitis intolerabili, & apertio venæ frontis, & arteriotomia confert, numquid in phrenitide hoc fieri potest? Quum enim in phrenitide, auctore Galeno, materia venis egressa sit, & jam adhæreat partibus ipsis, veluti secreta a massa sanguinis, nil aut parum præsidii affert vena brachii.

*Arterio-  
tomia an  
in phre-  
nitide  
conferat.  
Com. ad  
particul.  
73. sect.  
2. lib. 1.  
Epid.*

Quibus in capite focus est, ut jam doctrinæ gratia febris capitalis dicatur; oculi rubent, dolorque pulsatilis percipitur, est velut ὑπερέμετος venarum capitis; uti prisco quidem verbo, sed non inepto explicat Hippocrates, an non arteriotomia confert? Audimus D. Cardinalis Lotareni, qui febre veluti capitali interiit, aperto capite, repertas venas omnes adusto plenas sanguine, & meninges veluti tactas de cælo, & sideratas: quod nos in primo libro explicuimus.

*Initio  
lib. 2. de  
morbis.*

Passim in libris de morbis Hippocrates scripsit utrum maxime sincipiti consentire. Ideo quum mulieres queruntur de sincipite; videndum numquid aliquid sit hysterium. Uxor Lodoici Michaelis mercatoris tum demum de sincipitis gravissimo dolore queritur, quum erumpunt menses. Adeo magnus uterorum cum sincipite consensus! Inter cetera videnda est Langii Epistola 49. lib. 1. Epistolarum.

*Sincipi-  
tis &  
uteri  
consen-  
sus.  
Historia.*

Damifella Dubez minanti arthritidi obviam ire voluit. Sumto medicamento satis valido, impetu in humores facto, pro una parte dolente multæ doluerunt. An non tuto in articularibus purgabis? Nequaquam. At dum materia turget

*Historia.  
Articu-*



lares.  
morbos  
leniter  
tracta-  
bis.

purgandum. Verum quidem de sequace materia, & quæ liberum habet exitum, Arthritidis materia nec sequax plerumque, nec liberos habet exitus. Et in suis agitata sedibus, si a ventre longiores sint, deterior fit. Agitur enim & non educitur.

Quidam  
facile vi-  
num ab-  
horrent  
in febribus.

Cur quidam statim in febribus a vino abhorrent, aliis etiam, dum insigniter febriunt, amaroris sensum non videtur vinum habere. Id referendum putant ad bilem. Nam biliosi facile abhorrent a vino, ut quod eis amarum gustu videatur. Vel etiam si fuligo linguam non perfundat, talis amaror non percipitur, licet biliosus sit.

Historia.  
Quidam  
facile  
animo  
linguuntur  
phlebotomari,

De iis qui facile in syncopen incidunt a phlebotomia, libro primo dictum est, & in hoc libro dum loquuti sumus de *ἄμφεβος*: facile vero exsolvuntur, quibus mobiles & tenues sunt spiritus, & qui celeres animi motus habent: facile enim dissolvuntur spiritus. Declaravit D. de Ruadde, cui cyathus aquæ frigidaæ datus ante phlebotomiam, leipothymiam abegit.

maxime  
quibus  
sensus est  
exquisitus.

Multis ulcera in tibiis annua sunt: ea si pura fiant, Medicus sedulo observet, ne quid deterius eveniat. Armillarum fabro, & fabro ferrario Petronio dyspnœæ & gravia contigere. Hippocrates idem observat his verbis: Cuidam erat  
“ ulcus magnum in tibia. Hoc quum purum factum esset, lateris dolor, &  
“ pectoris sinistri e directo, & febris. Mortuus est a febre. An non in his scarificare partem prius dolentem bonum, & vulnere inflictio vetus ulcus revocare ac renovare?

5. Epid.

Uxor D. Bragelonii piscis, vulgo *vive* appellati ossiculo aculeato compuncta est. Neglectum id ut minimum. Febris, dolor ingentissimus, mors. Idem Hippocrates bis observavit in Epid. de futore quodam, qui quum vulneratus acu esset in genu, non sivit sanguinem fluere. Tertia die mortuus est. Et de Navarcho, qui ancora latus erat. Opisthotonus crudelissimus insecutus est, & convulsiones. Et tertia die mors. Nil itaque negligere oportet, ut divinus Hippocrates docuit ratus, minimum etiam malum, quod tale videtur, licet nil alieni prætexat, in recessu occasionem & subita & crudelis mortis alit & fovet.

6. Epid.

Ulcera  
mala hy-  
drargyro  
curata.  
Quarta-  
na febris  
hydrar-  
gyri liu-  
curata  
ex even-  
tu.

In libro Consiliorum nostrorum annotavimus febres quartanas alias desinentes comatosas lethargicasque affectiones inducere, alias nova quædam morborum genera. Numquam enim desinunt *αἰνέως*. Et hoc notandum, quod audio ab homine fide digno observatum. Quidam febre quartana diu laborabat. In tibiis ulcera maligna & Telephia oboriuntur, febris perseverat. Arte remediisque communibus non curantur. Suspicio luis venereæ est, quod medicabilia non redderentur. Tamen rebus diligenter expensis & rogatis, nil venereum inventum est. Non desierunt tamen Medici suadere usum hydrargyri. Plantis pedum, & femoribus applicantur ceronea ex hydrargyro, & consimilibus. Provocatur *πτυαλισμός*. Curantur ulcera. Curatur & febris. An idem in contumacia febris quartanæ agere licet? Tamen narrat Fernelius observasse se quemdam continenter afflictum, & lue venerea cum sordidis ulceribus, nec non quartana vera: Adhibiti litus, & diata solennis ad luem veneream, lue venerea est liberatus. Quartana perseveravit.

Cap. 13.  
De abdi-  
ris rerum  
causis.

Urinas quum quidam vident *κατακορπείς*, idest, biliosas, & præ bile saturatas



ratas, tum ad secandam audacter venam veniunt; quum præsente febre insigni tales urinas non vident; immo vulgo bonæ dicuntur, quia nec calor, nec suffusionis bilis indices sunt, a phlebotomia abstinere.

*Medici  
male ratiocinantur de  
urinæ.*

An non utrique graviter errant? Errant profecto, & artem ignorant. Nam est, ubi apparentibus urinis non biliosis, & non coloratis secare venam oportet: est quoque, ubi biliosis & ardentibus apparentibus a phlebotomia abstinendum est. Quum inflammatio interna est, & bilis conclusa, urinæ coloratæ non sunt: & tamen tunc tum ratione obstructionis, & suppressionis differre phlebotomiam nefas sit. Item, quum per vias urinarum natura molitur excretionem, ut & per alvum, (unde alvi dejectiones biliosæ sunt) tunc urinæ sunt tincturæ valde participes; atque tunc quoque phlebotomare malum est. Itaque nec ex urinæ non tinctis occasionem sumes secandæ venæ, nec ex non tinctis. Et quum agri a cibo abstineant, proptereaque urinæ tingantur, & biliosiores excernantur, an biliosa urina ad phlebotomiam hortatur? Nequaquam, nisi alia concurrerint. Immo si hepar infirmius, aut renes infirmiores, aliquando velut cruentæ apparent, & si erat congestio bilis vi hepatis dissipata, tinguntur urinæ, an ideo secanda vena? Nequaquam.

*Indicatio celebranda phlebotomiæ ex urinæ.*

Quæstio non contemnenda, cur multi tussiculosi interdum non tussunt, sed quum in lectum inclinant sese, tum tanto tussendi etiam inani desiderio tenentur, ut animam pæne agere videantur? An hoc propter linteorum frigiditatem fit? an propter inclinationem in somnum? Fortasse non cuius patet rei huius ratio.

*Cur tussunt plerique dum lecto incurrunt.*

Multi vomituriunt, intumentem valde aqualiculum habent, immo laxatis velut fibræ aquea ejiciuntur: Sed talis non est excretio, qualis esse debet. In iis nil prius comperimus pilulis ex rheo, cum aliis roborantibus, addito aloes pulvere. Nam quum tales non transcendunt hepar, dum commode ventriculum roborant, vacuando non obsunt, ut ea quæ foris admoventur.

*Vomituriientium curatio. Pilularum usus optimus, & quando.*

Episcopi Cisteroniensis servo, febre continua cum ictero laboranti, quum coctionis signa aliquot ederentur, jovit dare decoctum folliculorum cum tabella Electuarii de succo rosarum. Revera multa puls biliosa, crassa & mesenterica excreta est. Inde magna allevatio est consecuta.

*Historia*

Ad insigne quercus viridis sphaeristerii magister calidis & siccis visceribus, melancholicus, facie aliquantum saturati coloris, quum jam duos menses, intra quos uxoris funus fuerat, male habuisset, uxorem duxit. Non longe post, nimirum octo vel novem post dies, decumbit. Dolor ingens ad ventriculum: vomitiones assiduæ: inappetentia, febris sepulta. Cibus nullum, immo ne aquam ferre potest. Jactatur. Et quod mirum est, pulsus nobis valde debilis apparet ἀνώμαλος, suum rhythmum non retinens, immo in quibusdam pulsationibus intercalaris erat intermissio. Ut absolute dicam, tanta erat ἀνωμαλία, ut morientis pulsus videretur. Et nisi coitum frequentem ob recens matrimonium causati essemus, non nisi de funere egissemus. Ex intervallis circum hepar & os ventriculi, quod jecoris simas contingit, tantum calorem se sentire dicebat, ac si flamma ibi concepta foret. Spiritus adeo erant dispersi, & vim passi, ut qua ratione ei occurrendum foret, ignoraretur. Hypochondrium dextrum, ex intervallis, ob caloris sepulti ἐπίλαμψιν, apparens, φλεγμαίνον, & φλόγωσιν

*Historia.*



21.

patiens, phlebotomiam hortabatur. Nos revocabat, aut potius ab instituto avocabat pulsus. Tamen ut audaces fortuna juvat, quoniam ad istam pulsus imutationem, formidabilem hercle, concurrebat, præter spirituum quamdam affectionem, & phlogosis, & cacochymia ( unde spiritibus, qui apte *ἐρμῶνται* appellantur, quoniam corpus sursum deorsumque non potest illustrari, nisi vi quadam ad partes affluant, via & ingrediundi regrediundique potestas denegabatur ) aderat. Hac subacta, usu medicamenti, & aperta vena, pulsus cœpit melior, & ordinatior esse. Sic Medicos sæpe præcipitanter timidos esse turpe est. Quum cœpit valere, ecce, ac si gonorrhœa laboraret, velut spermatica, & purulenta materia per penem egreditur. Nondum comperitum est quid inde eveniet. Ignoratur an imbecillitate vasorum spermaticorum id fiat, an saniei sit velut critica excretio, an verò inquinata muliere gonorrhœam contraxerit. An abscessus ruptus. Mulier fassa est se fluorem muliebrem aliquando pati. An non virum congregientem inficere potest? Hoc fortassis non vacat dubitatione.

2. Acuto-  
rum.Fluor al-  
vis fre-  
quens  
ventricu-  
lum im-  
becillum  
non ar-  
guis.

Plerasque vidimus mulieres & viros, qui certo affirmarent, ideo se experientia deprehendisse, quod ventriculum haberent valde imbecillum, & lædi facilem, quoniam minima occasione eis alvus solveretur, & talia redderentur, qualia assumpta essent. Qui affectus non leienteria, sed proprie *πατίλη* dicitur ab Hippocrate. At errant, nam lactium, & mesenterii venarum angustia hoc sæpe facit. Nam quum multis sese obruant cibis, aut sine ordine, aut liquidioribus, facile effluunt, & ob lævitatem intestinorum, seri copiam, mesaraicarum conniventiam, non ita difficulter alvus, omnia quæ assumpta sunt, reddit. Præterea, horariorum fructuum usus, & acetariorum ad id plurimum facit. Præterquam quod quum abundant, maxima ex parte, calore acri, major alimenti pars corrumpitur. Quum enim coctio elixationi similis sit, ea non fit a calore sicco & squalido, sed a temperato, ait Galenus.

Morbo-  
rum lon-  
gitudi-  
nis, &  
brevitatis  
causa.Lib. de  
aere &  
locis.

Qui fit, ut ex febricitantibus, alii diu laborent, alii vero non, tametsi in utrisque tentata sit evacuatio, a qua solutio morbi evenire potuit? Inter ceteras rei hujus causas hæc una afferri potest. Quidam morbi sequuntur *τὸ ἐπιόχαιον*, alii *τὸ γένεσιον*, ἢ *ἀφάθειον*. *Ἐπιόχαιος*, ἢ *συνάθροισμός* morbum quidem inducit vehementem, subitum, sed non diuturnum: quia suppresso collectoque humore secedente, solvitur morbus. Sed quum *ἀφάθειος* est, & *γένεσιος* *συνεχὴς*, in multum tempus producit morbus.

Lib. de  
locis in  
homine  
non lon-  
ge a prin-  
cipio.

Sectio venarum pone aures infecundos facit, auctoritate Hippocr. Quidam non putant id fieri, quod a cerebro magna spirituum copia fluat, sed quoniam sectione ista venarum cerebrum fit frigidius, & ideo spiritus animales, qui una cum cæteris ad semen prolificum faciendum concurrere debent, frigidiores fiunt. Notabis quoque alium locum, in quo Hippocrates scribit sectionem venarum in malleolo infecunditatem afferre. Vide an hoc sit verum.

Servus Domini Povart jam ab anno aut paullo plus, in digitis manus dextræ dolorem satis fugacem sentit. Deinde pars veluti motu tremulo & convulsivo tenetur: Dolorem tunc se in corde sentire putat, quasi humor ad ventriculum divertat. Postmodum relicta parte dextra, nescio quid dolet in sinistris, tunc cor palpitat. Palmum istum se ægre ferre dixit. Autumno ineunte

omnia



omnia recruderunt. Vere habitu est melancholicus per quamdam affationem. Dum nocte decumbit, opprimitur, suffocatur. Hæc sunt propria incubonis & Epilepsiam minantur. Immo Epilepsiae rudimenta sunt aliqua.

## A N N O T A T I O N E S

1. **I** Deam & hujus constitutionis, & morborum in eam incidentium, Hippocr. initio lib. 7. Epid. describit, præsertim quod ad dolores capitis spectat.

2. Capitis dolores indomiti; his balnea aquæ dulcis conferre potuerunt, quum esset febris lenis. Et pauci hoc animadverterunt, sed tamen verum ex Galeno.

3. Siriasis, quod forte uredo dici potest, idest, adustio quædam.

4. Oxyrhodini & similium usus, an tutus in doloribus capitis? Immo Aetius, ex Archigene, citat acetum nocere, quum adsunt vigilia.

5. Omnino hunc morbum λήθαργον videtur exprimere Hippocr. part. 35. sect. 2. lib. 1. prorrhætic. Dolor, ait, pectoris firmatus cum torpore malus. Nam & λήθαργος, & λήθρῳτος idem fere sunt.

6. Et eo in sensu dixit Hippocrates in Coacis, Qui ex lethargicis evadunt, pectore suppurati fiunt.

7. Revera angustia venarum maxime consideranda est. Nam quibus hæc inest, nullo profectu fere demitur sanguis: Unde non est mirum, si sæpe sectio in malleolo non conferat. Angustia istarum venarum id facit. Et sæpe non probe secatur vena, & superficiaria tantum sectio est.

8. Si hepar calidius, & siccius est, & venæ angustiores, utique non convenit phlebotomia, & detrahatur laudabilis sanguis, saltem quoad sensum. Nam forte aut salsus est, aut acer. Vide decisionem hujus materiei in sequentibus.

9. Galenus citat historiam mulieris extenuatissimæ, cui etiamnum sanguinem demisit: Sed admirabilior est historia Hippocratis, lib. 5. Epid. Narrat enim de viro qui patiebatur morbum, quem alio loco ἀνὰ τὴν vocat, & tabescebat. Huic ex utroque brachio demtus sanguis.

10. Non mirum si Empiricorum sudatoria valent. Nam provocatio sudoris est commoda valde.

11. Βλησθόν quid. Et alio loco ait, ὅσος βληχρότερον, ἢ θανάσιμος: quod pugnare videtur. Sed τὸ βληχρότερον ad sensum dicitur.

12. Galenus scripsit venas pulmonum esse aliquando focum februm ardentium, ad particulam 73. sect. 2. lib. 1. Epid.

13. Plerique & in peripneumoniis, & in febribus ardentibus, & in inflammationibus hepatis & splenis, suspectas habent hæmorrhagias: Contra Galenus in Epid. propriam hanc esse ardentium crisin dicit. Et in part. 35. lib.

1. Progn. inflammato hepate αἱμορραγίην optimum esse dicit contra eorum opinionem. Nam in unoquoque morbo, præsertim quum est dispositio inflammatoria, maligna quædam est vis, quam natura deponit in partem aliquam. Ideo si molitur hæmorrhagiam, ea sistenda non est, ne forte impediatur excretio



oretio tantula materia, quæ est veluti anima ipsius morbi.

14. Idem & 4. Epid. de fullone, cui corpus torpescebat quod cessaret iussis. Hic ista sputi suppressio notandum quid attulit; & forte nullus hoc crederet. Sed Hippocrates idem confirmat initio sectio. 7. lib. 6. Epidemiorum.

15. In Coacis Hippocr. & clarius sub finem fere lib. 2. Prorrh. ubi docet, quomodo dolores capitis, & colli abeant per exanthemata, per excretionem puris tussi factam, & similia.

16. Qui curant hydropicos, eos assis, iisque paucis uti jubent, & potum valde circumcidunt. Et ut concedant ratione ipsius symptomatis id quadrare: ratione morbi, & causæ ipsius, id omnino rejiciendum. Nam marasmus  $\pi\epsilon\iota\phi\pi\upsilon\gamma\eta\varsigma$ , & intemperies sicca, cum inopia caloris naturalis, appulsum veri alimenti & actui, & potestate humectantis requirit. Siccitas vero ipsa tantam potus abstinentionem dehortatur. Itaque prudenter se hic gerere oportet.

17. Quoniam hic de balbis & blasis agitur, notandum est quod Hippocr. 2. Epid. scripsit, sect. 5. nimirum quod blasii morbos experiuntur melancholicos.

18. Aliquando generaliter  $\pi\epsilon\omega\lambda\omicron\varsigma$  pro  $\pi\epsilon\chi\upsilon\chi\lambda\omega\sigma\omicron\varsigma$  sumitur: idest, celeri & expedita lingua præditus.

19. Ad balbos referunt &  $\tau\epsilon\varsigma\ \alpha\tau\upsilon\pi\epsilon\varsigma$ . Dicitur autem  $\alpha\tau\upsilon\pi\omicron\varsigma$ , qui non satis expedito linguæ plectro utitur, quasi aerem non feriens, quasi verba non exprimens conformansque.

20. Fernelius cap. 15. lib. 3. patholog. animadvertit in Medicos, qui inspectis urinis turbatis, vel potius crassis & rubris ad phlebotomiam descendunt. Errant. Rationem apponit valde notandam. De his in sequentibus.

21. Vere is erat affectus, qui ab Hippocr. in 4. Epid.  $\zeta\upsilon\mu\omega\varsigma$  appellatur. Locus est præclarus 5. Epid. de Androphane. De eo idem fere dicitur, quod & de eo agro, quem hoc in loco describimus. Sed inter cetera ait, Dolor erat ad cor, quem venæ sectio solvit. Idest, quum sinæ hepatis sunt obstructæ, aut inflammatae (in illis enim, ut & in ore ventriculi, sedes est februm ardentium, ait Galen. in com. in primum Epid.) tunc dolor cor petit, idest, es ventriculi. Et eum dolorem phlebotomia mitigat.



# CONSTITUTIO AUTUMNALIS

Anni Domini 1575.

UT initium æstatis humidiusculum fuit, sic finis, immo major pars sicca fuit, & pluviis carens. Autumnus principium, squalidum, siccum, pluviis carens. Vina generosissima fuerunt. Verum fuit illud, In siccitatibus omnia salubriora. Morbi nulli populares vagati sunt, nisi quod infantium ætatula febribus tentata fuit: præsertim eorum, qui calidiore & siccior temperamento, morbofi & valetudinarii degerent. Præ ceteris pusiones laborarunt, quibus adfuit ὀδοντίασις. Deliria, jactationes, vigiliæ multæ, squalor & calor summus corporis, ut ad narcotica veniendum fuerit, & ad usum papaveris. Evadebant multo alvi profluvio. Seri acris & biliosi copia multa erat. Et verum fuit illud Galeni: Aeris ambientis humiditas pituitosos acervat humores, & non paucas generat aquositates. Siccitas vero pauciores generat humores, sed qualitate biliosiores reddit. Ob eam causam febres numero pauciores sunt iis quæ fiunt in temporibus pluviosis, sed sunt acutiores. Hoc maxime in febribus, quæ vagatæ sunt, observavimus. Facile prehendebant, jactationes & ἀλυσμὲς, inducebant, vomitiones, deliria. Urinæ non erant tinctæ & calori analogæ. Caliginosus humor vere redundabat, aut potius ichor. Alvi fluxilitas cum excrementis ὕδατοχόλοις ἀκείτως morbum depellebat. Multis dolores ad dorsum, aut in quasdam alias partes. Contemperantia & lenientia juvabant. Sed solo sudore dolores levati, quia ichor tantum id faciebat. Quartanarum febrium ilias multa. Facile enim excitantur, ob conceptum calorem & squalorem in partibus imis. Quibus capita humidiora, iis parotidon similes extuberantiæ pone aures excitatæ sunt. Vere erant ἐπάρματα, non παρώτιδες.

Ad Aph.  
7.lib.3.  
1.

Tussientes quidam siderantur, aut parte aliqua laborant, præsertim si tussis sicca, & in qua nil expectoratur: quia materia supprimitur, ut hoc libro annotavimus. Sed mirum quod annotat Hippocr. Si quis aut pedibus, aut manibus laborasset, aut voce: tunc ista siccitate tussis malum potius in ea quæ laborarat parte, apparebat. Quod contra Aphorismum Hippocr. Qui soliti labores ferre, vegetiores fiunt. Nam laboranti parti robur advenit. Nos idem vidimus, quod & Hippocr. annotat. Si quis sæpius scribendo incumbat ventriculo, si quis pronus diu laboret, & post in morbum incidat, multo gravius malum in ea parte quæ potius in obeundo munere laboravit, innascetur.

Hippocr.  
sect.7. li.  
6. & ali-  
bi. Qua-  
vis par-  
te labo-  
rat, ea  
infirmior  
esse vi-  
detur,  
contra  
Aphor.  
49.lib.2.

Uxor Nobilis viri Du Brevil prægnans, veluti φλεγματίας, & hydropica facta est. Valde catarrhosa erat. Sicca & inanis tussis. Pedes inflati, & in brachiis stupor quidam. Paralysis metuebatur. Inflata est. Bifariam inflatio evenire potuit, tum catarrhi ratione, tum quia refrigeratus est corporis habitus,

tum



tum revocatione caloris ad uterum, hinc enim decolores redduntur gravidæ; tum ob quater repetitam phlebotomiam. Post partum remansit hydrops. Profluvio urinæ magna ex parte liberata est.

Alia quoque mulier prægnans similiter intumuerat. Fetus immobilis erat & semimortuus. Nesciebamus an graviditas esset solum, an hydrops. Data apozemata aperientia & hydragoga: non multo post motus est fetus. Prudenter se se gerere oportet in his. His duabus historiis similem & valde notandam habes in Epid. de sorore Harpalidæ.

7. Epid.  
Semiter-  
tiana.  
rum ac-  
cidentia.  
Historia.  
Lib. 7.  
Epid.  
Cardial-  
gia pro-  
pria se-  
miter-  
tiana.

In primo Epid. nostrorum libro adumbravimus febres semitertianas, & tertium-genas. Nemo credat quanta & quam formidabilia symptomata in semitertianis. Tametsi legitimas non viderimus, saltem observatæ sunt quædam ad eas accedentes. Ea mulier quæ ad ripam Cœnobii Cælestinorum habitabat, ad insigne Ensis lignei, aliquid semitertianum habuit. Inter cetera pulsus admodum languidi & parvi sunt, cardialgiæ sunt perpetuæ. Et Hippoc. in Epid. meminit quorundam semitertiana laborantium, & inter cetera cardialgias magnas omnibus adfuisse testatur.

Uxor veterinarii, octo menses gravida, per multos dies hæmorrhagiam ex utero patiebatur. Id ipsum neglexit etiam admonita a Medico. Valde cacochyma erat, ideo minus commode sanguinis insolentem effluxum ferebat. Tandem victa malo decubuit. Horret. Ægrotat valde. Partes extimæ refrigerantur. Ἀπονοστήσας fit: de funere agitur. Difficultas summā an accelerandus partus, quum metuendum sit ne non sit ferendo, tum ob eam quæ præcessit evacuationem, tum ob eam quæ edito fetu, & reſeratis magis viis ſecutura est. Non dubitavimus, & cursum sanguinis reprimere, & aliqua ratione vires sustentare, ut sufficerent, si forte natura partionem moliri vellet. Obstetrix prudens in tam ancipiti casu, & in vili isto subjecto, cum ἀνέλπιτον foret, ausa est aliquid. Multis ultro tentatis enixa est feliciter. Eodem die febris, & non multo post singultus, qui magnam difficultatem attulit. Credibile ab inanitione esse, ut tamē illa inanitio non esset mortalis. Sed quemadmodum aliis in locis observavimus, ut corpora κακόχροα, ὑπόχλωρα, calida & sicca (cujusmodi erat corpus illius) non facile ferunt detractionem sanguinis e brachio, præsertim si laudabilis sit, ut calore sæpe laudabilis est; immo (quod nos observavimus) deficiunt animo sæpe, aut multo imbecilliora redduntur: Ita huic mulieri evacuatio longa sanguinis nocuisse potuit, & illa κρείσσειν potest attulisse suspicionem exhausti & inanitionis, non absolute sed κατὰ τι, cujus ratione illa singultierit. Vel singultus iste a concluso humore bilioso erat circum partes ventriculi, qui quidem in simis hepatis ferociebat & tumultuabatur, & quamdam speciem febris lipyriæ attulit, a qua interiit. Quod si natura potius fuisset ad excludendum, causa & occasio singulti non data fuisset. In febribus autem & continuis, & tertianis præsertim cum bilis non egreditur, singultus eveniunt, quia, ut ait Hippocr. Initio febrium hepar intumescit, & ἀναπτύσσεται expanditur & exporrigitur. Unde insolentium & terrenitium symptomatum enascitur occasio. Ista mulier ad mortem singultiendi fere finem fecit. Nono (ut credo) die interiit.

Multis tussēs fuerunt siccæ molestæ valde, & dolores capitis incredibiles.

Juvit

3.  
Libro de  
diebus  
judicato-  
riis.  
Ratio  
terrifico-  
rum &  
insolito-  
symp-  
initio fe-  
brium &  
taroxyf.



Juvit dare narcotica ad compescendam destillationis vim. Deinde, tametsi febris aliqua adesset, sed non tam essentialis quam symptomatrica erat; pilularum juvit usus, ut observatum est & in plurimis aliis.

Ophthalmiæ siccae vagatæ sunt, quibus majoribus erat occurrendum remediis. Contemperantia valde juvabant.

Sed & plerisque, præsertim mulieribus, quarum corpora densiora distillationis beneficio carent, in tibia factæ sunt valde importunæ fluxiones, eæque efferae & malignæ: quicquid in cutaceis apparebat, erat partim phlegmonodes, partim erysipelatodes. Repressum, refluebat ad alias partes. Adeo effrenis & indomitus erat humor.

Aperto cadavere filioli Domini Scaronii Consulis, quæ duos menses integros laboraverat, & febricitaverat, inventum hepar incanduisse præ calore, ut esset friabile. Et quum nata parente utroque sit valde bilioso, cystis fellis amplior omni opinione erat, pro rata partium singularum portione. Pulmones aliquantulum adhærebant, ceterum erant integri, quod mirum, quum humidissimo esset cerebro, & multum tussivisset. At credo tussendi inane hoc desiderium a fervore hepatis fuisse. Quod notandum. Alioqui vix incolumes esse potuissent. Uterque ren lapidosus erat. Trianguli erant lapides, & inserti in substantiam renis. Alvus variis excrementis toto tempore fluxerat, & *διουρητικὰ*. Incuria mulierum, quæ accersere Medicos nolentes, in trivialibus suis remediis spem posuere, tacite & clam totum rectum intestinum fideratum erat. In cerebro, utpote humidior, inventa est aqua multa. In hoc peccasse videntur Medici, quod ætatula impediti venam non secuerunt. Nunc scire oportet in pueris etiam, si assiduitas febris sit, si de interno fervore constat, & caloris corrumpentis dominatu, tuto venam aperiri.

*Ætatula puerorum non debetur vena-  
se-  
nem.*

Annotavimus paullo ante, quibusdam maculas rubras & exanthemata apparere, nec tamen de iis securos nos esse oportere, licet sine febre sint. Ex lib. 7. Epidemiorum historiam notandam adduximus. Et in squalida constitutione præcedente, ut etiam ante dictum est, & pueris, & mulieribus apparuerunt. Quum sine febre essent, parum curaverunt. Tamen semen mali delituit. Quasi vero quum natura istam promovet excretionem, signum edat aliquod latentis malignitatis, ut licet non adsit febris, saltem *ἀξιόλογος*, purgatione non sit abstinendum. Id declararunt D. De Chasteauneuf, & Guerard cui utrique quum ea eruptio facta fuisset, non multo post graviter laborarunt. Quum altera nempe D. Guerardi uxor graviter laboraret, collum, & scapulas doleret, & lassitudine ossea vexaretur, per octo dies anteverterunt menses, quod in febribus sæpe evenit. Tunc valde sunt solliciti Medici, an audeant phlebotomiam celebrare, tum ne in posterum periodico fluxui vis inferatur, tum ne quum fluunt menses, *κατὰ πόσιν* impediatur, quæ quidem in omnibus morbis bona. Nisi dicas per menses laudabilem sæpe fluere sanguinem, e brachio illaudabilem. Unde plus effectus consequatur. Tamen nos tentavimus phlebotomiam, & convaluit. Vide quæ annotavimus in primo libro nostrorum Epidemiorum.

5.

De uxore veterinarii paullo ante. Ea patiebatur fluxum sanguinis magnum ante partum, & in ipso pariendi tempore. Quæsitum in primo Epidemiorum libro



*Historia.* libro a nobis scripto, an partus accelerandus. Quibusdam videtur æquum, quia tamdiu natura molietur symptomatice istam excretionem, quamdiu frustra conabitur fetum excludere. Aliis non videtur. Et si non adsunt tormina, quæ excretionem juvant, arte excitanda quidam credunt. Unde nonnulli argentum vivum deglutiendum dedere. Hic prudentiam Medicorum desidero maximam, quoniam nondum de ea re definitum est. Uxor Pistoris, & pleræque aliæ animam efflarunt non excluso fetu, ob istam evacuationem præeuntem copiosiore.

*Apparentibus exanthematis etiam celebranda phlebotomia.*

*Historia.*

In 1. Epidemiorum nostrorum libro annotavimus, in sævitia symptomatum, quæ erant prænuntia exanthematon (sed hoc ignorabamus, quia forte cautiore fuisset) nos medicamenta & phlebotomiam tentavisse, quum ea eruptio præsto adesset. Et tamen innocuum utrumque remedium fuit. Ut jam anile sit credere, nil in exanthematis tentandum. Immo ex tribus pueris exanthemata passis, qui purgatus est levius habuit, ut in familia Dom. Amorrhæi visum est. D. Denisot narrat, Abbati cuidam, quum nil de exanthematon eruptione constaret, phlebotomia large celebrata, a prandio erupisse illa. Calumniabantur Medicos. Tamen nil inde evenit deterius. Immo quum servæ cuidam exanthemata, eaque densissima paruisent, nec non lingua intumisset, flagrante etiam malo secta est vena, copiosus detractus sanguis, & hoc innocuum fuit. Notandum hoc.

Docuimus corporibus squalidis, biliosis, siccis parcius detrahendum sanguinem. Item phlebotomias lateris sinistri imbecilliores nos reddere, quam dextri, an ob situm cordis? Tamen vidua Barnabæ Panthou jam in se ipsa observavit alacrius multo se ferre sectionem sinistri, quam dextri brachii. Et nos id vidimus. Sic bonum est rogare ægros ut se habeant ad phlebotomias sinistras aut dexteras.

Quorsum tam reverenter quidam dant medicamenta, & non nisi *πέποινα φαρμάκων* volunt? Quasi vero tam sancte audiendus ille Aphorismus Hippocratis! Nam quum quis diu sanus vixit, & repente incidit in morbum (nisi forte is adeo sit levis, ut nullius egeat cura ac procuratione) numquid humores aut quantitate, aut qualitate peccantes, & præ copia putrefacti & naturam obruentes sui evacuationem postulant? Si fluores alvi copiosos natura molitur, idque legitime & ægrorum commodo, cur non & idem ars efficiat? Si initiis morborum, quum tamen, si quando alias, omnia cruda sint, laxamus alvum, cur non audacius aliis temporibus, nisi quum natura est proxime morbum aggressura? At fateor in inflammationibus medicamenta non conferre, præsertim validiora. Sed si mesenterium obstructum & humoribus plenum, cur non pharmaca præscribes?

Gerardi Denisoti herpetas miliares, & *δυσήσεις ἀφ' ὁδῶν*, tum in ore, tum circum osculum ventriculi patientis memorabilis est historia. Hic biliosus *ἄνω* semper fuit. Et vomitionibus assiduis obnoxius est. Magna illius humoris est & *πικρότης*, & *ὀργασμός*, & *ἀναρροπία*. Præterea *τὰ λειψτέρεια* patitur sæpe. Causa ad eundem humorem referenda est. Galen. enim Aphor. 12. lib. 4. aphthas in ore ventriculi leienteriam inducere docet. Sed ad hunc virum, & ejus morbos valde pertinet id quod Hippocr. scribit in lib. 2. Prorrhet.



“ in quem librum Galenus commentum non scripsit: Leienteriæ continuæ, &  
 “ diuturnæ, egestione subeunte cruda, aut nigra, aut graveolente, omnes  
 “ malæ. Sitim inducunt, potum ad vesicam non promovent, os exulcerant,  
 “ ruborem elevatum in facie elevant, maculas solares omnis coloris excitant.  
 “ Ex iis homines fiunt impotentes, &c. Legatur locus, quoniam veram ideam  
 lei enteriarum explicat, & symptomata, de quibus nemo umquam scripsit.

“ Dominus Le Noir, sub finem Æstatis, & circa ejus medium varie afficie-  
 batur. Vere melancholicus est, olim valde biliosus: Abundat calore acri &  
 corrumpente alimentum. Nec vere proficit edendo. In quartanam aut simi-  
 lem morbum casurus erat, nisi provisum fuisset. Eum medicamentis lenibus  
 identidem repurgavimus. Multa illuvieseducta est humorum. Quum tamen  
 non multum abundaret sanguine, quærebamus an sanguis esset mittendus.  
 Ter misimus. Illaudabilis erat. Multis ultro citroque factis convaluit. Venas  
 latas habebat, ideo minus phlebotomias reformidavimus, ut ante annotatum  
 est. Similis huic est historia in Epid. Vir quodam morbo tenebatur, quum  
 “ sine cibo esset fortiter in ventre fugebat ac dolebat, quum edisset ac contriti ci-  
 “ bi essent, tempusque post cibi esum accessisset, non longe postea idem pa-  
 “ tiebatur. Corpus tabescebat ac consumebatur, alimentum non contingebat  
 “ a ciborum esu, per alvum secedebat cibus pravus ac combustus. Quum re-  
 “ cens cibum cepisset, ipso tempore minime fugebat, nec dolor aderat, nil opis  
 “ sentiebat a medicamentis. Ubi vena secta esset in utraque manu, donec exsan-  
 guis redderetur, postea utilitatem percepit, & a malo liberatus est. Idem erat  
 quod & in ea muliere extenuata, in qua largam sanguinis detractionem fecit  
 Galenus. Porro quum illam historiam particularem proponit, explicat iisdem  
 verbis quibus usus est, eum morbum quem *αὐχμή* vocat sua lingua. Quo  
 morbo interiøre Marescallus in ripa Sequanæ, & Balduinus Medicus, & Dom.  
 d' Hodeville, & quibus omnino hepar biliosius, siccius, & squalidius, ut  
 pravi omnino humores generentur, & hepar ipsum non amplius suum velit fa-  
 cere officium.

Ichor & sanies maxime dolores & morbos excitant. Unde de eo in libro  
 I. Epid. annotavimus. Et mirum non est si Autumno morbi potius qualita-  
 te, quam quantitate humoris agitent nos. Hippocr. enim divino velut oracu-  
 „ lo, quod nemo observavit, ait Autumno atram bilem & saniem succrescere,  
 „ quod siccus sit & frigidus. Saniem autem istam aquosam & sanguineam dicit.  
 „ Et sub finem hoc plenius explicat, dum ait. A 26. Novemb. ad 12. De-  
 „ cemb. sanies augetur, ideo acerbis & austeris utendum. Hinc profluviorum  
 in Autumnum incidentium maleficium & diuturnitas.

Libro I. nostrorum Epid. annotavimus de falsa imprægnatione. Ad quam  
 disputationem duo addi possunt. Prius, an fiat, ut diversis temporibus verus  
 fetus excludatur, & mola, aut falsum germen vulgo vocatum. Quoniam in  
 Damisella de Briaco legitimo partu pusio exclusus est, viginti post diebus ve-  
 luti mola exclusa est, & erat *αἷμα σαρκώδες*, ut in libris de morbis annotat  
 Hippocr. Quod ad hoc pertinet, videtur fieri posse, & id Hippocr. observat:  
 „ Mulieri, ait, cum abortus factus esset mense quinto gemellorum, ab altero  
 „ quidem statim liberata est, ab altero prius aut posterius quadraginta diebus.

Se-

Initio lib.

5.

Auda-  
ster de-  
trahēdus  
sanguis  
extenua-  
tis.Ichor &  
sanies a-  
nimant  
morbos  
& dolores  
maxime  
excitant.  
Lib. de  
hom. stru-  
ctura.Lib. 7.  
Epid.



Secundum est, ut discernas, an sit sanguis solum, an vero pelliculæ sint. Quoniam hic decipi facile est. Si sanguis est, aqua calida solvitur: si caro, & pelliculæ adsunt, restant post affusi sanguinis eliquationem. Tamen quidam dicunt in audacibus & calidioribus sanguinem per se in aliquid carnosum & pelliculosum cogi posse, ratione fibrarum, quæ ipsæ sunt ejus rei causæ effectrices. Contra in timidis id fieri nequit. Facile enim liquatur sanguis, carens scilicet fibris. Et in Joanne Dorleans, malis moribus prædito, & audaci & feroci veluti carunculae repertæ sunt, eæque oblongæ in orificiis vasorum, a corde ad pulmones pertinentium. Credunt in eo sanguinem concrevisse a calore, utpote maxime fibrosum, & id induxisse.

Quidam difficulter spirabat, anhelosus erat, macruerat. Omnes accusabant pulmones. Aperto cadavere nil commemorabile in pulmone repertum est. Cor (quod admirabile est) majusculi capitis magnitudinem adæquabat. Adeo increverat, ut omnis sanguinis & spiritus eo facta sit *σπύριον*, & *συνδρομή*.

Puella difficultas deglutiendi, & papillæ mammarum apprehendendæ. Cornicula circum circa collum applicita. Quam mox restitutus est.

Refectoris impluviorum uxor prægnans latus dextrum dolet. Dum sana est, de eo querula est latere. Fortassis quia pars hæc infirmior est, aut hæret pulmo ad costam. Mirum quod contingit. Quum febris increfcebat, quæ certe erat partim essentialis, partim symptomatica, tantus dolor erat, ut summam difficultatem spirandi afferret. Ergo non erat pleuritis, sed dolor lateris pro motu febris, & humoris exacerbatus. Nam quicumque laterum doloribus est obnoxius, dum febris adest, aut adesse debet, dolet tunc latus, eodem modo ac si pleuriticus foret: frangente se febris calore, minuitur dolor. Quod arguit dolorem istum accidentarium esse. An his sectio venæ confert? Confert, sed non  
*Vide lib. 2. Consiliorum* sapius repetita, quia non tam fit per inflammationem, aut impactionem, quam infirmitatem, ut quæ pars infirma est, facile corpori condoleat. Maxime vero sese profert dolor in gravidis, ob compressionem vasorum a vasis.

Mulieri pene strangulatæ, & ventrem dolenti applicuerant mulieres ad abdomen calefactoria & emplastra. Medicus talis applicationis inscius venam fecit. Sanguis pigre fluit. Amoventur forte fortuna ea quæ ventri adhærebant: copiose fluxit sanguis. An non si cui pleuritico venam aperias, & cataplasma lateri applicatum sit, id sanguinem sistet? Credibile hercle id est.

## A N N O T A T I O N E S.

1. *V* Idimus multis pueris, immò & matribus corpus exanthematis rubris infectum. Sine febre erant, & nulla *ἄνοια*. An de iis nos esse securos oportet? Nequaquam, tametsi absit febris. Nam Hippocrates narrat de puero, cui sine febre exanthemata paruerunt. Secuta sunt convulsiones, & mortuus est. Omnia tuta timenda sunt. Vide 7. Epid.

2. Et parotides in siccitatibus apparentes non necesse multum suppurari, ut etiam ex. 7. Epid. patet.

3. Alio loco observavimus, biliosis non ita sæpe corruptum detrahi sanguinem. Quamquam in aliis, qualitatibus est quidam excessus, sed is non est manifestus.

4. *Inc.*



4. Immo plerasque vidimus ischiadicas. An ischiades in siccitatibus? De hoc ambigit Galen. in Aphorismis. Notandum hoc tamen. Sed erat inequalis tempestas, praesertim ob incipientem hiemem. Nec enim siccitas id per se facit.

5. Puerorum etas virium substantia abundat. Verum quandoquidem calidum humidumque corpus obtinet, perspirabile, delicatum, molle, quodque assiduo digeritur ac defluit: sanguinis tamen missionem, ut adultorum, urgente morbi magnitudine & praesente virium robore fert. Quod vero Galenus pueris venam non secuerit ante 14. annum; id de plena & larga sanguinis profusione, veteribus, etiam ad leipothymiam, consuea audiendum. Atque ita Avenzoar se filio suo trimo venam secuisse salutariter testatur. Quum enim Medico liceat naturam imitari, ut illius minister: sponte autem naturae tum pueris, tum lactentibus infantibus abunde profluat sanguis e naribus: quidni liceat naturam imitari, aliqua licet virium imminutione & jactura? Optandumque magis est, ut offensis quodammodo viribus a morbo vindicetur puer, quam, servata plenitudine, interna alicujus inflammationis astu & fervore intereat. Non est igitur etas, quae non aliquem vacationis modum ferat. Interest enim, non quae etas sit, neque quid intus geratur (ait Celsus) sed quae vires sint. Firmus puer, robustus senex, gravida mulier valens tutò sanguinis detractio curantur.

6. Ea de re Aphorismus est ex Coacis citatus in lib. 1. Epid. nostrorum; sed Galen. comm. in particul. 50. lib. 3. Prorrh. hoc plane explicavit. Et id maxime contigit filiae D. Angenoust.

7. Ad hunc locum pertinet locus Galeni cap. 5. lib. 9. meth. Si tempore mittendi sanguinis menses moveri contigerit, si fluentis impetus inspectus satis fore videbitur, qui solus, quod requiris, vacuet, naturae rem omnem permittes: sin minus, tantum ipsi detrahes, quo ex conjunctis ambobus perficiatur quod postulas.

8. Quum morbus siccus, & crudus dicitur, id fit non quod non sit materia ad excretionem sequax, sed quia ratione febris superficies interna ventris ardet, & materia ipsa. Sic non est a purgatione abstinendum, praesertim per lenitiva medicamenta. Nam lenitivum & refrigerans catharticum preparat (quod coquere est quodammodo) & evacuat.

## CONSTITUTIO HIEMALIS

Anni Domini 1575.

QUICQUID dicat Aphorismus iste, Siccitates imbribus salubriores; oportet distinguere *αὐχμὸν*, & *ξηρότητα*. Nam siccitas bona est, sed *αὐχμὸς*, & tempus *αὐχμηρὸν* malum est. Nam excessum in siccitate facit, & *Ballonii Oper. Tomus I.* *In squaloribus dolorificæ*



ophthal-  
mia sect.  
7. lib. 6.  
Epid.  
1.

Aliud est  
dicere  
grates,  
aliud  
naturas,  
ad part.  
78 sect.  
2. lib. 1.  
Epid.

Lib. de  
fruct.  
hominis.

ostendit. Et qui humores tali tempore dominantur, non tam humores sunt, quam ἰχώρες, & serum ἀυχμηρόν. Et non est quod dicat quis in squaloribus ipsis nullum aut paucum excrementum redundare: Ut ea ratione in siccitatibus dolores articulorum fieri non putaret cum Hippocrate Galenus. Bifariam aut trifariam respondemus: Primum quovis tempore, etiam sicco, potest proventus esse humorum, aut potius ichorum: ut non tam quantitas ejus quod superfluit, quam ejus qualitas consideretur. 2. si adest serum superfluum in corporibus tempore squalido, non tam adest prima generatione materiali, quam formali. Idest: Si præcedat humiditas multa, deinde repente adveniat constitutio pluviis carens, immo squalens & caliginosa, aderat materia, ratione antecedentis humidæ tempestatis: sed succedente sicca & squalida, absumitur quidem crassior quædam pars, sed serum quoddam remanet, propriam habens generationem, καὶ τὰς ἀυχμὰς, quod deterius toto humore. Tertio si qualis aer, tales spiritus & humores, quis dubitat quin spiritus nostri squalcant, item & humores? Quarto, in ἀυχμῶις etiam alimentum ipsum aret & squallet. Sic partes nostræ internæ arent & squalent in ejusmodi statu. Unde videmus corpora emaciari, & quæ tenuia sunt corpora, & λεωπᾶ, ea pene extabescunt. Adeo magna vis τῆς ἀυχμῶν. De his diximus in primo tomo Consiliorum nostrorum in voce τὸ ξηρόν. Et nisi nos ipsi vidissemus, numquam credidissemus tantam esse vim squalorum. Æstas quidem per se ista squalida sana fuit. Sed totus autumnus, & hiems male sana fuit. Autumni initio (ait Hippocrates) serum dominatur. Quod (credo) fit bifariam, tum ob intempestivum usum fructuum horariorum, tum ob præcedentem æstatem, quæ adussit humores, & nescio quam siccitatem in partes solidas induxit: Et quum humores aliquatenus usti sunt, eorum serum deterius est, & ob empyreumatis vim, & nescio quam impressionem, quam recipit ab autumnæ inæqualitate, maleficiis multis sese profert ac ostentat. Jam ante docuimus dolores capitis summos in ejusmodi squaloribus vagatos esse, ophthalmias ficas, & ἀυχμηράς, species quasdam ignis sacri in tibias, in brachia. Quasdam paralyses, non valde contumaces, sed malas, ob effrenem vim feri. Maxime vero autumno finito, Ischiades genus muliebri vexarunt. At numquam ischiades in siccitatibus? Non quidem ratione ipsius temporis, nec quamdiu viget tale tempus, non adsunt. Sed quum repressus est squalor succedente autumno & hieme, tum dolores isti populati sunt: nec quosvis tenuerunt, sed mulieres. Quod his de causis contigit. Fusio fit ob squalores, corpora perspirantia non tam graviter habent a fusione ipsa, minimum perspirabilia læduntur: at tale genus mulierum. Item tum demum isti dolores fuerunt, quum squalidum tempus autumnalis constitutio & hiemalis excepit: ut non sit mirum, si in corporibus astrictis, ob proximitatem constitutionum pene contrariarum, mutatio facta fuerit magna. Et arthritides, & ischiades etiam in mulieribus diuturnæ non fuerunt: quia non erant genitæ a frigidis & crassis humoribus, ut fere fit, sed a sero quodam. Unde clamoræ quidem fuerunt, sed non diuturnæ.

Nunc videamus duo, cur mulieres eo non solum tempore potius ægrota-  
rint quam viri, sed etiam tota fere hieme; an quiddam tale umquam repe-  
riatur



riatur apud Hippocratem . Quum natura frigida mulierum modico contrariorum usu gaudere videatur , squalidum tempus forte conferet , absumens humiditatem multam . Posterius, quinam alii morbi post tonsillas, ischiades, dolores capitis in hominum genus misere invaserint ,

Ac primum quod in squaloribus mala dolorifica ab indomito potius sero subtus serpente, quam a multa materia, in vulgus sæviant , præter ea quæ superius dicta sunt, illud est commemorabile, quod scribit Hippocrates , dolorificas admodum ophthalmias in squaloribus vagari, Immo si viveret Hippocrates, non posset melius describere morbos , qui eo ipso tempore vagati sunt . Nam & meminit tussium vehementissimarum, & peripneumoniarum, & ante æquinoctium faucium inflammatarum , & levium siderationum : Deinde sub finem ait : Et eruptiones in æstate fiebant, & in siccitatibus lipitudines dolorosæ populariter grassabantur . Primum viri potius tussiebant quam mulieres, quia ( ait ) foras magis prodirent viri quam mulieres . Et post dicit: Anginæ famulas frequentius corripiebant, quibus & violentissimæ fiebant, & eas interimebant, Unde infra annoto de serua Consulis Scaronii, cui talis erat angina sicca, & tanta siccitas, & *αὐχμὸς* in faucibus , ut præ salivæ defectu illa fere suffocaretur . Et prout injiciebatur aliquid madefaciens & humectans, ita illa facilius respirabat . Denique multis abscessus, & ardores circum faciem, fauces, oculos, ut in eorum canthis pruritus intolerabiles, tumores sub lingua, & ad guttur.

Sed & innumeris dolores ventris inferioris a dispositione inflammatoria, ut potius ad phlebotomiam recurrendum esset , quam ad catharticum . Adeo præsentis abscessus erat metus . Multis venam secuiimus, & profuit .

Dolores capitis cum specie febriculæ in capite eo modo perseverarunt, quo diximus initio libri hujus . Fratris D. De lavau historia fidem facit , & ejus qui moratur ad insigne floris lili albi : Cui utrique hemicrania erat intolerabilis, incipiens a septima matutina quotidie ad quartam aut quintam serotinam; cum tanta acerbitate, ut fere in desperationem inciderent .

Inter cetera mirum fuit, quod fere tota hieme , & ad mensem Januarium solæ mulieres fere corripiebantur . Hippocrates tale aliquid observat: Ait enim, loquens de pustularum eruptione in squaloribus . Nulli masculo tales erupisse vidi . Nulla autem mulier mortua est, cui hæc fiebant . Et horum rationem reddit etiam in Epid. Mulieres nequaquam similiter ac viri morbis corripiuntur .

Quærat quis: Qui sit ut in eodem tempore quidam juvenes, qui natura calidissimi sunt, & mulieres quæ contra sunt frigidissimæ, iisdem capiantur morbis . Nam temperamentum diversum est . Admirandus est Hippocratis locus, ubi notat & calidissimos, & frigidas mulieres , frigidissimasque naturas iisdem morbis obsideri . Galen: summus interpret ait aliud esse considerare ætatem , aliud naturam . Nam ratione ætatis juvenes per se , & proprie morbis corripiebantur, per propriam generationem . Sed mulieres ratione suæ naturæ ex eventu laborabant, per suppressionem tantum .

Sub finem hiemis mulieres non fuerunt a morbis immunes, ut nec ante . Nam plerasque eodem tempore tenasmi dolorifici vexarunt, ut populariter in mulieres , & gravidas præcipue vagarentur .

*Secl. 7.  
lib. 6.  
Epid.*

4.

*Phlebotomia  
preferenda  
cathartico  
presente  
inflammatoria  
dispos.  
ventris  
inferioris .*

*Secl. 3.  
lib. 2.  
Epid.*

*Juvenes  
& mulieres*

*contrario tem-  
pera.*

*mentum  
cum sint,  
iisdem  
morbis*

*corripiuntur .*

*Secl. 2.  
lib 1. Ep.  
par. 7.*



De pul-  
monum  
morbis.

5.

6.

7.

Quibus natura infirmi erant pulmones, & vitiiati, illi derepente in febrem inciderunt, in dolores lateris, in peripneumonias, quæ intra quinque & septem dies mortem attulerunt. Multos interiisse vidimus. Qui primo quoque tempore curati, antequam febris aucta fuisset, & auxisset usum respirationis, ii fere evaserunt. Nam dum febris magna est, licet primum ipsum pulmonem non sit adorsa, oportet augeri usum respirationis, & duplo magis pulmonem moveri. Et sic quæ ratio est totius corporis impuri, eadem & unius partis. At si quis impurus laborat, & exercetur, ulcera erumpunt: sic si ratione aucti caloris pulmo duplo magis movetur, si qua labes, aut sanies, aut abscessus latens, aut ulcus, ea sese manifestant. Unde inopinato post febres parvi momenti, derepente succedit species quædam falsæ peripneumoniæ, quæ excitatur in pulmone, qui movetur veluti commota camarina: idest ea vetere impuritate, quæ pulmonis parenchyma offert. Testatur historia mercatoris, ad insigne trium corollarum. Qui quum febre exigua, & veluti typica laboraret, ut fere decumbendi necessitas non esset, & fluere gonorrhœa, ut propterea sectio venæ, quæ parum profutura videbatur, differretur: tertio post die exacerbatus est, & continua febris tenuit, tussicula inanis, nonnulla difficultas spirandi, postmodum dolor lateris sinistri: sequenti die sputum varium, cruentum, plane vitiosum, expectoratum est, alvus lata excrementis subviridibus, cum epanthismate spumoso, aucta difficultas spirandi, πύλκος, ἐφιδρώσις. Nono mors. Primis diebus nil tale expectabatur. Hujus rei rationem paullo ante reddidimus.

Domino De fon-lebon dolores nephritici, octavo aut nono die excreta est per penem materia acidissima, & frigidissima. Dixit se plane convaluisse. An id tantorum dolorum causa esse potuit? Ita sane, si verum est, quod Galenus de dolore colico a pituita vitrea narravit.

Uxor Domini Denisot diabete laboravit. Eandem acidam pituitam eum affectum committere signis colligebant. Revera tenasmos & dolores a tali pituita ortos fere crudeles omnino fuisse vidimus. Testis tenasmus fabri lignarii tam diuturnus.

Lib. de  
ulceri-  
bus.

Præsu-  
mendum  
aliquid  
ante ve-  
na sectio-  
nem ut  
vires  
valeant.

An bene faciunt, qui præsumi aliquid ante phlebotomiam volunt, ut vires valeant? Hippocrates suo tempore id faciebat. Galenus non probat, nec interpretes, quod nostris temporibus, quibus ventri indulgetur, ventriculus multa pituita, tanquam semicocto alimento, scateat, nec ita jejunos sit, ut erat tempore Hippocratis, quod homines temperatissime viverent. Immo (dicit aliquis) nostro tempore quum multa sit cruditas, non minus metuendum est viribus, quam si omnino vacuus esset ventriculus.

Vidua Barnabæ Panthou sæpe nephritica erat. Aliquando e vesica detractus lapis. Tandem post multos dolores nephriticos doluit inguen sinistrum. Febricitavit. Mox in imo ventre dolor erat intolerabilis. Jactatio. Vomitiones assiduæ. Immo dolor ad pectus. Variæ admodum species erant doloris. In sinistro hypochondrio tumor apparebat magnus, & durus. Quidam vere splenem intumuisse dicebant. Alii renem. Febris marasmodos. Convulsivuncula. Frequentes leipothymia. Involuntarie profluebat urina. Species quædam erat diabetæ. Urinæ tenuissimæ; aliquando cruentæ. Post multos dolores, mors.

Aperto



Aperto cadavere ren sinister inventus est lapide obsessus exiguo. Ren in magnam molem undequaque increverat. Adæquabat renem bubulum magnitudine. Paullum saniei in eo erat. Dexter adeo parvus erat, ut fere reperiri non potuerit. Macruerat multum. Numquid verum illud, a renibus febres marasmodes contingere?

Dominus Denisot narrat de quodam juvene nobili. Huic erant ulcuscula nulla arte sanabilia. Recrudescabant sanata. Tandem visum est optimum, si hydrargyro oblineretur, & tamen sputatio seu salivatio non procuraretur. Sine relapsu convaluit.

*Mala ulcera hydrargyri curantur.*

Recens nuptæ dolor ad sinum pudoris. Ulceratio aliqua. Caruncula increverat. Accusatur maritus. Tandem reperiunt affectum esse eum, quem Hippocrates vocavit collumellam, sub finem libri secundi de morbis mulierum.

Duci Lotharingiæ mortuæ post dolores acerbissimos, ad imum ventrem repertus est omnino revolutus, & complicatus uterus. Hunc morbum non omisit summus Hippocrates, quem vocat complicationem uterorum.

Rhotomago venit mulier a Medicis relicta. Hæc appetentibus mensibus angitur, dolet, furit melancholicorum more. Quid rei sit dubitant. Tandem colligunt eum esse affectum, quem Hippocrates in libro de morb. mulierum vocat *Atram bilem in uteris*.

Supra notavimus, initio autumnii, & principio hiemis, multas mulieres ischiadicas factas, quum id videretur fieri ratione æstatis præcedentis squalidæ & omnino siccæ. Si mulierum corpus humidum frigidum, cur non juvabatur ista æstate, & tempore squalido? At per id tempus attenuati sunt humores; & quum præ cutis densitate exitum non haberent, suppressione ipsa potius hoc morbi genus adduxerunt, quam si humor non esset attenuatus. Galenus non probat in Aphorismis, quod Hippocrates dicat arthritides in squaloribus vagari: Dolores articulorum, qui fiunt ex fluxionibus, nullo modo per siccitates vagantur. Denique concludit non vere arthritin eo tempore fieri, sed passionem quamdam articulorum, nimirum difficultatem quamdam motus ob siccitatem immodicam. Verum quidem est hoc in maribus, sed in mulieribus contra potest evenire. Nimirum quibus corpus paullo calidius, eæ possunt incidere in arthritin, diffusionem humoris qui exitum non habet. Declarant duo id quod diximus. Nam non æstate ipsa cœperunt fieri arthriticæ, sed autumnio, & incipiente hieme. Idque ob suppressionem. Secundo non quævis mulier ischiadica fuit, sed eæ præsertim eam affectionem tulerunt, quæ inter mulieres essent calidiore temperamento, & fervidiore hepate, & sanguine, & serosiore. Savonarola contra Galenum docet quomodo siccitas ischiadem inducat: mala complexio sicca operatur dolorem juncturæ exsiccando, & prohibendo consuetum fluxum humidorum, unde deinde ad juncturas mittuntur. Etsi enim mulierum genus omnino frigidum & humidum, facta cum viris comparatione: inter mulieres sunt, quæ abundant calore acri: & qui tales humores generat, ut suppressione tenuissimæ bilis & ichoris, maxima in congeneres morbos propensio fiat. Declarant ea quæ paullo diximus ante ex Epid. ubi annotavimus & juvenes, & mulieres multas communi morbo prehasas fuisse: juvenes per se, & propria generatione, mulieres vero per accidens, & sola suppressione, & τῆς διὰ διαφορῆς.

16.lib.3.

*Differt Arthritidis ab articulo- rum passionem.*



L.b. 1.  
Epidemiorum  
nostro-  
rum.

9.

Notavimus jam ante, multis oboriri dolores lateris, qui aut secta vena, aut aliquo remedio usurpato, statim evanescunt. Et propterea securos esse non oportet. Nam inde sæpe peripneumonia succedit. Immo isti dolores lateris sunt tantum accidentarii, nimirum per resudationem feri acriusculi, in corpore ipsius pulmonis stabulantis. Et quum febris adest, & præsertim thoracem occupat, fit velut ebullitio humorum, & orgasmus, & hinc modo in dextro, modo sinistro latere dolor oboritur, qui pleuritici refert, sed non est. Et Medici statim secant venam satis imprudenter, & quum febris perseverat, æstus, sitis ingens, & difficultas spirandi perseverat: tamen securi esse solent, & bene actum cum agro putant, quod tam levi remedio cesserit malum. Sed fovetur in pulmone multo deterius malum, nempe phlogosis a fervente ichore, & sanie in corpore ipsius pulmonis. Ac primum aliquis dubitarit, an inflammatio pulmonis dolores in lateribus excitet. Primum id experientia vidimus. Immo plerique vix distinguunt inflammationem pulmonis cum febre conjunctam a febre causode, quod vera inflammatio pulmonis raro adveniat; sed illi fere peripneumonici intereant, quorum pulmones infirmi natura multam sanie collegerunt, unde corruptio ipsius pulmonis secuta est. Vidimus apertum cadaver Joannæ Navarrhorum Reginae, & Caroli Noni Gallorum Regis, & Joannis le Myre (de quo in primo Consiliorum tomo dictum est) & mercatoris ad insigne trium corollarum (de quo ante) qui omnes interiit a latente peripneumonia, præcedente dolore lateris aliquo, sed non magno: & iis omnibus corpus pulmonis putre erat, & saniosum, & foetentissimum. Carolus Rex peripneumonicus erat, sed inflammatio vere eum non sustulit, quamquam dolores lateris cum sæpe fatigarent. Sed alii vere peripneumonici intra sex aut septem dies periit; quum in latere dolor ortus esset, qui derepente evanuit. Et quæ inde peripneumoniae, & febres, focus in pulmone habentes, nascuntur, decipiunt Medicos. Hippocrates quum peripneumoniæ de-

Lib. de  
internis  
affectio-  
nibus.

scribit, ait. Peripneumonia fit quum pulmo sanguinem, aut pituitam saliam in se attraxerit. Ab initio, & per totum morbum tussis arida & acuta, rigor, febris, dolor in pectore, & in dorso incumbit, aliquando etiam in latere, erecta cervice spirat. Maxime vero observavimus in iis dolores laterum excitari, quibus aut thorax hydrope laborat, aut pulmo duriusculus sanie multa scatet. Quod in superioribus visum est. An talibus phlebotomia confert?

11.

Ad insigne floris lilii albi hemicrania intolerabili quidam cruciabatur. Dolor talis erat, qualem descripsimus, & vagari diximus ante. Pilularum potentium usus profuit. Natura particularem in tempore sinistro sudorem provocavit. Conferebat. Arte, & ministerio provocatus est sudor amplius, melius ei fuit. An non quum crudeliter caput dolor affligit, præeuntibus universalibus hidrotica dare bonum, ut serum præcipuus doloris auctor, educatur? Revera id confert.

12.

Virgo jam menses multos medicamentis agitata, & serva D. Damours non convalescebat. Dolores capitis perseverabant, & totius corporis. Tandem pilulis sine quibus, & communibus usæ sunt ante pastus. Profuit valde: deinde sarsaparillæ decoctum satis dilutum imperatum est. Eliciti sudores per qua-

Acerbis  
doloribus  
capitis  
hidrotica  
conf.



quatuor dies. Mirum in modum profuit. Annon simile usurpare licet? Immo, ubi seri suspicio est, contemperare oportet, & sudorifica præscribere.

Quartanariis, præsertim quibus sicciora sunt viscera, multi eliciuntur sudores, & vix allevantur. Quibus non manant sudores, dolores ὀσθονόποι oboriuntur in tibiis, brachiis, lateribus & sterno. Immo ad claviculas tantus dolor oboritur, qui pleuritidem ementiatur. Incredibile dictu, quantis doloribus affligantur. His levissima medicamenta, & præsidia profunt: officiunt vehementiora, licet humor sit melancholicus. Litus ex chalaisticis, refrigerantibus, obtundentibus, sacculis furfure plenis, & lacti immersis, panis e clibano recens eductus, & lacte tepidiusculo inebriatus confert. Mabirius satelles, & uxor Gabrielis Ruadæi id testati sunt. Numquid, si vires ferant, egelidæ balneum confert, usus syrupi de pomis redolentibus, & lactis asinini potus?

*Qui fiat, ut siccis, & squallidis corporibus sudores eliciantur, explicuimus lib. 1. Consiliorum.*

Præsidis Doursæi seruo dolor colicus, vomitiones, adstrictio alvi. Calida lintea immisericorditer applicata. Post dies aliquot, cum non esset levatus remediis, horruit, & convulsus est. De funere cogitabatur. Unde hoc? An quia ad genus nervosum suppressæ materiæ virus traductum est; An quia natura quamdam crisin moliri voluit; sed quum omnia cruda forent, id inaniter molita est, & ita in inani isto conatu tam gravia symptomata surrexerunt? Idem contingerat uxori Equitis Tancre, de qua in primo tomo dictum est. Servus iste ducta alvo, & misso sanguine convaluit.

Mulier quædam gravida pleuritide infestatur. Mittitur sanguis ei abunde. Vi morbi peperit. Pleuritica fit. Iterum atque iterum demitur sanguis. Dysenteria crudelissima succedit. Eam tamen impune fert. Omnia conclamata sunt. Non ita post exanthematis nigris totum corpus maculatur. Iterum secatur vena. Miraculo convaluit. De morte certa spes erat. Numquid fortuna sæpe industrium, & minime timidum Medicum juvat? Sic mulieres quatuor animas habere dicuntur. Et politico loquendi modo Hippocrates de quadam muliere loquens ait, mortua est quinquies, ut e vita discessisse putaretur.

*5. Ep.*

D. Fernelius cap. 11. lib. de urinis docet quomodo pauca aliquando sit urina, morbo in urinarum ductibus existente. Et male Medici agitant ægros, morbum pro morbo supponentes.

*13.*

Claudio Gujot septuagenario febricitanti urina supprimitur. Ad calculum causam revocant falso. Mortuo fibræ vesicæ vim passæ videbantur. Ureterum & vasorum spermaticorum magna erat amplitudo. Quomodo suppressio urinæ contigerat? Jam senex immoderatus coibat. Et forte ob inanem conatum vasa vim passa effeminabantur. Sic non satis legitime serum prolectabant, & minimo obice urina supprimebatur. An coitus immoderatus suppressit urinam? Ambrosius Paræus id annotavit. Credo auctorem, & rationem subsidiariam habere.

*Coitus urina suppress. causa.*

Multis ementitus Diabetes. Causam ad renum affectionem referebant. Mortuis contracta plane vesica reperta est, cum gangræna, & tumore σφαλισμένη, in capacitæ ipsius vesicæ. Quod notandum est, ne quis decipiat.



14. Mercatori lue infecto litus & frictiones adhibentur. Imprudenter & temere id præstabant barbitonfores, ut in usu hydrargyri sunt valde liberales. Post quintam frictionem repente sialismus suppressus, raptus ad cerebrum. Deliria. Convulsiones. Mors.

*Mæroris,  
& tristitia  
effe-  
ctus.*

Rachel Præsidis Grosset serva quum forte Dominae suæ scrinia & secretiora loca incendisset, jacturamque magnam attulisset, de isto casu mœrens ac contristata, quum incussus ei de carcere esset metus, contractis visceribus doluit latus dextrum. Pleuritis non erat. Secta vena. Paulo post quum inhorruisset, & paullum contracta convulsaque videretur, mente mota est. Capitis dolor intolerabilis erat. Datum pharmacum. Iterum atque iterum repetiit ista mentis perturbatio. Non tam erat παραπροσούνη, quam παραλή, ut Galenus in Prorrh. annotavit. Deinde sinistrum doluit hypochondrium. Detractus est sanguis ex utroque brachio, plane putris erat. In humorum magna perturbatione nullum præsentius remedium phlebotomia.

*Sudorum  
provocatio  
confert  
destill.  
ferina,  
& doloribus  
a  
seri diffu-  
sione.*

15.

Quum serva D. de Roissi, nomine Senlis, ferina in collum, & humeros, & spinæ mediam partem destillatione laboraret, nil accommodatius reperimus, quam uti butyro recenti, & facculis contemperantibus. Sudor elicitus est. Melius omnino habuit. In omni dolore a diffusione feri, nil prius quam provocare sudorem.

Viduæ Barnabæ Panthou historia explicata est ante: & mentionem fecimus de diabete: meminimus tumorum, & dolorum ventris, inguinum. Incredibile est, quanta symptomata afferat ren male affectus. Ad eam historiam valet id quod diligenter annotavit Arculanus, in caput de fluxu urinæ: inter signa, præsertim si ingens adest sitis, & aqua, quæ bibitur cito egrediatur, viscera uri videntur, lumbi intumescunt, testes & coxæ, & si mordens caliditas in visceribus augeatur, venter superior corrugatur, & venæ in ipso elevantur, universus habitus gracilescit, & tabes accidit gravis. Revera, latens erat Diabetes, & quia mulieres non facile sua detegunt, consumpta est vi febris lentæ, & exhaustus omnis humor. Non dissimili modo interiit Nicolæa Honore. Sed quum hic morbus aliquid habeat admirabilius, in majus opus Consiliorum nostrorum reduximus.

Mulieres & homines vinosos, & colore ἐρυθρὸς vidimus quadam specie Diabetes affectos. Attulerunt ad nos urinas, stillatitiæ rosarum aquæ simillimas. Ad stomachi indigestionem revocant quidam. Nos contra ad caliditatem summam, & siccitatem quamdam extremam hepatis, & renum. Uxor mercatoris D. P. satis docuit, & ea est vinosissima.

In celebri hospitio vulgo de Nefse, nobilis quidam vomebat sanguinem affatim. Is erat florentissimus. Per alvum excernebat infinitam copiam materie sanguinolentæ, pici liquatæ simillimæ. Post quædam remedia omnia cessasse visa sunt. Tertio post die, quum eadem rediissent, non ita longe post interiit. Sic verissimus Aphorismus Hippocratis quarti lib. Longa quartana detentus fuerat, in equitationibus magnam vitæ partem consumserat. Credibile venam magnam ruptam esse. Sed maxime circum lienem mali sedes erat.

*Quartana  
febris  
& ulcus*

Doctor Medicus certo affirmavit, vidisse se quemdam quartanarium, cui in decursu febris ulcuscula toto corpore paruerunt maligna. Consilio quorundam frictio-



frictiones ex hydrargyro usurpantur. Sanantur ulcera, immo & febris ipsa quartana.

*scula  
maligna  
hydrar-  
gyrosi  
sanata.*

Nobilis vir annos 23. natus, temperamento satis bilioso, cladem Gallicam patiebatur. Aderat & febris quartana, quam a virore venereo nasci putavimus ad mensem Februarium. Dolor erat ad nothas costas, qui non nisi post illitionem evanuit. Adeo varia ea sunt, quæ asserre solet lues ista! Præcesserat ulcus malignum in pene, qua parte decurrit & situs est nervus ille insignis, tamquam tubus perforatus. Erat dysepuloticum. Quod a ferino esse demonstrabat. Jam partes carnosas prehenderat lues, & ad nervosas spermaticasque pervadebat. Dubitabamus, an quum ista febris adesset, illum, ratione luis, ad solennia remedia adigere deberemus. Tandem vicit ea opinio, ut crederemus satius esse augeri febrem, quam sinere istud virus longius ac profundius serpere. Hoc monitum velim, ut cautio magna adhibeatur, ne contrariæ indicationes aliquando nos transversos agant. Totam rei historiam in secundo tomo Consiliorum meorum pertractavi Consilio secundo.

De sanguine sæpius diximus. Nunc unum obiter admonendum, quoniam in iudicio ea de re ferendo plerique alucinantur. Supponit Galenus alias sanguinem esse pituitosiores, alias rubicundum, & propterea naturalem, alias melancholicum. Supponatur item aut pleuritis, aut alia dispositio inflammatoria in parte aliqua. Qui in parte ipsa sanguis est, & proxime adest, vi inflammationis mutatur. Qui in remotioribus partibus, immutatus est. Nunc res revocetur ad examen. Si talis aut talis fuerit sanguis, qualis circum partem inflammata mutatio eveniet? Si, inquit, pituitosior fuerit sanguis natura, ille qui e parte inflammata proxime educetur, rubicundior erit. Quod est notandum. Qui rubentior est & floridulus, vi inflammationis in nigrum mutabitur. Et sic de ceteris. Sic nec propterea quia rubens apparet, continuo putare oportet nondum evacuari illum sanguinem, qui fere in parte continebatur: Quia enim pituitosior erat, prima mutatione ob caloris accessum; erubuit magis, facta veluti coctione ob calorem extraneum. Item, homo si sanguineus est, & qui sanguinem habet facile mutationem admittentem, quod a rubedine insigni facilis in nigrorem fit mutatio: an propterea quia pravum colorem habet, qui per venam fluit sanguis, audacius est iterum atque iterum mittendus sanguis? Sic plerique harum rerum ignorantes falluntur. Ideo si sanguineus est homo, & laudabili floriduloque sanguine abundat, præsentem inflammationem expectanda est ista in nigrorem mutatio. Si pituitosus, carnifex erit, qui talem mutationem expectabit. Immo videmus sanguineos facile in febrem incidere, & maxime synochon: & qui demitur sanguis, is fere corruptus est, quamquam in facie, & toto corpore nitor appareat, quoniam minima occasione suscipit mutationem sanguis, & præsertim livescit. At qui pituitosi sunt, & ægre in febrem incidunt, in iis sanguis non ita facile corrumpitur: nisi communicetur aliunde putredo. Sed quum intemperies est calida, tantum abest ut fiat virulentus, aut niger, aut lividus, ut ratione caloris, & febris rubentior evadat, ut & auctoritate Galeni dictum est, & ratione probatum. Unde multis pulmonicis, & catarrhosis pituitosis demtus est sanguis laudabilis; quanquam fere sit, ut pulmonicis non detrahatur laudabilis sanguis: quod

*Ad par-  
ticul. 10.  
lib. 2. de  
diata  
acut.*



*Pulmo-  
nicis sā-  
guis cor-  
ruptus  
fere de-  
trahitur.*

*Sanguis  
albicat a  
putredi-  
ne, a pi-  
uita, &  
a mora  
in venis.  
Plura*

*vide in  
lib. mco  
de mul.  
morbis  
cap. de  
fœdis  
colori-  
bus.*

*Corpora  
sana non  
ferunt  
purga-  
tionem,  
& phle-  
botomi-  
am.  
2. Apho-  
rism.*

*Cacochy-  
mi vale-  
tudina-  
rii qui  
dam fa-  
cile fe-  
runt pur-  
gationes.*

quod alibi dictum est. Unum tamen monendum est, si sanguis e brachio dematur, & is exalbescat in superficie, an ideo corruptus videtur? Quod tamen placere video multis, qui ut justæ phlebotomiæ occasionem prætexant, dicunt sanguinem albescere, non autem floridum & rubentem esse; & propterea suam temeritatem in secanda vena ignorantia columine fulciunt. Nam si homo sit pituitosus, aut si mulier, eaque desidem vitam degat, fit ut sanguis in vasis restagnans exalbescat, idque duabus de causis. Prior est, quia est pituitosus, ideo si cum jam elaborato sanguine comparetur, albidior est: Posterior, quia ignavus est, & reses in venis. At Galenus docet mora sanguinem etiam in venis ipsis albescere in quacumque corporis parte. Itaque hæc ad unguem tenenda sunt, ut simus in secanda vena, trahendoque sanguine restrictiores.

Mirum illud: Videas quosdam, qui indulgent genio, & sine ordine, & tempore modo cibos capiunt, modo bibunt, quum ad actiones omnes sint alacres & expediti, & validi videntur: tamen purgati exsolvuntur, & vix ferunt phlebotomias. Quod in quodam Chirurgo observatum, & innumeris ancillis, quæ secure dormiunt, & indulgent genio. At dices, id fit, quia corpora sana non ferunt purgationes. Hæc autem corpora sana esse dicuntur: & non nisi ægre in febres incidunt. Contra videas plerosque valde cacochymos, qui facile purgantur, & phlebotomiam sustinent. Tamen Hippocrates ait, eos qui pravo utuntur cibo, ægre ferre purgationes. Galenus in com. nomine pravi alimenti, & illud quod vitiosum est, & extrinsecus assumptum intelligit. Item & alimentum internum, id est, sanguinem pravam audit. Dicam quod sentio. Qui prava diætâ utuntur, tum in ordine, tempore, tum in rerum assumptarum qualitate; ii quia congerunt multa cruda, ratione istius cruditatis, non facile ferunt purgationes. Sæpe qui diætâ fusque deque habita utuntur, ii natura sunt firmi, & sani, & bonitate naturæ fusi multa faciunt, quorum sera tantum poenitentia est. Et tales homines non ferunt facile purgationes tum quia cruditatem habent, tum quia sanas habent partes. Dejectiones in his sæpe sunt tantum cujusdam chylosæ substantiæ crudæ. Sed sunt alii magis valetudinarii, qui quum partes internas male constitutas habeant, immo & calore acri, & malo abundant, non capiunt plenum fructum ex alimento. Quin & magna pars alimenti corrumpitur, præsertim si mesenterii venæ sint exiles. Tales non ægre ferunt purgationes, præsertim quum collectio est colluviei in ventre. Immo a purgatione bene habent. Sed si sanguinis massa infecta sit, non tam alacriter eas purgationes ferunt. Docuimus enim ante, quibusdam pravam etiam colorem habentibus sæpe adimi sanguinem floridulum, & laudabilem. Et tales quater purgari possunt sine ullo deliquio: non facile ferunt phlebotomiam, quia natura saltem massam sanguinis fartam tectam retinet. Scire autem oportet, multos homines exsistere, quibus media tantum pars alimenti proficit, & multum excrementi mali congerunt, & dejectiones valde fœtent. Alii tantum sunt stercorosi. Illos priores sæpe purgare convenit, alios cruditate plenos in ediam ferre.

*Frequēs  
usus  
emuls.*

Audio cuidam datas esse emulsiones, quæ quatuor semina frigida majora exciperent. Paulo frequentius iis usus fuerat. Ad coitum impotens factus est.

Joannes



Joannes Ponguet tertiana febre detentus, symptomata formidinis plena sustinuit. Nam ineunte paroxysmo ita agitabatur, ut animam agere videretur. Inquietudo erat, partium extimarum refrigeratio maxima, vomendi desiderium, sed inane; oppressio summa, pulsus languidissimus. Non poterat incallescere. Habebat temperamentum biliosum, sed atrabiliarium factum per adustionem. Antè febre quartana crudelissima laboraverat: Et a vetere fermento ea etiam symptomata manavisse credidimus. Si vomuisset, nec humor tam rebellis fuisset, non ea effloruissent tam vehementia symptomata. Coacti fuimus ante augmentum febris subluere alvum clystere, & juscula exhibere, ad eluendum & mitigandum humorem. Principium febris erat fere quatuor horarum. Galenus cap. 4. lib. 10. meth. annotavit ex usu esse, ut etiam cibentur, aut saltem recreentur cibo, ægri nonnulli etiam dum horrent. Et se usu panis in vino macerati, ineunte horrore dati, febrem prohibuisse. Quibus vero corporibus, & quando, eo loco docet.

*coeundi  
impoten-  
tiam in-  
duxit.  
Vide lib.  
1. nostro.  
rum Epi-  
demio-  
rum.*

Puella ad ædes M. Martini Chirurgi e summis gradibus deorsum lapsa, gravissime capite læsa est. Vulnus erat & ossis fissura, fere ab occipite tota percurrentes ad sinciput usque. Modiolo apertum cranium. Deinde oportuit majorem partem fissuræ persequi sensim discindendo. Deinde cerebrum extumuit, ut fungus esse videretur. Et revera erat. Sed pulveribus cephalicis & cathæreticis absumentum est id quicquid erat. Nulla secuta sunt symptomata, quæ metum ullum afferrent. Dei beneficio convaluit, & prudentis Chirurgi solertia.

*Anno  
1576.*

Capitis dolores ex acuitate sensus, quemadmodum quidam facile syncopisant & resolvuntur ob acutiem sensus, Arculanus attigit, de doloribus capitis disputans. Et oportet maxime providos esse, ne quid hic peccetur. Revera quum magna est suspicio sensus acuitatis, vel levi de causa oriatur dolor, qui ob eam acutiem ingens fit, ad narcotica veniendum erit. Et meo quidem judicio tuto applicari possunt.

*Hippoc.  
locus est  
præcla-  
rus, ut  
in detra-  
hendo e  
capite  
sanguine  
simus  
cautiores  
lib. 7. Ep.  
Item lib.  
1. Epid.  
meorum.  
Fotus &  
cataplas.  
frequen-  
ter adhi-  
bita ob-  
sunt ob  
calorem  
& humi-  
ditatem  
in mor-  
bis tho-  
racicis.*

Quum quis laborat dolore lateris, nullus non magnus Medicus est. Immo barbitonsor hac in re egregius magister est. Secatur vena, demitur liberaliter sanguis. Si quid vitii in superficie habeat, legitime iterum secandi capitur occasio. Bifariam peccatur. Quum sanguis floridus sua natura facile immutetur, non tam leviter capere oportet occasionem ita phlebotomandi, ex immutatione ista sanguinis. Deinde quum thorax facile putredinem concipiat ob humiditatem & calorem loci, fotus & cataplasmata frequenter adhibita obsunt. Nam effeminant latus, putredinem accerunt. Et credo nostra cataplasmata ex radicibus liliorum, & similibus quæ adhiberi solent, putredinem facile invenire. Et sic mutatur semper sanguis, & rursus sanguis demitur. Quam tumultuaria hæc medendi ratio.

Cur quidam mungunt, nescio quid æruginosum, subviride, & multum alieni coloris? Et ii aut bilioso & sicco sunt temperamento, aut saltem caput ita affectum habent. An non calor alienus & veluti febrilis id facit, juvante humoris biliosi conditione? In his defluxiones a capite in pulmones sunt funestæ.

Jam agitavimus illud lib. 1. Epid. nostrorum, qui fiat ut plerique valde



17. *καλόχρως* laudabilem tamen habeant sanguinem, & non nisi in magnis morbis, & presente putredine in genere venoso, alteratur sanguis. Joannes Perierius id testatur. Non facile fert phlebotomiam, abundat pravis humoribus, sæpe illi eveniunt excretiones in modum cholerae morbi; & tamen sanguis est laudabilis. Credo id evenire ob venarum parvitatem. Et revera hepar satis bene suum facit officium quoad hæmatosin. Et quoniam venæ non sunt magnæ, non facile remiscetur cum sanguine serum, quod ab humoribus in mesenterio contentis refunditur, & quod venæ siccae attrahunt. Testatur id experientia. Nam partium venulæ sunt refertæ bono sanguine, tum quia valde elaboratus, tum quia ob angustiam non facile admittunt alienam materiam, quæ sanguinem immutat: unde sexcentis vena secta est, quibus febricula erat, & color plumbeus, & fœdus, ut talis in venis subesse sanguis crederetur; & tamen laudabilis detractus est. Quia etsi vitium est in aliis partibus, immo in cute, & pravi quidam sunt humores in corpore, natura saltem retinet fartam rectam massam sanguinis. Quia si hæc vitiata esset, actum esset. At quibus venæ amplæ, facile admisceri alienam materiam sinunt. Et prioribus, idest, angustas venas habentibus, cum faciei fœdo colore, phlebotomia non competit: Posterioribus contra.

Hinc consecutione quadam inferemus, in quorumdam febribus curandis melius esse sexies pharmacum dare, quam semel phlebotomare. Quia febrium materia in talibus est in mesenterio conclusa, & non per genus venosum sparsa. Sed quibus corpus calidum humidum, & putredini obnoxium, præsertim parum perspirans, & quum venæ sunt amplæ, tuto sectio venæ tentatur. Et revera, magnæ est prudentiæ observare in ægris, quibus phlebotomia potius confert, & quibus purgatio potius, ut non peccetur in mendo.

18. Revera sunt, quibus longo tempore parum fit sanguinis, ut sunt illi de quibus diximus paullo ante, & præsertim virgines decolores. Aliis paucò tempore multum fit sanguinis. Et hos audacius phlebotomabis. Considerare hoc oportet. Quoniam quum non fiat sanguis, nisi post multas, easque difficiles mutationes, carnificis est, non autem Medici ita liberaliter, & parva de causa venam aperire, quum sanguis naturæ thesaurus sit & amicus.

#### A N N O T A T I O N E S.

1. **D**E viris, & famulabus, cur agrotarent potius, sect. 7. lib. 6. Epid. & sect. 3. lib. 2. Epid.

2. Galenus negat comm. ad Aphor. 16. lib. 3. in squaloribus articulorum dolores excitari. Nisi forte ab acriusculis humoribus id fiat. Sed per modum fluxus negat fieri.

3. Similem constitutionem vidimus explicatam ab Hippocrate lib. 1. Epid. sect. 2. ubi docet quomodo quum præcessit squalida constitutio; hiems hemiplegias, & consimiles affectiones induxerit.

4. Dolores in oculorum canthis acerrimi & indomiti. Angina sicca, & veluti assatio adustioque faucium, ut saliva humectando non sufficeret. Quod  
in



in serva Domini Scaronii visum est, & aliis innumeris.

5. Ante lib. 1. Epid. notavimus suspectam esse debere omnem disparitionem doloris lateris, praesertim quum manet febris, & dyspnœa est. Nam declarat hoc dolores lateris accidentarios fuisse ob resudationem feri.

6. Avocavit nos ista gonorrhœa. Nec abs re: quamquam qui gravius urgebat morbus aliud suadere debuisset. Qui sectioni cadaveris interfuit Chirurgus, retulit reperta esse ulcera in orificio vesicae, & partibus vicinis. Et tamen de his non querebatur.

7. Erat jactatio perpetua, & ipsius agri desperatio, & perturbatio. Et nos quum suspicaremur incendium in pulmone esse, & talem πῖπτασμον videremus; dicebamus febrem esse malignam. Et eodem modo 3. Epid. Gal. ait non inepte febres a cerebro, pulmone, & membranis cerebri malignas esse: quod maligno quodam modo agant, & malignorum morborum habeant symptomata.

8. Rufo erat capillo. Morem morborum homines rufos adorientium explicavimus. Diu mansit velut conniventibus oculis, deinde ac si catalepsi laboraret apertis erat. Nos tam facile & tam brevi interituram non credebamus. Tamen intra paucos dies immobilis, extenta, & examinis fidem peracta mortis implevit.

9. Unde quibus tumet abdomen, suppressa alvo, & febris adest, facilis sit falsarum pleuritidon generatio. Et phlebotomia competit: & qui detrahatur sanguis, is corruptus valde. Testes multi agri, & is Consul, cui ter secta vena, tumente alvo, & dolente utroque hypochondrio valde. Omnis autem dolor lateris fugax malignus est, & erysipelatodes est, & fere necat. Propterea ego jubeo in eo Medicos non esse securos. Quod notandum est. Unde dicunt quemdam Aphor. esse Hippocr. Raros laterum dolores malos esse. Et de eo vide particul. 22. lib. 2. Prorrh.

10. Quidam Medicus magni nominis ait, non esse mirum, si pulmo ita corruptus aperto cadavere reperiatur. Nec propterea talem saepe esse ante mortem, qualem anatome ostendit. Probabile id quidem. Sed ut concedam, post obitum alterari, praesertim si corpus diu insectum servetur, sed tamen id non tantopere pulmonem afficit. Quibus pulmo totus vitiosus est, ut Regi Carolo contigit, iis sanies in pulmone est, quæ falsas pleuritides infert, ut paulo ante dictum est, nec sanguinem expectorant. An his multus potus bonus? Nequaquam.

11. Vide initium hujus lib. ubi exprimitur & idea, & causa horum dolorum. Innumeros ita affectos pane sine febre vidimus: uxorem Praesidis Grosfeterii, uxorem D. De brezé: Brodarium ad templi scalam, & alios innumeros, ut filiam maximam natu Dominae Tassin. Fernelius cap. 1. lib. 5. de symptom. & partium morbis aliquid ea de re attigit.

12. Huic, & iis omnibus, quibus cum febricula aliqua dolores capitis aderant, balneum conferre poterat aqua dulcis. Vide initio hujus lib. & lib. 2. Consiliorum.

13. Duo insignes homines. Quastor le Veau, & D. Morletus Consul Regius, a suppressione urinae interierunt. Chirurgus qui cadaver secuit, affirmat  
nil



nil commemoratu dignum repertum esse, (nisi quod caruncula in D. le Veau adesset) quod urinam suppressisset: Et tamen Medici diureticis vehementissimis agros valde exercuerunt. Immo D. Morleto data potui cantharides: hinc gravissima, & valde terrifica symptomata secuta sunt: ideo non nisi cum magna cautione id faciendum. Ista suppressio, meo iudicio, a quadam necrosi renum est, aut quia refunditur alio serum, aut quia facultatis naturalis casus est quidam & imbecillitas. Et pace doctiorum dicam, in talibus suppressionibus venæ sectioni locus non est, nisi præparce. At, dicunt, febris est. Unde suspicantur inflammatoriam dispositionem causam istius suppressionis. Errant. Nam suppressio seri, & refusio in genus venosum facile febrem advocat. Et aliquantulaeductio sanguinis tolerari potest. Hippocr. in 3. Aphor. dysuriam, & stranguriam valde senibus proprios morbos asserit: quod ad imbecillitatem referre oportet, & facilem obstructionem in illis, quia vasa facile collabuntur, & connivent. Et si videmus quosdam etiam juvenes, quum agrotare incipiunt, statim imbecilles esse valde, & ὀδύνη, multo magis id senibus eveniet, quibus fortes non sunt febres, quia paucus calor, & frigiditas, & siccitas est magna. Unde inepta sunt instrumenta. Immo fieri potest, ut in principiis morborum sine calculo, aut renum proprio vitio sit urina suppressio, ab oppressione naturæ. Et quia quum multa sit cruditas, dum sese expedire vult, omnia confundit, & perturbat. Urina suppressio contigit servo Joannis Patronillart, prout purgatus est, ita facile minxit.

14. Biliosus, & siccus erat. Cujus rei credibile est tonsorem rationem non habuisse.

15. Quid impedit, quominus, ob mali diuturnitatem, ren diathesin concipiat, cujus occasione tabes corpori eveniat?

16. Vetulis, & plerisque aliis latus dolentibus qui sanguis detrahatur, in superficie refert albam pulvem. An non hoc a cruditate est? Si cruditas, cur audacter hinc detrahendi sanguinis occasio sumitur? Item, D. Vicario Sancti Geru. quicumque sanguis detractus est anno 1575, is corruptus apparebat, & in superficie veluti pulvem referebat, anno 1576. quum adhuc de vetere morbo quereretur, detractus est florentissimus. An non quia sanguis, qui olim erat pituitosus, coctus, & mitificatus, sanguinis laudabilis naturam recepit?

17. In talibus χανοχρόοις, sanguis laudabilis ipsa sectione apparet, at qualitativus alienis præditus est, est enim acriusculus, & biliosus nimis. Hic contra putredinem se tuetur. At quibus dulciusculus sanguis, is facile alteratur, & corrumpitur: & qui abundant eo sanguine, facile in febres putridas cadunt. Unde Hippocrates in Epid. lib. 6. candidos valde fortassis febriculosos dicit. Quia in iis sanguis facilius corrumpitur, nisi pituitosi sint valde. Aliis nigrioribus & biliosis, præsertim si non sint πικρὸχρόοι, non ita corrumpitur sanguis, nec in febres facile putredinales incidunt. In tabificas, & nescio quas febres facile. Et ut tandem aliquid definiatur, observatur experientia, sanguinem biliosum raro corruptum apparere. Nam quum in biliosis corporibus abundet bilis, ea facit quominus putrescat sanguis. Quamquam non desinit esse vitio.



vitiosus, & morbosus sanguis aliis intrinsecis qualitatibus: sed primis qualitatibus non ita agrotat iste sanguis.

18. Quibus hepar est calidius, iis venæ sunt ampliores. Verum id est si simul humidius, & si ejus viscositas sit laxior: sin calidius & siccus, non ita ferunt evacuationem sanguinis: Quibus enim venæ sunt angustæ, iis maximam partem detrahatur etiam in morbis laudabilis sanguis. Nec nisi magna de causa aut corrumpitur, aut rei alienæ admistionem recipit. Et quoniam venæ fere sunt capillares, purior & biliosior est sanguis. Ita enim perspersus per capillares totius corporis venas, sanguis etiam in valde cacochymis laudabilis est, saltem quoad sensum. Nam potest aliqua esse qualitas inexplicabilis. Alii id referunt ad sanguinem biliosum, acrem & salsum. Talis enim sanguis non facile induit putredinem illam manifestam, sed alia ratione saepe natura est infestus.

# CONSTITUTIO VERNA, ET ÆSTIVA

Anni Domini 1576.

NON fuit hæc tempestas morborum ferax. Aquilo mensis Martii, & Aprilis partem aliquam perflavit. Quod nos videre potuimus, duæ maxime partes morborum, qui sparsim vagati sunt, auctores fuerunt; caput, & venter inferior. Hic innumeros dolores hypochondriorum intulit, per quamdam expressionem inferne sursum, mali feri & ichoris a cacochymia manantis. Hi dolores falsas nothasque pleuritides retulerunt. Nec tam de secanda vena cogitavimus, quam de purgando. Quamquam & phlebotomiæ locus fuit. Dolores erant sævi, & inter ceteros adoriebantur mulieres, præsertim valde oxythymæ, & quibus anxietas ægritudoque aliqua fuit. Febres ii dolores accersebant satis malas. Caput autem innumeras fluxiones toto mense Aprili, Majo, & Junio expressit in maxillas, dentes, guttur, humeros, brachia. Vidimus multos, quibus hemiplegia minabatur, aut paralytis. Multis resolutiones quædam musculorum masseteron evenerunt. Serum malum & cacoethes a capite manabat. Et oportuit necessario ad venæ sectionem descendere ob dolorum acerbicatem. Parulides multis, & quædam putredines maxillarum contingere. Denique caput multorum malorum origo fuit. Dubitabatur tamen an istæ affectiones brachiorum, & articulorum essent omnino a capite, an etiam per metastasim quamdam evenirent, natura se se exonerante, & a genere venoso in nervosum humorem excutiente. In quibusdam revera a capite malum erat. In aliis concurrebat etiam cacochymia corporis. Nam vidimus, qui omnino immoti manerent, quum tamen caput

non



non doluissent, nec in partibus superioribus quicquam alienum sensissent: Sic videbatur quadam diffusio humoris a genere venoso in nervosum, & veluti expressio.

*Morbilli  
omnes  
corporis  
& tempo-  
ris con-  
stitutio-  
nem se-  
quuntur.*

Ad æstatem morbilli pueros infestarunt, profluvia alvi comitabantur: ingens humorum erat corruptela. An morbilli *ἀπὸ τῆς* sunt? Revera abscessus sunt maxima ex parte, & sequuntur constitutionem corporis. Quamquam temporis conditio vires nescio quas addit. Sed revera a corpore est id quicquid est. Et si solum esset hoc ab aere, solis excretionibus, & influxibus malignis id eveniret, & eas solis medicamentis alexiteriis oppugnaremus. At ingentia profluvia alvi quæ sequuntur, & quæ nisi sequerentur, multo deterius cum agris ageretur, declarant cacochymiam corporis ad id maxime conferre. Et oportere etiam solennia & vulgaria aliorum morborum remedia præscribere. Et hujus cacochymiae, quæ revera habet aliquid præter communem communis cacochymiae sortem, virus est id quod in cutim efflorescit.

Quæstio esse possit, an non phlebotomia confert in istis defluxionibus a capite, licet humor dolorem excitet? Frigidus enim videtur, & potius apophlegmatismis, aut errhinis esset repurgandus, quoniam illac viam quærit, dum cerebrum quodammodo diffunditur ac liquatur, quod Hippocrates *ἀλγιστὴν* vocat. Tamen quoniam videmus in locis calidioribus, pote carnosus facile phlegmonas excitare, si quid tale cogit, forte a phlebotomia non est temperandum.

*Bubones  
sunt si-  
gna vi-  
scerum  
male af-  
fectio-  
rum, &  
natura  
vel qua-  
litate,  
vel  
quanti-  
tate hu-  
moris ir-  
ritata.*

Historia morbi Dominae Catharinae Grasteau satis docet quid sit illud Hippocratis, Bubones sunt signa viscerum, *τὰ βλασθήματα ἐχόντων*. Nam quum natura, aut in emunctoria hepatis, aut alias partes se se exonerat, signum est quod ea vel qualitate, vel quantitate humoris irritatur. Quanta colluvies humorum ex hoc corpusculo expulsa est? Ideo quoties apparet de ejusmodi tumoribus in inguine, dum per *ἀπόθεσιν* id facit natura, audacissime purgare oportet, & frequentissime.

Historia morbi D. Dormoys, cui factus in serotum abscessus, cum prolapsione intestini (quæ ei frequens erat, post dolores colicos a materia valde biliosa) satis nos monere debet, ut intrepide moliamur suppuratum etiam in partibus istis, quas tam facile putrere dicimus. Sed credo quod in iis multus est calor naturalis, qui impedit quominus juxta omnium opinionem tam facile putredo accersatur. Nisi forte materia sit valde *κακοήδης*.

Vidua Beasalda humore salso, & valde nitroso abundat, Et licet a vino abstineat, putat se in ore saltem habere. Immo totum ejus corpus tali humore abundare videtur. Admirabilis est effectus humoris illius nitrosi.

Vidua Joannis Martini, quum septimo die valde debilis esset, & jam adesset *πέγχεος*, spem nostram mortis fefellit, & præter opinionem convaleuit. Ter secueramus venam, licet esset sexagenaria. Nisi impetum morbi statim fregissemus, credo quod vix evasisset.

Mulier ad insigne Cygni albi dolore ad regionem hepatis tenebatur. Erat qualem paullo ante descripsimus. Respirare non poterat. Sudore totum corpus pene difflebat. Tamen post tempus aliquod in eo sudore venam secui-  
mus, quod res urgeret. Ad diem criticum hæmorrhagia ex nare opposita.

Nam



Nam dolor ad hypochondrium dextrum erat. Fluxit copiose. Non repressimus. Mulieres aliquid moliebantur. Convaluit. Numquid profuit ista hæmorrhagia? Et tamen erat oppositi lateris.

Febres quæ vagabantur, partim ex iis quædam erant longe, ut quæ corpora *ἄσπρα* corripiebant; partim breves. Acutæ satis & valde molestæ. Quod mirum fuit, in multis sudores aderant maxima febris parte. Et dubitabamus, an tuto dari posset aliquid, aut tentari. Nos referebamus istius sudoris causam ad copiam mali feri, quod facile ob calorem ambientis effluebat, præsentem & iuvante calore interno, qui attenuabat. Quod si diaphoreticus fuisset, aut per modum expressionis, aut ratione imbecillitatis, non ita audacter aliquid tentavissemus. Hoc patefecit historia morbi Spiritus nomine, servi domini Scaeronii Consulis; & ejus mulieris, quæ moratur ad insigne Cygni albi.

Nobili viro repente oboritur dolor paullo supra orbitam oculi, cum tumore quodam exiguo. Administrantur remedia anodyna. Aliquantum proficitur. A decima matutina ad quintam ferotinam dolor perseverabat *ἀπὸ πρὸς τοῦ*. Sequentibus diebus idem contingebat. Paullum admodum aut anticipabat exacerbatio doloris, aut retardabat. Arteriotomia celebrata. Admotum emplastrum de ranis. Concessit aliquantum dolor. Uno ante anno litum ex hydrargyro sustinuerat. Reliquias Danaum existimabamus. Exitus acta probaturus est. Admirabilis hæc periodus ad meridiem, quum luis venereæ reliquæ moveantur de nocte. Vide ante.

Filia Tassini grandiuscula dolore, sinistram sincipitis partem occupante, divexata est. Fluxio erat in dentes dolorifica. Qui dolorem humor committebat, calidiusculus erat, & quasi siriasin quamdam committens. Interdium sat bene habebat. Vesperi exacerbationes. Oculi paullum feroces, lacrymabundi, rubentes. Agitationes, & jactationes, somni vacuitas. Volenti dormire innumera phantasmata occurrebant. Suspicabamur aliquid esse a partibus inferioribus. Melancholicum videbatur. Tamen in cerebro malum figebatur. Remediis etiam lenientibus, & paullum refrigerantibus non minuebatur dolor. Immo, more morborum ab atra bile natorum, exacerbabatur magis. Quid illud est?

Idem contigit Consuli Regio, & præ dolore nullo constitit loco. Sed malum non adeo rebelle, ut in superiore muliere.

Joannes le Coq per diffusionem humoris a capite quibusdam primum particularibus convulsionibus captus est. Magna copia pituitæ ad os fluebat. Epileptico modo convulsus est. Caput aliquando læsum fuerat, ut audio. Gulæ & Veneri indulserat nimis. Nos in purgationem capitis incumbendum voluimus. Tamen aliquibus post diebus febriculæ occasione inductus Medicus venam secuit. Non multo post interiit. An non in Epilepsia mittendus sanguis? Nequaquam, nisi aut suppressio sit aliqua solennis, aut sanguinis copia adsit, aut translatio maligna, & summa partium inferiorum obstructio. Sed ratione cerebri vix confert.

3.

*In Epilepsia nō mittendus sanguis.*

In vico hortorum uxor fabri lignarii peperit. Nescio quid aliud evenerat, sed ab eo tempore singulis quibusque mensibus febre corripitur, quæ quadraginta horas durat. Deinde succedit sudor copiosus. Convalescit. Quid declarat menstrua hæc febris? Notandum hoc, Virgo quædam, domini Budé ser-

*Febris menstrua & octavo quoque die repet.*



*Consilio  
48.*

va, octavo quoque die febris corripitur, ut audio, & hoc illi valde molestum est. Filius Stephani Tarteron tertio quoque mense febris occupatur. Et periodi certæ sunt, quod nos in primo tomo Consiliorum meorum annotavimus.

*Gentili-  
sii morbi  
familia-  
que egro-  
ransium  
proprii,  
& vera-  
naculi  
Medico  
cogno-  
scendi.*

Filia Præsidis Turnebulle Rothomagi quamdam in gingivis excrescentiam carnis habet, & dens corrosus apparet. Dubitant an sit epulis ordinaria, & an tuto caro ista exedi possit, aut secari. Quidam oculatus, & acutus Medicus statuit, non nisi cum meditatione tractandum esse hoc malum, alioqui rem plenam esse periculi. Quod si simplex quædam excrescentia esset, nil tale eveniret, sed quoniam aliquid est gentilitium, ideo cautius agendum. Pater ejus nasum adeo ingentem habebat, ut sextuplo majorem & extuberantiorē diceret. Hoc declarabat aut materiei summam superfluitatem, aut quod malignum excrementum natura in hanc partem deponeret. Hic quum consuleret de minuendo naso, monitus est ne quid tentaret. Alioqui carcinomatis metum esse. Idem ejus filia contingere potuit. Sic extuberantia illa supplet nasum istum. Et hoc aliquid est peculiare. Externi Medici parum de ea re solliciti tentare aliquid voluerunt. Inde gravissima symptomata oborta sunt, & malum pejus factum est.

Hinc sciendum plurimi esse in arte Medica ponderis, scire, qua quis sit familia ut morbi proprii & vernaculi cognoscantur. Alioqui lapsuros esse Medicos, qui aliter fecerint.

Procurator Regius quum febre jaëtabunda teneretur, ad septimum diem interitus interijt derepente. Urinæ valde flammeæ erant. Nulla argumenta coctionis præcesserant. Dejectiones albicabant. Phlogosis erat interna. Bene habere videbatur. Sanguis detractus viridis & pessimus. Morbus erat pestiferus. Et credo celerioris mortis occasionem fuisse; quod circa septimum diem datum esset medicamentum. Quamquam in aliis multis vidimus ita celerem mortem fuisse, quum omnia legitime administrata fuissent. Et mirum quod una cum ictero ipso apparente intereant. Ego vero credo icterum talem, insignis inflammationis signum esse, ut necessario mors consequatur, nisi certa sint coctionis signa. Id enim quicquid est, symptomaticum est.

D. Florentia quum ad frontem, præsertim circum ossa ethmoidea, dolore intolerabili teneretur, consultata est phlebotomia. Hac celebrata, per mensem fere unum dolor major exstitit, ac si natura crisin aliquam solutionemque mali facere vellet. Post eum conatum sensim malum desit, & aliquanto post multo melius habuit.

*Catar-  
rhosi non  
ferunt  
vena se-  
ctionem.*

Plerique sunt valde catarrhosi, quibus modo in propinquas partes, modo in remotas humor fluit, & varias morborum ideas facit. Iis multi audacius demunt sanguinem. Audito leviusculi morbi nomine statim ad secandam venam accedunt. Ad id commode nequaquam. Nam alias cerebrum proventum habet humoris, quia calidius, & attrahit; aliquando quia frigidius, & congerit. Aliquando quia ipsum per se funditur & liquatur, & id consumi cerebrum vocat Hippocrates 6. Epid. loquens de defluvio capillorum, quod consumptionem cerebri consequitur. Ergo si quid oritur, contemplari oportet quomodo id fiat. Nam tam liberaliter sanguinem mittere, facta in aliquam par-tem



tem fluxione, temerarium est. Caput pituitæ vulgo sedes statuitur. Muci copia id designat. At humore frigido, aut pituitoso, aut mucoso ita defluente, & dolorem morbumve pariente, quid attinet phlebotomare? Id non faciendum, nisi confundatur humor cum sanguine, & cum alteret, & dolores pungitivos excitet. Immo credo in hoc casu anodynus præeuntibus provocationem sudoris valere. Sæpe enim serum id facit. Et post provocationem sudorum metasyncriticum aliquod confert. Quo modo vulgus sæpe Medicos superat, usu emplastrorum ex pice. Quod non facit Medicus, nisi cum præmeditatione. Sic prudentiam, & cunctationem Medici, unius idiotæ festinatio, & imprudentia vincit.

Itali cujusdam pellex quæsta est de dolore ad imum ventrem. Pertinebat ad utrumque inguen. Paulo ante fluxerant menses, sed non abunde. Ad imum ventrem obortus est dolor, & is fixus erat. Conjecimus esse dispositionem inflammatoriam in utero, aut circum partes ejus. Multiplex fuit venæ sectio. Et ea allevabat. Tandem multa colluvieeducta visa est convaluisse.

In hospitio Senonensi mirum quod contigit. Æger vino deditus, sicco & squalido hepate, ut videbatur, valde cacochymus febre assidua vexatur. Circa mammam sinistram emissarium aliquod erat, a vulnere reliquum. Ac quotidie aqua saniosa a loco illo manabat, & bene habebat. Sepe rigores illi contingebant, & sudores, & gravissime habebat, & de funere cogitabatur. Sed quum natura non bene moliatur, nisi cocta materia, ista erant *νεύματα*. Induruerat hypocondrium dextrum, & veluti *ιντερώδης* fiebat. Tandem multa abacta colluvie convaluit. In febribus judicatoria aliquando allevant, sed relapsus faciunt. Quod maxime huic ægro contigit.

Adriano Valæo septuagenario fere detractus bis sanguis ad sex fere vascula. Tria prima, ut narrabant, continuere sanguinem fœtentem, adeo ut vix ferre odorem possent. Et tamen convaluit. An non talis sanguis hypostasim faciet fœtentem?

In vico *Garnier sur l'eau* a suppressione fluoris alvi, & quum immoderatus vino uteretur æger, dolor & tumor utriusque hypocondrii evenit. Fluebat alvus liquidis excrementis. Et Medicus non audebat secare venam. Tamen nil prius reperimus ad sedandam tacitam inflammationem, quam quater sanguinem demere.

Cur multi diu integra sanitate fruuntur, quibus nec secta vena, nec datum medicamentum? Alii, & sæpe secatur vena, & datur medicamentum, & valde lubricæ sunt sanitatis. Credo quod corpus in malam consuetudinem adducitur, & quod dum sæpe purgatur, desinit ali, id quod Celsus animadvertit. At, dices, nulla forte necessitas fuit? Immo plerosque vidimus, qui obstinato quodam animo Medicorum remedia averfantes, licet profluviiis dysentericis, tertianis febribus aut quartanis detenti fuerint, sine ulla noxa ab iis morbis evaserunt. Sic inutilis fuisset pharmacia & phlebotomia. Nam credo pharmaca naturæ vim inferre, & humorem in mesenterio latitantem movere, qui dum cietur deterior fit, quam si quiescat. Et revera *ἡ φύσις ἵψ' ἑσθ' ἰσχυρὸν ἰσχυρὸς*.

*Natura  
sæpe mor-  
borum  
medica.*

Innumeri sunt, quibus solennis est evacuatio per hemorrhoidas, nares, alvum



*Optima  
medicina  
non uti  
medicina*

alvum & cetera, immo effatu dignas habent sponte prodeuntes evacuationes: hisdem aliquando tricesies vena secta est. Innumeri sunt alii, quibus nil horum contigit, & plus quam alii comedunt, & non melius colorati sunt, quid hoc rei est? An quia peculiaris est humorum generatio pravorum in quibusdam, quæ non est in aliis? An quod optima medicina sit non uti medicina? At dices: Etiam quum illi, qui diu sani vixerint, ægrotant; graviter id fit. Quid tum?

In morbis Medico multum est negotii sæpe: Nec enim solum ei cura est habenda mesenterii; sed pulmonum, capitis. Etenim quod alvo contingit, idem & ceteris partibus. Alvus sæpe, quia commune est receptaculum potulentorum, & esculentorum habet evacuationes, & καταρρέει. Idem aliis partibus evenit. Postquam enim diu congefferunt excrementa, tandem minima occasione externa, laxatis veluti fibris, exonerare se volunt. Hinc tussendi diuturnæ molestiæ, defluxiones, diarrhœæ, & in febribus longis ῥέματα, ut auctor libri de Typis annotavit. Et id valde annotandum, ut reddatur ratio τῆς συμπλοκῆς, ἢ μίξεως τῶν νοσημάτων.

*Prout  
humores  
quantitate  
aut  
qualitate  
pec-  
cant va-  
ria indu-  
cunt sym-  
ptomata.  
Biliofi &  
melan-  
cholici  
sunt, in-  
geniofi.*

In eodem morbo mox dolores pectoris, mox capitis, defluxiones in oculos, raucedines, tormina & vermina, unde hoc? Quia omnes partes se exonerare & defæcare conantur. Humores habent quamdam fermentationem, & habent ebullitionem quamdam. Alias irritat quantitas, alias qualitas. Hinc varietas symptomatum & morborum. Atque eorum effumatio, & pars spirituosâ dolores capitis accersit. Id declarant subito orti dolores in febribus. Et alias cancrôsâ fit dispositio, alias chæradica. Idque pro proprietate humoris. Et τῶν πνευματικῶν ἱατρῶν forte haud est absurda opinio. Sed & mirum, quod a pure contento in parte fumus elatus crudelissimos dolores accersit, & atrociam inducit symptomata. Id declarat Tassini historia prima libri 2. Consiliorum meorum.

Ingeniofi sunt melancholici. Biliofi sunt ingeniofi, & melancholici sunt ingeniofi. Ingeniofi sunt melancholici, dum assiduo animo multa volvunt, eaque sublimia, quorum sæpe eventus est admirabilis. Et tametsi melancholici per se non erant, assiduitate vigiliarum spiritus fiunt squalidi, sanguis denigrescit, & melancholicus fit. Reses est enim & ignavus. Biliofi sunt ingeniofi, idest, prompti, & expediti ad excogitandum, sed fatiscunt, nec diu idem versare possunt uti alii. Quidam enim retroconvertit eam propositionem, *Melancholici sunt ingeniofi*, imo ait, ingeniofi sunt, & fiunt melancholici.

Autumnales morbi, & præsertim febres pessimæ sunt. Et levi de causa febris repetit, ob humorum adustionem, & penitiorem vim putredinis. Nam quum humores per æstatem adusti sint, immo & partes internæ quadamtenus siccatae sint, & squalidae factæ, maxima est in febrem aptitudo & proclivitas. Nec facile morbi tales depelluntur, quia habituales fiunt. Ac præclarum esset philosophari de humorum, & morborum autumnalium proprietate. Nec enim inæqualitas temporis horum malorum auctor esse videtur, ut placet veteribus. Est alia quædam abditior & secretior causa. An quod eo tempore serum dominatur, ut placet Hippocrati? An quod, ubi est infirmitas, ibi morborum est proventus & contumacia? At autumnus peculiarem hominibus

*Seri pro-  
ventus  
& par-*



conciliat imbecillitatem . Nec vis elucet & apparet ut aliis in temporibus . Quod declarant ipsæ arbores, quæ folia relinquentes omnes senescunt . Si id quercubus evenit, cur non homini quercubus imbecilliori?

*tium im-  
becillitas  
autum-  
narium  
morbore  
causa.*

Joannæ le Prevost autumnno febris vehementissima, omnium membrorum dolor asperrimus, & impotentia fere . Articularis erat orgasmus, & lassitudo ulcerosa . Si materia in interiora potius irruisset, mortua derepente fuisset . Sectio venæ repetita contulit . Sanguis est detractus valde impurus . Nam alieni humoris erat mixtio . Miror quomodo sine sudore convaluerit !

Petrus Rebetius a destillatione ferina, & diffusionem humoris, non a capite tantum, sed reliquis partibus ita undecumque est oppressus, ut thoracem dilatare non posset . Externum erat malum, & dolorificum . Cruda & maligna erat materia . Et eadem est quæ catarrhos suffocantes facit . Febris fuit potius symptomatologica . Multo alvi profluvio liberatus est . Admirabilis hic fuit morbus, & opinione Medicorum major . Facultas animalis non erat imbecilla, nec vitalis, nec naturalis . Mirum est, quod ἐφίδρωσις contulit; sed ea non tam fuit ab imbecillitate naturæ, quam a particulari redundantia humoris naturam molestantis . Circa tricesimum aut 35. diem sudor subfrigidus erupit toto corpore, foetens, & venenatus . Infecit enim eam custodem, quæ manum corpori sudanti applicaverat .

Josserius Procurator, magno metu territus, aliquot post diebus hypochondrium sinistrum doluit . A vetere cacochymia serum putre subierat partes istas, & vis erat atrabilarii humoris . Secta statim vena . Neutrum in latus decumbere poterat ἀπὸ ὑπέρως fere . Si biberet vinum, illud dolorem afferebat, & sensum cujusdam acrimoniæ . Ter repurgatus, & materia feculenta valde exclusa convaluit .

Carolus in cœmeterio Sancti Joannis suppressione urinæ laborabat . Credibile est id fuisse a phlegmate obstruente, accedente & nonnullo tumore osculi vesicæ . Dolor non erat, itaque nec inflammatio . Mirum an tumor derepente fieri potuerit . Conabatur excernere . Conatus iste in corpore impuro materiam ad vesicam præcipitavit . Concursum est ad diuretica . Malum auctum est . Vesica implebatur urina, sed aliquid impediēbat . Diureticorum usu facta est humorum veluti conferta in vesicam prolapsio . Testabantur urinæ . Nam copioso sedimento erant plenæ . At non erat sedimentum proprie dictum; sed humorum colluvies . Tandem deprehensus tumor osculi vesicæ misso in anum digito . Multis remollientibus adjutus est . Convaluit . Ante nullo modo excernebat urinam, nisi immisso cathetere . Malo desinente successit ingens scroti tumor . Unde hoc?

Joannes Lescotius febre, decimo quinto quoque die manifesto repetente, prehenditur . Icteriodes erat, & melancholico habitu . Natura est hypochondriacus . Omnia signa adsunt . Deinde febris alium typum servavit, deinde nullum, sed erratica plane fuit . Omnia tuta timebat . Incuntibus paroxysmis profusus erat in risum . Titillationem se sentire narabat . Ac conjiciebamus acrem humorem, finem diaphragmatis irritare & titillare . Præter opinionem citius convaluit . Juverunt illum plurimum purgationes blandæ, & ex intervallis . Ubi non tam diathesis est, quam humorum congeries, ibi facile morbi fit depulsio .

*Diathesis  
difficilem,  
at humo-  
rum sola  
congeries  
facilem  
facit mor-  
borum so-  
lutionem.*



In histo-  
ria Van-  
doli in 2.  
tom. Con-  
siliorum  
explicui-  
mus dif-  
ferentias  
sudorum,  
Consil. 12  
4.  
Sudoribus  
mananti-  
bus etiam  
sanguis  
mittendus,  
cum in a-  
nīs est co-  
natus na-  
tura, &  
fervor  
estusque  
est ingens  
eam ex-  
cretionem  
juvans.

Judith Memneæ rubiola. Hujus signa erant maxima. Sed tum morbus erat  
ἐνδύς. Sed in his morbis omnia tuta timenda sunt. Per tres dies visa est  
ἀπύρετος & πλεῖν τροφὴ λαμβάνεσθαι. Sexto die asperissima febris. Suppressio spu-  
torum. Dolor ad sinistram claviculam, quum febrit valde. Hinc pulsus est pe-  
ne vibrans & inflammatorius, sed facile confidet. De sectione venæ cogitaba-  
tur. Febris, quæ quatuordecim horas durarat, incipit frangi leviusculo ma-  
dore in modum ἐφιδρώσεως. Alii accessionis mitigatorium aut solutorium dice-  
bant, & id quicquid esset, a conatu naturæ esse crisin, in morbi maligni re-  
liquiis adorientis. Alii ab oppressione esse dicebant, & ab inani conatu. Alii  
causabantur τὸ προκαταρκτικόν. Nam vesicæ fuille admotæ sunt, quæ suo te-  
pore madorem proritant. Eventus docuit madorem istum esse causam remis-  
sionis febris. Nam mane exacerbata est eodem modo, & ad quartam vesper-  
tinam sudor aut mador paullum unctuosus apparuit. Festinare in his malum  
est, & non tam vulgo serviendum, & temere excogitanda rationes, quibus  
fidem facias legitimæ tuæ curationis, quam diligenter momenta morbi tenen-  
da. Docuimus ante, quomodo liceat aliquando mittere sanguinem etiam  
sudoribus manantibus. Quod notandum, ne quid temere fiat aut omittatur.

## A N N O T A T I O N E S.

1. **R**evera in ejusmodi fluxionibus sudorifica maxime prosunt, eaque mo-  
derata. Testis serva D. de Royssy, quæ repente convaleuit, quum pa-  
ralyseos esset metus.

2. Caute reprimendus est sanguis e naribus fluens. Nam si impetu fluit,  
& statim supprimitur, malum majus asferet. Nam Hippocrates in Proorrhæ-  
ta annotavit hemorrhagias vi suppressas convulsionem asferre. Galenus in comm.  
non tam convulsionem tamen sequi vult ob ipsam suppressionem, quatenus talis  
est, quam ob usum medicamentorum frigidorum, quæ circumquaque affun-  
duntur & applicantur.

3. Hic affectus, qui primum adoriebatur, quum tantum convellerentur pal-  
pebræ, ab Arabibus vocatur Alven seu palpitatio. De eo Manardus.

4. Est valde periculosum circa dies criticos, & in illis diebus aliquid mo-  
liri. Nam minima occasione natura perturbatur, & crisin molitur. Et si de-  
bilio sit, necessario est illi occumbendum. Unde sæpe annotavimus ex Hip-  
pocrate, cautionem eam quam summus vir adhibet; immo dum de vulneribus  
loquitur, tertio quoque die mitius agendum esse vult, & conquiescendum.  
Quod si id sit in vulneribus & affectibus externis, cur non magis in internis?  
Huc referri potest quod ἐν γαστρί τὸ πλεονέκτην solvat.

1. Revera est putredo in Autumno, quæ aliam habet proprietatem, quam  
aliis temporibus. Et minima occasione febris exacerbatur. Quia flatus est  
venenatus.

2. Revera hic morbus fuit diffusio, & liquatio quedam humorum, & præ-  
sertim in habitu corporis. Quod sanis aliquando evenit. Hoc autem evenit  
enervatis & effeminatis ipsis partibus, & nervis sero & affluente a cerebro,  
& in partibus ipsis collecto liquecente. Unde temere iis vena secatur, (nisi  
quid



quid urgeat.) Nam calor naturalis diminuitur, & facultates ipsis partibus vernaculæ laborant, unde comatosus est factus quodammodo. Et iis idem evenit, quod iis qui dormituri sunt. Nam gravatur pars & facultas.

3. Non dissimile quid contigit N. de Palayseau, diu laboravit dysuria. Excernebantur materie pituitosæ, quæ dolorem inferebant. In usu vini albi, & equitatione multus fuerat. Mejebat aliquando cruentum. Credebant lapidem esse. Frequentissimo usu hydromelitis sanatus est.

4. Mirum est, quod & puella hæmorrhagia minima occasione excitetur. Quod novum in hac ætatula. Nam & Aristot. annotavit contra naturam esse, virgines habere varices, aut menstrua, aut hæmorrhoides.

# CONSTITUTIO AUTUMNALIS

Anni Domini 1576.

**A**NNOTATUM paullo superius, quæ videatur esse de morbis Autumno vagantibus, & de ipsius Autumni temperie opinio. Annotarunt & Chirurgi hac maxime constitutione, omnia ulcera esse *δυσπεπλωμένα*. Hoc autem inclementiam, & gravitatem ipsius aeris indicat. Tamen morborum non fuit ferax Autumnus. Quartanæ febres multæ, & erraticæ vagatæ sunt. Atque maxime illud observavimus, quod Hippocrates in Aphorismis annotavit, *φθινοπώρῳ πολλῆς*. Nam conquerebantur omnes potius ægri de hypochondrio sinistro. Et quantum iudico, in morbis autumnalibus est *κακὸν δεῖν* ob adustionem, & excitantur paroxysmi inordinate & erraticæ per quamdam effumationem venenatam. Immo agrescunt potius medendo. Nec bonum obstinato quodam animo velle eos morbos deturbare, & demoliri. Et quod diligenter animadvertendum est, in morbis autumnalibus non est exacte cibandum, & observanda ea lex, & ratio victus, quæ in aliorum temporum morbis tenetur. Autumnalium enim morborum *κακὸν δεῖν* adjectione succi alibilis tollitur. Et quum humorum & spirituum sit quædam exustio & squalor, id mitigandum est, ac contemperandum bonitate alimenti. Idipsum Hippocrates, & post eum Galenus animadvertit. Ita enim Galenus, Morbis qui ex corruptione fiunt, autumnus assimilatur. Ideo qui eo febricitant tempore, continua optimi alimenti indigent adjectione. Et si vires validæ fuerint, sæpe & multa; si imbecilles, pauca & sæpius offeremus. Et paullo ante dixerat, de-  
fectum per se exigere adjectionem alimenti, corruptionem autem, *τὸ ἐπὶ τῇ πύρρῳ*. Et quod superius dictum est de adjectione cibi, idem dici potest de detractio-  
ne sanguinis. Si corruptio magna est autumno, si vires imbecillæ, cur ta-  
men liberalius eo tempore demitur sanguis? In hoc peccatur maxime. Et vi-

Comm.  
ad Aph.  
17. lib.  
1. Apho-  
rism.



Lib. 1.  
Epid. no.  
strorum.

dimus sæpe multa venæ sectione fatigatos fuisse ægros, & nil aut parum al-  
latum esse adjumenti. Sic correctio illius venenatæ qualitatis (nisi forte mani-  
festæ cacochymia cum plethora adjumenta fuerint) potius est providenda,  
quam evacuandum liberaliter, aut de alimento detrahendum. Atque in eo  
multi peccant. Quod autem suspicio esse debeat venenatæ vis in omnibus  
fere morbis autumnalibus, id patet maxime. Ægri facile emaciantur, lique-  
scunt ac extabescunt, quum tamen videantur sat belle habere, & nullum  
aut exiguum dolorem se sentire fateantur. Febres lentæ sunt, continuæ,  
symptomaticæ. Nam in diathesi consistunt, & contumaci quadam obstru-  
ctione, & vitio partium. Declarant dolores qui paroxysmis & exacerbatio-  
nibus redeuntibus sentiuntur. Nam quibusdam in sinistro hypochondrio do-  
lor percipitur, qui alias circumscribitur eo loco, alias ad claviculas usque  
protenditur, pleuritici mentiens, ut in uxore D. Gabrielis toto autumno ap-  
paruit. Alias circum regionem hepatis, ut in ea virgine apparuit, quæ  
manebat e regione Ecclesiæ sanctæ Crucis. Alias ad furas & tibias, ut  
satelliti Mabirio, & Præsidi Doursea. Alias ad os stomachi seu ventriculi,  
sensim ad os sterni perreptando; etiam sine manifesto calore, ut Burgenfi servo  
domini Chalmesi contigit: Nullus credat, quæ sit fetura symptomaton, mor-  
bos autumnales comitantium, ut Medici circa ea debeant potius esse spectato-  
res & admiratores, quam actores. Et nisi experientia id me docuisset num-  
quam id credidissem. Ac quod maximum est, sæpe in morbis autumnii me-  
dentium oleum, & opera perditur. Et ut ingenue dicam, idem ingenium vi-  
dentur habere morbi autumnales, quod & carcinomata. Ac non mirum si  
ægrescant medendo. Hæc annotata volui, ut certiores facti de more, & indole  
istorum morborum, & in diatetice, & in pharmaceutice aliter nos geramus  
quam in aliis morbis. Ac hoc verum assevero, in magna quartanariorum ilia-  
de, & fetura anno Domini 1571. ex quartanariis, qui & phlebotomiis, &  
medicamentis vexati sunt, omnes fere perierunt. Qui incurati fuerunt, ii  
fere omnes naturæ vi ad mensem Martium sensim convaluerunt. Vide quæ  
in primo libro annotata sunt.

Arthri-  
ci offen-  
duntur  
frequen-  
ti venæ  
sectione.

Libro primo nostrorum Epidemiorum annotavimus ex Theophrasto, &  
Galeno, quæ sequi soleant incommoda ex frequenti sanguinis e brachio de-  
tractione. Nunc unum annotare oportet. Multi sunt quibus arthritica flu-  
xiones sunt, & propter dolorem subinde sibi detrahi sanguinem patiuntur.  
An non peccant? Ita sane. Quia corpus & refrigescit, & nervi debilitan-  
tur, & quod majus est, facultas retentrix infirmatur: Immo & bis coque-  
re natura cogitur. Nam dum effunditur coctus sanguis, alium coctum vult  
sufficere. Hac imbecilliore facta, dum humores in sua statione, & præsidii  
non sunt, dum statarii quoque non reguntur a natura, facilius in partes pro-  
cumbunt. Et hoc notandum est.

3.

Nobilis mulier putat se in ventre habere. Novem menses venter tumet. Con-  
ceptus signa omnia. Lac in mammis. Dolor mammarum magnus. Post no-  
num mensem sanguis copiose fluxit. Non plane venter detumuit, nec mamma.  
Putamus molam esse. Tamen ea narravit se sensisse agitationem in ventre ma-  
ximam, ac si puer esset. Exspectamus quorsum tandem tumor hic evadat.

Mirum



Mirum id de quo conqueritur quidam. Ait enim sibi dolorem esse in ventriculo pene intolerabilem. Et is dolor exacerbatur, maxime quum bibit vinum. Et illud sumptum aliquot post horis vomitu cogitur excludere. A ceteris non ita offenditur. Unde hoc? Hypochondriacum illud esse videtur. Et phlogosis est, & dispositio inexplicabilis ea in parte. Idem contingebat mulieri splenicæ, & melancholicæ. Si enim hauriebat vinum album, dolor in sinistro hypochondrio erat intolerabilis. Idem Jofferio Procuratori eveniebat. Vide quod ante scriptum est.

Jo: Chalumeau annos natus 50. aut plus eo, corpore squalido & visceribus pari modo affectis, nephriticis symptomatis conflictatus est. Dolor fixus. Excretio nonnullorum lapidum ex intervallis. Ren sinister lapide angulos obtusos habente obsessus est. In ureteris principium implantatus deprehensus est post anatomen. Febris conclusa plus in recessu, quam in fronte habens, adustio & squalor. Extimus habitus aliosus. Lingua squalida & horridula. Æstus & sitis. Meiebat plus justo. Urina aquea, plane. Sensim extabuit. Diabete interiiit. Ren alter lapide non obsessus, justo minor erat, & pene collapsus erat. In altero lapis prædictus deprehensus est. Nullum commemorabile vitium, quod sub obtutum caderet. Sed morbus partium sæpe τῆς ὅλης σείας est, & sæpe sitis est renum irritata facultate attractrice. Et hic morbus inexplicabilis est fere. Immo hepatis δυσκράσια, & venarum cum dispositione humorum nitrosa, & saluginosa, facile communicatur renibus. Accedit quod ad partes laborantes facile serosa excrementa depelluntur, & confluunt. Quæstio esse potest, quomodo ren tam male affectus serum a sanguine secernit? cur non sanguinem saniosum & serosum, aut serum sanguinolentum præterlabi sinit? Id pluribus explicandum foret. Nam quum quatuor sint in parte facultates ab elementis profectæ, una potest laborare integra altera, prout qualitas, quæ eam facultatem juvat & fovet, potius laborarit quam alia. Accidit quod ren, tamquam officialis pars, peccaverit, ut quæ plus attraxerit, quam oportuerit; tamquam pars privata, non desierit nutriri; unde facile & belle secrevit serum a sanguine. Et quum sanguis multum habuerit feri, ejusque nitrosi & mali, paucum laudabilis succi: non mirum si malum malo cumulatam fuerit. Immo sæpe ren auctior est & major, sed non commodo agrorum. Idem enim contingit, quod & iis, quibus lien major est. Hippocrates autem scripsit, „ quibus lien efflorescit, iis corpus minuitur. Vide supra historiam viduæ „ Barnabæ Panthou.

Nobilis quidam ex equo decidit. Attonitus remansit diu satis. Copiose fluxit sanguis ex aure sinistra. Verebatur de fractura cranii. Tamen audio, illum tali sanguinis fluxu liberatum.

Quæstio est, non contemnenda de jusculorum usu ad analepsin & impinguationem. Sunt qui frequentibus jusculis utuntur, tum ut habitiores fiant, tum ut alvus non ita astricta sit. Aliis id non placet. Nam intestinorum corruptionem ex frequenti jusculorum & rerum liquidarum usu consequi posse putant. Nam & feces liquidiores, & aqua dilutæ foetentiores sunt. Item quum serum morborum maxime sit parens, si intestina multo humore madeant, si hepar multum aquæ attrahat, sanguis fit serosior, & hepatis, immo & ipsius

*Si pulmonis siccis & calidis signa adsunt, juscula sunt propinanda.*

6.

massæ

7.



massæ sanguinis σύσαςις quodammodo dissolvitur, ac elanguescit. At εἰσωνία, & συντονία, & firmitas partium actionis melioris causa existit. Aqua autem & aquea dissolvunt: nec enim τὸ πλεῖν γλίσσαςον habent, idest glutinositatem, quæ partium robur conciliet.

8. Nicolai Rassii historia commemorabilis. Febre continua laborabat, & quæ aliquid habebat aut τετραμορῆς aut ἡμιτετραῖον. Adeo obscurum fuit de morbo. Pulsus fere perpetuo frequens fuit, & demissus, qualis in valde infirmis tractatur. Et tamen est habitu satis bono, & veluti athletico. Istius frequentia & crebritatis pulsus causam non poterant agnoscere Medici: Alii ad infirmitatem referebant, alii ad cacochymiam, alii ad plenitudinem, alii ad oppressionem instrumentorum. Et quum pulsus naturaliter ei sit demissus & parvus, ea parvitate manente, sola frequentia contra naturam erat.

Jam ante annotavimus, commemorabile illud esse, quod observatur de humorum diffusionem, quam Hippocrates ἡς κυμῶν διάχυσις vocavit. Certis enim temporibus, certis in morbis, certis ætatibus ea fit diffusio, quæ non in capite solum, & a capite solo fit, sed & in partibus aliis. (Unde male omnem destillationem a capite arcessunt, a parte enim in partem fit.) Id autem fit per imbecillitatem quamdam partium, facultate præsertim retentrice imbecilla: Et quo partes sunt sicciore, eo videntur pluribus istis humiditatibus abundare. In toto corpore, & singulis ejus partibus est quædam συντονία, idest, partium, substantiarum, & facultatum contentio, qua perseverante omnia rite administrantur. Nec est dispositio ista κατὰ φύσιν per imbecillitatem, quæ in multis esse solet. Bisariam enim partes inferiores labefactantur ob defluxum, alias humore ab aliis partibus in has depulso, & in hoc vis pellen-  
tis naturæ apparet; alias laxatis veluti fibris defluente humore in partes. Et hic posterior modus est deterior. Nam tunc partium & excipientium, & earum a quibus manat humor, συντονία concutitur ac evertitur. Et Medicis idest muneris, ut quantum fieri potest, roborent partes istas, & contentionem istam partibus restituant. Bene hanc dispositionem σύντηξιν, aut συντηκτικῶν dixeris sine febre: Eaque admirabiles habet in corpore eventus. Atque aliquando eo id procedit, ut partium fiat quædam, ut ita dicam, denaturatio, & laxatis veluti fibris magnus apparet proventus excrementorum, pituitæ diffusio, tinnitus aurium, flatus, & id ob paupertatem caloris naturalis non satis elucentis apparet. Et id tale in rerum naturam cadere sæpe vidimus, & maxime Claudio Pelotio contigit post vigilias assiduas. Aliquando ob dominatum caloris fundentis. Unde in quartanis febribus longis profusiones pituitæ, catarrhi, & ῥέματαισμοι apparet, fundente nimirum ac liquante calore, & partibus imbecillis redditis.

Mirum quomodo hepar, cerebrum, cor, lien, quæ principatum habent in corpore, pravi sint succi, quum tamen videantur puriore sanguine ali & nutriri. Si enim vim habent principem in corpore, & temperamentum habent bonum, & oportet meliori succo nutriri. Quamdiu vivitur interna se se exonerant in externa, & si quid spurci & impuri sit, id in cute apparet. Quod declarat aut vim partium istarum, aut excellentiam partium exteriorum. Ut quemadmodum in depurando, ut sic loquar, repurgandoque auro ultima mu-  
ratio.



ratio perfectissima est; ita quoque extimæ partes, dum ultima assimilatione, coctione, & agglutinatione aliquid moliuntur, & contendunt ad melius, & ad maiorem perfectionem, quam quæ antea fuerit, non possunt minimum inquinamentum ferre. Et sic efflorescentia quæ fit in cute, seu fit pustularum, seu scabiei, non est necessario argumentum rei intus male gestæ, sed quod in perfectissima elaboratione (cujusmodi fit in habitu corporis) exquisitior debet esse ῥῆς ἐρεργεσιῶν, & superfluatorum secretio.

Primo libro annotavimus, quid incommodi sequatur, si dolentis actu brachii, aut infirmioris vena aperiatur. Dubitant enim sæpe de ea re Medici.

Joannē le Prevost, & innumeris aliis de manuum dolore, & brachiorum conquerentibus vena ejusdem partis dolentis aperta est. Et nil inde deterius evenit. Et in febribus laboriosis ex ipsis etiam partibus laborantibus sanguis magna utilitate demitur. At circumspectus Medicus esse debet. Si brachium per se infirmum, aut casu aliquo: si stupet, aut sensus est veluti formicarum decurrentium, cautius & cunctantius sectio facienda est. Est enim ubi sensio ista ab infirmitate est, aut a defluxu a capite, & sectio venæ advenit, aut τῶς πρὸς τὴν κεφαλὴν, aut aliquid simile. Est ubi non a capite est, sed a toto corpore, concurrente quidem tenui sero a capite mananti. Idem in laboriosis febribus cernitur, ubi ne minimum quidem appulsum, aut blandum affricturn ægri ferre possunt. Et tunc ex ipsissimis etiam brachiis laborantibus tuto demitur sanguis. Sed magno hic opus judicio, ne male unum pro altero sumas.

Qui fit, ut ventus qui per rimulam, aut angustiore locum aspirat, (qui vulgo *vent coulis* dicitur) deterius partes afficiat, quam qui per ampliorem locum irrepit? Immo quemdam veluti σφακελισμὸν & venenatam vim infert.

Lac asininum arcet Elephantiasin, caro asinina proritat & advocat. Unde hoc? An quia carnes crassum succum generant; lac autem serosum & tenue? Hoc autem videtur absurdum. Nam Hippocrates lib. 2. de diætâ ita scribit: Quorum animalium lac tenue est, & sanguis similiter, eorum etiam carnes sunt confimiles.

## A N N O T A T I O N E S

1. **I**nitio Autumni quadam erat opinio de febrium quartanarum multitudine. Tamen pauca admodum restiterunt. Et mirum fuit, cur tam pauca essent, quum tempus satis insalubre videretur. Contra in primo libro docuimus, alio Autumno innumeras fuisse.

2. Immo in paroxysmis febrium, & morborum autumnalium vidimus sæpe & juscule, & cibos coctionis facilis exhibitos, & vim caloris statim debilitatam ac fractam fuisse.

3. Hippocrates lib. de aere, & locis observat, mulieres aquis malis & paludosis utentes, sæpe putare se alvo gestare: & ventris moles ad constitutum usque partus tempus manet, sed tandem ea moles evanescit.

4. Idem narrat se fretum consilio quorundam, qui consuluerunt, ut quotidie

ratio perfectissima est: ita in assimilationis coctione ultima alimenti perfectio, & caloris vis elucet.

10. Quid incommodi sequatur si dolentis actu brachii, aut infirmioris vena aperiatur.



tidie mane manderet salviā, & illius usu malum imminutum fuisse. Magnā pituitæ copiam educebat, ac credibile a frigidissima quadam pituita eos dolores excitatos, adjuvante quodam calore, & phlogosi interna. Item fimum equinum vino albo maceravit. Vinum macerationis magno profectu se sumsisse confitetur.

5. Hunc affectum explicat Aetius, capite de iis quibus stomachus dissolutus est, alvus autem adstricta.

6. Et Aphorismo 64. lib. 7. Aphorism. docet Hippocr. non esse dandas multas sorbitiones quum strigmenta sunt in urinis, (quamquam legitur vox ὑποχωρήματος) Et revera, ut ex precedentibus patet, & ex mente Galeni de urinis locus intelligendus est.

7. Si siccum sano est, propinquius in vulneribus & ulceribus, si provocatio sudorum tam prodest, si diata, & desiccatio tantum proficit; cur tam multi sumus in usu jusculorum? Unde Gal. cap. ultimo, lib. 4. de loc. aff. in affectu pulmonum cum corruptione, (ut saepe in agris deprehendimus) utitur omni desiccatione, utitur aromatis, & mithridatio. At dices, corpus extenuatum est. Quid tum? Oportet enim putredinem corrigere, unde vulgus non inepte dicit, hunc aut illum pulmones habuisse putres, ob rerum liquidarum, & potus copiam. Tamen in orthopnoea, & difficultate spirandi, praesertim ab obstructione, non videtur abstinendum esse ab usu jusculorum, & rerum liquidarum: Et male fortassis siccantia pulmonicis praescribuntur. Id non caret difficultate. Et unum maxime observandum est; usus rerum liquidarum ventriculi vires dissolvit, & facultas retentrix ipsius ventriculi exsolvitur. Sic & ad facultatem retentricem, & attractricem moderata desiderari debet siccitas. Porro jusculorum frequens usus hydropem pulmonis accersit. Et ut sicca impediunt expectoratum, ita frequenter usurpata humida sputum diluunt, & effeminant, ut minus aptum reddatur excretioni.

8. Iste & biliosos multos humores congerit, & crudos multos, ut sciri potest: & propterea periculosus morbus est. Nam Galenus comm. ad hist. de Sileno ita scripsit. Gravissimi sunt morbi, in quibus biliosi humoris & crudissimi succi magna colligitur copia.

9. Ista συντρονία forte potest nominari τάσις. Quum enim avis praepetibus alis subnixā volat, dicitur esse ἐν τῇ τάσει: cum telo percussā decidit, ista perit τάσις. Idem contingit in nostro corpore. Hinc sudorum eruptio critica fit per quamdam τάσιν: Symptomatica vero quamdam λύσιν, ἢ ἀναφόρῃσιν, ἀνδείσιν τῆς ἰψῆς μοέων φύσεως ἐν τῇ τάσει τινὶ ἔσσης. Sic Epilepticus paroxysmus ἐν τάσει εἶναι dicitur: παράλυσις vero ἐν λύσει τινί. Et omnis convulsio est ἐν τῇ τάσει ἐκείνῃ: paresis, paraplegia, paralysis ἐν τῇ λύσει. Quod Hippocrates 2. Epidem. declarat, & nos in historia Vandolii demonstravimus paullo ante.

10. Huc pertinet quaestio de asinino lacte, quod Elephantem arcet, quum caro asinina eundem accersat. Quum enim lac asinae sit potius ab hepate, quam ab habitu, & nutritio habitus sit perfectior, quam partium internarum: consentaneum videtur, ut potius lac asinae accersat Elephantem, quam caro ipsa asinarum.



# CONSTITUTIO HIEMALIS

Anni Domini 1576.

**H**IC considerari potuit quantam vim habeat aer, & tempestas. Nam quum auster maxima ex parte perflavisset, nervorum & cerebri œconomia plurimum labefactata est. Et revera habet θεῖόν τι. Nec enim tam est humorum parens, quam auctor διαθείσεώς τινος in partibus ipsis. Vel enim partes firmat, vel imbecilles facit. Unde flante austro βαρυκοΐαι, νωδρώητες. Quare? Quia συντονία ipsorum nervorum afficitur ac labefactatur: corpus fit καταρρώδες, fiunt in corpore quædam καταρρήξεις, modo in interno corpore, modo in externo. Si in interno, vel in alvum ipsam fiunt, hinc diarrhœæ, & alvi profusiones: Si in pulmone id fit, dolores lateris, præsertim pituita liquecente & πυδματεμύκη. Et sic de reliquis partibus. In externo corpore fiunt istæ καταρρήξεις, vel a capite ipso in subjectas partes, unde paraplegiæ, & ἡμιπληγίαι, vel in ipsissimis partibus, hinc paralyseis particulares. Sed morborum magna fetura est, præsertim paralyseon, hemiplegiarum, defluxionum, διαχύσεων τῷ φλέγματι, si caput affectum est, aut gravatum. Affectum, ut cum inclementia cæli afficitur. Unde plerique exeunt domo mane sani & sicci, qui attracto haustoque aere nubiloso, aut frigidioris auræ appulsu, statim tussunt, vocem raucam compressamque habent. Gravatum autem caput, veteris excrementi suppressione. Sunt enim quædam capita, quæ excrementosa magis sunt, quam alia. Porro inter homines vim tempestatum, & mutationum præsentunt, qui sunt λεπτομέρεσσι, & spiritus quoque tenues & subtiles habent. Porro per totam hiemem, & sub principium veris magna paralyseon fuit ilias. Et non solum erat fluxio quædam subfrigida a capite, sed & concursus cacochymiae peculiaris corporis. Hanc quidam ad cælum referebant. Juvit sæpius in his etiam resolutionibus & defluxionibus phlebotomare.

Mirum illud est, & non negligendum, quod celebres lithotomi Parisienses se observasse dicunt, nocentissimum esse medicamentum cassiam iis, quibus sectione detractus est lapis. Propterea Laurentius senior, lithotomiae prudens & peritus, contendebat primum a Medicis, λιθοτομνθέντι medicinam facturis, ut ne cassiam præscriberent. Observasse enim se asseribat multorum periculo, id medicamenti devoratum esse, & omnia in deterius versa fuisse. An quia cassia est aliquantum diuretica, & propterea ex eventu vesicam jam afflictam molestat? an quia κακόςμαχος, & ναντιώδης; Viositatem enim quamdam habet, & tormina excitat. Unde fieri non potest, quin perturbet, & turbas excitet in corpore unde vesica vim patiatur.

Cordæo Medico dolores implacabiles ad ischion. Admotum vesicatorium ex cantharidibus, ardor urinæ infecutus est intolerabilis. An tutus cantharidum usus? Cavendum ne ardorem urinæ inducat.

*Cassia  
nocet iis,  
quibus  
sectione  
detractus  
lapis est.*



*Hippocr. sect. 3. li. 3. Epid. per totū. 3.* Dumæi filia annos 17. nata, febricitavit. Huic dolor nonnullus ad claviculas & brachium, fere ad olecranon. Non putabatur fluxio tam maligna, nec quod subtus cuniculos ageret. Cœperunt illum morbum quibusdam remediis agitare, anodyna applicare, purgare, oppositæ partis venam secare. Septimo die comatosa, ac veluti resoluta fit. Partes quæ dolebant, cœperunt esse indolentes. Nil in superficie apparebat. Mors. Brachium erat velut syderatum parte interna ad periostrum, ante mortem nigrescebat. Circa ipsius periostrum serum & virus reperitur, quod exusserat ac corruerat partem. Immo jam labes pervaserat ad interiorem thoracis partem, ac si furda fuisset, ut ita loquar, pleuritis. Admiranda sunt effecta feri venenati.

*Seri venenati vis.* Castrati fere sunt semiputres (Galli vocant *pouacres*) & ad album Elephantem accedunt. Et tamen dicunt resectionem testium arcere elephantiasin, & curare præsentem. Quomodo id fit, quum castrati, quibus nimirum execti sunt testes; propter eam ipsam resectionem, in aliquam Elephantis speciem incidunt?

*Castrati ad Elephantem album accedunt. Part. 9. sect. 5. li. 6. Epid.* Damifella Thiesalda illud est experta, quod Hippocrates scripsit, *ὄξυθυμὴν ἀναπᾶ, ἢ καρδίαν, ἢ πνεύμονα ἐς ἑαυτά, ἢ ἐς κεφαλὴν*. Quum enim calidis visceribus sit, & capite calido, ob varias perturbationes & iras, tota oppressa visa est. Conculcatur enim, & obruitur circum præcordia calor, & alimentum. Propterea in dolorem lateris, qui pleuritici ementiretur, præceps ruit. Nec id tam a capite, aut pulmone ipso fuit, quam a refluxu, & *ἀναρρόπῃ* humorum. Intumescit enim hepar, & expanditur. Ac duo hic notanda sunt. Prius est, quod magna ex parte levata est sudore, & crisi *ἡμιρρόπῳ*. Sudor autem erat veluti diaphoreticus, & tantum mador erat. Vires languebant. Et nisi cacochymia imminuta fuisset, si crisis vere incidisset, idest subita omnino mutatio, repente interiisset: sed sensim, & *ἐν ἀποσαγωγῇ* ea mutatio incidit. Sudor autem ille talis qualis fuit, juvit. Alterum notandum est, quod ut ira, & motus vehementes calidioribus nocent, ita frigidis & pituitosis motus isti conferunt. Nam Hippocrates ait: Danda opera, ut ira excitetur, caloris & succi recuperandi causa.

*Pituitosis naturæ ira confert. 2. Epid. hanc particulam enarrat com. ad part. 9. sect. 5. li. 6. Epid.* De iudicio ferendo in sanguine laudabili aut contrario, jam ante diximus, quoniam hic graviter peccatur, ut ignorantia velum aliquod Medici prætendant. Plurimis impurissimus sanguis detractus est, immo numquam fere purus, quibus tamen mortuis & sectis partes omnes satis integræ sunt deprehensæ. Aliis fere semper purus, quibus tamen viscera, & pulmones maxime putres sunt inventi. Quid hoc rei? Si multis semper detractus est impurus sanguis, an quia impurus, occasionem subinde capis secandæ sapius venæ? Vires enim destruis. Et forte in habitu tantum talis sanguis succrescit. Et formosissimis mulieribus & albißimis impurus sæpe detrahitur. Quid hoc rei? Multi, meo iudicio, tali sanguine bene nutriuntur. Et ut sues luto, ita tali sanguine corpora sustinentur. Immo aque longævi sunt, quibus impuritas est sanguinis, ac ii, quibus perpetuo purus demtus est. Sæpe ad speciem & visum purus est, qui alioqui *τῇ ὅλῃ ἐστιά* malus est. Ut contra, impurus cernitur specie, qui non ita *τῇ ὅλῃ ἐστιά* malus. Et quum malus & impurus ita sæpe cernitur, tantum ob naturam corporis delicatam, & admissionem feri talis



lis fit. Argumento est, quod fere cacochymi sunt *κατα*. Et talibus potius purgatio quadraret, quam identidem repetita phlebotomia. Item id valde notandum, quod plurimi quibus facies nitet, & decora est, floridulusque vultus, sæpe magis valetudinarii degunt, quam quibus impurior est sanguis, & facies pallidula. Quæ omnia ad unguem tenenda, ne crudelitate potius, quam humanitate nostrum expleatur officium.

Quum quis catarrhosis est, fere hic accusatur hepar, aut viscera calida. Quod quum verum est, summittuntur vapores, qui refrigerati a cerebro, illud vicissim refrigerant. Et sic fluxionum a capite perennitas quædam est. An non potius quibus moderato tantum calore, aut tepidiusculo viscera prædita sunt, ea non minores habent vapores? Nam quum calor paucus est, aut inferior, (ceteris paribus,) idest, in humorum paritate, plus excitat vaporum, & non dissipat diffringitque, ut quum robustior est. Idem enim evenit, quod & viridibus lignis accensis. Et, quod annotavit Fernelius, fortassis non ab inferioribus partibus tantæ vaporum copię causa repetenda est, sed etiam, aut potius ab ipso cerebro, quod aut calidius est, & sic liquatur, & funditur; aut imbecillius est, & delicatius, & sic ab eo manat & stillat aliquid semper, & plus excrementi congerit in se se. Nam *ἀνωρία*, & *συνωρία* ipsius cerebri afflicta est. Galli dicunt, *le Cerveau est desbandé*. Aut quia fortius, & sic se se valide exonerans partes inferiores irrigat *πομπαισμός*. Et talis exoneratio salutaris aliqua ex parte: unde dicimus catarrhum magnum & frequentem, salutarem. Aut quia pori sunt occlusi, & cutis pericranii densior. Et ut videmus corpora *δυσχερόματα* valetudinaria effluvii defectu: Ita, quum caput non est *εὐπαιον*, congestio fit, hinc defluxionum ampla seges. Hæc ad unguem tenenda sunt, ut medicina prudenter fiat. Nam quidam omnino in catarrhosis a phlebotomia abstinere. Alii audacter sanguinem mittunt. Utrique valde aberrant. Nam sæpe in cerebro tumultus fit, & *ὄργασμος*, qui recte phlebotomia sedatur.

*Vera & legitima catarrhi causa.*

*Hippocr. 2. de mor. initio.*

*Capita deliberationum pro catarrhis.*

In domo I. Trouvé Notarii senioris Clericus annos 22. natus, horruit atque incaluit. Nox implacida, vomitiones assiduæ rerum variarum, deinde velut cineritiæ, ac nigricantes. Dolor ad totum ventrem implacabilis. Hypochondria *ἐντάσιμα*, & distenta. Neutrum in latus decumbere potuit. Febris assidua. Jactationes. Ferre potuit phlebotomias. Nec adjutus est. Venter perpetuo siccus, non solvebatur. Volvuli magna erat suspicio. Quinto die repente interiit. Vomendi finis non fuit. Incendium intus magnum. Mortuus valde a maligno intumuit. Aperto cadavere, colon erat velut nigrefactum, epiploon totum putre. Ad regionem hepatis sanies purulenta. Fœtebant adeo omnia, ut viscera dimovere horribile fuerit. Audio halitum illi foetentem fuisse.

Joanni Picquet fluxio arthritica, & valde dolorosa. Quinquennio ante eodem modo laboraverat. Tunc a procatarectico fuisse narravit. Nuper uxoratus erat, quum id mali adoritur. Incredibilis humorum rabies, mox in has, mox in illas partes. Quia & nervi, & arteriæ, & venæ sanie quadam scatebant. Phlebotomia quinquies celebrata melius habebat. Prudentis est Medici videre, an non secure vena his in morbis aperiatur, an vero prudenter prætermittatur.

Si



Si facultatis retentricis imbecillitas est, prudenter omittitur. Si cacochymia est, immo virulentia, quæ tantæ tragœdiæ auctor sit, audacius id faciundum.

Filia venerabilis Colettæ fluxione in latus laboravit. Pleuritis fuit non legitima. A collectione cujusdam materiæ efferæ fuit. Evasisse visa est. Aliquo post tempore intumescit sinistra mamma. Dolor profundus. Pulsatio quædam. Aneurismatis opinio. Quum de aneurismate consuleretur, & admotum esset cataplasma ex farina & luteo ovi, repente e pectore eduxit corruptam materiam. Tumor resedit. An non timendus fuit ea in parte abscessus?

*Mulieribus vena angustiores. Et tamen calculo & morbis ab obstructione sæpius non affliguntur.*

Cur quum mulieribus venæ sint angustiores, & cruditatibus multis pateant, calculo & morbis ab obstructione sæpius non affliguntur? Et cur aqueas urinæ & tenues non potius reddunt, quam corpulentas, crassas, & jumentorum urinæ similes? Forte id alienum non est ut inquiratur. Et quod sæpius capitis dolore tententur, quærere oportuit. Quæ enim inter eas calidioribus sunt visceribus, & rubore suffusas habent genas; an quoniam calor multum vaporum summittit, quos discutere nequit? An quoniam cranium & pericranium densum habent, propterea minus perspirans? Accedit & quod capita nimium operiant.

*Hippoc. 7. Epid. & lib. 1. Epid. meorum, de muliere phrenitica.*

Uxor Augustini Consulis quibusdam convulsionibus obnoxia est, & mente movetur sine febre, præsertim perspicua. Quum laboraret, ingens hæmorrhagia & indomita fuit. Credibile sanguinem multum fluxisse, qui & bilem & succum melancholicum temperaret. Hæc autem habitus est melancholico. Ita enim Hippocrates memorat de quodam Halicarnassensi, cui quum in dolore capitis secta esset vena, evacuatione & perfrigeratione quadam capitis phreniticus factus est.

Uxori N. Bæi tumor eminens ad frontem. Is nobis suspectus fuit. Aliquid enim venereum redolebat. Applicatione emplastri de ranis cum mercurio remollitus est tumor. Tandem applicatum pyroticum. Facta via sanies & ichor manavit. Os subjectum affectum repertum est. Desquamatum est. Curatum est ulcus & bene habuit.

5. Circa pulsus diligentes & sedulos esse oportet. Magnum enim habent momentum ad therapian, & ad reliquas Medicinæ partes. Sed ad diagnosin prognosinque maxime. At qualis in sanitate pulsus sit, diligenter scire oportet, alioqui falli necesse est. Ac primum utriusque manus pulsus continges. Diversus enim sæpe est. Et in multos incides, quibus alias dextræ arteriæ corpus profundius, alias sinistræ: & ita facile tactus judicium fallit. Unde

*Pulsus dextra arteria contrarius sinistra.*

in febribus continuis vidimus aliquando dextræ arteriæ pulsus frequentem & humilem, sinistræ frequentem, magnum & elatum in omnem dimensionem. Unus a remediis tentandis paullum revocat. Alter remedium validissimum clamat. Et id magni ponderis est. Nam si vitium conformationis ipsius arteriæ causa est, cur aut plenior majorve pulsus appareat, aut minor & vacuus, quid hic agas? quid consilii capias? Historia de Cervenay hujus rei fidem faciet; cui pulsus omnino erat dissimilis. Et quod unus dictitabat, suadebatque, alter dissuadebat. Huc pertinet historia adducta ab Josepho Struthio in libro de arte sphygmica. Narrat de I. Starchonio Veneto, cui in febre continua erat æquæ. Cœpit male ominari Medicus, cui erat in-

cogni.



cognitum pulsus instrumentum. Nam arteriæ exteriores profunde demersæ erant, & multa carne & adipe commixtæ, ut contingenti manui non occurrerent. Et tamen convaluit.

Narrat & de quodam milite in Ungaria, cui semper deficiens erat pulsus sine reciprocatione. At id ex vulneribus obtigerat. Dissectæ enim fuerant in utraque manu arteriæ, quarum cicatrices supererant, in medio cubito. Narrat & de Sphasio histrione, a natura factio fatuo, cui etiam bene corpore sano erant in pulsu omnium generum inæqualitates. Et falsè satis respondit Medicus contrectans arteriam, & interrogatus quid ei videretur de pulsu? Talem esse ipsius histrionis pulsus, quale foret ingenium. Narrat, & de Monacho, cui pulsus intermittebat quamdiu vixit. Quo pertinet historia de juvene, qui dum ex morbo emergeret, suo pulsu intermittente Medicos ter-  
ruit, ignorantes id esse συγγένες. Petro Conario tumor tophaceus sub arte-  
ria ad os cubiti adcreverat. Vasa tendebat: proinde pulsus tensivus perci-  
piebatur. Item & militi Turcæ in febre continua pulsus erat *δύσπνοτος*. Febre  
liberato idem erat pulsus: natura enim talis illi erat. Sed & admirabile il-  
lud de Comite Polono, cui *ἀσφυζία* fuit per 14. dies ante obitum. Ejus fi-  
lio fuit tantum per diem unum. Mirum fuit, quomodo tamdiu *ἀσφυκτος*  
mansit.

*Galen.  
lib. de  
præcogni-  
tione ad  
Posthu-  
mum.*

Plerique febres habent lentas symptomáticas, quas vulgus febres non pu-  
tat esse. Nam quum sensui addictum sit, non putat vere febricitare, nisi  
aut rigor, frigus, horror, aut aliqua *ἑλπίς*, idest, angustia, molestiave sit.  
Unde sine distinctione, sine judicio cibant ægros, nec ullius accessionis, &  
*ἐπισημασίας* latentis rationem habent. Nam quum lateat putredo, & humor  
conclusus sit, non disseminatus per partes sensiles (unde rigoris sensus adest)  
latens & obscura *ἐπισημασία*, unde in talibus *ἐπισημασίας* ægri pereunt incau-  
tis Medicis. Maxime vero id contingit, si febris lentæ conjuncta sit periodica.  
Id quod evenit sæpe, & magno ægrotantium intertrimento. Porro carpendus  
est interpretes Galeni, qui quoniam libro 1. de diff. febr. cap. 7. nomen *ἑλπίως*  
pro compressione legit, dum de pulsibus agitur, grammatica quadam licentiæ  
*ἐπισημασίαν* in febribus hæcticis post sumtum cibum, & in quibusdam putri-  
dis *ἁδλιπτον* vocat, annotationem incompressam. Ineptum hoc. Ergo *ἐπιση-  
μασία ἁδλιπτος* dicitur initium cujusdam accessionis febrilis, sine angustia &  
molestia, quæ in aliis febribus adesse solet, in quibus rigor aut frigus mani-  
festum est. Porro animadvertendum illud, quod 9. cap. lib. 1. de diff. febr.  
observat Galenus, quomodo illud τὸ ἁδλιπτον non modo in hæcticis cernatur,  
sed & in putridis febribus. Nam in febribus continuis sunt quidam paroxys-  
mi excitati a motu novæ materiei, non traductæ per partes, (quamquam  
non existimo istam materiam dimoveri & transferri, sed tenuiorem quamdam  
partem aut serum potius:) & tales paroxysmi latent sæpe nos. Et intem-  
pestiva cibatione morbi imprudenter porriguntur. Quomodo autem paroxys-  
mos febrium non necesse sit habere comitem rigorem aut horrorem, ex sen-  
tentia Arculani, in Consiliorum tomo primo docuimus.

Joannes Puthonnier *ἰκτερίωνος*, pene febre lenta laborabat. Plurima mi-  
ctio eaque pellucida. Diabetes in metu erat. Juvit phlebotomia, & purga-  
*Ballonii Oper. Tomus I.* I tio



tio ex lenientibus. An non quia καῦμα intus erat, ut ad extinguendam hepatitis & præcordiorum sitim, hepar & renes continenter serum attraherent?

Illæ nutrix, quæ diu sana vixerat, & quæ initio morbi tam terrificæ passæ est symptomata, satis docuit Medicum his turbari non debere, immo audacter, servatis aliquantum viribus, tentare debere remedia, nec solis cardiacis fidendum.

Servus Gaillardi Julianus in febre assidua opprimebatur pene. Natura causam oppressionis detexit, procurato expectorato. Medicus in febribus etiam essentialibus debet curam habere & pulmonum, & partium aliarum, quæ fovant novum morbum vetere pejorem. Hinc successiones morborum. Et prout variarum affectionum sedes, ita variæ crises.

Incredibile pene, quod Damisellæ de la Mothe contigit. Quum satis bene haberet, injecto uno clystere icterica facta est. Icterus erat καταικορής & magnus. Venenum clysmate inditum putabat. Mirum quomodo tantus icterus de repente contigit. An in cavo hepatis tanta materia? Aut ubi est? Dejectiones albicabant. Urinæ erant confusæ.

Hispanus, Nicolæa Honorata, Nicolaus Dubuiffon, neptis uxoris Gilberti interiere pene morbo consimili. Omnibus Medicis negotium dedit. Immo asum asserere, morbum non intellexisse. Difficultas erat spirandi summa, spiritus frequens & parvus ad mortem usque. In sicco veluti spirare videbantur. Nec tussis, nec sputum. Spiritum ne ad momentum cohibere poterant. Erecto paullum corpore ita frequens & parvum spirabant. Febris non erat magna, nec quæ istam respirationem requireret. Medici accusabant pulmonem; alii catarrhum esse putabant, alii inflammationem, aut phlogosin pulmonis. Quod non erat credibile, quum febris non esset saltem commemorabilis. Nec phlebotomia, nec subductio alvi juvit. Nicolæa Honorata quum febre lenta laboravisset, & bene cœnata fuisset, cœpit brevi spirare & frequenter. Ista respiratio mansit, donec exspiraret. Retulimus ad ventrem inferiorem malum, non ad pulmonem. Alii contra. Aperto cadavere, repertus est ren dexter purulentus. Unde credibile a vapore maligno hanc orthopnœam siccam inductam fuisse. Incredibile enim qualia symptomata afferat aura venenata a pure traducta. Joannis Tassini historia fidem facit. Sed & alia conjectura nitimur. Post diuturnas febres, aut alias affectiones natura alias in cutim, alias in artus, alias in partem aliam reliquias veneni deponit. Hinc aliqui fœda scabie maculantur, aliis articulorum labores eveniunt, aliis hemicrania, aliis species cujusdam catalepseos, hinc ἄφωνοι, ἢ ὑπόπληκτοι aliquando redduntur: hujus rei εἰδείγματα apposuimus in libro primo Consiliorum nostrorum, & ratione exposuimus. Ut mirum non fuerit, si post obstructionem summam primæ regionis, ut nos deprehendimus, naturæ conatu excitatum sit aliquid, quod dolorem intulerit, & φλογώσεως speciem quamdam, unde difficultas spirandi sit insculta. Quomodo autem partium inferiorum affectio brevem spiritum, & frequentem afferat, pluribus explicavimus in 2. tomo Consiliorum nostrorum: Porro huic puellæ pulmones erant integri. Aliquantula pars adhærescebat costis, sed id non erat ἀξιόλογον. Nicolaus quoque Dubuiffon sic interiit. A venenata aura credibile quoque istud fa-



factum. Nam huic per annos pene 15. aut 19. familiaris erat excretio purulenta per urethram. A renibus id erat. Minus æquo excretum est. Dolor colicus ortus. Deinde difficultas spirandi sine tussi, aut aliquo consimili symptomate. Mors. An colicis doloribus, & tetra anathymia si hac succedere possit *δύσπνοια*, quæri potest. Nos id deteximus, & animadvertimus prædictis exemplis: In Hispano, & nepte Gilberti non ita res innotuit. Porro eam affectionem dubitabamus, an vocare jure possemus orthopnoeam siccam, an sanguisugum? Orthopnoeam siccam, quoniam videbatur aliquid affine habere ei affectui, quem Hippocrates vocat orthopnoeam siccam. Galenus in comm. vo-

*Part. 21.  
lib. 4. A-  
curorum.*

cari putat orthopnoeam siccam, eam difficultatem spirandi, quæ sine sputis, vel educatione per tussim usque eo vehemens est, ut inclinari citra suffocationem, qui ita affectus est, non possit. Hac autem a spirituum interceptione fit. Meminit autem inflammatorum hypochondriorum, quod affectio hypochondriorum, eam affectionem inducere possit. Vel sanguisugum vocabamus, Gordonium imitati. Porro sanguisugum est difficultas anhelitus, quum aliquis non potest expellere aerem pro tanto, quia pectus & canna non possunt constringi sufficienter, ibi retinentur fumosæ superfluitates.

*Sanguis-  
ugum  
quid. Gor-  
donius e.  
8. lib. 4.  
Luna si-  
lente cur  
corpora  
imbecil-  
lora.*

Silente Luna cur potius mala ingravescent? Cur lapidosi fatigantur? Contra enim accidere debere par videtur. Nam in primis Lunæ quadraturis, maxime vero quum plena est, corpora robustiora videntur. Itaque partes se se potius exonerarent id temporis, quam inclinante Luna. An quia Luna plena virtus partium exsuscitata est, & corpora intumescunt; deinde decresciente, ac senescente, laxiora dissolutioraque redduntur? Propterea, si qua infirmitas, ea potius eo tempore detegitur, quam quum facultates valent. Corpus enim se se suo nutu ac viribus sustinet.

## ANNOTATIONES.

1. **I**N iis qui sternutant, causa est, quæ cerebri facultatem expultricem ad excretionem succussumque irritat. In februm paroxysmis orgasmus est, & hepatis veluti tumor, & expansio, ut Hippocrates lib. 2. Prorethet. annotavit; unde multis tunc spirandi difficultates. Quando cholera morbus prehendere debet, impetus quidam est & conatus. Quæ omnia notari debent. Hinc enim fit, ut excrementorum copia sua in singulis partibus facultatem partis excitet. Et quando omnes partes simul hoc aggrediuntur, mors ab oppressione sæpe obtingit.

2. In ista constitutione innumeris fuerunt sicca & humida ophthalmia, pruritus oculorum, suffusiones & ungues de repente advenientes: unde multis aut debilitatus, & imminutus visus est, aut omnino abolitus. Item & dentium dolores fuere crudelissimi & acerrimi, tusses, & quæcumque cerebrum plenum parere solet.

3. Mirum est, quod quedam materia venenata, ut ea est quæ facit exanthemata & variolas; non vertitur in pus, sed in quid simile puri, & in quamdam novam speciem putredinis, quam natura non domat facile. Quod Hippocrates in Epid. annotavit. Porro in tali suspitione cauteria adhibere in pri-



mis oportet, licet materia non educatur, & magnum dolorem non inferat. Item litus ex hydrargyro confert, ut annotabimus in sequentibus.

4. Revera erat hac in parte apertio faciunda, eo modo quo factum est in uxore D. Guillon, quam curavit D. Duretus, de qua dicitur in sequentibus.

5. Difficile est circa pulsus judicium: & magno egrotantium incommodo in ista haeretur difficultate. Prout enim quisque variam habet de pulsu opinionem, ita varie corpus egrotum exercet. Si validum pulsum & altum existimat, aliam indicationem inde sumit, aliam si aliter affectus sit. Et forte huic pulsus validus videtur, quod satis fortiter pulset arteria, quum tamen talis non sit. Prout enim affectum est instrumentum, ita aliud judicium esse solet. Item quum applicatio manus sit diversa, aut comprimens, aut suspensa, aut mediocris; ita varia de pulsu est opinio. Hic Medicus comprimit, & arteria compressa aliam pulsus ideam refert. Ille Medicus suspendit manum, eandem arteriam contingens, & arteria alium pulsum habet. Itaque non temere in ea pulsuum materia versandum est.

6. Item similis est historia F. Michaelis Sammartini, in quo leipothymia praecessit febrem insignem, & genu tumorem. Medici territi istis symptomatibus ad cardiaca properant, quum potius ad purgans medicamentum statim sit veniundum.

7. Difficultas inerat spirandi. Cujus causa non tam erat in pulmone ipso, quam in regione hepatis aut lienis. Et quod initio februm aut continuarum, aut intermittentium nausea, dyspnoea, sicca tussis, anxio, pandiculatio, suppressio & ephialta species inducitur: ita si movetur materia, & species quaedam febris intus fovetur, quamdam difficultatem spirandi asferre potest, quam nec ad catarrhum suffocantem, nec ad vitium pulmonum referre debemus. Filius Antonii Fauereau Pharmacopaei videbatur casurus in has affectiones orthopnoicas, de quibus hoc loco. Dyspnoea erat, & obaudiebatur strepitus magnus cum raucedine. Id ad crudum succum referebatur, aut ad flatum malignum in pulmone excitatum. At adventantis rubiole id fuit indicium. An non ea dyscrasia sit in pulmone, eo modo, quo in metu morbillorum, ut difficultas spirandi inde oriatur? Forte id non est plane dissimile. Alius puer annos 7. natus, consimili morbo interiit. Non est deprehensa tam saevi morbi, & difficultatis spirandi causa. Eo tempore vagabantur tusses, vulgo Quintes dictae, de quibus paullo post. Et quod ex intervallis facit quinta tussis causa fugax, id facit eadem causa fixa. Hic perseverat difficultas spirandi usque ad interitum. Filius D. le Noir ista difficultate spirandi interiit, quum raucedinem quamdam haberet caninam, & tumentes paulum fauces. Pulmo erat parte dextra vitiosus. Gervasius Honoré socer meus, ita pane suffocatus interiit. Chirurgus affirmavit se secuisse cadaver pueri ista difficili spiratione, & morbo (ut dixi) incognito sublato: Inventa est pituita lenta, contumax, quae instar membrana cujusdam arteriae aspera erat obtenta, ut non esset liber exitus & introitus spiritui externo: Sic suffocatio repentina.

8. Morbus quo interiere illi tres commemorati agri, forte aliquid affine habet cum eo morbo, quem Hippocr. pulmonem repletum vocavit, de quo ante conjecturam nostram adscripsimus.



9. In Nicolæa Honoré visa est summa bilis effusio in intestina. Cystis fellis videbatur exhausta. Fernelius capite de morbis cysteos fellis, meminit quosdam interiisse, in quibus nulla alia interitus causa comparuit, quam quod folliculus fellis exhaustus esset. Videndum an hoc credibile.

10. Quæ difficultas spirandi a flatu est, ea crudelior, & curatu difficilior, & funestior existit. Quod autem flatu difficultatem spirandi afferat, ex eo colligere licet, quod Galenus comm. ad particulam 39. lib. 2. Prorrhæ. ait Asthma fieri a flatu, a pituita e capite delapsa, a pleuritide translata, a pure.

# CONSTITUTIO AUTUMNALIS

Anni Domini 1577.

AUTUMNUS Anni Domini 1577. Ἐξαρτημάτων puerilium feracissimus. Immo qui annis, usu & experientia valebant, tantam puero-  
rum cladem vix se umquam percepisse dictitabant. Æstas salubris fuit, sicca,  
& squalida. Ver & principium æstatis humidum & tepidum. Sed mirum  
quum æstas saluberrima fuisset, quum vacarent fere omnes Medici munere  
ob ægrotantium inopiam, quomodo eruptio ista pustularum tot pueros su-  
stulerit. Quicumque enim initio prehendebantur, sæviente ac flagrante malo  
omnes pene peribant; & non proficiebat hilum ars ea, quæ multis auxilio ef-  
se solet. Tanta feri venenati erat malignitas! Maxime vero ob ἀναρροίη, aut  
ob capitis quamdam peculiarem plethoram, facies deturpabatur, oculi intu-  
mebant, ut metus esset aut exertionis, aut præsentis cæcitatis. Paucis appa-  
ruerunt ἀσπύς. Erant enim mali moris. Quarto aut quinto fere die febris as-  
siduæ incidebant. Antequam clades ista invasisset, viris & majoribus appare-  
bant maculæ, ecchymata, miliares pustulæ, & cetera id genus, idque æsta-  
te maxime. Sed id nullum afferebat periculum. Certum est quodam tempore,  
quodam statu, certum genus hominum, certo morbi genere tentari. Quod  
Hippocrates in Epidemiis animadvertit, ut in tractatu de exanthematis, & de  
arthritide animadvertimus. Quod Plinius scite scripsit. Universis gentibus  
ingruunt morbi, & generatim modo servitiis, modo procerum ordini, aliof-  
que per gradus.

Hic quærere oportet, cur ecchymata non idem sunt quod aliæ pustulæ, quæ  
nobis sæpe erumpunt; nisi quod in exanthematis totum corpus afficitur, aut  
magna pars, non item quum sparsim quædam pustulæ dolorificæ apparent?  
Cur non quum feri maligni & multi suspicio sit, tuto non pertundetur vena?  
Cur si materia ita est venenata, pus fit? Si materia ita est venenata, cur pus  
apparens in vesiculis non erodit, & serpit longius?

Andreas Frater ἰατρικὸς, ἀσπύς, urinas faciebat bile saturatas. Hinc se-

Ballonii Oper. Tomus I.

I 3

candæ

Plinius  
cap. 50.  
lib. 7. &  
cap. 1. lib.  
16. de  
menta-  
gra.  
Notanda  
questio-  
nes cir-  
ca exan-  
themata.

1.

2.



candæ venæ occasionem cepimus. Idem in Damifella de la Mothé præstiteramus. Sanguis illi detractus valde laudabilis. Quomodo id contigit? Dominus Fernellius hujus rationem rei reddit, nec non eos fugillat, qui talibus urinis inspectis, hinc captant phlebotomandi occasionem. Rationes istas lege, quoniam ea de re sæpe disceptatur.

3.  
*Paracensis cur  
formi-  
danda.*

De Paracentesi illud notabile. Potest facile administrari. Sed audio a viris fide dignis quid id genus, ad miseris mortalibus opitulandum, remedii non repudiarunt, periculum ex eo non sequi, quod fiat sectio, nec quod evacuetur aqua saniosa, aut quod rursus succrescat novus humor; sed quod qua parte sectio facta est, erysipelas facile & frequenter consequatur oborieturque. Deinde e vestigio sequitur gangræna, & sphacelus. Cur ita hoc malum gliscat & adcreseat, nequeunt rationem reddere, nisi quod loco evacuatæ aquæ flatus nescio quis malignus surgat, & quod occurſu frigidi intestina, vetere colluvie delectari solita, facile nigrescant.

*Aura  
maligna  
vires.*

Quis credat, quod etiam minima aura tantos dolores corpori afferat, & mala tam formidolosa? Numquid illud videmus in ipsis plantis, quarum corpus validius est nostris corporibus, afflatum auræ nescio cujus, siderationem & crudorem, & calamitatem, & uſtionem asferre? Hoc dico, quoniam id sæpe in usum venire potest. Et ut ex iis discant judicare de morbis, qui nulla morbi causa moventur, nisi ea sit evidens, & pene sensum ipsum feriat.

4.

Errant qui in fluxu mensium immodico adstringentibus, & refrigerantibus abunde utuntur, & applicant ventri. Nam primum non pervenit eorum vis ad interiora. Calorem pellendo intro eum cogunt. Sic calidior sanguis fluxui paratior est. Hic interdum valent digerentia & metasyneritica.

*Lib. de  
morbis.*

Filius Damifellæ de Mommor habuit aliquid notabile. Dolor lateris post vehementes exercitationes, & corpore plethorico. Secta vena. Febre aucta, & exacerbata, summa erat difficultas spirandi. Ad nothas pene costas dolor erat. Peripneumoniæ metus erat. Nec nisi fere erecta cervice spirare poterat. Febris paroxysmo inclinante (nam remittebat, non intermittebat) difficultas spirandi minuebatur, & dolor lateris. Sic febris erat essentialis potius quam symptomatica. Non tam juvabat sectio venæ, quam purgatio. Natus est patre hepatico, & aliquid habet revera *συγγενής*. Verebamus de pleuritide ex dorso. Non erat tamen. Nam talis pleuritis Hippocrati crisin habet per urinas: is vero potius per alvum. Et cavebamus ne errorem committeremus. Nam sputa erant biliosa. Talibus apparentibus Hippocrates cavet ne deorsum purgemus. Hoc an verum videto. Ingens humorum colluvies deturbata est. Et prudentis Medici est in talibus videre, num potius purgandum (quod facit D. Magnus Medicus) ut non tam liberaliter sanguinem mittamus.

5.  
*Erysipelas intus  
foras  
prodire  
bonum.*

Nobilis viri Perroti morbus notandus. Dolor pectoris. Rauca vox & summissa, non libera. Difficultas spirandi. Tussis nulla. Febris aut nulla, aut exigua. Repente intus foras tumor apparuit in osse sterni. Erysipelatodes quid. Audacter detractus sanguis, quod latentis phlogoseos (quæ inflammationem tandem in pulmone peperisset) nobis erat suspicio. Convaluit.

Blandinus, & æger ad templi scalam, divexabantur capitis dolore periodico. Nulla arte occurri poterat. Immo ne sudorifica uni profuerunt. Statis perio-

perio-



periodis dolor repetebat. Febris non erat conspicua. A prava diathesi id erat. Qua arte tam contumax dolor sit oppugnandus, lubenter quærerem.

Damifellæ cujusdam latus dolentis historia commemorabilis. Nam quum pulsus languidissimus esset, & pene de feretro cogitaretur, ratione doloris præsentis, qui eam facile prosternebat, missus audacter sanguis sanitatis auctor fuit. Sic fortuitus ausus sæpe rationem prudenter initam superat.

Illa mulier ad ædem sancti Thomæ satis declaravit quanti sit faciunda etiam minima mammarum offensio. Quum enim contusio in mamma dextra facta ob ictum, neglecta fuisset ut leve malum, cancer hinc teterrimus & funestissimus est insecutus. Hinc mors.

*Cancer  
obortus  
a contu-  
sione mæ-  
ma.*

Bergerii pistoris uxor querebatur de pruritu inter intestinum rectum & uterum. Nullis pene auxiliis levabatur; Credo quod erat superficiaria secpigo, & quæ ob celatum aliquamdiu malum gliscebat, viresque acquirebat. Tandem credo illam allevatam pessariorum mitigantium usu.

Ille Consul Regius, qui in vico nostro ægrotabat, dum a febre relevatus videretur, omniaque ex arte facta essent, undecimo tertio die cœpit rigere, natura crism moliente, quum tamen per quatuor dies ἀνύπνους videretur, sudor toto corpore: dolor lateris. Pulmonicus erat, ut sputa indicabant, & pulmonum corpus semiputre, pituitaque multa offertum. Melius habere putabamus. Urgebat lateris dolor. Luna tunc silebat; & tamen coacti fuimus præ dolore venam aperire. Sudor diaphoreticus. Mors. In morbis omnia pene timenda sunt. Et non oportet nos securos esse de morbis, præsertim si pars aliqua primaria laborat; donec nostros ægros convaluisse viderimus. Nam timendæ sunt morborum successiones. Simile quid Galenus annotavit in Prorrhethico. Locus commemorabilis.

*In mor-  
bis nec  
temere  
securos,  
nec præ-  
cipitan-  
ter timi-  
dos esse  
oportet*

Macæus olim D. Crassi servus, biliosus, rufus; ad mensem Martium doluit latus, febricitavit. Humor impetus furibundus vix sedari potuit. Malum artem vincebat, & remedia fere eludebat. Quicumque rufi sunt, morbis vix liberantur. Humor enim qui in eis abundat, habet aliquid virulenti. Testis vidua Barnabæ Panthou, de qua supra dictum est. Et morbi magis formidolosi sunt, quicumque eos adoriuntur, & Medici prudentiores cautioresque esse debent.

*Ad par-  
ticulum  
17. scēi.  
2. Pro-  
rhetici.  
Humor  
qui in  
rufis*

Illa mulier quæ ad infundibuli insigne commorobatur, morbum habuit commemorabilem. Dolor erat implacabilis ad imum ventrem, isque internus. Suppressio mensium erat. Uterinus erat morbus. Evacuatione multa, encathismatis, clysteribus cum decocto papaverum ei consultum est. Nam in morbis mulierum uterinis, præsertim quum dolores adsunt, maxime utendum stupefacientibus. Et id primo quoque tempore facit Hippocrates. Apud Manarum est similis historia.

*abundat,  
aliquid  
habet  
virulenti.  
Stupefa-  
cienti-  
bus utē-  
dum in  
doloribus  
uterinis.*

Commemorabilis est historia Latomi illius, qui manebat in vico Monialium. Is excrevit vomitione ingentem sanguinis nigri, impuri, mali odoris copiam: Nec interiit, quod omnes expectabamus. Exoneratio erat regionis lienis. Ista vomitio sæpius repetiit. Nil aliud quam de funere cogitabatur. Tandem in perinao factus est abscessus suppuratus. Melius habuit. Vide quæ annotavimus de melancholicis hæmoptoicis lib. 2. Consiliorum nostrorum.

*De mor-  
bis uteri.  
Hippocr.  
lib. 2. de  
morbis  
mulie-  
rum.*



*Vena sec-  
tio im-  
pedit  
suppur.*

Uxoris D. Neron tumor potius *φλεγματώδης*, ad latus circum mammas, apparens. Costa intumuisse videbatur. Procuratum est suppuratum. Secta vena. Male quidem. Nam quum procuramus suppuratum, a phlebotomia temperandum est, nisi quid urgeat.

6.

Blandinus dolebat caput. Ophthalmicus erat. Mirum quod nulla ratione dolor tolli potuerit. Arteriotomia celebrata. Concedebat quidem aliquando malum, sed periodo incerta redibat. Is expurgare luto vicos solebat. An non teter vapor qui exhalat inde, caput ferire, & afficere potuit, & nescio quam pravam diathesin capiti inurere? Ita sane.

Qui fiat, ut oculos dolentes afficiat magis aer, & affectum deteriorem reddat; & tamen tota antiquitas aquis refrigerantibus utitur ad oculos male affectos, & remediis actu frigidis, contra quam in aurium affectibus?

Si herpes, & impetigines, & darts serum nitrosum, falsumque facit, quare in iis oppugnandis utimur remediis siccantibus, & squalorem inducentibus? Nam contraria contrariorum sunt remedia.

*Historia  
notanda.*

Ad ripam Sequanæ quidam uxorem vulneravit. Vulnus factum in vena malleoli. Hæmorrhagia multa. Febris. Deliria. Curata est. Sed dolor postea implacabilis pedum ipsum occupavit. An quod fluxio facta est? An quod dolor ab exhausto dominatu ipsius pituitæ? An quod calor naturalis languidus factus est? Ita enim modo articularis dolor potest oboriri. Et uxor illa Pharmacopæi, quæ quum utero concepisset, fetum abigere voluit, usa pharmacis aperientibus, & menses provocantibus, incidit post magnum profluvium sanguinis, in dolores articulares implacabiles, quibus misere interiit. An dolor arthriticus evacuationem istam sanguinis sequi potest? Nam ab inanitione convulsio fit, & pro convulsione potest substitui ille articulo- rum dolor indicibilis. Accedere potest historia mulieris cujusdam Pharmacopolæ, cui sanguis immodice fluxit per uterum dato medicamento *φθοεῖα*. Nam arthritis corpus universum occupavit, tamquam sceleris & patrati erroris nefandissimi pœna.

*Historia.*

Equitis Torquati D. de Rochefort filio annos 12. nato erumpunt exanthemata. Quum desævire viderentur, spuit & expectorat cruentum, nec non meit cruentum, idque abunde. Coguntur Medici, etiam præsentibus exanthematis, venam aperire. Evacuato per viam urinarum sanguine tandem moritur. Aperto cadavere, internum etiam corpus ecchymatis scatebat. Rupta erant vasa sanguinis, & in regione renum multus collectus erat. Hoc symptoma novum deprehensum est.

Uxor Domini Brezé intolerabili capitis dolore vexatur. Videbatur per quaternos dies redire, aliquando tertio quoque die. Febris velut capitalis videbatur. Jam multa de iisdem doloribus scripsimus. Et causa horum investiganda est.

Coquus D. Daubray nephritin pati videbatur. Forte fortuna est secta vena. Melius habuit. Repetit dolor. Aliquando ea in parte læsus fuerat. In subitis doloribus & magnis, præsertim si febris est, tuto tentari potest phlebotomia.

Illamulier ad poculum stanneum, quæ animam agere videbatur, in sum-  
ma



ma virium infirmitate testata est, tuto etiam celebrari venæ sectionem. Forte enim venam volumus secari, & quasi aliud agitantes, miraculo quodam levius tulit. Audaces fortuna juvat.

Idem etiam experti sumus in uxore cujusdam Hispani e regione Hospitii Lothareni. Lochia non bene responderant. Dolor ad lumbos, & regionem lienis implacabilis. Audacius secta vena profuit.

*In sup-  
pressionē  
lochio-  
rum au-*

Gratiani latus dolentis notanda historia. Sexies secta vena, sæpe repurgatus est. Miraculo evasit. Fere ictericus erat, & sanguis *ιχτερικός*. Etiam in magna cacochymia audendum est, nec diffidendum ita viribus. Hæ enim recreantur, prout de saburra detractum fuerit.

*dañter  
secanda  
vena.*

Filii D. Poisse observanda historia. Falluntur quippe sæpe Medici, qui audientes *πέγχοις* quoddam junctum cum dolore lateris, cum expectoratione exigua; de sinistro rei eventu præfagiunt. Iste convaluit præter spem. Et febris erat potius essentialis. In omni febre essentiali, quum junctus est lateris dolor, febre aucta, dolor augetur. At in vera pleuritide augetur febris aucto dolore. Filius Damisellæ de Mommor id testatus est, de quo ante. Et Medici plurimum debent animadvertere, ut dignoscant an febris sit essentialis, an non, quoties agitur de dolore lateris.

Admirabilis morbus in Damisella de Lovans. Collecta erat incredibilis copia humoris fere purulenti in pulmonibus. Calor erat intolerabilis. Animam videbatur efflare, & pene deficiebat animo. Increfcente febre, juvabatur plurimum ingesto cibo, & data vini portiuncula in febris æstu. Propterea Hippocrates respiciendam consuetudinem admonuit. Nec tam sæpe severis Medicorum legibus insistendum, maxime iis quibus corpus est *λεπτομερές*, delicatum, difluens, *καταρρώδης*, iis plenius alimentum dandum. Immo etiam in paroxysmis consulendum.

*Historia*

Credo jam annotasse de servo D. de Granville *βυσάρκος*, pituitoso. Huic pedes perpetuo aqua madent vi naturæ fecernentis. Et annotavit Chirurgus de alio, e cujus pedibus effluebat aqua conspicua, magna satis quantitate.

Dominæ de Masseparault lingua velut exusta, & *φρικώδης* etiam dum sana est. Admirabilis est hypochondriacorum dispositio, præsertim quum jam *καύμα* quoddam est. Interna enim adustio est, & ventriculus facile communicat tunicae linguae.

Cognatus D. Dodyer Procuratoris ulcus antiquum in tibia habet. Hoc aliquando cicatricem videtur capere. Quum evanescit, cardiogmos est, & virium infirmitas. Et semper dolet cor, ut ait. Admiranda est suppressio excrementi fluere soliti.

*Malum  
sæpe  
quum  
anti-*

Filia Jogonæ lassitudinem habebat ulcerosam, & veluti quoddam erysipelas phlegmonodes utramque tibiā pervaserat. Huic profuit terna venæ sectio. Detractio facta ex utroque brachio. Impurissimus erat sanguis.

*quum  
ulcus  
cicatrice  
obducitur.*

Uxori Domini Boyer idem contigit. Dolor ad inguina. Phlebotomia, & ea sæpe repetita, profuit. Dolor implacabilis oculorum, & is profundus. Verebatur exituram oculi.

Ad insigne infundibili cuidam regio ventriculi percussa est & contusa pugno. *ἀφωρος* factus. Liberatus. Iterum atque iterum *ἀφωρος* factus est. Mirabamur quid rei esset. Nulla re poterat excitari.

Quidam



7. Quidam nuper matrimonio junctus quum ira incanduisset, febris corripitur. Nondum a nuptiis dies octo intercesserant. Verebatur ne ei phlebotomia noceret. Tamen ob ingentem febrem celebratur. Satis alacriter tulit. Sed intra modum constitum est. Excrevit innumerabilem humorum copiam per alvum. Languit plane. Insomnis. Levia deliria. Post corporis purgationem ingentem sanitati est restitutus.

Servus D. de Longueire morbo prehensus est, qui satis facilis videbatur. Nec quicquam de sinistro eventu cogitabatur. Facies non collabebatur, immo paullum intumescibat. Pulsus erat creberrimus, sed non elatus. Diligentissime purgatus est. Febris ad manum mitis. Quotus dies ageretur, ignorabamus. Εἰς ἡμέρας nonnullæ, deinde copiosus sudor. Nil in pulsu variavit. Ecce dum nos de salute aliquantum effemus securi; ingentem copiam sanguinis per anum, grumosi, & partim floriduli, excrevit. Vires detritæ in momento. Hepatis aliquantum resoluti aliqua indicia erant. Sudores inanes. Ἀγωνία. Mors. Sic in morbis semper adversi sunt eorum eventus metuendi, etiam si specie ipsa aliquid sperabile & illustre habeant. In Petro du Four fere idem die undecimo morbi contigerat, & majorem copiam excreverat. Et tamen præter spem convaluit. Narrabant illum servum prædictum vino meraco, eoque generoso, uti solitum.

D. De la Mothe, quum conceptus opinio esset, magnum sanguinis per uterum profluvium. Obstetrix narrabat cogitandum esse de expellendo aliquo, quod in utero inutile existens istius profluvii auctor esset. Medicamentum datum. Clyster. Dolores cessaverunt. Quod dolores cessavissent, querebatur. Exspectare debemus, donec una cum tempore res magis inclarescat, ut vel de perfecto conceptu, vel falsa imprægnatione certiores simus. Tunc hic leges aliquas constituemus, quibus cautiores nos esse oporteat in medendo mulieribus, quod medendi ratio sit periculosa & operosa. Nec dum quicquam statuimus, donec quid acciderit, intellexerimus. Periclitatio fugienda est valde. Et quemadmodum conceptus, retentio mensium, conformatio, & omne circa σύλληψιν negotium unum naturæ sit miraculum; ita retentio fetus, & exclusio; immo & rei contra naturam expulsio unum e naturæ operibus maximum est. Et quod sæpe ars non facit, nec aggreditur quidem, id natura, magno omnium stupore, perficit. Sic Medicos potius spectatores, quam actores esse oportet. Quum fluere desiisset, aliquo post tempore majore impetu fluere cœpit, & nil excretum est formatum.

Filiolæ D. Santueil historia notanda est, nec dum eventus est manifestus. Tamen quum in utroque brachio circa cubitum tumor insignis obortus esset, e pustularum eruptione reliquus, magnus nobis fuit corruptionis ossis metus. Applicatum uni brachio pyroticum; quum de pure opinio esset, nullum tamen fluxit. Propterea alteri brachio admotum non est, quum tamen applicare consilium esset. Sic in medendo valde cautos esse oportet, nec quicquam accelerandum. Ac præsertim in puerilibus tractandis corporibus cautos & remissos esse oportet.

Quartanarum  
inappetentes,  
tamen

Qui fit, ut in febribus quartanis, & multis erraticis, ab humore melancholico natis, summa sit inappetentia, ut in Damisella de la migenne, quæ ὀρεγονίμως ἔχει πρὸς τὰς ἀποσφορὰς πάσας; Et tamen succus melancholicus orexin excitat.



excitat valde. Nescio hoc, nisi sit in febribus his proprietas quædam putredinis, deiciens appetentiam. Et tamen ante notavimus, eos cibos appetere valde, & multum edaces, quibus corpus ipsius lienis putre est. Hoc requirit subtilius ingenium. Sunt qui recurrunt ad pituitam putrescentem, febrium erraticarum, & quartanarum inordinatarum auctorem; quæ quum in primis venis putruerit, illicque ignava maneat, non mirum si appetentiam deiciat: Immo maxima chyli pars non bene mitificata & attracta, & in lactibus ipsis retenta, pituitæ quædam speciem refert, & inter causas reliquas appetentiam aut tollit, aut minuit. Unde nos asserere possumus, ægros quosdam observasse, qui copiam istius chyli corrupti, non bene attracti, nec in commodum naturæ *καταλειφθέντος*, & *μὴ ἐκτραπέντος*, omni opinione majorem excreverint; unde in maciem inciderint, tandem primæ sanitati fuerint restituti. Testis piscator Lysovert, & ista maledica serba, quæ in ædibus Stephani Collot habitabat. Item & Dominus du Plessis, matruelis D. Byronio Gallicarum bombardarum Præfecto.

*melan-  
cholic  
edaces  
sunt.*

Medicus narravit de quodam fluore dysenterico laboranti. Post multa remedia, consilio Medicorum, ad usum lactis bubuli recens mulcti adactus est. Coagulatum in ventriculo. Incredibile dictu quanta inde symptomata, defectiones animi, & similia. Unde lac coagulatum in ventriculo aut intestinis, instar veneni esse, Dioscoridem asseveravisse credunt. Tamen, quum necessitas ad usum lactis inclinaret, acutior Medicus consuluit, ut lac coqueretur, chalybearetur, deinde aqua injiceretur in lac dum coqueretur. Usus est, profuit valde. Et illud est de consilio Aetii, capite de coctura lactis. Et admirabile id est quomodo lac ita paratum conferat.

*Coagula-  
tio lactis  
coctione,  
& aqua  
injectione  
impe-  
ditur.*

Quum corpus turbatum est, & bilis in sanguinis societatem se dat, ut loquitur Hippocrates, *εἰσέρχεται*, quantumvis sanguis detrahatur, is fere est impurus: quum ista perturbatio quievit, puritatem primam acquirit, præsertim si sudor multus eliciatur. Sic quæstio moveri potest non parvi faciendâ, an in omni febre (præsertim si venæ sectio postulatur, quædam enim febres dissuadent) num præmittenda phlebotomia purgationi. Hæc ratio quosdam ad id adducit, nec omnino frivola.

Audio Hippocratem scripsisse malum esse in pulmonum morbis, quum ex sputo falso dulce fit. Quod contra naturam & rationem fieri videtur. Nam declarat id quod mitescit humor. Dulcedinis nomine subaudit conditionem puris. Et omnino malum est pus succedere expectorationi falsi humoris. Vide an hoc sit verum.

Litus ad thoracem an pulmonicis confert? Videtur quod non. Nec enim attingit corpus pulmonis. Primarius Medicus duas ob causas linit thoracem, tum ut *τῇ διαφορῇ* thorax evacuetur. *Διαφορῆς* autem in pellendis morbis primas tenet. Si enim ægrotans calido est, acri & mordaci sanguine, litus iste est bonus. Si cruditas est, valet ad mitificandum, & aliqua ratione coquendum: tum ut pituita, quæ præ calore & siccitate membranis adhærescit, difficultatem spirandi, & dolorem inferens, facilius eluatur.

*Litus ad  
ad thora-  
cem pul-  
monicis  
confe-  
runt.*

Narrant morbum quemdam esse equis proprium, qui vocatur *tiq*. Fit cum id quod devoratum est & deglutitum, vix os ventriculi præterlabi potest.

Immo



*Morbi**Gallis**Tiq di-**stican-**sa.*

Immo sensum ponderis affert, & dolorem aliquem inexplicabilem. Gulosis id accidit, & qui cibos vix præmansos statim devorant. Visitur & id in iis quibus hepatis cavum videtur obrui multitudine humorum, venæque primæ sunt obstructæ. Maximum remedium alvum sollicitare, & ventriculum diligenter evacuare.

Chirurgus Dueis Aumalæi aperto cadavere nephriticus deprehensus est. Lapis una cum urina excretus est. In corpore renis alius est deprehensus. Alvus fluxerat diu, febris perseveraverat, dolores, clamores, ejulatus, scabies. Et ex ista historia doceri debemus, quod morbi renum in pueris nobis suspecti esse debent, & nonnumquam animo atque cogitatione istas sedes lustrare diligenter, inspectis urinis, & manu regione renum contrectata. Quid enim est, quo minus rudimentum majoris cujusdam lapidis in vesica concreтури & augendi, a renibus manet? Id morbus Petri le Venyer nephriticus docuit. Erat enim vera nephritis. Et quoniam præ ætatis parvitate non possunt nec locum indicare, nec morbi speciem explicare, in Medicorum notitiam hic morbus non venit.

*Decoct.**femin.**frigid. &**rad. ci-**chor. ace-**rosa, &c.**infrin-**gunt vim**medica-**mento-**rum.*

Quid? An non semina frigida majora, radix oxylapathi, acetosæ, cichorii, scariolæ in decoctum purgans ingredientia, in quo aut folia senæ, aut rhabarbarum debet macerari, vim medicamenti retundunt? Calorem enim medicamenti temperant, & acutiem quæcumque inest, medicamenti hebetant. Ideo minus commode isto decocto rhabarbarum, & alia consimilia medicamenta macerantur, nisi forte sint validiora, ut sunt colocynthis & scammonium. Nam ut amygdala, & dactyli dacrydii vim retundunt, ita ista decocta macerata medicamenta infringunt. Galenus commen. ad particulam 12. lib. 2. de acut. vult quidem admisceri, quæ medicamenti malignitatem corrigant: sed quæ operationem impediant, non vult admitti. Atque ex eodem loco probare quis possit, statim a sumto medicamento potius jusculum dandum esse, quam tardius. Immo longe postquam sumtum est medicamentum vult abstinendum esse. Et locus est ita difficilis, ut vix possit intelligi.

*Ubi vi-**rium in-**firmitas**cum ca-**cachy-**mia, non**tatus**medica-**mento-**rum**usus.*

Ubi virium infirmitas, licet argumenta sint cacochymia multæ, nisi ea valde obsequatur blando etiam medicamento, cavendum ne vehementer corpus conturbemus. Unde plerosque vidimus eodem die sublato quo datum medicamentum, falsa quadam opinione multi & pravi humoris existentis. Damisella Malon, uxor Gulielmi Guynet, servus D. Poille, I. le Myre mercator ita dato medicamento non multum post interiire. At turpis calamitas est dato medicamento agrum interiire, ait Hippocrates.

Neronii uxori tumor infra mammam dextram. Falso suspicabamur aliquid esse venereum. Emplastrum Vigonium applicatum est. Nullo profectu. Tumor erat frigidus. Secta vena, credo quod nullo profectu. Et si natura suppuratum molitur, idem retardat phlebotomia. Pus procuratum. Convaluit. Si a viribus sumitur indicatio, forte id fallax est. Nam videmus sæpe in principiis morborum & pulsus intermissionem, & inæqualitatem summam: & tamen audacter purgatio instituitur, & venæ sectio. An hoc tuto fit? Ab oppressione potius est ea infirmitas, proinde natura deoneranda est, ut recreari possit.

*In morb.**principiis**virium**infirmi-**tas ab**oppressio-**ne.*

Filia



Filia D. de Longueyre peperit. Lochia suppressa. Difficultas spirandi, febris assidua, deliria levissima. Purgata est. Secta in brachio vena. Quod fecisse poenituit; nam e malleolo potius erat detrahendus sanguis. Tandem ad malleolum venimus. Deinde quum in sinistro latere dolor esset, basilicam sinistram aperuimus. Subjecimus pessum convenientem. Omnia erant desperata. Sub decimum tertium diem lochia apparent. Convaluit. Quid hoc rei? Juvit illam & purgare, & detractione sanguinis naturam exonerare.

D. Duretus febre assidua laborabat. Sputa erant prava. Noluit corpus medicamentis agitare, & naturæ maximam negotii partem commisit. Sed ecce dum natura non revocatur ab instituto, die 7. 11. 14. & 17. sudor apparuit juvans plurimum. Agant quicquid velint Practici. Sed revera dierum observatio magni facienda est. Et credo naturam plus secernendo, & sudorem unum excitando prodesse, quam Medicos suis medicamentis. Immo naturæ officium perturbatur.

*Dierum  
criticorū  
observa-  
tio magni  
facienda.*

Corpora biliosa quum febricitant, plus in iis alterandis operæ ponendum, quam in evacuandis. Quod docuit servus D. de Chaulne, qui, licet bene purgatus, interiit. Potius fortassis potuissent alterantia, quam insigniter evacuantia. Et id notandum maxime.

In doloribus capitis curandis plus cunctando sæpe proficitur, quam maturando. Et in paregoricis potius consistendum, & expectandum donec morbus aliquantum maturescat. Cur enim dolores capitis sua non habent tempora, ut & alii morbi? Id declaravit serva D. de Guibbeville, cujus dolor in capite omnia nostra elusit medicamenta.

In uxore D. Rose mirum fuit, quod pilularum uterinarum, & blandarum usus dolores excitavit in utero, inguinibus, furis tibiæ. Adeo partium istarum maximus est consensus! Et cavendum, ne pigra & inefficacia sint medicamenta, alioqui dolores frustra excitantur.

*Humor  
motus, &  
non ex-  
cretus,  
deterior  
seipso  
quiescen-  
te.*

Damifellæ Dolot, & Claudæ D. de Bobigny in febre longa futura, opinione nostra, dolor ingens ventriculi. Inopinato utraque brevissime convaluit usu pilularum stomachicarum. Et revera tollunt quamdam causam conjunctam mali. Et idem in contumacibus doloribus stomachi faciundum.

Servus Gratiani cecidit in caput. Vulnus factum, vomitus satis frequens. Nil tamen cranium læsum erat. Recens erat cœnatus. Itaque vomitus in læsione capitis aliquando argumentum debet esse ad majorem cautionem, quam ad concludendum de fracto cranio. Et hoc notandum est, quia multi hac in re alucinantur. Sic multis de causis post talem casum potest vomitus succedere, & tamen non erit fractura ulla.

Gener D. de Brezé febricitabat, insigniter tussiebat. Circa quartum diem ecchymata. Nobis non apparebant. Cassia sero data. Multum purgatus. Mane aperta vena. Credebamus impurum sanguinem detractum iri. Sincerus erat, nec enim serum habebat. Animo defecit post primum fere vasculum. Temere quidem secabamus venam. Bilem *αχρην* fere per inferiora dejecit. Iterum atque iterum purgatus, integre convaluit. In discrimen conjectus est. Et nil tale moliendum. Naturæ totum relinquendum. Tamen quum & purgatus & phlebotomatus fuisset, convaluit. Valuit id quidem experimentum

10.

ad



ad sanitatem breviorē & integriorē . Sed periculofum erat valde , & minime imitandum .

11. Nicolaus Marguenatus mercator caput dolet . Febricula . Aftantium errore & negligentia malum augetur . Cerebrum obfidetur maxime . Fere phreniticus factus eft . Turbatur plurimum , nec poteft contineri . Ecce Medicus ut id fedaret , femidragmam pilularum de cynogloffo cum fyrup. papaverino ,  
12. & aqua cardui diffolutarum dat . Sopitus jacet . Tunc mane purgant illum vehementiffimis medicamentis , & clyfteribus fæpius repetitis . Forte hoc imitandum , & fomnus in tali cafu conciliandus , ut ne inflammantur magis fpiritus vigiliis ipsis , & ut pertinaces non fiant ægri , nifi obftupefacti fuerint medicamentorum ufu .

Admirabilis eft hiftoria cujusdam nomine Bordier , qui jam annum unum conqueritur de dolore quodam ad ventriculum torminofum . Aliquando mitefcit , aliquando maxime fævit , nec eum dormire finit . Nullis remediis levatus eft . Metuimus ne aliquando in hydropem ficcum incidat , aut plane tabefcat . Simile quid paffus eft ille faber lignarius , de quo ante . Dum difputaremus de morbo ifto , D. Marefcotius hiftoriam commemoravit cujusdam Sandionyfium habitantis , qui poft multos & longos dolores tandem in hydropem ficcum lapfus eft . Huic , aperto cadavere , glandulæ illæ multæ , quæ funt in mefenterio , plane aruerant & tabuerant , unde nullum pene ex alimento fructum capere poterat .

- Cap. 3. Conful Boyerus fanguinem aliquando una cum urinis excernit . Timetur  
fermo. 3. aliquid mali . Tamen fi vera funt quæ fcripfit Actius , minus formidolofum  
tetrab. 3. id effe videtur .

An optabile  
bilis fit  
nancifci  
temperamentum  
calidum  
humidum ,  
quam calidum  
ficcum .

Si cui optandum fit , aut corporis calidi & humidī , aut ficci & calidi temperamentum nancifci , dubitet fortaffis utrum malit . Nam calida & humida videmus maxime putredini obnoxia , & febribus a putredine ortis . Facile in eas incidunt , & quum fint ea corpora diffipabilia , facile de fanitatis gradu dejiciuntur . Morbi funt acutiffimi , nec eos facile ferunt . Contra ficca corpora & calida non ita facile putridis febribus ἀλίσκονται ( putredo autem maxime eft naturæ inimica ) & fi forte febricitant , eorum febris lenta eft & longa , & tabefcunt potius quam acute laborant . Unde videas homines multos fqualidos , arentes , ficcōs , ftrigofos , & quafi σκελετῆς , contra quam multi opinentur , diu vivere : contra , multos βσάρκες , ἢ εὖ τὰ σώματα ἔχοντας inopinato opprimi , aut valetudinarios vivere , aut morte tolli . Et tamen τὸ ἰσχυρὸν , ἢ τὸ θερμὸν principia funt naturæ maxime convenientia , & iis natura magis delectatur quam ficco . Immo ficcitas longius a natura abeft , & privationem ipsius humiditatis , in qua natura opes fuas condit , quodammodo fignificat .

Hiftoria  
notanda .

Quidam gonorrhœam patiebatur . Suppreffa eft . Adeo humor cuniculos egit , ut perinaeon multis locis perforaverit . Et horrendo modo , tamquam per cribrum , urina illac permanabat .

Alteri urina , obftructo meatu communi , viam fibi fecit per crura . Et aliquid fimile , ni fallor , apud Fernelium legimus in Pathologia .

Hiftoria .

Notanda hiftoria D. Briconnet Confiliarii . Diu laboravit . Erat catarrhus .



sus. Difficultas spirandi. Alii referebant ad ζύμωσιν τῆς χυμῆς μελανχολικῆς, alii ad pulmones. Pulsus erat inæqualis, & valde inordinatus, & perturbatus. Interiit repente. In thorace magna quantitas reperta est aquæ cruentæ, loturam carnis referentis. Unde hoc, & quomodo factum fuerit, non est facile conjectura assequi.

Mater Domini Hellain in febrem incidit. Orgasmus humorum. Dolor tibi-  
 arum implacabilis. Jactatio. Nox inquieta. Mane, cessante veluti tibi-  
 arum dolore, sinistri lateris dolor oboritur. Difficultas spirandi. Aperta vena. Die  
 sequenti aperta etiam vena. Datum a meridie medicamentum. Ecce insignis  
 pulsus mutatio, eaque terrificæ. Intercisus pulsus, quasi tendens ad capri-  
 zantem, inæqualis, inordinatus, aliquantum intermittens. Talis perseveravit  
 per quinque aut sex dies. Et quum id ab humoris melancholici tetro vapore  
 contingere videretur, non desitum est eam purgare. Purgata est. Pulsus ad  
 suam naturam, & symmetriam rediit. In senibus pulsus mutationes non ita  
 cito nos terrere debent.

Damifella Akarye orthopnoica erat. Magna copia putris pituitæ in pul-  
 mone. Purgatione & ventris inferioris, & multa anacatharsi melius habuit. *Dyspnœ-  
 am juvenas  
 purgatio.*

Damifella Boyer laboravit destillatione in gingivas, & linguam. Serosa erat  
 ea destillatio. Ac quæritur sæpe, an calidus, an frigidus sit humor qui in-  
 fluit. In coryza enim asperitas est sæpe, squalor, & velut adustio quædam,  
 quum tamen materia origine frigida sit. Sed est potius serum nitrosum. Pa-  
 rulis erat, & tanta fuit vis destillationis, ut quatuor dentes concusserit, &  
 mobiles reddiderit. Dolor implacabilis, ne narcoticis quidem cedens. Tan-  
 dem vi naturæ abscessus est procuratus, qui suppurato allevationem quam-  
 dam attulit. Revera non videtur alienum in parulide procurare suppuratum  
 ad vitandos dolores implacabiles, qui parulidis comites esse solent. Sed & ta-  
 met si grävida sit, non timuimus ei dare pilulas etiam scammonium recipien-  
 tes. Sed observaverunt Medici multos catarrhis obnoxios esse, quod medullam  
 ipsius cerebri delicatam & mollem habeant: Propterea ea confirmanda est,  
 vitanda cruditas, vitandus rerum valde liquidarum frequens usus.

*Catar-  
 rhus mol-  
 lem &  
 delica-  
 tam ha-  
 bent ce-  
 rebri sub-  
 stantiã.  
 Cap. 10.  
 lib. 6  
 Pathol.*

Serva Stephani Colot cœliaca mihi visa est ex iis signis, quæ proponit Fer-  
 nelius. Et hic locus sicce non est prætereundus, quoniam in controversiam  
 venit sæpe. Et Medici frustra nituntur suppressere. Falsa opinione febris du-  
 cuntur, & ad phlebotomiam veniunt. Denique non satis accurate distinguunt  
 τὸ κοιλιακόν, ἢ λειψτερικόν. Ista autem serva ita erat affecta. Primum dolor  
 insignis ad os ventriculi. Putabant illam ea in parte percussam, sed frustra.  
 Jactatio erat assidua, dormiendi impotentia. Quotidie externebatur copia in-  
 gens materie albicantis, veluti pulticulam referentis. Non leienteria erat,  
 sed erat excretio cœliaca. Etenim ventriculus suo satisfacere officio, sed ἀνάδοσις  
 erat impedita. Et in hoc jacet discrimen inter leienteriam & cœliacam affe-  
 ctionem. Febris repente oboritur, tum ob vigilias perpetuas, & labores, tum  
 ob motum materie tam foetentis, cujus vapor cor feriens, non potest non  
 febriculam quamdam excitare. Et in hoc affectu, si maxime alias, oportet  
 cunctari, & vires sustinere, ut tanto morbo sufficiant. Talis affe-  
 ctio



ctio sæpe observatur, ac sæpe Medici quid facto opus sit, ignorant.

*Ulcuscu-  
la eorum  
qui lue  
venerea  
labora-  
runt, dif-  
ficulter  
sanan-  
tur.*

*Humor  
melan-  
cholicus  
cordi ca-  
pitalis  
hostis.*

14.

Observaverunt peritiores Chirurghi, ulcuscula etiam levissima, immo, ut ita dicam, excoriationes ipsas, in iis qui olim lue venerea laborarunt, & curati sunt, etiam difficillime sanari. Adeo veteris ipsius fermenti vestigium aliquod remanet, quod mala levissima exacerbat, & deteriora reddit. Quod animadvertendum est, ut quum agitur de curatione ulcusculorum, corpora olim isto tabo affecta obsidentium, ne quum eluserint remedia, aliis corporibus magno profectu & adjumento adhiberi solita, malum ægrescat medendo; magno eorum qui talia usurpant remedia, vituperio & dedecore.

Quid? Vulgo dicitur quod humor melancholicus, præsertim quum naturam malignam acquisivit cordi, & nativo calori est tamquam capitalis hostis. Si hoc verum est, quomodo tam diu durant & vivunt? Quomodo morbos tam longos sustinent? Quomodo tantas evacuationes, & tam validas ferunt? Illud enim absolum videtur, calorem naturalem; immo naturam ipsam virulentia ipsius humoris melancholici, aut atrabilarii affici, & tamen tamdiu persistere: quum videamus solo sæpe vapore aliunde elato vitæ nostræ filum abrumpi, aut cardiacas contingere syncopas, easque valde formidandas. Hoc non caret difficultate. A pure aut abscessu, aut a grumo solo sanguinis vapor elatus mortem intentat: cur non ab humore melancholico vapor elatus idem faciet? Forte analogia est inter vaporem, luis venereæ fomitem, & vaporem a succo melancholico aut atrabilario excitatum. Luis venereæ venenatus vapor vim habet non ad dissipandum, non ad necandum; sed ad alios quosdam effectus, idque per quamdam *ἰδιοσυγκρασίαν*: Et tale venenum ad cutim & musculos natura depellit, unde juncturarum dolores implacabiles. At vapor pestilens, aut a pure, aut a grumo sanguinis excitatus dissipat spiritus, & propterea alia quadam proprietate nocet, & mortem affert. Idem de menstruo, & semine corrupto, quod hysterica pathemata, non mortem affert.

Sed & circa melancholica accidentia notare unum oportet, quod plerique dolores melancholicos patiuntur, quos a catarrho esse putant, & sic decipiuntur valde. Nam & origine, & curandi varietate differunt. Tensiones sunt circum membranas, eæque a flatulenta aura, aut tenui admodum materia, quæ tendit, atque quodammodo divellit membranas. Potest & serum quoddam malignum id facere.

*Vide hi-  
storiam  
Mariæ  
Berthier  
lib. I.  
Consilio-  
rum ne-  
strorum  
Cons.*

114.

15.

Observavit D. Magnus, eos dolores distendentes aliquando mulierem quamdam afflixisse. Et quum omnibus remediis tentatum fuisset, ut ii mitigarentur, tandem desierunt in tuberculum cancriformum. Admirabilis est effectus humoris melancholici. Et cavendum est maxime, ne tum quum dolores isti premunt, corpus exsicceamus, imprudenter persuasi, quod talis dolor a fluxione est. Immo est corpus potius temperandum & humectandum. Et in hoc falluntur vel etiam experientissimi homines. Testis Maria Berthier, quæ humectata melius habuit, quam siccata; exhausto multo sero, melancholicam naturam adeptæ. Quid enim impedit, quin humor aliquis in toto habitu eam naturam acquirat, quam habet particularis quidam in parte humor? Et in hoc fortasse decepti sunt Medici in Damisella de la Migenne, cui brachiorum dolores aderant pæne arthritici. Sed ea quum senio in dies siccaretur magis, quid



quid mirum fuit si dolor iste erat potius per desiccationem quamdam, quam per materiæ dominatum? Forte oleum violarum, litus, & embroche magis conferre debebant, quam gravius aliquod remedium.

Mercatori Bourlon dolores implacabiles ad regionem lienis, & fere infra ad umbilicum pæne. Tumor quidam percipiebatur. Tandem interiit. Non credebant dolorem esse nephriticum, & tamen erat. At situs doloris & partis decipiebat. Aperto cadavere, inventus est ren insignis, loco dimotus, & ad regionem lienis, aut natura, aut aliqua alia vi (si credere fas sit) detrursus. Sic imposuit valde Medicis. dem contigit Cardinali a Guiffa. Curabant eum splenicum pro nephritico. Ren quadruplo major erat, quam a natura esse deberet.

Monspessulani fugiunt acetum in oxyrhodino, & iis quæ somni conciliandi gratia adhibentur. Ajunt enim membranas ferire, & sic potius vigilias excitare, quam somnum inducere. Hoc annotavit Aetius ex Archigene.

Quidam in oppido Sandionysiano tympanite interiit. Glandulæ mesenterii plane aruerant, ut sicci hydropis causa inde accersenda foret.

Mulieres vino deditæ maxima ex parte a cibis abhorrent, & morbis detineri solent curatu difficillimis. Arthritidi sunt obnoxia, contra Hippocratis sententiam, catarrhodes sunt, doloribus capitis opportuna. An quia corpus earum est *δυοδιαφόρον*, & idem non contingit viris, præsertim quibus spiracula cutis patent? Admirabile enim illud est, quod scripsit Hippocrates: Raritas cutis ad perspirationem, quibus amplius aufertur, saniores sunt. Densitas cutis ad perspirationem, quibus minus aufertur, morbidiores. Qui probe perspirant, debiliores & saniores sunt, & a morbis facile reconvalescent. Qui male perspirant, priusquam ægrotant, fortiores sunt; ubi autem ægrotarunt, difficilius a morbis reconvalescent. Et hæc ratio adduci potest ad eum locum, in quo quærebat de corporibus servorum & servarum in præcedentibus.

*Mulieres  
vino de-  
dita gra-  
vibus  
morbis  
obnoxia.*

*Lib. de  
aliment.*

## A N N O T A T I O N E S

1. **Q**uari potest, an materia sit ita effera, ut vulgo creditur? Cur enim suppurat? *Κακόνδεα* enim ista suppurationi officere videtur. Item cur refrigerantia intro sumuntur, & tamen tantopere a frigido cavemus? Officere enim videmur.

2. Annotavimus lib. 1. Epid. quæ incommoda afferant ista exanthemata popularia. Id in filio Puthomme Notarii observatum, cui pane sideratum brachium. Applicatio cataplasmatum ex mithridatio valet. Hoc explicavimus ante lib. 1. Epidemiorum nostrorum.

3. Unum præterea est animadvertendum, in quo graviter peccari solet: Nam in febribus continuis, urinis alioqui apparentibus satis laudabilibus, sanguis colore & substantia vitiosus demitur. Et putant esse confusam urinam. Hinc ex sanguinis vitio male sumunt indigationem detrahendi sanguinis. At Ballonii Oper. Tomus I. K errant



errant. Nam quum in statu morborum perfecta est urinarum concoctio, necdum evacuatio excretioque contigit noxi humoris, urina non confusa apparet: & tamen ob agitationem, quæ fit in succis qui in venis continentur, sanguis ita illaudabilis apparet, an ideo detrahendus? Erras, si id credas. Præterea cavendum, ne confundas urinas perturbatas cum iis, quæ vulgo confusa dicuntur. Nam confusa venam secari jubent, non autem turbatæ. Et in hoc sequendus Fernelius.

4. Hoc fortassis ab oppido paucis est observatum. Et eo consilio forte quædam mulieres adhibent vincam-pervincam ad sistendum sanguinem.

5. Huc accedit historia Gratiani, cui pleuritico mirum in modum profuit evacuatio multa per alvum facta.

6. Ophthalmia in illa paupere familia erat contagiosa. Nam & uxor, & maritus, & omnes liberi affecti sunt.

7. Cur e brachio potius demebatur sanguis, quam e malleolo? Nam si repulsio & percussio ladit, cur non revulsio, & retractio intro? Nisi quod percussio nil evacuat, sed revulsio & retractio evacuat, præsertim quum per phlebotomiam fieri solet.

8. Et si vomendi molestia adsint, vel nausea, & si jactatio multa, urina aliquid indicante, (quamquam in hoc affectu sæpe in pueris sunt fallaces) tunc de lapide in renibus vereri oportet.

9. Phlebotomia retardat suppuratum, ut patet de homine Halicarnassensi 7. Epid. cui auris dolebat.

10. Tussis signum est ecchymaton erumpentium. Sic falli non oportet, sed singula alia signa conferre.

11. Est enim ubi in febribus etiam continuis valet detractio sanguinis, est ubi non valet, quicquid contradicat Galenus. Provocatio enim alvi, & pulsuum immutationem affert, & febrem jugulat.

12. Id factum de Aetii consilio, ex sententia Philumeni Medici. Nam narcoticorum & somniferorum usus in ejusmodi affectionibus amplectendus.

13. Galen. comm. ad Aphorism. 44. lib. 2. Aphor. explicat quid sit gracile habere corpus, & crassum. Crassum enim corpus τρυφώδης est. Non ita gracile. Minus illud quod in medio consistit. Vasa enim ampla sunt. Et licet impinguescant, non ita calor naturalis patet extinctioni. Graciles vero offenduntur a causis externis. At videmus eos qui succulenti sunt, & multis jussulis cibisque humidis utuntur, in ingentem molem excrescere: & hi morbis sunt obnoxii. Porro videtur magis e re sanitatis esse, si corpus potius siccetur, quam si humectetur. Quoniam plurimi in hoc sunt, ut consulant potius humectationi, balneis, crebro jussulorum usu, & aliis humectantibus, si multum seri succrescit, & dum putrescit, morbos & virus parit. Sed ut concedam istam humectandi rationem commodo valetudinis procurari, est ubi mediocritas servanda est. Nam ista foris humectantia, aut non generant tale serum, quale morborum parens dicimus, aut humiditatem nescio quam benignam, & difflatu facilem pariunt. Sed sunt corpora, quæ ex se, & in se generant tale serum biliosum, quod quidem dolores, orgasmum, saniem, ichorem, virus generat. Unde quibusdam ulcera sunt dysepulotica, aliis



aliis non. Et multi in hoc decipiuntur, & errant. Revera corpora sicca & diutius durant, & minus sunt morbis obnoxia, & sunt expeditiora, ἢ πο-  
δύωτερα. Unde illud vulgare, Il est dispos comme un Biernois: & tamen isti homines sunt fere omnes squalidi, & ἰντροώδες.

14. Materia & vapor materie cancerum committentis, non tam domatur & vincitur a natura, quam sanguis aut bilis: & tamen vapor elatus ab abscessu, & pure laudabili, potius hominem necat, quam qui a cancro est. Quomodo id fit?

15. Postquam enim seva intulerunt symptomata, & vagati sunt dolores, præsertim distendentes, si aut cancer, aut aliquid simile oriatur, cessare facit id genus dolores. Unde non mirum, si hypochondriaci varios in variis partibus habent dolores: & maxime patiuntur, si corpus sit densum. Quod si quid erumpat aliqua in parte, allevantur. Sin minus, non cessant conqueri, nec allevationem ullam percipiunt.

16. An a siccitate dolor esse potest? Aetius lassitudinem a siccitate esse docet, & dolorem dentium a siccitate.

# VER, ET PRINCIPIUM

## ÆSTATIS

Anni Domini 1578.

**H**IEMS non ita insalubris fuit, licet suam temperiem non omnino bene servaverit. Et quum Auster circa finem hiemis perflavisset, deinde veris initio Aquilo dominatus fuisset per dies aliquot, male morati morbi in hominum genus invasere. Præsertim vero dolores capitis acerbissimi. Nescio quo pacto a dominatu aut austri, aut alius cujusdam signi serum malignum & indomitum in animantium capitibus generatum fuerat, quod virulentia suæ argumenta præbebat, quocumque influxisset, & ubicumque constituisset. Si in fauces, & asperam arteriam influebat, tussēs violentas, pruritus quosdam in pectore, & inania tussendi desideria excitabat. Immo Medici, qui popularis morbi sævitiam considerabant, eos affectus ei consimiles arbitrabantur, quem olim *Coqueluche* vocitabant. Saltem magna erat affinitas. Nullis cedebant remediis tussēs. Ophthalmiæ sævissimæ, dentium dolores, ardoris sensus in capite maximus. Dolores lateris, maxime sinistri. Nam pro quatuor ægrotis pleuriticis, quibus latus dextrum affligebatur, quindecim aut plures latus sinistrum dolebant. Quod qua ratione contingerit, observatione quoque dignum existit. Idem observavimus aliis annis, ut lib. 1. Epidemiorum nostrorum scriptum est. Multis gingivarum inflammationes contingere, & faucium dolores. Denique & tussēs istæ inanes valde laboriosæ, & ophthalmiæ, & laterum do-



res populariter grassabantur, & pauci admodum fuerunt, quibus aut dolor capitis, aut coryza, aut colli & cervicis dolor, aut aliquid simile contigerit. Et quod mirum fuit, qui humor per nares excernebatur, licet frigidus sentiretur, tamen exurebat & exulcerabat partes per quas fluebat, unde dolor intolerabilis. Maximum remedium fuit in phlebotomia, ob inflammationes & pulsatiles dolores, quos talis bilis aut ferum biliosum excitavit. Sic idea differebant multi dolores, ab iis doloribus quos aliis temporibus humor biliosus pariebat. Simile quid observavimus contigisse, in hoc ipso libro, quum loquebamur de specie cujusdam siriaeos, quæ capita multorum affligere visa est.

Filiæ Beasaldæ, ut & matri, nescio quis humor infusus est, qui symptomata affert incredibilia. Aliquando excitatur nescio quis vapor, aut humor vaporosus, & flatulentus, & malignus, qui partes, in quas repit, manifeste tumefacit, cum suffocationis metu quodam. Manus intumescunt adeo manifeste, & multum, ut caput fere magnitudine referre videantur. Sectio profuit. Et usurpari illud potest isto in loco, quod scripsit Hippocrates: Flatusitatem sectio venæ soluit.

Hipp. lib.  
2. Epid.

Dolores  
laterum  
a fluxione  
ne irri-  
tantur  
medica-  
mentis.

D. de Boissy dolens latus satis docuit, quod a medicamentis dolores laterum, præsertim quum fiunt a fluxione, tantum abest ut juventur, ut irritentur magis. Contra, qui laterum dolores principia duxerunt a partibus inferioribus, non nisi medicamentis purgantibus, iisque validis, adjuvantur.

Ridendum porro illud, quod vidimus in uxore D. Benart, nomine Soulefour; quæ non tam reipsa, quam opinione laborabat. Ab utero malum esse credebat, & uterum superiora appetere. Nos in aliam adduximus opinionem. Ventrem molliuimus & subduximus. Bellissime habuit. Simile quid patiebatur cujusdam Itali scortum & concubina; de qua ante dictum est. Magno alvi profluvio; quum alioqui crederet id quicquid esset, uterinum esse, liberata est.

Nobilis vir fere eodem modo laborabat, quo D. de Longueire, & Petrus du Four. Et quum tuta omnia viderentur, aut rupta, aut aliter affecta insigni vena, insignis evacuatio sanguinis per alvum facta est. Duo interiere. Tertius superest. Eorum qui interiere multo securiores res videbantur. Credo id contigisse, quoniam sanguis qui hæmorrhagiam per nares afferre debuisset, postquam tumultum fecit, & exitum non habuit, vi rupit sua vasa. Et ex his historiis, perseverante febre licet miti, Non ita securos esse oportet, quin semper aliquid sinistri pertimescamus, ut omni nos calumniâ liberemus: multa enim bonos Medicos latent. Id quod Galenus comm. in lib. 1. Prorrhethici abunde demonstravit.

Securi-  
tas ni-  
mia peri-  
culi ple-  
na in  
morbis  
curan-  
dis.

Prægnans mulier biliosa, animo satis perturbato ob mariti absentiam, tussi infestabatur vehementiori. Sputum cruentum. Febris. Partui erat proxima. Nos venam aperire verebamur. Tamen major nobis metus erat inflammationis futuræ pulmonum, aut pleuritidis. Vena secta: Detractus impurus valde sanguis. Eodem die vitalem peperit. Omnia secuta sunt fausta. Eventus rem probavit.

Quidam pleuriticus non tam allevatus fuit multiplici phlebotomia, quam fudoris



Iudoris provocatione a natura facta. Et revera graviter ab iis peccatur, qui nil exspectantes, & naturam fatigantes, agros multo detracto sanguine exinaniant. Id docuit illa mulier in domo viduæ Colot tonsoris, cui alii sanguinem detraxissent, nos alia arte ei sumus opitulati.

Uxori D. Scaronii memorabile id quod contigit. Repente phlyzacia oborta. Delirium. Oculi ardentes. Matris obitum ægre tulerat. Proxima erat mensium eruptio. Injecto enemate omnia sunt sedata.

Damifellæ illius viduæ filius intolerabili capitis dolore vexatus est. Id fecit parvi mater. Vi doloris & humoris maleficio calvitium contigit.

*Calvitium  
ab intole-  
rabili ca-  
pitis do-  
lore.*

Nobili viro mirum quid contigit: Doluit latus. Chirurgus imperitus tudit aliam venam ab ea quæ dicta fuit. Aperuit cephalicam. Inde imbecillitas summa secuta est. Dolor auctus est. De funere cogitabatur. Non terruit nos ista infirmitas. Multa egimus periclitando. Secta alia vena semel atque iterum. Dolor quievit. Deinde recrudit. Credo quod deterior fiebat detractio sanguinis quod non tam in venis, quam extra venas contineretur. Præter spem convaluit. Multa sane audenda sunt.

Multis in latere dolor est. Particula quæ dolet, non videtur esse tanti, ut propterea mittatur sanguis tam audacter, & sinus solliciti adeo de dolore parvam circumscriptionem habente. An non forte idem iudicium haberi potest de particula illa thoracis laborante, quod & Hippocrates habuit de eo, cui pars femoris, & pedis pollex dolebat? Id parvi momenti videbatur: Tamen inde mors est insecuta. Et Galen. comm. in hist. de eo, cui pollex pedis dolebat; miratur cur Hippocrates omiserit phlebotomiam. Magna id contemplatione opus habet. Nam quum natura suis viribus usæ conatur aut materiam, aut virus quoddam a se se depellere, alias in emunctoriis partium, alias in crure, aut in capite aliquod signum edit depulsionis istius materiæ. Unde aut epinyctis, aut phlegmone, aut phlogosis apparet, tamquam morbi prænuntiæ, nisi tu ipse alias provideris. Et quod in istis partibus facit, idem in thorace fieri potest. Hinc frustra ad defluxionem id mali refertur. Sed fit per translationem a parte in partem, velut orgasmo quodam. Et audacter sanguis mittitur, aut purgatio instituitur, quum in bubonibus aut in alia parte apparet signum aliquod translationis materiæ, non tam forte quantitate, quam qualitate peccantis; si possis conijcere aliquid simile causam esse doloris lateris, intrepide ea præstabis quæ diximus. Ac nonnulli Medici hoc parum animadvertentes, de isto dolore parum sunt solliciti, minime rati particulam esse materiæ defectæ, & decisæ a maiore materiæ mole: ac interim inopina morte multi præventi, occasio fuerunt, cur in infamiam & dedecus incurrerint.

2.

Neptis D. Valetion historia est commemorabilis. Splenis corpus incumbere vesicæ deprehensum est, & satis contumaciter adhærebat. Olim foedis coloribus laboraverat, nec non tumorem passa fuerat, quem aniculæ vocant *le Carreau*. Valde cacochyma erat, carbones illi in deliciis fuerunt. Καυλῶς erat. Furtim compressa est. Tumorem tantum ventris esse credebant. Secta in malo leolo vena. Data medicamenta. Uterum ad legitimum pariendi tempus gestavit. Ager fuit partus. Ipso enitendi tempore extincta est. Aperto cadavere,

*Historia.*



reperitus ventriculus σφακελάδης. Lienis locus naturalis erat vacuus. Circa regionem vesicæ latebat lien. Putabatur a suo loco delapsus laxatis ligamentis. Numquid idem Damisellæ Pagevin contigit? Præceps enim devolutio quam ipsa persensit, magnam fidem facit.

Varia  
tardio-  
ris alvi  
causæ.

Vulgata est multorum querela, quod eis alvus nimium adstricta sit, nec nisi tertio quartove die dejiciat, aut tardius multo. Multæ solent assignari tardioris alvi causæ. Una vulgaris est, & quam oppido pauci animadverterunt, aut ciborum parcitas, aut pastuum longa intercapedo. Interest enim multum inter cœnam præcedentis, & prandium sequentis diei. Tempus enim medium est horarum sexdecim, plus, minusve. Quod tempus plus æquo satisfacit coctioni, & distributioni alimenti. Nisi forte quædam corpora objicias, quibus calor naturalis imbecillior non tam facile suum facit officium. Sed generalius nos id totum pronuntiamus. Atque dum tantum temporis interest, præsertim si vitæ ratio satis moderata, & calor naturalis satis bonus est, siccantur fæces, calor naturalis augetur destitutus aliqua ex parte præsentē pabulo, atque ita augetur, ut jam defectu alimenti se se augens, caloris contra naturam vim induat atque repræsentet. Id quod multis argumentis potest deprehendi. Melius cum aliis agitur, quibus alvus quotidie, aut bis die solvitur. Hinc enim multi arcentur ac fugantur morbi. Et qui cibis potuque frequenti utuntur, non ad necessitatem, sed ad voluptatem, iis crebro magis ac profusius alvus descendit. Ut videatur magis e re naturæ esse, temperantiæ limites parum egrediendo, paullo crebriore potulentorum & esculentorum usu alvi libertatem procurare, quam strictiore ac religiosiore victus ratione densitatem adstrictionemque alvi causari, dolorum juxta ac morborum parentem. Nec tam ipsius necessitatis legibus obediendum, quin aliquando voluptatibus ipsis inservias. Quod enim summus vir scripsit, *Corpora quum purgare volueris, fluida facito.* Id non solum in solennibus purgationibus tenendum sancendumque est verum in quotidianis, & a natura institutis excrementorum evacuationibus. E crebro mucus plerisque non exit quotidie mane, nisi aut præsumto cibo aut potu, aut aere præhumectante, aut narium affusione aquæ humectatione. Pituita non facile extunditur, priusquam arteriam re aliqua liquida præhumectaris. Unde plebeji, & proletarii homines, quibus non tam curæ est, quomodo vitam in posterum sustentent, in diesque vivant, quam ut quotidie mane lagenam, aut suum poculum vitreum vino impleant, in diemque vivant, vini albi aut alterius dragmis aliquot ebibitis, (verbum enim eorum πολικινόν est) multam pituitam e pectore extussiunt adeo facile, ut id eis sit magnum ad fugandos morbos remedium. Ita enim se facile putant adversus omnia incommoda aeris ἀπορροήσασθαι. Quod quum ita sit, quemadmodum in procuranda quarundam partium exoneratione aliquid sumi debet, quod fluidam lubricamque partem reddat: ita ut alvus aut quotidie, aut non ita tarde dejiciat, cibo frequentiore corpus, atque adeo alvus ipsa proluenda est atque humectanda. Aut desinant lassas Medicorum aures ita crebris querelis infestare.

Fluida  
corpora  
reddenda  
rum  
pharma-  
cis, tum  
alimen-  
tis, &  
victu  
guetidia,  
no.  
Cur pro-  
letarii,  
& plebei  
homines  
salu-  
brius vi-  
vant,  
quam ii  
qui exa-  
ctam vi-  
ta legem  
servant,  
& intra  
temperā-  
tia limi-  
res consi-  
stunt.

Notanda història, quam D. Marescotius narravit. Cuidam pugio pectori adactus fuerat: Ante tempus, nulla aut exigua facta per os & vulnus excre-  
tione



tione, cicatrix inducta est. Dies aliquot visus est restitutus. Febris. Difficultas tussendi, & spirandi. Potius de funere, quam de remediis quaeritur. Initio consilio, & iis quæ præcesserant expensis, tandem inter quintam & sextam costam plaga facta est, pus eductum plurimum. Convaluit.

*Historia.*

Notandum quod contigit uxori D. Guillon quæstoris Regii. Illi dolor obortus est in mamma sinistra ab aliqua suppressione lactis, ut conjicere est. Tumor erat: Disparuit. Saltem nil foris eminebat. Non desit dolere ea pars, quamvis nil foret conspicuum. Macrescebat in dies. Nil proficiebat. Languebat. Palpitatio cordis insignis: Unde ea oriretur, dubitabant. A liene repetebant illam. Accersitus D. Duretus mali originem altius repetit, & rimatur. Omnis palpitatio cordiacæ causam aut in oppressione, aut in excussione ponit. Illa est quum malum in corde ipso est, aut circum cor. Ut quum nimia aqua inter pericardium crevit, aut cordi pericardium adhærescit. Hæc excussio quum aliunde est, aliqua erant argumenta mali non nascentis & orientis a liene. Sequebatur ergo ut in thorace & corde causa mali foret. Tandem collectum est, parte interiore abscessum latere, qui nisi aperiretur, mortem repentinam esse accersiturus. Contra multorum opinionem ea parte septicum admovetur. Actis aliqua ex parte cuniculis pus manavit multum. Miraculo convaluit. Initio hujus libri consimilis est historia de puella, cui erat similis pulsatio in mamma sinistra.

*Palpitationis cordiacæ causa.*

In vomitionibus sistendis aut sinendis multum a plerisque laboratur. Videtur enim eodem modo conari natura in evacuatione materie, regionem ventriculi occupantis, quo & in ventre inferiore evacuando, aut in cerebro repurgando. Et quoniam molestus est vomitus, inelamatur post Medicos, ut omni arte sistant vomitum. At non nisi vitæ dispendio de vomitum compescente remedio decernitur. Ut enim alvum liquidam, & diarrhœam sistere sæpe exitiale est, ita quoque & vomitum. Et prudenter Medici faciunt, qui vomitum vomitu, secundum Hippocratem, curant.

*Ut in diarrhœa, ita in vomitionibus sistendis aut sinendis, magna cautio adhibenda.*

Domina Brizart vidua satis docuit, quod dolores lateris, præsertim quum fere ad claviculam pertinent, potius egent anacatharsi, quam phlebotomia. Idem in Domino Sangermano, & in filia illustris Dominae de sancto Amando observatum est.

*Phlebotomia dolori nephritico confert.*

Abbatis D. de Savigny prompta solutio doloris nephritici detracto sanguine, pulsu pleno & magno; declaravit quod ad compescendum motum humorum, ad renes laborantes se se inclinantium, nil prius sit phlebotomia, quamquam affectus ipse, quatenus talis est, hoc remedium non exposcit. Sed Galenus in lib. de renum affectionibus, hoc remedium valde commendat.

Uxor Adriani Vallæi, tota febriculosa, quum peperisset ægre, in morbum incidit valde gravem. Magna & aquarum & sanguinis fuit effusio. Clinica mulier, alimenti copia volens istam evacuationem compensare, febrem auxit, cruditates attulit, hincque speciem aliquam corruptionis. Octavo die quum alvus satis liquida foret, datus est bolus ex conserva rosarum cum rhabarbaro: Hoc medicamento, humor biliosus, concavo hepatis conclusus dum motus est, tantum incendium, tantus calor apparuit, ut illa pene conflagra-

*Cibatis intempestivæ morborum magnorum parens.*



rè videretur. Hinc aucta in dies febris, multa symptomata terrifica apparuerunt. Tandem post phlebotomiam unam atque alteram, & purgationes satis frequentes, restituta est. Docuit nos historia hac, intempestivam cibationem longorum morborum parentem esse.

*Corpora  
firma, so-  
lida, com-  
pacta ve-  
ne sectio,  
nem non  
tolerant.  
Reliquia  
febris  
quarta-  
nae.*

Quibus corpora compacta sunt, firma & solida, iis dolores lateris sunt curatu difficiliores, & velint, nolint Medici, venæ sectio repetita non confert. Obstructio enim & spiraculorum cutis constipatio impedit, quo minus exhalet corpus. Præterea aeri frigido corpora sua exponunt, nec lecto se continere volunt. Id in multis ægrotantibus observavi.

Joanni Montpellier, Apparitori Regio, pustulæ quæ φλυζάνια dici possunt, certis temporibus. Hæc erumpere cœperunt ab eo tempore, quo febre quartana laboravit. Admirabiles sunt reliquiae febrium quartanarum.

Nobilis vidua D. de Granville, per sex pene annos postquam febre quartana liberata est, eo ipso mense & tempore quo in istam febrem quartanam incidit, præludia quædam, & προφαινόμενα ipsius febris signa perferunt, ac si in eam denuo esset casura. Et admirabilis mos fuit istius febris quartanæ. Pauca admodum, aut nullæ similes umquam observatæ sunt. De ea muliere primo libro.

Apud viduam Colot tonsoris uxor cujusdam Latomi valde succulenta in febrem incidit. Hæc de genere continuarum. Neglecta est ad dies octo. Pessime cum ea actum est. Nono die puncticulæ & maculæ, culicum moribus similes: Comatosa affectio: Incontinentia urinæ. Quærebamus an præsentem isto comate agendum esset aliquid. Tremula, & in potibus substrepens, interiit. Prætermissa primis diebus occasio hujus calamitatis forte causa fuit.

*Historia.* Uxori Claudii du Four mirum quod contigit. Narrat tibiæ suæ, quum devolveretur genibus flexis, aciculam forte infixam. Dolor parum quievit. Deinde recrudit de nocte. Sævisimus fuit. Multos menses duravit. Tandem signis collectum est os affectum esse. Ita erat. Pyroticum adhibitum, & emplastrum de ranis. Melius habuit. Nondum ossis particulæ abscesserunt. Id fuit tale, quale a lue venerea fuisset.

*Humo-  
rum ca-  
coethia  
letales  
morbos  
parit.*

Juxta domum Adriani Vallæi mulier pleuritica præter opinionem interiit. Cessavit dolor lateris aliqua ex parte. Delira facta est. Interiit. Sputa erant biliosa, & corpus erat valde solidum, & sanum videbatur. Et in ea agra, verum fuit, quod Hippocrates in Prorrhetico scripsit, Lateris dolor ex sputis biliosis, si repente absque ratione evanuerit, in furorem aguntur, part. 5. sect. 4. lib. 1. Prorrh. Mira est vis humoris morbos committentis. Licet enim multus humor crudus congestus sit, hic tamen morbum non facit, sed nescio quæ vis maligna, & virus quoddam. Declarat subita mutatio, & transitus morbi in alium. Item (quod notandum est) videmus morbos quosdam, vehementissimos & letales creditos, quodam die critico, facto abscessu etiam parvo, aut dolore in crure oborto, aut in simili parte mitiores reddi. Quasi natura mirum in modum sit recreata excussa particula humoris maligni in partem aliquam. Id quod historia Joannis Duteil docuit.

Ista vidua Joannis Brizart dolebat circa primum intercostale. Pleuritici esse putabant. Metu majoris inflammationis sanguis detractus. Alii sæpius detra-

xissent



xissent. Nos obstinate a phlebotomia abstinuimus. Incubuimus in ἀνακάθαρσις. Convaluit. Temere in doloribus ad costas sanguinem detrahere non oportet. Idem contigerat filia Dominae de sancto Amando: Idem Sangermano.

Quid quod videmus eos quibus pulsus validus est, magis sæpe obnoxios morbis, alios quibus pulsus languidiusculus, diutius sæpe vivere? An quia major resistentia in iis, quibus pulsus validior est? An quia pulsus iste aliquando fallax est? Nam plerisque ob motus animi præcipites, & satagen- di studium, in spiritibus habent conceptam veluti phlogosin, propterea ce- teris sunt magis febriculosi? An quia suis viribus fisci plus edunt, & ma- jora in sanitatem peccata committunt? An quia facile est decipi in pulsus vel firmitate, vel infirmitate? An quia in iis quos infirmos judicamus, pars aliqua est princeps, ut pote cor, quæ firma sit & compacta; unde pulsus non ita se se ostendat? Vel potius dicemus, in iis quibus vires sunt imbecillæ, non ita validos esse motus, & humorum, & naturæ. Motus autem vis mutationum magnarum causa est, & subitarum translationum de parte in partem. Nisi forte dicamus, non esse æstimandas vires ex mole. Contra quibus pulsus debiles, & vires sunt infirmæ, ii minus sunt de sa- nitate sua tuti, & minus in commoda valetudinis peccant, unde vulgare istud: *Un pot freslé dure plus qu'un neuf.*

Quid? Non abs re fortassis αἵματι χύεται illi, qui audacter sanguinem de- trahunt, obijciunt illud de nutricibus, quibus pueri plus quam uncias sex aut octo, plus minusve lactis exugunt. Et tamen lac excrementum beni- gnum est, spiritu plenum est, cur non vires tanta lactis suctione dissipantur, quemadmodum frequenti sanguinis detractio? Verum longe dispar- ratio lactis & sanguinis. Nam lactis materia ducitur quidem ad mammas, & ab iis attrahitur. At sanguis, aliarum partium futurus alimentum, at- trahi tantum videtur. Ut mirum non sit, si multa copia eliciatur lac nullo nutricis incommodo: Sanguis vero, non ita magna ducatur copia. Accedit quod paullatim lac fugitur.

*Evacua-  
tionis la-  
ctis &  
sangui-  
nis dif-  
ferentia.*

Mirum quomodo gibbosus iste æger a febre continua, & dolore lateris evaserit. Sexies detractus sanguis. Incredibilis excretio materiei, & pituitæ putris qua offerti erant pulmones. Sudores diaphoretici. Præter spem con- valuit. Hinc patet, quod audacter sanguinem detrahere, & anacatharsin procurare confert.

Uxori D. de Brezé dolor insignis pone aures. Parotis minatur. Quæri- tur an in hoc casu sæpius sanguinem detrahere bonum? Nam impedire ne ad suppuratum tendat, bonum est. Repellere nocet. Si vena secatur, & aliquid est egressum e vasis, & aliquid paratum est adhuc in partem flue- re, retardamus suppuratum, refrigeratur, & crudescit materia. Sic occasio majorum posthac dolorum datur. Contra, si primo quoque tempore pro- curatur suppuratum (nisi forte malum sit adeo leve, ut nec hinc, nec il- linc periculum impendeat) non ita multo sanguine detracto, curatio est & faciliior, & brevior.

*Vena se-  
ctio sup-  
puratum  
retardat.*

Idem D. Thiersault contigit. Nam in femore obortus tumor forte sup- purari prohibitus est purgatione, & phlebotomia. Et incredibile quantum ne- gotii id attulerit.

Katha-



Katharina Tiennette laxato cerebro, & viribus omnibus in summa cacochymia intra viginti horas a specie quadam anginae oppressa interiit. Malum neglexerat, nec tanti arbitrata est.

Iste honestus vir ad Divi Pauli ædem, quum primis diebus diligenter curatus esset ( idest legitima remedia adhibita erant ) dolore ad latus sinistrum oborto, & sanguine plane puro detracto, fere salutem pollicebamur: sed corporis cacochymia, & febris exigua allevatio, etiam tantum sanguinis detracto, spem nostram fefellit. Septimo die rudimenta erant coctionis. Nono sudor manavit: ac febris nihilo minor quoad illam, ad manum minor videbatur. Sudor aut potius mador toto corpore manavit usque ad decimum septimum. Quod mirum fuit. Urinae boni quidem coloris, sed nil subsidens, & ne in medio quidem apparens habebat: Idem contigerat mercatori Antissiodorensi, de quo in primo tomo Consiliorum nostrorum. Nam sudor iste *ἡσυχαστικός* per totum tempus sex aut septem dierum nullo profectu manavit. Interiit. Circa istum ægrum duo notare oportet. Prius est, quod olim lue venerea laboraverat. Alterum est, de detractioe sanguinis: An æquum est audacter sanguinem demere, quia putris apparet? Nam perturbatio id facit. Et quamdiu manet perturbatio, tamdiu manet & malus iste sanguinis color. Itaque errant forte, qui inde occasionem sæpius detrahendi captant. Confusio enim & perturbatio in febribus sanguinem malum repræsentat, unde sudoris eruptione defæcatur sanguis, & sublata ista perturbatione purus, si detrahatur, apparet. In quo plerique aberrare videntur. Dum falsa opinione impuritatis sanguinis, largius detrahitur, spirituum fit dissipatio, natura ab instituto revocatur, & secretriciis facultatis vires effeminantur. Nam etiam impurus sanguis spiritu vivifico abundat. Quid si etiam partes eo nutriantur? Unde videmus multis etiam & sanis semper impurum sanguinem detrahi, & tamen vivunt sani: nisi quod in morbos celerius incidunt. Immo quum aliquando animi gratia, & metu alicujus morbi, si sanguinem detrahi voluerunt, is etiamnum vitiosus est, & tamen sani vivunt; nomine sanitatis largius sumto. Quod ad alterum attinet, quicumque lue venerea laboraverunt, iis consultius facienda medicina, & alexiteria nonnumquam sunt usurpanda, quia residet semper aliquid veteris fermenti. Immo etiam levia vulnera & ulcera sunt agre curabilia.

Quid quod in morbis quibusdam, vel etiam quum non est commemorabilis morbus, vomitiones sunt frequentes, præsertim si quid estur aut bibitur, alioqui non vomitur? Id experta est lepida quædam Monialis, & innumeri alii. Id declarat irritationem oris ventriculi: Hæc autem & a quantitate, & a qualitate humoris est.

Uxor D. Vandolii quum falsum germen ( ut vocatur vulgo ) excussisset, secuta est sanguinis immodica evacuatio, ut fieri solet, & ut annotavimus primo libro nostrarum Ephemeridon. Et, quod mirum magis, expurgata est quædam colluvies materie albicantis, adeo tetri gravisque odoris, ut ei etiam valde fastidiosa, & molesta esset. Quid hoc est? Idem in uxore D. Courtillier post abortum vidimus. An illud est, quod Hippocrates in Proorrhethico *τὰ λευκά* vocat?



Fontanus tumore inflammatorio testis dextri laboravit. Per penem paulo ante excreta fuerat quædam materia aut πνοειδής, aut γονοειδής. Gonorrhœam metuebamus. A renibus id fuit. Et curatus est.

In primo tomo Consiliorum nostrorum annotavimus ex Hippocrate, turpem tristemque calamitatem esse, si eo ipso die, quo datum est medicamentum, aut vena secta, æger intereat. Itaque prudenter agendum est, ne commissi erroris culpa nos artemque nostram dedecoret.

## A N N O T A T I O N E S.

1. **O**Mnes quæ tum vagabantur destillationes, febrem habebant comitem, eamque non mediocrem. Tussis quæ tum infestabat, erat ejusmodi, ut conatus esset summus, & nil extussiretur, sed vomitus excitaretur, subverso nimirum ventriculo; aut stillicidia sanguinis, vim passis cerebri venis, orirentur. Cessaverunt aliquot dies istæ molestiæ, sed circum mensem Julium & Augustum acerbiores repetunt, & potius pueros adoriuntur. Quid hoc rei?

2. Non est dubium, quin pars thoracis recipiens partem materiei orgasmo incitata, inflammetur eodem modo, quo partes aliæ. Unde pleuritis ea inflammatio proprie dicitur. Et ea translatio, majoris quantitatis humorum signum est. Unde quibus est infra modum detractus sanguis isto præsentē dolore, ii aut vi morbi perierunt, aut diutius ægrotaverunt. Nam & pars magis affligitur, & suppurati metus est. Id quod experientia patet.

C O N S T I T U T I O  
Æ S T I V A

Anni Domini 1578.

**J**AM ante de æstatis initio dictum est. Sub finem æstatis iidem fere morbi qui & antea viguerunt. Æstas flagrans & æstuosa fuit. Pueros quadrimestres, decimestres, & paullo adultiores febres adortæ sunt, quæ innumeros sustulerunt. Maxime ista solennis tussis, quæ *Quinta* seu *Quintana* vulgo dicitur, de qua ante dictum est. Hujus gravia sunt symptomata. Pulmo ita irritatur, ut omni contentione nitens excutere id quod molestum est, nec admittat spiritum, nec vicissim facile reddat. Intumescere videtur, & quasi strangulabundus æger mediis faucibus hærentes spiritus habet. Cur *Quinta* vulgo dicatur, dubio non caret. Quidam verbum fictitium esse putant per *ὀνοματοποιαν*, ab eo sono & strepitu, quem edunt ita tussientes. Alii non inde repetunt, sed vocari Latine tussim *Quintanam* putant quod certis horis repe-

In sequenti-  
bus præ-  
babiles  
i lius 20-



*cis.ery-  
mologias  
adduxi-  
mus.*

repetat. Id quod experientia verum probat. Nam vacant ista tussendi molestia aliquando horarum quatuor aut quinque spatio, deinde repetit iste tussendi *παροξυσμός*, aliquando tam molestus, ut sanguis & per nares, & per os vi excernatur. Sæpissime subversio ventriculi contingit. Nondum quemque auctorem legi, qui de ea tussi verba faceret.

*Ad par-  
ricul. 12.  
sect. 1.  
lib. 1.  
Epid.*

*Causa  
præcipua  
tussis sic-  
ca & fu-  
ribunde.  
Sect. 3. 6.  
Epid.*

1.

2.

*Lib. 1. de  
morbis.*

*Hipp. vi-  
detur ex-  
plicare  
naturam  
ipsius tuf-  
sis, quæ*

Ac dubitant an a capite, an a corpore ipsius pulmonis, an aliunde serum, aut ichor, aut *ὀπρός*, aut ferina destillatio manare soleat. Videtur esse a pulmone ipso. Nam plerisque vidimus ita tussientes, quibus post inanem conatum semiputris materia incredibili quantitate excreta est. Ut verisimile sit, eam materiam residem, & ibi collectam istius tussis causam esse. Aliis videtur esse a capite ipso, veluti liquefacto per quamdam *διάχυσιν*, ut loquitur Hippocrates. Quid si aliunde? Nam commemorabiles duo sunt loci apud Galenum & Hippocratem, ex quibus elici possit demonstratio horum: Galenus in Epid. siccae tussis causas assignans, statuit primam causam esse exasperationem gutturis, & faucium. Secundam, intemperiem instrumentorum respirationi servientium. Tertiam, crassitiem humoris. Quartam, humoris tenuitatem. Deinde de humore tenui ita scripsit: Humor autem tenuis per guttur, & asperam arteriam delabens in pulmonem, *φθάνει κείσθαι*, idest, antevertit fundi, ac dividi, vel ante effunditur ac dispergitur (nam Interpres elegantem vocem *φθάνει* negligenter omisit) quam a spiritu per tussim concitato excludatur. Quod Thasius contigit, utpote capite repleto ab austrino statu, & sic destillationem transmittente omnibus thoracis regionibus. Et ad part. 17. ejusdem lib. scripsit: Quæ destillationes capitis primum homines raucos ac tussiculosos reddunt, nec tandem consistunt, hæ alteram tabis differentiam afferre solent: Duæ enim sunt ejus differentiæ: una est ex fluxionibus a capite; altera ex affectibus ipsius pulmonis, maxime post expuitionem sanguinis, potissimum vase rupto: Sæpenumero vero fluxione impleto pulmone alia de causa ex partibus aliis, non ex capite: Quasi vero aliunde sit *ῥεύμα*, quam a capite. Locus, meo judicio, male Latinus factus est, *πολλὰκις δὲ, ἢ ῥόσματιζέντος τῷ πνεύμονος διὰ τινὰ ἄλλω αἰτίαν ἐκ μοσέων ἑτέρων, ἐκ ἐκ τῆς ἐκ τῆς κεφαλῆς*. Ego puto *ῥόσματιζέσθαι* posse explicari, non destillatione affici, sed irrigari & repleri per quemdam modum raptus a partibus internis, & per quamdam *ἀπότνησιν*, idest, colliquationem partium vicinarum ipsi pulmone; vel etiam proprii ejus excrementi, quod fundi potest ac liquari. His conformiter idem Hippocrates scripsit: Erysipelas in pulmone fit, quum fit nimium resiccatus ab ardore, a febribus, labore ac intemperie. Nam tunc plurimum sanguinis ad se trahit, maxime ex magnis venis. Hæ enim ipsæ sunt vicinæ, & ipsæ incumbunt; trahit enim tenuissimum ac debilissimum. Quum trahit, febris ex eo fit acuta, tussis sicca, repletio in pectore, dolor acutus in anterioribus & posterioribus partibus, maxime circum spinam, nimirum magnis venis calefactis. Vomunt aliquando subcruentum, aliquando sublividum. Vomunt pituitam & bilem, & animo linquntur. Quo loco explicat etiam naturam ipsius tussis molestissimæ, quæ *Quinta* appellatur. Et tussis siccae occasio non a capite est, ut plerisque videtur; sed aliquando a pulmone ipso, aliquando a subjectis partibus. Quod sit a pulmone ipso, declarat ingens co-



pia pituitæ putris, & semipurulentæ quæ extussitur: Nam si esset sola ferina destillatio causa illius tussis permolestæ, quæ vulgo *Quinta* dicitur, non ea copia incredibilis materiei excluderetur. Quamquam non nego a capite aliquid defluere quod irriter. Quid enim impedit, quominus eo modo se habeat materia in pulmone collecta, quo & ea materies quæ in ventre est? At quæ est in ventre, prout movetur aliquando, ita tormina & punctiones alvi excitat, dysenteriam, diarrhœam, exulcerationes leves: Ita quoque in pulmone irrat, pungit dum movetur, & tussiculosos homines reddit, tusses veras excitat, & inane tussendi desiderium. Quapropter errant qui ad caput tussis occasionem referunt. Vel potius ad id referetur, quod quum dormienti destillatio in pulmonem facta est, moram aliquam trahens acrimoniam majorem acquisivit. Deinde eo modo quo excitatur in cerebro sternutamentum, materia ista in pulmone tumultuatur, movetur ac agitur, unde facultas partis irritata, tussim istam promovet. Ceterum quod irriterur *ῥιθυμιὰς* aliquis in pulmonem aliunde quam a capite, declarat ingens copia materiei, quæ excernitur in suppurato a casu. Vix enim credat aliquis, quanta illius materiei copia evacuetur, quam non est credibile a capite manare, & tam cito *ἐκπυρρῆναι*, sed aliis e partibus ad thoracicas partes affluit. Porro incredibile dictu, quales & quantæ fuerint febres, quæ adorsæ sint eos, quos illa tussis vulgo dicta *Quinta* divexarit: graves, vehementes, inordinatæ & anxiosæ fuerunt. Et licet alvus fluat, vix mitigantur, immo ad quamdam maciem & tabem ægros ducunt. Mirumque est, quod pueris multis qui ferinis istis destillationibus sunt conflictati, ab istis intereundum fuit, & iis exclusus est paulo ante mortem, aut post humor visu terribilis, ac si abscessus in cerebro fuisset. Alii interiere cum summa difficultate spirandi, eaque terribili & immedicabili. Quæret quis, an pulmonis venæ possunt esse focus, & conceptaculum febrium istarum continuarum essentialium? Possunt esse, si credere est Galeno, comm. in librum Epid. primum. Porro unum annotandum, quod observavimus in ejusmodi morbis, idest, & febre assidua, & tussi molesta, quæ *Quinta* vocatur: corpus intumescit, deinde valde extenuatur. Quod autem corpus intumescat, & coloratius reddatur in liquationibus istis, & fusionibus pituitæ, docet Hippocrates lib. de morbis, & cur id fiat, docet. Item quod extenuatio postea contingat, idem Galenus docet in Epidemiis, dum explicat, cur Thasii tussientes & catarrho acri, ferino & maligno ad extremam extenuationem adducerentur. Locus est valde notandus, & diligenter legendus. Quamquam tumor & elevatio seu insufflatio cutis potest antecedere extenuationem; quia extenuationem & contractionem cutis, laxitas ipsius præcedit Hippocrati.

Iste servus D. de Villemor, Regii in camera computorum magistri, commemorabilem sui historiam reliquit. Ex curru decidit, læsus est thorace, præsertim dextra in parte. Dolores remediis non cesserunt. Cogitabant de sectione inter quintam & sextam costam. Divisæ sunt sententiæ. Tandem vitæ pars minor & periclitandi occasionem captant ex desperatis pene rebus. Applicatum cauterium. Fluxit per dies plus minus viginti aut viginti quinque materia saniosa fere ad pintas quindecim, ut retulerunt Chirurghi. Convaluit.

Comm.  
ad part.  
73. sectionis 2.  
lib. 1.  
Initio li.  
2.  
Calidæ  
destillationes  
extenuationem  
corpori  
afferunt.  
Gal.com.  
ad part.  
28. sect.  
1. lib. 1.  
Epid.  
Sectio in  
Empyricis loco  
& tempore  
est periclitanda.

Filiola



Exempla  
de ferina  
destilla-  
tione, de  
qua  
paullo  
ante.  
Incertum  
reme-  
dium  
certa  
despera-  
tioni præ-  
feren-  
dum.

Filiola D. Richer, & D. Rose, & Joannes Connart febre continua prehensi sunt cum tussi (quam *Quintam* vocant.) Comites fuere & tussis, & febris ad tabem usque. Incredibilia fuerunt symptomata. Colliquatio pene illos contigit, juxta id quod dictum est ante, nempe destillationes calidas & acres extenuationem corpori afferre. Præter spem convaluerunt.

Iste Latomus in vico de la mortellerie conquestus est de dolore ad nothas costas, qua parte hepatis gibbum contingit. Dicebat se ea parte vim aliquam passum esse, ut contingit istis Latomis, dum graves lapides sublevant, aut loco dimovent. Nec tamen certus erat de læsionis & offensionis modo. Hinc cacochymus factus est. Et nobis ista cacochymia imposuit. Duodecies purgatus sena. Numquam vidi medicamentum melius voto respondere. Secta vena quinquies. Allevatio aliqua. Tamen designabat locum jam prædictum. Ego suadebam ut apertio fieret, quod tumor foras prominebat. Aliis visum non est. Tandem vi naturæ ruptus abscessus superiora petivit. Quinque pelves intra triginta dies materia purulenta implevit. Fœtens erat humor. Syncopæ graves. Incredibilia sunt quæ contigerunt. Tandem solum vertit, & penates patrios visere voluit. Illic tabefactus obiit.

Creden-  
dum sæpe  
est agro-  
tis ipsis  
de faci-  
litate,  
aut diffi-  
cultate  
in reme-  
diis  
usurpan-  
dis.

Iste melancholicus D. Myronii amicus, dum de phlebotomia ageretur, narravit se in summam virium imbecillitatem incidisse a phlebotomia, uno ante anno facta, & vix refici potuisse. Nos aliquantum id movit. Et quum videremus necessario venam aperiendam, aperuimus. Religiose sanguinem detrahebamus. Nondum pleno secundo vasculo cœpit aliquantum convelli, & videbatur moriturus. Quum ægri narrant se bene aut male habere ex phlebotomiis, non est omnino fides deroganda. Testis Mareschalla Dubez.

Applica-  
tio caute-  
rii capiti  
utilis.  
Effusio-  
nes san-  
guinis in  
mulieri-  
bus, fal-  
sa impre-  
gnationis  
sæpe  
signa  
sunt.  
Lib. de  
genit.  
aut na-  
tura  
pueri.

Uxori Ludovici Michel dolor implacabilis circa collum, & in occipite. Etiam minimo digitorum appressu, dolor sæviebat. Secta arteria temporalis, & vena puppis. Applicatum parti dolenti cauterium. Melius multo habuit.

Nobilis mulier Dodyer fluxu sanguinis laborabat. Deliquia animi aderant. Medicus imprudens a vacuatione esse putabat. At falsa erat imprægnatio. Quoties repente mulieribus effusiones sanguinis adsunt, suspicari oportet de falso conceptu, quem natura abhorret. Id Domina Guerard docuit, de qua ante lib. 1. & sexcentæ aliæ, in quibus frustra laboratum est in sistendo sanguine. Donec enim id quod contra naturam continetur, natura emolietur ipsa, non is sistitur sanguis. Et grumi multi sanguinis excernuntur. Annotavit autem Hippocrates, melius esse grumosum sanguinem effundi, quam omnino liquidum ac dissolutum. Ista agra, de qua hic agitur, tametsi sanguinem supprimentia data essent, tamen non habuit melius, donec excussa fuisset res in utero contenta. Id quod notandum, quia hic errari solet.

Mulier quædam pilulis ex mercurio usæ fuerat ad reliquias luis propulsandas. Hinc ptyalismus, & tantus toto corpore ardor, ut metu mortis ob intemperiem, ad summe refrigerantia & humectantia concursum fuerit. Indecruστα universo corpori inducta est, quæ ipsa integra, magna omnium admiratione, ablata est. Tergora veluti boum imposita esse videbantur. Adco- parum usus tutus pilularum de argento vivo, quas tamen ab omni vetustate acceptas ferunt.



Procuratoris Domini Tolerom familia habet aliquid συγγενές. Sexdecim liberos ex uxore suscepit. Omnibus fere, aut majori parti Hernia fuit familiaris recens natis. Ad quintum aut septimum annum durat ea infirmitas. Exacto anno septimo nil amplius tale apparet. An quia relaxatio peritonæi ipsa per se sanatur? Sic quum matres queruntur de herniis puerorum, non est cur tantopere in hoc curando laboremus. Natura enim est Medicus.

Uxor I. de Boudenier, & D. du Mesnil memorabile quid præstiterunt. Illi in venis varicosis sanguis est collectus, fusæ pici similis. Et quum dolores essent, consilio quorundam detractus est, magna copia, sanguis atramento similis. Ac postea illi optime cessit. Alteri audio sanguinem nigrum ita concrevisse in jugularibus venis, ut carbonem illic impacti crederentur. Ubi venæ varicosæ turgent, evacuatio ista particularis proficit plurimum.

D. de Claigny Canonicus Parisiensis velut leucophlegmaticus erat. Lapidosus mortuus est. An lapidosi ita fieri possunt? Ita. Nam Fernelius annotavit suppressionem & regurgitationem cujusdam materiei purulentæ a renibus ad venosum genus, id genus symptomatis inducere potuisse.

Uxor D. Godet interiit longo morbo. Mirum fuit, quod illi contigit. In ventre & abdomine apparebant durities tamquam gongronæ, magnitudine castaneam & duritia referentes. Unde id ortum habuerit, ignorabant. Id dicebant similitudinem referre ejus rei, quæ in lecti apparatu dicitur, *un lodier*.

Uxori D. de la Trouffe in ipsis excrementis alvi lapilli sunt deprehensi. Quærebant an a cysti fellis venissent, an in ipsis intestinis concrevisset, & quomodo. D. Fernelius multa his similia se observavisse fatetur.

D. Bordier, qui annos duos pene integros alvinis symptomatis discruciatuſ est, & doloribus ad regionem ventriculi incredibilibus, mortuus est tandem. Quum alvus diu ante fluxisset, dolores isti cessaverant, qui declarabant & collectionem tetri humoris, & perennem generationem. Venenum propinatum esse putabant. Aperto cadavere, inventum est hepar plane albicans, & semiputre. Cartilago xiphoides induruerat valde, & inferiore sui parte eminebat. Unde credibile aliquid contulisse ad istum excitandum dolorem. Maxime dolores erant nocturni. Nullis remediis allevatus est. Pridie quam moreretur, per os excrevit atrabilarium sanguinem. Hic veritas Aphorism. 23. lib. 4. deprehensa est. Quibus ex morbis acutis aut diuturnis, vel ex vulneribus sive quovis alio modo extenuatis atra bilis, sive uti sanguis niger intra exierit, postridie moriuntur.

Filius D. Conart populari illa tussi, quæ *Quinta* vocatur, laborabat. Febris continua. Incredibilis pituitæ putris copia e pulmone tussi educta est. Mirum non est, si vi talis tussis pueri nequeunt expectorare intereant. Nam opprimuntur materiei & copia, & qualitate peccantis pondere.

Uxor D. Dodyer a multis mensibus dolores sentiebat in ventre: Alii uterinum quid, alii mesaraicum crediderunt. Institutus Syrupus ex agarico, & folliculis. Multum & vehementer repurgata convaluit. In ejusmodi doloribus audacter purgandum est, nec dolores sunt blandiendi.

Frater uxoris D. Baillon febre non apparente tenebatur, τὴν γλώσσαν ἀκρατὴς, quod melancholicum esse scripsit Hippocrates. Taciturnus. Sitibundus. Co-

*Minime  
entus pi-  
lulari ex  
Mercurio  
usus  
Hernia  
gentili-  
tia.*

*Venarum  
varico-  
sarum  
apertio  
tura.*

*Cap. 12.  
lib. 6. de  
morb. &  
symp.  
Lapido-  
sa diar-  
rhea.*

*Quinta  
tussis.*



matofus & aliquantum lethargicus factus est. Ingens capitis calor. Mortuus. Venæ sublato cranio apparent plenæ sanguine melancholico. Magna satis aquæ limpidae quantitas in ventriculis reperta est. An id occasio mortis esse potuit?

*Quintana  
na tussis.*

Filiola D. Sangermani *Quintana* tussi laborabat. Visa est convaluisse. Recruduit morbus. Ante obitum excreta est e cerebro per nares materia latentis abscessus. Annotavimus paulo ante multis id contigisse tussi populari afflictis ut filio sororis Philiberti Santueil. An non id ferinæ destillationis occasio esse potuit?

Servo D. Myron dicenti phlebotomiam sibi semper molestam esse, & non-nihil afferre formidolosum, secta vena est, ad duo vasa sanguis demtus. Horruit, deliravit. Mori videbatur. An non quia nondum erat purgatus diligenter? D. Palmarius existimat corpore impuro, præsertim circum os ventriculi & sinum hepatis, detractionem sanguinis hæc terrifica afferre symptomata. Hoc fortasse non caret ratione. Nam quum repurgata est diligenter pars illa superior, tunc & tutius, & sine magno symptomate demitur sanguis. Quamobrem Medicus aliquando credere debet ægris, ut vel secando venam, vel dando pharmacum restrictior & cautior sit. Idem contigit servo D. de Soulcly, I. Blanche: Incepit convelli post mediocrem detractionem sanguinis.

Sorori Dominae de Granville fluxio in brachium. Nullis allevabatur remediis. Ingravescibat malum. Datum decoctum sudorificum bis. Convaluit. An non idem ejusmodi defluxionibus faciendum?

I. de Hanffy, post speciem doloris colici in regione hepatis, dolor oboritur sine febre, saltem non manifesta. Forte videbatur consentaneum, quod dolor levaretur, si febris superveniret, per Aphorism. Hippocr. de dolore hypochondrii sine febre. Et peccatur contra eum Aphorismum sæpe. Secta bis vena, & dato pharmaco sapius, convaluit. Credo quod ab orgasmo materiei biliosæ circum concavum, & gibbum hepatis dolor obortus est. Idem vetulae Damisellæ Le voys olim servæ contigit. Dolorem colicum esse credebant. Pro desperata erat. Secta vena bis, & provocata alvo convaluit. Audendum est aliquid præsertim arte dictante & ratione.

*Corpora  
ruberum  
& lenti  
ginoso.  
rum te  
tra bile  
abun-  
dant.*

In Hieremia Tonforis servo multa observanda fuerunt. Primum erat lentiginosus, & rufus. Ea corpora tetra quadam bile abundant. Et qui humor dominatur, & morbum facit, vix coctionem admittit. Sedari non potuit febris. Hemicrania erat obnoxius. Ejus ergo guajaco usus fuerat. Et decoctum hoc siccitatem, & squalorem summam induxerat. Febris assidua. Undecimo die dysenteria a prava bile. Non est allevatus. Macruit omnino. Et tandem in maciem adductus ad diem 24. interiit. Pulmones sunt deprehenso putres. Intestinorum corpus vitiatum erat.

*Prece-  
ptum  
thera-  
peuti-  
cum.*

Imbalis virgo insigniter febricitavit. Cum fædis coloribus laboret, in ejus sanguinis massa virus est quoddam. Quarto die menses erumpunt. Omnia deteriora fiunt. Omittitur phlebotomia. Deinde omisæ illius nos pœnitet. Tandem quinto aut sexto die aperitur vena. Proficit detractio sanguinis. Scire oportet, quod si febris non frangitur erumpentibus mensibus, non est differenda phlebotomia sed statim ea facta danda sunt apozemata cientia menses.

Filiola Damisellæ du Buy undecimo febris die interiit. Repertus lapis in renibus.



nibus. Vomebat frequenter. Quum vomunt sæpe, & contorquent corpus pueri, loco non consistentes, de nephritide conjectura esse debet. Et fomenta ad renes applicabis. Quod notandum, ut prudentia Medici infantium imbecillitati, & infantiae (ut ita dicam) humaniter succurrat.

Honestus vir crassus, & succulentus febre capitur. Dolet regionem hepatis. Datur medicamentum. Secatur vena. Dum visitur a Medicis, consulunt ut iterato mittatur sanguis, & sequenti die purgetur. Imprudens mulier omnia pervertit. Nam differtur phlebotomia in sequens matutinum hora septima. Detrahuntur tria sanguinis vasa. Insciens Pharmacopœus eorum quæ gesta erant, dat medicamentum. Vires dissolvuntur. Dolor ascendit paullo altius, πένθος. Sequenti die mors. Imprudentia eorum qui assidebant ægro eum præcipitavit. Nam morbus erat sanabilis.

Observatione dignum est, Nobili cuidam viro hydrargyri litum ptyalismi perennitatem attulisse.

Uxor Claudii Bombard repente in leipothymiam incidit. Sequenti die mente mota est. Opportuna est tetraë destillationi in genam sinistram. Erat quoque quædam anxietas, & ægritudo. Ad se rediit adjuta remediis. Πάρα παροξύνει. Tamen restituta est. Mirum quomodo venenatus humor in nobis generetur; tam cito mentem percellens.

Joannes la Ville cum de dysuria quereretur, nec non una cum urinis pituitam veluti in capillos ductam excerneret, immo mictio esset sæpe cruenta, de calculo opinio fuit. Catheter immissus. Lapis non deprehensus. Usu blandorum medicamentorum & hydromelitis assiduo sanatus est. Vinum album frequentissime in pastibus bibebat. Quæ causa fuit traducti in vias urinarias phlegmatis.

Castilius Mercator febre continua laborabat. Apparuerunt symptomata terrificæ, præter rationem & morem febris. Manebat velut caroticus aut comatosus. Desperata omnia. Medici nesciebant quo referrent causam tam sævorum symptomaton. Vocatus Goræus, quo judicio valebat, præsensit id a vermibus fieri. Contra vermes pugnatum. Cessaverunt ea symptomata. Etiam in viris suspicari oportet de vermibus, ut in pueris.

Faber tignarius ex alto in sinciput incidit: Læsum erat os & fissum. Capitur consilium de admovendo modiollo. Admotus est. Media tantum sui parte os erat fissum. Itaque licet trepanum non fuisset usurpatum, nil perinde erat periculi. Et tamen quis quærat: nonne & ratione interioris cujusdam contusionis caput fuit aperiendum? Fortassis. Et tamen ob ea incommoda quæ ossis apertionem sequi possunt, maturius consilium capi debet, quum agitur de trepano. Et nostri Chirurghi ut aliquid agere videantur, satis facile id usurpant remedii.

Multis difficultas fuit urinæ, quod corpus vesicæ aut crassius fuerit, aut quod multa pituita corpori vesicæ adhæserit, unde aliqua ex parte occupata fuerit capacitas ipsius vesicæ, & sic pauca urina contenta fuit. Id vero vitii maxime iis contigit, quibus carnositas aliqua in urethra fuerit. Nam tenuior & subtilior pars materie excreta fuit per penem: crassior vero remansit, quæ obhærescens id symptoma attulerit. Et hujus dysuriæ, & brevis mictionis causa ignoratur. Id Domino Le Veau contigit. Medici putabant esse calculum aut resolutionem aliquam. Et id nisi diligenter animadvertitur,

*Mulieris  
impru-  
dencia  
agrum  
peremit.  
Ptya-  
lismi  
perpetui  
causa  
hydrar-  
gyri li-  
tus.  
Humo-  
res in-  
terdum  
veneni  
naturam  
adequāt.*

*Vermes  
etiam in  
adultis  
terrifica  
excitant  
sympto-  
mata.*



*Dysuria  
a vetere  
carnosi-  
tate cal-  
culi opi-  
nionem  
facit.*

datur occasio generationi lapidis utendo diureticis, & perperam falsa calculi opinione utimur iis, quæ frangunt calculum, quum dysuria a vetere carnositate fortasse fuerit.

Misellus iste Bidaut, qui carcere novem annos conclusus fuit, ulcere tibiæ infestabatur, herniosus quoque erat. Ulcus confanuit. Aliquot post diebus quum e lecto micturus surrexisset, concidit ob deliquium animi. A casu febris: Facta est singultiens febris aut ob casum, aut ob ramicem, aut suppressum malignum serum ab antiquo ulcere. Septimo die interiit singultiens. Notandus iste morbus.

*An mor-  
bi qui  
adoriun-  
tur puer-  
peras, pe-  
riculosi,  
ut vulgo  
creditur.*

An verum illud quod vulgo jactatur, morbos qui adoriuntur puerperas, sive in puerperio ipso, sive quamdiu veluti spectacula vulgi, in lecto decumbunt, aut ægre solvi, aut præcipites dare ægras in periculum. Et nos vidimus plerasque de catarrho, aut dolore capitis, aut tinnitu aurium post puerperium, aut tempore puerperii incidente, conquerentes, quæ idcirco sibi malum immedicabile & esse, & videri crederent, quod ea occasione natum foret.

An id verum est?

D. de Longueire dolore capitis periodico vexabatur, quomodo & plerisque alios laboravisse observavimus. Magna alvi subductione, & sanguinis detractione liberatus est. Juvit quoque & cataplasma anodynum ex mica panis.

Filiolus D. Coiffart tumorem quemdam vagabundum patiebatur. Tandem pedes appetivit. Nutrix litu discutere voluit. Superiora petivit. Febris, difficultas spirandi, mors. Hippocrates libro de aere, & locis, meminit hydro-  
pis testium in pueris recens natis, ob usum aquarum crudarum. Hic morbus aliquid affine habet. An non si flatus iste ad imas erumpit partes, hic cohibendus est?

Nobili viro sursum sanguis vomitu exclusus est satis floridus; deorsum, qualis pix. Defectiones animi. Et tamen convaluit, præter Aphorismi auctoritatem.

Si retinentur menses & febris oboritur, an non sectio venæ in poplite, aut malleolo facienda? Tamen vulgo secatur vena in gibbero. An non id præter rationem est?

Castilii servo febris oborta, dolor incredibilis ad sinistram colli partem, ad humerum usque pertinens. De phlebotomia confulebatur. Videbatur ex opposito potius facienda metu attractionis in partem. Contra factum est. Statim est allevatus. Detractus est vitiosus sanguis. Forte id non imitandum. Quamquam ex opposito latere parum confert.

*Malum  
esse intra  
dolorem.*

Uxor Domini Dhierres quo die nupsit, ex retentione urinæ præ pudore gravissime habuit. Dolor enim ad vesicam & uterum pertinebat, & stranguaria fuit. Magna inflammationis suspicio fuit. Tamen malum intra dolorem fuit, ut Celsus loquitur. Venæ sectione curationem recepit.

D. Delaulbe maximus natu dies aliquot impurgatus, ægrotabat. Febris assidua. Delirabat perpetuo, sed ejus desipientia inter verba erat. Videbatur animam agere. Tamen multum purgavimus illum, & cacochymiam exegimus. Liberatus est. Non oportet terreri metu infirmitatis, quum ea potius a copia, aut cacochymia humoris pendet, quam ab inanitione.

Domina Dubois febre assidua laborabat, cum dolore paullo supra hypochondrium dextrum. Invasio morbi fuit terrificæ. Menses suppressi. Suppres-  
sum



sum & sanatum vetus in tibia ulcus. Ignorabant tamen Medici. Victa malo ars nostra fuit. Forte si suppressionis virulentæ materiæ ex ulcere manantis ratio habita fuisset, non ita oppressa & extincta fuisset. An non referare tibiam oportuisset, & emissarium facere?

Quæstio est, an non tuto in angina, conclamatis omnibus, in gutture foris sectio fieri possit? Periculosum id quidem. Sed dummodo id fiat a perito artifice, qui norit nervos recurrentes vitare, id periculo vacat. Certam autem salutem pollicetur. Satiùs enim est anceps tentare remedium, quam nullum. Et fortassis hoc omittitur præsidium magno ægrotantium incommodo. Fortassis idem & in pleuritide factitari potest inter quintam & sextam costam. Exigua enim puris evacuatio magna affert commoda mortalibus.

In morbis malignis potius in alterationem per alexipharmaca incumbendum videtur quam in evacuationem. At dicet quispiam, videmus iis qui laborant febribus malignis, & morbis id genus, urinæ magnam contingere excretionem, alvum multis & biliosis ferri excrementis, morbo præsertim ad crisin eunte; idque eodem modo fieri, quo videmus in aliis morbis evenire, in quibus simplex putredo vitium facit. At dicendum sciendumque est, eam quæ contingit excretionem, non tam moliendam esse, quam naturæ opitulandum, & oppugnandæ malignæ qualitati studendum. Tales enim humores, etsi fortassis sunt ejus qualitatis participes; hi tamen non tam per se ipsi morbum alunt foventque, quam extranea quædam putredo, & qualitas maligna ordinariam putredinem sua malignitate superans. Sic agendum primum cum maligna qualitate. Deinde quum fracta domitaque fuerit, cum humoribus agendum. At dices, ut in lue venerea multa tentatur excretio per cutim & alvum, licet potius luis venenum qualitate infestet, quoniam coëffunditur humor bonus fovens, tamquam subjectum, istud virus; sic in morbis malignis fieri debet. Quamquam credo a multis graviter peccari. Et non abs re Hippocr. το δειν in morbis observandum putavit: Id est, videndum esse Medico; num præter humorum solitam putredinem, sit aliquid quod propter putredinis excellentiam aliam curandi rationem postulet. Est enim ubi vacuare & coquere oportet, est ubi alterare oportet, id est, oppugnare alexiterio. Si enim insignis aliqua fit evacuatio, ubi in virium robur & qualitatis malignæ evictionem incumbere oportet, hic graviter peccatur, & in perniciem ægri struuntur insidiæ. At difficile cognoscitur ea maligna qualitas. Difficile quidem. Sed vitalis facultatis status id facile indicat. Quamquam qui morbi oppressionem causam sui agnoscunt, aut in quibus bilis tumultum facit, osculumque ventriculi infestat, sæpe similitudine symptomatum nobis imponunt. Hic autem experientissimorum expectatur judicium.

Suppressio menstruorum etiam trium aut quatuor dierum molesta est; in conceptu saltem quum infans fruitur, non est. A partu lochiorum suppressio statim necat. Quid id rei? Quia aliquando humor regitur, aliquando non regitur. Idem de corporum nostrorum humoribus dici potest. Nam quid est, quod quibusdam si semel alvus supprimatur, aut nisi sæpe purgentur, tam gravia eveniant symptomata, aliis non? Quia humores habent aliquid & naturæ contrarium. Unde quibus in humore est quædam qualitas falsa,

4.  
Antiqua  
ulcera  
ad cicatricem  
adducta  
admoto  
ruptorio  
aperienda.  
Venarum  
gutturis  
apertio  
angina  
prodest.  
Maligni  
morbi  
egent alteratione, potius  
quam  
evacuatione.

Bilis os  
ventriculi infestans  
vitalis facultatis  
robur infringit,  
ut maligna qualitas  
suppres-  
sio lochiorum  
de terrior  
menstruum  
suppressio  
& cur.



nitrofa, aut fimilis generis, ii levi de caufa inhorrefcunt, & febricitant, aut diftillationibus funt ferinis obnoxii. Contra, quibus humores funt magis morati & manfueti, ii non tam facile in morbos incidunt, nifi graviter in vietu deliquerint.

*vulnera  
splenis  
non le-  
thalia.*

Cuidam vulnerato ad nothas costas splen foris apparuit. Ignorabat tonfor splenem effe. Intumuit valde, & vitium contraxit. Alter venit audacior, qui fecuit prius superiore parte ligatum. Convaluit æger. Eft ne igitur splen tam neceffarius?

*Capitis  
vulnera  
etiam le-  
via non  
negli-  
genda.*

Dominus de Villeneuve in expeditione contra Flandros instituta, catapul-  
ta ictu circa tempus dextrum læsus eft insigniter. Effractum os partim tem-  
poris dextri, partim frontis. Occalluit tandem pars longo post tempore. Quum Londinum veniffet, speciem quamdam paræfeos in parte eadem, ni-  
mirum in brachio pati visus eft. Tandem venit Lutetiam. Sexagesimus aut  
feptuagesimus dies exactus erat, ut plane reftitutus & fecurus videretur. Quum vino venerique paullum indulgere vellet, dolor in veteris vulneris loca  
obortus eft. Intollerabilis erat. Inquies, vigilia, dolor lancinans, levia de-  
liria intra verba folum. Febris affidua. Omnibus provifum remediis. De-  
nuo aperta cicatrix. Nil profectum. Dolor mox in parte antiqua sæviebat, mox in alteram partem, velut defultorius, redibat. Comatosus factus. Mors. Aperto cranio, nescio quæ fanies, fed exigua, in parte in qua dolor fixus vi-  
debatur, apparuit. Sed in cerebri penetralibus abfcessus erat, a quo credibi-  
le manaviffè faniem, tam sævi doloris parentem.

Claudii du Four pulmonici notanda hiftoria. Quum pulmonis morbo an-  
tiquo alvi profluvium dysentericum fucciffet, pulfus inæqualis, interciffus,  
mox dicrotus, mox intermittens deprehensus eft. Diu admodum perfevera-  
verunt ifta. Tandem ad fuam æqualitatem rediit, fed frequentior & minor  
erat. Paulo post interiit. Adco de pulfu judicare eft difficile.

Admirabile quod contigit uxori Maclovii. Primum dolores colici. Deinde  
nephritici. Vomitiones. Febris affidua. Tandem mictio cruenta, fanguine multo  
nimirum effuso, apparuit. Diutiffime perfeveravit. Sex aut feptem feptimanas  
laboravit. Tandem tota tabefacta interiit. Nullum lapidem excrevit. An id ne-  
phriticum fuit?

Filiola D. de Crevey, utroque parente orta calidis visceribus prædita, et-  
iam dum fana eft, fingulis pene menfibus diem unum febricitat fatis insigni-  
ter. Id latentis cujusdam vitii inexplicabilis fignum eft. Lutetiæ eodem mo-  
do affecta vifa eft. Febris perfeveravit, Inclinatio & propensitas in fomnum.  
Rubor genarum fummus. Exanthematon fufpicio erat, aut peripneumonix  
metus. De falute desperabatur. Convaluit præter fpem. Sic præcipitanter de  
morbis præfagire non oportet.

*Sectio in-  
ter anu-  
larem, &  
digitum  
minimū  
quarta-  
nā folvit.  
Admi-  
rabile s*

Sectio inter anularem, & minimum digitum ab antiquis credita eft febrem  
quartanam folvere. Quædam mulier feptem jam menses quartanaria fuerat.  
Masili Medici confilio fecta eft vena, detractusque fatis copiofe fanguis. Fe-  
bris jugulata eft. Sed annum fere unum manus tota, veluti livefacta, man-  
fit. Eadem afferuit cuidam nobili viro fibi noto idem contigiffe.

In re quaque, five ea nutriat, five dolorem excitet, five morbum faciat,  
nofse oportet aliquid effe tenue; five fit ὀππός, five flatus, feu vapor aut ex-  
halatio



halatio; five quid aliud vix sub sensum cadens, quod tantas habeat vires. Id quod primum in doloribus capitis a solo odore cernere est. Nam quid illud est, quod sola exhalatio e rosa exhalans catharrhum ciet, & moschi odor tantopere laedat? Et tamen aromata dicuntur cerebrum roborare, & ei dicant operam suam. Præterea, in febribus quid illud est, quod lassitudinem tantam, & membrorum confractionem quamdam afferat initio paroxysmorum, & quod tribus post horis, post luctam naturæ cum ea re, discussum omnium dolorum sedationem affert? Non est credibile molem esse humoris, sed qualitatem nescio quam, quæ non desinit naturæ molesta esse, donec ejus vi domita fractaque fuerit. Indicat & id vigor febris; vigor doloris hemicranici, pulsus & calor auctus est. Victo superatoque aut humore tenui, aut ichore aut re alia consimili, ista omnis seditio sedatur. In nutritione quoque ipsa, vapor benignus, aut tantillum vini, aut paucum panis sæpe naturæ facit satis. Et licet multum adsit humoris, idipsum natura tamquam alimentum non reputat, sed tamquam excrementum. Sic statuere oportet, five in nutritione, five in doloris generatione, aut in morbis aliquid esse tenue, quod tantas vires habeat, ut non abs re excitati fuerint Medici *αρουρατικοί*, qui tantum flatui & simili rei tribuerunt, ut omnes morbos, & symptomata pene ab iis repetiverint.

Et quod magis mirum est, qualitas propria humorum tenenda est. Quid enim est, quod quidam domiti sint, alii indomiti? Alii charadas in quibusdam generent, alii cancos, epilepsiam alii, arthritim alii? Id tenendum exacte, ut de remediis certum sit. Observatum est quibusdam obortos dolores fuisse non admodum acerbos, alias acerbos, qui vagi fuerint, nec certa sede morati fuerint: post tempus aliquod tandem desierunt in partem aliquam, & tuberculo, cicer magnitudine non superante, ibi relicto tandem reliquas partes relinquere. Sed tuberculum illud aut cancrum minabatur, aut aliquid simile. Adeo difficilis est morborum cognitio, difficilior sæpe curatio.

Admirabile quod contigit Joanni Regnard mercium venditori. Obortus est dolor femoris & tibiæ. Is satis erat tolerabilis. Pugnatum est lenientibus & paregoricis. Vomitiones aderant. Deinde earumdem partium stupor contigit. A stupore sensus deperditio, ut ne impacta acus dolorem moveret. Defectiones animi frequentes. Mors. Unde hoc? Similis pene historia observata est ante.

Socrus D. Passart Medici frequenter colico dolore tenebatur, eoque valde crudeli. Ad hepar illud referebant. Ea videbatur mœsta perpetuo, nec ridere poterat. Tandem incidit in febrem continuam. Dolor totam partem dextram pene occupabat. Ab jecore omnino id esse autumabant. Nulla re juvari potuit. Nono icterus *καταχολός*. Mors. Aperto cadavere cystis fellis lapillis plena reperta est. Hepar albicans. Adhærescebat contumaciter diaphragmati, ut hinc avelli non potuerit. Item pulmonis pars dextra adhærebat. Superius annotavimus de quodam nomine Bordier, cui colicus dolor per duos pene annos perseveravit. Hepar albicantius deprehensus est. Sic serum nescio quod tetrum nascitur, quod istos excitat dolores.

Mulieres nostrates hoc in ore habent, recens natos blando suo halitu efficere

*Humorū  
qualitas  
propria  
cognoscen-  
da.*

*Difficilis  
morbo-  
rum co-  
gnitio,  
difficili-  
orque cu-  
ratio.*

*Cystis  
fellis la-  
pillis ple-  
na.*



ut nutricibus lac abundet. Immo si nutricibus duorum annorum dentur, non modo lac, ut ajunt, renovare, sed etiam iis conceptum accelerare. Cur id fiat, & an verum sit videatur.

*Ad verrucas*

*sanguinem le-*

*poris Dio-*

*scorides*

*cōmēdat.*

*Quidam*

*interiit*

*tertio die*

*phreniti-*

*cus, non*

*vi phre-*

*niridis,*

*sed vi &*

*qualita-*

*te succo-*

*rum vi-*

*rulento-*

*rum.*

*7. Epid.*

*Refrige-*

*rantia*

*nocent*

*doloribus*

*capitis*

*cum fe-*

*bre.*

Ad verrucas, ajunt, juvare plurimum excipere sanguinem animalis recens jugulati, & sinere eum sanguinem concrefcere, idque sæpius repetere. Experendum est, deinde causa ejus investiganda.

Quidam annos natus 25. cœpit febricitare. Sequenti die ad Medicum ventum est, qui remedia præscriberet. Is solo clysmate contentus fuit, ne humores citatos magis commoveret. A meridie voluit æger sibi venam aperiri. Id factum est inconsulto Medico. A detractō sanguine paullo post mente motus est, & desipuit. Vix contineri potuit. Ad se non rediit. Quatuor post horis interiit. Nescitur quo tam subitæ mortis occasio sit referenda. Hippocrates quidem in Epidemiis de Halicarnassensi narrat, qui quum jam ætatis grandis esset, & hiems quoque esset, propter auris dolorem detractiōnem sanguinis sustinuit. Facta non est suppuratio, & phreniticus factus est. Quodam in loco annotavimus de duobus, quibus quum paullo plus sanguinis detractum esset quam par esset, statim a detractō sanguine deliraverunt. Sic in eo remedio usurpando cautos esse oportet, nec ita, ut fere fit, liberales.

In doloribus capitis, præsertim cum febre, etsi magna vis febris, impressionem facit in capite; cavendum ab iis, quæ multum refrigerant, ut ab anacollematis & populeonē. Si enim mador aut sudor manans dolorem aut minuit, aut sedat, quis dubitat quominus refrigerantia & reperiçientia adhibita, difflatu materiam prohibentia, noceant plurimum?

Quibus urina acris & mordax, qui sicci squalidique sunt, nec non temperamento bilioso, iis maxima ex parte arenulæ in urinis apparent. Hæ autem sunt veluti particulæ humoris biliosi & falsi in sabulum conversæ & concretæ. Et tamen ejusmodi acrimoniæ quædam est opportunitas. Nam deterfio magna fit, & si quid glutinosum est, mediis hærens viis, id veluti destringitur ac diluitur. Contra, si urina non ita acris, lentescit facile ac pituitescit. Et ut concedam non ita facile in arenulas cogi, facilius obducendæ pituitæ & cogendæ dat occasionem. Notandum id.

*Quæ nu-*

*trices*

*diu fue-*

*runt, de-*

*biles exi-*

*stunt, aut*

*fluxui*

*muliebri*

*opportu-*

*ne.*

Numquid illud forte verum est, quod experientia aut verum, aut probabile comperitur? Nimirum eas mulieres, quæ diu nutrices fuerunt, gravibus aut morbis postea opportunas, aut debiles vivere, aut fluxui muliebri obnoxias. Atque id præsertim contingere, si aut delicatiores aut debiliores exstiterint. In iis enim facilis est humorum liquatio, & partium excipientium idoneitas. Id quod cuidam vetulæ contigit. Hæc adeo lacte exuberabat, ut diu tres infantes lactaverit. Hinc vasorum inanitio & infirmitas consequi potuit.

Si natura in parte quapiam in quam humor influxit, suppurationem vult moliri, si dolor, si inflammatio, an sectione venæ, & purgatione ab eo instituto natura revocanda? An non purgandum vacuandumque (non quod materiam quæ influxit amoliri consilium sit) ne vi doloris & imbecillitatis partis pars aggravetur obruaturque magis? An non finendum totum naturæ? An non (quod verum esse quidam asseverant) natura suppurationem promovet, licet detractio sanguinis, aut evacuatio aliqua præcesserit? Quasi vero nil sit quod

*Vena se-*

*ctio, &*



quod naturam ab eo instituto removeat? Id Medicis plurimum dat negotii.

An verum quod vulgus mulierum jactat, morbos eos qui aggrediuntur enixas, & eo tempore quo decumbunt, aut *ὑπερσπύς*, aut *δυσχεύς*, aut *δυσανία*. Probabiles multæ rationes hinc illinc adduci possunt.

*purgatio  
suppura-  
tionem  
non im-  
pediunt.*

Quid illud est, quod quidam juvenilibus annis suis morboſi vivant, & valetudinarii: contra quo magis ætate, & annis proceſſerint, eo ægrius de valetudinis firmæ gradu dejiciantur? Id quod viduæ D. Hureau contigit, & aliis innumeris.

## A N N O T A T I O N E S.

1. **N** Am ait alio loco Galenus, *Tabes maxime conſequitur eas a capite deſtillationes, quæ vocis vitium afferunt.*

2. Unde initio paroxyſmorum in febribus tuſſes excitantur, non tam a capite labente materia, quam a partibus ſubjectis. Unde non parvi refert ſcire, unde fit tuſſis. Aliunde enim quam a capite repetenda eſt.

3. Quidam affirmat legiſſe ſe apud quemdam auctorem nomen illud, *Quintæ vel Quintanæ tuſſis*. Cujus nominis ratio vix reddi poteſt. Alii dicunt vocari *Quintam*, quod redeat quinta quaque hora, aut circum circa (eſt enim numerus certus pro incerto.) Unde nomen traductum ad eos, qui moleſti ſunt, & inſenſi aliis per certa quedam intervalla, & vocant, *hommes quinteux*. Alii a *Muſicis* hoc deſumptum volunt. Ut quemadmodum inter octavam & Quintam proportio quedam, & concentus convenit, diſparibus tamen gradibus & numeris; Ita qui hanc moleſtam tuſſim patiuntur, in faucibus ſonum edunt; qui alteri ſono quodammodo reſpondet, in profundo pulmonis edito. Aliorum ſit judicium.

4. Idem contigit Nobili viro, cui ſuppreſſa erat materia, per ulcus tibiæ manare conſueta. Et hoc loco annotari unum poteſt: quum certum eſt de antiquo aliquo ulcere, quod temere ad cicatricem fugacem tamen adductum eſt, non alienum fuerit, ſi denuo pars ulcerata aperiatur. Ita enim leve malum inductum, grave aliquod & periculoſum antevertet.



# CONSTITUTIO

## ÆSTIVA

Anni Domini 1579.

**D**OLORES laterum vagi agros molestabant. Non exiguam partem occupabant, sed totum latus ad regionem hypochondriorum. Dominabatur nescio quis teter vapor & humor. Expectorabant satis facile. Nonnullis toto morbi tempore sudor emanabat; qui Medicis dabat negotium, quod curandi occasionem præriperet. Contagiosi erant aliquantum. Et nisi aer Etesis & anniversariis ventis perflantibus temperatus fuisset, metus erat morborum pestilentium atque malignorum. Non juvabat multum venæ sectio, præsertim quum morbus aliquantum processerat. Et circa mensem Augustum multis in fauces, & partes ori vicinas fluxiones fuerunt acres, inflammatoriæ.

Puella D. Devueil febre laborabat, cui successit alvi profluvium. Levata est. Diebus interjectis aliquot perpetuo querula est, & lacrymabunda. Exclamat & ejulat aliquando, & pavoris plena a somno excitatur. Alii ad vermes id revocant, alii ad intestinorum torsionem. Tandem mater ei minata est, incussitque metum; usurpatis aliquot remediis, & conciliato somno perdetentim primæ sanitati est restituta.

Uxor Equitis Ducis Aumallæi, quum ægre ferret morbum mariti sui, statim animo consternata est, & ἀσπρος reddita est, & velut eatoche apprehensa. Vocem non recuperavit, nisi sex exactis horis. Et antequam recuperaret, bis aut ter modo epileptico convulsa est. Admirabilis morbus iste, & successio symptomaton.

*Offensio-  
nis cere-  
bri signa.* Filia D. Le Noir quum cacochyma foret, & veluti icterica, dum e lecto desurgeret cecidit, & in terram prostrata est. A casu non ita longe post epileptico modo convulsa est, & ἀσπρος facta visa est restituta. Ab eo tempore attonita veluti concusso cerebro mansit. Tandem interiit, postquam aliquoties convulsa est. Læsum insigniter erat cerebrum.

Mirum quod contingit puellæ D. Devueil adhuc lactenti. Tumor oboritur alias in brachio, alias circa collum. Evanescit. Deinde convellitur. An non id a veneno est? Et nisi bonitate naturæ alio amandaretur; numquid mortem, aut grande periculum intentaret huic puellæ?

*Cardia-  
ca in su-  
spic. va-  
riola-  
rum.* Filia D. de Champigny exanthematon eruptio minabatur. Datum medicamentum. Alvus postea diarrhææ modo fluxit. Certis temporibus & locis maculae rubræ se se proferebant. Magna erat suspicio variolarum. Quum pæne desperaretur, præter spem nostram convaluit. Pugnatum est multis cardiacis intus & foris.

Comitis Chaulnei filius ictericus factus est, & mortis appetens. Is natus annos quatuordecim. Olim venustulus, lepidulus, & bonæ indolis, facilis.

Postea



Postea vero illepidulus, morosus & subtristis, cervicosus. Ictericus factus de repente. Febricula. Alvi profluvium albicans, fetens & corruptum. Ita perseveravit per dies 15. Medicamenta obstinate abhorruit. Quum nil tale cogitaretur, stridebat dentibus, ad interrogata non respondebat. Mane vox querula horribilis. Tota die ἀφωρος. Convellebatur nocte. Veluti exstaticus erat. Vox inarticulata & ejulatus magnus. Convulsiones. Mors. Expirando e naribus excrevit nescio quid subnigrum, & subviride. Dubitabamus, an id a cerebro esset, an recursus liquoris medicamenti quod datum erat, ad os, & ab ore ad nares. In cerebro nil commemorabile deprehensum est, quod mortis causa fuisset. Pulmo vitium insigne contraxerat. Vitiosus erat hepar, & velut ὑπόχλωρον. Anno superiore ante mortem exanthematis fedissimis laboraverat, & ab eo tempore non belle habuerat. Galenus simile quid annotavit in historia de eo, qui repente phreniticus factus paullo post interiit. Non interiit, inquit, vi phrenitidis, sed ob dominatum humorum virulentorum, qui sua malignitate virus adæquant.

*Humores quidam sua malignitate virus adæquant. Tussis Quintana.*

M. Sulpicii filiola tussim *Quintanam* patiebatur cum febre. Destillatio in pulmones. Ab eo tempore ita vi destillationis & febris emarcuit, ut tabida evaserit. Magna vis est destillationum calidarum & ferinarum.

Uxori Domini Dhierre fluxio in genam dextram, ac præsertim in muscolum masseterem. Vix dentes diducere potuit. Materia eadem quæ & parotidas facere solet, loco differebat. Octavo post die ruptus abscessus intro. Et quia materia suppurabilis in mentum inclinabat, ibi adactus cultellus. Aliquot post diebus natura visa est velle moliri abscessum paullo supra connexionem maxillæ. De apertione cogitabatur. Parentes, deformitatis alicujus metu, fieri recusaverunt. Suppurantia & malactica abunde usurpaverunt. Contra Chirurghi mediocriter illis utebantur, & cataplasmatibus solennibus ad arcendam putredinem utebantur. Vocatus Empiricus tribus post diebus, & tardius quam visum fuerat, aperit, pus educit abunde. Ægra habebat ὀρθοσάβην. Dum ita largiter pus educeretur, & viribus nihilominus consuleretur, oborta syncope gravissima, & cruris dolore intolerabili repente mortua est. Sic negligentia verorum remediorum, & contemptu eorum qui adesse debent, domus funesta reddita est.

*Remedia vera non negligenda.*

Filiolæ I. Santueil quum utrumque brachium intumisset a reliquiis variolarum, opinione alicujus suppurati dextro brachio pyroticum adhibetur. Nil eductum est. Paucula tantum fluxit sanies. Cogitabatur de altero pyrotico in sinistro brachio. Quum nil satisfactum esset expectationi de prior pyrotico, non est alteri brachio adhibitum. Mirum quod contigit. Liberior, expeditius & indolentius fuit brachium, cui pyroticum adhibitum fuerat. Alteri metuebatur ne ignavum foret. Sic in suspitione qualitatis malignæ, licet pus non sit aut aliquid commemorabile, tamen magno profectu cauterium applicatur: Sic Petro Tonfiori aurem vehementer dolenti, pyroticum in favitia doloris radici auris adhibitum est. Multo alacrius dolorem tulit.

*Præceptum therapeuticum.*

Uxor Joannis Baude uterinis doloribus afficiebatur. More solito ad muliebria remedia, aut potius ludibria, confugitur. Auctiores dolores. Tandem tumor hypogastrii; dolor ea in parte in inguinibus. Suppressio urinæ, tumor



tumor in recto intestino digito deprehensus. Febris. Sensio doloris pungentis ab umbilico ad sedem usque. Sectione una atque altera venæ, uterinis remediis, cataplasmatibus remollientibus, pessariis medicamentis, cathetere immisso ad educendam urinam, melius multo habuit. Partium *ἐξ ὁδοῦ*, *ῥοπαλῶν* *ὑπὸ τῆς φύσεως*, seu motus naturales admirabiles sunt. Horum quidam sunt occulti, alii manifesti & apparentes. Quid enim est, cur penis virilis ita increseat ac intumescat, aut rei jucundæ cogitatione, aut formosæ mulieris contactu ac inspectione? Quid? quod viso serpente, aut re tristi ita contremiscat corpus, aut viso inimico expallescat omnino? Sed & in excretionibus naturalibus id cernere est, præsertim in sudoribus, qui gravissimis morbis finem imponunt. In variolis, lue venerea, exanthematis elucet id maxime, quum ab interno corpore ad superficiem humor erumpit, a magnis & formidolosis morbis vindicans. Et quum cutis aut fœdatur, & maculis sive genitivis, sive adventitiis inquinatur, id in malis ponendum non est. Unde etiam quosdam dolores arthriticos pati videmus quotidie, særo quodam tetro ab intimis in extima manante, quibus multos in annos vita producit, ac propagatur. Et nisi hac ratione natura, facultate fœcurne & expellente, tamquam fidelibus ministris utens, partes intestinas expurgaret, fieret collectio tetri humoris, cujus motus & putredo præsentem mortem, aut periculum intentaret. Sed & fabulosum non est, id quod in mulieribus vulgo observari tantum dicitur, quantum spectat ad motus, & errores uterinos. Si enim tanti momenti uterus esse creditur, quis eas inclinationes & motus, partim naturales, partim quodammodo animales deneget? Id quod maxime est tenendum, sive hysterica passio mulierem affligat, sive morbus sit aliquis, in quo crises expectentur, & considerari debeant. Naturalis vero ejus vis, & inclinatio tanto ceteris partibus præstantior, quanto hæc pars aliis antecellit, in semine concipiendo, retinendo, & nonnullam aliam operam in formando fetu præstando elucet. Magis vero quum mulier ad pariendum vicina est. Uterus siquidem magna edit simul divinæ suæ virtutis & inclinationis argumenta.

*Motus uterini mirabiles.*

*Admirabiles naturæ motus, & metastases. Vomitus sanguinis vicaria & succedanea eruptioni lunaris purgationis, seu profluvii genitalis.*

Uxor Mercatoris insignis, cognomine Le Prestre, mammam sinistram aliquantum dolitabat. A papilla ferum quoddam manabat pruritus excitans. Aliquo post tempore in genu ejusdem regionis tumor excitatus est durus, qui si irritatus fuisset, canceri, aut tumoris alicujus maligni metum attulisset. Interea nil a mamma resudabat. Repente evanuit tumor. Manavit ferum, ut prius, a mamma. Numquid admirabiles sunt naturæ motus, & inclinationes, & transpositiones, & metastases?

Nuper vidimus mulierem succosam, & *ἡσπυδῶν* quæ cum quinto partu mater fuisset, nec tamen umquam menses qua solent erupissent, vomitioni sanguinis, & expectorationi obnoxia est. Et motus iste excretioque per superiora eruptioni per sinum pudoris est vicaria & succedanea. Quod diligenter observandum est.

Quidam in fura vulnus accepit. Fluxit sanguis multus, non tamen immodice, ut ne ad fluxum sanguinis referas id quod contigit. Ab eo tempore enim congregari non potuit; nec semen emisit, saltem non arrexit sufficienter.

*Id*



Id mirum fuit etiam peritis rei anatomicæ. Non videtur enim ratio, cur vulnus ea parte inflictum eam impotentiam afferat. An id Hippocrates adumbravit, dum scripsit sectionem in malleolo infecundos reddere? Sic aliquis earum partium est consensus, sed is fortassis nondum intellectus.

*In supra  
vulnus  
acce-  
ptum  
congres-  
sus impo-  
tentiam  
attulit.*

Joanni Bruguet in dolore capitis acerbissimo, febre assidua, sed cujus argumenta in capite erant, pilularum usus etiam præsentente febre, contulit. Item quum septimus morbi dies instaret, datum ex aquis cardiacis poculum cum pauca aqua theriacali. Profuit, & naturæ conatum juvit.

Apud Jo: Richer erat quidam ophthalmicus, a tempore omniabstemius. Humores adeo acres fuerunt, ut nulli pæne remedio cesserint. Verum esse deprehendimus, quod scripsit Gal. ad Aphor. Dolores oculorum, &c. quod suppressio humoris acris usu *ῥῆς ἀπορροστικῶν* procurata, dolores excitat majores, & symptomata terrifica. Tandem invitis nobis, & minime cogitantibus suppuratio facta est. Eodem ipso die convaluit. itaque graviter peccant Medici, qui fasciis imbutis collyrio refrigerante oculorum regionem constringunt: Dum enim lacryma, & falsus ichor supprimitur, multum incommodi afferre solet. Propterea Hippocr. lib. de locis in homine, multam lacrymam movendam esse ait.

*Frigida  
oculis  
nocens.*

Filiolæ D. De la vau mirum quod contigit. Febris continua. Dolor lateris sinistri. Is fugax fuit, nec perseveravit. Unde dilata est phlebotomia. Bene habere visa est. Febris recrudit. Difficultas spirandi. Mors. Aperto corpore epiploon pure perspersum erat. A thorace fluxerat. Nam totus sinister pulmo, & thoracis pars sinistra pure plena erat. Catarrhosa erat, nec expectoraverat quicquam umquam.

Filiolæ D. De vueil dolores implacabiles, ut credebatur. Nam non dormiebat, jactabatur perpetuo, clamabat, lacrymabatur. Tandem incusso metu, & datis somnum conciliantibus, melius habuit.

D. Passart Medicus quum male haberet, nec sibi provideret, tandem sumto medicamento validissimo pejus habuit. Dolor obortus circa dextrum hypochondrium. Circum umbilicum dolores quoque. Irrita fuerunt omnia. Purgatus fuit ex arte. Expectationi Medicorum medicamenta satisfaciebant. Tandem ventris tumor. Sitis implacabilis. Dolores perseverantes. Credebatur hepar in vitio esse. Mors.

Carpentarius ventrem doluit, & febricitavit. Ad mulieres itum est. Hæ hominem ut ab utero laborantem curant. Irrita opera. Augetur febris & continua fuit. Quarto die vocatus Medicus, venam secare, purgare coepit. Septimo quievit. Eodem die factus *ἀσθενής* per sex horas. Pulsus valebat. Id erat *νεκρωτικὸν μὴ νέκρωτον*. Inanis quippe naturæ conatus. Nam nondum signa coctionis patefiebant. Undecimo fere sic habuit. Et quum data opera diebus criticis nil moliremur, motum nescio quem naturæ observabamus. Ad triginta pæne dies proventus morbus. Convaluit. Religiose sunt observandi dies *νεκρωτικὸν*.

Cuidam mulieri in spinam fluxio. Rigida pæne erat. Nutrix erat. Et lactandi diligentia, & assiduitas occasio fortasse mali fuerat. Datum medicamentum potens. Gossipium cum oleo applicatum. Brevi convaluit. Secta vena

non



non est. Lecti tepor, & unctio pepasimum procuravit. Alius Medicus forte venam aperuisset.

Claudius a Cruce ramicosus vomit assiduo. Intestinum reponi nequit. Fetus. Litus. Demum contulisse visus est clyster ex vino malvatico cum hiera. Tandem contra spem repositum. Nam Chirurgus paullatim eaque assidua contrectatione, sensim atque sensim reducendo, spem fefellit. Sic conatus assiduus, & perseverantia malum tandem vicit.

*A pilulis  
ex hy-  
drargyro  
tremor  
capitis  
excita-  
tur.*

Mirum quod contigit uxori I. Chalentionii. Hæc enim imprudentis Pharmacopæi consilio usa pilulis ex hydrargyro; ab eo tempore caput doluit, cerebrumque affectum ita fuit, ut perpetuo vacillare videatur.

Uxor D. De Here eo modo capite laboravit, quo & quosdam annotavimus initio hujus lib. Nam periodicus fuit dolor capitis, hemicraniae instar. Tandem validissimis purgationibus cessit. Mirum fuit, cur tamdiu perseveraverit.

Filia D. Angenost Consulis febre laboriosa est prehensa. Oculi scintillantes & lacrymantes. Fluxus sanguinis e naribus. Item eruptio mensium. Repente convaluit, & a symptomatis plethoricis liberata est. Vide id quod annotavimus de uxore Guerardi, ex sententia Hippocratis. Non dissimilis est historia de virgine Larissæ, in Epidemiis, cui plenitudo causa morbi fuerat.

Annotavimus ante de filia Dumæi, & Joan. Puthomme filio, quod uterque nescio qua ferina & indomita destillatione laboraverit, qua interierit. Sed puer hic exanthemata patiebatur, quæ ἀξιολόγως non eruperunt. Serum erat malignum, quod corruptionem parti attulit. Indeque mors est consequuta. Id in morbillorum & variolarum suspitione evenire solet. Quid hic facias? Nam si dum urgent dolores isti, si dum tumet pars, ad suppurantia festines, corruptionis metus major erit. Si in solis anodynis consistas, opera fortassis ludetur. Itaque videtur id consilii sequendum, quod aliquando eadem in mali specie Medici secuti sunt. Etenim dum quædam tempestas faviret, pustularum & eruptionum ferinarum ferax, oborti sunt tumores & dolores in variolis, quæ pueros necabant corruptis partibus solidis. Itaque, in eam itum est sententiam, ut emplastrum de Vigo cum mercurio applicaretur, aliis litus levis ex hydrargyro fieret. Mirum in modum id remedii profecit. Id quod non negligi debet, ne tam facilis & ad manum parati remedii contemptus calamitatem ægris afferre videatur.

*Empla-  
strum de  
Vigo cum  
mercurio  
ad tumo-  
res & do-  
lores va-  
riola-  
rum.*

Ea sagax & sedula mulier ad insigne D. Petri hydropica interiit. Sensim aqua in abdomine collecta est. Sensim tumuit abdomen. Menses suppressi erant. Suppressionis causa partim ad dolorem animi meroremque, ob obitum liberorum conceptum, referebatur. Sed gravida erat. Febris assidua. Urina pauca, sed crassa & turbata, qualis in febribus putridis apparet. Dolor in dextro hypochondrio, tumorque percipiebatur & durities in regione hepatis. Lumbos & renes dolebat. Urina non percolabatur, sed major feri pars in abdomen refundebatur. Hinc hydrops. Aperto cadavere hæc reperiuntur. Pæne duodecim libræ aquæ in abdomine contentæ. Hæc aqua urinam colore & consistentia referebat. Hepar durum, siccum, infinitis coloribus variegatum. Color erat cineritius multis locis. Denique tota sua substan-



etia vitium fecerat. Ren unus erat, sed magnitudine duplo superabat renem naturalem. Sinister erat. Dexter nullus, sed species quædam involucris. Credo quod numquam fuerat. Mirum. Sæpe nephriticos dolores passa lapides excreverat. Nullus tamen vel in rene, vel in vesica lapis inventus est. Sicci pulmones. Febris erat assidua. Tandem per duos dies ἀφωρος reddita, interiit. Duodecies purgata fuerat, incolumi tamen fetu, idest vi medicamenti non excluso.

Pueris, ut & ceteris alius ætatis, non nisi prudenter medicatio decerni debet. Sed major in illis cautio est adhibenda. Novimus plerisque data medicamenta, qui eo ipso die, medio purgationis tempore interierunt. Id quod non sine calumnia, & artis dedecore contigisse visum est. Maxime vero id attendendum, quum jam corpus eorum puerorum squaleret aretque, & aut vi morbi, aut diuturnitate fractum debilitatumque est. Hippocrates enim observavit siccos, idest jam morbo afflictos & extenuatos non facile medicamentum tolerare. At turpis est calamitas dato medicamento, eodem die, ægrum interire. Id quod nos ad perpetuam memoriam his litteris mandandum putavimus. Quum enim jam corpora elanguere, potius in refectioem incumbendum est, quam in evacuationem. Tametsi fortasse objiciat quis, subesse tetrum humorem qui malum foveat. Sed sæpe etiam cum eo humore anima effunditur. Et potius emendandus est bonitate succi alibilis, quam agitandus. Est autem ubi natura seu potius corpus languet, quam ægrotat. Languere enim aliud quippiam est quam ægrotare. Intemperies πλεονάζουσα invehit: ἐκ τῆς δὲ ἀπορίας alienatio, ex alienatione languor. Sic roborandum est potius, quam vacuandum. Unde enim natura magis opis est indigens, inde magis est illi occurrendum.

De phlebotomia pueris celebranda, major quædam quæstio est. Nam objici solet ætatula. Galenus valde religiosus est. Nam multas apponit conditiones, antequam hoc de remedio decernatur. Ait enim: Si post decimum quartum annum pleuritis aut peripneumonia oboriatur, si puer sit sanguineus, si ver sit, si regio temperata; audacter venam secabis. Quasi vero id tempus sit expectandum, & ex spectandæ conditiones. Duretus, unicus Hippocratis interpret, rogatus sententiam, cur Hippocrates pueris pleuriticis aut peripneumoniacis venam non ceciderit, respondet: Hippocratem non agnovisse pueros pleuriticos aut peripneumonicos. Id quod audiendum ratione τὸ ἐν δext. Quum enim pueris sanguis sit crassiusculus, quum benignus & halituosus, caret iis stimulis, qui sunt necessarii ad incitandum sanguinem. His accedit, quod nutritioni & auctiori sanguis satisfacit, ut reliquus paucus sit. At non idem de juvenibus judicium. Quum enim justum ceperint incrementum, superfluit. Hinc consecutariæ hæmorrhagiæ. Et earum loco dysenterici. At si ne his modis quidem supervacuum sanguis evacuetur, morbi progerminant. Unde spuitiones sanguinis, pleuritides, peripneumoniæ. Quæ ratio Dureti an valeat, judicandum relinquitur. Idem videtur indicasse Galenus comm. in Aphor. 29. lib. 3. Quærit enim an illud verum sit quod Hippocrates scripserat; Juvenibus sputa sanguinis & tabes evenire; Ita respondit. Hæc quidem non secundum ætatis naturam juvenes patiuntur, sed secundum

*Corpora  
secca,  
strigosa,  
aut quo-  
vis modo  
extenua-  
ta medi-  
camentis  
non sunt  
agitanda.*

*Languor  
ab æ-  
grotatione  
discrimen,  
& causa.*

*Axioma  
therapeu-  
ticum.*

*Galen.  
lib. de  
sanguinis  
missione.*

*Pueri raro  
sunt  
pleuriticis  
& peripneumoni-  
ci.*

, dum



„ dum aliquid quod patiuntur magis : Idest ex eventu id accidit : Plura illo loco legas.

Uxor Quartarii Pharmacopœi hypochondriaca erat . Tandem successit ad nates tumor *αὐθραξ* insignis , indeque sex aut septem post mensibus febris quartana . Belle habuit , & affectione ista liberata est . An non hypochondriaci febre quartana liberantur ? Idest , juvantur ad tollendam eam dispositionem , si febris quartana succedat ?

Censur-  
lium &  
reme-  
dium ma-  
lum, con-  
sultori &  
inventori  
pessimum.

Quidam tertiana febre laborabat, eaque satis vehementi . Quum molestiam aliquot paroxysmorum pertulisset , novum & insolens remedium experiri voluit . Quum enim ex aquatione & fluvio equi revertissent ; jussit eos aqua puteali perfundi . Quum hoc spectaret , istaque affusio aquæ perplaceret , idem voluit sibi fieri . Et ut id servi facerent , coegit . Educunt frigidam e puteo , nudo corpori , medio in paroxysmo , aqua affunditur . Nec id diu impune tulit . Nam paullo post vocem amittit . Convulsiones eum adoriuntur . Spuma in os cucurrit . Epileptice convellitur . Mors . Mirum unde tanta mortis occasio . Licet enim distilari prohibeatur materia tertianam committens , non ita tamen sæva edit symptomata . Credibile est istud serum ; eumque febrilem habitum , qui effertur e materia putrente ( licet febris ipsa *ἐνδὴς* videatur ) malignum quid habere . Declarant dolores vehementes capitis , aut totius corporis , & id genus symptomata , quæ tam cito assidere solent febribus etiam mansuetis . Ut mirum non sit , si insolentem experientiam & imprudentem tam fatalis casus exceperit .

Sanguinis flu-  
xus ex  
utero par-  
tum legi-  
timum  
non im-  
pedit sa-  
pe .

Omissa  
in febre  
tertiana  
venæ se-  
ctio mor-  
tis causa  
fuit .

Exitus  
oculi vi  
febris .

Damifellæ uxoris D. Mydorge, quum gravida esset , sanguis ex utero multus fluxit . Credebamus aborturam . Tamen ad justum pariendi tempus fetus utero gestatus est . Videndum exspectandumque est , quid eventurum sit . Uxori D. Amaulry in quadam gestationis opinione , per quinque menses suppressa solennis per uterum evacuatio . Circa festum Paschæ , referatis orificiis vasorum , sanguis effluxit . Venter non tumet . Sed eventus rem dijudicabit . Obstetrix mihi affirmavit , isto profluvio sanguinis conceptum , & partum legitimum non fuisse impeditum . Immo ad legitimum pariendi tempus gestatus utero fuit fetus .

Nobilis vir febre tertiana laborabat . Medicus qui illi medebatur , ut erat *αἰμόφορος* , detractionem sanguinis neglexit . Quarto paroxysmo ruptis velut venis , & facto impetu quodam in partibus internis , tanta foras excretio sanguinis est consecuta , ut eo ipso die illi obeundum fuerit .

Fratri D. De la barre Medici febris tertiana . Quartus paroxysmus adeo fuit vehemens , ut sursum translatus humor fuerit . Hinc *ἐκπιεσμός* unius oculi factus est , idest , expressio oculi , & exitus foras . Et hic oculus perditus tabuit .

In febribus continuis rigores frequentes in mulieribus , & virginibus . Lumborum & colli dolores , & alia terrifica symptomata eruptionem mēstruam significant . Et detractio sanguinis postridie movet menses . Id quod D. Duhamel contigit , quum ea gravissime haberet . Galenus ad particulam 50. sect. 3. lib. 1. prorrhēt .

Aquæ minerales, ut mercurii , auripigmenti , ulcera maligna , nomas , serpi-



serpignes malignas, & id genus cetera curant. An ob vim siccandi summam? an quia proprietate aliqua id faciunt?

In ulceribus aut vulneribus nervorum, & partium nervalium instillata olea calidissima a convulsione, & ceteris symptomatis terrificis prohibent. An quia summa attenuandi & penetrandi vi & facultate pollent, vulnerisque coalitum impediunt; sicque ichori, a parte affecta mananti, maligno exitum præbent? An quia calidum nervosis partibus amicum?

Uxor I. Bon-denier varices magnos habebat in cruribus & tibiis. Temperamento est melancholico. Consilio super ea re adhibito apertæ sunt venæ. Detracta est sanguinis copia insignis. Ab eo tempore nullum commemorabile incommodum secutum est. Galenus cap. 4. lib. de atra bile. Et consilio 17. libro 2. Consiliorum meorum.

*Apertio  
varicum  
tuta &  
salu-  
ris.*

Quæstio est, an in affectibus capitis evocantibus ex alto, & medicamentis validis sit utendum. Affectus multi sunt. Itaque distinctione est opus. Sed inter cetera, sunt ea animadvertenda, quæ ea de re in tomo 2. Consiliorum nostrorum scripsimus. Ac præsertim quum ageretur de catarrho, in quo sæpe hærent Medici, num validioribus locus esse debeat. Et eo loco Celsi auctoritatem adduximus, qui de phtheiria si loquens, ita scripsit. Medicamenta intus lenia esse debent, ne quid acrioris pituitæ concitent. Ad hunc locum pertinet id quod animadverterunt quidam Chirurghi. Nimirum in vulneribus & offensionibus capitis medicamentorum usum non valde utilem esse. Nam augentur dolores, symptomata excitantur, inflammationes provocantur. Agitur enim humor, non evocatur.

*Consil.  
10.*

Observarunt quidam in iis reperiri solere abscessum in hepate, quibus a vulnere capitis intereundum fuit. An hoc verum, experientia doceri debet. Deinde cur ita eveniat, inquirendum.

Cur & sudores cruenti non sunt? Si enim sudor ab extremis venulis manat in cutim desinentibus, si facultatis expultricis vis relucet, si sæpe languet retentrix, cur ἐν τῇ δαφνίσσει cruento sudore non exsudatur? Observatum est in filio clarissimi illius Gulielmi Budæi, qui sui sæculi lumen extitit, illud horrendum symptoma, ut lintea eo sudante maculis cruentis perspersa fuerint. Et eo morbo e vivis discessit. Citat Theoph. ex Monade Medico, sudorem aliquando emanare, cui similitudo insit cum sanguine. Aristot. cap. 19. lib. 3. de histor. animalium, narrat quosdam sudore cruento exsudavisse. Sic non indigna videtur quæstio, Cur sudores nostri cruenti non sint? Nam in rubiola effusio sanguinis per cutim esse videtur.

*Sudor  
cruentus.*

Anno Domini 1580. & 1581. pestis gravissima in homines sævit. Quanta fuerit calamitas, quam dolenda symptomata, aliis locis aperiemus; sed id magno nostro dolore. Nunc unum ex iis quæ mulieribus acciderunt, commemorare consilium est. Omitto aliis in locis explicandum, omnes pene mulieres abortivisse, quibus a pestilenti morbo moriendum fuit. Id quod minime insolens est. Et abortivisse quidem minus mirum, sed paullo ante ipsum obitum ea incidit calamitas. Illud vero quod in præsentem locum explicandum transtulimus, est ejusmodi. Innumeris contigerunt dolores ad

hypo-



hypogastrium . An essent uterini , an alterius generis , non facile fuit colligere . Et tamen summa fuit & sævitia , & diuturnitas . Immo tanta diuturnitas & acerbitas , ut Medicorum omnis & opera , & industria lusa fuerit . Cujusmodi id fuerit , & an resiperet aliquid ἑπιδημιχόν , an vero ἀπορροαδινόν , Medicis vel experientissimis fuit incompertum . Multis autem oboriebantur tumores ad emunctoria , & illi erant ἀσυνέες innocui . Quum intumisset , humores , quasi mutato more , & ingenio , excitarunt tumores & malignos , & pestiferos . Quanta est tempestatum vis ! Rursum quum pestis velut sua tempora habuisset , & desæviisset , denuo tumores in faucibus & emunctoriis apparuerunt , & ii omni cacoethia vacarunt .

*Mira  
tempesta-  
tum vis .*

*Empiri-  
corum re-  
media  
metalli-  
ca mor-  
bos despe-  
ratos pro-  
fligant ,  
& cur.*

Empirici aliquando mirificum quoddam effectum præstant , dum suis utuntur metallicis . Immo vincuntur morbi , qui ordinariis evacuationibus vinci non poterant . An quoniam per istas ὑπερκἀθάρσεις solvitur veluti tenor , & vis naturæ ; & fit colliquatio quædam tam succorum laudabilium , quam illaudabilium , ut idem contingat quod in litu hydrargyri ? Solvitur enim compages , & ῥοία , & vis partium omnium , & humiditas etiam ipsis insita partibus illiquefit . Unde non modo ordinarii humores , sed ῥαδέσεις ipsæ solvuntur , & evanescunt .

De filia Domini De Chailly an credibile quod dicitur ? Idem & socrus mea experta est , & uxor D. Rebutii . Quum utraque hydropica foret , & aqualiculus valde distenderetur , partim aquis , partim flatu aliquo , postquam utraque extincta est , ita resedit venter , ac si nusquam intumuisset . Et ista filia Domini De Chailly quum gibbosa foret , fato functa ac repente mortua , ista gibbositas & incurvitas fere tota disparuit . Et seipso corpus longius redditum est . Quod mirum est . Qui fit enim , ut hoc vitium spinæ ita repente evanuerit ?

*Lentigi-  
nosi ma-  
lis ichori-  
bus abun-  
dant .*

Lentiginosi cacochymi fere sunt , & eorum hepar κακοπραγία laborat . Pravis humoribus abundant , & sero malo scatent . Immo si ulcera habent , ea sunt dysepulotica . Unde Hippocrates lib. 2. Epidem. Ulcera quæ agrè persanantur , sunt ex genere exalbidorum ( Græce ἐκλιδνοί dicuntur ) qui fere lentis colorem habent : Id est , lentiginosi , si ulcera habent , ea agrè persanantur . Et cutis diffringitur , ac labia ; ab ichoribus , & humore sanguinoso , qui sub cute & a capite contingit , quum a pulmone fuerit calefactus . Quum ergo in lentiginosos agrotantes incideris , mirum ne sit , si remedia ex arte etiam instituta sæpe eludi videas .

*Suppressio mate-  
ria viru-  
lenta  
mortife-  
ra .*

Filia Domini De Masseparault manantem aurem habebat . Id quod effluebat , erat ἰχωροειδές . Suppressum id est . Dolor inde capitis ejusdemque gravitas . Caput videbatur non sustinere posse . Febris . Nullis malum capitis cessit remediis . Mors . Inventus est gravis in cerebro abscessus .

Notandum quod contigit matri D. Ellenii Medici . Illa sensit dolorem incredibilem in cruribus . Febris assidua . Secta vena bis aut ter . A detractione sanguinis tanta mutatio pulsui contigit , ut fere morientium pulsus videretur . Inæqualitas erat , & intermissio . Deinde intercidebat . Mox recurrebat alia pulsatio , ut in dicroto . Interea temporis quum vires imbecillæ viderentur , nil nos moliti fuimus . Et ea mutatio non tam erat ab in-

firmita-



firmitate, quam a latente quadam partium affectione, quæ se patefecit per nonnullam imbecillitatem.

Eidem (quæ habitu est melancholico, & quæ sæpe hypochondriaca est judicata) tumor in crure sinistro qua decurrunt cruralia vasa. Indolens initio, deinde nonnullum dolorem excitavit. Qui medebantur, varias in sententias trahebantur. Alii existimabant promovendam excretionem puris, mitigato & cocto prius humore. Alii abstinendum, & metu carcinomatis aut cancri nutriendum tantum esse malum. Secuta est posteriorem sententiam. Nec deterius habuit. Tertio post anno pustulæ excitatæ sunt in superficie tumoris. Aperti abscessus. Sanies manat. Cicatrix solidatur. Extinctum malum, alio loco reviviscit. Denique ad chæradas malum accedit, & revera sunt chærades.

Virgo quædam dum humi cecidisset, & verita esset ne naturalia detexisset, præ pudore desit esse menstrua. Patiebatur autem menstrua. Verebatur vero, ne quid istius impuræ excretionis apparuisset. An tam facilis suppressionis mensium causa, revocato spiritu alio, qui sanguinem ad partes conducebat?

*Virgo præ pudore desit esse menstrua*

An non tutum in febribus quartanis, & aliis obstinatis, dum humor movetur, & in die paroxysmi dare medicamentum?

*In obstinatis*

Uxori D. Duhamel triplice quartana laboranti datum medicamentum. Una post hora horruit. Incaluit. Alacriter tamen medicamentum tulit. Repurgata est quibus oportuit. Ab eo tempore aliquot, sed paucae admodum, accessiones repetierunt. Postmodum omnino ab iis paroxysmis est liberata. An non in simili exemplo purgationi opera dari potest?

*morbis humorum motus se-*

*quendus, etiam die paroxysmi.*

Filio D. Pileur annos 12. nato mirum quod contigit. Suppressio urinæ. Dolores ad radicem penis. Clamores. Catheter subire non potuit. Aliquot post diebus pus mejebat. Malum mitescebat. Urina vero facile reddebatur. Quid hoc rei? Id sæpius & rediit, & contigit. Venit in mentem lithotomis secare illum prope scrotum, ut exprimerent lapillum medio hærentem ductu, & e vesica egressum. Si egressus erat, si medio insistebat ductu, cur non perpetuo urinæ exitum præcluserat? Credo quod ille lapillus ex intervallis inflammationem excitabat, & quod alveolum habebat, quo se recipiebat. Quia vero per inflammationem pars tumescebat, ideo angustior erat meatus. Quum pus exierat, liberior erat meatus, ipsis parietibus paullum collapsis. Notandum quod diximus, illum lapillum sibi cuniculum egisse. Declaravit curatio. Nam longo post tempore sine majore molestia elapsus est calculus. Ab omni simili tormento liberatus est.

*Historia.*

Uxor D. Boyer post partum ægerrimum ischiadica facta, & Dobilonius Castalleti Scriba, uterque doloribus ad ischion divexatus. At ista mulier crudelissime. Varia remedia usurpata, modo anodyna, modo evocantia, modo digerentia, modo narcotica. Nil profectum, Materia erat diffusa. Tandem collecta est. Provocatum est suppuratum. Pus multum & diu fluxit. Convalluit. Quum dolores isti ita crudeliter affligunt, conandum ut συσπονή fiat & collectio. Postmodum adducenda est per *παρασπονήν* ad suppurationem. Alioqui misere ægros torqueri sinimus.

*In magnis doloribus suppuratio provocanda.*



Mesenterii ab  
cessus  
sympto-  
mina &  
signa.

Rigeris  
cujusli-  
bet cau-  
sa.

D. De Longueil ad mensem Majum tormina. Abundat & humore bilioso, & succo crudo. Utriusque humoris mores inæquales, motus inæqualis. Dolor ad imum ventrem inclinans ad partem potius dextram. Turgebant adeo humores, ut fere oppressus fuerit, toto aqualiculo in tumorem elato. Febris successit partim periodica, partim non. Tandem excrevit puris materiam, facta in mesenterii parte, aut intestino aliquo abscessu. Melius habuit. Post longum tempus, & longas adeo purgationes convaluit. Horrebat aliquando, & rigebat; sed rigor erat a suppurato. Omnis enim rigor aut est ἀπὸ τῆς ἀγγείων, aut ἀπὸ τῆς ἐλκείων. Quod notandum: ἀπὸ τῆς ἀγγείων, affecto præsertim panniculo carnosio.

Damifellæ Ruades dolor, & tormina ad ventrem. Suppressio alvi omnimoda usu calefactoriorum, aucto interno calore major alvi constrictio. Inutilia medicamenta per os sumta, inutilia & enemata. Magna eilei rudimenta. Febris. Contractiunculæ. Dolor ad regionem uteri implacabilis. Metastasis ad uterum facta. Nonnulla excretio facta est materiei saniosæ, & ἰχωροειδώς. Metuebamus aut cancerum, aut quid simile in utero. Exitus tamen fuit fortunatior. Nil enim tale contigit.

Benjamino anginoso, non vera angina, suppuratio facta est præter expectationem Medici usu cataplasmaton ex mica panis & violaria. Convaluit præcedentibus malis & signis, & symptomatis.

Ad part.  
37. sect.  
3. lib. 3.  
Epid.

Amicus noster S. Ger. febre continua, τεταυοφύων naturam referente laborabat. In accessionibus, præsertim majoribus, ἀφωνία, ἄφισις, languor membrorum, oblivioque erat. Discussa febre, ad se redibat. An hoc proprium febrium? Nequaquam. At Galenus narrat contingere aliquando per accessiones febriles καταφοράς, καταλήψεις, κατοχὰς ἢ κόματα. Hippocrates meminit cujusdam constitutionis malignæ, in qua πρὸς τὰς παροξυσμὰς, ἢ ἀφωνία, ἢ λήθη, ἢ ἄφισις erant. Ἀφισις autem est πάρεσις, idest, exsolutio omnium corporis partium, quum non aliter ac resolutis vires projectæ apparent.

Mirum quod contigit Præsidi a sancto Andrea. Huic ruptum os tibiæ, & interventu calli conglutinatum fuit. Extincto corpore, (dissolutis pene omnibus) callus dissolutus est, & os tibiæ, quod ferruminatum erat, dividitur ac dissolvitur nova veluti fractura.

F I N I S.



# GULIELMI BALLONII

MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI  
DEFINITIONUM MEDICARUM  
LIBER,

*In quo non ita in verbis ipsis laboratur, ut non potius rerum distinctiones proprietatesque exquirantur. Immo sæpe data opera relicto ipsius disputationis filo loci Hippocratis & Galeni obscuri explicantur, ut commentarij ad instar esse possit.*

STUDIO, ET OPERA  
M. JACOBI THEVART,

Doctoris Medici Parisiensis ordine Alphabetico digestus, & in lucem primum editus.

Νῆς ἀπάντων τάχιστος, ὅλ' αὖ πάντος ἔν τρέχει.



VENETIIS,  
APUD ANGELUM JEREMIAM,  
Via Mercatoria sub signo Minervæ.

---

MDCCXXXIV.  
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.







NOBILISSIMO CLARISSIMOQUE  
VIRO DOMINO  
LUDOVICO DURETO  
DOCTORI MEDICO PARISIENSI,  
& Professori Regio.

GULIELMUS DE BAILLOU S. P. D.

**H**IC, DURETE, tuos potes lepores  
Nosse, divitias, tuum nitorem,  
Ac oris teretis suavitatem.

Hic furtim nitet elegans supellex  
Ingeni nimium tui eruditi.

Ubertas Senis hic videnda Coi,  
Solo Marte tuo vel evoluta.

Opacis etenim prius tenebris  
Obscura, eximios Duces latebat  
Artis, quam coluit Senex Machaon.

Furti me alligo, detegoque crimen,  
Totum namque tuum: Tuum, ohe, dico,  
Si quid purius, elegantiusque  
Dictum. Si quid erit parum venustum,  
Squalens, horridulum, lepore nullo  
Obversans oculis, meum putabo.

Si qua laus redeat meo labori  
In te tota caput suum redundat.



*Si quod dedecus inde nasciturum est,  
 Admitto, attribuo, sacrum ac Osirin  
 Nostrum de jero. Nil & ad Duretum.  
 Ut tanto tibi sit, Durete, majus  
 Pulchriusque tuos libro hoc lepores  
 Nosse divitias, tuum leporem,  
 Quanto turpius insolente scripto  
 Squalente, horridulo, lepore nullo,  
 Ortum quod resipit parum, ast aborsum,  
 Hoc nostrum ingenium explicasse deses.  
 Hæc consacro tibi. Nefas putavi  
 Magnum, grandeque censui piaculum  
 Eorum minime palam fateri  
 Nomen, qui vigile scientiarum  
 Arcanum docuere vix apertum.  
 „ Pœnas vix animus potest subire  
 „ Ingratus satis arduas gravesque.*

*V A L E.*



## LECTORIBUS BENEVOLIS

GULIELMUS DE BAILLOU,

*Doct̃or Medicus Parisiensis,*

ἐν πᾶσι.



QUIDEM cum iis præclare semper actum judicavi, qui quum primam ineuntis ætatis commendationem a virtute duxissent, in eo elaborarunt, ut quam fieri maxime posset ad nascentis Virtutis indolem litterarum lumen & gloria accederet. Atque hoc eo libentius ardentiusque præstiterunt, quod in illis aliquid quum dignitate nominis præstabile & augustum, tum mira ubertate delectabile cognovissent. Nam sive privatorum hominum & a communi foro abhorrentium otium spectes, sive eorum qui in luce Reipublicæ versantur junctum cum molestia negotium, utrisque sua est delectatio, & quæ cum satietate memoriam habeat nusquam perituras. Neutros rerum expectatarum eventus fefellerunt. Etenim quum earum lumine & ductu omnes fere omnium rerum antecessiones & progressus tamquam e specula dispiciant, dum honoribus in omnium oculis florent, & ingenio, aut genio potius auctore dignitatem reperiunt, eum facile cursum tenere possunt, ut sine periculo in negotio versentur: Sin jucundo otii liberioris fructu delectari malunt, cum dignitate etiam in eodem consistunt. Atque ita suscepti olim æquiore animo labores, non longe post incredibili potius voluptate leniuntur ac elevantur, quam nova molestia cumulantur. Quod contra accidit iis qui nil prius antiquiusque esse rati quam desid̃ia torpescere, tantulam illam voluptatem quam novis libidinibus pellectam delicatius perceperunt, infinito molestiarum pressu ac angustis cum tristi sensu redemerunt. Carent enim sale, carent festivitate, & ridicula tandem jejunitate inter proletarios triobolaresque homines sese jactant principatumque tenent. Contra vero in litteratis suavis odor quidam est urbanitatis, & lepos comparatur, quo tamquam sale dicta eorum factave omnia persperguntur, ac, pene dicam, condiuntur. Ut quod insulsum in plebejis hominibus, illepidum, horridulumque perspicitur, in litteratis lepore, sale, & suavitate quadam temperetur. Quod de iis dictum velim quorum non adeo læva mens est ut litteris & otio abutantur, turpi ignavia languent, aut mollitie diffuant ac liquecant. Siquidem eos valere jubemus quibus id studio esse solet ut præclaris suis ornamentis abutantur, illaque ad explendas satiandasque voluptates, tamquam ad finem optimum traducant. Hos quum videris, dubitare potes, an in humana facie fera, & bruta natu-



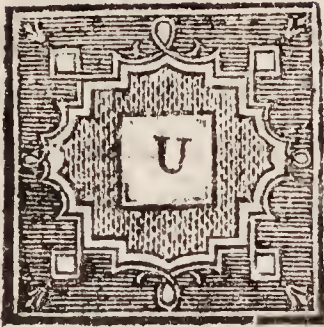
ra referatur, an vera feritas ipsa humana facie representetur. Ac nisi immanitas ista virtutis quibusdam radicibus niteretur, eorum vita & consuetudo cane & angue pejus vitaretur. Aliorum vero & natura & consilium laude effe-  
rendum videtur, qui quum expressa non adumbrata solum virtutum vestigia insequantur, si sese ignavia, desidiaque dediderint, id demum nefas esse cre-  
dant, quod mens nostra nisi excolatur, obtorpescat, & quantum eruditio-  
nis vigilia nobis pepererint, id sensim minuatur ac exfolescat. Sin autem mens  
ipsa suscitatis illis igniculis quos natura iniecit, agitetur, erecta tunc aliquid  
eximium molitur cujus jucunda fruitione mirum in modum demulceatur ac de-  
liniatur. Nam tunc contenta satiataque jucundo rerum speratarum eventu, si  
quid forte enervatum, molle, demissum ac effeminatum est, dimittens, ac  
si in seipsa verteretur agitatione sua veluti terminata ac conclusa conquiescit.  
Quae nisi sperarentur, ex animoque procedere tandem posse spes esset; nil est  
cur tot se laboribus homines emacient & frangant, domi militiaeque evigilent,  
quorum ingenii divitiae & ornamenta sic passim appareant, ut ab omni sene-  
ctutis oblivione facile vindicentur. Missos faciamus eos qui luculento strenui-  
tatis militiae relicto argumento florere. Nos qui tranquillius pacatiusque vi-  
tae genus consectamur, eos amplectamur & scripto celebremus quorum indu-  
stria domi viget, & illic excitata jam liberiore auram appetens palam magna  
cum commendatione sese jactare potest. Quo ex genere sunt qui libris editis,  
aut domi elucubrat de hominibus suis merentur. Quorum non ludetur ope-  
ra dum eorum laudibus reviviscent celebrati, quibus sensus aliquis inest.  
Quum nemo adeo a ratione deficiat, & a veritate averfus qui eos non faciat  
magni qui in id industriae curriculum conjecerunt sese, ut publicae utilitati  
servientes diu noctuque multa versant quae tandem in communem usum con-  
ferre possint. Hoc autem genus instituti multi varie exercent, ac omnes in sua  
quisque arte consectantur, prout in ea limatiores ac concinniores esse videbun-  
tur. In qua enim quisque arte sese acuit ac limavit, ex ejus penu potest ali-  
quid depromere quod magis arrideat, quam si in messem alienam falcem im-  
miserit. Ex multis autem scriptoribus il plurimum profecerunt quorum in eo  
versata est opera ut vocum cuique arti accommodatarum vim ac proprietatem  
explicarent. Is autem labor adeo uber est, ac fluit, ut tamquam principes  
exsistant ad ingrediendam cujusque artis rationem, quem si tollas, omnia te-  
nebris implices ac involvas. Eam operam susceperunt cujusque artis proceres,  
quod ea opera se tironum jejunitatem & imbecillitatem levatu-  
ros esse confide-  
rent. Ne autem sigillatim aliarum artium illustratores diligentius inquiramus,  
quod sudore plenum est, finibus nostris circumscripti unum Gorraei opus de  
Definitionibus Medicis in medium afferemus. Magnarum vigiliarum opus, &  
multis nominibus commendatione dignum posterorum. Quod quum nobis ali-  
qua ex parte mancum videretur, e re multorum fore putavimus, si opera  
nonnihil substitueremus. Hinc enim lumen non acquireret, sed consummatius  
edetur. Neque vero credat aliquis mancum hoc opus vocari a nobis quod iis,  
quae scripta editaque sunt absolutius quidpiam scribi edive possit: quid enim  
opere Gorraei ornatius? quid omnem in partem perfectius; sed, quod ad ea  
quae ita terse nitideque scripta sunt infinitae voces adjungi possint, quarum ex-  
plicatio



plicatio plurimum utilitatis juxta ac voluptatis sit allatura . Vocemus itaque, quoniam ita lubet, addere, adjicere, augere, non autem, quod a me longe est, perficere, limare, polire. Omnia adeo suis numeris sunt absoluta, ut si velit laboretque Gorraus, aut eo aliquis limatior concinniorque, sed nusquam reperias, ornatiùs scriptum reddere, ipse nequeat omnino, ludatque operam omnem. Omnem enim adhibuit ornatum sententiarum & rerum lepore politissimus, artificio suo omnes superaturus. Nam & selectorum verborum frequentia ita creber est, ita aptus & pressus, ut nil redundet, nil superfluat, nil desit, & sic imitandæ industriæ suæ spem ceteris ademit, immo & sibi ipsi ut qui rem magis non possit limare. Hujus rei opinionem facient ejus scripta ne quis existimet me ejus scriptorum gravitatem imbecillitate mea metiri. Et quum non accomodet ad forenses causas orationem in quibus majestas orationis requiritur, nec in jejunis rebus versetur, hoc effecit ut suam gravitatem orationis suavitate temperaret. Atque ita est medius & temperatus, ut nec omnino oratorum fulmine utatur, nec leviorum incondita inamœnaque oratione delectetur. Sic volubilitas gravitatis verborum comes est & flumen verborum illi placuit, quum nec curiosa affectatione & aucupio delectetur, nec aliorum enervata, molli, dissoluta ac languida oratione. Nos autem id quod Gorraus eleganti, gravi, temperataque oratione est ausus, id subtili tantum pressaque oratione limati efficiemus. Prius enim verbar ne tenuis venia excusationis daretur, sed forte, si quæ a nobis animi gratia tantum scribuntur non lente & fastidiosè legantur, in aliquo artis loco reponentur. Ac præsertim si non in eos incidant, quorum in aggrèdiundis rebus suoque ingenio tractandis languida industria, in alieno opere carpendo traducendoque acuatur nimium ac vigeat. Hæc quum non serio a nobis scribantur, ludicra saltem sint, hocque facere nos dicamus quod & ii qui a munis bellicis feriantes, umbratili discrimine conferunt manus, dimicant: sic nos multa in privato studio tandem in publicum tamquam in aciem proditura exercitatione quasi ludicra prædiscimus ac meditamur. Cupiveram enim jampridem ut quæ dispersa dissolutaque in forulis haberem & obiter notata, ea colligerem ac limarem: quæ si cui placere cognoverimus omnem expectationem diuturni desiderii facile sumus expleturi. Non rem ad unguem persequor, nec enim jejunitas mea hoc patitur, quum artis cujusque diorismos proponere non sit cujusvis, sed ejus qui multa lectione sit tritus ac delassatus: Rem tantum noto; viam commonstro, & quod fieri solet, digitum ad fontes intendo. Sin labore eruditio nostra creverit, & usu aliquid consecuti fuerimus, in rei ipsius arcem invademus. Trahit enim sæpe rerum series ac ordo admirabilis, ut quæ initio jejuna sunt, ac frigida, ea augeantur; & ut sic dicam, incallescant. Omnes qui hunc nostrum laborem sunt observaturi rogatos volumus, ut suo candore audaciam leniant, bonique consulant, quod aliquid in communem usum afferre studeamus. *VALE.*



## AD LECTOREM.



*U*n nulla Ars quæ aliquo in usu sit, sine vocibus intelligi explicarique potest, ita in earum cognitione aliquid operæ tendendum videtur. Omnibus enim, sua cuique, vocum est proprietas, cujus explicatio viam ad artem ipsam instruat ac muniat. Est tamen hic, ut & in ceteris adhibendus modus, quum nimietas in vitio ducenda sit. Ut enim is errore non vacat qui negligendis vocibus aliquid in arte se posse putet: ita in earumdem aucupio nimium occupatum esse nefas est. Quod a me dictum volui, ne quod Homerus finxit, aut expressit potius, nimirum hominum genus inter cetera laborare invidia maxime, illud ipsum in me sentiam ac experiar. Divinabam enim quum-primum animum ad scribendum adjunxi, fore qui industriæ nostræ stimulum retunderent, incitationemque nostram sisterent ac retardarent. Nimirum quum facile objiciant sedulam in viribus vocum, proprietate naturaque evolvenda operam. Auctori ipsi quidem negotio laborique esse, iis qui hæc legerent tadio, neutris utilitati fore. Quorum languida fortassis opinioni nervos auctoritatemque addere videtur dictum illud Platonis: Iis futura est sua senectus jucundior, ipsoque Sapientia munere uberior qui de nominibus parum laborarint. Atque ita partim invidia moti maledicentiæ suæ virus in nos spargunt, legitimam se satis occasionem nactos rati, si eum tantum grammaticæ agere dicant qui de verbis commentarios edat: partim vero, quibus salis nonnihil & candoris superest, non invidebunt quidem, sed nos frustra in hoc opere faciundo curam ponere conquerentur. Ac si tantum ab re nostra sit, ut non potius otii nostri partem nonnullam, levemque, quæ conceditur, temporis usuram in opus aliquanto utilius conferamus, quam in hoc grammatico Pelago longe maximo, ex quo vix enatare nobis liceat, agitemur. At invidia hic nullus locus reliquus est, querelæ dolorique forte nonnullus datur. Nam non temere scribentium molestias conqueruntur, quum si cui in animo sit de vocum proprietate scripto aliquid mandare, is multarum vigiliarum opus aggrediatur. Immo illis sæpe conjectura nitendum est, & ex auctorum mente sensus eliciendus est, sæpe vi extorquendus, frustra alioqui laborarent. Quis enim nescit quin eadem vox multa significet, immutetur, traducatur, in hunc aut illum sensum rapiatur, prout Auctori collubatum fuerit? Nam voces modo proprie, modo per translationem accipiuntur, modo vi, modo precario in hunc aut illum locum deducuntur. At utrisque qui hunc nostrum laborem boni non consulent satis esse factum volumus. Malevolis candorem nostrum, & consulendi Reipubl. aliquo officii genere desiderium opponemus. Hoc enim facile conjecta aut palam, aut per cuniculos invidia tela opprimit atque eludet. Candidiores vero quos nullus invidia tangit aculeus, monitos volumus ut si eos iners otium delectet, eo abutantur. Vicem vero nostram non dolcant qui tam alacri, expedita



pedito faciliq[ue] animo laborem acuenda industria nostra & Reipublica consu-  
 lendi gratia suscipimus, quam pigro, languidoque eundem detrectent ac de-  
 precentur. Ita enim si quid habent industria, illud hebescere, extingui  
 languescereque sinunt. Norint non aliene modum statuere industria. Quod si  
 nihil inde laudis utilitatisve redire posse credant, quid ad eos attinet? Con-  
 tenti vivant sua desidia, & in opinione hac effeminata, molli enervataque  
 voluptuentur. An vero sciunt quis futurus sit eorum animus quorum mani-  
 bus labor noster teretur? si iis non placeat, nil moror, non idem omnium  
 „ animus quum saepe in varias partes distrahatur. Hinc enim alii forte fru-  
 „ ctum sunt percepturi, quum nihil adeo absurde, languide, horride, ille-  
 pide putideve dictum scriptumve sit, ex quo nonnulla utilitas capi non possit.  
 Habet enim & limus, & fax suas commoditates & usus: habet & fabula-  
 rum vanitas suas opportunitates. De laude minus iis laborandum, si ex no-  
 stro labore tandem jejuni, tennes, ingloriique redeamus. Quamquam enim  
 quemque amor studiumq[ue] laudis trahit, quid ad eos si nos parum de hominum  
 commendatione laborare dicamus? Non quod nos hic dissolutos videri in ani-  
 mo sit, quasi parum simus solliciti quid de nobis homines sentiant: sed quod  
 malimus tacito apud nos de Republica merendi sensu eluere labem inertiae quae  
 nobis inureretur, si otio & silentio vitam transigeremus, quam scriptitando  
 gloriolam qua parum industrii levesque homines pascuntur, consecrari. Quod  
 si ne minimum quidem laudis assequimur, sorte tamen nostra contenti su-  
 mus, e reque nostra abunde futurum credimus, si modo in Bonorum calu-  
 mnam non incurramus. Quam me-hercules non possumus incurrere, nisi  
 forte immerito. Et si enim opus hoc nostrum mendis quibusdam adpersum  
 (quod effugiemus pro virili) in lucem exeat: tamen quia publicae utilitatis  
 studio, tamquam velamine, sese tegit ac pratexit, omnis justae reprehensio-  
 nis occasio tolletur: saltem vis publici nominis omnem reprehendi impetum  
 eludet. Quod ad Platonis opinionem adductam, cujus se presidio sese satis tu-  
 tos putant, ut nostrum institutum evertant, hoc accipiant a nobis nihilo ma-  
 gis hoc consilium nostrum hac opinione labefactari ac debilitari. Illudit enim  
 Ἀνοδοιδάλοισι, ac Sophistis sui temporis qui nil praeter inanem verborum  
 strepitum cum leviusculo quodam ornatu habuerunt. Et hoc verborum aucu-  
 pio tamquam lenocinio quodam in omnium animos sese dicendo, aut effu-  
 tiendo potius verbaque dando, influere arbitrabantur. At nos rem verbis  
 jungimus, & utraque sic apta inter se ac copulata volumus, spretis ver-  
 borum argutiis, ut parum nos de verbis sollicitos esse dicamus, nisi ipsa ver-  
 ba res proxime consequatur. Quod facile intelligent ii, quibus non erit mole-  
 sta unius horula usura in legendis nostris. Illic enim non tam de verbis cu-  
 ram exactam sollicitamque diligentiam reperient (quod ad verborum artifi-  
 ces pertinet) quam artis diorismos ac distinctiones quae opera aliquod pretium  
 sunt allaturae ad obscurorum locorum in Hippocrate & Galeno intelligentiam,  
 ut jam saepe instar commentarii aut scholiorum esse possint: Sed hac in re om-  
 nes suo iudicio utantur, non nostro.

V A L E ;

APPRO-



## A P P R O B A T I O.

**E**GO CAROLUS GUILLEMEAU, in saluberrima Medicinæ facultate Parisiensi Decanus, Consiliarius & Medicus Regis Ordinarius fidem facio, me librum qui inscribitur GUILLELMI DE BAILLOU *Doctoris Medici Parisiensis Definitionum Medicarum liber*, In quo non ita in verbis laboratur, &c. perlegisse, omniaque in illo juxta veram & legitimam Hippocratis & Galeni doctrinam summa cum eruditione exponi. Lutetiæ Parisiorum octava Octobris. Ann. 1636.

Guillemeau Decanus.

Joannes de Bourges Doctor  
Medicus Parisiensis.

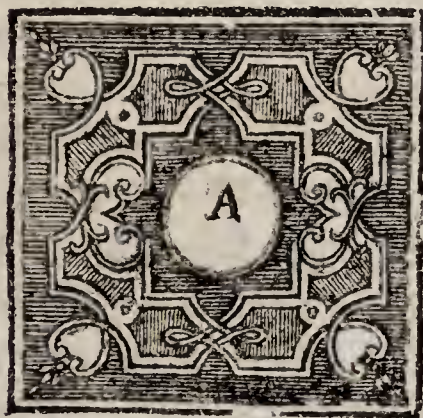
Guido Patin Doctor  
Medicus Parisiensis.



# GULIELMI BALLONI MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI, DEFINITIONUM MEDICARUM LIBER.

*In quo non ita in verbis ipsis laboratur, ut non potius rerum distinctiones proprietatesque exquirantur. Immo saepe data opera relicto ipsius disputationis filo loci Hippocratis & Galeni obscuri explicantur, ut commentarii ad instar esse possit.*

T O A.



**ΘΡΟΟΝ** ἔνδρως magnam vim in Arte nostra habent, quum quid dicitur aut fieri, aut excerni ἔνδρως. Item cum διαχάρημα ἔνδρουν dicitur fieri: Verbi enim proprietas non pili faciunda est. Ἀδρῶς confertim, affatimque verti debet: & ἔνδρουν simul totum, ut sic dicam, confertum, multum, agminatim factum, effusum. Absolute autem, multum, non significat: nam Galenus in libris ad Glauconem φυλακτέον ἔνδρας ἔν πολλὰς κενώσεις. Temperandum a confertis effusisque & multis vacationibus, sic πολὺ ἔνδρουν distingui videntur. Quicquid enim sit, quantaeque quantitate, si simul universum totumque excernatur, ἔνδρως excerni dicitur. Non tam enim magna copia quam repentinum aliquid & celeritas significatur. Ita Theocritus,

κατήεπε δ' ἐς μέλαν ὕδωρ Ἀδρῶς,

in nigram aquam [universus, frequens & confertus incidit:

ac si dicas, unioctu, hinc celeritatis nota. Locus est insignis apud Galenum com. in Aphor. 35. lib. 7. Enarrantem illum Aphorismum, ὁπόσοις λιπαρὴ ἢ θησαυρὸς καὶ ἔνδρουν τέττοις νεφριτικὰ σημαίνει. Quibus in urina supereminet aliquid pingue idque confertim acervatimque, illud renum affectionem designat. Illo loco ἔνδρουν declarat pinguedinem non divulsam, nec in partes refractam, sed

Theocr.  
Id. 13.  
quod Hy-  
las in-  
scribitur.



sed compactam coactamque, ut non tota toti urinæ remisceatur, sed confertim acervatimque in una urinæ parte supernatet. Itaque ἀθρόον, vocat hoc loco τὸ ἐσφισμένον ἑαυτῶν καὶ συνεχόμενον, cui contrarium opponitur, τὸ διασπασμένον. Nam quum a renibus excernitur adiposum quid ob viæ brevitatem non toti urinæ admiscetur, sed una in parte conscriptum manet. Quo discernimus colliquationem, aut a superioribus partibus pendere aut ab inferioribus: si ab illis σύντηξις ἀθρόον non est, sed divulsa, refracta in partes, divisaque. Idemque signum apposuit Gal. cap. 2. lib. 6. de Loc. aff. quo distinguere possis cruorem cum dejectionibus dysentericis mixtum aut affectis superioribus intestinis aut inferioribus excerni. Videndum ait, an cruor remisceatur ut totis totus mixtus sit, an secundum unam partem tantum superemineat, τὸ γὰρ αἷμα ἀναμεμιγμένον, mixtus enim sanguis in superioribus intestinis affectum consistere significat, τὸ δὲ ἀποκείμενον, si vero innatet superemineatve, ut totus in sese coactusque sit, in inferioribus τὸ πάθος consistere significabit. Quum ergo θήσασιν ἀθρόον dixit, confusam universamque pinguedinem in sese excerni ait, quia ob viæ brevitatem liquor illam non refrigerit divulseritque: sic & affatim, & tota, & cito excernitur, facta collatione cum ea quæ a remotioribus partibus deciditur. Unde Gal. eo in Com. non tantum ad consistentiam τὸ ἀθρόον referri vult, idest, ad materiæ partes unitas coactasque, sed hoc verbo & χρόνος βραχύτητα ἔκ τῷ περὶ designari vult. Nam quum secretio fit adipis a remotioribus, fit κατὰ βραχὺ paulatim, longo tempore, & in partes, at quæ a propinquis παλίησιν αἷμα ἔχον, & κατὰ βραχὺ. Ac propterea Græci, ut ex Theocrito monstratum est, τὸ ἀθρόον, pro τὸ παλὺ sumitur: quod cum ἀθρόον fit aliquid ex eventu παλίως fieri dicitur, omnes enim simul partes promiscuæ sunt, nil divisum distinctumque. At vero significationes τῷ ἀθρόως ἢ τῷ κατὰ βραχὺ, facile apparebunt exemplis. Fluxus hæmorrhoidon, & hæmorrhagiæ: Nam hæmorrhoidon fluxus non fit ἀθρόως, sed κατὰ βραχὺ, & non ἥσπον αἰμορραγικόν, ait Galen. Com. in Apho. 25. lib. 4. idest pigro gressu, & per ἀσπρόηδον, ait Gal. εἰ παῖς γλωσσίς. sed hæmorrhagia fit confertim & repente, ut ait Galenus: Item Πῆξις venarum eo modo ἀπὸ τῆς ἀναστομώσεως distinguitur. Nam πῆξις est puri sanguinis, & ἀθρόως fit: ἀναστόμωσις autem fit κατὰ βραχὺ, ait Galen. Comm. in Aphorism. 78. lib. 4. Aphorism. Magna tamen orietur quæstio, si τὸ ἀθρόως, & brevitatem temporis significet, & substantiæ quamdam coagmentationem (quum præsertim de materia mentio fit) quare Hippocrates Apho. 18. lib. 2. scribit, ἢ τρεφόντων παλίως ἢ ἀθρόως, Eorum quæ celeriter & confertim nutriunt, celeris est excretio. Nam & ἀθρόως aliud significat quam παλίως, & τῷ ἀθρόως a Galeno opponitur τὸ κατὰ βραχὺ. Et lib. de natura pueri Hippocrates pro voce ἀθρόως usurpat βύζω. Atque huic voci βύζω, opponit τὸ κατ' ὀλίγον ἢ ἡσυχῇ, τῷ παλίως ἢ εὐδέως, τὸ βραδύ, sic suis significationibus & contrariorum oppositione distinguuntur. Ita nimirum vinum dicitur celeriter, & confertim nutrire, statuto discrimine inter ἀθρόως ἢ παλίως, hoc enim ad tempus refertur, ut ea cito nutrire dicantur quæ exiguo post assumptionem tempore, subinde nutrire dicuntur: illud autem, nempe ἀθρόως ad rei essentiam refertur, ut ea confertim nutrant quæ brevi tempore totum de se præbent corpori alimentum, vel quod nil, aut sit parum excrementi, vel quod nutritio dicatur ἀθρόα, conferta



ferta universaque secundum omnes substantiæ partes simul ac semel. Et satis Hippocrati esse videretur, si vocem ἀθρόως usurpasset, quæ celeritatem brevitatemque in se includit. Sed meo iudicio licet in verbo ἀθρόως latens sit celeritas, ut res magis intelligeretur, duas voces usurpavit. Vel quod in verbo ἀθρόως homonymum aliquid sit, siquidem & ad ea possit referri quæ tota in substantiam cedunt, sed non celeriter: & ad ea quæ totum præbent corpori alimentum idque brevissimo tempore. Nam sunt quædam cibaria quæ celeriter nutriunt, & celerem habent excretionem: celeriter nutriunt quia quantulumcumque est succi alibilis pars, eam facile corpus sibi assumit. Ea; dicuntur σιτία ἀθρόα, idest, ὀλιγοχρόνια, quia brevem habent vitam, idest, ut ait Gal. com. in sect. 5. lib. 6. Epid. πλείως ἐκ τοῦ σώματος κενῶνται, sed hoc κακοζήτως, ait Galenus. Non mirum itaque si & πλείως & ἀθρόως distinguantur, & si κατὰ βραχὺ, & βραδύ (quæ aliquando confundi videntur, quum ἀθρόως aliquando τὸ πλείως significet, contrariumque habeat τὸ κατὰ βραχὺ ἢ κατὰ σμικρὸν) inter se discrepent. Nam βραδύ ad tempus, κατὰ βραχὺ ἢ κατὰ σμικρὸν, ad substantiam rei potius refertur; ut caro bubula nutrit βραδέως, non πλείως, & κατὰ βραχὺ, non ἀθρόως, idest, tarde, & paullatim nutrit: ut vox, Paulatim, non ad tempus pertineat, sed ad substantiæ rei nutrientis partes. Apertius autem ex Galeno patet ἀθρόως, includere quoque in se temporis circumstantiam: nam ea nutriunt ἀθρόως quæ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πάντα τὴν οὐκ αὐτῆς τροφήν τῷ σώματι δίδουσι. Ubi notanda vox, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ. Idem Gal. cap. 5. lib. 2. de loc. dolorem fieri per ἀλλοίωσιν ἀθρόαν τῆς κρᾶσεως ἐν συνεχείᾳ λύσιν ἀθρόαν scribit. Apertissime autem ἀθρόως celeritatem significare, patet ex Gal. c. 6. lib. 1. de causis sympto. quum ex Plat. in Timæo doloris definitionem affert: Dolor est passio præter naturam vi facta, & ἀθρόως, & quod ad suam naturam redit, idque ἀθρόως, id jucundum est. Interpres, τὸ ἀθρόως confertim & celeriter vertit. Et τῷ βιαίως opponit Plato τὸ ἡρέμα lento gradu, sensim, blande, τῷ ἀθρόως, τὸ κατὰ μικρὸν. Forte si res pensiculatim magis expendatur τὸ ἀθρόως habebit duas has voces sibi contrarias ἡρέμα ἢ κατὰ μικρὸν. Nam quum de jucundi definitione agit, dicens, jucundum est quod ad suam naturam redit ἀθρόως, nil habet quod opponat voci βιαίως, quam in definitione doloris usurpavit. Et forte τὸ βιαίως, non est de doloris essentia, ut ἀθρόως. Tamen Plato in Philebo videtur τὸ βιαίως ad hyparxin referre quum ait, doloris sensum ἐκ βιαιῆς ἢ ἀθρόως παθήματος esse. Et ut res melius innotescat, citat Hippocratem doloris causas miro artificio explicantem: dolor fit quum res alteratur: hæ voces, Dum res alteratur, ἢ τὸ πάχος ἢ ἅμα τὸ μέγεθος ἢ μεταβολῆς designat (ait Galenus:) Illud autem est quod una voce significavit Plato, ἀθρόως, ut quæ & magnitudinem & celeritatem mutationis significet. Et ab eodem Galeno paullo post, voco aliquid fieri ἀθρόως τὸ κατὰ τὰ μεγάλα ἅμα ἢ πλείως: Linacer vertit, magnis ex partibus; seu universim & celeriter. Et ἡδονὴ, definitur per ἐπ' ἀνάσσειν ἀθρόω ἐν τὸ κατὰ φύσιν. Ut mirum sit cur Plato non sit contentus voce ἀθρόως in doloris definitione, sed præterea addit τὸ βιαίως, ut aliquis celeritatem ad ἀθρόως referat, ad βιαίως magnitudinem: Et tamen Galenus, in voce τῷ ἀθρόως, & πλείωσιν & τὸ μέγεθος includi asseverat. Quin magnitudo in voce ἀθρόων, intelligatur, notius est quam ut amplius explicetur,



tur, de celeritate major dubitatio fuit. Propterea Etymologicus in hoc forte exactior quam par sit in mutatione accentuum & spirituum vult pendere varietatem significationum τῶ ἀδρόα. Nam quum repentinum significat, ita scribi vult, ἀδρῶον, quum vero confertim, gregatimve, ἀδρόον. Nil tale umquam reperi.

Com. in  
particu.  
47. 2.  
Progn.

**A**" K P H T O N quidem Gorraeus explicat idque enucleate nitideque ut solet, sed non abunde satis. Quoniam autem vocis hujus significatio videtur satis involuta, quum tamen ejus proprietatis cognitio plurimum ad ὁλκώωσιν sit collatura adjumenti, paullo plenius solvere nobis est visum. Est enim ubi ἀκρητον in bonam partem accipiatur, est ubi in malam: Quamquam a Galeno dictum sit in malam perpetuo partem accipi. Et quoniam vox hac ad multa refertur, non in eadem semper significatione eodemque modo usurpata, his supersedere æquum non videtur. Apud Hippocratem variis in locis legitur ὁλκώρημα ἀκρατον: καὶ θαρσις, sive ut placet Galeno κένωσις ἀκρατος· πτύελον ἀκρητον, χολή ἀκρητος, αἷμα ἀκρατον, & ita de aliis: An in omnibus eadem verbi proprietas retinetur? Nequaquam. Exempli gratia, non eodem modo αἷμα ἀκρατον dicitur, & χολή, aut humor alius ἀκρητος. Unde Galenus com. in partic. 47. lib. 2. Progn. ait: Demto sanguine quivis alius humor si sincerus fuerit, pravam indicat affectionem, a flammeo calore obtinens generationem. Ergo ἀκρητον, si etymon spectes, idem quod ἀμικτον, ὃ μὴ συμμιγμένον dicitur, ut quum scorsim & solus humor melancholicus, aut bilis sola excernitur ἑκχεισις ἀμικτος esse dicitur. Eo modo ἀκρατον sumitur apud Gal. com. in part. 15. lib. 2. Prorrh. Sincera est dejectionis quæ dumtaxat unum qui excernitur humorem ceteris habet impermixtum. Aliter longe multis locis sentit. Sic nomen homonymum est valde. Eodemque modo vinum sincerum esse dicendum est com. in particul. 37. lib. 1. Progn. ut ἀκρατον, esse dicatur ὅταν αὐτὸ κατ' αὐτὸ ἀμιγές τι ἑτέρας ὑσίας ὑπάρχῃ. Et hic excludit mixtionem rei alicujus ἑτερογενῆς. Tamen longe aliter videtur Galen. idem definivisse com. in Aphor. 6. lib. 7. Aphor. quum docet cur in morbis diuturnis ὑπολῶρησις ἀκρατος in malis ducenda sit. Nec enim illic sincerum intelligit quum aut sola bilis, aut solus humor melancholicus exigitur, sed quum non admixta est serosa humiditas quæ cuique humori inest: Verba Græca sunt, ὑπολῶρησις ἀκρατοι καλεῖνται αἱ ἀμικτοι ὑδατώδεις ὑγρότητες. Et hic orationis ὑπαλλαγή dicitur esse, quum debeat dicere, ὑπολῶρησις ἀκράτης, dici ἀμίκτης πᾶς ὑγρότησι ὑδατώδεσι. Plenius particul. 26. sectio. 1. lib. 1. Epid. ἀκρητα vocat dejectiones biliosas: Quod si forte humiditas aquea cum biliosa illa excretionem misceretur, non jam amplius dejectio sincera vocaretur. Cur autem prædictæ dejectiones sinceræ malæ sint, causa est quod exustam a calore febrili omnem humiditatem declarent. Nam cuilibet humori suus est ὁρῶς, sive ὑγρότης quæ eum temperat eique tamquam ὄχημα quoddam inditur: quum enim absumitur aquea illa substantia crassescit humor, eique sua ad motum incitatio visque adimitur. Gal. com. in part. 38. sectio. 2. lib. 6. Epid. notat ichorem dici bifariam, & quum sumitur pro tenui aqueaque substantia quæ circumfluit crassiorem partem cujuslibet humo-



humoris: Et quum malignam qualitatem tenuis substantia adeptæ est, a quo ichore pravi morbi nascuntur. De hoc ichore Hippocr. Epid. ut illo Comment. citat. Atque hoc est peculiaris τὸ ἀκράτῃς significatio. Quum paullo generalius acceptum significet aliquid aliis diversi generis impermixtum, ut Commentario in Historiam de Philisco vomitionem & dejectionem sinceram vocat quum impermixta est, & aut sincera bilis, aut atra, aut pallida sincera excernitur (si modo pallida, Græcis ὠχρὰ, sincera esse possit, quum ex Commentario Galeni in particulam 38. lib. 2. Prognost. dicant pallidum vomitum fieri ex commistione bilis cum pituitoso, aut seroso humore, ut τὸ ὠχρὸν sinceritatis nihil significet. Ut ad rem redeat oratio, particul. 16. sectio. 1. lib. 3. Epid. Meracus humor dicitur quum colorem nativum & consistentiam sinceram, Græcis, σύστασιν εἰλικρινέα, retinet: Et alibi, εἰλικρινές, Hippocr. τὸ αἷμα vocat lib. 2. de morb. sincerum, rubentem, quum non descivit a sua natura. Immo negat vere sanguinem dici nisi sit talis. Ac si dicas, debet nativam suam formam retinere, ut quum aut porracea, aut flava bilis in colore & consistentia sincera ejicitur, ut nil sit admixtum ἐτερογενές. Unde colligere est non eodem hic modo ἀκρατον sumi quo & 7. Aphorismorum. Nam in Epidemiis agnoscit, sincerum, quod nihil admixtum habens & colorem, & σύστασιν εἰλικρινῇ retinet, quod si verum est, suo sero forte illud non est destitutum. Sed in septimo Aphorismorum, τὸ ἀκράτῃς ὑπαρξιν in eo putat consistere, ut serum absumentum sublatumque sit. Sic illis ex locis constat τὸ ἀκρατον bifariam sumi. Accedit & tertia significatio quum dicimus αἷμα ἀκρατον. Nec enim ex eo dicitur merus sanguis quod suum colorem, & σύστασιν retineat, ut de aliis humoribus dictum est, sed ἀκρατον dicitur commixtum, maleque omittit vocem, ἐν ἴσῳ. Nos melius αἷμα ἐν ἴσῳ κακόκρατον vertemus, sanguinem in sua æqualitate, & prout necesse est, male mixtum ac confusum cum aliis humoribus. Sic uno modo, sanguis meracus dicitur. Altero modo eoque frequentiore αἷμα ἀκρατον dicitur, sanguis quum & niger est, & jam crassiorē consistentiam est adeptus. Ac si dicat, suo sero privatus est, ut jam inde crassitiem compararit, qualis sanguis in malignis adurentibusque febribus solet excerni, aut e vena tunsa educi. Et posterior hæc ἀκράτῃς in sanguine significatio quadrat cum ea significatione quam ex 7. Aphorismorum adduximus. Quod autem sanguini per ulationem contingere potest, ut ruborem genuinum in nigredinem commutet, idem & per ulationem, & per putredinem aliis humoribus potest evenire. Ita enim dejectiones quasdam tamquam sanguinem nigrum apparere posse observat Hippocrates Aphor. 21. lib. 4. Aphor. Quod humores qui excernuntur per putredinem aut incendium Interprete Galeno, nactæ sunt crassitiem & nigrorem quemdam. Cæterum ante diximus omne sincerum in Prognosticis a Galeno damnari, præter quam in sanguine. Quasi vero sinceritas in sanguine, sive priore modo sumpta, sive posteriore (ut paullo ante dictum est) in malis ducenda non sit. Sed hoc questionis est, quod jam visi sumus attingere. Sincera dejectiones duobus modis dicentur, vel suo sero depudatæ, aut serosæ omnino, utraq; autem mala sunt, aut impermixtæ, & hæc minus malæ dicentur, præsertim quum serum



adlit diluens mansuefaciensque quodammodo illas. Ac priorem modum attingit Hippocrates particul. 18. sectio. 3. 1. Prorr. dum ait, Sincerae purgationes desistentes exaerbantes parotidas minantur, &c. Id est, Aliquando contingit spontaneam evacuationem fieri humorum, eaque meraca est & perseverat talis aut non, si talis perseverat & desinit (quod τελευτᾷ vocat) parotidon metus est; si mutatio fiat, & pro sincera excretionē εὐτροπον διαχώρημα succedit, id bono est. Quo loco τὸ ἀκρατον opponit τῇ εὐτρόπῃ, ut sincerum pravam dispositionem significet, εὐτροπον autem mansuetudinem & humorum benignitatem. In Commentario illius Aphorismi Galenus accurate magis quam par sit inquit num sit legendum, ἀκρατοὶ κατάρσεις, aut κενώσεις. fieri enim potest ut illae dejectiones sint qualitate malae; Et tamen fiunt symptomaticae & vi morbi, quod si vi morbi fiunt non κατάρσεις, sed κενώσεις vult appellari. Nam illo loco distingui vult κατάρσιν, & κένωσιν hoc tantum, quod quum ea quae excernuntur qualitate prava sunt, κατάρσεις dicitur, κένωσις si vi morbi excretio fiat. Quasi vero excretio vi morbi facta saepe non pravorum sit humorum, & tamen κατάρσεις dici potest. Et aphorismo 2. lib. 1. Dum spontanearum alvi commotionum meminit, siue natura, siue aliter fiant, utitur verbo κατάρσιν, non κενώσιν. Quid illo loco velit Galenus non intelligo. Nam dum Aphor. 21. lib. 4. mentio fit excretionum variegatarum & qualis sanguis niger est, numquid hoc sit sponte & symptomaticae, & vi morbi, an non hoc κατάρσεις dicetur? Hippocrates vocat διαχωρήματα ἴοντα, Galenus ἐκκενώματα. Nisi dicas proprie evacuationem fieri quum vi morbi humor effluit, quum autem trahente medicamento, purgatio dicetur. Non quin siue purgatio, siue evacuatio fiat, utrobique vitium humorum subsit. Et quaestio praecleara poni potest, quum pravae haec fiunt dejectiones varii simul coloris; an non tametsi humorum varietas sit, & proinde humorum talis excretio ἀκρητος dici possit? Possunt quidem uno in sensu meracae dici, quatenus aut per putredinem, aut per incendium crassiores redditae sui fieri sunt expertes, in altero sensu non item, quia nimirum ut colorum sic humorum varietas est. Et quum in Prorrhethico sinceram purgationem malas scribit, non ita nomen, sincerae, audiendum, quod unus tantum humor sit, sed multi mixti naturale serum non retinentes, quae tandem meliores fiunt, aut calore non ita agente, aut repressa putredine quae sinceritatis cuiusdam auctor est, dum scilicet humor aut acrimoniam suam aut virus suum explicat. Ac sincerae, ἀκρητον Græcis, vires peculiaremque proprietatem ex libris Prognosticon licet elicere, & cum de sputis, & vomitionibus explicat suam sententiam Hippocrates. „Vomitibus utiles quum pituitam iuxta ac bilem remixtam habent, quum non „ admodum crassi nec multi; sinceriorum enim deteriores sunt: Illic auctore Galeno τῷ ἀκρητῷ opponit τὸ συμμεμιγμένον. Quum crassitudinis meminit tacite recteque indicat quomodo τὸ ἀκρητον mixtam habeat illam crassitiem exhausto sero. Hinc „ Galenus Comm. in Particul. 37. lib. 2. Prognosticon: Id usu venit sinceris „ ut crassiora fiant. Tamen objici potest, quod & Christoph. de Vega movit, ex Com. in Particul. 26. sectio. 1. lib. 1. Epid. Excretiones fiebant al- „ vi paucae, tenues, biliosae, sincere: Ergo aliquid sincerum tenue esse potest: sic evertitur illa opinio Galeni ex Prognosticis. Respondet ille unum & idem since-



sincerum, & tenue esse non posse nisi in diversis partibus. Nos autem dicemus aquosa serosaque sincera in suo genere dici posse. Nam quæ sero abundare debent tamquam aliquo diluente, si eodem destituantur, per ejus absentiam crassescunt: Sed per se quædam serosa, ut ἰχῆρες, esse possunt in suo genere sincera, non admixta, pravaque ut quæ coctionem non admittunt fortemque naturam ad domationem victoriamque requirunt Com. in Part. 26. sect. 1. lib. 1. Epid. Itaque minus recte a Vega. Ad rem redeamus. Cum paullo ante vomitus meminit, non tam sincerum ex absentia feri metitur, quam ex eo quod nil admixtum sit. Quatenus enim diligenter bili pituita admiscetur, duo significantur, nimirum vis naturæ in mixtione & coctione in qua exquisitæ res mixtæ esse debent, item quod id quod est extremum vitatur. Quum enim aut omnino biliosum, aut pituitosum excernitur, sincerum id est, malumque est ut signum & ut causa. Tertio accedit quod sese vicissim retundant ac refringant biliosum & pituitosum. Et quum bilis sola est, deterior fit, & non habens serum, aut pituitam quæ feri vices obiens acrimoniam bilis compescat, & tandem facta a calore vitellina. At contra pallida bilis, Græcis ὀχρὰ, ex permixtione bilis & pituitæ redditur tenuior, & colore remissior, quæ si assatur, bilis absolute dicitur. Nam & σύστασιν naturalem, & χρώμα naturale requirit Galenus ut quid ἀκρὸν esse dicatur. Attamen contra hunc locum facit quod scribit Galenus, quod morbi sunt pessimi in quibus pariter bilis pituitæ miscetur. Meminimus ante crassities in iis quæ sincera fiunt: illa autem crassities aut a calore fit, aut a frigore. Bilis crassior fit per unctionem, phlegma per compactionem a frigore, Com. in Part. 38. lib. 2: Prognost. Tamen duo loci plane contrarii reperientur. Comm. enim in partic. 38. lib. 2. ait, „ Biliosus humor sincerus caloris copiam: pituitosus sincerus indicat frigus: At com. in part. 46. lib. ejusd. dum de screatione pituitosa sincera, & biliosa „ dicit, ait, Screatione sincera biliosa est ob bilem: Candida vero, glutinosa „ ac rotunda ob pituitam assatam. Dicemus vocem illam, *Rotundum*, differentiam afferre pituitæ. Nam fieri potest ut sincera sit ac quodammodo compacta, illaque compactio a se ipsa est, nimirum ab interno frigore. Item fieri potest ut teretem figuram & glutinositatem a calore acquirat, quod patet „ ex Aphor. 36. sect. 3. lib. 6. Epid. Rotunda sputa delirium significant. Porro quod ad sputa attinet quæ Hippocrates sincera esse non vult, sed admodum mixta hoc addi potest quod Hippocrates partic. 44. lib. 2. Prognost. requirit, ut exacta sit mixtio humorum qui deraduntur ab inflammata parte. Nam tunc vis naturæ & coquentis & confundentis elucescit. Et quæri hic potest, quum Hippocrates requirit, ut sputum permixtum sit non sincerum, an vult humorem aut ichorem sanienve quæ ebibitur a pulmone e parteque inflammata deraditur, exquisitæ salivæ aut sputo cumulari in pulmonibus solito, admisceri, aut illum humorem qui deraditur non esse sincerum ex se, ut biliosum plane aut melancholicum? Credibile est velle intelligere bifariam, & ut sputo ebibitum absumentum per humorem exquisitè misceri dicat, ut vis naturæ significetur, & ut non significetur omnino pleuritis biliosa, sputum plane biliosum non sit. Uterque enim modus probabilis est. Comm. in part. 46. lib. 2. Prognost. intelligit de humorum pleuritidem committentium

*Alia τὸ  
ἀκρὸν  
signifi-  
catio.*



mixture. Nam quum sincerum est plane majorem molestiam tussendi affert ; quod malum est ex 2. Prognost. part. 45. Quum autem humores plures committunt pleuritidem, non sola bilis, aut solus humor melancholicus ( nam com. in Aphor. 33. lib. 6. humorum quatuor singuli committere possunt pleuritidem ) melius est. Vitatur enim sinceritas. Contra mixturem istam sputi afferri potest illud, sputum album, & læve & æquale pus habens e natura est, quod vero pallidum, rufum, flavum, nigrum, malum est, Com. in Aphor. 12. lib. 1. Aphor. Et cap. 5. lib. 1. de Crisibus: si malum est, non est æquum itaque biliosum pituitoso æquabiliter admisceri: Nam ut æqualitas in rebus naturalibus laudatur, ita in rebus contra naturam rejicienda est: sputum rubrum, flavum, biliosum e natura non est, Ergo in eo mixture æqualitas bono non est. Dicendum est flavum, biliosum, pituitosumque sputum si conferatur cum sputo integre sani hominis malum esse. Sed si urgente pleuritide appareat, habet etiam suas bonitatis notas & significationes si cum alio se deteriore conferatur. Sic hoc totum per comparisonem intelligendum est.

**A** λυσμός ἢ ἄλυσ, item ἄσως, duplex est, una ναυτιώδης, altera ἀνέμετος, id est, inquietudo duplex est, altera cum nausea conjuncta, altera sine vomitione. Et τὸ ἀνέμετον, videtur usurpandum non pro vomitionis privatione, sed pro nausea absentia, ac si diceremus ἄσων ἀναυτιώδεια. Quod ne cui durius videatur, facile colligere est ex eo loco, ex quo deprompta est hæc ἀλυσμῶν, distinctio. Ἀσώδεις, ait Galen. Comm. in Partic. 43. lib. 2. Prorrh. Bisfariani ægri fiunt, uno modo quum ita a corpore virtus deprimitur ac degravatur, ut ferendo non sit, nullamque æger decubitus formam retineat, quod est ἀλύειν, altero, quum pravi humores os alvi ipsius infestant: hi posteriores nausea detinentur, ait, sed non vomunt. Alii priores, ac si multo cibo repleantur ἄσώδεις decumbunt, ne nauseant quidem & ita Hippocr. dicuntur ἀνέμετος ἄσώδεις, jactabundi irrequietique sine nausea, & vomitione: sed melius sine nausea non affecto ore ventriculi ut in prioribus, sed facultate depressa ac jacente. Eandem ἀλυσμῶν causam reddit Galen. Com. in Particul. 17. lib. 1. Prognost. quum ait, ægros jactari subindeque figuram mutare duabus de causis, aut ὅτι ἢ πᾶσι τὸ στομάχον, aut ὅτι ἢ τῆς δυνάμεως ἀρρώστιαν. Quæ verba alia sunt, sed sensu eadem & finitima judicantur. Item Particul. 47. lib. 4. acut. δυσφορία, aut febrem stabilem & æstuosam sequitur: sæpius vero stomachi vitium. Atque quum ἀλυσμός ἀνέμετος dicitur ob facultatis pressum aut ruinam potius, multo deterior priore censeretur debet. Nam conceptum in majoribus venis incendium monet præsertim si partium refrigeratio extimarum conjuncta sit. Hanc autem partium refrigerationem spectamus, aut interioribus λελυμένως, id est, μετερίως calefactis, ut in syncope, aut ob colicum similemve dolorem facultate affecta plurimum: aut iisdem ardentibus, quarum æstus instar cucurbitæ foris intro revocat calorem: Tertia accedit ratio, spiritus vitalis interceptio quominus illustret extimas illas partes. Quum autem dicimus malam extimarum partium refrigerationem, de ea audiri volumus quam æstus præcordiorum inducat. Et ne quis τὴν ἄσως, ἢ ῥιπτισμῶν, ἢ ἄλυσ, ἢ ἀλυσμῶν, nomina tam præse accipi putet, notandum communiter ἀλύειν, ἢ ῥιπτίζεσθαι ἀντὶ τῆς δυσφορίας ἐν



ἐκκρίσιν fumi: ut in libro 2. de Diæta ἥψ' ὀξέων, videre est quum loquitur Hippocrates de iis qui præter rationem quum parum aut nil pransi sunt, coenandi liberalius occasionem inde arripiant: Et lib. 3. de Diæta acutorum quum eorum mentio injicitur qui usu liberalioris meraciorisque mulsæ sese invitarint.

## T O B.

**B**ΟΡΒΟΡΥΜΟΣ non tam definiendus est flatus ab intestinis crassis erumpens cum quodam humoris sonitu, quam flatuosus, ut ita dicam, impetus & motio aut in intestinis, aut circum viscera in hypochondriis stationem habentia, ut non tam eruptione ipsa quam tumultu sit metiendus. Quod ut intelligatur ex doctrina Galeni & Hippocratis ejus distinctiones sunt, eruendæ. Hippocrates Aphorif. 73. lib. 4. scribit ὁκόσοισιν ὑποχόνδρια μετέωρα, ὁξοβορβοεῖζοντα, quibus Ilia, seu Hypochondria melius, elata suspensaque obmurmurant, si lumborum dolor supervenerit alvus humectatur, nisi flatus (Græcis φύσαι) erumpant, aut urinæ multitudo profluxerit. Illic primum videre est ὁξοβορβοεῖζεν, non tam excretionem eruptionemque flatus significare, quam murmur tumultumque in hypocondriis, alioqui non dixisset, ἢν μὴ φύσαι πατερράγῳσιν. Et in Prorrhetico particul. 16. sect. 3. κοιλίῃ ὁξοβορβοεῖζουσα κενῶς ἀνασάσει, pro flatulentæ cujusdam naturæ circuitione fumitur cum inani falsaque doloris imaginatione. Nam crebro ægri defurgunt ad desidendum, idque frustra. Et hoc est αἰσθητικόν. Galen. Com. in particulam illam. Hoc autem notandum est. Quia delirantibus, & morituris hoc contingit. Volunt enim sæpe e lecto surgere, & quosdam ventris dolores prætexunt, & causantur. Id Celsus scripsit dum falsos & imaginarios dolores morituris assignat. Ac diligenter notare oportet duas illas voces, μετέωρον, & ὁξοβορβοεῖζοντα. Illa enim vox μετέωρον ad hypochondrion eleganter transfertur, ut jam vitium hypochondrii significet. Æqualitas enim debet inesse hypochondrio, ut ex Hippocrate scire licet part. 23. lib. 1. Prognost. Hypochondrion optimum est quod dolore vacat, & molle, & æquale est. Contra si inflammatum, vel dolorificum, vel intentum, Græcis, ἀντεταμμένον vel inæqualiter sese habens, malum. Illic exquirat διστάειν ἢ ὑποχόνδριον, ex iis quæ Græci vocant συμβεβηκότα, ἢ μὴ συμβεβηκότα, idest, ex iis quæ adesse debent natura, & ex iis quæ adesse non debent, quorum absentia bona est & expetenda. Exempli causa mollitudo, & æqualitas ex eorum genere sunt quæ συμβεβηκότα dicuntur: ἀνώδιον εἶναι, idest, doloris vacuum, ἀσυμβεβηκός est, quod extra semper esse debeat, ut non doleat. Ac forte μετέωρον ἢ ἀντεταμμένον, & ut in Particul. 57. lib. 4. de Diæta acutor. scribit, ἐπηρμένον synonyma sunt pro eodemque fumi posse mihi opinio est: In Prognosticis utitur voce ὀδιῶν παρέχον, in lib. de Diæta πῶδιον, ἐπίπῳνον, pro illa, ἀντεταμμένον, τὸ ἐπηρμένον, pro illa ἀνωμάλως διακείμενον, σκολιότητά τινα ἔχειν. Ubi notare oportet nomen τὸ σκολιότητος ἀντὶ τὸ ἀνωμαλίας, fumi Galen. Com. in particul. 57. lib. 4. de Diæta ἢ ὀξέων. Qui modus loquendi est politicus, quum enim aliquid æquale ὁμαλὸν, nil lacunosum dissimileque sui habens designare volunt, vulgo dicunt nihil tortuosum habere debere, ac si dicant nullam σκολιότητα, obliquitatem Latine verito, Ballonii Oper. Tomus I. N 3 habere



habere, idest, nullam inæqualitatem ac dissimilitudinem ut unum aut alteri aut sibi collatum comparatumque totum sit æquale ac simile sui. Ut nomen ὁ σκολιότητος, apud Hippocratem tria significet, proprie quidem distortionem in latus. 2. de articulis: Paulo generalius quamvis spinæ depravationem quum 1. de articul. vocat ῥάχιν σκολιαίνεσθαι, quovis modo everti, vitari ac depravari: Tertio modo eoque maxime generali, ἀντὶ τῆς ἀνωμαλίας, ut 4. de Diætâ acutorum, deducto vocabulo, aut potius traducto ex vulgari politicaque loquendi formula. Ad rem redeamus, τὸ μετέωρον ἢ ἀντέταρχον, pro eodem usurpantur, unumque ex vitiis quæ male affecto hypochondrio infunt, significant. Etenim hypochondrii ῥεξιᾶ, bona habitudo Latine verti potest, in tribus consistit: In substantia, qualitate, & quantitate. In substantia, ut molle sit appulsui digitorum cedens ac obsequens, in quantitate, ut mediocritas contractionis & distentionis sit, non distentum nimis nec depressum contractumque. In qualitate temperatum, ut nec calidius, nec frigidius appareat, sed in medio quodam qualitatum positum sit, accedit & τὸ ἀσυμβεβηκός, nimirum ut sit, ἀνώδυον ut non insit pulsus, ut particul. 24. lib. 1. Prognost. patere potest. Et ut mediocritas in extenuatione & crassitie laudi tribuatur, siquidem omne mediocritatis genus in omni hypochondriorum examine exquirere licet, tamen melius est succulentum crassumque esse hypochondrium, ut patet Aphorism. 35. lib. 2. Et Hippocrates per comparisonem etiam scribit; In omni morbo melius est hypochondrium πάχος ἔχειν, ac si dicat exquiratur, tamen ad purgationes ex eventu conferre. Nec enim παχύτητα, forte vitio esse, si æqualitas omnino in hypochondrio est, quod quis putet duo hæc, πάχος, & κόρος, (quod utrumque in hypochondriis notavit Hippocrates) idem significare. Nam in Aphorismis τὸ πάχος laudat: In 4. de Diætâ acutorum de iis qui ægrotare incipiunt loquens ait videndum esse num elevetur hypochondrion, num doleat, aut inæquale sit (nam Vassæus Grammaticæ quidem ὁ σκολιότητε vertit, obliquitatem, quum inæqualitas dici vertique potius debeat, ut paullo ante diximus:) Item num habeat κόρον, satietatem vertit Vassæus, sed male, melius repletionem, plenitudinemque dixisset. Ita enim Galenus κόρον, intelligit πλήρωσιν ἰσχυρίων. Non idem itaque est κόρος ἢ πάχος. Quod enim vulgo dicimus hypochondrium debere esse bene habitum, succi plenum, quadratum succulentumque, illud est habere πάχος, non autem ἔχειν κόρον. Nam πάχος ἔχειν, ad habitum bonum musculorum omnium abdominis, & viscerum intestinorumque refertur, cui opponitur λεπτόν ἢ ἐκτετηκός εἶναι, idest, depressum, humile, consumptum, emaciatum, liquatumque. Κόρος autem ad fæces, aut alimenta, quod utrumque indifferenter τὸ σιτίον, vocat 2. de Diæt. in acutis, quum τὸ σιτίον, ait descendere, idest, κόρον. Videmus in morbis hypochondrium πάχος ἔχειν trifariam, idest modo a mole musculorum & viscerum, & bonum est. 2. ab humoribus & stercore, & illud est proprie ἔχειν κόρον. Tertio a flatulenta materia a calore acri ac maligno excitata. Quod etiam in moribundis vidimus. Et hoc pessimum est. Unde tabidi hoc sæpe patiuntur, ut quum mors instet & horreant, & abdominis habeant quemdam μετεωρισμόν, ut notat Hippocrates in Coacis, & speciem quamdam leucophlegmatix Hippocrati 2. Prorrh. Ergo Galenus inter-



interpretans duas illas voces τὸ μετέωρον ἢ διαβόρβορίζον, tacite indicat quibus in affectibus borborygmus, aut cum distentione hypochondrii esse soleat, aut sine illa. Ac scribit multis de causis attolli hypochondria, e quibus una est nempe τὸ φυσῶδες πνεῦμα, spiritus flatulentus. Eaque causa bifariam consideratur, aut quum fit sequiturque ex affectu qui vix elui solvique potest, aut quum a recenti occasione nascitur. Prior dispositio murmur non habet, licet a flatu sit, posterior cum borborygmo est. Quamquam dubitari potest qui fieri possit, ut τὸ φυσῶδες πνεῦμα, dispositionem aliquam attulerit, & tamen borborygmus non infit. Sed his excetris nos liberare volumus, ne difficultatis nova occasio subinde quærat ac cumuletur. Res autem ut intelligatur de qua jam dictum est multis, has distinctiones assignare non erit a ratione aversum. Hypochondriorum, μετεωρισμὸς ἢ κύρτωμα, aut est recens, aut vetus. Si recens est aut borborygmon junctum habet, aut sine eo est. Si junctum habet nec non cum eo tormina, significat obortos flatus qui alvi profluvio, aut urinæ profusione, aut ructibus fortasse, solventur. Nam is borborygmus, est quidam sonus, Comm. in Aphor. 73. lib. 4. flatuosus qui neque magnus est (quo distinguitur a bombo qui flatus est siccior cum valido satis sono prodiens, & in crassis intestinis fit sine materia, borborygmus ibidem, sed cum materia, cap. 2. lib. 3. de causis symptom.) nec multus cum quadam humiditate ad inferiora impulsus ac incitatus. Male enim Leonicens, φόρον κινέμενον vertit, sonum evacuat, quum κινῆσθαι impelli, moveri, ac incitari significet. Si autem distentio recens sit sine borborygmo, deterius id est; nam significat hepatis aut lienis recens natam inflammationem, præsertim si dolor percipiatur, & torminibus nonnullis sine borborygmo æger conflictetur. Sin autem distensio illa sit vetus, rursus aut expers est borborygmi hecticam quamdam intemperiem intestinorum significat, quæ in Tympanitem tandem, firmari soleat. De hac dictum est ab Hippoc. Quibus tormina & circum umbilicum labores, &c. Aphorismo undecimo lib. 4. Et sic hydrops siccus fit, qui a similitudine & symptomate tantum hydrops dicitur, quum hydropis nomen τὸ ὕδατος, speciem & vim insinuet, vide Comm. in Aphor. 11. lib. 4. Si autem vetus sit, & sine borborygmo scirrhum alterutrius visceris satis indicabit. De qua forte loquitur Galenus Comm. in Aphor. 73. lib. 4. Dispositio distensionis una fit a difficili solutu affectione partium, ad alvum attinentium, eaque sine murmure fit. Melius forte intelligetur de Hectica dispositione intestinorum in qua est borborygmus: Nam in genere loquens ait: unam ex causis quæ distendunt hypochondria esse spiritum flatuosum, quæ dupliciter fit, aut ob solutu difficilem affectionem partium ad alvum pertinentium, aut ob recentem occasionem: si a flatulento spiritu est, credibile est murmur quoddam esse, & tamen non vult dispositionem solutu difficilem habere murmur junctum. Itaque meo judicio Galenus illam particulam (dupliciter fieri) non retulisset ad πνεῦμα φυσῶδες, quod causa est μετεωρισμῶς, sed ad Meteorismum ipsum: Ac si Galen. dixisset; Distenduntur hypochondria aut recens nata occasione, aut hectica partium subjectarum hypochondriis passione; nam in priore est borbory-



borygmos, in posteriore nullus, ut quum scirrhus est aut visceris, aut abdominis. Et si de ea quæ recens nata est agit Aphorismo 73. lib. 4. Verum quidem est adesse borborygmon: si de alia quæ ad tympaniam vergit, agit aphorismo undecimo lib. 4. ut quæ ob διάθῃσιν δόσφυον nascatur, cur eam vacare murmure ait? Nisi forte velit in utraque, & in ea quæ inveteratam affectionem sequitur, & in ea quæ πρόσφατον ἀόσφυον agnoscit, initio quidem πνεῦμα φυσῶδες esse, sed in illa non adesse murmur, in hac adesse, quasi non possit ulla abdominis distensio esse commemorabilis sine aliquo contento flatu. Quamquam prava dispositio aut scirrhus visceris potest esse meteorismi causa per se. At hic supra citatus locus Galeni totus est obscurus, nec clarius enucleatiusque explicari potuit: Tamen magni est momenti, quum Comm. in Aphor. 73. lib. 4. ex quo borborygmi distinctio elicienda est, absurda scribere videatur. Nam habituales intestinorum dispositionem tumoris abdominis causam ad spiritum flatuosum refert, & tamen in illa distentionis specie murmur, cur non & in altera, quum utraque generaliter per Galenum causam sui agnoscat τὸ πνεῦμα φυσῶδες? Porro contra definitionem βορβορυγμῶν assignatam Aphorism. 73. lib. 4. nimirum quod sit sonus spiritus, nec magnus, nec multus, afferri potest quod ab eodem scriptum est lib. 3. de Caus. sympt. cap. 2. nimirum & bombum & borborygnum eundem sonum esse eodemque in loco esse & fieri, hoc distingui quod bombus sine humore sit, alter cum humore. At bombus sonus est spiritus magnus. Dicendum magnitudinem spiritus in borborygmo ab humore frangi ac debilitari.

## T O . Γ .

**ΓΛΩΣΣΑ** πειπλωμονική ab Hippocrate dicitur, lingua qualis in peripneumonia laborantibus cerni solet. Relinquit enim tamquam verum fieri non posse quin in pulmonis inflammatione fuliginis abundet copia, a qua lingua densetur, exasperetur & siccescat. Immo in ejusmodi affectu crusta quadam obducta lingua videtur, ob ingens in pulmone conceptum incendium: unde sitis quæ nulla fere arte extinguere expleri que potest. Itaque ex particulari morbo signum linguæ ariditatis desumit, ut πειπλωμονική γλῶσσα, dicatur ab eo Epid. 7. ἡ ξηρὰ, φεικώδης, δασύη, ἢ τραχὺή. Quod verum quidem est in ea peripneumonia quæ in erysipelate consistit. Nam reperio apud eundem Hippoc. lib. Epidem. 7. linguam peripneumoniam dici eam quæ cum pallore albicat. Nam materiæ pituitosæ peripneumoniam committentis naturam insequitur. Lib. autem primo de morbis ait ex pleuritide facile in ardentem febrem transitum fieri, non autem in peripneumonia: quia, credo, hæc a pituita potius est.

**ΠΙΦΟΜΕΝΟΝ** vox est nova & ab auctore libri Prorrh. usurpata, cujus vis & significatio nondum cuiquam nota est, ne Galeno quidem. Nec sufficit Gorræo dixisse vocem hanc reperiri apud Hippocratem nec locum designasse. Galenus admodum dubius est in ea voce explicanda, estque conten-



tus nonnullas aliorum ea de re opiniones adducere, satis abunde indicans non sibi parum constare quid hac voce velit Hippocrates. Nos conjectura nitimur, quidve nobis videatur intrepide aperiemus. Textus Hippocratis est, „ τὰ κατ' ὄσφυα κατὰ λεπτόν ἄλγῃματα πρὸς ὑποχόνδριον χειρόμῃνα, ἀποσιτισιὰ „ ἅμα πυρετῶς, τέτοισιν ἐς κεφαλὴν ἄλγῃμα σύντονον ἐλθὼν κτείνει ὅξῃως ῥόπῳ πασ- „ μῶδε. Quibus ad lumbos tenues ac diuturni dolores, circum dextrum „ Hypochondrium sese revolventes, nec non aversionem ciborum inducen- „ tes, iis si dolor intentus ad caput repserit, statim homini necando est „ quodam convulsionis modo. Male autem Latine reddidit ἄλγῃματα χειρόμῃνα, Dolores euntes, quum nova hac voce proprietatem aliquam subindicare ve- lit. Melius, dolores revolutos, retractos reductosque verteremus: ut ho- rum causa primaria hepar esse videatur: Ilia autem sedes & locus in quo restagnantes residesque fuerint. Ex quo loco tandem, tamquam prima sede relictā, revolvantur retrahanturque. Nec abs re eos dolores in lumbis diu- turnos esse vult, sed qui exasperentur repullulentque materia diuturno tempore efferata, ad id juvante febre, cuius meminit, quæ brevi humores contaminat ac efferat. Et quum exasperantur dolores ad hepar usque per- tingunt veluti reducti aut replicati ( ut sic loquar ) quod vel membrana- rum continuitas efficere potest. Ac initio materia, sive ab hepate genita, sive in mesaræo creata ac cohibita, erat δύνειος, sed deterior fit tempore, & febrem quæ tractu temporis succedit, & ἀποσιτισίαν inducit, de qua in con- textu Hippocrates. Dum autem vitiosa reddita est sese suo nutu ac vi mo- vet, hinc dolores ad hypochondria χειρόμῃνοι. Et rursus incitata magis, & si dolor intendatur quaqua versus diffunditur, ac maxime caput ferit, hinc per istam μπάσασιν convulsivæ affectiones. Sic non abs re adjecit Hippocra- „ tes: His dolor intentus ad caput, & quæ surgunt symptomata causam sui agnoscunt illum occultum virus quod cunctantes in ilibus humores ac- quisivere. Et ut vere dicam dolor iste χειρόμῃνος, iliaco simillimus est, unde veteres ut annotat Gal. in Comm. in partic. istam dolores χειρομῃνες vo- carunt εἰλεμένους. Quæ vox ὑπὸ τῷ εἰλεῖσθαι, a quo & εἰλεός, derivatur. Sic χειρόμῃνον & εἰλέμῃνον synonyma sunt aliquo modo. Et ne quis abs re di- cat nos dolores χειρομῃνες iliatis similes asserere, præterquam quod affinitas significationis verborum, χειρόμῃνον ἢ ἐντελέμῃνον insinuat, huc faciet aucto- „ ritas Hippoc. lib. de Glandulis: Quum, inquit, in ventre inferiore ma- „ net phlegma a capite illapsum, pariuntur affectus iliaci diuturni, idest, dolores colicis affimiles. Sic explicat illos dolores χειρομῃνες. Sed in Prorrh- etico explicat dolores χειρομῃνες quatenus & generationem, & locum in imo ventre nacti sunt, in libro autem de glandulis eosdem dolores χειρομῃνες, aut εἰλεμένους, aut ἰλιακούς ( nil refert quomodo voces ) intelligit, quatenus a capite originem suam repetunt. Porro veritati dictorum fidem facit com- munis rerum observatio. Nam usuvenit ut occulti in lumbis dolores per tempus aliquod excitentur, qui tempore majores vires nacti per orgasmum quemdam materiæ ita tumultuantur in ventre inferiore, ut tandem cere- brum, raptu humorum illuc facto, percellatur. Hinc diversæ symptoma- ton affectuumque idæ prout in diversas cerebri mansiones humores irru- unt



unt . De diversa symptomatum specie in diversis cerebri partibus locus est præclarus apud Gal. Comm. in partic. 27. lib. 1. Prorrh. Relinquamus difficultatem quam movit Galen. in Comm. in illam partic. quæ legitur 3. Prorrh. ordine octava . De voce , κατὰ λεωτόν , maneamus in obscura γειφόμενον . Ac primum non aliena a ratione est conjectura si dicamus verbum hoc γειφόμενον ἄλγημα , idem pene significare quod & τὸ ἀναδιδόν , eodem libro , quum ex lumbis ad caput & collum ἀναδιδόν , suppl. ἄλγημα aliquid mali portendere significat . Præterea quum 2. Prorrh. vocat τὸ ἄλγήματος ἀναδρομὴν , quid aliud quam τὸ γειφόμενον significat ? Nempe , dolorem recurrentem , revolventem sese , orgasmo quodam sese incitantem . Vassæus τὸ ἄλγημα γειφόμενον satis male Dolorem euntem vertit , quum nova hac voce aliquid aliud magis ἐνεργητικὸν notari voluerit Hippocrates . Nos autem vestigia aliquot leviter impressa eorum interpretum quorum confusas sententias Galenus citat , secuti τὰ ἄλγήματα γειφόμενα vertemus , dolores ad dextrum hypochondrium , qua latet hepar , revolutos , reductos , contractos , recurrentes , ut aliqua sit ἀμπωτις ἢ ἀναδρομὴ , ut hepar alias atque alias ob generationem pravæ materiæ quæ postea ignava manet , horum dolorum auctor & causa esse dicatur : Et quum auctario adsit febris , non mirum si humores aliquid maligni acquisiverint ob caloris febrilis impressionem . Ac diuturni quidem sunt illi & cunctantur , quod initio materia non sit effera , vagabunda , nec orgasmo incitata , sed fixa quodammodo est ; dolores tamen etiamnum ab illa surgentes materia errabundi sunt . Nam membranarum continuatio efficit sæpe ut in uno loco causa doloris conclusa descriptaque sit , quum dolor tamen fixus non sit , ut in explicandis dolorum differentiis docet Galenus in lib. de loc. aff. cap. 7. lib. 2. Et vocat cum dolorem πόνον διαέχοντα , qui a parte primario affecta , velut a radice incipiens in partes adjacentes sese expandit . Unde sæpe in lienis hepatisque inflammatione dolor ad jugulum pertingit . Sic dolor recurrit , revolvitur , reciprocoque motu agitur . Initio quidem materia erat ῥήδης ἢ ὀξυατῆς , hinc diuturnitas , successu temporis contracta labes major quæ vim animumque materiæ dedit . Accedit quod sit credibile pravam ῥαδίσιον subesse aut in viscere ipso , aut in mesaræo . Hujus rei fidem facit ὑποσιτία cuius meminit Hippocr. hæc autem non adesset nisi visceri inustum esset vitium . Atque hujus aphorismi sensus videtur : Contingit ut aut vitia hepatis aut venarum mesaraicarum materia generetur quæ cunctatione febrem advocat & aversionem ciborum , & pro motu illius aut fuliginosi ab ea vaporis decisi excitatique dolores nascuntur ex intervallis alias atque alias sævientes . Et dum ferociunt videntur convolvi , reduci , revolvique ad hepar tamquam primam sedem & principium . Ac humore mora deteriore facto adauctoque contingere potest μετέσασις , ἀναρρόπῃς , ἢ ἀναδρομὴ , unde convulsiones . Inde subjunxit Hippoc. τέπαινές κεφαλῇ ἄλγημα σύντονον ἐλθόν , si dolor intentus ad caput venerit . Et dubitari potest an doloris σύντονία intelligatur aut in hypochondriis , aut in capite , translato jam humore . Ut enim gravia convulsionis symptomata surgant , verisimile est dolorem in capite intendi . Probabile quoque in hypochondrio tamquam in vetere sede dolorem

qua-



quoque crevisse ac intensum fuisse, ut inde raptus consequeretur: Et qui dolores erant mites & diuturni, facti sunt σύντονοι. Quum itaque γειφόμῳν μισαφοεικῶς dolorem reductum, revolutum, refractumque significet: Ita placet dolorem γειφόμῳν interpretari, ac si dicamus quodammodo iliacum esse, ut dolor γειφόμῳς dicatur quasi εἰσόμελῳς. A quo εἰλεὸς Græcis dicitur. Unde quibusdam placuit, ut Galenus in Commentario illius Aphorismi docet, τῆς ὑμείνας ἐνελκόμενης, vocari γειφομένης, ac si tali affinitate vocum τὸ ἐνελκόμενον ἔχει γειφόμῳν synonyma existant. Ac ne quis putet temere nos dolores γειφομένης, cum doloribus iliacis comparare, præterquam quod affinitas significationis vocum γειφομένης ἢ ἐνελκόμενης (a quo εἰλεὸς deducitur) id suadet, habemus quoque & ducem Hippocratem lib. de Glandulis. Nam loquens de iliaca passione a catarrho nata, nimirum resile in intestinis phlegmate, aperte videtur explicare illos dolores γειφομένης. Græca verba sunt, ἀναμένοντος καὶ τὸ φλέγματος, εἰλεὶ τὰ πάντα χρόνια γίνονται, idest: Quum phlegma a capite in ventrem illapsum manet in eodem ventre, ileos parit, affectus diuturnos. Ac si dicat, parit affectus iliacos, torminosos, ac si volvi revolvique videantur intestina. Nec enim de ileo proprie dicto loquitur, quum non sit morbus chronicus, sed acutus. Itaque vere exprimit illos dolores reciprocos, non fixos, vagos, erraticos, torminosos, revolutos, quos, γειφομένης lingua sua vocat. Nisi quod libro de Glandulis loquitur πρὸς ἀλγημάτων γειφομένων, sive ἐνελκόμενων, sive εἰλιακῶν, (ut sic loquar) quatenus a capite causa est, lib. Prorrh. autem πρὸς γειφομένων, quatenus a viscere aliquo, nempe ab hepate prima dolorum occasio pendet.

## TO. Δ.

**Δ**ΥΣΘΑΝΑΤΟΝ duobus modis sumi potest. Nam δυσθάνατοι, dicuntur qui tardius moriuntur: quum nimirum præter opinionem ægri vitam protrahunt, cum ratione morbi jam jam e vivis, aut propediem excessuri videntur. (Alio modo eos δυσθανάτους dicimus qui cum dolore moriuntur. Hippocrates partic. 20. sectio. 2. lib. 1. Prorrh. scribit: Quibus ex dolore aphoniæ, hi sunt δυσθάνατοι: Interpretes vertit, *Cum dolore moriuntur*. In enarratione Galen. eum sensum recipit. Ea autem nititur conjectura quod Hipp. aphoniæ meminerit quæ cum convulsiva quadam affectione. At convulsio omnis dolorifica est. At vulgo videmus eos qui præ dolore aphoni redduntur magna cum difficultate interire. Ut δυσθάνατον, non solum tarditatem interitus includat, sed & intereundi difficultatem, quum scilicet convulsivo modo affecti jactatique plurimum intereunt, quod ægre anima a corpore sevocetur. Alii quidem cum dolore, alii sine dolore. Nam aphonia sæpe τὸ ἀνάλειπτον accersit. Porro aphonia vel incidit in corpus, aut morbo, aut ætate confectum languidumque redditum, vel in florens ac robustum. Si corpus infirmum jam ac vietum, sine sensu ac dolore moriuntur jam ante ἄφωνοι redditi: Sin valens ac robustum, non sine vi magna ac contentione intereunt.



## T O. E.

**E**ΙΛΕΟ'Σ proprie volvulus est aut inflammato intestino, aut siccatis fœcibus, aut ob obstructionem, hanc parit crassus frigidusque humor aut acidus falsusve qui & stranguriam parit, hinc Aphor. 44. lib. 6. Queis ex stillicidio urinæ ileus, &c. Nescit quid sequatur Gal. Hippocrates illic ilei causam, & curationem docet. Causam, quum stranguriæ meminit. Eadem materia, loco distincta, utrumque morbum parit. Nam in vesica stranguriam parit, eadem in intestina translata volvulum. Stranguriæ causa pituita falsa acidave est aut in parte collecta, aut a cerebro illapsa, hinc Hippoc. lib. de Gland. docens quæ sequantur prolapsum pituitæ a capite, inter cetera meminit volvuli diuturni. Curationem, quum febris mentio fit. Nam necesse adesse febrem (quod male negat Fuchsius deceptus verbo *ἐπιγίνεσθαι*.) Nam si febris analogæ sit materiæ, coquit, mitificat. Nisi quis dicat pituitam falsam calore febrili adhuc acui & efferari. Notandus autem hic locus est quo meminit ilei diuturni, quum ileus non sit chronicus morbus, sed e genere acutorum. Hoc autem *καταχρησικὸν* est. Ac simili loquendi modo Hippocr. aut quicumque scripsit, statuit triplicem volvulum, unum hiemalem quum plumbea facies est: alterum arcuatum & velut æstivum: Tertium hamatitem & autumnalem. Εἰλεῖς hæc propria *σημαινόμηναι*. *Καταχρησικῶς* assiduam vomitionem affecto ore ventriculi a pravo humore significat Hippocrati in Coacis scribenti, *οἱ ἰλυγγώδες πυρετοὶ ἔ' ἀνευ εἰλεῶν, ἢ μετὰ ἰλεῶν, ὀλέθριοι*, febres vertiginosæ & cum ileis, & sine ileis perniciosæ. Quum vertiginosam febrem dicit sine ileo, vertiginem per propriam cerebri affectionem indicat a circumactu & inordinata convolutione spirituum a spiritu flatulento. Quum vertiginosam febrem cum ileo dicit, ab affectione ventriculi per consensum fieri intelligit, hinc vertigo illa *ναυτιώδης*, proprie non *εἰλεώδης* dici deberet, ut quæ cum cardiogmo & nausea conjuncta sit, concepto in ore ventriculi vitio, unde vomendi assiduitas. Hanc autem indicat nomine *ἔ' ἰλεῖς*, quod in iliaca passione vomitus adesse soleat: Immo vix sit volvulus sine vomitione, aut vomendi desiderio. Sunt qui dicant funestum jam esse volvulum quum vomitiones adsunt. Quod a vero alienum videtur. Galenus tamen in ea est opinione; In ileis (ait) nil ad inferiora descendit. Et hoc signum est quod separari non potest. Vomitus autem non semper adest, sed quum exitiales sunt. Contra tamen in ple-risque apparet. Itaque non simpliciter dicendum vomitus adest quum exitiales sunt, sed vomitus stercoris. Atque ita legendum esse colligo ex eodem Galeno Comm. in Aphor. 44. lib. 6. In ileo, ait, nil secedit. Vomitus autem stercoris adest, quum exitialiter se habent agri. Sic dicere possumus non omnem vomitum in iliaca passione perniciem significare, sed aut quum frequentior est, aut quum fæculenta chylosaque materia excernitur per os. Nam in prolapsu intestini facile excitantur vomitiones, & hæ non sunt funestæ: in aliis forte ilei speciebus perniciem aliquid designant. Atque ita nomen *εἰλεῖς* generalius accipi potest, pro facilitate ad vomendum. Item pro vehementibus doloribus in quibus convolui intestina putantur, cum nonnullis vomitionibus,

ut in



ut in illo citato loco ex libro de Glandulis videtur. Nam ibi Hippocrates meminit ilei diuturni. Quis autem dicat ileon diuturnorum morborum classi adscribendum, si nomen ilei *κνέως* fumatur?

**Ε**ΜΠΙΨΤΕΙΝ & *ἐπιπείσῃν*, *ἔχειν* & *ἔχεισθαι*, *ἔρῃν* & *ἔρῃσθαι*, *τὰ ἰόντα*: omnia hæc mixtim, significationem aliquam eximiam habentia explicare volumus; non autem in suum unumquodque locum dirigere. *ἔχειν πλῆλειδα*, & *ὑπὸ τῇ πλῆλειδος ἔχεισθαι*, aliud est ait Comm. in Aphor. 16. lib. 6. Nam *ἔχεισθαι*, significat morbum superiorem esse ægro, & *ἔχειν* idem quod *κατέχεισθαι* & *βιάζεσθαι*, *ὑπὸ τῇ νοσήματος*, ait Galenus. Eodem in sensu 6. Epid. dicit *αἰμορροΐδας ἔχειν*, idest, superiorem illis esse. Et Aphor. 26. lib. 4. *ἔχεισθαι ὑπὸ τῇ δυσεντερίῃ* in malam partem sumit. Et apertius loquens de Angina docet quid differant *ἔχειν πυρετὸν* & *ὑπὸ πυρετῷ ἔχεισθαι*.

In varia significatione fumitur *ἐμπίπτειν* & *ἐπιπείσῃν*, unum est præsentis temporis, alterum indefiniti: *ἐμπίπτειν* multos insultus rigoris significat: *ἐπιπείσῃν* unum tantum, quod diligenter in doctrina Hippocratis notandum est. Gal. Comm. in Aphor. 46. lib. 4.

*Οὐρεῖν* & *ἔρῃσθαι* significatione cohærent, sed excretionum numero & modo discrepant: nam quum quis pus mejere dicitur, id pluribus diebus & sæpe fieri dicimus: sed quum minxisse, Græce *ἔρῃσθαι*, id aut semel, aut bis tantum fecisse judicatur. Ut in pulmonibus rupto abscessu & confertim per urinas excreto pure, dicitur æger *ἔρῃσθαι*, non autem *ἔρῃν*, ut particul. 8. sect. 2. lib. 1. Epid. colligere licet dum de excreto e pulmonibus pure stranguriam ex eventu efficiente sermonem habet. Et Leonicens in aphor. 80. lib. 4. *αἷμα ἔρῃ* per verbum *minxerit*, reddit, quum *Mejat*, legendum sit. Quod parvi ponderis non est: ne quis de vocibus contendere existimet: hæc enim verba *διορισμὸν* habent.

*Τὰ ἰόντα διαχωρήματα* peculiarem habent significationem. Aliud enim *ἰόντα*, aliud *ἐλθόντα* significat in aoristo. Nam *τὰ ἰόντα χρόνῳ μῆκος*, *ἐλθόντα τινὰ καιρὸν* significat. Idest, quum dejectiones Venientes dicuntur, sensim id fit & per totum morbi tempus, sed quum *τὰ ἐλθόντα*, idest, Venerint, aliquid simul & semel & *ἀθρόως* factum dicitur: hoc symptomaticum non est sed criticum, illud symptomaticum. Vide Galenum Comm. in Aphor. 21. lib. 4. His finitimum est & assimile quod scribit Comm. in Aphorismum 60. lib. 5. Aphorismorum, *ἢν γυναικὶ καθάρσεις πορεύωνται*. Vim ponit magnam in verbo *πορεύεσθαι*, eandemque proprietatem habent *τὰ ἰόντα* & *πορεύόμενα*. *Πορεύεσθαι* enim ait Galenus parvam declarat non fieri excretionem, neque semel, sed sæpe & multum.

In quorum proprietate verborum admirabilis est Hippocratis industria: Nam tacite multa proloquitur, quæ si evoluta essent, magnos & eximios rerum Diorismos complecterentur. Quod quum alias tum in his verbis apparet. Exempli gratia, quum *τὸ διαχωρήμα ἰόν* dicimus, longe aliud significamus quam *ἐλθόν*, *τὸ μὲν γὰρ ἰόν*, aut naturæ summam infirmitatem & virium ruinam significat, nequeunte illa simul & affatim quod cumulatum est exigere foras: aut perennem talium excrementorum generationem fieri docet, & pro gene-  
rationis



rationis ut ita dicam , tenore , sic excretionis modus est . In quo sæpe medici decipiuntur quum longo tempore & paucum excerni vident , naturæ coctionem longo tempore desiderant , ac nosse debent pigrum illum excretionis modum perennem in fonte conspurcato humoris fieri generationem ; sed quum aliquid ἐλτεῖν dicimus , aliquid repente , vique naturæ factum insinuamus .

**ΕΝΔΟΙΑΣΤΟΣ** ἰκτερός, ἢ ἐνδοιαστὸν νόσημα , icterus & morbus vocatur dubius , anceps , ambiguus , ad utrumque vergens , qui quum suo more & indole sit malus aut potius funestus , non tamen omnem salutis spem adimat . Sic in Coacis Hippoc. ἰκτερον ἐνδοιαστὸν vocavit . Icterus , inquit , ante septimum diem malus , septimo nono , undecimo , decimoque quarto incidens indicat , μὴ σκληρυῶν ὑποχόνδρια , præcordia non indurans , idest , non conjunctus cum hypochondrii duritie ( est enim hypallage Hippocrati familiaris . ) Sin minus , idest , si junctam habeat duritiem Hypochondrii est ἐνδοιαστὸς , æque salutem ac mortem portendit . Quo in sensu 1. Epid. scribit τὰς φθίνοντας ἐνδοιαστῶς ἔχειν , tabidos ambigue laborantes , quum eo res rediit ut non minus adversum rei eventum metuere liceat , quam secundum sperare . Item lib. 1. de morbis Hippocrates aptissime circa lib. initium explicat quid sit ἐνδοιαστὸν νόσημα .

**ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ** ἢ ἐπανάσσημα , tumores , excrescentias tuberculaque significat . Et quum a verbo ἐπανίστασθαι derivetur , generaliter sumitur pro erumpere , assurgere , eminere , τὸ ἐπανάσσημα eruptionem significat , extuberantiam . Unde apud Medicos ἀντὶ τῆ φύματος sumi potest . Et Dioscorid. lib. 5. ἐπανισαμένας πομφόλυγας vocat , bullas apparentes . Nec absolute idem scriptum reperi . Galenus dum explicat quid sit ἐπίφουσις ἢ βλεφαῖραν utitur nomine Εὔανασάσεως non absolute , sed ait Εὔανάσσειν esse ὀχθώδη . Unde nomen , Εὔφουσις . Et apud Dioscor. lib. 5. legitur ἢ φλυκταινῶν ἐπανάσσεις . Quamquam apud Aristoph. τὰ ἐπανασήματα absolute papulas , bullas , & phlyctænas significare volunt . Sed verba Græcorum Poetarum non sunt adducenda ut rerum proprietas his significetur .

**ΕΠΑΝΑΚΛΗΣΙΣ** ὑπὸ τῆ ἐπανακλήσθαι , apud Medicos proprias quasdam significationes invenit . Absolute autem recursum quemdam velocem , revocationem & reversionem significat . Hanc usurpavit Hippoc. part. 10. scilicet 2. lib. 6. Epid. In numerandis designandisque respirationis differentiis : διπλὴν εἶσω ἐπανάκλησις οἷον ἐπὶ εἰσπνεύσει , duplex ad interiora revocatio , ut in iis contingit qui super inspirant . Istam διπλὴν ἐπανάκλησιν , Aphor. 54. lib. 6. Aphorismorum , interpretatur , per has voces ἀναπνοὴν κλαυθμώδεια , suspirium luctuosum , vocant . Nam & ἐπὶ εἰσπνοῇ ad verbum , super inspirare dicitur . Idem lib. 4. Aph. 68. aphorismo , vocat πνεῦμα προωπαῖον , Celsus vertit , *elisam respirationem* . Porro hujusmodi ἐπανάκλησις , ad respirationis differentias quum refertur , aut convulsionem significat ut in febribus , aut angustiam instrumentorum , aut duritiem , aut facultatis moventis infirmitatem . Plura vide



de Com. in Aphorismum 54. lib. 6. Item Comm. In Aphorismum 68. lib. 4. Et cap. 9. lib. 3. de Differen. Respiratio: Item cap. 2. lib. 2. de Causis Symp. Præterea apud Hippocratem legitur τῆς θερμῆς ἐπανάκλησις, quum loquitur de effusione aquæ frigidæ multæ juveni bene habito, mediaque æstate. Et quum calor hieme intro contrusus seipso validior effectus est, vique extimam superficiem illustrat, id dicitur fieri per quamdam ἐπανάκλησιν.

**ΕΠΑΝΘΙΣΜΑ** ἀφρώδες, apud Hippocratem in Prorrhetico legitur particul. 21. sect. 1. lib. prioris Prorrh. Latine reddi potest, spumans quædam efflorescentia, quum veluti flos quidam supereminet emicatque in biliosis dejectionibus sinceris. Eandem quoque vocem in urinis ἐπάνθισμα usurpat, Hippoc. part. 25. lib. 2. Prorrhet. Et vocat quoddam ἐπάνθισμα rubrum, aliud æruginosum. Nam ἐπανθῆν, a quo ἐπάνθισμα ἢ ἐπανθισμός apud Dioscoridem efflorescere; significat. Verba Græca adducemus & Latina faciemus quoniam in verbo παρνεχθῆντι, video multum laborare interpretes, quum tamen inter, sit quo in sensu accipiatur. Ἐπὶ χολώδεσι ἀκρήτοις διαχωρήμασι τὸ ἀφρώδες ἐπάνθισμα κακόν. ἄλλως τε ἢ ὅσφιν ἀποπληγνῶτι, ἔ παρνεχθῆντι. In dejectionibus alvi biliosis meracisque si spumans efflorescentia appareat malum: idque quum alias, tum si illi lumbi prædoluerint, & eæ dejectiones intestina permearent; ita Leonicens. Alius interpres vertit verbum παρνεχθῆντι, si mente motus fuerit: utraque interpretatio longe sui dissimilis est. Et si dicamus ægrum & ante doluisse, & mente motum fuisse; videbitur pars materiæ in caput rapta esse, & illic mentis alienationem aliquam peperisse: immo & spumam ipsam quæ committit illud ἐπάνθισμα a capite esse, ut versus sit aphorismus 30. lib. 7. Quibus in fluxionibus alvinis excrementa spumant, iis a capite pituita est; ut de bile idem dicatur, quod & de pituita. At Galenus non agnovit istum raptum ad caput, & proinde nulla mentis motio est. Immo & in Commentario ipsius aphorismi Prorrh. Utitur participio παρνεχθῆν quatenus pertransire, permeare, & perrumpere significat. Quod arguit vocem παρνεχθῆντι, non jam ad mentis emotionem, percussioneque referri (tamen si apud Hippocratem παρνεχθῆναι, passim ἀδελφῶσαι ἢ παραπλῆσαι significet) sed ad significatum aliquod longe generalius. Verba Galeni hæc sunt dum docet cur cui biliosa ista sit dejectio lumbi prædoluerint: Lumborum, inquit, dolor præcedit, ὅτε τὸν δακνῶδη τὸν ἐν τοῖς ἐντέροις χολὰν διερχομένην, τὴν δὲ τῆς διαχωρήματος παρνεχθῆντος τοῖς ἐντέροις, & τοῖς κατ' ὅσφιν μόνον, ἀλλὰ ἔ τοῖς λοιποῖς ὁδῶν τῶν ἐπὶ χολαῖς. Interpretabimur posteriorem periodon: Ejusmodi enim excremento mordaci per intestina permeante ac traducto, non ea tantum quæ circum lumbos sunt dolores exercent ac consecretantur, sed & reliqua omnia. Ubi patet vocem παρνεχθῆντος ad διαχώρημα pertinere, ut διαχώρημα παρνεχθῆν, idem sit quod διερχόμενον, idest, permeans, pertransiensque. Aliquis dicat, cur Hipp. non scripsit in genitivo παρνεχθῆντος διαχωρήματος, sed sine sensu in dativo scripsit παρνεχθῆντι supple ἀνδρὶ, ut ad hominem referat, quod ad dejectionem referri debet? Respondere facile est: Auctor libri Prorrh. Improperie in multis & confuse locutus est, quod Gal. emendavit. Sed sit Hippocrates qui scripserit, non est hoc novum & insolens ut Hippocrates sua utens prisca aucto-



auctoritate id accommodet rei, quod personæ quadrat, aut contra, ut quum  
*δυσεντερικὰ* usurpat pro iis qui torminibus laborant, & *ἐπιληπτικὰ πασμάδια*, idest,  
*οἱ ἐπιληπτικοὶ πασμώνται*. Et sic in ceteris dixit, *ὁσφὺν ἀροληγηκότι*, quum homo  
 lumbos ante doluerit: subiungit, *παρνεύθει*, ac si dicas vim vocis expri-  
 ,, mens: Homini transmigrato, traductoque ab humoribus biliosis, idest,  
 cui humores biliosi acres intestina permeando contorserint afflixerintque. Et  
 hæc interpretatio magis Hippocrati & veritati congrua est. Quum itaque Hippo-  
 crates ait malum esse huiusmodi efflorescentiam serosis & biliosis sincerisque de-  
 jectionibus supereminere lumbis ante dolentibus, ratio est, quod dominatus  
 caloris acris & febrilis significetur; a quo agitur materia, & agitata spumam  
 edat. A motu enim valido, & calore præsertim paullo maiore partes mate-  
 riæ crassioris refringente & pervadente spuma editur. Nam verum est quod  
 scribit Galen. Com. in partic. 15. lib. 2. Prorrh. Spumans & sincera deje-  
 ,, ctio semper pravæ affectionis signum esse. Quo loco tria considerata sunt  
 huc maxime conferentia. Primum est, an spuma a calore & frigore fiat ut  
 placet Gal. Comm. in partic. 21. sect. 1. lib. 1. Prorrh. Secundum, an bi-  
 liosa excrementa spumam edere possint quum tenuia sint: materiam autem op-  
 portunam ad spumam generandam crassiorem & tenaciorem, præsertim si fu-  
 tura spuma stabilior (nam materia humida & spirituosâ simul nata est spu-  
 mam generare. Com. in Aphor. 43. lib. 2. Aphor.) esse oporteat, ut spiritus  
 agitans partes minime obsequentes spumæ auctor sit. Tertium an spumans om-  
 nis excretio præsertim si per alvum fiat a capite sit: quum sit Aphorismus  
 Hipp. lib. 7. tricesimus: Quibus in fluxu alvi excrementa spumant, iis a ca-  
 ,, pite pituita est. Plerique enim Medicorum quum spumantes dejectiones  
 vident, conjiciunt subinde caput mali scaturiginem esse. At decipiuntur plu-  
 rimum ut nos paucis aperiemus. Tria hæc capita brevi explicabuntur. Ac  
 primum quidem de causis spumæ efficientibus. Illo citato Comm. Prorrh. frigus  
 & calorem spumæ auctores statuit exemplo aquæ ferventis, & agitati  
 a vento maris, in quo spumam ad frigus refert. Quod errore non vacat.  
 Nam locis aliis infinitis adducto Maris agitati a ventis exemplo, & aqua, duas  
 causas statuit, Calorem, & motum, Com. in Aph. 43. lib. 2. Aph. Comm.  
 vero in Aph. 30. lib. 7. non frigoris sed motus meminit qui spumæ auctor  
 est, & non simpliciter motum dicit: sed *ἀνόμαλον κίνησιν*, Comm. in Aphor.  
 43. lib. 2. vocat loquens de ventis *ωληγὴν ἰσχυράν*, quod aliis locis vocat *κί-  
 νησιν*, Motum inæqualem: Immo & Motum præcipue auctorem facit huius rei,  
 nam flatuosum spiritum diffringit: Et ita diffractus inæqualiter per materia  
 viscosâ partes rapitur, unde spumæ generatio: Sic quum Motus meminit Ga-  
 lenus addit: Nonnumquam & calor auctor est. Ac si dicat non tam præcipuam  
 causam esse. Unde Comm. in Aphor. 43. lib. 2. quum spumæ causas memi-  
 nit, Calorem, & Motum: quasi correctione aliqua utens addit: Nisi forte  
 & calor faciat aliquid ad spumæ generationem propter motum. Ut ex iis locis  
 Motum inæqualem unam ac primam spumæ causam assignemus. Nam calor  
 dissipare potest: frigus compingere, coercere, nedum diffringere, dividere, ut  
 flatuoso spiritui sese in partes materie insinuantis via pateat. Hinc Com. in  
 Aphor. 30. lib. 7. loquens de peripneumonicis, pleuritici raro spumofum  
 fan-



sanguinem edunt (quamquam pulmonis substantia nata sit talem sanguinem dare) rarius peripneumonici, ob calorem aut intemperantem, & igneum in pulmone contentum. Quo ex loco patet calorem igneum impedire spumæ generationem licet pars consentiat. Contra sentit Com. in part. 47. lib. 2. Progn. Ubi ait calorem igneum efficere flatulentum spiritum & ex consequenti spumam ut illo loco colligere est. Item. Com. in partic. 1. lib. 3. Prorrh. Spumæ materia est humida & spirituosam ex Com. in Aphor. 43. lib. 2. Utramque materiam oportet dividi, confringere prius mixtam inter se: duo itaque requiruntur *μῆξις & θραύσις*. Mixtio utriusque: Confractio a spiritu flatulento qui per motum incitat, movet, dividit, confringit præsertim materiam glutinosam. Talem eam esse oportet quæ spumam est generatura. Com. in Aph. 30. lib. 7. paullo aliter rem considerat. Exempli gratia spuma a pituita agitata excitatur. Pituita materia est, non dicit ut alio loco, materiam esse humidam & spirituosam: Deinde, ait, *πνεῦμα φυσῶδες* est causa conjuncta pituitæ, suppl. conversæ in flatum (alioqui locus esset obscurus, quum pituita sæpe causa sit flatuosi spiritus) idest, spiritus est causa cur materiæ partes dividantur, percellanturque, unde spuma. Et talis causa conjuncta nempe *πνεῦμα φυσῶδες*, miscetur cum materia pituitosa (inquit) utiturque motu inæquali ad spumæ generationem. Et idem spiritus diffringitur per motum, & pituitam in minutas partes diffringit. De eo motu & causa spumæ Hippoc. initio lib. de Genit. disputans cur spumosum sit sperma. Diversa quidem hæc sunt verbis, sed re conveniunt. Difficultas tantum oritur hæc: in 2. aphorism. aphor. 43. constituit causam materiale, humidam & spirituosam substantiam, quam utramque vult misceri, & refringi a motu valido, aut a calore, & sic aut bullas aut spumam excitari: Septimo autem aphorismorum unam causam materiale constituit, exempli gratia, pituitam, cum qua mixtus spiritus flatuosus utens motu vehemente, ac veluti in se contractus, materiam ipsam refringit. Sic uno in loco *πνεῦμα* & aerea substantia est pro materia, in 7. Aphorism. pro causa conjuncta. Revera clarius apertiusque & melius rem docuit in loco isto septimi aphorismorum: Nam substantia spirituosam non est causa materialis ut ex 2. aphorismorum licet colligere, sed est quid diversum a materia ipsa glutinosa, aut crassa paulum quæ in partes dividitur ac discutitur. Sic motus, & calor flatuosam substantiam ut remotior causa *θραύει*, refringit, agitaturque: deinde flatuosa substantia admixta alteri materiæ tamquam quid *συνεχόμενον*, idest, causa continens, istam materiam refringit quoque, unde spuma. Et causa motus illius, quem *κίνησιν ἀνώμαλον* vocat, & 2. aphorismorum, *πληγὴ ἰσχυρά*, & in 2. Prognost. *βιάνει ἐμπύωσιν*, partic. 47. quique motus primum impellit substantiam flatuosam, sæpe inclusa est in ipsa materia flatuosa. Quomodo intelligi debet locus admodum obscurus Com. in Aphor. 30. lib. 7. *τῆς δὲ τοιαύτης αὐτῆς κινήσεως ἢ τε οἰκεία φύσις αἰτία*. Talis vero motus (qui, auctor est spumæ secundarius & veluti *αποηγέμενος*) qui ipsi adest (suppl. spirituosæ substantiæ, quæ causa est conjuncta pituitæ in spumam veram) propria natura causa est; idest, in materia ipsa spirituosam inclusa est causa motus aliquando, aliquando a calore est. Immo (quod mirum est) in ipsis corporibus in quibus spuma generatur, ut quum sputum spumans fit: Calor ipse, aucto-



re Gal. Com. in part. 47. lib. 2. Prognost. five caliditas ignea colliquans ( nec enim, Consumens, verto ut interpretes, quum in Græco sit, *συντηγομένη θερμασία* ) & simul spirituosam substantiam efficiens in multis agrorum videri possit spumam generare. Non enim in corporibus nostris expectare oportet vehementem motum aliquem: sed calor ipse multus materiam agitat, spiritum flatuosum excitat, qui deinde mixtus in crassiore materia, motus a se cuiusdam principium habens in partes frangit, indeque spumæ occasionem dat. Sed hæc de spuma longiora. At rei de qua actum est cognitio fructuosa, & locorum apud Galenum controversia commentandi desiderium auxit. Eorum quæ docenda institueramus secundum est, ut quaratur, an excrementa biliosa spumam edere possint, quum tenuia sint: materiam autem spumæ generatricem crassiusculam esse oporteat. Tribus modis respondere licet, idque succincte: Spuma vel est fugax, & bullæ instar, vel est permanens. Si futura spuma aut bulla fugax, tenuem materiam esse oportet: Exempli gratia, aqua est quid tenue, & propterea flatuosus spiritus spumæ auctor non coercetur diutius, hinc in mari non est stabilis bulla. Gal. Commentariorum in part. 47. lib. 2. Progn. Et Commentariorum in Aphor. 34. lib. 7. Et duobus modis spuma fugax est, tum quum tenuis est materia tum quum spiritus flatuosus cogitur superiora capeßere, ut quum ab igne excitatur. Sin spuma stabilis erit, & materiam glutinosam esse oportet: & spiritum *ὀμιχλώδη*, id est caliginosum. In biliosa dejectione potest esse spuma fugax: unde apposite Hippoc. non vocat in dejectionibus biliosis *ἀφρόν*, sed *ἐπ' αἵθισμα ἀφρώδες*. Sed 7. Aphor. loquens de pituita a capite labenti vocat *ἀφρώδεια διαχωρήματα*. Quod notandum. Secundo modo, dejectiones biliosæ habent etiam suam crassitiam. Et licet non habeant, nil attinet tamen quum aqua in spumam verti possit. Tertio modo, quod dejectiones istæ biliosæ sinceræ dicantur ab Hippocrate, id facit ad spumæ stabilitatem. Nam docuimus ante in dictione *ἀκρατον*, omne sincerum seipso crassius fieri: propterea calore febrili agitata in sincera excernenda materia possunt flatus & spuma excitari. Ad tertium jam accedamus, an quum spumans dejectio est, a capite materia in spumam versa descendat ut censet Hippocr. Aphor. 30. lib. Sic si hoc verum esset, biliosæ istæ dejectiones & sinceræ quæ spumans aliquid emicans habent, id a capite habere viderentur. At talis spuma in intestinis & lumbis fit agitante calore biliosam materiam. Nec ad caput ferri necesse est ut spumofam naturam acquirat. Unde si vocem *παρενεχθέντι*, quis interpretetur ut Cornarius, id est, ut significet, Mente motum & desipientem, dabitur occasio errori gravissimo, ut nimirum credat quis translatum humorem biliosum alienationem mentis effecturum, & a capite spumofam naturam natum fuisse. At Cornarii interpretatio expuncta est. Accedit quod nec verum quidem sit, si spumans dejectio fuerit, a capite id esse. Quod ab Hippocrate quidem dictum, sed confuse & *ἀδιορίτως*, ut ait Gal. Nam & causis spumæ in venas, & circum ventriculum concurrentibus, spumofæ excretiones sursum deorsum esse possint, ait Gal. In Colicis doloribus ab agitatione impulsioneque flatus, excernuntur spumantia bubulo stercorei similia, & in aqua natantia, quum a capite id non pendeat, Gal. cap. 5. lib. 2. De loc. aff. Nec spuma

omnis



Omnis materiam pituitam habet in corpore. Propterea non necesse est adesse pituitam eamque a capite. Item recentiores annotant in dysenteriiis materiam mucaginofam calore æstuante exagitante spumosa excerni, quum nil a capite emanet. Et in melancholicis hypochondriacis in quibus circum præcordia calor est coercitus in multa materia pituitosa & flatulenta spumantes excretiones observavimus. Ita autem cum diorismo possumus veritatem inquirere aphorismi illius lib. 7. cujus non negligenda utilitas, quum pauca admodum ab Hippocrate negligenter dicta sint. Primum si longiora alvi profluvia sint, verisimile est e capite frigidum humorem descendere qui moveat fluxum. Ita enim lib. *πρὸς παθόντων*, Hippocr. longorum alvi profluviorum causam a capite accersit: quumque diuturnitate profluvii languidior sit calor, pituita ista facile agitatione flatuosi spiritus ob inopiam caloris generati aliquid simile spumæ habere potest. Quod excrementa referunt. Nec enim in capite pituita tam facile in spumam verti potest, tametsi loco citato pituitæ sedes constituatur. Accedit quod argumenta sint probabilia delapsus materiæ pituitosæ vel jam actu a capite naturam spumæ habentis, vel habituræ, si gravitas capitis sit, si æger catarrhis obnoxius: si vesperi dolores repullulent: si salivatio multa. Etenim eadem materia quæ salivam in ore ministrat, multa affatimque illabens in ventriculum alvi profluvium promoverè potest, & spumosas efficere dejectiones. Tamen ut libere quod sentio, eloquar, e numero aphorismorum verorum ille aphorismus rejiciendus videretur: ut qui multis rationibus falsus convinci possit.

**ΕΠΙΓΙΝΕΣΘΑΙ**, *ἐπιγενόμενον*, & *ἐπιγένημα* crebro ab Hippocrate & Galeno usurpantur: nec plane constat adhuc quorsum hæc verba spectent, an in bonam semper, an in malam accipiantur partem, an vero in utroque sese jactent atque ambigant. Peculiarem autem habent significationem apud Medicos, ut *ἐπιγίνεσθαι* dicamus, supervenire, auctarii vice accedere, cum *ἡκέτις* διαμείναντος ἑτέρον προγένηται, idest, quum remanet id quod prius erat, & aliquid aliud auctario succedit adjiciturque, ut Gal. docet Com. in Aph. 11. lib. 7. Aphor. Ac si causæ morbificæ productio sit aliqua unde alius morbus nascatur. Verbum hoc & ad morbos & ad symptomata refertur: Nam & morbi quidam *ἐπιγίνεσθαι* dicuntur, ut quum pleuritidi peripneumonia supervenit: aut peripneumoniæ pleuritis, quamquam rarissime, ut docet Galenus Com. in illum aphorismum lib. 7. Et illic proprie ad morbos, τὸ ἐπιγίνεσθαι refertur; Item & symptomata *ἐπιγίνονται*, ut quum mulier diutius fluorem passa est, unde ob inanitionem a præeunte evacuatione viribus impare, vel convulsio, vel animi defectio insequitur, aphorismo 56. lib. 5. hæc enim symptomata sunt ob morbum adauctum. Galenus Com. in Aph. 12. lib. 1. signorum Epitomen dum confectatur signa ea in *παθογνωμονικὰ ἢ συνεδρῶντα*, ἢ τὰ κρίσιμα, & τὰ τῆς πέψως ἢ ἀπέψιας, σωτηρίας ἢ ὀλέθρου distinguit. *Παθογνωμονικὰ* rei essentiam consequuntur necessario, nec ab ea sejungi separarique possunt. Ex assidentibus autem alias cum morbo invadunt, alias superveniunt, alias ne omnino quidem adsunt. Sic ad τὰ συνεδρῶντα, ea quæ vulgo *ἐπιγινόμενα* dicunt, referentur: ut quum febris aut dolor capitis aut fa-



stidium supervenit: quamquam multa quæ inciderint, e morborum classe esse possint, ut quum febris aut tertiana, aut continua processit, & forte pleuritis incidit τὸ ἐπιγενόμενον dicitur, & morbus tamen est. Occurrunt autem ex Galeno loci aliquot in quibus expresse manifesteque declarat vim verbi ἐπιγενέσθαι. Atque præ ceteris Com. in Aphor. 35. lib. 6. quum Hippocrates scribit: Aqua intercute laboranti si tussis superveniat, malum: eo loci Galenus scribit morbos symptomataque proprie supervenire dici, quæcumque ratione adaucti morbi fiunt. Quo ex loco patet τὰ ἐπιγενόμενα, quatenus signa sunt, oportere necessario aliquid commune affineque habere cum morbo qui adest, ut id quod supervenit adjiciturque sit agnatum consuetudinemque suæ generationis principia in priore morbo & adjacentibus pathognomonicisque sita ac posita habens. Ut ea ratione, si pleuritis hominem tertiana febre conflictatum adoriatur, quia nulla affinitas, & commercium pleuritidi cum tertiana febre intervenit, non proprie dicatur tertianæ ἐπιγενέσθαι, sed homonymos tantum, & per κατάληξιν. Quo in sensu multi morbi multaue accidentia in aphorismis dicuntur his aut illis morbis supervenire, quorum partim e vivis morbi antecedentis radicibus producta videri possint, partim nihil tale habeant. Oportet enim & societatem generis nervosi, & translatae materiae incitationes & ῥοπὰς, aut operis communionem aut viciniam considerare in τῷ ἐπιγενόμενον omni ratione tenenda & natura perscrutanda, alioqui frustra omnis opera ludetur. Atque ne hic nimium nos producamur & magis quam disputationis ratio postulet, quod in his explicandis rerum ordo trahere nos possit, & orationem in eum locum promoveri unde enatare nequeat, resumamus id exempli quod ex Hippoc. lib. distinctionum sexto traductum est, & cujus ergo Galenus vim, energiam proprietatemque τῇ ἐπιγενέσθαι explicavit: Tussis, inquit, aquæ intercuti superveniens, malo est, ut signum, quia significat materiam in abdomine contentam jam ruptis carceribus ac repagulis suis coerceri amplius non posse, unde translatio ejus sequitur, & partium respirationi servientium oppressio ac occupatio: Quod quum contingit, quæ spes de morbo reliqua est? Sed si a tenui destillatione cujus caput auctor & princeps sit, tussis oriatur, an ἐπιγενέσθαι dicetur? Nequaquam: quia nil commune cum morbo habet: nec ad malum, nec ad bonum apparet (quamquam forte abesse melius esset quantulumcumque illud sit incommodum quod afferat:) Denique sus deque haberi debet, sive tussiat, sive non tussiat is quem hydrops occupavit. Sed quæ tussis a raptu, impetuque humoris in abdomine tamquam ergastulo coerciti, sed qua data porta erumpentis, hydropicum hominem adoriatur, ea mala est, & vere ἐπιγενόμενον dicitur, aucto deterioreque facto morbo: Itaque a morbo ipse tamquam primaria sui causa pendet, non autem de foris est aut ab alia causa longius repetita. Galenus vocat Com. in Aphor. 35. lib. 6. ἐπιγενέναι τι λόγῳ τῷ νοσήματος, ἢ διὰ τὴν πρόφασιν τινα. Et Com. in Aphorismum 16. ejusdem libri vocat τὰς λόγους τῷ νοσήματος ἐπιγενέναι, ut nil sit ἀποσκαίρον ἢ πρόσδηλον. Quæ omnia eodem pertinent, diligenterque notari debent. Alioqui omnes crediderint & omnem tussim quæ in hydropem incidit funestam esse, & tamquam ἐπιγένημα. Reperio enim tussim quamdam in hydropem esse veluti ipsius affectus παθογνωμονικόν. Quod ne cui absconum videri possit,

,, audiendus



audiendus Hippocrates par. 3. lib. 2. Progn. Quibus ab jecore hydrops, iis  
 ,, tussis est, & *ὑμὸς*, idest inanis ad tussendum incitatio. Argutulus ita con-  
 cludet: Ergo illa tussis quocumque in tempore inciderit malum portendit:  
 Præterea, omnis hydrops ab hepate, quia nullus hydrops qui originem suam  
 ab hepate non repetat tamquam a principe *ῥαϊματώσεως*, in cuius *τῇ ὑπόρυ-  
 χία*, hydropis natura & ratio vertitur: Si omnis ab hepate hydrops principium  
 accersat, omnis comitem habebit tussim, si vere dixit Hippocrates. Neutrum  
 valet stareque potest: Nam & non necesse omni hydropi advocatam esse co-  
 mitemque tussim, tametsi in omni hypofarcidio aut tympanite, aut ascite he-  
 par necesse sit laborare: Nec item necessum omnem quæ hydropi advenit tuf-  
 sim, ut malum esse signum. Nam quum Hippocrates hydropi ab hepate nato  
 comitem tussim assignat, de generatione hydropis in morbo acuto nempe he-  
 patis inflammatione mentio facta est: Illiæ autem ob phlegmonem aut phlogo-  
 sin hepatis ratione vicini diaphragmatis transfumitur serum & ichor acris qui  
 stimulum tussendi afferat. Et hæc tussis veluti *παθογνωμονικὸν* est hydropis  
 ab hepate nati primario, per se, non autem secundario. Hippocrates enim li-  
 bro eodem Prognost. alterius hydropis originem repetit *ὑπὲρ τῆς κενεῶνος*. Ille au-  
 tem hydrops non accersit tussim. Non quin oporteat, antequam morbus hy-  
 dropum centuriæ adscribatur, hepar affici: sed aliud est per se & primo affi-  
 ci, aliud secundo. Quid si dicamus ex lib. *περὶ παθῶν*, & *περὶ νέσων*, lieni hy-  
 dropem acceptum referri tamquam auctori primario? Sed hæc non sunt hujus  
 loci neque instituti. Ut autem longius non evagetur oratio nostra, dicemus  
 trifariam tussim incidere posse in hydropem, aut tamquam *παθογνωμονικὸν*,  
 (sumto nomine paullo latius ut severioribus vocum aucupibus iniquius obser-  
 vandi occasio adimatur, quoniam nos hujus rei primarios auctores clarioris do-  
 &rinæ gratia profitemur) ut est illa tussis quam comitem esse hydropis ab in-  
 flammato hepate nati diximus: Aut tamquam commune symptoma, quod ni-  
 mirum *πρόφασιν φανεράν* agnoscit, aut distillationem tenuem a capite, aut re-  
 frigerationem, ut si hydropicus sub dio dormiverit: Aut incidit tussis tam-  
 quam *κρυῶς* dictum *ὑπὲρ γένημα*, ratione morbi deterioris redditi & vires nanci-  
 scentis majores. Quæ omnia eo consilio produximus & dilatavimus, ut re-  
 rum distinctiones potius quam minutas argutias consequamur. Sunt qui apud  
 Hippocratem verbum *ὑπὲρ γίνεσθαι*, malam in partem accipi semper velint. Quod  
 probabile esse videtur si descriptio significatioque ipsius verbi limetur, & ad  
 unguem exquiratur: nam ad *αὐξήσιν* morbi sequitur: quo autem major mor-  
 bus deteriorque, eo pejus de ægris meretur. His assentitur auctor libri *περὶ πα-  
 θῶν*, de morbis loquens: Quoties, ait, morbus unus alteri supervenit (uti-  
 ,, tur verbo *ὑπὲρ γίνεσθαι*) ut plurimum hominem necat. Nam quum ægro de-  
 bilitato fractoque morbo morbus *ὑπὲρ γίνεσθαι*, perit priusquam prior morbus de-  
 finat: Hoc ex loco patet oportere priorem morbum remanere ut vel alius mor-  
 bus, vel symptomata proprie dicantur *ὑπὲρ γίνεσθαι*. Hæc enim vis est *τῆς ὑπὲρ γί-  
 νεσθαι*, ut non confundatur *ὑπὲρ γένημα* ἢ *σύμπτωμα*, alia atque alia est horum  
 ratio, quamquam primo quasi obtutu eadem videntur. *Ἐπιγνώμην* enim sem-  
 per incidit ratione aucti morbi, non quovis tempore nec quovis modo, ut ex-  
 plicat Gal. Com. in Aphor. 58. lib. 5. dum rationem reddit cur inflammato



hepati singultus superveniat; Non absolute, (inquit Galenus) affectus affectu<sup>i</sup> dicitur ἐπιγίνεσθαι, sed iis demum affectibus qui magnitudinem commemoratione dignam assecuti fuerint. Ut quum hepar fervet singultus supervenit, ob communionem nervorum, non quovis tempore, sed quum malum increverit. Ac si dicat, symptomata communia quovis tempore & modo irruunt, sed τὰ ἐπιγινόμενα quum adsunt, non simpliciter morbum adesse oportet, sed augeri, incrementum, cujus incrementi argumenta signaque dant ἐπιγινόμενα: Horum exempla multa attulimus, & perspicua petentur ex aphorismis 17. 18. 19. & 20. lib. 7. Aphorismorum, ut tantum deteriore morbo facto symptoma, ἐπιγίνεσθαι dicatur. Sed in explicatione proprietatis verbi hujus primas habebit Comm. in Aphorismum undecimum lib. 7. ubi exacte differentias verborum duorum μεταπίπτειν ἢ ἐπιγίνεσθαι assignat. Nam demutari aliquid dicitur quum priore adempto novum succedit: sive prius in posterius conversum fuerit, sive servetur species morbi, sive genus, sive non servetur, ut quum pleuritis in peripneumoniam mutatur, hic μετάπτωσις est non autem ἐπιγένημα, sed si pleuritidi manenti succedat peripneumonia per materiæ communicationem, & consensum partium respirationem spectantium, hic non μετάπτωσις, sed ἐπιγένημα est: Et illud ἐπιγενήμα, malum est per se & absolute, addit, „ que Hippocratis Aphor. interpretans Galenus, ἀπασα ἢ ὅς ἔως ἐπιγινόμενων „ σύσασις ἢ σμικροῖς ἢ ἐπιεικέσιν ἔσται νοσήμασι ἀλλὰ μεγάλῃς ἢ κακῇ θήσει: Idest, omnis natura, vis & constitutio eorum quæ sic superveniunt est ut non morbos parvos & benevolos, sed magnos & male moratos consequantur: ubi nomen σύσασις Leoniceus pingue nimis & obscure vertit, *Consistentia*. Ex hoc autem Galeni contextu patet non semper ἐπιγινόμενα, hoc habere peculiare ut pravis affectionibus adhæreant: sed loquens peculiariter de pleuritide cui peripneumonia supervenit, dicit Hippocratem hoc loco πειρὰ ἐπιγινόμενων agere, quibus hoc sit vernaculum, ut statim mala sint: quasi dicat contingere posse, ut nomine paullo largius sumto non ita malum significant ut in hoc loco. Tamen ante demonstratum est e natura esse ἢ ἐπιγινόμενων, ut non nisi morborum tempus deterius consequantur, & morbi incrementum. Nam quum in sympathia sæpe τὰ ἐπιγινόμενα appareant, ut nos docuimus, pote in inflammatione cerebri singultus, Com. in Aphor. 3. lib. 7. In inflammatione jecoris singultus, in inflammatione recti intestini stranguria, in peripneumonia phrenitis, in pleuritide dolor ad jugulum: Hæc omnia sunt supervenientium numero adscribenda ratione sympathiæ, sed non ea superveniunt semper, sed quum adaugetur affectio. Quod si verum est, non possunt non ἐπιγινόμενα malum significare. Tamen duo hic annotari possunt: prius quidem, τὸ ἐπιγίνεσθαι, in bonam partem accipi posse: posterius unum & idem potest dici ἐπιγινόμενον, ad malum apparens, & ad bonum, habita ratione diversa. Quod absolute bonum significet, patet ex Aphorismo 1. lib. 6. In longo alvi labore ructus acutus qui prius non erat superveniens, bonum. Nam & malus per se, & ex eventu bonus judicatur. Quod si explicare animus esset, finis non esset: Item Aphor. 11. lib. 6. Aphor. 13. lib. 6. Aphorif. Hæmorrhoides ab atra bile vexatis supervenientes bonæ: Et Aphor. 13. lib. 6. Sternutatio superveniens



veniens bono est: Et Aphor. 15. Longo alvi fluore detentis vomitus spontaneus si supervenit, bonum est. Quibus ex locis apparet absolute verbum *ἐπιγινέσθαι* ad bonum apparere. Nunc ad posterius a nobis paullo ante propositum descendamus, nimirum idem *ἐπιγινόμενον* boni malique speciem præ se ferre posse. Aphorismus est 16. lib. 6. A pleuritide aut peripneumonia habito alvi profluvium si supervenit, malum. Quæstio non abs re & ad hujus quod instituimus, explicationem spectans potest proponi: An non fluor alvi pleuritico superveniens bonus? Nam Hipp. in Coacis scribit: Si in febrem continuam pleuritis incidit, alvusque sero bilioso solvatur, bonum; sic in pleuritide fluxus alvi est opportunus. Dicendum hoc ineunte morbo: derivatur enim humor qui pleuritici fecerat, aut per colliquationem a febrili calore, aut per metastasin, & in multis ægris observavimus, profusionem alvi juvisse multum & veluti pleuritidem solvisse quum fere nil sectio venæ contulisset. Hic duo tria consideranda sunt; an morbus prior per se malus sit, deinde an pleuritis ex se causa esse alvi floris esse possit: Tertio, cur fluor non absolute malus. In aphorismo præsentis constat de morbi magnitudine, nam nomen, *ἐχόμενος*, ut hic docet Galen. & Comm. in Aphor. 26. & 34. lib. 4. significat eo morbum progressum ut ægri potens sit, quod per se malum est: Ideo si fluor succedat, malum ut signum & causa, ut signum quia inflammationem adeo crevisse significat ut aut ventriculum, aut hepar aut utrumque in contagionem trahat, ut docet Galenus in Commentario Aphorif. Nam (ut de secundo scopo dicatur) quum alvus profunditur per compassionem, ut sic dicam, hepar afficitur ut non trahat alimentum, nec si trahat, in sanguinem convertat, aut ventriculus, ut cibos corrumpat. Sed non omnis pleuritis hoc facit, sed quæ mala est, quæ increvit plurimum. Præter has Galeni rationes quibus alvi fluor pleuritidi contingit una est valdeque probabilis Com. in part. 39. sect. 2. lib. 6. Epid. Quum videlicet a pure contento in thorace aut membranis sanies ichorque manat qui ferit intestina & fluorem proritat. Aliter 1. de morbis ait in purulentis turbari alvum. Turbatur a phlegmate a capite allabente. Unde anno 1573. pleuritides plerasque vidimus funestas quæ & vomitiones perpetuas afferrent, & summam virium imbecillitatem parerent, quod inflammationis vis ad partes nobiles præsertim cor & ventriculum perveniret. Et hoc plerisque obscurum est: putantque complicatum esse morbum, quum illa sint tantum *ἐπιγινόμενα*, ratione morbi aucti & peioris redditi. Itaque fluor non absolute malus. Nam ut malus sit, morbum magnum statuimus, ægro superiorem, per sympathiam & ventriculum & hepar lædentem; sed si statuatur mediocris pleuritis, cujus æger potens sit, an non fluor alvi malus? Nequaquam; fieri enim potest ut ratione evacuatae materiæ morbificæ (de antecedente loquemur potius) præsertim signis coctionis apparentibus, exoneret naturam & propterea possit, quod annotat Galen. Com. in Aphor. 16. lib. 6. Et nos sæpe pleuritidis salutare alvi fluore supervenisse testamur. Ergo in utraque pleuritide alvi fluor est *ἐπιγινόμενος*, & in una salutaris, in altera pestiferus, ut causa & signum. Ut strictius usurpato



nomine τὸ ἐπιγινόμενον, necessario malum significet, nempe quod sit confectarium & consequens morbi statum deterio- rem. Sed latius eodem sumto, morbo mansuetiore reddito, natura- que contra vim morbi erecta, bonum significare potest. Quoties enim febrium ratione incrementum & factarum deteriorum & dysenterias, & alia id genus supervenire videmus, quæ tametsi nos statim terrent, felici tamen successu & eventu nos exhilarant & solantur? Ambiguum itaque verbi ἐπιγίνεσθαι, est τὸ σηµαινόμενον, quod diligenter annotari debet ne falsa imagine decipiamur. Ad extremum autem unum observari debere monebimus ne frustra & temere ea quæ in febres incidunt ἐπιγινόμενα dicamus, propterea- que signi vim habere judicemus. Nam ἐπιγινόμενα oportet adesse ratione morbi; non externa aliqua occasione, ut ante dictum est, & quasi adhæsum habere cum re est necesse: puta si externo errore in pleuritici fluor incidat, non est hic fluor numero τῆς ἐπιγεννημάτων accensendus, quia ut ait Gal. Com. in Aphor. 16. lib. 6. σωῆσθαι λέγῃ κατὰ τι τὸ σηµεῖον τῶν δηλωµένων πρὸς αὐτὸ. Necesse est id quod significat aliqua ratione copulari, conjungi & annecti rei significatæ: idest, analogiam inter se habere debent & quamdam relationem, quia signum non potest id significare cujus signum non est. Leonicens illa verba Græca nunc adducta, inepte & sine sensu interpretatur, præsertim in Simonis Colinaei exemplaribus. Præterea verbi τῆς ἐπιγίνεσθαι vis manifestius potest intelligi ex Com. in partic. 47. lib. 2. Progn. ubi explicat quid significant sternutamenta, coryzæ morbis, aut προγινόμενα, aut ἐπιγινόμενα. Et Aphorif. penultimo lib. 6. αἱ μύξαι ἐπιγίνονται, & 2. de morbis, τὸ φλέγμα ἐπιγίνεται ἐν διπλοῇ, pro ἐγγίνεται. Sed Περὶ ἐπιγινόμενων hæc dicta sufficiant.

**ΕΠΙΔΙΔΟΝΑΙ** apud Hippocratem in libris de Diata acutorum, adjectionem cibi facere significat. Item quum ad sanos refertur significat ad primum bonitatis statum aliquid adjicere, ut quum Aphor. 3. lib. 1. Aphorism. corpus athletarum, εἰς τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι scribit. Sed ejus verbi elegans est significatio quum absolute sumitur, ut quum Aphor. 31. lib. 2. vocat τὸ σῶμα ἐπιδιδόναι, ἢ μὴ ἐπιδιδόναι. Corpus non proficere, non aliquid emolumenti a cibo sumto capere, ac si dicat: Nihil sanitatis adjici. Et Com. in Aphor. 31. lib. 1. Galenus utitur ἐς εὐτροφίαν ἐπιδιδόναι, ἢ μὴ ἐπιδιδόναι, non alendo proficere corpus, nec ad molem, nec ad vires, ut quidam interpretantur. Idemque videtur esse σῶμα ἐπιδιδόναι, & σῶμα ἰσχύειν. Sed Galenus ea distingui eleganter, & apposite scribit, ut ἰσχύειν, ad facultatem corpus nostrum regentem referatur: ἐπιδιδόναι autem ad propriam corporis affectionem: Et ἰσχύειν ad Vires, ἐπιδιδόναι ad corpus, idest, ejus molem referetur. Aliquando enim corpus non alitur, nec hilum quidem proficit ob infirmitatem facultatis corpus nutrientis: Aliquando ob pravorum humorum congeriem in corpore factam, facultate alioqui valente. Illud ad facultatem proprie refertur, in quo proprietas verbi ἰσχύειν versabitur: Hoc autem ad corpus, in quo proprietas verbi ἐπιδιδόναι apparebit. Quamquam dicat quis istam distinctionem parum probabilem videri quia dictum est, corpus alias non augeri & proficere præ facultatis corpus moderantis



defantis infirmitate: alias ob vitium humorum, ac si non concurrant hæc, vitium humorum, & infirmitas. Nam ubi cacochymia, aut pravorum humorum copia, ibi vires imbecillas esse necesse est: quum sanitas in succorum moderatione ac bonitate consistat: ubi succus laudabilis, ibi virtus valida. Nil ergo interest, si dicatur non proficere corpus, vel ob facultatis infirmitatem, vel pravorum succorum exuberantiam. Nos autem dicimus aliter paullo rem habere. Nec enim si vires debiles sunt, propterea pravi sunt humores: namque ubi pravi humores scatent, ibi verisimile sit vires non constare. Sed hoc revocaret nos in disputationem illam gravem atque arduam de multitudine a Gal. contra eos institutam qui sanitatem in ποιᾶ κράσει non constituerent, sed metirentur, vel ex probò colore, caractere, & venarum turgescencia, aut horum contrariis. Quod absurdum est. Sed ut obiter dicam, sciendum in cacochymia vires etiamnum valere posse, modo ne sit perfecta corruptio, aut omnium humorum æqualis labes. Vix enim tunc virium robur constaret. Quod ne quis a vero alienum credat, audiat Galenum Com. in Aphor. 17. lib. 1. Si cum humorum penuria, aut eorum corruptione, ait, (Græci διαφθοράν vocant) virium robur stet, tunc sæpe, ac multum cibi exhibebis. Novit itaque integras vires esse posse & μετὰ υδείας, & μετὰ διαφθορᾶς χυμῶν, quod notandum. Hæc autem per comparisonem intelligi debent, & καὶ ἥττον ἢ μᾶλλον. Alioqui numerosa errorum ilias glisceret atque hinc nasceretur.

**ΕΠΙΦΥΣΙΣ**, ὑπὸ τῆ ἐπιφύεσθαι, adolescere, adlescere, adjungi apponi- que, significat apud Græcos pro unione ossis cum altero osse, quod natura sui oblita os brevius machinata, adjectione alterius producat. Sed apud Hippoc. part. 48. lib. 3. Epid. sectio. 3. tuberculum, protuberantiam tuberosam, ficum quamdam significat. Idem enim synonymo ἢ ἐπίφυσιν, τὸ σῦκον vocat: σῦκον autem seu σύκωσις apud Paullum ad oculorum morbos refertur. Ne quis ficum, seu ficationem in solo ano contingere arbitretur. Vide nomen σύκωσις apud Gorraeum. Et Hippocrates non absolute ἐπίφυσιν dixit, sed ἐπίφυσιν ἢ βλεφάρων, ἔξωθεν, ἔσωθεν, intus, forisque palpebras exasperantem, ut ad oculum referatur. Nomen ergo Epiphyseos, aliter σῦκον, dicitur, alio nomine apud Gal. in Com. ἐπανάσσις ὀχθώδης. Quid autem ὀχθῶσις significet Vide Gorraeum in litera, O. Ceterum illa ἐπίφυσιν ἢ βλεφάρων, fit a crassiore lentioreque humoris parte qui in cerebro per constitutionem humidam generatus est. Nam aquosa pars ophthalmiam humidam facit, Hippocratis eo in loco sententia, crassior ac glutinosior ficationem in oculis. Vide Gal. in supra scripto Commentario. Credibile autem ἢ ἐπίφυσιν eminentiam significare in palpebrarum præsertim extremitatibus. Quod & propositio, ὅτι, designare videtur.

**ΕΥΧΡΟΙΑ**, bonitas coloris, bona coloratio, Ciceroni in libris De Oratore, coloris suavitas. Quod etsi parum prodesse videatur, tamen magni momenti est, quo in sensu εὐχροία apud Medicos sumatur. Est enim ubi in bonam partem, est ubi in malam sumatur. Nam ægros be-



ne coloratos dicimus, & male coloratos, quum in iis bonitas coloris in bonis ducenda sit, in iis contra. Item & peripneumonicos εὐχροίαν habere dicimus, & purulentos, & melancholicos. Sed an id laudandum sit, porro videre consilium est. Coloris bonitas ex bene moratis humoribus & temperatis confurgit; unde & sexto Epid. section. 4. part. 29. Consentaneum est, ut est alimentum, idest, humores, talem quoque corporis esse colorationem, quod amplius explicuimus in dictione, περιδιδόν ἡμέλαν. Sed quemadmodum εὐξία in bonis ducitur, quatenus τῇ καχεξίῃ opponitur, nonnumquam tamen, quid absolute bonum non dicitur, ut quum ad habitum athletarum bonum quidem & laudabilem, sed fugacem & lubricum refertur: Ita & εὐχροία, quum opponitur τῇ δυσχρίῃ (ut sic loquar) in bonis ponitur, tamen saepe aliquid κατακρησινὸν significat. Exempli gratia rei hujus demonstrationem ex Hippocratis monumentis desumemus. Ille sectione secunda lib. 6. Epid. partic. decima sexta, 17. & 18. quaerit notas quibus dignoscamus, an morbus coctus, an crudus: si coctus, an materia supersit, an excreta sit. Si supersit, an abscessum factura sit, an non: Et si abscessum sit molitura, unde & quo. Ergo signum abscessus futuri, & nondum sublatis morbi est quum venae temporum non quiescunt, idest, si latius distentae sint; item si κλώρασμα λαμπρόν non adsit, si tussis, abscessus spes est; particul. 17. illius sectionis. Per κλώρασμα λαμπρόν intelligit Sabinus colorem vividum, genuinum & naturalem restitutum, & ita vocatur politica loquendi forma, ac si dicas, Viridis color. Galenus vocat χλωμα τὸ κατὰ φύσιν. Sic suavitas coloris in facie eluciscentis restitutae sanitatis indicium est. Deinde Hippocrates subjungit: Illi, quibus abscessus futurus, ita se habent ut valde rubeant, praesertim si naturaliter sint λευκοχλωρότεροι, si albicantiores sint colore: Idest, quemadmodum viriditas coloris nihil reliquiarum morbificarum supprimi superesseque significat, & ideo omnem abscessus occasionem praeripi; ita si foret abscessus, non ista adesset εὐχροία, sed genae rubentiores essent, praesertim si per superiora futurus esset abscessus (addit Galenus) & si qui aegrotant sint albicantiores: quia si nigro essent colore, non ita extrinseca causa colorem immutaret, ac quum albicant. In albo enim corpore facile quidvis extrinsecus colorans apparet. Nunc quaerendum an color εἰσέρυθρος non bonus sit, idest quum facies rubore suffusa est. Nam sub principium lib. 2. de morbis εὐχροίαν quamdam Hippocr. agnoscit secundum quid, ut quum quis solitus est catarrhis in nares & oculos teneri, & materia sub cutim decurrat distendens tumefaciensque & quamdam coloris bonitatem inducens: quae certe suspecta est. Quod autem τὸ εἰσέρυθρον, idem quod εὐχροία significet, ex Hippocrate manifestum est. Ille in Coacis adversariis animadvertit εὐχροίαν in iis qui ab inflammatione laborant, aut quibus alio simili modo affecti sunt pulmones, Verba sunt: Quibus in febre continua lateris dolor est, si alvus feratur serosis excrementis, levantur, sin fastidium succedat & sudores μετ' εὐχροίας, accedente cardiogmo modo peripleumonico intereunt. Illic εὐχροίαν dicit, quod & in Coacis, & in Prognosticis part. 60. lib. 2. dixit εἰσέρυθμα γνάθες ἔχειν, vel γνάθες εἰσέρυθμαι, vel alias passim γνάθες εἰσέρυθρες ἔχειν. Nam purulentis rubent

genae



genæ duabus de causis & propter tussiculam ; & ob calorem in pulmone conceptum : Quod explicavit Hippoc. 7. Epid. de Polycratis uxore purulenta cui genæ rubebant ; nec non tenuem vaporem qui effertur e materia in pulmones delapsa quæ illic incalescit : Galeno teste Comm. in part. 60. lib. 2. Progn. Inter cetera locus est memorabilis, & cujus explicatio iis quæ a nobis dicuntur est plurimum luminis allatura, partic. 14. sect. 2. lib. 2. Prorrhet. *προσωπεύχρεια ἢ τὸ λίαν σκυθρωπὸν, πονηρὸν*. Coloris bonitas, & mæstum subtristeque valde, malum. Ubi *εὐχρεια* pro *ὀξέρυθρον* sumit Galenus in Com. Porro *ὀξέρυθροι* ob calorem aliquem impense auctum similes sunt *δύσρροι*, ait Galenus. Itaque Hippocrates conjungit hæc, *εὐχρεια ἢ σκυθρωπὸν*, ut *σκυθρωπότης*, idest, rigiditas in fronte, mæstitia, torvitas aspectus declaret istam *εὐχρεια* non esse absolute bonam, sed esse argumentum futuri affectus melancholici. Sic facies est bene colorata & *δανθής*, ut ait Galenus, sed tantum secundum quid. Quod autem ista *εὐχρεια* malum sit argumento est, quoniam ii quibus ita rubore facies suffunditur sæpe melancholici fiant ex Hippo. 2. Epid. ut Gal. Com. in part. 14. lib. 2. Prorrh. annotat: Et plenius demonstrat idem auctor cap. 7. lib. 3. loco male aff. ex sententia Hippoc. Si *σκυθρωπότης* cum *δύσρρεια* conjuncta sit absolute melancholicam affectionem per adustionem in cerebro foveri signum est. Sed si utrumque in morbo acuto consideretur, & tertium accedat nempe frontis contractio, quam Hippo. *ξυαγωγὴν* vocat, phreniticum aliquod semen in cerebro alitur ait Hippo. in Coacis. Item in iisdem locis observo *εὐχρεια*, cum sudorum eruptione, præsertim absente febre significare duorum alterum, aut vetus stercus subesse, aut pravum victum. Itaque in purulentis *εὐχρεια* esse potest, in peripneumoniacis, in iis quibus futuræ sunt parotides, in iis quibus hæmorrhagia futura est, in iis quibus in cerebro per phlogosin quamdam melancholica affectio alitur, Com. in par. 14. lib. 2. Prorrh. Item in iis quibus inflammatum cerebrum est, in quibus quoque ruborem oculorum animadvertit Hippoc. Aphor. 3. lib. 7. Aphorismorum. Item in accessionibus febrium præsertim quum vigor est ista *εὐχρεια* apparet. An bona? Nequaquam. Sic itaque distinctione opus est. Ergo in ægris bonitas coloris bonum signum est, & malum diversa ratione. Ut in morbis non collabi habitum, & characterem faciei parum immutari & colorem, malum est, quia longum fere morbum significat Aphor. 28. lib. 2. Sed quum morbi tempora exacta sunt, nec abscessus futurus est, excretio facta est humoris, coloris suavitas in bonis ducenda, quod pristinae sanitati corpus reddi arguat. Quod ergo de athletarum *δύσρρεια* dicitur, idem *πρὸς δύσρρειαν* dici potest. Ex actionum enim bonitate & humorum temperatione, ut Hippocrates lib. de vetere med. docet, æstimanda est sanitas. Est enim posita *ὡς ποιῶν κρᾶσι*, ut docet Gal. lib. de multitudine contrarios disputans qui miris laudibus *ἐξ ἁδαντικῶν* efferentes ex coloris bonitate, vasorum amplitudine, mole corporis & nervis sanitatem metiebantur. Quam sanitatem exercitatorum Cicero depingit in libris de Oratore: Athletæ, ait, quum omni vitio careant non sunt contenti quasi bona valetudine, sed vires, lacertos, & sanguinem quærunt, quamdam etiam suavitatem co-

loris.



„loris. Horum vitiosa abundantia est. Itaque quum bene colorata est facies, eam non statim laudaveris.

**ΕΦΟΔΟΣ** ab impetu insultuque violento latronum ad dies criticos & morborum acutorum orgasmos ( in quibus κείσεως vis maxime eluce-  
 scit ) translatum traductumque est. Sed ne hac tantum in significatione ac-  
 cipi quis putet, possunt & alia significationes ab Hippocrate repeti. Libro  
 „ 6. Epid. sect. 5. aphorismo 2. ita scripsit, ἀνδρείσκει ἡ φύσις ἐαυτῇ τὰς ἐφόδους,  
 „ ἐκ ἐκ διανοίας. τὰ μὲν οἷον τὸ σκαρδαμύσκειν, τὰ δὲ ἢ γλῶσσα ὑπερέει. ἢ ὅσα ἄλλα  
 „ ποιεῖται. Quæ sic interpretor, Natura & vias & inclinationes seu impe-  
 tus sibi nacta est; non ullo consilio. Alia quidem connivere, idest, actio  
 illa connivendi, alia vero lingua, idest loquendi sensusque aperiendi actio  
 declarat & subministrat. Atque ita in aliis. Designat autem illo aphorismo  
 vim naturæ, quæ tametsi a nullo edocta a se hoc habet ut cuique infe-  
 verit indideritque vim qua ad ἐνέργειαν quisque videatur comparatus. Illud  
 „ est quod Tullius scripsit in Miloniana: Quisque nostrum hausit, expref-  
 „ sitque a natura nescio quid ut ad hoc natus & institutus videatur,  
 „ quum tamen nulla disciplina præcesserit. Quam consilii facultatisque vim  
 Thucydides in Themistocle notavit, quum propria vi & intelligentia ante-  
 cessiones progressionisque rerum eum animadvertere diceret, ut in Com. no-  
 tavit Galenus. Τὰς Εφόδους, Galenus significare vult ἢ τὰς ὁδούς ἢ τὰς ὁρμάς πρὸς τὰς  
 ἐνέργειας: vias impetusve & inclinationes ad agendum. Τὰς ἐφόδους, male vertit,  
 itinera: alius male vertit, aggressiones: Etsi enim nomen ἐφόδος utrumque  
 significet, hoc tamen loco, aut utrumque simul significat, aut præter hæc  
 aliud quippiam. Item Galenus Comm. in Aphor. 54. lib. 7. citans Hippo-  
 „ cratis locum ex Epid. lib. 6. ait: Natura materiæ τὰς ὁδούς reperit si valida  
 „ sit, etsi illæ crassæ sint quum etiam per ossa abscessus faciat. Locus notan-  
 dus. Quod nomen ἐφόδος viam iterque designet & Galenus in Com. expli-  
 cat, & apud Hippocratem lib. περὶ τέχνης ita legitur, δι' ὧν ἐφόδοι δέδονται.  
 Per quæ via datur. Quamquam in pluribus codicibus pro ἐφόδοι, legitur  
 ἐξόδοι. Sed exempli gratia quum quis oculis nictat, rationem nictandi non  
 edoctus est, hoc dicitur Naturæ ἐφόδος. Item quum inflectit incurvatque bra-  
 chium nesciens an ab hoc musculo an ab illo ea actio pendeat, naturæ est ἐφ-  
 όδος. Præsertim vero naturæ instinctus in pueris recens natis apparet, qui &  
 plorant & ridere videntur, multaque alia: quod in lib. de septim. partu ele-  
 ganter explicat Hippoc. sub finem, aitque hoc fieri ob φρόνημα ἴδιον, idest,  
 peculiarem in puero sapientiam, ut Galenus in Com. explicuit: an talis ἐφόδος  
 Latine aut iter, aut via, aut aggressio, vertetur? Itaque Grammaticum ni-  
 mium agunt Hippocratis Interpretes. Quamquam non nego ἐφόδον dici posse  
 quum sursum, aut deorsum, aut hac illac natura quippiam depellit. Quum  
 utitur verbo, Connivere, declarat vim & inclinationem naturæ in agendo,  
 etiam dum alii operi sumus intenti. Connivemus enim aliam in rem incum-  
 bentes. Quum linguæ meminit, explicat vim naturæ in usu tantulæ rei  
 quum exprimenda animi nostri sunt sensa. Quis enim docuit puellum ut lin-  
 guam moveret ad mentis argutas agitationes detegendas & enucleandas? Item  
 quum



quum dixit, ἡ ὅσα ἄλλα ποιάυται. Galenus vult explicari actiones has quæ ex voluntatis nostræ arbitrio pendent, *προαιρετικὰς* vocant. Quum respiramus, aut spiritum cohibemus, id quidem a voluntate pendet, & non nomine τῆς ἐφόδου continetur quatenus *προαίρεσιν*, aut *προαιρετικῶς* factum. Quum nobis dormientibus feriantibusque ac ligatis sensibus, & actionibus prohæreticis cessantibus, movetur thorax, ista actio, ἐνέργεια, an a voluntate pendeat, an ὁρμὴ dicatur, an *προαίρεσις*, sive ἐνέργεια *προαιρετικῶς* facta? Εἴφοδος est, ut & connivere. Nam connivemus minime cogitantes quod necessitas ad id naturam invitet, nequeuntibus nobis tamdiu oculos immotos retinere. Itaque & dormiendo respirare, & connivere eodem referentur, & εἴφοδοι dicentur. Et quemadmodum apud Galenum, *Connivere*, inclinatio, motus, & impetus quidam naturalis est necessitatis vi, ita & respirare in somnis. Nec ad *προαιρετικὰς κινήσεις* revocabuntur. Unde contendunt quidam Neoterici, & non abs re aliud esse fieri κατ' ὁρμὴν ἢ κατὰ προαίρεσιν. Nam respiratio libera, aut ejusdem cohibitio nobis vigilibus fit κατὰ προαίρεσιν. Eadem non ita, quum dormimus, sed κατ' ὁρμὴν, ita nimirum natura coacta viam sibi quærente, idest, suam εἴφοδον, suum impetum, inclinationem occultam. Nec obest quod aliquando dixerit nihil interesse si quid κατ' ὁρμὴν ἢ κατὰ προαίρεσιν fieri dicatur. Illud enim obiter dicit ne cursus orationis retardetur, neve nimium de verbis laborare dicatur. Et locus est apud Gal. Comm. in Aphor. 15. lib. 4. Ubi κατ' ὁρμὴν vere κατὰ προαίρεσιν κίνησιν ἢ ἐνέργειαν (quamquam in Græco legitur ἐνέργεια, & interpretes nomen κίνησιν, reponi debere asserunt, sed abs re meo judicio) significat: Ait enim: Somnus quietem affert actionum musculorum quæ actiones fiunt κατ' ὁρμὴν, idest κατὰ προαίρεσιν. Nam respiramus: sed actio illa κατ' ὁρμὴν fit, proprie si loquamur. Locus autem quo Galenus nil interesse putat, an quippiam dicatur fieri, aut κατ' ὁρμὴν, aut κατὰ προαίρεσιν, aut κατὰ βέλησιν, scriptus est Com. in particul. 6. lib. 2. Prognost. Item part. 4. lib. 3. Epid. sect. 1. Huc pertinet locus de Tussi apud Hippocratem particul. 3. lib. 2. Prognost. ubi scribit, ὁπόσοις ἀπὸ τῆς ἥπατος οἱ ὑδρωπες γίνονται βήχες ἢ θυμός ἐστι. Quibus ab Hepatē natus hydrops his tussis adest, & tussendi cupiditas. Laurentianus interpres omisit nomen βήχες, & male. Aliud enim tussis est, aliud tussendi cupiditas, Græcis θυμός. θυμόν autem προθυμίαν Galenus interpretatur, propensionem, desiderium, voluntatem tussendi, sed tamen ob pressum diaphragmatis a tumore æger non audet tussire, quia videt inanem irritumque istum fore conatum. Refudat enim ab Hepate ichor qui istum θυμόν, idest tussendi desiderium affert ut Gal. in Comm. docet. Itaque quum Hippocrates dixit βήχες, volunt intelligi ὁρμὴν, εἴφοδον, naturalem instigationem, quum videlicet nobis minime cogitantibus oboritur tussis. Nam ut ait Galenus in illo loco: Natura per se tussim infert ad expediendos infarctus pulmonum, quamquam ipsi ne tussire quidem cogitemus. Et nomen βήξ, motum, κατ' ὁρμὴν significabit: Nomen θυμός, motum κατὰ προαίρεσιν. Nam in Comm. Galenus docet istum θυμόν ἢ προθυμίαν, esse quum irritamur incitamurque ad tussendum, sed quum primum tussire incepimus, statim cohibemus, quantum in nobis est, quia frustra nos tussire jam cognoscamus, nil commemorable extundentes; & propterea nobis ἐργῶδες est, ut loquitur Gal. Quatenus itaque

Locus

Galenus  
excusatus.

Error

Interpres  
tis.



itaque cohibemus, & cohibere annitimur, eatenus προαιρετικόν hoc esse dicetur. Sed hæc forte subtiliora sunt. Ut autem in vi nominis ἐφόδος explicanda operam nimiam non ponamus, afferemus locum unum ex Hippocrate, quo perspicue illud explicatur quod dixit Hippocrates: Natura invenit τὰς ἐφόδους. Hippocrates sub finem lib. de Arte, comparat Naturam cum Arte, docetque naturam artis peritis indicare quæ agenda sunt. Et quum multa sint occulta artificibus invenit Ἀποείας συνεργάς, auxiliares facultates, compendiosas facultates, quibus ad latentes res aditus fiat. Et quod arti tribuitur, illud a natura est. Nam & vocis tarditas, & claritas, & infinita pene quibus occulta detegimus a natura suppeditantur. Et quum acres halitus per poros, aut sudores promovet, illud est habere suam ἐφοδόν. Itaque illo loco ἐφοδος illa lib. 6. Epid. occulte subindicata abunde explicatur. Proprie autem ἐφοδος est in morborum Crisibus, aggressio, insultus, impetus, μεταβολὴ ὁξύρροπος. Nam in omni actione naturæ debet esse φυσικὴ ἀλλοίωσις, ut impressio fiat formæ: Et præparata materia in tempore, in articulo, & puncto quodam indivisibili excerni incipit quum perfectus pepasmus est. Illud punctum in quo incitatio & mutatio repentina fit, ἐφοδος proprie dicitur. Debet enim fieri repente, ἀθρόως, non βραδέως, non κατὰ βραχύ. Ista enim ἐφοδος ἢ μεταβολὴ ὁξεία κείσως causa est. At vero apud Hippocr. lib. 3. de Diæta, & lib. de alimento legitur nomen πειρόδου ἀντὶ τῆς ἐφόδου, ἢ ὀρμῆς: ut quum dicit lactis & nutrimenti circuitus esse multos, idest, ῥοπάς.

## T O. H.

**H** MIPPOΠΟΣ κείσις, ἢ ἡμίρροπος κειθῆναι, apud Galenum leguntur, Com. in Aphor. 23. lib. 2. Aphor. Interpres vertit: *Crisis imperfecta: & imperfecte judicatum esse*: Ad sensum quidem quadrat versio, sed vox illa ἡμίρροπος aliam habet proprietatem & ἐνέργειαν quæ non satis latino idiomate potest explicari. Nam quum κείσις, ex locis infinitis fit ἐφοδος, quædam naturæ & μεταβολὴ ὁξύρροπος, καὶ ῥοπή ἢ εἰς τὸ ἄμεινον, ἢ εἰς τὸ χεῖρον, quum perfecta est ῥοπή, idest insultus, impetus, ἐφοδος, tunc perfecta crisis, perfectus motus, incitatio ac impetus naturæ in dirimenda morbi controversia, aut in hanc aut illam partem. Sic κείσις τελεία opponitur κείσις ἡμίρροπος. Ac si dicas Crisin media ex parte Natura tentatam, Crisin semi-motam, quod est verbum politicum: media ex parte impetum incitationemque factam esse. Unde eo in Comm. Gal. loquens de sexto die, & aliis iudicibus diebus, in quibus κείσις sunt ἡμίρροποι, scribit: Quæcumque crises media tantum ex parte promotæ sunt, iis sequentium dierum unus finem addit. Quod ex historia Metonis patet part. 24. sect. 3. lib. 1. Epid. cui die quinto cum iudicatus esset, morbo alioqui calamitoso existente, post crisin ἡμίρροπον sanguis e naribus satis diu profluxit. Hujus quoque rei fidem facit virgo Larissæa part. 83. sect. 3. lib. 3. Epid. quæ quum sexto die iudicata esset, & crisis malefida esset, periculum quod illa crisis creare poterat, depulit mensium eruptio a natura procurata. Et lib. 2. Epid. loquens de abscessibus opponit id quod sit ἀθρόως, ei quod sit ἡμίρροπως. Fortassis etiam ἡμίρροπον κρίσιν, dicere possu-



possumus quum Hippocrates dicit aliquid esse, ἀνάξιον τῆ πειβολῆς, ut in acuta febre eaque magna, parotis est, κείσιν ἢ ἡ κείσιν ἀνάξιον τῆ πειβολῆς. Non est enim condigna, & effatu digna excretio.

## T O. I.

**Ι**ΚΤΕΡΙΩΔΕΣ, auruginosi, ictericio colore infecti, de quibus a Gorraeo abunde dictum est, unum tantum ad verba Gorraei addemus, in quo imminutus esse videtur. Nam quum icterum ab hepate natum explicat, ait eum non a sola obstructione originem trahere, sed a calida siccaque ipsius visceris intemperie. Galenus quatuor causas assignat, tres quidem in Com. in Aphor. 62. lib. 4. Inflammationem hepatis, obstructionem & scirrhum: quod idem adstruit Com. in part. 5. sect. 1. lib. 3. Epid. Quarta tam his causam adjungit mutationem proprii temperamenti ipsius hepatis, unde sequitur illius visceris κακοπραγία ἀνυόγκη, ut scribit cap. 8. lib. 5. de loc. aff. Ita enim affecto hepate coloribus ineffabilibus cutis inficitur. Quod animadvertant medici ne eo auruginoso colore inspecto ad solemnia sua remedia temere festinent. Nunc autem de ictericis maxime sermo est propter aphorismum Hippocratis ultimum lib. 5. Aphorismorum quum scribit, „οἱ ἰκτεριώδεις ἔπαιντι πνέματόδεις εἰσὶ“, icterici non valde flatuosi sunt. Quod an verum sit, videndum. Atque duo ponenda, unde flatus, & in quibus flatus, posterius quid ictericorum nomine comprehendat. Flatus autem halitus quidam est excitatus ab imbecillo calore in materia vel humida, vel pituitosa. Sic calor causa est efficiens, non quivis, sed imbecillus. Quod ex eo Galenus colligit cap. 2. lib. 3. de causis sympt. quod quemadmodum in magno mundo flatus non excitantur aut extrema hieme rigente, aut ferventissima aestate, sed dum calor & frigus mediocria sunt, ita quoque & in corporibus. Materiam flatus crassiores constituit Hippocratis interpretes Gal. in Aphor. 70. lib. 4. dum explicat quomodo caput iis doleat qui grumosas & confusas urinas excernunt. Quod autem Galen. in Com. Aphor. ultimum lib. 5. dicat flatum aut ob abundantiam pituitae generari, aut ob imbecillitatem partium ad ventrem attinentium, hic duplicem materiam statuit, unam crassam, alteram humidam & minus crassam: ut quum imbecillior est in ventriculo calor magna assumptorum pars πνέματαιται. Nunc autem per ictericos, biliosos homines intelligit, non quod biliosi proprie icterici sint, sed quod icterici fiant magna ex parte bilioso praediti temperamento. Quum itaque flatus aut ob copiam pituitosi humoris surgant, aut imbecillitatem partium ad ventrem attinentium: neutra ratione icterici flatuosi erunt. Priore modo quod biliosum & pituitosum temperamentum pugnet: at icterici biliosi sunt: Posteriore modo quod raro in ictericis imbecillitatem partium ventris reperiatur, ait Galenus. Sed posterior ratio minime probabilis videtur. Si icterus fit aut obstructione, aut inflammatione, aut scirrho, aut mutata temperie hepatis, aut impenso calido ventre, ut in iis quos 6. Epid. sect. 4. θερμονόλους vocat Galen. aut intestinorum vitio, an tunc partium ad ventrem attinentium robur adest?

non



non hercules videtur. Et tamen hi proprie icterici dicuntur, ut ex Galeno arte edoctum est. Nam & quibus hepar obstructum, aut hepar inflammatum & intestina phlogosi tentata illos videmus flatibus abundare. Testantur melancholia hypochondriaca laborantes, in quibus primarum venarum a phlogosi obstructio est, cap. 7. lib. 3. de loc. aff. Et ab ipsa obstructione flatuum generatio. Præterea ictero maxime patent ii quibus calor multum acer est & biliosus, quos *θερμοχόλεις* vocari diximus Comm. in part. 25. sect. 4. lib. 6. Epid. Et tamen flatuosi maxime esse possunt: *θερμόκοιλοι* iracundi sunt, venosi ob venarum perspicuitatem consumpta carne, obnoxii melancholice flatuosæ: Item & sicco hydropi ut plurimum: Nam & cibos male coquunt, sanguinem ob caloris acrimoniam corrumpunt, carnes frigidiores habent, omnia fere in nidorem convertunt, si dulcia sumant in flatum convertent, si acria salsaque corrumpent, per part. 24. sect. 5. lib. 6. Epid. an non eos, quum ejusmodi omnia patiantur, dices imbecilliores habere facultatem, & partes ad ventrem attinentes? Nam ut calor naturalis optimas actiones affert, & facultatibus partibusque robur addit; Ita calor ille multus, acer, mordax qui in illis biliosis reperitur actiones vitiat, partesque imbecillas reddit, ut Com. in par. illam 25. sect. 4. lib. 6. Epid. notat Galenus. Immo id temperamentum rejicit. Si itaque imbecillitas partium ad ventrem spectantium flatuum parens est, quia biliosi isti imbecillitate illa impediuntur, cos necesse est esse flatuosos. Itaque sive *ὑπεριώδεις* proprie sumantur, sive pro biliosis, tenuibus, macilentis qui a signo accidentali, quod nimirum inter ceteros ictero prehendantur, aut fere flavo colore cutim habeant tinctam, *ὑπεριώδεις* dicuntur: utroque modo flatuosi esse poterunt, non quod phlegmate abundant, sed quod imbecillas partes dictas habeant. Quamquam id neget Galenus. Sed sibi ipse satisfaciat. Nam rationum nostrarum vis a Galeno deprompta est. Potissima autem hæc ratio est quod isti calidi, biliosi, iracundi, venosi maxima ex parte in melanchol. hypochondriacam incidant, & in hydropem sicco, ut ratio & sensus fidem facit. Nisi dicamus *ὑπεριώδεις* proprie appellari non eos quibus acer nimium mordaxque calor est omnia corrumpens, tametsi uno in sensu biliosi dicantur, sed biliosos satis carnosos, quibus non tanta acrimonia caloris, qui ob suum nativum temperamentum facile ictero inficiantur. Vel dicemus ictericos biliosos haud valde flatuosos, præsertim ob pituitam, ob imbecillitatem quidem partium ventris flatuosos reddi posse, sed non ita facile. Nec enim necesse eos quibus calor acer multum, statim imbecilliores partes naturales habere, ut docuimus, sed tantum tempore imbecillitatem acquirere. Unde quod de tympanite, & melancholia Hypochondr. objectum est, respondendum hæc præsertim symptomata post longam adustionem, & ætate inclinante accidere: Ut de Damagora docet Galenus Comentar. in partic. 12. section. 3. lib. 6. Epidem. Porro locus est admodum memoria tenendus Com. in partic. 13. sect. 3. lib. 6. Epid. ubi loquens de iis quos *πτερυγῶδεις* vulgo dicunt, scribit ideo flatus in Alatis natura creatis excitari ac generari quod & facultas vitalis, & calor sit imbecillus. Sic alati sunt facti ob facultatis impotentiam, & ideo obnoxii flatui: qui flatus in ipsis est quoddam *συνάτιον*, Latine: Causa juvans & concurrens, quia naturalis ista constitutio *πτερυγῶδης*, ad pulmones vitiandos valet, & flatus



in iis natura nascens adjuvat quoque nativam istam diathesin ad eosdem pulmones vitiandos, quia ad ruptionem venarum in pulmonibus faciundam confert plurimum. Hipp. lib. de flatibus abunde docet quomodo flatu venarum rupturam adjuvet in pulmonibus ipsis: Immo humor sine flatu eas non rumpit. Verum contra ea quæ hic dicuntur ex sententia Gal. scriptum est cap. 6. lib. 2. de temp. ex una parte de toto corpore non esse judicandum.

**I**XΩΡ & ἰχώρ, Nomen quidem hoc a Gorraeo explicatum est ut significat tenuem aquosamque humiditatem, sive in corpore sit, sive extra corpus, ut quum ab ulcere emanat ichor, qui a Celso sanies, vel saniei species dicitur. Nam quum duplex in ulcere sit excrementum, unum utile, alterum inutile in omni ulcere, illud crudum & tenue quod manat ἰχώρ dicitur, ut explicat Gal. Com. in Aphor. 46. lib. 4. dum utriusque illius excrementi notas assignat. Ubi legitur dum mentio fit de malignis ulceribus, οἷς ἔλκεσι ἰχώρ, ὑπόρρευσσι. Quibus ulceribus liquores saniosi defluunt, melius, sanies verteretur: Ut intra corpus ἰχώρ tenuem substantiam aqueamque qua humores circumfluunt significet, & quæ proportionem sero lactis respondeat ut vult Gal. Com. in part. 38. sect. 2. lib. 6. Epid. Et subscribit Arist. 3. de Hist. Animal. qui ἰχώρα, vult esse vel sanguinem crudum, vel in serum versum. Sed de hoc paullo post. In ulcere autem, & extra corpus, sanies, & saniosa substantia dici poterit. Item quum alvus fluit biliosumque serum excernit, dicitur apud Hippoc. in Coacis κοιλίῃ διδόναι ὑδατόχολα πολλά. Ac si dicas biliosæ aquositates & acres quæ pleuritidem committebant. Et idem Hipp. lib. de arte scribit omne inconcretum (loquitur autem illo loco de ventriculis corporis, nomine ventriculi generalius sumto) & quod non coaluit, seu pellicula, seu carne tegatur, cavum est: Impletur dum sanum est, flatu, dum morbosum, ichore. Et lib. de corde ait, secto cordis sinistro ventriculo nil reperi præter ichorem. Nomen ichoris illic pro tenui substantia ac spirituosâ accipitur. Præter autem illam significationem a Gorraeo assignatam, ἰχώρ, ἰχώρ, ἢ αἷμα ἰχωροειδὲς κατ' ὄψιν significat & tenuem substantiam, & sanguinem venenosam aliqua & maligna facultate præditum ut explicat Com. in part. 38. lib. 6. Epid. sect. 2. Quod ut confirmet citat Hippocratem 2. Epid. Sub cute ichores creabantur, inclusi calescebant & pruritus excitabant, deinde pustulæ ambustis similes exsurgebant, &c. Item citat Platonem in Timæo, ut doceat gravissima ab ichoribus symptomata importari. Hippocrates itaque primum sicut & Plato in Timæo considerat, vel serum sanguinis per se, vel facta comparatione cum sero aliorum humorum. Rursus, quum dicimus serum sanguinis, vel de sanguine solo intelligimus, vel de complexo 4. humores. Serum sanguinis per se considerati ὑνός est, mite, mansuetum: omnium aliorum humorum serum, & puris serum comparatione cum sero sanguinis molestum est, & semper aliquid mali affert, quia recipit sui humoris naturam. Sed serum sanguinis complexi quatuor humores ambigit; Estque bonum aut malum pro dominatu alicujus humoris. Proinde Hippoc. illo adducto loco scribit: De sanguine ichoroide, quod in pavidis talis, & vigilantibus, sive bonus, sive malus (Quo loco admirandum Hippocratis inge-



nium sibi in subsidium memoriæ tantum id scribentis) Hic duas assignat notas; Pavorem, vigilias. Deinde dicit, Bonus, malus. Ac si dicat. Sanguis complexus quatuor humores in notis bonitatis aut malitiæ ambigit ac vacillat. Nam prout dominatur hic aut ille humor (quoniam raro adest ista æquabilitas quam natura postulare) ita varia symptomata elucent. Exempli gratia, si pituitosior est, & serum ejus (nam de sero mentio præsertim est) pallores adsunt, tamquam minus formidandum symptoma, eaque quæ εὐνδεῖαν, & benignitatem humoris designant. Unde, quod notandum est, ait, sero pituitoso, inest quidem torpor, non mordacitas nec malignitas, nisi pituita vitiosa sit, nimirum aut falsa, aut acida. Quo ex loco colligere est (sed hoc πᾶρεργον, utile tamen admodum ad cognoscendum) Arthritin, Ischiada cate-  
raque id genus, nec a pituita simplici, aut sero ejus esse, sed aut a sero pituitoso acido, aut falso, quod ad curationem magni momenti est. Nam pituita ejusque serum ex sententia Gal. paullo ante adducta indolentiam torporemque in partes inducit, nedum eos atroces dolores quibus immisericorditer qui articulari morbo sunt impliciti divexantur. Ergo (quod ante dictum est) serum sanguinis comparatum cum aliorum humorum & puris sero, blandum est & benignum. Nam & serum ichorque puris magnas alvi perturbationes affert, tenasmos, dysenterias, quod Empyicis contingit Com. in Aphor. 39. sect. 2. lib. 6. Epid. De bilioso sero loci pene infiniti sunt. Ut Aphor. 3. lib. 6. Initio. Dysentericorum quum ichores præsertim biliosi ab hepate ad ventrem confluunt, si ventriculum feriant ἀποστρίαν inferunt, si intestina gravissime ea afficiunt. Isti ichores & crudi & incocti dicuntur: crudi quum nondum a natura sunt temperati, non quod in alimoniam cedant. Incocti quod vix gratiam naturæ recipiant. Vide Com. in part. 44. lib. 2. de Diat. acut. Quo in loco nomen ἰχώρες male vertit Leonicens: Humores melius, serum biliosum, serositates (si nomen Latinis placet) tenues superfluitates. Item & 4. de Diata ἡ δόξιν, satis aperte docet generationem febrium ardentium quum venulæ arefactæ ichores ad sese attrahunt. Contra tamen ea quæ hic dicuntur facere videtur quod lib. 1. de morbis: quum de causis phrenitidis agit Hippocr. ait sanguinem oportere fieri serosum in Græco διαρῆν. Ergo, ut scribendi commentandique finis fiat, privato quodam nomine ἰχώρ ἢ αἷμα ἰχωροειδὲς malignum, furibundum, venenatumque, serum, & pepasmi expers significat, ut in pestilentibus constitutionibus contingit quas austrina constitutio πνιγώδης, & ventis carens advexit: tunc enim serum putrescit venenatumque redditur. Idem fere in fructuum abundantia contingit. Nam videre est iliadem morborum sporadicorum contagione alios inficientium, & multos e medio tollentium. Morborum numerum a sero maligno ortorum satis videre licuit hoc anno 1573. In quibus jactationes innumerae, pulsus calori per partes fuso non ἀνάλογος, pruritus, faucium exulcerationes, dolores capitis translato sero ac efferato implacabiles, in multis parotides funestæ: Quibus natura satis robusta, sudores eruperunt, superfuerunt, utpote morbi indole & natura in sero maligno consistente. Nam, quum fixa in humoribus præsertim crassioribus morbi causa, sudores ita solvendo non sunt. Sed hæc satis. Quod ad Aristot. opinionem paullo ante adductam (de qua dicturos non sumus pol-  
liciti



liciti) quod ichor sanguinem crudum aut in serum versum significet, Id minime verum, sed κατελκυστικῶς tantum. Nam ut lacti crudior pars quædam est quæ serum dicitur, ita & sanguini, & cuilibet humori Galeno Com. in part. 38. sect. 2. lib. 6. Epid. Non propterea tamen ἰχώρ sanguinem crudum designat. Quamquam quum aquosus magis sanguis est, natura proxime ad serum accedens, serosum sanguinem vocitamus, non tamen absolute serum. De ichore locus est nota dignus apud Hippocr. libro de hominis structura ubi dividit autumnum in duas partes, in priorē parte autumnī τῆς ἰχώρας dominari ait, in posteriore succum melancholicum. Et quum iste ichor dominatur, acidis, & adstringentibus alimentis locum esse dicit: Galenus vero cap. 9. lib. 6. Sanit. tuendæ, dolores Capitis maxime manare ait ex vapore ἰχώρων, a ventriculo in quem isti ἰχώρες in jejunio translati fuerant.

## TO. K.

**K**ΑΤΑΚΛΙΣΙΣ ἢ ἑρρίψις contrariam vim habere videntur apud Hippocr. Nam libro de humoribus quum æger nullam decubitus formam retinere potest, nec sedere, nec recumbere, nec quiescere, sed disjicitur, provolvitur, deciditque in pedes jactatque corpus, ἑρρίψις dicitur, & passio tantum est. Quum autem suo loco manet, quiescit, erigitque sese alacriter\*; actio quædam est quam ἐνέργειαν Galen. Comm. in part. 16. lib. 1. Prognost. vocat: Id autem decubitus appellatur, Græcis κατὰ κλίσιν ὑπὸ τῆς κατακλίνεσθαι, quod decumbere significat. Ut autem dum sese corpus movet, & legitime sese componit facultatis corpus moventis ἐνέργειαν declarat, ita quum quiescit nonnulla ejusdem actionis significatio apparet. Nam quies aut summam infirmitatem facultatis significat, ut quum ἐν τῷ πυρετῷ κοπῶδαι, corpus ne tantillum movetur nequeunte facultate aliquid efficere, & excitato dolore quum vel minimum movetur quis, aut facultatis vim aliquam, unde ἀνακαθίζεν ἢ κατακῆσθαι ἢ κατακλίνεσθαι, ἐνεργητικόν τι habent, ut ita dicam. Præterea est aliqua quies in qua omnium musculorum contentio fiat, Græcis ὁμοτονία dicitur, ut in milvis apparet qui in aere pendent. Unde inepte quidam confundunt ἑρρίφθαι ἢ κατακῆσθαι: Illud passio tantum est, hoc actio. Quæ enim ratio & analogia est avis in aere volantis, & ejusdem in terram decidentis dum telo trajecta est, aut gravi corpore decussa, eadem est τῆς ἑρρίψεως ἢ κατακλίσεως. Quum enim aves evolant præpetibus pennis actionis animalis vegetæ ac integræ illæsa facultate signum dant aliquod. Contra vero quum decidunt aere percussæ ictave casum facultatis significat: Illud habitus, hoc privationis rationem habet. Idem in agris contingit. Κατὰ κλίσιν designat & facultatis corpus moventis robur, & rationis judicii que integri signum exhibet: ἑρρίψις, quæ & κατὰ πτωσιν dici potest, depravationem decubitus, aut ejusdem privationem quamdam notat, unde & facultatis moventis imbecillitas casusve, & rationis labefactatio apparet, quum nulla veluti præeunte voluntate huc illuc jactati moventur. Et ideo τὰ σκέλεα διερρίμναι, in malis ponit Hippocrates part. 17. lib. 1. Prognost. Item τὰ σκέλεα διακεκαμμένα ἢ διαπεπλεγμένα, in malis ponuntur, & in Coacis vocat ἀνακεκλασμένα, Quum artus deducti sunt & modice contracti, quod resolu-

Quod  
Hippoc.  
in Pro-  
gnost. vo-  
cat  
ἐν μετε-  
ωρισμοῖ-  
σιν ἰλα-  
φρὸν εἶναι



tionem nervorum & indecoram compositionem significat. In ægris decubitus ratio magni ponderis est, quod ad prædicendum præsentendumque magnas habeat opportunitates. Hippocrates lib. de decenti ornatu de decubitu quidem agit quem ἀνάκλιση vocat, sed hoc nomen pro decumbendi loco non pro forma sumitur. Itaque Hippocr. lib. περὶ χυμῶν, quum artem medicam breviter perstringit, ait considerata esse τὰ σχήματα, illo nomine complectens omnem decubitus rationem, five ea e natura sit, five contra naturam. Et lib. περὶ ἄρ-  
θρων, hanc vocem usurpat quum docet quid afferat decubitus forma ad mor-  
borum (præsertim ubi de gibbositate, & repanditate disputatur) generationem aut augmentum. Nam & membri imbecillitas, & decubitus positusve partis ad incrementum morbi facit, quod in quam decumbimus partem, ea compri-  
matur, in eamque maxime partem præsertim si debilior sit, humores confluere solent. Sed hic duobus modis nomen σχήματος usurpatur. Tertia accedet significatio ex lib. de vetere medicina. Nam illic observat Hippocrates in cor-  
pore τὰ σχήματα, ut aliæ partes cavæ sint, aliæ non: & de aliis differentiis similiter. Verba Hippocratis sunt part. 17. lib. 3. de Articulis. προϋμβάλλεται  
,, ἐνίοισι σὺν νόσῳ ἢ τὰ σχήματα ἐφ' ὅποια αὐὶ ἐθιθέωσι πεκλίδαι, idest: Nonnullis  
,, una cum morbo figuræ decubitus in quas decumbere consueverint ægri, con-  
,, ferunt, suppl. ad morbos adaugendos. Porro decubitus observatur aut in  
ægris aut in sanis: In sanis rationem causæ habet, in ægris potius signi, potest  
etiam & causæ, ut nunc ex lib. de artic. docuimus. Voco autem rationem  
causæ, quod bonus decubitus & naturalis ad optime juvandam coctionem con-  
ferat, & ad vitandas catarrhi opportunitates. Puta, si quis supinus jaceat,  
etsi illi hoc in more sit (quod perpetuo spectari vult Hipp. in Prognost.) &  
decussatim manus capiti imponat, non est dubium quin in Ephialten propen-  
deat: Si paullum inflexus propensusque, idque pro voluntatis arbitrio obdor-  
miat, coctionis munus in ventriculo juvabit. At quærit Aristot. Probl. 3.  
lib. 6. cur inflexo corpore decubitus juvat: duas rationes reddit: Prior est,  
quod coctio in alvo magis promovetur, parte nimirum tali decubitu calefacta:  
Posterior, quod locus flatibus qui in corpore multi pullulant & surgunt, de-  
tur: Extento corpore enim nulla caverna adigitur qua flatu sese recipiat, eo-  
que nobis molestior esse solet. Item & Problem. 5. & 7. Quærit cur indor-  
miamus potius lateri dextro, accumbamus & innitamur potius lateri sinistro:  
quæ quæstio ab illo acute agitata, acutius solvitur. Eaque huc pertinet  
quoniam de sanorum decubitu agitur qui tantum rationem causæ habere debet:  
si vis, signi & rationem habeat. At in ægris magni interest qua figura quis  
obdormiat, aut diductis cruribus, an decussatis, an complicatis, an negligenter  
rejectis ac projectis, an supinus, an pronus, an molliter, an laboriose, an  
quiete placideque, an turbulente, jactabunde, & cum jectigatione. Quæ om-  
nia signi rationem habent, ut inde significatio fiat, aut doloris partis cujusdam,  
ut quum pronus in ventrem procumbit, aut delirii, ἄλως, infirmæque aut  
potius senescentis & inclinatæ facultatis, ut quum nudatis pedibus (febre non  
admodum vehemente, vis enim in eo magna ponenda est Galeno Com. in part.  
17. lib. 1. Prognost.) aut provoluto corpore, aut projectis artubus quis de-  
cumbit in lecto. Quæ omnia fuscè persecutus est Hippocrates. Ut ergo recte  
de-



decumbere, quod *κατακλίνεσθαι* dicitur ( hoc enim verbum *ἐνέργειαν* significat, vim nimirum ab alio prodeuntem ) *καὶ δυσχελεματίζεσθαι* a Galeno Com. in part. 17. lib. 1. Prognost. signum bonum in ægris, ita contrarium in malis censetur. Hippocrates primum optimam *κατάκλινιν* describit, in qua facultatis vim vult efflorescere ac elucere, & non ita vehementis morbi significationem dari, aut si morbus talis, non tamen corpus debilitatum succumbit. Optimum decubitum Galenus vult esse quum in latus alterutrum sine labore decumbi potest: Et hanc decubitus formam Mathematicorum more proponit, quæ sit obliqui index, canon & regula quam intueri sit necesse. Ejusmodi autem decubitus optimus ut signum: nam vim & robur corporis designat. Quum enim talis decubitus rotundam figuram efficiat, difficilius suo statu retinebitur, quam si plana esset. Quod si eam servet æger & tolerantiam suam & robur indicabit. Alia est decubitus forma quam Gal. in Com. in part. 16. lib. 1. Progn. vocat *ἀνάρθρωτον ὑπτίαν*: interpres vertit, Jacere erectius, sed male, debet enim Latine reddi, quum quis supinus & erectus decumbit, τὸ ὑπτιον enim supinum significat. Quatenus enim supinus tantum decubitus, est *ἐνδοιασδὲς*, id est, indifferens & ambiguus, sed quia erectio est aliqua, affinis est optimo decubitus. Alii decubitus non ita boni, ut *κατάκλινις ὑπτία*, *καὶ προπηγνῆς*, aut *προπετῆς*, id est, decubitus supinus, & præceps, propensus, proclivis, & deciduus. Item alius malus, quum in ventrem decumbit. Itaque quum suo decubitu manere non potest, provolvitur & in pedes a culcitra prolabitur, nudantur pedes, projiciuntur artus inæqualiter, proprie id omne *ἐρρίψις ἀπὸ τοῦ ῥίπτειν* dicitur: Si ergo hoc *ἐρρίψις* dicitur, quare dicit hoc totum *ἀλυσμόν* significare? an aliud est *ἐρρίψις*, seu *ῥιωτισμός*, & *άλυσμός*, quod si verum est, unum & idem seipsum significabit. Est ubi nomen *ἐρρίψις* ejusmodi projectionem, devolutionemque corporis significat quatenus ad inæquales motus & agitationes significatas prius refertur: Est ubi significet id ipsum quod causa est ejusmodi motuum & agitationum inconditarum. Quod autem causa est, dicetur aut summa imbecillitas facultatis corpus moderantis, aut ventriculi *κἀκωσις*, mala dispositio orificii ventriculi, aut totius ventriculi. Nam Galenus Comm. in Aphor. 56. lib. 7. aperte docet *ἀλύειν*, verbum significare anxietatem a qualitate humoris ventriculi orificium molestantis, ut non tam in capacitate humor contineatur, quam alvi ipsius parietibus adhæreat. Nam & *άλυσμός* id significat, & quæ causa *ἄλυσος*, eadem & *ἐρρίψεως* causa. Nil interest si hoc, si illud dicas. Hoc tantum monere superest *κατακλίνεσθαι* & *κατακλίνεσθαι*, pro eodem sumi: tamen τὸ *κατακλίνεσθαι*, habet plus *ἐνεργείας*, quam *κατακλίνεσθαι*, si ad examen res revocetur. Item mirum quomodo *κατακλίνεσθαι*, hic & lib. de Artic. in bonam partem sumatur, quum part. 38. lib. 2. Prorrh. τὸ *κατακλινόμενον*, in malam accipiatur partem. Nam quum cautionem affert ne quis exsolutis medicinam adhibeat, vocat τὰς *κακλινόμενας*, id est, *ἐκλύντες*, ut Galenus loquitur, interpres vertit, Inclinos. Forte nomen hoc ad hominem accommodatur quum potius ad morbum referri debeat: ut dicatur *ἡ νῆσος κατακλινόμεν*, morbus affectus, ac inclinatus quum omnia sunt in desperato: quo modo dicimus: Rempubl. inclinatam ac senescentem. Cicero. Sed hæc alio loco.



**K** ΑΤΕΙΑΟΥΣΑΙ φωναί legitur apud Hippocratem partic. 32. sectio. 3. lib. 3. Epid. Cujus in vocis proprietate multum laborat Galenus. Nam & improprie hac usum voce Hippocratem contendit, & si vocem admiserit, male activam pro passiva usurpasse. Nos non tam de verbo laborabimus, quam ut utilitas ex rei explicatione consequatur. Primum Galenus activam vocem rejicit κατελῆσαι, etsi Hippocrates ea uti voluerit, ait credibilis passivam usurpasse κατελόμεναι. Nec adeo ignarum linguæ Græcæ Hippocratem esse vult ut activam vocem pro passiva supposuerit. Miroꝝ tamen Galenum non observasse etiam in germanis scriptis, ut in aphorismis & Epidemiis, Hippocratem alias solæcismum committere, alias passivam vocem pro activa voce usurpare, alias quod effectus proprium est parti attribuere, & contra: ut aphorismo 37. lib. 2. Aph. scribit οἱ εὖ τὰ σώματα ἔχοντες, φαρμακένεσθαι ἐργῶδες, alii ἐργῶδες scribunt & melius. Itaque solæcismus commissus. Debuerat enim scribi τοῖσιν εὖ τὰ σώματα ἔχουσι φαρμακένεσθαι ἐργῶδες. Et si legamus, ἐργῶδες φαρμακένεσθαι improprium hoc est. Et 2. de morbis mulierum legitur γυναικὶ διεφθορυῖα, pro διεφθορυή. In Aphorismis lib. 4. Aphor. 51. ὑποσηήματα λυόμενα πρὸς τὰς πρώτας κείσεις, dicit in voce passiva, pro λύοντα. Alioqui non cohæreret aphorismi sensus ut alio loco a nobis est demonstratum. In Prorrhético partic. 52. lib. 2. φάρυγξ πνιγώδεια dicit, pro, σιναγκήν πνιγώδεια. Nec enim fauces sunt strangulantes, sed angina ipsa est quæ strangulat. Quo in sensu Hippocrates dicit φωναί κατελῆσαι, sive, κατελόμεναι, pro φάρυγξ τηρόμενος, & κατελόμενος, aut, γαργασίῳ ἀνεσπασμένος. Attribuit voci, quod parti attribui debet. Itaque Galenus in duobus mihi errare videtur (pace tanti viri dicam.) Ac primum quidem quod arguat Hippocratem, aut saltem fingat male Hippocratem vocem activam pro passiva posuisse. Hoc enim Hippocrati contigisse docuimus ante. Etenim licuit Hippocrati etiam data opera, ut summo auctori, & primo artis Medicæ cultori & improprie aliquando loqui, & solæcismos committere. Quod non tam ignorantiae aut incuriae tribui debet, quam ejus auctoritati. Voluit enim videri aliquando parum de verbis laborare, res curiosius persequi. Immo isti errores (si modo errores dicendi sunt) aliquid priscum, & auctoritate plenum habent. Quomodo Maro Poetarum regula sæpe dimidios versus composuit, sæpe syllabas breves pro longis supposuit, sæpe vocales non elisit. Quod artis Poeticæ ignorantia factum nemo bonus dicat. Secundo modo Galenus lapsus videtur qui vocem illam & activam, & passivam, κατελῆσαι rejiciat: quod nemo dixerit, vocem impulsam, intrusam, contortam, illud tamen ipsum est quod vox κατελόμενον significat. Jam autem diximus proprie quidem τὸ κατελόμενον voci non tribui, sed potius instrumento nempe arteriæ, aut laryngi. Quod miror Galenum non legisse apud Hippocratem ut nos ipsi legimus quemadmodum paullo post aperiemus. Scopus Hippocratis est demonstrare qualia contingerint in constitutione calida, humida ventisque placida. Caput humoribus fetum plenumque redditum est. Hinc coryzarum, & catarrhorum in fauces & pulmones ilias. Maxime autem eorum vim perceperunt qui jam ad tabem propensitatem nonnullam habebant. Itaque ferina destillatio fauces irrigans læsit instrumenta, & tametsi humida esset non tam rau-



cas voces effecit, quam quodammodo clangosas ob feritatem & acrimoniam humoris, quæ divellit & contrahit quodammodo, unde gurgulio, aut arteria lædi constringique videtur quod κατειλῆσθαι dici potest: Hinc vox κατειλεμένη dicitur, effectum pro causa fumendo, quum instrumenti læsio, contractio, siccitas, squalor, divulsio ob ferinam distillationem vitiandæ vocis occasio sit. Sic κατειλεμένας voces dicemus ac si dicas: κατακλεισμένας ἢ ἐνέλεμένας, occlusas, coactas, compressasque ut pote exire nequeunt. Hoc autem catarrhus effecit præsertim in natura tabidis, & iis quibus pulmo imbecillus foret: Hippocratis duo sunt loci ex quibus eorum quæ dicuntur plena demonstratio elicetur. Libro 1. Epid. sectio. 1. partic. 28. loquens de vergentibus ad phthi-  
,, sin qui in constitutione humida male affecti sunt, quum tamen plerique  
,, haberent ἐνδοιασῶς, ait, φάρυγες ἐπώδυνον εἶχον, ἔχοντες ἔρευθος, ῥέυματα σμικρὰ,  
λεπτὰ, δερμὲς παχὺ τηρόμενοι ἢ κακέμενοι. In hoc loco autem quem nunc demon-  
strandum suscipimus scribit, φωνὰ κακέμεναι ἢ κατειλῆσαι, sive κατε-  
λέμεναι. Idem sensus, verba diversa sunt. Quod sit idem sensus patet, pri-  
mum in utroque loco maxime de phthificis loquitur, de ferina destillatione  
a capite: Ista destillatio quamdam συώτηξιν attulit pharyngis. Nam quum  
diu perseverat, contabescit eliquaturque pharynx & arteria, hinc vox vitia-  
tur, impeditur. Itaque & φάρυγξ proprie dicitur a ferino τηρόμενος ἢ κακέ-  
μενος, item & κατειλέμενος. Itaque eundem sensum vides, & verba diver-  
sa quidem sed eodem pertinentia omnino. Alter locus est æque apertus hi-  
stor. 6. sectio. 2. lib. 3. Epid. de filia Euryanactidis; Huic, ait Hippoc-  
fauces initio dolebant, rubebant, γαργαρεὼν ἀνεσπασμένης, destillationes multæ  
acres, tenues, deinde quod notandum, sub finem, & erat illi συγγενικὸν  
φθινῶδες. Hic patet a destillatione ferina gargareonem affectum esse revulsum,  
retractum, quod non fit citra siccitatem & colliquationem quamdam. Ita-  
que fauces dici possunt τηρόμεναι, κατειλέμεναι, ἀνεσπασμένηαι. Improprè autem  
verba hæc ad ipsam vocem referrentur. Quod autem ab ipsa siccitate con-  
tractio, & vitium arteriæ contingat, patet ex Com. in Aphor. 35. lib. 4.  
Aphor. Ubi miratur qui fiat ut intorqueatur collum, & tamen doloris non  
meminerit Hippocrates. Galenus autem ait doloris vacuitatem non adesse  
,, quum inflammatio est, sed evenire posse, ut ab ipsa siccitate colli tentio  
,, fiat, tractus, & eversio. Qui locus est commemorabilis. Et de ea re  
plenius dicitur in voce ξηρόν. Porro miror Galenum Comm. in particulam  
illam quam nunc explicamus, dubitasse cur dixerit Hippocrates & tabidis  
& phreniticis & ardentibus febribus voces lædi intorquerique. Nam raucas  
voces reddi vult a catarrho, a siccitate clangosas. Verisimile autem febrici-  
tantes ardenter habere clangosas, non raucas. At jam demonstravimus ex  
prædictis locis istam destillationem acrem esse, mordacem quæ quamdam sic-  
citatem & squalorem afferat instrumento unde vox non libere exeat, pro-  
pterea credibilius est & in tabidis ipsis, & in phreniticis clangosam vocem  
esse ob ipsam siccitatem inductam, quam raucam. Quamquam & nonnihil  
raucedinis habere potest.



**Λ** EIENTEPIA. Ad historiam de leienteria hoc addi potest. Grammaticè nimium de leienteria agit, ac si solo intestinorum lævigantium vitio contingat. Decipiturque nimium nominis Etymo: quod si respicitur, non est dubium quin ad sola intestina vitium referatur. Sed in hoc taxantur veteres Com. Aphor. 1. lib. 6. Aphor. qui quum essentiam λειεντείας probe intelligerent, in nominibus assignandis aberrarent. Si χύλωσις ad solum ventriculum pertineat, cum ἐν τῇ κοιλίᾳ χυλώσεως δύστυχία dicatur Λειεντεία, non ad intestina prima mali labes revocanda. Galenus Comm. in Aphor. 12. lib. 4. Aphor. melius multo de leienteria sentit: Λειεντεία, ait, sequitur intemperiem omnium partium quæ ad alvum pertinent, idest, ipsius ventriculi, in quem cibi ingeruntur, & intestinorum quæ cremorem ex hoc recipiunt, hæc Galenus. Imitandus itaque potius Galenus fuit quam Paullus qui etymo deceptus imminutus est in explicatione originis & naturæ ipsius morbi. Tamen Comm. in Aphorismum 43. lib. 6. loquens Galenus de Leienteria quæ succedit longæ lienosorum ægrorum Dysenteriae, ait, τῇ δυσεντερίᾳ ἐπὶ γίνεται λειεντεία ἐπὶ τῇ ἰσχυρίᾳ κακώσεϊ μόνη. Diuturnæ dysenteriae lævor intestinorum succedit, ob solum intestinorum vitium. Itaque & Paullus & Gorræus Galenum tamquam Deum tutelarem habebunt in tuenda opinione sua. Locus notandus admodum est. Nam illud μόνη, non excludit ventriculum; immo nulla leienteria contingere potest, quæ vere ita nominetur, nisi vitium attingat ipsam alvum; quum sola alvus chyloseos officina existat. Cur ergo dixit, solo intestinorum vitio leienteriam contingere? illud per comparisonem cum aliis morbis qui fiunt per συμπάθειαν necessario, dictum est. Nam comparatur lævor intestinorum cum hydrope, hydrops in frustratione αἱματώσεως, suam essentiam habet: Αἱμάτωσις solum hepar agnoscit causam sui: Ergo tametsi partes omnes & intestina hydrope laborent, id non fit proprio ipsorum vitio, sed propter vitium hepatis, nimirum imbecillitatem ob evacuationem in dysenteria nimiam: sed leienteria a solo intestinorum vitio, idest, non fit per sympathiam alicujus partis, lienis, hepatis, aut venosi generis, ut hydrops, sed proprio vitio, & ejus, supple, partis, sine qua leienteriæ essentia non subsistit. Nec enim si sola intestinorum œconomia laboraret, funestum esset symptoma: sed ut diuturnæ dysenteriae leienteria tamquam ἐπιγενόμενος ὁ νόσος ἢ σύμπτωμα, in malis ducatur, necesse est ventriculum laborare. Credibile quidem primum labefactata esse intestina a dysenteria, & ita malum crevisse, & lævorem in iis jamdiu fatigatis a vetere morbo contractum fuisse, sed iste lævor καταχρησικῶς tantum leienteria appellitari debet, nisi protracto ad Ventriculum vitio, sed hæc satis.

T O. M.

**Μ**ΥΚΗΣ, masculini generis μύκη, & μύκης, μύκητος, unde μύκητες in plurali numero, obscuram admodum habet significationem apud Hippocr. lib. περὶ ἰσχυρίων παθῶν, quum ait ischiadicos claudicantes urendos esse



esse μυκήσι. Vel uruntur partes carnosæ, vel osseæ: osseas non censet uri debere σιδερίοις ferramentis, sed μυκήσι, contra vero carnosas ferro candente urendas esse. Quid sibi vult Hippocrates? Nam si μύκης & μύκητες, fungos & terræ quædam φύματα significat, ut aperte Gorræus in dictionis huius explicatione edisseruit, quis erit sensus si dicamus artus claudicantis ob infarctum crassioris pituitæ, ut illo loci explicat Hippoc. quam medicamentum purgans amoliri non potuit, partem carnosam ferro exuri debere, osseam autem μυκήσι, idest fungis, ut vertit Cornarius Grammaticæ tantum? Nec enim hæreret sensus. Nos autem quum varias huius vocis significationes in veterum libris haberemus in numerato, videbimur forte non longe ab Hippocratis mente discedere si quid sentiamus, explicemus. Præter fungi e terra præsertim crepusculo erumpentis significationem, lucernarum fungos quoque designat hoc nomen. Et μύκητες apud Aristoph. pro vermiculis qui circumvolitant lucernas accipitur. Etymologicus autem pro scintilla vult fumi, qua ex postrema significatione id quod volumus, eliciemus. Ita enim Hippocrates aut vult multas & profundas crustas (ἐχάρας vocat) excitari, aut non. Excitantur præsertim in mole carnea. Id autem commode fit candente ferro quod vestigium sui minime fugax imprimit atque inurit; in ossea substantia nil necesse est hoc fieri, propterea ustio si procuranda est, melius administrabitur μυκήσι, non dicam, fungis, sed scintillis candelarum & flamma ipsa. Ac si μετωνυμικῶς scintillam, pro igne ipso activo accipiat, ut si accensa candela admoveatur urendo ossi. Quidam interpretes paullo quidem propius ad mentem Hippocratis accedens legit: Urendas partes osseas cantharidibus. Sed huc adducendi codices fide digni. Quod ad intemperationem Cornarii attinet, ut ea suo patrocínio non careat, fieri potest temporibus Hippocr. quosdam μύκητας, idest, fungos exstitisse, quibus forte caustica adurenisque vis inesset, quæque commode in ustione ossium usu veniret. Sed id conjecturæ opus est.

## T O. N.

**N**ΗΔΥΣ, ὑπὸ τῇ νηΐν, quod aliquid ingeratur cumuleturque, significationem invenit, pro utero alias sumitur, alias pro alvo proprie dicta, alias pro alvo tantum inferiore, & id proprie significare volunt. Unde νηδύια lactes crassioraque intestina significat apud Hippocr. Et libro de corde sub finem nomen νηδύος, pro ventriculo & intestinis. Ego vero nomen νηδύος apud Hippocr. reperi lib. περὶ τέλης, & sumitur pro quavis in corpore capacitate fere eo modo quo & nomen κοιλία. Nam & in angustum vox hæc contrahitur, & latius patet. In angustum quidem contracta cum articulo ἡ alvum proprie significat, siue nomen alvi pro solo ventriculo κυλώσεως officina sumatur ut interpretatur Tullius, siue etiam præter ventriculum comprehendat ventrem inferiorem. Quo in sensu dicebat Aphor. 15. lib. 1. αἱ κοιλίαι χειμῶνος φύσει θερμόταται. Et partic. 40. sect. 2. lib. 6. Epid. Empyematis umbilicus terminus est, quibus suppuratio contingit, iis κοιλίαι παράσσονται, pro alvo inferiore sumitur nomen κοιλίης, sine articulo, quod alias dixit κοιλίη ἢ καὶ πῶ, quomodo Aphor. 38. lib. 7. Aphorism. Destillationes εἰς κοιλίην ἢ ἄνω, idest,



est in pulmonem, auctore Galeno. Et par. 1. sect. 3. lib. 6. Epid. Cutis raritas ἡ κοιλίης πυκνότης, idest, ventris inferioris densitas & adstrictio. Et θερμοκοιλίης ψυχροσάρκης, vocat particul. 25. sect. 4. lib. 6. Epid. nomine τῆς κοιλίης, pro ventriculo in quo cibus elaboratur ac conficitur, sumto: potest quoque & hic pro iis quibus hepar calidius est θερμοκοιλίης sumere, ut nomen ventriculorum, & totam ventris inferioris regionem designet. Item pro externo habitu abdominis sumitur nomen hoc: & per synecdochen pro partibus in abdomine contentis, ut part. 19. lib. 2. Prognost. ἡ κοιλίη λαπαρὴ ἐν ἑσθλῷ legitur, idest, totum abdomen & aqualiculus. Et Galenus lib. ad Thrasylbul. Venter præpinguis acutiem menti non affert, quo loco de athleticis agit quibus venter saginatus est. Et aphorismo 7. lib. 6. Aphor. Dolores sublimis κατὰ τὴν κοιλίην vocat, qui peritonæo tunica distinguuntur. Nam si partes supra peritonæon infestant, dicitur dolor μετέωρος. Sin ventriculum ipsum, aut intestina, aut profundiores partes, dolor profundus dicitur. Nomen autem κοιλίην, sine articulo omnem cavitationem significare potest, sive illa sit manifesta, sive soli rationi subijciatur, idest, sola ratione comprehendatur. Quamquam Hippocrates Aphor. 20. lib. 6. scribit cum articulo, si sanguis ἐκχυθῇ εἰς τὴν κοιλίην οὐδὲ φύσιν, corrumpitur. Non est credibile tantum significari, aut alvum inferiorem, aut superiorem, sed generaliter pro omni capacitate sumitur tametsi articulus additus sit. Quo in sensu nomen νδύος sumi potest. Unde memorabilis est locus lib. de arte: Corpus non habet unum ventriculum; Græcis μία νδυὼν, sed plures. Duo sunt qui cibum suscipiunt & dimittunt: præter hos duos alii plures. Nam quibuscumque membris caro est circumfusa, musculus appellari solita, hæc ventriculum habent. Nam omne inconcretum & non coalescens, seu illud pellicula, seu caro circumtexerit, cavum est. Dum sanum est flatu, dum ægrum ichore impletur. Quod notandum est. Et illud ipsum est quod Galenus demonstrat Com. in Aphor. 20. lib. 6. Aphorism. quum explicat locum inflammationis, & ἐκχυμώσεως. Phlegmone, ait, fit quum spargitur sanguis per minimas partes ad eas cavitates quæ sunt in musculis, quas solo rationis sensu contemplamur, in Ecchymosi autem effunditur in spatia quæ vasis ipsis circumjacent & circumponuntur.

## T O. Ζ.

**Η**ΠΟ'Ν apud Hippocratem multis tribuitur, majoremque significationis vim habet quam quis fortassis opinetur. Nam & ophthalmia sicca, & morbus ξηρὸς & tabes ξηρά, & pleuritis ξηρά, & χολερά ξηρά, & ulcus ξηρὸν, aliaque multa sicca dicuntur alio atque alio in sensu quorum explicatio non est prætermittenda in Aphor. 12. & 14. lib. 3. Aphorism. ξηρὰς ὀφθαλμίας, reperio quæ & φθινώδεις, dicuntur, quæ πῆς ὑγρᾶς opponuntur. Non quod idem φθινώδεις, ophthalmia & ξηρά dicatur: quum ξηρά longius largiusque accipiatur. Nam & ophthalmiæ siccæ in humorum acrimia abundantia contingunt, & in squaloribus: tabidæ autem, Græcis φθινώδεις ophthalmiæ in squaloribus, consumptioque oculorum contingit, ut paullo



paullo post dicetur. Ceterum ophthalmiæ ῥωδεις ἢ ὑγραὶ opponuntur ophthalmiis ξηραὶς ἢ σκληραὶς, lib. de locis, aere & aquis, ut ξηρὸν ἢ σκληρὸν, idem significare videantur. Ait enim humidās ophthalmias iis contingere, qui loca calida & ventis calidis perflata incolunt: Duras & vehementes iis qui versantur in locis ventis frigidis perflatis. Sic sicca lippitudo bifariam potest intelligi, vel quod nihil aut paucum defluat, vel quod aliquid ad oculos acre, mordax, & tenue affluat non quantitate sed qualitate peccans. In humida autem humor aqueus defluit, non eo modo quo in Epiphora, sed quum inflammatione in oculos humor defluit quantitate molestant, humidam ophthalmiam describit Hipp. part. 48. sect. 3. lib. 3. Epid. In constitutione cal. humida austrinaque multis fiebant ophthalmiæ humidæ diurnæ palpebrarum, multis contingere tubercula. Quod docet unum & eundem humorem duplicem habere substantiam, unam tenuem qua effecit ophthalmiam humidam: alteram crassam qua Epiphyses & tubercula producit. Quod Gal. Com. in particulam illam exacte docet. Et quum tenuem humorem dico, non acrem & mordacem intelligo, nam hic siccam lippitudinem facit. Sed aqueus & liquidus humor multus humidam gignit. Quod Hippoc. demonstrat in lib. de locis & aquis, & Commen. in Aphorif. 14. lib. 3. explicans quid contingat autumno sicco & aquilonio, „ quem æstas pariter sicca & aquilonia præcessit: Contingunt, ait, febres „ acutæ, diurnæ, lippitudines siccæ, quia quod in bile est humidissimum „ & liquidissimum absumtum est, quod crassius est, remansit. Itaque humidissima & maxime liquida pars humidam ophthalmiam peperisset. Quod crassum est de tenui humore reliquum, siccam ophthalmiam parit: quod crassum de humore crassiore ac glutinosiore, in palpebris tubercula gignit, ut ex Hippocratis interprete abunde patet. Dictum autem paullo ante siccam lippitudinem dici, vel quod nil excernatur, quum non desit forte humor, sed supprimitur ab ambiente frigore ut ante ex libro de aere & locis docuimus, & ea lippitudo sicca dici potest, cruda, dura: vel quod humor affluat quidem sed paucus, acer, nitrosus: Tertia accedit ea quam φθινώδη diximus a squalore quodam & immodica siccitate. In squaloribus, Græcè αὐχμοῖς, omnes pullulant, sed maxime secunda, & tertia. Nam ad primam frigus boreale concurrat maxime. Actius & Celsus composito nomine ξηροφθαλμίας, vocant eas in quibus oculi arent, squalent, non tument nec diffuunt, sed cum levi prurigne ingravescent, & palpebræ præ gravi pituita inhærescent. Et Ψωροφθαλμίας similes constituunt in quibus oculorum asperitudo cernitur, scabrities, pruritus a nitroso falsoque humore. Et iis accidunt quibus humores biliosiores sunt cum nonnulla crassitie, aut quibus corpus pituita falsa putrique abundat. Ergo quum in aphorismorum lib. 3. Aphor. 16. Hippoc. dicit, ἐν αὐχμοῖσι φθινώδεις ὀφθαλμοί, legendum sine distinctione, non cum additione, ἢ, ut quibusdam placet. Nec istos αὐχμοὺς ita audire oportet, ac si nil humoris adsit. Humores enim adsunt ferini non tam quantitate quam qualitate molesti. Quod tamen in Com. Galeno non videtur, sed errat meo iudicio, ut alio loco a nobis est demonstratum. Et in lippitudine φθινώδη consumptio oculi sequitur aut ratio-



ne ipsius squaloris, aut ichoris ἐν αὐχμῶ geniti. Nomen tabis large accipitur, ut Com. in Aphorism. 10. lib. 3. Aphor. sumi posse docuit Galenus, „ Νόσημα ξηρὸν dicitur ab Hippoc. Comm. 1. part. 22. in lib. de Diæt. acut. „ Dum morbus, ait, siccus est, a pleniore cibatione abstinendum. Nomen τὸ ξηρὸν, non tantum morbis thoracis tribuit, sed omnium partium affectibus in quibus nil eorum quæ redundant excernitur. Ut quum in lippitudine nil refudat, in cerebri affectibus nil per nares palatumque extruditur. In affectibus ventris inferioris quum alvus sicca aridaque manet. Quum autem excretio fit, morbus ὑγραίνεσθαι dicitur. Quo loco quaestio poni potest disputatione digna, an idem sit, morbum siccum esse & crudum: ut idem, coctum esse & humidum. Idem videntur esse. Nam in pleuritide quum madet os, expectoratumque jam procedit, est quid ὑμφορὸν docens initio jam exacto brevi morbum finitum coctumque iri, Aphor. 12. lib. 1. Si itaque quum nil excernitur aridumque os est pleuritis sicca dicitur, & cruda: madefcente ore humidus morbus dicitur & coctus. Itaque concludet quis, sed male, ophthalmiam humidam, in qua multus diffluit humor, eandem dici coctam eo modo quo & pleuritis. At res longe differt. Item quum quaquaversum ac undique cerebrum diffluit liquidis excrementis, morbus dicitur humidus & coctus. Sed hoc falsum est. Dicemus autem brevitatis quidem morbi indicium esse oris madorem & humectationem, non tamen idem esse humidum & coctum: nec siccum & incoctum. Nam quum liquidior ptisana lib. 2. de Diæt. acuto. ad humectandum dari dicitur, non idem est, ac si dicas ad coquendum. Unde lib. de Vetere Medicina erysipelata, peripneumoniæ, defluxiones falsæ, acres, humidæ, incoctæ dicuntur, quæ quum coquuntur, crassiores dicuntur: idest, dum crassiores redduntur jam coqui putantur. Et Hippocr. „ part. 23. lib. 1. de Diæt. acut. scribit: Si os madefiat, & qualia oportet e pulmone educantur, sorbitionis quantitatem augebis: Nam quæ citius madent, celerioris criseos notam præ se ferunt. Si humidum esse idem esset ac coctum, siccum & incoctum idem, Hippocr. simpliciter dixisset: Si os madefiat; nec adjecisset: Et qualia oportet educantur: Hæc enim particula, non humiditatis meminit, quæ siccitati contraria est, sed coctionis ipsius tacitam mentionem injicit. Alioquin quum Gal. & Hippocr. Aphor. 12. lib. 1. Aphorismorum, & Aphor. 50. lib. 2. Prognost. scribit in morbis thoracis sputa initio apparere debere, idem est ac si dicat, os humescere initio debere. Itaque aliud est humescere, aliud coctum esse. Et quum supra dixit Hippocr. Si qualia oportet educantur: Galenus in Com. ait hoc esse signum & argumentum coctionis. Non autem dicit, os humidum, esse coctionis γνώρισμα. Præterea si idem esset coctum esse ac humidum esse, catarrhosæ dispositiones, cujuscumque modi essent, e coctorum morborum numero, etiam dum incipiunt, dicerentur. Nec dubium est quin quibus in morbis excretio debet esse materiæ, si illa materia omnino supprimitur, morbus siccus dicatur, & crudus, quatenus notæ coctionis non elucent. Quum autem de materia morbi educitur quippiam, ὑγραίνεσθαι morbus dicitur, & coqui si notæ argumentaque πείρας appareant. Sed si ante



te tempus excretio fiat materiæ, tametsi quippiam effluat, tamen crudus appellabitur morbus, ὄσος autem ξηρὰ non dicitur. Apud Hippocratem χολέρα ξηρὰ, dicitur 4. acutorum τῇ χολέρᾳ ὕλην opposita, a spiritu flatulento & acri turbationem seditionemque in corpore excitante, sive sint tantum flatus, sive alia adsint quæ prohibeant quo minus flatus ipsi exeant. Ex sententia autem Galeni eos adoritur Comm. in particulam 103. lib. 4. acutor. qui cibos coctu difficiles sumserunt transire nequeunt, quibus adjecti sunt cibi impense calidi ac acres. Unde tumultus excitatur, idque contingit quod Horatius in Satyris cecinit:

-- Nam, varia res

- „ Ut noceant homini, credas, memor illius esca,
- „ Quæ simplex olim tibi sederit. at simul assis
- „ Miscueris elixa, simul conchylia turdis,
- „ Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum
- „ Lenta feret pituita.

Sic lazerpitii radix choleram morbum siccam facit si cum multo caseo & carne bubula fumatur. Sic 5. Epid. Quidam vorax ex haustu vini generosissimi, placentarumque esu in choleram siccam incidit. Ex eo autem sicca definitur cholera, quod excitata illa seditione in corpore omnia resistent, nulla neque sursum, nec deorsum fiat evacuatio. Atque in humida plus est materiæ præsertim biliosæ corruptæ liquidæ, unde facultates ad omnimodam excretionem sollicitantur: & quatenus excretio fit, humida dicitur: In sicca quum plus crudæ sit materiæ & flatuum materiam illam subigere, movere, agitareque studentium, divelluntur membranæ; immo dirumpuntur non sine, atroci dolore a quo mors præeuntibus frigidis sudoribus contingit: sicque ideo dicitur quod nil excernatur, sed convolutio tantum intestinorum fiat, inflatioque ventris & omnium rerum convulsio quædam. Qua in significatione τὸ ξηρὸν proprie sumitur. Ac illo quarto Acutorum scriptum est:

„ A cholera arida venter inflatur, strepitus fiunt, dolor laterum & lumborum, nilque alvus deiecit, sed adstringitur. Adstrictio illa τὸ ξηρὸν constituit, & in adstrictione ista ξηρότης consistit. Et Galenus interpretans particul. illam non probat suppressionem istam flatuum ad hyparxin constituendam cholæræ aridæ. Verba sunt hæc: Quum flatus interdum exire possint, interdum retineri, aridam choleram ob retentionem flatuum generari asserere nequeo. Nam probabilius eos vocare cholera morbo laborantes in quibus flatus erumpant, quam in quibus retineantur. Contra tamen veritatem asserere videtur hoc Hippocratis interpretes Galenus, quum cholera sicca videas eos interire in quibus suppressio fit & flatuum & humorum. Idemque fit in ventre quod in eo furarum affectu qui a Græcis σπασμὸς dicitur, in quo ob prohibitum flatum divulsio contingit partium nervosarum, indeque dolor implacabilis. Sed objiciat quis, quum in tympanite flatus cohibeatur, cur non æque implacabiles dolores excitantur, & mors non æque subito obveniat, ac in cholera sicca? In tympanite enim coercetur flatus humoris comes inter

mem-



membranas. Dicimus in cholera morbo conatum esse naturæ ad excretionem, & majorem agitationem a spiritu flatulento & humoribus pituitosis crudis ac tenacibus, quam in tympanite. Nam in tympanite non tantus tumultus fit, sed sensim atque sensim flatus cumulantur & materia: In cholera sicca orgasmus est. Non quin in tympanite dolores adsint etiam qui vix remediis cedant, sed non adeo acres sunt & acuti ac in cholera ipsa. Dolores adesse in tympan. vix placabiles declarat aphorism. undecim. lib. 4. Circa umbilicum labores & tormina, nec medicationi, nec alijs remediis obedientia in tympanitem terminantur. Ceterum quod ante de distinctione ophthalmiæ humidæ ac siccæ dictum est, idem de angina dici potest. Nam si diligenter legatur lib. 4. Acutorum duplex angina reperitur, una a crassa viscosaque materia quæ in majoribus venis continetur, altera a subtili, acri, & hanc anginam Galen. Commen. in part. 30. & 31. lib. 4. Acut. explicans ait vocari posse *πικρόχολον ἢ χολώδεα*, Hippocrates sic eam describit: Quum a capite tenuis fluxio est & nitrosa, mordet, ulcerat, & orthopnoeam parit & siccitatem multam: quæ hoc humore apparent sunt *ἰχνὸς*, idest, minime tumentia: sic enim illo loco & Com. in part. 54. lib. 2. Prorrh. *ἰχνὸν* non pro gracili sumitur, sed pro humili, & non tumente. Quo loco anginam illam siccam videtur describere Hippoc. ut non tam quantitate humor infestet quam qualitate, unde partes *ξηρασίαν* quamdam, verbo vetusto, patiuntur: Et quum non sit tumor, ob siccitatem tamen difficilis est deglutitio: & spargitur humor in omnes partes iis dolorem inducens ac summam siccitatem & squalorem quemdam ut partes quodammodo extenuatæ emaciatæque appareant; & ob emaciationem istam omnium ad collum & guttur partium attinentium vocis sequitur impedimentum per laryngis passionem, ait Galenus. Eandem anginam siccam, sed letaliorem Hippocrates videtur explicasse lib. 4. Aphorismor. Aph. 35. Si a febre habito collum convertitur, & vix devorare potest sine ullo tumore, letale. In altero aphorismo: Si a febre habito tumore non existente in faucibus strangulatio repente supervenerit, letale. Loquendi formas Galenus animadvertit; Nam aliud est dicere: Vix potest devorare: aliud, strangulatio adest in faucibus tumore non existente, necessario guttur & larynx afficitur. Ac quaerit Galenus cur in descriptione anginae non meminit doloris ut in Prorrhético dicens, *Fauces dolentes*: Item, An angina absque dolore esse possit. Quod ad prius, tametsi doloris non meminit, tamen potest satis intelligi; de posteriore ita sentit, si cum inflammatione angina est, necesse est quoque & dolorem adesse. Sed si inflammatio non adsit, strangulatio potest contingere tribus modis absque dolore: Ut oborto oedemate, vel resolutione laryngem moventium musculorum, vel ab utroque simul. Tertio summa siccitas & squalor eorundem laryngis musculorum hoc efficere potest. Desiccati enim supra modum extenduntur, & sic angustiam afferunt, præsertim si siccatio confertim fiat. Siccitas autem illa ab humore est nitroso ut dictum est. Sed alia quaestio difficilior oritur, quum strangulatio in angina repente contingat, an id a siccitate immodica fieri potest, & quomodo? Videtur fieri non posse. Nam si intemperies sicca angustiae & strangulationis perinde causa est, non nisi longo tempore acquiratur, ut ex locis multis doceri potest, ac præsertim cap. 7. lib. 3. de loc. aff.



aff. ubi Galen. docet Epilepsiam non ideo ab intemperie sicca fieri, sed ab humore potius quod cito fiat ac solvatur, quomodo ergo strangulatio repente continget? Cur non hectici strangulantur? Nisi quis dicat siccitatem quidem tempore acquiri, sed illam non satis esse necando nisi febris maxima concurrat: quæ febris brevi afferre potest ariditatem musculorum laryngis & tensionem, præsertim si sit e genere *καυσώδης*. Questionem hanc Galenus resolvit „ Com. in Aphor. 35. lib. 4. quum Hippoc. scribit: Si cui a febre occupato collum invertitur, & vix devorat, sine tumore, letale: ut illum aphorismum explicet affert similem sententiam lib. 2. Epidem. quam aperte enarrat cap. 3. lib. 4. de loc. aff. Anginam patientium tales erant affectus, collum vertebrae intro vergebant, extraque apparebat collum habere cavitatem, & hoc tactum dolebat: In utroque loco meminit Hippocrates de angina a contorsione Colli: In Epidemiorum secundo contorsio fit a tuberculo, hinc doloris meminit: In 4. aphorismor. contorsio fit in febre ingente, nec tamen doloris meminit, quia forte non est, sed (inquit Gal. Com. in Aphor. illum lib. 4.) ob ingentem fit contorsio siccitatem, non tam ratione febris, quam peculiari etiam affectione ob affluxum humoris nitrosi colli, & omnium partium eo pertinentium. A siccitate enim repente inducta tensio fit, tractus, & eversio vertebrae: eo autem celerius strangulatus contingit, si febris ingens sit: nam jam peculiaris est affectio squalida colli & gutturis, & auctario accedit febris ingens quæ arefacit, liquat, fundit humores, acuit & efferat, usumque respirationis auget, sic malum malo cumulatur. Patet ergo peculiarem quamdam siccitatem colli, & gutturis strangulationem contingere, quod non satis acute, ut solet, Galenus explicavit: Quod ne adhuc alicui fictum videatur præter locos adductos ex aphorismis & 4. acutorum alius est manifestissimus part. 28. sect. 1. lib. 1. Epid. Hippocrates enim illic animadvertit a ferina destillatione pharyngem esse vitiatam & tabefactam, hinc retractio gutturis & strangulatio. Vide plura in voce *κατελθσαι*. Nos autem quid in agris observaverimus, aperiemus in rigentissima hieme quum *αὐχμὸς* esset (qui non tantum de immoderata æstate, sed etiam de hieme rigidissima intelligitur) quum omnia

„ *Penetrabile frigus adurit,*

Ut loquitur Poeta: A destillatione ferina ichoris cujusdam residente crassiore humoris parte in cerebro, instar spongiolæ expressa medulla cerebri excussi vidimus juvenis cujusdam fauces, collum & guttur emarcuisse ac contabuisse nec non magnam deglutiendi difficultatem: Tamen nullus erat tumor, nulla inflammatio, immoderata siccitas erat peculiaris illarum partium & veluti squalor. Sic species anginae erat quam & in Aphor. explicat Hipp. & 4. acutor. Et manifestissime partic. 28. sect. 1. lib. 1. Epid. Sic quomodo in oculis visitur *ξηροφθαλμία*, sic in gutture sicca angina nullum apud Græcos nomen sortita, nisi quod *σύνγχος κολώδης ἢ πικρόχολος*, ab Hippoc. 4. Acutorum dicitur. Et acutiores medici ejusmodi anginam necessario habere aliquid *συντηκτικόν*, & ferinum ἢ *θνεώδες*, & malignum autumant. Nec abs re: Nam incredibile dictu quam misere vexentur agri: ut quid opis afferas ignores latente morbo, nihilque sub sensum Medici cadente: unde agri colliquescent,

*Virg. Georg. lib. 1*



ac tabescunt sine ulla causa manifesta . Sed id Hippocr. omnium bonarum præceptionum auctor primus litteris ad perpetuam memoriam & miserorum ægrorum cladem elevandam tradidit . Sed πειρῆς καὶ ὕψος, præsertim quod ad morbos pertinet, hæc sufficiant .

## T O . II.

**Π**ΑΡΑΚΡΟΥΣΙΣ ἀσαφής, καὶ ψηλαφώδης, apud Hippocratem legitur particula penultima lib. 1. Prorrh. sect. 1. observationeque dignissimam habet significationem . Ac de nomine παρακρούσεως plura adscribere alienum est, quum a Gorraeo distinctiones assignentur inter μανίαν, παρακρούσιν, παραφροσύνην, ἑκτασίαν, & ceteras id genus voces quæ errorem alienationemque mentis significant . Quum autem debita constitutio cerebri, sive ut organica pars, sive ut similis consideretur, integrarum perfectarumque functionum auctor existit, ita læsio ejusque offensa easdem functiones evertit atque labefaciat . Et ut læsionis gradus sunt, ita & causæ: & exadversum: variant quoque nomina, ne quis forte iis temere abutatur idemque putet esse apud Hippocr. legi μανῆναι ἢ παρακρούσιν, hinc παρακρούσαι καὶ παραπλῖσαι, pro mediocri quadam mentis alienatione usurpantur . Unde ἀσαφής παρακρούσις mentis error desipientiaque obscura dicitur . Nec vox illa ἀσαφής additur ad minuendam vim nominis παρακρούσεως, ut si quis dicat ἑκτασίς σμικρά . Posterior enim vox alterius vim diminuit . Quid ergo illud est quod scribit Hipp. ἀσαφὴς παρακρούσις valde phreniticam esse? Declarat occultam tacitamque sæpe mentis alienationem quæ sensus nostros lateat, & quæ plus in recessu, quam in fronte promittat: Galenus ut in omnibus industrius est & acutus, ita in explicanda rei hujus veritate præ ceteris ingenii sui aciem ostentat . Scribit nomine τῆς παρακρούσεως ἀσαφὴς latens vitium cerebri significari pessimum & agris perniciem creaturum . Nam ut plurimum phrenitidem contingit esse conspicuam, ut quum agri ejulant, vociferant, floccos carpunt, mordent, prosiliunt, aperteque delirant . Est & alia in qua delirii quidem summa sunt omnia, sed manifestis illis notis sese produnt minime . Et ea sæpe cum veteriosa est affectione, quæ si non adesset æque petulantes vehementesque agrotantium impetus forent . De ejusmodi affectione locum tertii Epid. vult Commentario in illum locum 1. Prorrh. intelligi Galenus; Nullus phreneticorum vehementer insanivit . Porro veteriosa affectio bifariam adesse potest, vel pituita cerebrum occupante per se aut cum alio humore: unde partic. 1. lib. 1. Prorrh. sect. 1. Dum ait malum esse si comatosi phrenitici quarto die exacerbentur, significat, ait Galenus, jam non a sanguine malum esse: quia si illud sanguis adduxisset, verisimile esset aut natura juvante, aut Medici ope copiam sanguinis detractam diminutamve esse: nunc autem quum quarto die, quo malum cessare debet, illud increseat, dominantis pituitosi humoris argumentum est . Quo in loco phrenitis cum comate explicatur a complicatis humoribus . Secundo modo veteriosa quodammodo phrenitis esse potest per alienationem temperamenti humidique absorptionem novo quodam affectionum successu, cujusmodi est illa affectio quam nomine ἀσαφὸς παρακρούσεως explicat Hippocrates . Itaque subindicat,



dicat, obscure tamen, delirium bifariam succedere posse, aut alterato tantum cerebro, aut alienato. Alienatio autem alteratione longe deterior est, & eam nomine τῆς ἐκτικῆς ὁξείσεως explicat in Comm. Gal. ut idem cerebro delirantis contingat, quod & febre hectica laboranti, ut progressu temporis cerebrum affectum ab humoribus labem affectionemq; contrahat quæ numquam eluatur. Quod lanis infectis contingit, ut ait Horat.

--- *Neque amissos colores*

*Lana refert medicata fuco:*

*Carm. 3.  
Od. 5.*

Atque talem phrenitin cum parvo pulsu languido ac angusto exsistere asseverat, oppressa nimirum, jacente, ac fatifcente facultate. Et qui assident ægris dum ægrum non dimoventem se vident ac taciturnum, brevi cum eo bene actum iri credunt, quum mors tamen proxima instet. Adjecit, φηλαφώδης, Vassæus vertit, *Contrectabilis desipientia*, alius, *palpans*, & melius. Ægris quippiam oculis obversatum quod palpatione manuum assequi se posse putant. Delirii enim signum est contrectando velle quippiam prehendi quum nil adsit quod prehendi possit; Item frequenter desurgere velle ad desidendum, cum inani opinione rei molestantis, Comm. in part. 16. sectio. 3. Prorrh. Sic ἀδύκρεσις φηλαφώδης dicitur, ac si dicat, παρακρούοντες φηλαφώδεις. Et miror Vassæum hominem alioqui eruditissimum male vertisse in Aphorism. 16. sectio. 3. lib. 1. Prorrh. φηλαφώδεις κοπιώδεις, *Contrectati fatigantur*. Nam φηλαφώδης non contrectatum, sed contrectantem palpantemque significat, ὡς ὁξὺ τὸ ἡρεμίας φηλαφίας ἀπτόμενοι, contrectatione quadam subobscura aliquid prehendere volentem, ait Gal. Com. in part. penultimam 1. Prorrh. sect. 1. Item male conjungit hæc, φηλαφώδεις κοπιώδεις, quum distincte legi debeant: Palpantes, delassati ac fracti, ut minimum appulsus non ferant. Sic bifariam Vassæus erravit, nam ad molestam ægrorum contrectationem, idest, quum blandæ etiam manus appulsu offenduntur, non sequitur κόπος sed ὀδύνη. Quamquam in Coacis legitur ὀδυώδεις, non κοπιώδεις. Ceterum hoc addam quod pertinet ad illam obscuram latentemque mentis alienationem cum palpo junctam, quæ magnæ phrenitidis signum est, observavi in nobili viro Altissidorensi istam ἀσαφῆ παραίκρεσιν. Nam obdormiscebat, delirabat perpetuo, interrogatus respondebat, delirabat tamen: perpetuo movebat manus, & contrectare aliquid velle videbatur: pulsus parvus, angustus, post longam ἐφίδρωσιν interiit undecimo morbi die. Quum modeste quieteque cum delirare videremus, omnium eramus securi. Sed longe nos opinio nostra fefellerat. Hectica enim ὁξείσεως inerat cerebro.



**Π**ΕΛΙΔΝΟ'Ν ἡ μέλαν colorum differentia sunt in morbis observanda. Πελιδνὲ quidem mentio injicitur, non quatenus in morbis boni malive signi speciem portendit. Πελιδνὸν, livens, medio fere loco situm est inter nigrum & album absolute. Et quum de nigro aliquid decedit amittiturque, ad livorem via sternitur. Colorum observatio primas in Arte medica tenet, quod illis tamquam certis notis humorum in corpore dominatus deprehendatur: modo non refluant intro motuque reciproco sensus nostros decipiant. Quod Galen. Comm. in Aphor. 2. lib. 1. annotavit citans Hippocrat. lib. περὶ χυμῶν· τὸ χρῶμα ἢ χυμῶν ἐστὶ, εἰ μὴ ἀμπαυτὶς. Et lib. 6. Epid. sectio. 4. part. 29. Hippocrates scribit, δίκαιον ὡς ἂν ἔχη ἡ τροφή, ὅτι καὶ ἐξω ἑπιδεῖναι, consentaneum est talem in corpore colorationem esse & superficiem, qualis est materia, succus & alimentum in venis. Nam nomine τῆς τροφῆς, omnis in venis contentus succus comprehenditur. Nec abs re colorum differentias observavit Hippocrates quum color ad ea symptomata referatur quæ in corporum affectionibus consistunt ut in libris de symptom. causis abunde monstratum est. Hippocr. initio lib. de mulier. natur. Tria in hominibus spectantur, Numen, mulierum natura, & colores. Et Galenus cap. 7. lib. 5. de loc. aff. scribit ex coloris in superficie inspectione vitia & hepatis & lienis detexisse, Immo etiam si hepar nec obstructum, nec induratum, nec inflammatum, tamen ex colore mutationem in temperie factam insigniter intellexit. Atque inter colores τὸ πελιδνὸν ἡ μέλαν observavit Senex, quod quum alteruter in corpore efflorescit, nihil boni significatur. Porro livido niger omnino deterior est. Niger enim aut summum incendium, aut extinctionem mortificationemque significat, aut perfectam interceptionem facultatis vitalis quominus partes extimas corporis lustraret. At livor via tantum est πρὸς τὸ μέλαν. Tamen in Prognost. lib. 2. part. 9. locus est quo colligere possis in acutis (in quibus momenta inclinationesque morborum, ῥοπαὶ ἡ ἐφοδοὶ considerata veniunt) nigritiem lividitate minus malam esse. Textus hic est: Si digiti ac pedes omnino nigrescunt minus pestiferum, quam si liveant. An nigror non deterior, νεκρῶσιν enim absolutam magna ex parte significat? Si enim ex Gal. Comm. in part. 8. lib. 2. Prognost. τὸ πελιδνὸν σημεῖον ἐστὶ τὸ σβέννυσθαι τὸ ἐμφυτὸν δερμασίαν, deterioris conditionis corpus esse nigrities significabit. Item si livor cum infirmitate corporis non mortem simpliciter designet, sed in propinquo jam esse prædicat, multo magis & nigror. Videndum an hoc verum quod ab Hippoc. dictum est. Galen. in Comm. prædicto ait minus proprie locutum fuisse Hippocratem quum scripsit, Nigrorem minus quam livorem malum esse; nam debuit potius dicere, vel quod in morbis nigrities omnino letalis non est, vel quod extreme perniciofa. Sed quatenus nigror minus malus sit quam livor contra quam communis ratio suadeat, paucis aperiendum. Quum Hippocrates livorem ait mortem proximam designare, livorem intelligit cum læsione omnium actionum quæ κατὰ προαίρεσιν fiunt, ob facultatis infirmitatem aut potius casum, ut part. 7. lib. 2. Prognost. docet. Et si cum tali infirmitate juncta esset nigrities, quis dubitat

bitat



bitat quin pessime appareret? Symptomaticos enim id fieret. At nigroris pedum & manuum quum meminit, adjecit, si malum facile æger ferat, & signa alia adsint salutaria. Ergo cum livore junxit ruinam casumque facultatis animalis, quod symptomaticon est tantum, & perniciiei plenum: cum nigritie signa salutaria vult concurrere: ille enim nigror criticus est, significans ad extima materiam morbi fomitem abscessisse. Notandumque aliud, dixit, livorem digitorum & unguium, & nigrorem manuum & pedum, ac si dicat non sufficere nigrorem digitorum ut sit criticus, sed & pedum: alioqui pars tantum materiæ in partes extimas diverteret, ac raperetur. Atque ita mortis metus est, ut de Critone legitur Histor. 9. sect. 3. lib. 1. Epid. qui abortis ad talum pustulis nigris interiit: parte alioqui materiæ totius incapace. Quod idem contingeret si aut digiti tantum manus, aut pedum nigrescerent. Contra in Erophantis historia part. 3. sect. 3. lib. 3. Epid. probabile nigram materiam totam in crura abscessisse: unde tametsi nigra minxisset, convaluit præter spem. Et apud Hippoc. sub finem lib. 1. de morbis πῦον πλιδνόν, pus lividum ait fieri quum sanguis modicus ad multam salivam admiscetur: & non statim spuitur, sed semiputrefactum, & effeminatum manet.

**ΠΕΡΙΠΡΟΙΑ** a Latino interprete particula 7. sect. 2. lib. 1. Epid. vertitur *offusio*. Sed ut in plerisque grammaticum tantum agit, ita rem quæ ab auctore proponitur non satis explicat. Περιρρεῖν circumfluere quidem significat, unde περιρροια *circum-effluxio* verti posset. Nomen offusionis quidam referunt ad dejectiones alvi confertim factas, spumantes quodammodo a concluso in iis multo spiritu, quales in melancholia hypochondriaca laborantibus deprehenduntur. Quo auctore id dicant, non intelligo. Περιρροια ad excretionem urinæ refertur. Nam quum meminisset Hippocrates excretionum per alvum, leienteriæ, dysenteriæ, tenasmi, jam de alio excretionis genere dicturus scribit, πολλοῖσι δὲ ἢ περιρροιαὶ ὡδὲ πόνη κοιλίας, δαίς, ξυσματώδεις, πυώδεις ἢ σπαραγγειώδεις, ἐν περιτνῇ. Multis præterea contingere urinæ effusiones biliosæ exque cum dolore, &c. Refert autem ad περιρροίας, σπαραγγειώδεις, ἐν περιτνῇ. Ac si dicat, stranguriosæ erant effusiones urinæ, non tamen ob affectum renem tales erant: sed, ut ait Com. in partic. 8. illius sectionis, fit ἀπ' αἰσῶς κατ' ἔκρωσιν. repurgato nimirum toto corpore quod ob constitutionem anni pluviosam multam undique colluviem in se se congesterat.

**ΠΡΟΧΕΙΡΟΝ** πνεῦμα apud Hippocr. part. 24. 1. Prorrh. idem est quod φαινόμενον πνεῦμα, & μετέωρον. Nam quum in meatibus respirationi destinatis angustia est, aut labefactatum est nervorum principium ut sublimem elatumque spiritum metu strangulatus ducere cogamur, id dicitur πνεῦμα πρόχειρον ἢ μετέωρον. Quod utrumque tametsi eodem pertineat, tamen πρόχειρον eatenus dicitur, quod sensibus nostris appareat, coacto ægro nimirum scapulas respirando conspicue movere ad redimendam compensandamque frequentiam spiritus: non quin sit difficilis ea respiratio: Et quod



adverbium προχείρως, per ετοίμως, ἢ ραδίως explicet Galen. ut πνευμα προχείρως ἔχειν sit προχείρως ἀναπνεῖν. Illud προχείρως ἢ ετοίμως, non refertur ad ægrum respirantem, sed ad eos qui adsunt, quique eum respirantem facile vident, idest, magno conatu spiritum ducentem. Quod longe petitum videtur. Et apud Galenum eodem loco τὸ πρόχειρον πρὸ ἀποκεκρυμένῳ, idest, occulto, connectoque opponitur.

**Π**ΥΡΕΤΟΣ ψευχθεὶς eleganter ab Hippocrate dicitur part. 7. lib. 1. Prorrh. Febris perfrigerata. Ut quum in leipyria febre, aut Causa uruntur interna, extimæ vero partes algent. Nec enim tametsi febris definitur per expansionem caloris alieni in corpus universum, ex eo colligere est, febrem proprie non esse, si in extimis partibus frigus adsit summum: Quum febris non tam ex eo sit æstimanda quod in corporis partibus conspicuis calor fusus sit, sed potius quum in internis maximeque in partibus nobilibus conceptus est. Quod aperte Gal. explicat Com. in partic. 29. sectio. 1. lib. 6. Epid. Et Comm. in part. 7. lib. 1. Prorrh.

## T O P.

**Ρ**ΕΥΜΑΤΙΚΗ ῥέματα Latinis, dispositio rheumatica, nam nomen ρευματικὸν circuitione est explicandum. Et quum nomen hoc ambiguum sit, verbi homonymia est explicanda. Quum a partibus superis in inferas, aut validis in infirmas, aut continentibus in contentas fluxio sit, ρεῦμα ἢ κατάρρεσ, Græcis id ῥέματα ρευματικὴ ἢ κατάρρεσ dici potest: Et peculiari nomine dicitur quum humor a capite descendit qui varia inducit symptomata ut docet Galen. lib. 3. de Sympto. causis. cap. 4. Quo loco κατάρρεσ, ad caput refert sive ab intemperie simplici, sive composita malum ortum sit. Et alio nomine τὸ ρεῦμα dicitur τῆς κεφαλῆς. Nam in aliis partibus ρεῦμα aliud partis nomen sibi adsciscit, unde in Prognosticis animadvertit Gorræus ρεῦμα γαστρὸς, dici pro alvi profluvio. Et nos fluxum aliquem hepaticum dicimus, lienosum, dysentericum, quæ omnia nomine τῆς ρεύματος includi possunt, quum partem aliquam principem auctoremque sui agnoscant hi fluxus: Et accommodate ad hæc quæ dicimus Gal. cap. 4. lib. 3. de Sympt. causis, ait, analogiam esse inter caput & ventriculum in fluxionibus ipsis. Quo enim modo caput male affectum sese exonerans in partes aut propinquas, aut remotas, varios morbos producit, ut tabem, inflammationes in hepate aut liene Galeno cap. 14. 2. de differ. feb. aut volvulos in intestinis Hippocrati lib. de Glandulis: Immo & longa alvi profluvia (nam horum caput auctor est ut ait Hippoc. lib. αὐτῶν.) Ita male coquens ventriculus diarrhoeas facit: Et tempore partes illæ imbecilliores factæ malum producant ut licet colligere ex Hippocr. lib. αὐτῶν. Nam ait venter inde fit ἀδενῆς ἢ λεπὸς. Aliam analogiam eamque elegantem scribit Gal. 2. de differ. febr. inter caput & ventriculum dum adumbrare vult (nusquam enim ratio causaque expressa est) cur certa periodo fluxiones sint reduces: Ut, inquit, ordo est excretionis in ventriculo ipsorum excrementorum, & tamen igno-

vide cap.  
14. & 15.  
lib. 2.  
de diff.  
feb.



ignoratur; quia causa excretionis nescitur, ita quia ignoratur causa generationis, & excretionis excrementorum in capite, influxus proportio & ratio quoque nos latet. Ergo quum pars aliqua princeps, ut cerebrum, multum humoris accumularit, impatiens tanti oneris relegat in partes illas. Accumulat autem multum in se vel quod debilius sit, vel quod pituitæ sedes sit, ut problematice, non tamen sine ratione, scriptum est lib. 4. de morbis apud Hippocr. Nam quicumque eum lib. scripsit ab eventis rem metitur, nec tam naturalium humorum rationem habet quam non naturalium, quum nemo ignoret si quis humida frigidaque multa pituita abundet a qua aut tormina sentiat, aut dolores articulares, aut horrores sub cute frequentes sentiat, quin horum malorum origo a cerebro sit. Ergo ab hoc pituitæ proventus; quum itaque debile, & quatenus est ejusmodi cerebrum multum pituitæ acervat in se colligitque, & quatenus cucurbitæ instar attrahit, estque spongia, ad istam congeriem hoc facit plurimum, ut demonstrat Hippocr. 4. de morbis, & lib. de Glandul. sed incommodum hoc alia opportunitate compensat & redimit. Quia enim superum locum tenet tamquam in arce, & principatum quemdam in corpore, eatenus sese expedit ea pituita quam suo Marte pepere- rat, aut quia imbecillius, aut alia ratione. Horum omnium argumentum est, quia quum suam vim non potest exerere, & ab onere opprimitur, succumbit victum. Hinc Apoplexiæ, Epilepsiæ, comata, catochæ, quæ omnia pituitosi humoris cerebro familiaris sunt soboles. Nam ut annotat Gal. Comm. in particul. 20. lib. 1. Prorrhæta Caloris est movere, & non sinere ea quibus inest quiescere, ita frigoris est ea immobilia reddere in quibus quoque inest. Et quum ita affectum est cerebrum ut mittat in has aut illas partes, id *ῥευματικὴν διάθεσιν* dici potest. Sed longe alia est harum vocum proprietas cujus gratia hæc commentamur tamquam multum profutura. Nam proprie diathesis *ῥευματικὴ*, ad partes fluxione tentatas eaque diuturna refertur, aut quum præ imbecillitate sua sive naturali, sive adscititia nata est pars recipere humores aliunde influentes eosque corrumpere, quod non faceret, nisi jam malum habitum contraxisset, & jam in *ῥευματικῇ* dispositionem devenisset. Priorem modum, nempe quod pars fluxione multum tentata tandem in *ῥευματικῇ διάθεσιν* deveniat, explicat Galen. cap. 17. lib. 2. de differ. febr. quum ait : „ Si desinat fluxio ( ut jam in partem imbecillam nil descendat ) quia calor „ malus partis desinit : & dispositio partis suscipientis fluxionem permoveat, „ idem suscipienti parti, quod & mittenti prius conveniebat, accidit. Nam „ excrementa colliget, & quia pravus in ea collectus sanguis, & quia debi- „ lis est. Adeo ut onus potius sit sanguis in ea contentus quam alimentum. Et hoc est in *ῥευματικῇ διάθεσιν* devenisse. Et corruptio quæ prius erat per modum fluxionis, nunc est per modum generationis in parte ipsa imbecilla reddita, & congestionis. Nec solum id ab excremento collecto fit, sed etiam ab alimento ipso quod corrumpitur ob vitium vetus contractum a diuturna defluxio- „ ne. Idem plenius explicat Gal. c. 14. l. 2. de diff. feb. Per plethoram aut cacochy- „ miam partes infirmissimæ aut Erysipelate, aut herpete, aut alio morbo tentantur, „ aut habent illam quam dicunt *ῥευματικῇ*. Quod non significat simpliciter partes ita comparatas esse ut aliunde recipiant, sed jam suo ingenio



( licet nil mali aliunde adsit ) alimenta excrementaq; corrumpere quæ in alias partes secedant. Aliud enim est *πνευματίζεσθαι*, aliud *διαθεσιν* habere *πνευματικῶν*. Nam illud significat tantum dilui partem imbecillam ab eo humore qui a parte forti onerata mittitur: hoc autem malum contraxisse habitum demonstrat. Ac jam de prior modo. Posteriores modum nempe quum pars forte imbecillitatem contraxit, non autem ratione diuturnæ fluxionis, ut in prior modo diximus, a qua imbecillitate, & alimentum, & ea quæ ab aliis sanis partibus mittuntur corrumpat, explicat Galen. cap. 4. lib. 1. de loc. aff. qui „ locus est admodum commemoratione dignus. Quidam a benignis succis of- „ fendebar, dolores sentiebat & tormina, Galeno roganti quid ita esset, respon- „ dit in eam se affectionem venisse ob usum medicamenti quod ad evacuan- „ dos acres humores sumserat: Galenus coniecit vitiatum esse intestinum, & „ jam in rheumaticam dispositionem devenisse, proptereaque facile jecoris ex- crementa recipere in se, eaque corrumpere. Sic essentia τὴν διαθέσεως πνευματικῆς in duobus consistit, ut promptitudo & facilitas sit ad recipienda aliarum partium excrementa: præter id, ut ea corrumpat. Utrumque autem contigit ob vitium a parte contractum. Et nisi istud esset vitium, & jam prava dispositio, facile admitteret excrementa hepatis intestinum, & ea nec corrumpere, nec ab eis laderetur. Nam quum sanum est intestinum, facile excrementa jecoris sustinet, quum ea non stimulent multum ( nisi aut in propria sede vitium nata fuerint, aut id a parte in quam descendunt, & in qua morantur contraxerint. ) Nec necesse illa excrementa mala esse per se, quum quod jecoris excrementum est, id alteri parti alimentum esse possit, ut ab eo fructum & voluptatem pars capiat. Sed quum pars male affecta est, & præsertim quum incidit in *πνευματικῶν διαθεσιν*, proprium alimentum corrumpit, nedum partium aliarum excrementum: immo a re minima offenditur. Demonstratum enim ante ex 17. cap. lib. 2. de diff. feb. alimentum ita affectæ parti onus potius esse quam nutrimentum. Nomen autem hoc *διαθέσεως πνευματικῆς*, apud Galenum sæpe legitur, nec satis apparet quid eo significetur. Non tam modum fluendi significat, undecumque id fiat, quam partis ipsius affectionem & *διαθεσιν*, sive sit imbecillitas in ea parte contracta, quod Galeno videtur, sive fluendi quidam impetus: Item, an per venas & arterias fluxio fiat, an per inanes meatus. Vulgus medicorum, & ignarum quoque omnes a capite fluxiones esse censet. At antiquis contra videtur; id quod nomen *διαθέσεως πνευματικῆς*, indicat. Nam & undecumque & in quascumque partes derivari & a vasis, & ab inanibus spatiis in quaslibet partes humor potest. Et ut in infinitum nostra non prodeat oratio, satis erit locos designare in quibus istam *πνευματικῶν διαθεσιν* celebrat Galenus, ut ex locorum collatione intelligas quid hoc nomine significetur. Galenus observat quempiam acre medicamentum sumsisse, inde vitiatum est intestinum, inde in *διαθεσιν πνευματικῆν* devenit, & facile jecoris in se excrementa recepit, & ea corrumpit. Hic ὑπαρξίς τὴν διαθέσεως πνευματικῆς explicatur. Et vix alio loco enucleatius id describitur. Alius est locus ubi meminit ipsarum *πνευματικῶν διαθέσεων*. Immo & lib. in quo de istis affectionibus rheumaticis egit, disputat de causis periodorum. Item qua ratione in affectionibus & inflammationibus externis contingit, ut

Cap. 4.  
lib. 1. de  
loc. aff.

Cap.  
ult. lib.  
2. de diff.  
feb.



in exacerbatione & dolor, & tumor augeatur, & venæ turgeant ob affluxum inutilis materiei: idem quoque contingat in internis pulmonum affectionibus & thoracis, & in inflammationibus. Illo loco meminit *ρευματικῶν διαθέσεων*. Item quum agit de menstribus immodicis, ut fiant humoribus a venis derivatis, ad venas uteri sanguinem depelli, ait, *ὡς ἐν ταῖς διαθέσεισι ρευματικαῖς*: vide plura a nobis explicata in primo tomo Consiliorum meorum. Item *ὡς ἐν ταῖς ρευματισμῶν*, Galenus lib. de sang. missione, Cap. 8. quum de ea exoneratione sermo fit, quæ in habitum corporis fieri solet. Qui locus *ρευματικῶν* non esse a capite repetendos, more vulgi, docet, sed ab interiore corpore robustiore in genus musculosum infirmius & imbecillius. Et pluribus id explicatum est in eo quem sic inscripsimus lib. Examen duorum morborum qui ab antiquis non sat abunde sunt explicati & definiti. Horum prior *ρευματικὸς* affectus, & *ἀπὸ χειρὸς ἔξω* dicitur, alter pleuritis ex dorso: Et inter locos memorabiles occurrit unus in quo agit de distinctione excrementi partium nervosarum & carnosarum. Caro (ait) non propria sui ratione fuit mucosa, aut alia pars sanguinea, sed proprium ejus excrementum est, quale *ταῖς ρευματικαῖς διαθέσεισι*, & in jecorariis excretionibus. In membranis & ossibus facile apparet mucus, raro in carnibus: Qui locus facile potest explicari ex lib. 1. locor. affect. cap. 4. Pluribus id definiri posse, sed satis erit Lectori locos annotasse, ut ex lectione & comparatione hujus rei verum germanumque sensum eliciat.

Com. ad  
Aph. 57.  
lib. 5.

**P**HΞΙΣ κατ' ἐξοχὴν pro venarum ruptione accipitur apud Galen. Et *ἡ πύξις*, ἢ *ρήξις*, *ἀναστόμωσις* ἢ *ἀνάβρωσις*, ad *αἰμορραγίαν* referuntur. Quamquam *αἰμορραγίαν* ad narium fluxum proprie refertur. Galenus verbo composito eoque prisco vocat part. 86. lib. 4. acutorum *φλεβορραγίαν*. Dicemus autem quibus signis *ρήξις* ἢ *ἀναστόμωσις*, & aliæ differentiae distinguantur: quod id non minimum conferre videatur. *Ρήξις* apud Galen. Com. in Aphor. 78. lib. 4. *Ρήξις, ἀκείβητος αἵματος ἐργάζεται κένωσιν*. Ruptio est quum meraci purique sanguinis excretio fit: Male in vetere Leonicensi interpretatione: Diruptio, ait, puris sanguinis facit evacuationem, locus corruptus plane. Item *ἀθρόως* fieri debet in ruptione evacuatio, & repente Græcis *ὀξείφνης*. Ut ea ratione scripserit Hippocrates; Qui sponte sanguinem mejunt, iis a renibus ruptione venæ significatur. Et vox *ἀπὸ ταυτομάτου*, duo significare potest, sine causâ manifesta, & repente. Et excretio purioris sanguinis repente, quum nihil præcesserit quod hoc afferat, fieri potest & ob nimiam venarum repletionem (unde talis ruptione ad causam non manifestam refertur) & ob saltum equitationemque: & hæc ad causam manifestam pertinet. Itaque placet Galeno in Com. τὸ *ἀπὸ ταυτομάτου* potius, *ὀξείφνης*, significare: Hæmorrhoidon fluxus quum fit, non debet fieri, *αἰμορραγικὸν τρόπον*, ac si ruptione aliqua esset, idest, non *ἀθρόως*, sed *κατὰ βραχὺ*, ait Gal. Com. in Apho. 25. lib. 4. Quo ex loco modum fluentis sanguinis in *ρήξει*, & *ἐν ἀναστόμωσει* facile colligere est. At in anastomosi non fit κένωσις *ἀθρόα*, sed *κατὰ βραχὺ*. unde *ρήξεως* ἢ *ἀναστόμωσεως* differentia patere potest, quod *ἐν τῇ ῥήξει*, sit evacuatio *ἀθρόως*, *ἐν τῇ ἀναστόμωσει* paulatim fiat, præsertim si paucus sanguis. Leonicensius vertit, præsertim si parva sit apertio.



Quem errorem ut omnes animadvertant verba Græca fidem facient. ἡ δὲ ἀναστόμωσις (suppl. γίνεται) ἐκ ἀθρόου αἵμα προχέουσα, ἢ μάλιστ' ὅταν ᾖ βραχύ. Anastomosis non confertim sanguinem fundit, præsertim quum paucus exiguusque fuerit. Adjectivum βραχύ, an ad αἷμα, an ad dictionem, ἀναστόμωσις, refertur? si ad illud, & sensus constat, & solæcismus non est, si ad anastomosin, sensus quidem stare potest, sed non ita proprius, at solæcismus non potest evitari. Αναβρώσεως signa alia sunt, nam & dolores præcesserunt, & puris nonnulla fit excretio. Plura Comm. in Aphor. 78. lib. 4.

**ΠΙΠΤΑΣΜΟΣ** ὑπὸ τῆς πίπτειν, quod verbum ad ægros Celsus refert qui in lecto conflictant sese: Proprie Latine dicetur, corporis disiectio, projectio, inquietudo, dum aut affecto superiore orificio ventriculi, aut maligna vi morbi ita affectus est æger, ut ignoret quo situ corpus collocare debeat. Atque idem πίπτασμός nomen significare videtur, quod ἄστα, ἢ ἀλυσμός, quum subinde decubitus mutat æger: Vide Comm. in part. 22. sectio. 2. lib. de Diata ἢ ὀξείων. Porro quod omisit Gorræus ἀλυσμός, apud Hippocratem duplex est, ναυτιάδης ἢ ἀνέμετος: plura alias.

### Τ Ο Σ.

**ΣΠΑΤΙΛΗ** Galeno Comm. in particulam 22. lib. 2. de Diata acutorum significat liquidam alvi excretionem, ut quum male pransis cœnatissime (si quid nimirum peccatur aut in tempore, aut ordine, aut qualitate rerum assumptarum) calor ventriculi afficitur. Ita enim chylosis vitiosa fit, & ciborum non coctorum excretio fit. Interpretes Hippocratis male vertit σπατίλω αλὺν levorem. Aliud enim est alvi lævor, aliud vero σπατίλη: quamquam affinitatis nonnihil inter se se habent.

**ΣΠΑΔΩΝ**, aut melius σπαδών (quoniam nomen σπάδων aliud significat) apud Hippocratem lib. 1. de morbis peculiarem habet significationem, eamque non negligendam. Quum illo loco de empyematis causis disputat, inter eas recenset rupturam venarum in pulmonibus, item & earundem venarum τὴν σπαδῶνα. Ruptura autem & σπαδών differunt, fere κατ' ἕτερον ἢ μάλλον. Pote quum quis immodicum laborem sustinuit, aut vomuit, sæpe in pulmonibus rumpitur vena, ob sanguinis motum raptumque violentum, unde purulenta sequitur excretio ulcusculo facta: Sin autem præeunte motu isto violento sanguis turgeat & vena non rumpatur: Idem contingit venis pulmonum quod & venis quæ a Medicis varicosæ dicuntur. In pulmonum vena ὁ κισθὲς fit, idest dilatatio venæ a sanguine ibi coacto & stagnante. Nam & dilatatio ista auctore Aetio in omnibus partibus contingere potest, quæ venas habent, præsertim si a fonte caloris sint dissitæ. Sed hoc ab Aetio dictum est, quia novit bifariam dilatari venas, vel ob sanguinis pigritiem tarditatemque quum crassior est, fœculentior, & a calore spirituque influente non illustratur: eoque modo varices proprie fiunt. Alio modo quum per incitationem violentamque motum fit: Infilit enim sanguis, & sibi velut iter præcludens dum confertim



movetur, venæ dilatandæ occasio est. Quod in pulmone ἡ κίρσων, aut κίρσσειδής τι, Hippocr. 1. de morbis vocat, & ἡ σπαδῶνα. Ait enim in pulmone ab exercitatione velut κίρσων fieri, quem σπαδῶνα vocare possis, interpretatis male, *Accutum tractum*, vertit. Et paullo post de venis in lateribus positis loquens ita scribit: Eodem modo venæ in latere afficiuntur, quæ intus in superficie positæ sunt. Et quum sic affectæ fuerint, κίρσσειδῆ γίνεται ἢ μετέωρα ἢ σω, varicosæ fiunt venæ & intus in molem aliquam attolluntur: Ac si divellentur vasa ipsa ut intumescant. Et propter eam divulsionem solutionemque continuitatis τῆ σπαδῶνος, nomen ὑπὸ τῆ σπᾶν ἢ σπᾶσαι derivatum imponitur.

**Σ** ΠΥΡΑΘΝΔΕΣ *ἑλκώρημα*, ὑπὸ τῆς σπυράθων, idest, ab excrementis caprarum quæ globulorum instar rotunda sunt, & sua circumscriptio-  
ne circumducta. In dictione, *ψαθυρά*, docuimus in resiccatis a calore arefactisque maximam partem sicca, arida, rotundaque ac globulosa reddi excrementa. Nam calor exfugit exsiccatque. Nec tamen necesse esse illic demonstravimus quoties aut hepar, aut interna ardent, σπυράθον esse excretionem. Etenim Hippocr. part. 4. lib. 4. de Diæta acutor. dum historiam febrium ardentium explicat, ait in illis liquidas esse excretiones & pallidas. Galenus hoc contingere ait, quod humores serosi sint ac crudi, ideoque tenues quod coctio omnis crassefaciat. Idem Hipp. partic. 30. sectio. 2. lib. 1. Epid. in febribus continuis quas *τεταριοφύεις* vocat, excretionem multarum per alvum humiditatum observavit, quum tamen æstus ingens esset. Et partic. 40. lib. 4. acutor. duabus de causis alvum in febribus liquidiores esse posse contendit, aut propter ventris phlegmonem aut propter colliquationem, sic diversa ratione phlogosis ventris alvum lubricat, & adstringit. Inter ceteros vero locos de siccis aut liquidis excrementis hepate aut simpliciter inflammato aut imbecilliore reddito, aut ventre affecto, occurrit unus ad particul. 17. lib. 4. acutor. Ubi notabis vim verbi τῆ κίχυλῶσαι. Sæpe tamen σπυράθεις excrementum est, & ægre egrediens (quod πρὸς ἀνάγκην vocat Hipp. 2. Prognost. & in Prorrhethico) inflammato aut incalescente plurimum fit hepate, ut pote tenuem humoris partem exfugente & alliciente. Quod 3. Epid. Histor. 2. notum est de Hermocrate, cui quum inflammatum hepar esset, ab alvo combusta, dura, non paucaque exhibant. Idem & in Prognosticis annot. Hipp. de Hydropicis loquens. Nam hydrops aut affecto primario hepate fit, aut secundario tantum. Secundario ob inflammationem quamdam lactium, mesenterii & primarum venarum. Primario ob inflammationem in ipso hepate conceptam. Quamquam ab aliis causis esse potest. Sed posita hypothese hac, nimirum & in hepate inflammationem esse, & alias in mesenterio: non minus ab hoc, quam ab illo sequitur hydrops. Sed Hipp. distinctionis notas assignat. Si mente eas vellis assequi, sciendum primum hydropi ab inflammatis ilibus & mesenterio nato profluvium alvi adesse socium: Contra hydropi nato ab inflammatione hepatis alvum siccam dura excernentem ægre (quod excretionem σπυράθον designat) conjungi. Sed ejus rei causas tres assignat Galenus in Comm. in part. illam 2. lib. 2. Prognost. Prima est quia inflam-



matio lactes debilitat, unde non amplius attractioni hepatis subserviunt. Hinc non remanet in tenuibus intestinis χυλός, sed rapitur, & pellitur. Secundo alimentum corrumpitur, hinc facultas ad excretionem excitatur. Tertio ob loci calorem impense auctum multa bilis generatur, hinc ἐπερισμός. Quo loco quaestio proponi potest cujus cognitio plurimum utilitatis ad diagnosin, & affectuum therapian est allatura. Cur non eadem ratione inflammato hepate fluor alvi contingat, ac quum mesenterium ardet? Primum demonstratum est ante in biliosis, continuis, & adurentibus febribus, in quibus hepatis æstus est, profusorem alvum esse ex Hipp. & hoc signum esse σιωδρέυον, nonnihil accedens ad παθογνωμονικόν, quod calor febrilis auctus omnia cruda faciat ac corrumpat. Secundo si ex Galeno ilia inflammata sive mesenterium, sive lactes vocaveris, ideo fluorem afferunt, quod multum bilis generent, ideoque alvum citent, multo magis id præstabit hepar bilis officina. Cur non generabit ichores & bilem quibus alvus citabitur, quemadmodum & iidem ichores singultum faciunt inflammato hepate? Præterea, si mesenterium inflammatum corruptionem cibi affert floris causam, cur non & hepar? Immo potior ratio videtur. Item si inflammatio hæc in mesenterio angustiam affert, unde ἀνάδοσις impeditur, cur non & in hepate, & per consensum in mesenterio? Et si hepar exassat, adurit, exsiccatur, cur non & mesenterium? Cuilibet enim parti inflammatae datum est oblatam rem calfacere, ac quoad potest, siccare. At dices, si hepar inflammatum est, exassat, torret, non solum quæ in se habet, sed quæ in venis mesaraicis continentur & devehuntur; Immo faci sanguinis simile reddit excrementum (quod ideo Græcis dicitur ὡροπθώμενον Galeno cap. 7. lib. 5. de loc. aff.) sed si cum inflammatione juncta sit imbecillitas, tunc adest liquidior alvus: at numquid intemperies calida & phlogosis hepar imbecillum reddit, proinde fluorem hepaticum accersit? Non est necesse. Ideo aliud est inflammari hepar, aliud mesenterium. Nam quum illud ardet, saltem delectio fit alimenti, illudque alimentum moram trahit circum hepar. Oportet autem agens ei quod patitur vicinum esse: at quum mesenterium ardet, impeditur illa alimenti ἀνάδοσις, & non moram trahit alimentum, sed quia non subit præterlabitur. Impedita autem ἀνάδοσις maxime alvum liquidiores facit. Rationes tamen in utramque partem allatae, ac confictæ multum probabilitatis habent, & plerisque negotium sunt daturæ.

**ΣΥΝΑΓΜΑ** ὑπὸ τῆς σιωάγειται, apud Hippocr. particul. 15. sect. 3. lib. 6. Epid. coagmentationem concretionemque lapidis significat. Galenus multis in locis cum Hippocrate utitur nomine συσάσεως. Et in 3. Aphorismorum σύσασιν παράδεια dicit. Illo loco sexti Epid. Hippocr. meminit σιωάγματος μετ' ἔρπιν, ut distinguatur a synagmate πρὸ ἔρπινος. Ut σιωάγμα dicatur μετ' ἔρπιν post collectionem urinæ in vesica, a renibus in hanc percolatae. Nec enim ἔρπινος mictum significat, sed collectionem urinæ in vesica post secretionem factam, ἔρπινος Latine quidem, Mictus, reddi potest, sed non ut nomen, Mictus, actum mejendi significet. Quidam per nomen τῆς σιωάγματος ὡδὲ ἔρπινος levem horrorem quiprehendit sub dio mejentes, intellexere. Sed hac interpretatione suam incertitiam aperte declaraverunt, ut nos in libello de lapide a nobis conscripto aperuimus abunde.



**Σ**ΥΝΤΡΟΦΟΣ *νῆσος*, morbus una nutritus, vel ad verbum, connutritus dici potest. Is autem *σύντροφος* dicitur qui longo tempore corpus detinuit ac exercuit, ac si principiis ipsius naturæ primis inhæsisset ac cum materno lacte fuctus fuisset. Non videntur autem plane morbi connutriti idem esse cum diuturnis, de quibus Hippocrates in Aphorismis cum eorum crisin, „ aut solutionem potius explicat, ut Aphorism. 28. lib. 3. Plurimi affectus „ diuturni ( nam vocem *ῥόνιον* addit Galenus ) pueris judicantur, nonnulli „ in 40. diebus, alii in mensibus, alii in annis septem, quidam quum pube- „ res anni instant. Qui permanferint, nec pubere ætate deserint pueris, nec „ quum, menstrua incipit purgatio, *ἐωθεν ῥονίζεν* durare, ac perseverare consueverunt. Leonicens vertit, Commori consueverunt: ad rem quidem apte satis, sed non ad verbum. Melius autem durare verteretur, nec enim eos affectus necesse est ad mortem comitari sed durare quidem fas est. Si autem jam præcipitis decrepitæque ætatis homines prehenderint, consenescent quidem ac commoriuntur. Qua in sententia fuit Hippocr. Aphor. 39. lib. 2. Aphorismo- „ rum: Senes, præsertim qui in prima parte senectutis degunt, maximam „ partem minus ægrotant quam juvenes, qui vero morbi diuturni eos adori- „ untur, *τὰ πολλὰ ξωαποθνήσκουσι*. Maxima ex parte commoriuntur. Non dixit, *ῥονίζουσι*. Quod notandum, ut detegatur error Leoniceni qui τὸ *ῥονίζεν* commoriendi verbo explicavit. Omnes quidem *σύντροφοι*, morbi diuturni sunt, unde diuturnitatis verbo a Galeno describuntur, sed non contra diuturnis omnibus *σύντροφε* nomen rationemque attribues. Ut Connutritus morbus suæ originis primordia a primis elementis igne & aqua, quæ Hippocr. in generationem sufficere abundeque esse eleganter lib. 1. de Diætâ tradidit, videatur repetere ac arcessere. Ut si plus aquæ cuiusquam insit, in humidiores morbos præceps magis ruet: sin plus ignis æstivorum morborum procellis facilius tentabitur, eosque fovebit, ut enim temperies nativæ morborum parens existit, sic & conservatrix. Et ut Galen. Commen. in Aphorismorum 39. lib. scribit, *πάντες τοῖς οἰκείοις παθήμασιν εὐαλωτότεροι εἰσι*, corripuntur facilius morbis congeneribus. Connutritorum morborum in classem vocabuntur hemicrania, podagra, calculus, tabes, præsertim quum aut a semine ipso labes contracta est, aut a nutritu quem a matre in utero cepit fetus. Sic Hippocrat. in lib. de Aere, locis, & aquis convincit ex eo semen a toto corpore decidi, quod ex macrocephalis macrocephali, ex sanis sani nascentur. Præterea Hippocr. lib. de sacro morbo, quem plane non rejicit Galen. ex numero germanorum librorum Hippocratis Comm. in partic. 4. lib. 1. Prognost. aliam rationem adstruit illius contractæ ab initio imbecillitatis: „ Purgatur & florescit cerebrum pueri in utero sicut & aliæ partes prius- „ quam gignantur. In hac purgatione si probe purgatum fuerit, & nec „ plus nec minus defluerit, fetus maxime sanum caput est habiturus. Sin „ amplior colliquatio a cerebro fiat, dum augetur fetus morbosum caput „ habebit, & sonitu plenum, nec solem, nec lumen, nec frigus tolerabit. Aliaque illo loci scribuntur digna intellectu. Sic ea infirmitas a primordiis ortus nostri derivatur, & *σύντροφος* dicitur, sive mala *ῥέθεται*, sive morbus,

sive



sive impotentia, sive infirmitas vocitetur. Ex præcedentibus liquido constat *καταληψιῶς* quidem omnes morbos diu nos exercentes *συντρόφους* dici vocarique posse. Sed aut *σύντροφοι* dicuntur qui nobiscum nascuntur in principiis ipsis veluti siti-latentesque, & qui tempore emicent ac in lucem promittantur. Iique aluntur clementumque capiunt ac roborantur, nisi mutatione ætatis quæ ex libro 3. Aphorismorum juvare plurimum solet, aut evacuatione aliqua naturali aliquid aliud contingat. Item *σύντροφοι* dicuntur morbi qui nos quasi demum natos non invadunt, sed peculiari aliquo Diætæ vitio, aut excrementorum proventu nos corripunt, qui si jam ætate grandes ceperint una cum fato ipso concedunt. Posteriores modum explicat, in Aphorismo 39. lib. 2. Qui morbi senibus accidunt diuturni magna ex parte comitantur, ad mortem & consenescent. Item Aphorismo 40. illius libri, raucedines in valde senibus coctionem non admittunt. Gal. in Comm. ait non solum illum morbum senes ad mortem comitari, sed nephritin, podagram, & omne morbi genus a frigidis humoribus natum: quod diuturnum est, Galeno scribente Com. in Aphor. 39. lib. 3. omnes morbos diuturnos frigidos esse. Sed ut proprie loquamur qui jam senes factosprehendunt morbi ratione præsertim imbecillitatis, temperamenti, & congeriei succorum crudorum, dicentur *οἰκῆτοι*, congeneres, non autem *σύντροφοι*. Sed de morbis nobiscum natis & in sinu nostro veluti positis aliud est, quum *συντρόφους* nomen illius proprie addicatur. De his Hippocrat. part. 6. sect. 5. lib. 6. Epid. scribit: Morbi *σύντροφοι* in senectæ relinquunt, per coctionem, solutionem, aut rarefactionem. Galenus valde laborat in explicatione illius Aphorismi. Nam si omnes morbi diuturni frigidi sunt, ut paullo ante dictum est, *σύντροφοι* morbi diuturni in senectæ vires acquirunt, nedum solventur. Omnes autem frigidi senes comitantur ad extremum usque diem, ut etiam demonstratum est, & ut Galenus Comm. in Aphorism. 41. lib. 7. scribit: Senioribus omnia mala pejora fiunt ratione imbecillitatis, sic *σύντροφοι*, & diuturni morbi adventante senio deteriores evadent. Quod & Comm. in Aphorismum 6. lib. 6. abunde explicat, dum rationem reddit, cur renum & vesicæ vitia in senibus non curentur. Nam est virtutis magna imbecillitas quæ tamen variat pro variis senectutis temporibus, quum crudi senes viridesque sint alii præcipitati & capulares, ut Galenus in libris de sanitate tuenda pluribus explicat. Nunc quum ista sese ita habeant, videndum an verum sit quod Hipp. scribit, connutritos morbos in ipsa senectæ relinquere, *ἢ συντρόφων* nomine morbos intelligens qui nos fere ab initio comitati sunt peculiarem temperamenti rationem consequentes. An de frigidis, an vero de calidis intelligit Hippocr. Non de frigidis, quia adaugerentur potius ætate senili & novo excrementorum proventu foverentur. Minus vero de calidis Aphorismus est audiendus, quum supra positum sit omnes affectus diuturnos frigus patrem agnoscere. Accedit quod quum Hippocrates dicat morbos in senio *ἄλγε' ἔχουσιν*, cessare ac quiescere, *λύσεως* autem nomen ad morbos frigidos & diuturnos pertineat, 1. cap. 1. de Crisibus. Mirum non est si de frigidis morbis intelligatur. Nec enim audire oportet veterum interpretum aniles nugæ qui morbos in senectæ relinquere ajunt, animi quidem morbos, iracundiam, avaritiam, super



Superstitionem, Græce, *δεισιδαιμονίαν*, corporis autem, amatorias perturbationes. Hæc tamquam commentitia & inania rejicit Galenus. Ut ad rem redeamus. Morbi in senectate relinquunt, præsertim qui in intemperie calida positi sunt, vel potius morborum *διαθέσεις* quædam, & intemperaturæ quædam morborum parentes, quamdiu ætatis fervor viget, parva occasione morbos proprie dictos suscitant, sed ætatis flexu quum jam deferbuit calor acer, a temperamento senili pote frigidior temperationem moderationemque habent. Galenus meminit in Comm. de articularibus morbis ab intemperie calida, de cephalæis & nephriticis doloribus ab eadem intemperie natis. Quorum morborum dispositiones, & ut ita dicam in eos inclinationes & propensitates sunt nobis congenitæ & *σύντροφοι*. Et ætatis senilis temperies ad frigiditatem divergens earum dispositionum est tamquam medela, & remedium, ut Comm. in hanc particulam pluribus explicat Galenus. His consentiunt quæ ab Hipp. scribuntur cap. de Erysipelate lib. 2. de Morbis, quod Erysipelas, idest calida dispositio diu manens in corpore, senescentes relinquat, idest, senectus est tamquam remedium, Græce *τὸ ἐρυσίπελας τῆς ὑπογυράσκοντος ὑπολείπει*. Sic observati sunt quidam ab intemperie calida serosi biliosique humoris procreatrice articulari labore implicari, qui adventu senilis ætatis ab eo fere immunes exstiterunt. Vetus enim illa infirmitas & intemperies veluti contemperatione quædam correctæ est ac emendata. Qua in re demonstratio Aphorismi 20. lib. 2. „ Aphorismorum consistit: Quibus juvenibus alvus humidior est, iis senescentibus resiccatur. Ut si in juventute intemperies calida erat acerrimæ bilis procreatrix, a qua intestina diluta fluidiora fient, illa intemperie cessante dum adest senectus, jam alvi fluxilitas cessat, & per causæ efficientis absentiam durities adstrictioque succedit. Idem de raritate, de frigore, de siccitate, quæ aut liberioris alvi causæ esse possunt, aut contrarii effectus, intelligendum. Sic veteres intemperies ætatis cursu cessant ac obliterantur. Quæ causa impulit Hippocratem ut senectute adventante morbos connutritos cessare scriptis traderet. Obscurius quidem sed melius quam quisquam alius, idem auctor lib. de Diata earum rerum rationem reddit. Quum enim comminiscitur duo prima rerum omnium principia ignem & aquam, idonea & efficacia per se ad omnium rerum propagationem, alias ex igne fingit partem tenuiorem summi ac elici ad hujus aut illius generationem, alias ex aqua, alias debiliorem partem, alias robustiorem. Et ut ab illis elementis partes hoc illove modo affectæ deciduntur, desecanturque, ita varietas in animantibus existit ac surgit. Ut, inquit, si quod in igne fortissimum est, tenuissimum vero in aqua in temperamentum cujusdam coit ac conspirat, calidam siccamque necesse est quæ hinc resultat, temperiem. Atque hæc facile a morbis calidis æstuante cælo capitur ac exercetur. Et morbi scaturiunt in ignis accessionibus, in aqua vero proventu, sanitas. Deinde subdit: Et hi, qui illam temperiem fortiuntur, ætate vigente ad bonum corporis statum maxime morbos invalidique existunt, senes autem facti sanitatis beneficio maximo perfruuntur. Quo loco abunde apparet veteri intemperiei corporis ætatem postremam afferre nonnihil medelæ ac præsidii. Quod est intelligendum si cetera consentiant ac paria sint. Nam senex genio indulgens, ac immodi-



co lyæi usu voluptuari solitus non defungetur illa vetere intemperie morborum connutritorum parente ac faultrice. Immo antiqui mali semina vigeant ac corroborabuntur. Nunc autem id quod multum negotii Galeno dedit mentem Hipp. de coctione, solutione, & raritate explicare instituenti, obiter a nobis est discutiendum. Si intemperies calida est, & velut morbus connutritus, quorsum meminit Hippocrates rarefactionis, & solutionis? Nam & rarefactio & solutio de morbis intelliguntur qui sensim decrescunt & diminuuntur, ut de morborum frigidorum materia & de tumoribus. Quod si humores sunt frigidi aut tumores tamquam morbo connutriti aut morborum connutritorum auctores augebuntur in senectute, nedum discutientur. Quinetiam quum in senibus corpus sit *δυσδιαφόρητον* & siccum & frigidum, nec ratione corporis habitus, nec ratione caloris qui imbecillus est *ἀραιώσις* continget. De coctione minus mirum esse debet, quum quoties intemperies aliqua immutatur, corrigitur, temperatur moderationemque accipit, large *πεπασμὸς*, matura Latinis, dici potest, *πέψις* proprie non diceretur. Sic biliosorum humorum *πεπασμὸς* dicitur, quum eorum ferocia refrenatur, reprimitur ac hebetatur. Sic λύσις ἢ ἀραιώσις non possunt ad morbos connutritos pertinere, præsertim si fiat mutatio in senectute. Nisi dicamus partes in quibus olim intemperies illa concepta erat morborum parens contabescere, collabi, macrescere, genuinumque calorem exardescere nequaquam, & ita morbi, idest, antiquæ *διαθέσεως* solutionem, seu dissolutionem, Græce *λυσιν* ἢ *διάλυσιν* (quam posteriorem vocem Gal. in Com. usurpat) contingere. Ut fiat partium *διάλυσις* quædam, & ex eventu ipsius diatheseos dissolutio. Hinc Hippoc. lib. de Aere & locis ait in senibus esse raritatem venarum & colliquationem quod amplius explicat lib. 1. de morbis loquens cur senes minus a pulmonum morbis laborent quam juvenes. Præterea nomen *ἀραιώσεως* improprie sumi potest, non pro illa occulta foraminum Iliade quæ corpori juvenili adest, sed pro quadam extenuatione & marcore rei: ut denso opponatur rarum, idest, depressum, consumptum, *ἐκτετηκὸς*, extenuatum, ut quod de superficiei qualitate dicitur ad profunditatem ipsam referatur. Sic nimirum verba Hippocratis non sunt ad unguem exquirenda præsertim in libris in subsidium memoriæ ab Hippocrate conscriptis: quum proprietatem verborum in germanis libris maxima ex parte servare consueverit, & ut verbo absolvam, nomen *ἀραιώσεως* ἀντὶ τῆ ἀναλώσεως ἢ τείψεως, Hippocr. potuit usurpare, quæ verba leguntur partic. 1. sect. 3. lib. 6. Epid.

**ΣΦΑΚΕΑΙΖΕΙΝ** ἀντὶ τῆ διαφθείρεσθαι apud Hippocratem sumitur ἐν τῷ *ἀπὸ ἀκμῶν*, ut annotat Gal. Comm. in Aphor. 50. lib. 7. Et præter omnes significationes assignatas aliud designat in lib. 7. Aphorismorum, quum Hippocrates scribit, *ὅπόσοις σφακελιθῇ ὁ ἐγκέφαλος*: Quibus sphaclatum, idest, corruptum fuerit cerebrum (ita enim Leonicens) in tribus diebus pereunt, hos si evaserint, supersunt. Archigenes lib. 2. De locis aff. cap. 7. vocabat *ἐτεροκρανίας σφακελώδεις*, quas *ὀδυνώω διαίωσαν*, idest, dolorem turgentem habere asserbat: Fortè in eo sensu nomen τῆ σφακέλε sumsit quo & Hippocrates. Multas illius nominis significationes illo loco



ex aliorum sententia refert non negligendas. An hic σφάκελος, aut gangrænam, aut corruptionem substantiæ partis ejus quæ dicitur σφακελίζειν, aut νέκρωσιν ejusdem significat? An dices corruptionem significari quam διαφθοράν vocant? An verisimile ad sphacelum adactò cerebro, seu perfectà mortificatio affectave significetur, seu rudis & inchoata tantum, ita restitui posse ægrum? Nequaquam vero. Magni enim momenti adeo est cerebrum ut tantum mali non ferat impune: mors siquidem in propinquo est. Ut ea ratione erroris convincendus sit Leonicens, qui πῶσφακελιδέν vertit, corruptum. Si enim, corruptum, significet, nulla vitæ salus sperabilis est. Plantius Hippocratis interpres σφακελισμὸν ingentem cerebri quassum ictumve significari putat: ut illius quassus occasione inflammatio cerebrum adoriatur, aut potius, ut proprie cum Galeno loquamur Comm. in Aphor. 42. lib. 2. διαφθεσις φλεγμονώδης, quæ una ex causis apoplexiæ censetur: Itaque σφακελίζειν ἀντὶ τῆς ὑποπλήττεσθαι, idest, attonitum cadere, concuti, siderarique fumeretur. Non enim dubium quin a casu, concussu, ictuque ἐκπληξίς ἐκ ὑποπληξίας consequatur, hinc Aphorismus 14. lib. 7. ὑπὲρ τῆς πληγῆς, ἐκ κεφαλῆς ἐκπληξίς, κανόν. Hoc loco vocat τῆς κεφαλῆς πληγὴν. primo de morbis vocat ἡσέσιν. Etsi Plantii conjectura veri aliquid simile exhibeat, tamen aliud quid videtur Hippocrates nomine τῆς σφακέλης voluisse indicare. Nam de attonita affectione, seu aphonia, seu apoplexia (siquidem obscure Hippocrates τῆς σφακέλης nomine, aut ἐκπληξιν, aut ὑποπληκτικὸν πάθος subindicaret) dictum est in Aphorismis præcedentibus. Quum enim scribit. Quibus sanis capitis dolores repente oboriuntur, subindeque obmutescunt, stertuntve, septem intra dies fato concedunt, Aphor. 51. lib. 6. Aphorism. Apoplexiam subindicat ut placet Galeno in Comm. τῆς enim ἀφωνίας nomine per quamdam ἐξελκὼν, intelligit labem affectionemque omnium quæ a voluntatis nostræ arbitrio pendent actionum: plura illo Comm. videre possis, & in Aphorism. 5. lib. 5. & Aphorism. 58. lib. 6. Item quum ait, ὑπὲρ πληγῆς ἐκπληξίς, illam apoplexiam a casu aut potius percussu satis indicabit. Ut non probabile sit hunc solennem de sphacelo cerebri aphorismum, idem sonare quod & illi a nobis citati Aphorismi, Galenus interpretans quid significet hic sphacelus, admodum ambigit qua in sententia standum sit. Nequit enim propria in significatione accipi: Itaque cum gangræna confundit ductus veterum opinione præsertim Græcorum. Nam Medici carnis νέκρωσιν, ex ingenti inflammatione secutam gangrænam proprie vocabant: & Græci qui proprietatem verborum cujusque artis non satis intelligunt, σφάκελον, quod citata Herodoti verba declarant. Quo in sensu σφάκελον ἀντὶ τῆς γαγγραινῆς ab Hippocrate sumi suspicatur. Sit ita sane. An gangræna in cerebro sanabilis? Quod Galenus contingere posse vult, si incipiat tantum. Sed quum cerebrum vix propter dignitatem principatumque ferat inflammationem citra perniciem ægri, nedum, quum eo veniatur ut jam gangrænae metus adsit. Aliis sua fuit opinio & conjectura, nos quid sentiamus, explicabimus. Aristot. Problem. 9. & 10. lib. 1. in constitutione frigida & sicca agnovit non cerebri, sed totius corporis aut uteri potius σφάκελον, ac si siderationem dicas, Gaza, crudorem Latine vertit, Galli dicunt,

Domini  
Duret



opinio  
probabili-  
or.

cunt, *Morfondu*; Et interpretatur idem Aristoteles nomen crudoris, seu σφακέλυ. Crudor est quem committit frigida siccaque impense tempestas, impatiens omnino excernendi humoris. Sed Problemate 10. meminit siderationis sphaceli & crudoris cerebri, quum ait, si præeunte tempestate sicca & aquilonia æstivo tempore, sequatur autumnus austrinus & pluvius, quem hiems proxime excipiat, quia multum simul materie excipit, & sua frigiditate non potest humorem cogere, densare, coquere, & in pituitam saltem vertere, si in capite non ita multus, gravitatem affert, si nimius frigidusque fuerit, sphacelum affert, crudorem vertit. An eo in sensu sphaceli nomen sumi possit, ut quibusdam placet? Probabile aliquid habet. Tamen sphacelos pro crudore potius intelligi posset Aphorismo illo: Quibus sanis dolores capitis repente oriuntur: subindeque aphonii fiunt, in septem diebus pereunt, nisi febris succedat. Duplici nos conjectura nitimur: priore quidem quod non ita breve tempus descripserit ut illo Aphorismo in quo de cerebro sphacelon patiente agit. Nam si crudor tantum esset, aut tamquam sola intemperies, aut cum admixtione frigida materie, non tam citam mortem afferret, sed ad septimum diem promitteret: Posteriore vero, quia meminit Febris; hæc enim digerit ac coquit cruditates, & quæ coryzæ sunt cum febre minus relabuntur, quam si febris abesset part. 10. sect. 3. lib. 6. Epid. Contraria tamen ratione quis niti posset ut doceat Aphor. de aphonis repente factis intelligi non posse de crudore cerebri, quia si humor in cerebro collectus esset, vix abesset dolor: Si ita sit, dolor capitis repente non oboriretur, quod tamen vult Hippocrates. Nisi quis dicat quod experientia sæpe deprehenditur, multis sæpe aut capitis gravitates aut dolores non ita esse molestos ob collectas in cerebro cruditates quæ eos respirare sinunt nec ab opere avocant. Scitum enim illud Galeni Comm. in Aphor. 38. sect. 2. lib. 6. Epid. Humore pituitoso & ejus sero hoc inesse ut non dolores, sed torporem quemdam inferat, nisi vitio aliquo pituita aut acescat, aut salsa reddatur, qui locus notandus est. Itaque ex cruditates quæ aliquo tempore inducias dant, aut auctæ, aut concepto vitio deteriores factæ ventres cerebri occupare possunt, aut totum cerebrum veluti efferato motu invadere, unde aut apoplectici cadunt, aut cito moriuntur, aut paraplegia saltem implicantur. Quod nuper contigit cuidam illustri viro, qui quum mediocriter caput doleret per decem dies (in ima tamen aure satis erat vehemens dolor) & ὀρθοστάδην ageret, repente concidit, & convulsus intra breve tempus interiit. Quem eventum annotavit Hippocrates part. 15. lib. 3. Prognost. quum de doloribus aurium acutis agit; Periculum delirii adest & interitus: Galenus in Comm. scribit Nonnulli eorum qui acuto dolore capiuntur delirant, & repente moriuntur tamquam siderati (ἀυτοπλήκτες vocat) quum in cerebrum αἰθρώς fluxio dolorem auris efficiens eruperit. His ita positis videtur potius Gal. assentiendum ut sphacelum pro aliqua gangræna incipiente inflammationis alicujus sequace sumi dicamus. Nec hic nomina γαγγραινὴς ἢ σφακέλυ, ad unguem exquirenda sunt. Quod tamen res sit in præcipiti, trium tantum dierum meminit. Nam pars princeps non diu fert

Historia.



fert vehementem aliquem affectum; Galen. Comm. in Aphorism. 51. lib. 6. Sic sphacelus non tam ab humore est quam prava cerebri dispositione. Quum ab humore est, plurium dierum usura conceditur. Hinc Aphorism. 51. lib. 6. septem dierum meminit, quod Galenus tamen non probat quum sit *πύλκος*, signum fortis apoplexiæ. Non sine ratione septem dierum meminit, quod tempus suum est: nam vitam nostram 7. dierum esse demonstrat Hippocr. lib. de Carnibus. Alia conjectura de sphacelo cerebri est. Possunt dolores capitis adesse quos aut hæmorrhagia, aut puris excretio solvat, aut per aures aut nares si frontem aut tempora occupent. Quum pus in cerebro, aut circum membranas adest vel quod sit inflammatio vel intemperies, fieri potest ut pars livescat, & ita sideretur. Quod & lateri purulento evenit ut fiat *βλητὸν*, idest, livens, sideratum Comm. in part. 3 §. 1. de Diæt. acut. in hoc sensu cerebrum *σφακελίζον ἢ βλητὸν* dici potest; & si pus non exeat, brevi mors. Cerebrum autem *βλητὸν* legimus, lib. 2. de morbis, ubi idem agit Hippocr. quod & Aphorism. 50. lib. 7. de quo hic disputatur. Porro non aliunde *τὸ βλητὸν* petitur quam a succrescentia humorum malorum, quorum excretionem cerebrum fit immune ab omni affectione: Vid. part. 1 §. lib. 3. Progn. Quibus post dolores capitis sanguis aut pus non eruperit lata in cerebrum materia moriuntur *ὃν τρόπον ὑπόπληκτοι*. Unde Aphorism. 10. lib. 6. Caput dolenti, & omni ex parte dolenti nisi pus aut aqua aut sanguis erumpat, bonum. Inter ceteros locos occurrit notandus lib. 2. de morbis ubi *ἀλλ' σφακελισμὸς* cerebri agit: Causas illius corruptionis assignat, signa, & curationem. Atque inter cetera animadvertit & a calore, & a nimio frigore istum sphacelum posse contingere. Tamen initio lib. 3. de morbis etiam a magna vaporum impuritate id fieri ait.

## T O. T.

**T**ΕΚΜΑΡΣΙΣ ὑπὸ τῆς τεκμηρίας. Τεκμηρίον veteres appellarunt σημεῖον συλλογιστικόν, ἀπὸ τῆς συλλομιζέσθαι. Τέκμαρσις, conjecturalis cognitio, vertitur. Sed id male & Grammaticæ tantum: erronea enim versio est quum τεκμηρίον redditur, conjectura: quum signum sit syllogisticum & necessarium, desumptum a propria cujusque rei indicatione, quam natura suppeditat. Galen. Com. in part. 2. lib. 1. de Diæt. ὁξέων, τέκμαρσιν interpretatur τὴν εἰς τὰ τεκμηρία γνώσιν. Nec alium hujus vocis interpretem quærere oportet, quam ipsum Hippocratem, illius, meo judicio, auctorem quatenus in arte medendi usu venit. Ut enim illius, auctor est, ita propriè usucapit, energiamque illius exprimit: Τέκμαρσις, est ratio cuique convenienter medendi. Nec enim satis esse putat Hippocrates confusam animo tenere medendi effigiem, nisi qua ratione huic aut illi medicina sit faciunda, intelligatur. Itaque quum veteres Θεράπειαν consecrati essent, quæ artis scopus est ad quem collimare oporteat, necesse quoque fuit eos ἢ διάγνωσιν, in numerato habere, & πρόγνωσιν. Quæ tria veteres attigisse credibile est. Quid ergo illud est in quo erraverint, & erroris ab Hippocrate vincantur? Quoniam τέκμαρσιν neglexerint: puta



se medicos palam profitentes, quod generales animo de Arte Medica notiones retinerent, nec infra sese demittentes, rationem cuique faciundæ medicinæ adhibendæque singulis operæ confectarentur. In hoc τεκµάρως ratio omnis vertitur. Quum non homini sed Calliæ & Socrati Medicina fieri debeat. Variam aliorum de Tecmarfi sententiam in Com. adducit Galenus: Partim τῆς τεκµάρως nominis ambitu, & diagnosin & prognosin comprehendebant: alii Therapian. Atque ita Græca vox hæc aliter atque aliter explicatur, ut docet Galenus. Dicam quod sentio. Si veteres Therapian coluerint, nec adeo ignari atque minus fuerint, ut & diagnosin & prognosin (quod utrumque ad τὸ θεραπευτικὸν μέρος, ut loquitur Galenus, pertinet) prætermitterent, non eo consilio credendum veteres ab Hippocrate accusari quod imminuti in nonnullis essent, idest, τέκμαρσιν neglexissent, ac si dicat, diagnosin & prognosin (ut quidam interpretati sunt) sed quod quum præclare in omnibus Medicæ Artis partibus excellerent, rationem cuique accommodate medendi sumta indicatione a peculiari cuiusque natura, missam fecissent: Hoc autem est τέκμαρσιν haud esse consecutos, quæ tamen in primis tenenda est. Hippocrates autem illam τέκμαρσιν consequendi viam aperit contra Gnidios medendi magistros, & alios omnes qui in generalioribus Artis præceptis præclare versati, particularia prætermitterent, quæ tamen in primis Medicum commendant ac ostendunt. In libris de Diata proponit exempla quorum explicatio ad instruendam explicandamque τεκµάρως vim pertinebit: Nam quando, quo morbi tempore, quo in subjecto, quo habitu, hoc vel illud usurpandum sit, abunde explicat. Exempli gratia, inter edulia præstantissima ptisana alimenti juxta ac medicamento facultate insignita est; tamen nisi hac aut illa præparatione, hoc vel illo morbi tempore, hac aut illa ægri natura, exhibeatur, ægri damnis plurimis obruuntur ac cumulantur. Hæc est Τέκμαρσις ratio medendi convenienter cuique ex perspicientia peculiaris & communis cuiusque naturæ per τὰ τεκµάρη, idest, signa syllogistica. Itaque nulla vox Latina est quæ vere τεκµάρως nomen referat atque exprimat.

**T**ΡΙΤΑΙΟΦΥΕΣ ἢ τεττασιοφύης πυρετός, Latine reddi potest, *febris ad tertiana naturam accedens*: aut ad verbum, *febris tertiumgena*. Quidam hemitritæon cum ea febre, quæ τεττασιοφύης dicitur, videntur confudisse, at longe discrepant. Et eorum opinio roborari potest auctoritate Hippocratis: hujus si exacte verba considerentur, eadem fere natura, conditio, ingenium & mores, item symptomata febris τεττασιοφύως, & ἡμίτεταις videntur: Nam particul. 23. sectio. 1. lib. 1. Epid. scribit loquens de febribus semitertianis; Infestabant πυρετοὶ φεικώδεις, Continuæ, non intermittentes: ὁ τρόπος ἡμίτεταιος, ἢ μίην κρυψτέρων, τῇ δὲ ἑτέρῃ ὁππαρὸ ξυνόμενοι: Idest, modus erat febrium semitertianarum, uno quidem die levior erat febris, altero acerbior. Et idem Hippocrates partic. 25. sect. 2. lib. 1. Epid. scribit: Febres erant continuæ, non intermittentes, invadebant τρόπον τεττασιοφύέα, in modum febris tertianam referentis, μίαν μὲν ὑποκρυφίζοντες, ἢ μίαν παροξυνόμενοι, uno die temperatiores levioresque exsistebant, altero acerbiores; deinde subdit, ῥίγηα πᾶσιν ἀτάκτως, ἢ πεπληνημένως ἐγίνοντο, ἐλάχισα ἢ ἥκιστα τῶτέοισιν, ἀλλ' ἐπὶ



3, ἡ δὲ ἄλλων μείζω. Rigores erant sine ordine omnibus, & erraticæ, minimi  
 quidem in his febribus fuerunt, in aliis majores. Quæ verba si conferas, u-  
 tramque febrem idem esse colligere possis. Nam & utraque continua, & utra-  
 que tertio quoque die acerbior, diebus interjectis levior. In utraque sunt ri-  
 gores & horrores, ut forte nomen horroris & rigoris non strictè sumtum idem  
 hoc loco significet. Nec est quod objicias in hemitritæo secundum diem dete-  
 riorem esse secundo die in ea febre, quæ τετραποφύς dicitur, quod in hemitri-  
 tæo secunda sit accessio auctore Galeno passim, sed præcipue cap. 2. lib. 2. de  
 differ. feb. in τετραποφύει autem non est secunda accessio, sed tantum continui-  
 tas febris, unde secundus dies omnino levior est. Nam Galenus Com. in par-  
 ticul. 25. sectio. 2. lib. 1. Epid. Explicans quid sit ὑποκρίζεσθαι (quo verbo  
 utitur Hippocr. dum disputat de secundo die febris τετραποφύως) ait Hippo-  
 cratem moderatam tantum remissionem intelligere in secundo die febris trita-  
 phyς. At hæc moderata quoque remissio est in febre ἡμιτεταίῃ, si conferatur  
 secundus dies cum tertio. Unde eadem verba sunt & idem sensus, ὑποκρίζε-  
 σθαι, & μίαν ἡμέραν καποτέρην ἔχειν. quibus usus est verbis explicans, & febrem  
 τετραποφύαν, & ἡμιτεταίαν. Sed tamen quum longe una febris & motu, & specie,  
 & more, & causa, ab altera discrepet, tametsi doctissimus Hippocr. rerum  
 distinctiones & διαφορὰς, maxime & diligentissime observans, unam cum alte-  
 ra videatur confundere, ea de re paullo plenius sub finem hujus Commentarii  
 disputabimus, facta diligenter unius cum altera comparatione. Nunc de ea  
 quæ τετραποφύς dicitur, differamus. Febris hæc ex continuarum genere est Hip-  
 pocratis auctoritate in partic. 25. sect. 2. lib. 1. Epid. Et tamen exacerbatio-  
 nes habet tertio quoque die non quod in ἀπυρεξίαν desinat (alioqui e conti-  
 nuarum numero eximeretur) sed ὡδονικῶν quamdam habet, Galeni auctori-  
 tate cap. 2. lib. 2. de differ. febr. Nec rigor est aliquis typicus, tamquam no-  
 væ accessionis paranympus, sed criticus esse potest. Tamen ex part. 25. sect.  
 2. lib. 1. Epid. In febribus τετραποφύεσιν observat Hippocrates ῥίγη, rigores  
 inordinatos & vagabundos. Quod notandum est diligenter, ne eos rigores ob-  
 servantes temere febrem semitertianam esse putemus, aut intermittentem ali-  
 quam. Sed quod tertio die febris exasperetur, id παροξυσμός dici potest, re-  
 duplicatio, unde Hippocrates vocat tertio die ἐπιδιδόναι, ἐπὶ παροξύνεσθαι, & in  
 aphorismis, διὰ τρίτης ἰσχυρότερον πυρετὸν γίνεσθαι, scribit. Galenus 2. de diff. feb. Aph. 43.  
 συνόχης, in duo genera dividit, in συνόχης, & alias generis nomine insignitas lib. 4.  
 & ambiguo συνεχῆς. Harum posteriorum ratio in iis præsertim febribus spe- Aphor.  
 ciatur, in quarum continuitate peculiaris humoris motus observatur, ut quum  
 vel tertio quoque die exacerbatio aliqua observatu digna animadvertitur, ita  
 ut nonnulla periodi sit ratio: sic quædam continua est quotidiana, quædam  
 tertiana, quædam quartana, sed hæc rarius. Si tertio quoque die exacerba-  
 tio contingit τετραποφύς dicitur eidem Galeno. Si secundo die nova fit accessio,  
 & tertio quoque die exacerbatio fit, ἡμιτεταίος dici potest. Quamquam no-  
 men hoc rejicit Galen. cap. 2. lib. 2. de differ. febrium, & Commen. in par-  
 ticul. 5. sect. 3. lib. 1. Epid. Docens Hippocratem adjecisse ἡμιτεταίος καλῶ-  
 μενον, quod nomenclatio hæc Hippocrati non placeat: eandem tamen probat  
 Galen. cap. 7. lib. 2. de differ. febrium. Sed non abs re primum febrem con-  
 tinuam



tinuam tertio quoque die deteriore factam, & die secundo novam accessio-  
nem habentem appellari non vult ἡμιτεταῖον, quod & continua quotidiana  
die medio paroxysmum habeat, & tertiana duplex continua, & duplex, sive  
triplex quartana continua. In Epidemiis partic. 23. sect. 2. lib. 6. plane ne-  
gat semitertianam ullam esse intermittentem, lib. de typis cap. 4. contrarium  
plane asserit. Et nullo umquam loco tam sui est oblitus Galenus. Sed longe  
hæc inter se differunt, quum in continua quotidiana idem sit humor & eodem  
loco inclusus qui accessiones faciat, in duplici tertiana continua non idem est  
humor, nec locus: ideo prudenter monebat Galenus cap. 11. lib. 1. de diffe-  
rent. febrium, in æstimandis febribus non considerandas accessionum invasio-  
nes & periodos, sed considerandam cujusque proprietatem & ingenium. Quod  
censuit Hippocr. Aphor. 12. lib. 1. quum ait: Accessiones, & constitu-  
tiones morbi judicabunt. Ceterum tametsi febres omnes continuæ sint, ta-  
men has exacerbationes, annotationes, & ὁξυπνοσύνεσις ἡμέρας quamdam, ut  
ex Hippocr. particul. 25. sect. 3. lib. 1. Epid. patet, immo Galenus vocat  
δειόδους. Nam de illis febribus continuis homonymos vocatis ita scribit, πῶς  
πολλῶς κατὰ μέρος δειόδοις προσέρχονται, Id est, alias atque alias velut quibusdam  
circuitionibus insiliunt, ac repetunt. Quod mirum est, quum δειόδος non sit  
febrium continuarum, sed intermittantium, & dividatur in παροξυσμὸν ἢ ἀέσιν.  
Παροξυσμὸς autem ἢ ἀέσις ad febres typicas maxime refertur, sed præsertim  
ipsa ἀέσις, cujus loco in continuis, si quando concedunt remittunturque ὀξυ-  
κμὴ dicitur. Tamen in continuis etiam si exacerbationum similis quædam re-  
curso animadvertitur, ut si tertio quoque die, aut quarto, aut singulis die-  
bus, tunc licebit in illis febribus δειόδον statuere, sed minus proprie si ad un-  
guem res exigatur, ut ex definitione ἢ δειόδος, colligere licet assignata a Ga-  
leno lib. de totius morbi temporibus. Sed his relictis tria videre oportet. Pri-  
mum quid videatur Galeno de tritaephyis febribus: Secundo an sint e censu  
continuarum. Deinde, an sit quidpiam memorabile quod hæc febres tertio  
quoque die moveantur, quum generaliter hoc etiam ad omnes febres biliosas  
extendatur. Denique an ἡμιτεταῖον ἢ τεταίον ἢ πυρετὸν, confundat Hippocrates,  
quæstione dignum est. Ac primum δειτεταίον hoc Galeno videtur, ut non  
significent aut ἡμιτεταῖον, aut tertianam aliquam intermittentem. Quamquam  
ex initio Com. in particul. 23. sect. 2. lib. 6. Epid. nomine hoc includitur &  
semitertiana, & producta tertiana; Verba Galeni hæc sunt: Quas autem  
febres τεταίονες vocet, abunde dictum est, semitertianas videlicet, &  
productas tertianas. Quod absurde dictum est quum sæpe contendat aliis lo-  
cis Galen. magnum esse discrimen inter τεταίονες ἢ ἡμιτεταῖον. Sed puto in-  
terpretem Latinum male vertisse vocem διότι: ipse videre possis. Quod autem  
nomen τεταίονος, longam tertianam non significet duabus id rationibus con-  
sequi possumus. Priore quidem, Quum Hippocr. part. 23. sect. 2. lib. 6. Epi-  
dem. scribit: Omnibus febribus τεταίονοις, nox ante accessionem molesta  
est, in Comm. Galenus: Proprium est, ait, febrium τεταίονων, ut no-  
ctem ante accessionem molestiorem habeant, extensis autem tertianis omni-  
bus non proprium. Itaque aliud extensa tertiana est, aliud τεταίονος, alio-  
qui hoc Galenus Comm. in partic. 5. sect. 3. lib. 1. Epid. ait: Quum duode-



„ cū horis finitur accessio, exquisita tertiana est, si hac longior sit, simpli-  
 „ citer tertiana vocatur, cui præterea longior accessio est, tertiana producta  
 nuncupatur. Quæ autem *πρὸς ἀπυρεξίαν* non venit, si horrificas primo die ac-  
 cessiones habet, secundum autem diem leviolem, *ἡμιτεταῖος* dicitur, si sim-  
 pliciter sine horroribus tertio quoque die acerbior est, ea *τεταιοφυής* dicenda  
 est. Hinc patet e continuarum genere esse, & propterea longam tertianam  
*τεταιοφυέα* non dici. Nam & in Aphorism. 43. lib. 4. cum Hippocr. scribit:  
 „ Quæcumque febres tertia die exasperantur, hoc de tritaephyis intelligitur:  
 „ periodus autem hæc; Quocumque modo intermiserint, de longis tertianis.  
 An autem *ἡμιτεταῖος* & *τεταιοφυής* idem sit, longe magis ambiguum est. Ta-  
 men & causa, & motu differunt. Nam Galeno Com. in part. sect. 3. lib. 1.  
 Epid. semi-tertiana a primo insultu ad incrementum horrorem habet, item  
 quum longius progreditur. Et in periodica accessione rursus horrorem habet &  
*συστολήν*, & rursus eundem horrorem, & contractionem. Quod cap. 9. & 10.  
 lib. 2. de differ. febrium explicat. Et Com. in partic. 23. sect. 2. lib. 1.  
 Epid. *κατ' ὅσον χρόνον πυρετός φεικόδης* dicitur, quod per omne tempus accessio-  
 nis symptoma horrois producat. Et bifariam fit, aut quum intensio  
 (Græcis *θῆταισις*) facit reduplicaciones, aut quum ascensum tantum facit  
 inæqualem. Sic in hemitritæo est inæqualitas in accessione particulari,  
 & in universali statu, quod in dies febris augeat more *ἢ σιωχῶν ἐπακμα-  
 σιχῶν*, Galeno auctore Comm. in particul. 23. sectio. 2. lib. 1. Epid. Sed *τεταιοφυής*  
 unum & continuum, & æquale ab invasione ad vigorem habet incre-  
 mentum, & caret accessione secundo die: Item horrore caret. Et quum di-  
 cimus habere æquale incrementum, id debet intelligi de particulari accessione,  
 non de universali. Nam partic. 23. sectio. 2. lib. 1. Epid. loquens ex professio  
*ὅτι τεταιοφυῶν* ait illas *ὡς ἐπισκέσεως* vehementius exacerbari, & in dies incre-  
 scere. Sed hoc de universali accessione intelligendum, alioqui falsa opinio Galeni  
 foret. Sic motus ratione *ἡμιτεταῖος* & *τεταιοφυής* distinguuntur. Causa quoque  
 longe inter se differunt. Nam Galeno Comm. in partic. 5. sectio. 3. lib. 1. Epid.  
*ἡμιτεταῖος* fit a bilioso & pituitoso humore simul mixto, *τεταιοφυής* a bilioso  
 humore quidem, sed eo *δυσκίνητοτέρῳ* & *δυσπεπτοτέρῳ*, idest, qui lentior tardior-  
 que est, & coctu difficilior: deinde addit, Et hanc febrem *τεταιοφυήν*, partium  
 principum phlegmonem esse dicunt. Quod notandum. Itaque nomine he-  
 mitritæi, & productæ tertianæ aliud quid significatur quam *ἡμιτεταῖος*. Quod  
 confundebant veteres inducentes parvum hemitritæon & magnum hemitritæon,  
 & nullam simplicem tertianam aut longam constituentes, quos ridet Galen.  
 Commen. in partic. 23. sectio. 2. lib. 6. Epid. & nono & decimo cap. lib. 2.  
 de differ. febr. Et maxime quod si hemitritæus ex intermittentium genere foret,  
 non esset perniciosus secundum Hippoc. dictum Aphor. 43. lib. 4. Aphorism.  
 At contra eidem Hipp. partic. 5. sectio. 3. lib. 1. Epid. Hemitritæus omnino  
 perniciosus est. *Τεταιοφυής* autem hemitritæon non comprehendit, nisi generalius  
 nomen sumatur. Unde Galen. Comm. in partic. 23. sectio. 2. lib. 6. Epid.  
 ait: Si quis omnes acutas febres *τεταιοφυείς* appellet, non abs re fecerit. Non  
 tamen ulla febris ad integritatem desinens *ἡμιτεταῖος* dicetur. Quare hac cor-  
 rectione utitur Galenus, quasi vero hemitritæus nomine *τεταιοφυής*, non recte



contineatur, quum utraque sit febris acuta & continua. Hoc dictum est ut omnis errandi tollatur occasio. Quia enim in tritaephyea febre est majus argumentum intermissionis, aut potius remissionis, ἢ ὀδρακμῆς, quam in hemitritæo, si dicamus hemitritæon esse τριταίφου, ad intermittentium genus sophista hemitritæon revocarent. Galenus enim de tritaephyea ita scribit: μόνος πυρετὸς τριταίφους ὁ πλησίον τῇ ἀπυρεξίᾳ ἀφικέμενος. Interpres, fere in integritate remittitur. Nos ita vertemus, *Accedit ad vacuitatem febris*. Et paullo ante de eadem loquens dixerat. Si qua febris tertio quoque die fortior fit, nec intermissionem minimam afferat, ut æger ad sinceram integritatem accedere videatur, ea febris acuta vocabitur. Sic τριταίφους acuta est febris, proinde intermissione caret, remissionem habet, & quoad sensum, ad ἀπυρεξίαν videtur accedere, unde accommodata ad hæc Comm. in partic. 23. sectionis 2. lib. 1. Epid. ait. Acutæ autem & continuæ febres dicuntur ab Hipp. quæ ὀδρακμῆς quidem manifestam habebunt, sed nullam ἀπυρεξίαν sortiuntur, & numquam hominem relinquunt, ut loquitur Comm. in part. 25. sectio. 2. lib. 1. Epid. Quoniam autem ista ὀδρακμῆς, & veluti ad ἀπυρεξίαν, vicinitas maxime in febribus τριταίφουσι spectatur, ideo non vult in τριταίφουων nomine includere ἡμιτεταίφους. Quamquam si largius nomen sumitur, contineri potest, quum utraque febris continua sit, acuta, tertio quoque die exacerbationem habens, necnon remissionem secundum diem habeat. At id diversa ratione ut dictum est. Quod autem ad hujus loci intelligentiam spectat maxime, Galeno placet Comm. in particul. 23. sect. 2. lib. 6. Epid. τριταίφους, sive ὀδρακμῆς (sic enim vocant) in ratione periculi mediasse inter hemitritæas, & tertianas intermittentes, sive simplices sive longas. Sic quum Hipp. Aph. 43. lib. 4. ait: Quæcumque febres tertia die fortiores fiunt, μᾶλλον ἐπικίνδυνοι. Illud ἐπικίνδυνον bifariam referri potest, velut intermittentes conferantur cum continuis in quibus remissio est aliqua, aut latens, aut manifesta, sed intermissio nulla est, quod vocat ἐβραχὺ διάλειμμα ποιεῖσθαι. nam illæ vacant periculo, hæ periculi sunt plenæ: vel comparantur τριταίφους cum hemitritæis, quod in illis manifesta est ὀδρακμῆς, ut etiam fere intermittere dicas: in his nil tale. Ideo addit: Quocumque modo intermiserint, ac si dicat, vel ut manifestum sit διάλειμμα, vel βραχὺ, vel tantum ad sensum, quum tamen reapse non sit.

Quæri potest, an febris τριταίφους novum genus febris sit, quum omnes febres & synochi putres, & imputres tertio quoque die exasperentur, ideoque τριταίφουων genere contineri posse videntur. Nam & illud patet ex Galeno Comm. in Aphorismorum 12. lib. 1. & passim ex libris de Crisibus & pleuritidi, & peripneumoniæ, & omni morbo a bile nato motus quosdam esse tertianos & ut ita loquar τριταίφους, ut & morbi a pituita de nocte moventur. Ut aliquid obiter dicatur, & peripneumoniæ & pleuritides, & causi & id genus morbi habent aliquid τριταίφους ἢ τριταίφους, sed tamen febris τριταίφους aliquid peculiare significat, ut paullo post dicemus. Magna quæ hoc loco sese obtulit difficultas est de vera distinctione hemitritæi, & τριταίφους, quamquam discrete Galenus docet τριταίφου πυρετὸν, medium quid esse inter hemitritæon & tertianam intermittentem, tamen idem mores, ingenium, causa, motus, natura eadem esse videtur. Primum utraque est continua. Sed dices, hemitritæus κατ'



ὁλοῦ φεικόμενός dicitur, quæ differentia magna est, sed τεταιοφύς non dicitur  
 horrida. Tamen contrarium legitur: Nam Hippocrates loquens de iis quæ  
 „ τεταιοφύς dicuntur, ait: Omnibus rigores erant inordinati & erratici, &  
 „ quidem parvi. At ait Galenus, parvi rigores ab horrore non differunt: sic  
 τεταιοφύς sunt φεικόμενός. Quod si dicas non propterea horridam esse τεταιοφύν.  
 aut si horrida sit parum est, sed ἡμιτεταίος necessario est horridus tertio  
 quoque die, & per omnia febris tempora. Nisi forte quis objiciat quod a  
 Galeno scribitur Comm. in part. 5. sectio. 3. lib. 1. Epid. de semitertiana lo-  
 „ quente: Si tabidis, aut aliter diu ægrotantibus semitertiana adest, forte licet  
 „ horrore careat, semitertianam etiamnum vocabis. Quod si verum est dabi-  
 tur semitertiana, quæ non erit φεικόμενός. Quod autem attinet ad locum superio-  
 rem, in quo Hippocrates febrī τεταιοφύν attribuit horrorem præter rationem;  
 Galenus acute interpretatur hoc, ut vitetur confusio hemitritæi & τεταιοφύος,  
 primum Hipp. dicit, ῥίγησιν σμικρὰ ἀπὸ κρύου, ac si dicat, rigores esse inordinatos,  
 nec necessario adfuisse ut contingit in hemitritæo: Deinde alia adduntur quæ ad  
 distinctionem istam pertinent. Sic in multis ita consentiunt ἡμιτεταίος & τετα-  
 οφύς, ut idem esse videantur. Accedit quod quum hemitritæus funestus sit, non  
 minus forte & tritæophyes calamitosus existat. Nam ex Comm. in partic. 25.  
 sectio. 2. lib. 1. Epid. ait proprium esse febrium τεταιοφύων, uti & morborum  
 „ malignorum exacerbari diebus criticis: quo loco patet ad malignorum mor-  
 „ borum naturam accedere. Præterea Comm. in partic. 5. sectio. 3. lib. 1.  
 Epid. Galenus subscribit eorum opinioni qui existimant τεταιοφύν sequi ad  
 inflammationem partium internarum: quod si verum est, specie ipsa pessima  
 febris est. Accedit quod ex sententia Galeni Comm. in Aphorism. 43. lib.  
 4. Febres quæ tertia die fortiores fiunt, aut sequantur malignam humorum  
 putredinem, aut inflammationem partium internarum. Quod maxime πυρετὸς  
 τεταιοφύος accommodatur. Inter cetera hoc urget maxime quod idem sit  
 tritæophyes & hemitritæus, quum materia eadem sit. Quod ne cui mirum  
 sit, legatur Galen. Comm. in particul. 25. sectio. 2. lib. 1. Epid. de tritæo-  
 physis febribus loquens: scribit enim febres has non ex uno succo generari  
 sed pluribus, quum calidior febrem acutam succendit statimque discutitur:  
 Quæ dum corpus tenet, contingit frigidioribus corrumpi ac putrescere: & sic  
 accendi ex illa remissione, quod est veluti requie & imminutione febris: Et  
 paullo ante dixit tritæophyea ex crudis pituitosisque putrescentibus accedere,  
 flava bile concurrente: semitertiana autem fit quum par biliosus humor ad-  
 est: Item scribit in febre tritæophyea secundum diem leviolem esse, tertium  
 graviolem quod vires a priore accessione fractas offendat. At hæc verba om-  
 nia quid aliud quam hemitritæon declarant, & tamen de tritæophyea agitur. Sic  
 uno loco in tritæophysis unum & æqualem motum agnoscit, in alio loco  
 de iisdem agens scribit σμικρὰ διακρίνοντες ἢ ταχὺ ἢ ἐποχέσειας παροξύνονται.  
 quæ verba inæqualem motum τεταιοφύων significant. Itaque sui longe dissi-  
 milis est Galenus, alias in tritæophysis unum tantum humorem statuens &  
 æqualem motum, alias plane dissidentia asserens. Nam dum τεταιοφύας ex-  
 plicat, & Galen. & Hippoc. ἡμιτεταίος adumbrat, animisque nostris tenebras  
 effundit. Sed ut sibi Hippocrates congruat, hoc dicam: omnino τεταιοφύς



medium tenet inter hemitritæon & tertianam intermittentem, nam illo decernitur mitior, hac vero deterior: verus *τεταιοφυής* fit ab uno humore bilioso sed lentiore & coctu difficiliore, unde secundus dies levior, tertius autem acerbior existit, ac maxime phlogosin partium internarum sequitur. Sed est alius *τεταιοφυής* quodammodo hemitritæi naturam sortiens, in quo & biliosus & pituitosus moram trahit. Aut forte idem humor est, sed duplicem habet substantiam, unam tenuem, crassam alteram. Hoc enim uni etiam humori accidere ait Galenus Commentar. in partic. 48. sect. 3. lib. 3. Epidemiorum ut tenuem crassamque sui partem habeat, quod ad hunc locum maxime pertinebit. Nam tenuior pars febriles accessiones dissipabiles affert, crassior autem fovet aliam accessionem & continuitatem febris. Sed in semitertiana, præsertim si exquisita est, par est humor crudus & biliosus, & pituitosus: Itaque quæ ab Hippocrate uno in loco febris describitur *τεταιοφυής*, præsertim particul. 25. sect. 2. lib. 1. Epid. accedit ad hemitritæon, & vere media est inter *τεταιοφυεία* proprie dictum & hemitritæon proprie quoque dictum. Et nisi ita res intelligatur, non potest excusari Galenus quin confuderit & hemitritæon, & tritæophyea febrim. Februm *τεταιοφυών* Hippocr. in Coacis passim meminit, ut quum scribit febres *τεταιοφυείς*, cum anxietate malignæ sunt: Item, febres *τεταιοφυείς* erraticæ in dies pares translapsæ sunt *δύσκολοι*. Et alio loco *ρίγεια τεταιοφυεία*, maligna esse ait si in media inordinata febre exacerbentur: quo loco de rigoribus hemitritæi agere videtur malens dicere *ρίγεια τεταιοφυεία*, quam *ρίγεια ήμιτεταίς*, quod nomen *ήμιτεταίς*, Hippocrati non placeat. Præterea ibidem legere est *ἀλγήματα τεταιογενῆ & ἀλγήματα τεταιογενῶς παροξυώμενα* quod genus dolorum tertiano more redeuntium & in febre, & sine febre videmus. Nam sæpe in tertianis febribus videas dolores die paroxysmi reduces aut in ventrem, aut coxendicem qui sæpe Medicis admirationi fuere, & quos primus Hippocrates observavit, hi autem abscessum minantur: Item & sine febre sæpe redeunt, præsertim si febris tertiana aut quartana præcesserit, & dolorem colicum mentiuntur, eundemque repetitionis typum habent, quem & febris cui succedunt. Istos dolores *τεταιογενείς* gummosi sanguinis excretionem solvi scriptis quoque mandavit Hippocr. in Coacis. Sed in immensum nimis oratio nostra excurrit.

## TO. X.

**X**ΑΛΑΨΝ a quò *τὸ χαλαστικόν* a Gorraeo explicatum desumitur, apud Hippocratem pro dejicere, alvumque solvere sumitur. Ita enim, particul. 6. sect. 3. Prorrh. *κοιλίῃ* dicitur *τὰ ὕγρὰ χαλῶσα*, alvus dicitur humiditates & ferosa dejiciens *τὰ ὕγρὰ χαλᾶν*, idest, *τῷς ὕγρῳ διαχωρεῖν*, quum alvus liquidis ferosisque humoribus ducitur ac fertur. Et partic. 7. ejusdem libri, *τὸ κοιλίῃς περιέπαισις ὕγρὰ χαλῶσα* dicitur, idest, ad verbum re expressa, *Ventris circumtentio dicitur humiditates ejiciens & excernens*. Nam *χαλᾶν ἐκκρίνειν* significat. Improperie autem dicitur circumtentio dejicere, quum ipsius alvi proprium sit excernere ac exonerare sese. Sed loquendi forma Hippocratis est, *κοιλίῃς περιέπαισις*



ἐπισκίς, ac si dicat, ἡ κοιλία περιτεταμένη πρὸς ὑγρὰ χαλᾷ, *Circumtensa alvus liquida excernit.*

## TO Ψ.

ΑΘΥΡΑ' ἢ ὑποψάρυρα διαχωρήματα leguntur apud Hippocratem partic.  
24. lib. 3. Prorrh. quorum excrementorum observatio non est omittenda ad diagnosin & prognosin. Nam sæpe æstuantibus intimis temperatissimæ extimis alvus liquidior est ex intervallis excrementa reddens arenulenta, sive arenosa, sive friabilia, & in minimas partes suo pte fere nutu dissolubilia, unde colligas securum esse morbum, quum contra statuendum esse videatur. Ista enim friabilitas excrementorum declarat partium internarum æstum summum a quo partim liquidior fit alvus, partim arenulentorum excretio contingit. ὑποψάρυρα διαχωρήματα, Dureto dicuntur dejectiones in quibus quæ excernuntur in modum carnis minutim conceptæ friantur. Nec admittit interpretationem τὸ ὑποψάρυρον, ut arenulentum dicatur. Hipp. lib. de Glandulis, & vocat glandulas σαρκία ψάρυρα, quod frustulatim secari facile possint & friari corpora glandularum. Apud Hippocratem in summo æstu reperio excrementa reddi πρὸς ἀνάγκην, part. 6. lib. 1. Prorrh. quæ non nisi πρὸς ἀνάγκην redduntur. Eos autem quibus excretiones hæc contingunt vocat κατὰ ξηρανθέντας, exsiccatos, arefactosque idque ab æstu febrili. Hos insignem vacuationem ferre non posse, nec parotidas, nec rigorem testis est Galen. Com. in illam part. 6. lib. 2. Prorrh. Alii etiam reperiuntur exsiccati emaciatique, sed non ab æstu illo febrili, ut quos lib. 9. Method. med. & lib. 2. de Diætâ acutor. τεταρχειυμένοις vocat, nimirum ab inedia triduana quatrduanave a diatritariis præscripta, emaciatos. Porro illa πυρρὰ ὡδία excrementa non nisi vi excerni solita, non eadem sunt cum arenulentis, nisi quod utraque sunt sicca, sed πυρρὰ ὡδία habent aliquid compactum ob reliquam quamdam, sed exiguam viscositatem, sed ψάρυρα nihil glutinis habent, proptereaque minimo manuum affricu friantur dissolvunturque. Forte hoc contingit, quia quum arenulentæ sunt excretionēs, alvus jam liquidior est; unde dicit Hippocrates: Arenidæ & liquidæ dejectiones: hinc omnis compactionis & glutinis tollitur occasio. Nec enim credibile eamdem numero dejectionem liquidam esse & arenosam: pugnant siquidem secum: sed alvo liberiore existente excretio fit ἢ ψ ψάρυρων. Sed quum πυρρὰ ὡδία excernuntur πρὸς ἀνάγκην alvi est quædam ὑπόληψις ut scribit Hippocrates. Nec enim est necesse quoties vi & coacto educitur stercus alvum esse adstrictam. Nam reperio apud Hipp. alvum etiam liquidam, quam Hippocrates ὑγρὰ χαλᾶσαν vocat etiamnum πρὸς ἀνάγκην reddere. Ita enim  
,, partic. 7. sectio. 3. Prorrh. Ventris circumtentio liquida ad necessitatem red-  
,, dens. Item & partic. 6. ejusdem sectionis: Ex cervicis dolore & sudore  
venter inflatus si liquida ad necessitatem dimittat. Quod plerisque usu venire vidimus quibus crassioris humoris pars mesenterio intrinsecus inculcata non patet excretioni, liquida vero proluvies parum admodum adjuvans excernitur. Id præsertim observatum est in morbis anni 1573. qui in vulgus passim sævierunt. Febres erant τεταραιοφύεις de nocte exasperatæ, in quibus  
alvus



alvus liquidior fuit, sed symptomata non minuebantur. Quibus autem crassiores humores exacti sunt foras, ii citius evaserunt. Ceterum existimo liquidiores alvi esse quod facultas naturalis a calore febrili plurimum afficiatur, ut quod excernitur sit symptomaticum, ideo autem *ψαδυρά* esse excrementa ob conclusum summum æstum in partibus imis corporis. Unde aut *αἰώνης* sequitur, aut absumptio crassioris cujusdam mucoris qui excrementis loco glutinis esset. Itaque talis excretio ut causa & ut signum mala est. Nec novum est æstuantibus intimis alvum liquidiores esse, quod in morbis prædictis hujus anni observavimus. Nam duabus de causis oriri potest, & propter corruptionem alimenti a calore febrili, a qua corruptione facultas irritatur ad excretionem: Et propter biliosi humoris a calore impensè aucto generationem, aut alterius humoris qui biliosi naturam sit relaturus. Tertium accedit non negligendum, nimirum quod in isto æstu interno partes mesenterii quodammodo exardent & connivent. Inde obstructionis species oboritur a qua *ἀνάσσει* impeditur. Quarto accedit quod in isto æstu omnia cruda sunt, nec a calore naturali victo coquuntur. Unde Hippocr. 4. acut. partic. 4. in ardentibus febribus dejectiones illas liquidas observat. Has causas alvi liquidioris assignat Galen. Comm. in partic. 2. lib. 2. Prognost. dum explicat qua ratione fluxus alvi hydropi nato ab ilibus comes adsit.

F I N I S.





GULIELMI  
BALLONII

MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI

COMMENTARIUS

IN LIBELLUM THEOPHRASTI

DE VERTIGINE

EDITOR E

M. JACOBO THEVART,

DOCTORE MEDICO PARISIENSI.



VENETIIS,

APUD ANGELUM JEREMIAM,

Via Mercatoria sub signo Minervæ.

---

MDCCXXXIV.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.



*Etiam qui de cōtēpnēda gloria libros con-  
scribunt, ipsis libris nomina sua praefigunt, sic  
quod professione elevant, usurpatione Memo-  
ria consequuntur. Valer. Max.*



BENEVOLO LECTORI

GULIELMUS

DE BAILLOU

DOCTOR MEDICUS

Parisiensis

S. D.

**S** *I vitare velis noxas vertiginis atra,  
Sævit in erectum quæ violenta caput;*

*Huic animum terso sollers intende Libello,*

*Ingenio uberior fructus & inde redit.*



## A P P R O B A T I O.

**H**IC Commentarius in Libellum Theophrasti DE VERTIGINE M. GUILLIELMI DE BAILLOU Medici Parisiensis celeberrimi, Decani, & antiquioris Scholæ Magistri eleganti stylo, & summa prudentia conscriptus, atque à multis jamdudum expetitus, prodeat tandem in lucem rei Medicæ splendorem aucturus, & utilitatem non mediocrem allaturus. Datum Parisiis octavo Kalendas Novembris, Anni 1638.

De S. Jaque Decanus.

Joannes de Bourges  
Doctor Medicus Parisiensis.

Jacobus Cornuty  
Doctor Medicus Parisiensis.

GU-



# GULIELMI BALLONII

MEDICI PARISIENSIS

CELEBERRIMI

COMMENTARIUS

IN LIBELLUM THEOPHRASTI  
DE VERTIGINE.

ΠΡΟΛΟΓΟΜΕΝΑ

DE VERTIGINE.



NTEQUAM ad brevem & apprime eruditum contextum Theophrasti accedamus, in naturam & causas vertiginis inquirendum. Nec enim Theophrastus ad intimum examen de Vertigine penetravit, de ea præsertim quæ propriam Cerebri labem consequitur quæ est dirorum & feralium morborum præcursor. Solius enim Medici est in eam arcem penetrare, & primariam a secundaria vertigine dijudicare. Inde enim sa-

lus & conservatio homini quæritur. Quod non præstant argutulæ minutulæque quæstiunculæ quæ de ea re moventur. Eas nauci pendimus, repudiamus. Nihil est enim nisi hominum aures verbis inanibus verberare, non autem morbos aut eminentes, aut obscuros curare ac demoliri.

Itaque de Vertigine quæritur an sit morbus, an symptoma. Si morbus, quis, si symptoma, cujus morbi. Ac primum aliud est vertigo, aliud tenebricosa vertigo. Illa in simplici imaginatione conversionis consistit, in hac tenebræ obversantur tamquam obnubentes & caligantes. Hæc deterior est & morbo caduco affinior. Sensus & motus alteratur, & visus maxime perpetitur, unde cadendi ingruit necessitas. In utraque motus est inordinatus spiritus animalis qui non habet suum fulgorem & lumen, non suas περιόδους & ποταίς, aditus, redivus, inclinationes. In eo stat natura & physiologia vertiginis quod ad modum generationis pertinet.

Quem-



I. De  
Dier.

Quemadmodum enim quum spiritus animalis suum habet fluxum & refluxum, nil est anomalum, nil inæquale, omnia sunt tranquilla, stat & homo & ratio, & animus præsidet nullis tumultibus vexatus: Sic quum spiritus alienus motus ratos & constantes perturbat & quatit, aut quum spiritus illustris inquinatur, aut via obstruitur, læsio contingit, adestque falsa & irrita imaginatio conversionis & rotationis non existentis. Spiritus enim puri sunt delatores imaginum rerum objectarum, qui si conspurcati fuerint, vel impuritate cerebri, vel aliunde, hinc prompta vertiginum occasio. Ad id facit & meatuum libertas, aut impedimentum. Ideo Hippocr. ventrem ipsum mari similem constituit. Hic est cibi & potus penu, ut sint motus accipiendi & reddendi vices; ut mare est animalium domesticorum, nutritorum & nutrir solitorum alimentum: peregrinorum clades & interitus. Tresque constituit *περίοδος*, & circuitus ignis. Alios ad cavitates humorum juxta lunæ facultatem, alios ad circumferentiam, & ambiens solidum juxta astrorum facultatem. Medios intro & foras terminantes qui ignem fortissimum habent in omnibus dominantem. In hoc animus, mens, permutatio, prudentia, augmentum, somnus, vigilia. Hos in cerebro circuitus divinos orbes vocat Plato. Adsunt autem aut absunt vertigines prout & humores, & meatus rite sunt comparati. In his unus aspectus maxime laborat e quinque sensibus. Quia ut a circuli ambitu lineæ pares, ut radii in centrum tendunt: sic a sensibus viæ & foramina quædam patent per quæ haustæ rerum imagines in cerebrum & sensum communem ut in arcem confluunt. Primarius enim sensus dicitur, quod ei sensus externi, ut satellites assistant. Itaque duplex facultas, externa una in sensus quinque partita, interna una quæ est ut judex & arbitra, communi quadam vi dijudicans ea quæ sub varios sensus ceciderunt. Aspectus de albo judicat, at non de dulci & albo. Hic arbitrium communis sensus desideratur.

Altera est facultas conservatrix quæ impressiones & vestigia sensuum retinet, concipit ac recondit. Licet absint res, in ea tamen rerum simulacra impressa manent ac reservantur. Et ut res externæ objecta sunt sensuum externorum, sic hæ imagines sunt objecta facultatis fingentis, & imaginantis quæ *φαντασία* nuncupatur.

In ea tria cernuntur, imago, facultas fingendi, & actio qua rebus externis semotis & seductis facultas in simulacro versatur. Eadem mirabili quadam vi fingit numquam externo sensu percepta, idque facit ubertate copiaque rerum prius impressarum per confusionem tot imaginum, ex quibus, ut in speculo, resultant novæ rerum non prius perceptarum imagines. Si diu remanent, memoria existit. Hanc roborat & fovet speculatio & meditatio quæ est crebra imaginum primarum repetitio ac replicatio, ut Tulliano verbo utar. Duplex rursus memoria est, una patiens quæ imaginem recepit, agens altera quæ ex imaginis apprehensione rem repræsentat; hæc eo dicta sunt, ut facultatis imaginantis vis & natura percipiatur, quia in examine de Vertiginibus inde momenta quærentur.

Cæterum in Vertigine imaginatrix facultas errat, visio aut imminuitur depræ-



depravaturque aut aboletur. In simplici Vertigine imaginatio læditur quum referat rotationem rerum alioquin fixarum. Sic refert id quod non est. Visio autem imminuitur. At in Vertigine tenebricosa depravatur imaginatio & visio aboletur. Præter enim falsam & mendacem imaginationem conversionis ac rotationis quæ non est in externis rebus visus deficit ægrotantem ut sæpe procidat, nisi scipione aut re firma utatur. Vertigo ergo est symptoma in genere læsionis facultatis imaginatricis quia depravatur, item & sensificæ, ut visionis, quia aut imminuitur ut in simplici vertigine, aut depravatur deperditurve ut in tenebricosa. Maxime vero id fit si res in gyrum vertatur, quia spiritus visivus qui est visionis auctor, iis rebus quæ rotantur intentus, una cum iis convertitur, & omnia ægro circumagi putantur. Inde & facultatem imaginandi & ratiocinandi læsam putant. Ergo & læsio est visionis, & error imaginationis, immo & motricis læsio accensetur. Sic concursus fit læsionis omnium quæ ad facultatem animalem pertinebunt.

Quidam ex eo inferunt non lædi imaginationem quod æger vere sciat non circumagi externa: at errant. Aliud enim est ratiocinatio & cogitatio, aliud imaginatio. Quatenus enim ( licet imaginaria sit opinio circulationis, & rerum immobilium in gyrum conversionis ) æger vere scit rem ita non esse, tamdiu integritas est facultatis ratiocinantis. Est quidem conversio quædam interna & rotatio fortassis spirituum, sed non externa. Sic quum res foris diu circumaguntur, tandem inducunt vertiginem fixo visivo spiritu in res externas volubiles & rotatas, ita dum intus ob summissos tetros vapores motus est inordinatus ipsius spiritus animalis, & inde sequitur vertigo, falsaque opinio circumactus rerum forinsecus positarum. Sic & interna rotatio & externa vertiginem inducit. Opinioque rotationis ab externis rotatis ad internas partes transfertur: ut, rebus foris quietis, inæqualiter intus moto spiritu, ab internis ad externa. Admirabilisque est consensus earum partium. Et quum ab interna causa vertigo pendet, ea facilius exacerbatur, si æger intuetur res foris positas circumactas & volubiles. Dubitare etiam quis possit, an ipse spiritus animalis rotetur. Itaque, ut finis fiat disputationis, integra ratiocinatione potest imaginatio errare, ægrique phrenitici sæpe id faciunt. Sciunt enim sese deludi & decipi errareque, & non esse muscas quas tamen se captare falso imaginantur. Et si spiritus visivus revera circumfertur, & aliquo modo allabitur ad trochum & vortices & choream, falsa non est imaginatio ipsius rotationis præsertim internæ, quia revera animalis spiritus circumageretur. Et id quæstione dignum est. Quamquam ( quocumque modo id fiat, seu intercisis motus animalis spiritus, seu impeditus, seu inæquabili motu agitatus ) in vertigine est everasio & impedimentum, & quasi repercussio ipsius spiritus animalis ( melius interruptio diceretur ) nequitque naturalem motum & ordinatum retinere, & ad locos solitos pervenire & permeare. Vapor enim crassus & exhalatio motum istum impedit quodammodo obstruens. Ergo morbus a quo omnia symptomata fluunt, est obstructio; qui morbus in via nuncupatur. Hic alias venit ex visceribus partibusque subjectis, alias

S ipsius

*Baltonii Oper. Tom. I.*



*Lib. de  
loc. aff.*

ipsius cerebri est indigena, ex mala cerebri affectione pravoque in eo genito ichore aut humore. Quod autem sit iniqua & inæqualis cerebri intemperies auctor tanti mali, Galenus docet, ut alias trademus. Et id non est examine indignum. Idem enim iudicium est quod de flatibus. Hi maxime generantur in inæqualibus temporibus, non quum aut omnia frigore rigent, aut omnia conflagent. Item in intemperie partium naturalium exciuntur flatus, id quod hypochondriaci testantur.

Ergo ex superioribus patet quæ pars affecta, cerebrum, quæ actio ejus, nempe visio, imaginatio, non ratiocinatio ( licet de ea ambigatur ) ut & in imaginatione, & sensu & motu sit aut depravatio, aut imminutio, aut error. Hinc definitur vertigo, præsertim tenebricosa, Actio corrupta sensus communis, præsertim imaginationis, cum quadam ad casum propensione a tetro spiritu in plexum retiformem translato, dum laborans credit ac imaginatur corpus suum circumagi, aut res supra caput verti, quibus jungitur corruptio visus, & obversatio tenebricosa. Potest definitio abscissior & brevior esse, modo quæ necessaria sunt non omittantur. Isidorus putat in oculis gyrum excitari flatu ex humiditate resoluta excitato. Quæri solet, cur mentio fiat imaginationis, cur & motus, qui lædi dicitur, an depravatio aut imminutio sit visus quum oculis clausis fiat, & quis vertiginosus. Cur non mentio sit auditus & olfactus quum sensus communis laboret, cujus internuntii sunt reliqui sensus. Item an obstructio sit in anteriore parte cerebri, an in postica in qua Epilepsiam constituunt.

Quoniam autem clausis oculis etiamnum vertiginis sensus est in ægro, potest esse vertigo sine læsione visus, quum tamen hæc læsio de essentia vertiginis esse videatur. Dico ego, etiam oculis clausis sensum esse vertiginis non tam manifestum quam si oculi aperirentur. Apertio enim hæc dum lumen habet, & res objectas quæ converti videntur efficaciorum clarioremque facit vertiginem. Sic imaginationis error constituit potius vertiginem, quam ipsius visionis. Dicunt alii in cæco, aut oculorum clausione vertiginem esse posse, sed non tenebricosam vertiginem. De motus læsione id quoque dicitur, quod fiat, sed non immediate, at mediate.

*Lib. de  
hominis  
structura.*

Ut satis autem fiat quæstioni alteri, cur in definitione vertiginis non fiat mentio olfactus aut auditus in vertigine definienda, quum sensu communi læso noxa ad particulares sensus pertineat: Dicunt spirituosum esse valde visus organum, & cum motus inæqualis causa sit præcipua vertiginis, læbes & vitium in eo facilius percipitur quam in aliis. Unde apud Hippocratem. Olfactus ex aëre, gustus ex humido, tactus ex terra, auditus ex igne, visus ex æthere erit. Alii dicunt, quoniam in vertigine contingit error phantasiæ cum motus quadam comprehensione ( ideo ante diximus mediate motum lædi ) motus & ejus læsio non ita facile ab aliis sensibus percipitur, ut sit a visu. Sic comprehensio objecti motus coincidit cum errore facultatis imaginantis. Et licet actio communis sensus posset corrupti circa comprehensionem objectorum aliorum sensuum, non tamen inde vertigo aut contingeret, aut nominaretur. De morbo sacro quoque quæstio esse possit. Vertigo minutæ Epilepsiæ nomen, omen & sortem vindicat. Er-



go nec causa, nec sede differt nisi secundum magis & minus. De Epilepsia ita Gal. In multis Epilepticis cerebrum afficitur per se (comparat enim Epilepsiam per communionem cum primaria) morbi autem causa est frigidus crassus humor in cerebri sinibus collectus nervorum origines, præcipue vero dorsi medullæ primum principium occupans. Eadem & vertiginis conditio. Tamen quoniam in hac plexus retiformis maxime afficitur qui in antica potius parte locatus est, ut oculi & ventriculi anteriores, vertigo erit potius anticæ quam posticæ partis; morbus sacer posticæ: licet sit consortio & affinitas inter vertiginem & morbum caducum. Uterque morbus in via dicitur esse. Vertiginosi tandem in morbum sacrum devolvuntur. Quamquam de causa Epilepsiæ digladiantur auctores. Nec enim semper videtur crassus & frigidus humor causa ejus esse. Teter vapor & exiguus humor lancinans & morbi sacri, & vertiginis auctor esse potest. Quod in aliis corporis partibus parum naturam excitaret aut irritaret, idem in cerebro terrifica edit symptomata ob dignitatem partis. Quod si est, ut revera est, non est credibile tetrum vaporem quantitate exiguum, viribus potentem, efficacem tamen Epilepsiæ causam tantula mole sua replere ac obstruere posse. Afferunt locum ex Gal. Quod velox & celeris Epileptica convulsionis discussio declarat crassum quemdam humorem vias obstruentem in ventriculis cerebri, nervorum principio seipsum quatiente ut excludat quod molestum est. Locus Galeni interpretatione eget. Paulo post addit; Epilepsiam non ab ariditate & velut marasmo oriri, aut vacuatione, hoc indicio est quod cito fiat & solvatur: Contra a crasso quodam humore. Subita obstructio meatus a crasso humore fit. Ut autem cerebrum ad ariditatem magnam perveniat, ut corio simile quid patiat, multo tempore id evenit. Quod dicitur a crasso humore fieri quod cito & fiat & solvatur, id absolute verum non est; nam humor crassus & frigidus piger & lentus est ad motum, sed id per comparisonem audiendum est, contra opinionem eorum qui morbum sacrum ab inanitione aut siccitate, Diathesique quadam hectica oriri credunt. Si ita esset, non tam facilis esset, & ortus & solutio convulsionis illius. Hippocr. ait in ovium capitibus (quas frequens morbus caducus capit) serum quoddam & velut rorem graveolentem reperiri. Non meminit illius crassi & visceris humoris, sed vocat eum serosum humorem, & quasi tabum quo cerebrum diffluit & rigatur. Et cerebrum si diutius liquatur erosum quodammodo, & in istud serum & tabum resolvitur. Ut pulmo in tetram aquam illiquescit quæ in thorace hydropem pulmonis facit. Et ut hæc aqua putris tusses molestas excitat, ita in cerebro convulsionem & dolores. At non obstruit. Nisi dicamus more veterum medicinarum Magistrorum qui duplicem obstructionem statuunt, unam oppilativam, alteram attenuativam per compressionem quamdam partium aut vasorum membranarumque concidentiam & collapsum: In oppilativa est latitudo nativa partium aut vasorum, sed obstructio fit a materia aut congesta, aut translata, aut attracta. Et dum Epileptici partes sensibiles & nervi vim patiuntur & ventriculi cerebri, ob enixum ad excutiendum id quod molestum est, angustiores fiunt ventriculi; & licet in iis aqua sit aut tabum malignum quod non sufficit ad obstruendum

*Com. ad  
jeff. 6.  
lib. 6.  
Epid.*

*Lib. 3. de  
loc. affect.  
cap. 7.*

*Libro de  
sacro  
morb.*



dum plane obstructione oppilativa & reali, valet ad attenuativam. Sic Hippocrates observat eos qui micturiunt in calculo aut dysuria cogere in vesica  
*Lib. 6.* multum facis dum in dolore comprimunt os vesicæ, quia tenuior materia exprimitur, fæx remansit. In morbo sacro præsertim per *πρωτοπάθειαν* ob veterem labem cerebrum ipsum liquefcit, in Epid. id forte est quod vocat consumptionem cerebri, Græce *ἀνάλωσιν*, fit aqua quæ alluit & ambit cerebrum, & id quod influit (*ἐπὶ ῥέσει*) e venis (vox e venis non legitur) tenue est præ multitudine. Hippocrates insinuat & innuit convulsionem Epilepticam fieri affluxu illius tetri feri in ambitum cerebri, nec requiri ventriculorum impedimentum.

At omnes fatentur non oriri affectionem eam citra noxam ventriculorum.  
*Ad Aph. 31. lib. 7.* Et Hippocrates vocat, humorem repere in corpus cerebri. Et apud Gal. duplex est inane in cerebro; unum intus, aliud foris; illud in ventriculis, hoc in ambitu. Forte ea opinio non caret patronis quæ tuetur in vetere cerebri vitio (ut in reliquo corpore hominum valetudinariorum quorum ventres pleni sunt sero) esse tabum, serum, aquam, *ἰδρώτα* ut vocat Hippocr. sive in eo gignatur, seu liquefciente cerebro sit colliquamentum quoddam quod vellicans nervos convulsionem affert. Cur non idem in cerebro contingat quod & in cetero corpore insit quidam sudor teter, putris resudans e cerebro ut reliqui sudores qui a Theophr. definiuntur per *σύντηξιν*. Sudor enim est *σύντηξις τις*. Et in eo libro ait a pituita cerebrum exedi. Si pituita vitiat dentem, cur, non & cerebrum? Hinc Plin. Dentes igne indomiti tabe pituitæ cavantur. Quoniam disputandi æstus nos abripit, dicamus de sternutamento quod est Epilepsiæ affine. Inde eliciemus id quod morbum sacrum committit esse quid flatulentum, acre, malignum. Galenus causam & efficientem & materialem sternutamenti inquirens, ait: Spiritus causa est vel ab infimis partibus, vel ab ipso capite. Non quivis humor causa est sternutamenti, sed ii soli sternutant quibus a capite humiditas aut est mordax, aut in flatum versa. Si quid acre naribus imponitur homo sternuit. Et quod non quivis humor sternuere facit, patet, sæpe enim multum cerebrum plenum est, non tamen sternuit homo. Quia duplex est humiditas, una simplex, innocens, fatua, *ἄπλος*, altera per colliquationem ut quum a sole aut vino calet. Subinde homo sternutat quia is humor aculei quid habet. Plato ait phlegma non esse molestum nisi in *πομφόλυγας* versum fuerit, idest, in bullas & flatulentum quid. Et id genus flatus sollicitat cerebrum. Et idem Gal. distinguit crudum succum a pituita. Ille crassitiem habet, hæc humiditatem potius cum natura flatulenta.

*In Timæo. 1. de alimentis. c. 1.*

Unum restat quod negotium dat: sternutamentum a capite levat & juvat: an humor tenuis, & an crassus, an coctus, an incoctus. Galenus vult sternutamentum esse boni ominis & salutare (nam aliud est malum ut signum & ut causa) humore attenuato & rarefacto, a calore autem rarefacto. Nam rarefactio fit a calore nativo ubere, quo imbecillo congeritur, & non discutitur materia. Unde vulgo e Xenodochiis jubent ægros exire quum primum sternutant, quod bono id fiat omine, & quod in limine sint sanitatis, quasi victore calore naturali materia sit cocta & mitificata. Mirari subit cur Galen. dicat in bono sternutamento humorem rarefieri. Contra enim fieri videtur.

Nam



Nam initio sternutamentorum materia est tenuis & liquida, acris, idque initio morbi: sub finem morbi salutari sternutamento materia est spissa, crassa, glutinosa, linteis adhærens. In coryza idem fit. Nam initio coryzæ materia est tenuis, acris, exurens, Ergo non tenuis ut placet Gal. & tandem retusa ac mitificata acrimonia, humore non rarefacto, sed crassiore reddito coryza cessat. Humor ut vere coquatur requirit mixtionem, temperationem quæ facit ut humor non sit ἀκρὸς, & concoctionem quamdam. Quid ergo opus rarefactione in materia sternutamenti, quum ipsa tenuitas officiat? Initio morborum πνευματικῶν frequentius sternutatur & inutilius, & nil nisi ichor deurens excernitur. Id quod symptomaticum est. In fine morborum materia fit crassa, temperata, retusa, mansueta, minus tunc sternutatur, & tamen remanet aliquid acriusculum quod pungit & stimulat. Hinc sternutamentum est motus involuntarius partim a morbo, partim a natura excitatus. In morbo caduco idem fieri creditur, ut materia sit tenuis, ἀπεπτος, pungens, acris, provocetque naturam ad excutiendum. Idem materia rigoris facit. Idem materia quæ ceteras a morbo sacro convulsiones facit: sic in morbo sacro, & sternutamento requiritur crassifactio quædam humoris ut natura sit victrix. Nam coquendo natura intendit humorem reddere crassiores, æqualiores, mitiores. Sic coctio fit incrassando ut constans est omnium assertio. Tamen Hipp. ait per putredinem omnia crassescere, immo aquam ipsam. Magna hic quæstio est. Dicunt Avicennam statuere coctionem, nec incrassando nec attenuando fieri, sed ad æqualitatem quamdam, ut ad justitiam reducendo seductis rebus alterius generis. Modo autem generaliore coctio dicitur esse in humoribus, dum crassa tenuantur, tenuia incrassantur, lenta inciduntur, putria in pus vertuntur, & natura victrix dicitur significante coctione reductionem ad mediocre temperamentum. Si in morbo sacro tenuis & acris materia est, quorsum angelica & peonia, quum requiratur potius coctio & incrassatio humoris? Quod Epilepsiam & sternutamentum creat natura flatulenta, patet ex Galeno. Qui sani repente caput dolent, &c. Nam subitus dolor a natura est flatulenta, stertor a crassa materia vel in cerebrum lata, vel in eo mota, κατὰ τὴν μετάρρυσιν. Si lentus & frigidus foret humor, potius stuporem afferret, ut in attonito morbo videmus. Unde Galen. Cerebro patiente, & in calido affectu non quiescit, at frigidi est immobilia tardaue reddere ea in quibus inest. Si pituita est frigida, qui punctiones, stimuli & motus convulsi? Ergo & flatus malignus, & materia quædam pungens requiritur. Unde Hippoc. Flatus sanguini miscetur, & fit convulsio Epileptica. At duabus de causis flatus excitatur, in frigida natura, si non est satis caloris ad movendum flatum, cerebri calfactio (agimus enim de effectibus flatuum in cerebro) in calidiore natura quum tota flatuum materia discutitur, si humor superfluat cui calor cerebri impar sit ad coquendum. Tunc ventres cerebri facile flatu replentur. Sic calor & humor in cerebro sternutamenta tum movent. Aer a pulmone elatus compresso confertim thorace, item & acre admotum nari sternuere facit. Ideo dicimus affines affectus Epilepsiam, sternutamentum & vertiginem: vi caloris humor tenuatur in cerebro contentus qui copia obruebat. Idem de Vertigine. Hæc mediam naturam tenet

Hippoc.  
lib. de  
vetere  
medicina

Lib. de  
carnibus

Apho. 5.  
lib. 7.

Com. ad  
partic.  
20 lib. I.  
Prorrh.  
Lib. de  
flatibus



inter periculosas affectiones & non periculosas. Calor natus conatur humorem solvere, sed tenuare, & per meatus insensibiles excernere nequit. Quum languet omnino, non nititur solvere. Sic vertigo fit languente calore nativo, sed non summe languente ex opinione Galeni. Quod ad coctionem & attenuationem pertinet, dicimus aliud *ἀπὸν* crudum, aliud *ἀπέρων*. Coctum debere esse crassius, incoctum vero tenuius. Apoplexia fit potius a crasso & crudo succo, Epilepsia a tenui, incocto & pungente. Crudum crassum attenuatur coctione, quia τὸ ἐρεργενὲς excernitur, & dum ad æqualitatem reducitur, tenuius redditur ad sensum, sed æqualius est in se, propterea crassus est unitis similibus partibus, & dissimilibus excretis. Quod opus est caloris segregantis & unientis. Sic aliud est crassum per coctionem, aliud crassum per cruditatem. In sternutamento initio humor & tenuis esse potest & crudus, qui tandem maturus crassescit, & salutare tandem sternutamentum facit: Potest & crassus esse mitior, ut pituita salsa aut acida, quæ temperatur, coquitur, mitificatur. Et in coryza, & malignis destillationibus, & in catarrho liquante, & qui *συριγνιχός* dicitur, vulgo *la Coqueluche*, non solum fit obstructio in meatu narium laborantium coryza, sed intemperies accidit spiritui ventriculorum cerebri, & ipsi cerebro, ut ab obstructione interna nasci solet. Unde qui efflatur spiritus in vera & maligna coryza, igneus sentitur, & sensus frigoris ob pituitam, denique inæqualitas caloris & frigoris. Quæ mitescent omnia per coctionem. Temperatio humoris acris, species coctionis est, attenuatio crassioris materiæ, & ad æqualitatem reductio, & incrassatio vera semotis iis quæ sunt ἐρεργενῶν, coctio quoque est. Ut ad rem redeamus & disputationis filum resumamus; dicebamus non esse verisimile tantulum humorem viribus potentem ita obstruere posse ventriculos cerebri. Idem & de vertigine iudicium. Venenatus & crudus vapor qui palpitacionem in corde excitat, in cerebrum elatus, & animales spiritus perturbans sine oppletionem tetra vertiginis auctor esse potest. Eo mitificato, cocto, discusso, molestæ circumactionis sensus desinit. Teophrastus non attingit vertiginem per affectionem cerebri, sed eam quæ a spiritu alieno elato qui currentem spiritum animale & ordinatum intervertit. Interest autem unde malum, ne temeraria sit medicatio. Non omne a visceribus malum est. Et forte non recipiendus hic est Hippocratis textus. Quæcumque in capite sunt affectiones ex stomacho proveniunt, ut vomica, strumæ, dentium dolores, tonsillæ, angina, suffocationes &c. Contra libro alio caput omnium morborum pane fontem instituit. Sed hæc sunt alius loci & temporis. Vertigo aut a flatu, aut ab humore est. Aut a capite & in capite, aut a visceribus. A cerebro, a particulari repletionem, ab intemperie inæquali, a cachymia: aut a vitio ipsius cerebri (id quod in senibus fit, aut iis qui melancholia cerebri seu capitis laborarunt, aut qui magno mœrore, aut studiis litterarum aut curis confecti sunt) ut in capite sit cachexia quædam, & *διὰ τοῦ* quædam hæctica ipsi cerebro inusta impressaque que elui & tolli non potest. Ea maxime vertigo sequitur veteres cephalalgias, aut hemicranias, febris non est. De ea extat edictum Hipp. Quibus sunt Cephalalgia & „ Echus sive soni varietas sine febre, & una tenebrosa vertigo incidit , „ vocis

Libro de  
struct.  
hominis  
qui liber  
forte  
non est  
Hipp. De  
locis in  
hom.  
Gal. in  
Protrh.  
partic.  
in Coac.



„ vocis tarditas, manuumque stupor, eos aut Apoplecticos, aut Epilepticos fore expecta: Id est, quæ vertigines a vetere vitio sunt cerebri; fere Apoplexiam, Epilepsiam, aut syderationem capitis minantur. Eam non attigit Theophrastus ut in Medicorum studiis & studiis non versatus. Aut si cognovit, quoniam exactius Medicorum requirit iudicium & curam, aut quia immedicabilis est, dedita opera pratermisit. Nunc Theophrasti verba audiamus.

**Ο**ι ἰλιγγοὶ γίνονται, ὅταν ἢ πνεῦμα ἀλλότριον ᾧ κεφαλῇ ἔλθῃ, ἢ ὑγρότης πρεσβυματική, ἢ ὑπὸ τῆ τροφῆς εἰας, ὅιον ἢ ἔσθῃ, ἢ ἐκ ἄλλου τινὸς χυλῆς, ἢ τρέπον, ὅταν κινή τις κύκλῳ τῆ κεφαλῇ. ὁ γὰρ τόπος ὁ ᾧ ἐγκέφαλον φύσει μὲν ὑγρὸς ἐστίν. ὅταν δ' ἔλθῃ τι πνεῦμα ἀλλότριον, βιάζεται διαδυόμενον, ἐκ πρὸς τὰς φλέβας ὡς κύκλῳ τὸ ὑπάρχον ὑγρὸν. ὥς τε ζόπον τινὰ τὸ αὐτὸ συμβαίνει ἐκ εἰς τις παραρέσει κύκλῳ κινή τῆ κεφαλῇ. ἐπὶ γὰρ ἔχει ἑξωθεν ἢ ἑσωθεν εἶναι τὸ κινῆν, ὥς οἷον δίνης τινὸς τῆ φορᾶς τῆ ὑγρῆς, μὴ συνεχῆς ὁμοίως. ἀλλ' ἐν τῇ κινήσει ἔχει μὲν ὑπερέντος, ἔχει δὲ ὑποτέντος, τὸ ὑφιστάμενον αἰτιακῶς ἴσῃσι. τὸ δ' ἰσάμενον ὅλα τὸ μὴ ἰσορροπεῖν ὁμοίως αὐτῇ, ἢ ἂν ῥέη παύτη φέρεται, ἐκ τῆ ἰλιγγον ποιῆ, ἐκ καταβάλλει πολλάκις. αἷτιον δὲ, τὸ μὴ δύνασθαι τὰ ὑγρά ῥαδίως ἐρέσθαι, ἐκ διγῆσθαι ὅλα τὴν λεχθεῖσαν αἰτίαν, ὅτι ἐκ συνεχῆς. ὁ δὲ ἀπλήσιον γὰρ συμβαῖνον, ὥσπερ ἐν τοῖς ὡοῖς τοῖς ὡμοῖς. ἔπο γὰρ ταῦτα δύναται διγῆσθαι διὰ τῆ ὑγρότητος σφάλλῃσθαι, τὰ δ' ἐφθᾶ δύναται, διὰ τὸ μὴ ἔχειν τὸ σφάλλον ὑφιστάμενον, εἰς ὄντος ἐκ συνεχῆς. αἱ μὲν ἔν αἰτίαι σκεδὸν αὐταὶ, ἐκ ποικύται τὴ πάθος.

**V**ertigo nascitur, quum vel alienus spiritus in caput ascenderit, vel humor excrementitius, sive is alicujus alimenti propria vi, ut vini, sive alterius cujusdam succi vitio genitus fuerit, vel etiam, quod tertium est, quum caput quispiam in gyrum circumegerit. Capitis enim locus natura sua humidus est. Quum antea alienus quidam spiritus eo pervenerit, per venas permeans vim infert, humoremque qui in iis continetur, torquendo, convertendoque, varie exagitat. Quare idem omnino fit, atque quum aliquis de industria caput in orbem circumducit. Nihil enim interest, an motu cieatur interno an vero externo: quum instar vorticis cujusdam humoris motio rata & constanti continuatione careat. Verum quum in omni motu aliquid postremum sit, aliquid etiam primum, id quod subsistit, dum alterum repellit, ejus motum sistit: quod vero sistitur, quia parem progressionem non habet, quacumque viam nactum fuerit per eam defertur, atque tum vertiginem inducit, saepe etiam in terram dejicit. Hoc autem ideo fit, quod quæ humida sunt facile converti & inflecti nequeunt, ob eam causam quæ adducta est: nempe quod coherente & continuata natura carent. Etenim tale quiddam iis contingit quod ovis crudis. Non enim converti possunt, quia fustum humorem habent: cocta vero possunt, quia id quod subsistit, Græce ὑφιστάμενον, vagum & errantem motum non habet, unito jam & continuo humore. Sunt igitur fortasse tot & tales hujus affectus causæ.



## COMMENTARIUS.

Terent.  
in Andria.

**I**S non sum qui ex aliorum incommodis mea mihi comparem commoda: & mihi laudem quæram aliorum detrimento. Id ad pessimum & vecors hominum genus pertinere ait Charinus adolescens apud Comicum. Agnosco Grangerium fidelem interpretem, agnosco & concisum brevemque Scholiasten. Is sua laude fraudandus non est. Huic forte ut instauratori non minor laus debetur, quam primo parenti Theophrasto. Perierat exposititius hic fetulus semilacer, & mutilus, ni ille subvenisset manumque supposuisset. Lacunas multas replevit, & quasi in vetere edificio lapsabundo & caduco ruinas reformavit. Id operam sum daturus ut accessione mei laboris ad interpretis & Scholiastæ primos labores, commune quid resultet quod auctori utrique, & mihi laudi ducatur, & pariter Rempub. juvet & soletur.

Horum  
demon-  
stratio  
ex lib.  
Hippoc.  
de in-  
somniis

Galen  
hæc opi-  
nio est.

Lib. 4.  
Aphor.  
Quibus  
rigores  
Ec.  
Serm. 2.  
retra li-  
li.

Quæri merito hic potest qui fiat ut vapor a vino, aut humor alienus vertiginem moveat, cum multifariam cerebrum incalescat ac refrigescat nullo tali oborto symptomate. Sed quod admittio rei alienæ, aut cerebri humectatio & refrigeratio magni momenti sit (quum mens & hominis ratio in bona temperie ejus consistat) inde patet quod vapore alimenti statim animans indormiscat, & quasi ligatis sensibus relanguet. Immo mortis adest imago, peregrinæ opiniones oriuntur: denique hominis prudentia mutatur, & quasi percellitur. Nec mirum si facile aliquando vertigo contingat. Quod in alia parte corporis ne naturam quidem moveret aut irritaret, idem in cerebro & membranis ejus terrificum quid affert. Sed quis, qualis vapor aut quomodo afficiat, non facile est assequi: ut enim cerebro non quovis modo aut pleno, aut humectato, calefacto aut refrigerato sternutatio contingit (alioqui sternutamenti non esset finis) ut ante dictum est, sed si humor aut in flatum versus sit, aut acrimoniæ sit particeps sic non a quovis humore aut vapore, aut quomodolibet fit vertigo. Idem jam de Epilepsia est dictum. Credibile est non repetendam causam a crasso, frigidoque humore, at potius a tenui, maligno, & a tabo quodam in cerebro genito. Declarat facilis solutio. Declarat curatio. Nam Epilepticis cauteria adhibentur capiti. An educitur ista materia lenta & crassa? Teter vapor. Serum putre illac effluit, aut malignus quidam spiritus. Præterea consideranda est ratio ipsius subjecti. Sæpe enim in eo cerebro est *διὰ θεοῦ* auctor reducis paroxysmi. Id enim passim Gal. docet. Hæc imprimatur membranis & ipsi cerebro. Quo pertinet Aetii locus ex Archigene; multi assiduo usu hieræ Archigenis Epileptici & melancholici curati sunt, quum nullam excrevisent bilem sed malos habitus membranarum cerebri exterendo. Ideo parva quantitate dabatur hiera, ut non tamen manifesta evacuatione conferret, quam τὴν διὰ θεοῦ tollendo. Subdit Aetius: Melancholici non tam dicendi sunt qui bilem atram excernunt, quam qui in partibus solidis habent eam constitutionem.



## T E X T U S.

*Quum vel alienus spiritus &c.*

**G** Alienus alias alienum spiritum ad vertiginem, alias humorem requirit. *Comm.*  
 Vertigo fit (ait) mota humiditate cum crasso & vaporoso spiritu. Ac  
 si crassus & nebulosus spiritus non sufficiat. Alio loco, vertiginem facit  
 motus inordinatus vaporosi spiritus qui in partibus circum cerebrum fit. Græ-  
 ce ἐν τοῖς χωρίοις κατὰ τὸν ἐγκέφαλον. Sape in ventriculo colliguntur superflua  
 unde in cerebrum ἀναδυμιάσεις efferuntur in caput, hinc vertiginis occasio. Il-  
 lo loco Galenus agnoscit, τὸ πνεῦμα ἀτμῶδες, non τὸ ὑγρόν, & tamen loqui-  
 tur de vertigine senum in quibus, si alias, excrementa multa colliguntur.  
 Sunt enim parte solida sicci, excrementis humidi. Unde paullo post quæritur:  
 Quum senum cerebrum sit siccus, qui fiant vertiginosi? Siccitas enim verti-  
 ginem impedit: duplicem statuimus vertiginem, unam per propriam affectio-  
 nem cerebri, hæc deterior est, tenebrosa fere, & præcursor Epilepsiæ, aut  
 Apoplexiæ. Theophrast. addit disjunctionem ἢ, vel humor περιτωματικός, vel  
 Spiritus. Galen. jungit spiritum cum humore ut dictum est. At spiritus est  
 tenebrosus & vapor qui comitem habet humiditatem. Apud Gal. nomen ἱλιγγος  
 sumitur & pro ea vertigine in qua sola est spirituum turbatio & anomalus mo-  
 tus, & pro ea in qua tenebræ obversantur. De posteriore agit præsertim Gal. ut  
 de deteriore, & sub qua forte simplex facile comprehendi & intelligi queat. Idem  
 fuit forte Theophrasti institutum. Ut summatim dicam, causarum vertiginis  
 aliæ sunt procatacticas, aliæ antecedentes, sunt & conjunctæ, ut in aliis mor-  
 bis. Inter autem procatacticas numerantur circumactūs, rotationes, solis æstus,  
 casus, ictus, insolatio: Denique quicquid spiritus aut humores calfacit aut  
 exagitat, id ipsum potest vertiginem inducere: Antecedentes a Theophra-  
 sto, numerantur. Et pro conjuncta præcipuaque vertiginis causa debet  
 facultati imaginatrici similis species repræsentari iis quæ foris apparent,  
 crapulæ, cruditas, vinum aut immodicum, aut vitiosum. Et id de externis:  
 ut motus inordinatus ipsius spiritus animalis hyparxin constituit vertiginis. Alie-  
 nus enim spiritus, vel humor vim affert spiritui proprium motum cursumque  
 currenti. Unde inæqualitas est in motu, hic vera nascitur vertigo. Causa con-  
 juncta vel est in cerebro ut inæqualis intemperies, vel in latente viscerum  
 vitio.

*Comm. ad  
Aph. 17.  
lib. 6.*

*Galen.  
tertio loc.  
aff.*

## T E X T U S.

*Capitis locus natura humidus est.*

**F**undamentum hic maximum est quod corpus cerebri humidum sit. Miror  
 cur auctor non dicat absolute (quum tamen id pronuntiandum esset) *Comm.*  
 cerebrum esse humidum, sed τὸν τόπον περὶ τὸν ἐγκέφαλον ὑγρὸν εἶναι. Nam lo-  
 cus circa cerebrum siccus & frigidus est, sunt enim ossa & membranæ quæ  
 eum



Lib. de  
Carni-  
bus.  
In Epist.  
Idem lib.  
de sacro  
morbo.  
Quod an  
verum  
sit, vi-  
dendum

In Epist.

Proble.  
47. lib.  
10.

4. de  
morbis.  
Hippoc.  
lib. de  
Gland.  
Lib. de  
Gland.

eum constituunt. Vertiginis autem facilitas ex humiditate cerebri pendet, ut postea dicetur. Ceterum de cerebro, an sit humidum, & cur ita sit (nec abs re Natura ita fabrefecit & finxit) ex Hippoc. derivare oportet. Primo in Epistolis & libro de Carnibus, exprimit cerebri *οὐραν*, cuius maxime ratio habenda est. Cerebrum sedes est & metropolis frigidi & glutinosi. Quod calefcit primum omnium quum diffunditur pingue fit. Et cerebrum quia minimum pinguedinis, plurimum glutinosi habet a calido exuri nequit, &c. Et Hipp. Insanienti necesse est præ humiditate moveri, cum plus æquo humidius fuerit. Eo commoto nec visus, nec auditus quiescit, sed alia atque alia audit & videt. Forte id dicit quoniam vulgo dicitur, in sicco prudentia residet. Et motus iste erroris causa est, quia quamdiu cerebrum quiescit, homo sapit. Et ea cerebri humiditas hic ab auctore causa est cur homo vertiginosus fiat, nequeuntibus præ humore omnibus partibus cerebri commoveri & converti. Humiditas & glutinum quoddam in cerebro & commoda habet sua & incommoda. Vertiginis maxima causa ex eo pendet ut dictum ante, & plenius dicetur. Et quum a bile & pituita cerebrum afficiatur ut Hippocr. docet dum rationem reddit cur homines delirent, ipsumque cerebrum humidum sit, perspiratu eget. Ideo natura futuras affinxit, & ossa perspirantia dedit: ea alioqui pars afficeretur & corrumperetur. Id quod Arist. in Problem. docet: dum quærit cur quibus rari dentes, brevioris sint vitæ: Quoniam os capitis densum est: & cerebrum imbecillius quia minus perspirat, ideo facilius putrescit, utpote sua natura humidum. Quæ non moventur, & non exhalant facile putrent. Mas diutius vivit quam femina futurarum suarum beneficio. Et Hippocr. Caput & lien maxime patent morbis. Ægrotant & ab iis quæ natura insunt, & ab aliis humoribus, & ab externis. Caput supra situm est cavum ac rotundum, & humorem ex reliquo corpore apprehendit, corpus enim vapores omnis generis in caput remittit, & rursus caput relegat, quum non maneat in capite nisi ipsum doleat ait Hippocr. Maxime autem & facile ægrotat quia corpus est simile glandulæ, album est & friabile more glandularum ait Hippoc.

## TEXTUS.

3.

*Verum quum in omni motu, &c.*

Comm.

**E**X ea demonstratione pendet vertiginis cognitio. Fit enim percussus & repulsa vaporum aut flatuum alienorum sese cum naturalibus spiritibus, & humoribus insinuare conantium, & locos & canales occupare contententium. Hinc motus fit internus, alienus tamen & repercutitur id quod subit tamquam alienum: Et quum repercutitur quia non habet quo se referat, non habet liberas *πόπας* & *περίόδους*, quocumque potest se proripit. Sic modo extraordinario cerebri partibus & humoribus motis, periculosa & caduca vertigo oboritur. Constans motio abrumpitur, nec suam habet continuationem.



## T E X T U S.

*Hoc autem ideo fit, &c.*

4.

**J**Am diximus quantum conferat humiditas cerebri tamquam τὸ ἐπιδεικνύμενον *Comm.*  
ad veram vertiginem. Et quum loquimur de humiditate, audimus & de naturali humiditate cerebri, & de humoribus ipsis. De eo tamquam sub-  
jecto, de his tamquam causa materiali. In corpus siccum non tam facile cadit  
flexibilitas & conversionis facultas. Corpus humidum fluit, & vertitotum non  
potest, hinc vertiginis occasio. Fit enim διάσχις, & interruptio, quæ in cor-  
pore rigido & sicco non fit. Et paullo ante degustavimus tantum labris extremis  
quaestionem de senibus. Hi vertiginosi fiunt. Et tamen cerebrum eorum passum *De senibus.*  
est quamdam ἀνάλωσιν per ætatis fluxum & flexum. Si partes sicciores & in-  
ternæ, & externæ, cur ita vertigine capiuntur? Id enim facit contra funda-  
mentum quod est constitutum. In senibus partium solidarum quædam siccitas  
est, sed est excrementitia humiditas qua partes rigantur. Nec eo siccitatis venit  
senum cerebrum ut non molle sit. Idem fit quidem in senibus quod ante in  
ovibus fieri diximus. Eroditur cerebrum, liquatur, diffluit, dilabitur. Hinc  
feri putris collectio. Inde dolores, vertigines, & tusses cum serum putre a capite  
in asperam arteriam delabitur. Sic in senibus est ea putris pituita, calor na-  
tivus infirmus. Caloris enim infirmitas ad vertigines facit. In senibus multa est  
cruditas. Et quod maximè notandum est in eis est μακροσμός, & vasorum  
& meatuum σύμπτωσις conniventia, collapsus; Hinc vertiginis & apoplexiæ  
opportunitas. ( Galenus Comm. in Aphor. 31. lib. 3. docet & cur senes qui-  
dam sint vigiles, alii non. An sint sicci, an humidi: locus est uberrimus. )  
Unde diximus ante duplicem esse obstructionem attenuativam ( per vasorum  
conniventiam ) & oppilativam: verba quidem sunt asperiora, sed efficaciora.  
Sive sit vera obstructio, sive per collapsum viarum vasorumque, & vertigo  
& apoplexia & epilepsia hinc nascendi occasionem nanciscuntur. Maxime  
vero graves hi affectus vertigini succedunt ei quæ per proprium affectum  
cerebri fieri solet. Præsertim si inveterarit. Diathesis enim nescio quæ in  
partem principem inducta est: Talem ad vertiginem non penetravit Theo-  
phrastus, sed ad vulgarem tantum. Sic & ea vertigo & morbus attonitus  
cerebri affectus proprius dicitur, morbus attonitus affectus quidem circa  
voluntariam actionem, qualis in sentiendi actione somnus profundus. Et  
in Epilepsia convulsio est hujusmodi qualis in sentiendi functione vigi-  
lia præter naturam, vigilia & convulsio sunt ut motus vitiosi cerebri,  
ideoque partium sigillatim omnium quatenus instrumenta sunt animalia  
non naturalia. Et in ea vigilia non naturali cerebrum depravate agit  
quia intempestive facultatem transfundit ad sensoria externa nullam quie-  
tem impertiens. At apoplexia & somnus profundus sunt actionum cere-  
bri quædam quies & cohibitio coercitioque. Et morbus aut in collo est  
aut in spinali medulla, aut in crure, quia laborat nervus motum aut  
sensum parti transfundere consuetus: Deinde addit Galenus: Quæ vero cau-  
sa



sa sit convellendæ partis, non est facile dicere. Hic immodicarum vigiliarum causam, vim & cum convulsione convenientiam spectata: has immoderatas vigilias cruditates cerebri, flatus, ac inde vertiginis occasio consequitur. Nam sibilum, tinnitum, suffusionem & pessimum morbi genus vertiginem gignit. Nisi dicas cruditatem cerebri potius somni causam quam vigiliarum. Et vertigo tam vigilibus quam somniculosis contingit. Ut Epilepsia & acuto sensu præditos, & obtuso corripit. Hæc prolixius paullo ut vertiginem pluris faciamus quam fieri solet: quum in magnum discrimen nos conjicere soleat.

## T E X T U S.

*Nam quiddam iis contingit quod ovis crudis, &c.*

» **C**omparatio de ovo est satis concinna, & apta. Aristoteles ita: Ova  
» cruda diviso ac disperso humore, non vertuntur quia humor unitur qui per motum dispergitur. Ideo post motum sedatur per quem humor modo æquali quaquaversum se porrigit. Hac comparatione intelligitur vis sessionis & motus, non ut de conversione ovi agatur. Nam ovum crudum non bene vertitur, & homo crudus, idest aut vino aut cibo repletus, vertigine corripitur. Sed hæc non sic sunt audienda. Ceterum seu spiritus crassus vel turbidus spectetur, sive humor instabilis, ut fiat vertigo magna est conturbatio & velut seditio, ut alia præcedant, alia sequantur, alia convolvantur, alia remeant & reciprocentur, quia spiritus ætherei obscurantur, meatus offarciuntur, fluxus ac refluxus liberque motus spirituum impeditur, qui sunt æquales & ordinati ad ipsius animæ tamquam Reginae ministerium jussaque exsequenda. At natura nil extraordinarium & anormale ferre solet. Omnia suis momentis dispensat ac dispungit. Ideo initio dicitur auctor diræ vertiginis spiritus ἀλλότριος, aut humor. Et quoddam loco in Vertigine Galen. ait τὸ ὑγρὸν μετὰ πνεύματος παχέως moveri, non autem dicit τὸ ὑγρὸν ἀπὸ τοῦ πνεύματος κινεῖσθαι. Alio loco ait motum inordinatum auctorem esse vertiginis. Non meminit humoris, sed spiritus solius.

**Α**φ' ὧν δὲ συμβαίνει γίνεσθαι τὰ καθ' ἑκάστα αὖτ' ὧν ὑπορῶσι, τὸς ταῦτα ἀνάγειν πειρατέον. οἷον διότι κύκλῳ ἀεωπατέντες ἰλιγγιῶσι. καὶ ἔτι μᾶλλον καὶ ὅσω ἂν ἐλάττω κύκλον θέωσι σφοδρότερον. καὶ εἰ μὲν μετὰ πολλῶν, ἢ μόνοι. καὶ ἐπ' ἀεὶσερὰ θέοντες, μᾶλλον ἢ αὖτ' ἐξίσταται. ἥ οἱ μακρότατοι δὲ μάλιστα. πάντων γὰρ τούτων, ἥ εἴτε ἄλλο ποῖόν, εἰ τοῖς ὑπερον εἰρημύοις αἰτιαται. Εἰ περὶ γὰρ ὁ ἰλιγγος γίνεται εἰάν τις ἐν τῇ αὐτῇ σρέφῃ τὴν κεφαλὴν, δῆλον ὡς εἴ τις ἐγγὺς τῆς σρέφου, τάχιστα ἂν καὶ μάλιστα ἤν' λοιπῶν ἰλιγγιῶν, ἐγγυτάτῃ δὲ ὁ ἐν ἐλάττονι κύκλῳ σρέφων, καὶ ὅσω ἂν θᾶτον μᾶλλον. διόπερ οἱ θέοντες ἤν' ἀεωπατέντων, ἥ οἱ παχέως ἤν' βραδέως. θέουσι γὰρ ἐγκεκλεικότες πρὸς τὸ κέντρον, ὡς ὅταν κατ' εὐθὺ τὰ μήκη αὐτῶν ἐκπίπτει πρὸς μίαν κορυφὴν, σιμᾷπτειν, ἥ γίνεσθαι κῶνον, βάσιν δ' εἶναι τὸν κύκλον. διὸ συμβαίνει καθάπερ ἐν τῇ αὐτῇ σρέφῃ τὴν κεφαλὴν, ἥ ὅσω ἂν ἐλάττω κύκλων μᾶλλον, ὁξύτερος γὰρ ὁ κῶνος, καὶ εἰάν θᾶτον πλεονάκεις ἐν τῇ τῇ γίνεσθαι κατὰ τὸ ἴσον ἁξόνον, ἥ τοῖς μα-



πρωτέροις δὲ μᾶλλον, ὅσω ἐγκλείουσιν. ἐγγυτέρω γὰρ ἔχει τὸ κεφαλὴν ὁ μείζων, ἢ τὸ  
 κῶνυ κορυφῆς. διὸ σχεδὸν ὥσπερ ἐν τῇ αὐτῇ συμβαίνει ἴσην ἔχοντα τὸ κεφαλὴν. ἔτι δὲ  
 μάλισ' ὁ ἱλιγγος. ἔ' οἱ ἐπ' ἀεισέρα θέοντες ἢ τῇ δεξιᾷ μᾶλλον ἱλιγγιῶσι, ὅτι  
 μᾶλλον ἴσως νέυσαι, ἔ' ὀξυτέραν ποιεῖσι γωνίαν πρὸς τὸ κύκλον. ἐμβειθέσσερα γὰρ ὄντα  
 τὰ δεξιὰ, προσαποβιάζεται μᾶλλον αὐτοῖς δεξιὰ ἢ ἀσθένειαν ἢ ἀριστερῶν. καὶ ἐὰν μετὰ  
 πολλῶν θέωσι μᾶλλον καὶ θάττον ἢ μόνοι. πρὸς γὰρ τῇ κύκλῳ περιφορὰ ἔ' ἢ ὁφίς αὐτῇ  
 προσβάλλεσθαι τοῖς θέοις, ἔ' συνεκλῆς ἔσθαι, τῇ ἐγκεφάλῳ ποιεῖ τινα κίνησιν ἑτέραν ἔ'  
 παραλλῆλῳ. ὑπὸ γὰρ ἢ τῇ ἐξω δαδιδόται καὶ πρὸς τὴν ἐντὸς ὥστε ἐπεὶ ἔ' ἐκάτερον ποιεῖ τὴν  
 ἱλιγγον, οἷον ἢ τῇ κύκλῳ κίνησιν ἢ κεφαλῆς, καὶ ἢ ὁφίς συνεκλῆς βλέπεσθαι τῇ κύκλῳ  
 κινέμενον, ὅξυμφοτέρων εὐλογον θάττον καὶ μᾶλλον γίνεσθαι τὸ πάθος.

**V**erum a quibus singula quæ sæpe in questionem vocantur fieri contingat,  
 ut doceamus danda nobis est opera. Ejus generis sunt hæc. Quid cau-  
 se sit cur qui ambulando in orbem feruntur vertigine tententur: item cur eo  
 magis quo minor est orbis, & celeriore cursu volvantur: præterea cur po-  
 tius qui cum multis circumaguntur quam qui soli: & qui ad sinistram deflectunt  
 magis quam qui ad dextram: & qui diutissime, omnium maxime in ver-  
 tiginem incurrunt. Harum enim rerum, & reliquarum id genus, si quæ  
 sunt, causa in iis quæ proxime sequuntur explicanda proponitur. Si enim ver-  
 tigo invadit si quis caput in orbem torquet, manifestum est eum qui hujus  
 instar convertitur inter ceteros celerrime maximeque vertigine tentari:  
 proxime vero eum qui angustiore orbe circumagitur, eoque magis, quo cele-  
 rius. Propterea qui currunt, magis quam qui ambulant in vertiginem incur-  
 runt, itemque qui festinanter, magis quam qui lente. Currunt enim in cen-  
 trum inclinantes: quia dum ipsorum longitudines recta labuntur, in unum  
 apicem conveniunt, conumque efficiunt, cujus basis est circulus. Quamobrem  
 idem ipsum sit quod ubi caput circumagitur: præcipue vero quo minor est  
 orbis (conus enim acutus magis est) atque etiam quo celerius talis conversio  
 aequali temporis intervallo sæpius repetita fuerit: idque quibus procerum magis  
 est corpus, quo magis inclinantur. Qui enim procero magis est corpore,  
 coni apicem capite propius attingit, adeoque fit ut caput illius cum hujus  
 altitudine æquetur. Sic autem vertigo maxime inducitur. Qui vero cursu  
 magis sinistram petunt vertigine magis tentantur quam qui dextram, quia  
 magis fortasse nutant, atque angulum acutum magis describunt, dum in  
 orbem torquentur. Quum enim dextræ partes graviores sint, magis urgent,  
 atque in interiorem partem magis propendent, ob sinistrarum infirmitatem.  
 Quinetiam si cum multis cursu ferantur, promptius multo in vertiginem in-  
 cidunt quam si soli: quoniam corporis in orbem contorsio, aspectus etiam ipse  
 in eos qui currunt conjectus, unusque ac continuus in cerebro motum quemdam  
 alienum & tumultum excitat. Nam tum ab iis quæ intro geruntur, tum  
 ab iis quæ foris adveniunt dispergitur. Itaque quando utrumque vertiginem  
 inducit, capitis nimirum circumactio, & aspectus in eos qui currunt conti-  
 nenter defixus, consentaneum est maxime ab utroque hunc affectum creari.



## COMMENTARIUS.

**A**Nte de causis conversionis ἀπὸ τῶν ἑξῶθεν, & ab internis partibus; nunc περὶ ἑνδεκτικῆς agit quum eo modo aut illo affectum est. Et licet scopus sit auctori agere de vertigine quæ fit per consensum ( nec enim eam quæ proprio affectu cerebri contingit, quæque est medicæ contemplationis, complectitur ) tamen hic ex vertigine quæ fit capite circum-actō, docere vult omnes totius corporis in orbem conversiones vertiginis auctores esse. Et varias formas explicat a motu, a loco brevi aut non, a motu in sinistram aut dextram, motu in orbem celeri, tardo a figura, a tempore. In tempore duæ sunt differentiæ, diuturnitas & celeritas, quamquam celeritas ad motum potius refertur.

Miranda est prorsus divinæ sapientiæ efficientia & vis inexplicabilis. Nam cum homo sit cœlestis, & natura os illi sublime dederit, tamen licet & ei caput sphaericam formam habeat, magnaque pars membrorum perfectæ rotunditatis venustate gloriari possit, motus sphaericus homini nocet. Ex septem differentiis motus, septimus sphaericus qui ceteris præcellit, & qui corporibus cœlestibus proprius est, solus homini non convenit: gravem aliqui vertiginem apoplexiæ diræque mortis prænuntiam incurret. Quæ hæc fatalis conditio, homo a cœlis ortus sphaericis, in mundo sphaerico natus sphaericam dignitatem in capite & aliquot partibus forma sortitus, motum ejus sphaericum imitari non audebit? Casus aliqui præceps, quum nec audiat sæpe, nec videat & quasi extra se sit. Motus directi illi sunt innocentes, sphaericus nocentissimus, maxime si caput ( quod quasi corporis cælum est ) convertatur. Et tamen licet motus oculorum ad cælum ut ad originem hominis, sit vertiginis causa, id alia ratione intelligendum est. Defixio & contentio oculorum in rem objectam, & eorundem in profundum directio vertiginem inducit: sed id ubi immodicum est. At rotatio & circum-actio omnium facillime vertiginis auctor est. Unde & dirum nomen vertiginis sortem quamdam in rebus humanis miseram indicat. Ut rerum vertigo sit misera & tumultu plena conversio, quum omnia circum-actu quodam & mixtione rerum pessum dicuntur dari. Et iniquo Vertumno homines nati dicuntur quorum cogitationes, & consilia sunt varia, instabilia, volucra ut ex iis nil resultet & manet præter fucum & pappos. Mirum tamen cur motus iste orbicularis & vorticosus, tam sit & ominosus & sinister, & aliquid lævum significans, quum olim apud sacra pulvinaria deorum supplicationes & decernerentur & fierent, idque in orbem quod iste motus orbicularis faustior videretur. Immo nostra circularis vita dicebatur, ut ejus lubricum & inconstantia significaretur, & omnium rerum ad idem punctum conversio. Ut rem absolvamus, Cerebrum & caput sunt magni momenti. Ideo antiquitas voluit ( id quod figmentis ejus innotuit ) homines velato capite incedere. Sic enim caput veneratione & religione aliqua observabant, quod in eo esset arx & præsidium ipsius rationis, a quo & per tubos sensus & motus in ceteras partes derivaretur.



Immo natura ( si modo in eo non tam cautæ matris quam incautæ novercæ vices agat ) in ipsâ fetus formatione amplum , magnum , & ipsa proportionē ceteris membris inæquale fabrefecit . Immo multum sanguinis & spiritus & humoris mucosi reposuit ac reservavit tamquam in penu quodam , ut habeat quo se tueri possit , & ut aliunde non mendicet . Sed ista supellex , ista annona quam cerebrum tamquam arx firma & promus condus reservat , magna mercede & incommodo compensatur . Nam infans ad lacrymas abjectus ; gressus impotens & vilis jacet , capite scilicet reliquum corpus prægravante . Unde huc pertinent duo loci notadigni , unus Aphrodisæi , alter summi Hippocratis . Ille quærit qui fiat ut cetera ab homine animantia statim nata usu pedum a natura concessa progrediantur , homini id boni natura invidit : Quoniam ( ait ) bruta calorem nativum omni ex parte , & in omnem partem parem diffusum habent , plus caloris in capite homines habent : itaque non ante eriguntur & ambulant , quam æqualiter in omnes corporis partes calor diffundatur . Nisi quis dicat , si plus caloris in capite , calor autem ad motum faciat quia corpus mobilius reddit , homo prius incedere debet quam belluæ . Crassius est caput collatum cum reliquo corpore , calidius ( ita videtur Alexand. Aphrod. ) Est etiam multus mucus & crudus humor quo calor hebescit , & hoc modo quasi obruitur .

*Proble.  
106. b. 2.*

Alter ex Hippocrate locus cujus intelligentia ad tractatum de vertigine conferet . Ita Hippocrates : Corpus pueri in utero matris repurgatur . Cerebrum , ut & ceteræ partes efflorescit & purgatur . Id fit vel intra , vel supra vel infra modum : si probe ac moderate purgetur , nec plus nec minus defluat , huic fetui caput valde sanum est . Si amplior colliquatio ( ἀπαρξίς ) a toto corpore fuerit , crescens fetus morbosum caput habebit , & sonitu plenum , nec solem , nec frigus tolerabit : Si purgatio non contingat , sed in cerebro spissetur & cogatur , fetus pituitosus erit , immo si pueris erumpunt ulcera , in capite , aut auribus , aut reliquo corpore , ii sani degunt . Alio autem loco motus istos ad numerum quemdam quadragenarium in utero referri vult . Unde ita ait : Quadragenarii primum in fetibus indicant . Qui primos dies quadraginta egerit , effugerit quoque abortum . Nam si alias , in primo quadragenario abortus fiunt . Alius est quadragenarius in quo circa mensem octavum fetus ægrotant . Tertius est in quo si nascuntur pueri , affliguntur , si eos effugerint & exegerint , robusti sunt ac sapientes . Nam & splendores facile vident , strepitum audiunt , quod ante facere non potuerunt , tamquam incrementum habeat hoc tempus ( Græce ἄνδοσις , aliquid aliud sonat quam incrementum , ) tum juxta alia , tum circa sapientiam . Maxime vero quod vix rideant prius quam quadraginta dies transferint . Nam puerorum αἰδυνά-  
μεις ἀμβλύνονται ἐν μύξεσιν : lego , ἐν μύξαις : hebetantur facultates in mucus , idest , in pituitis quibus scatet corpus , & caput maxime puerorum recens in lucem editorum . Deinde addit , Ἐὐθὺς θάνατος ἔχει τοὺς μωροὺς ἐκείνους , Mors fato quodam eis & forte contingit . Quæcumque etiam orta sunt naturales quasdam conversiones & mutationes certis statisque temporibus fortiuntur . Est autem observatione dignum in novem mensibus octo quadragenos considerari .

*Lib. de  
sacro  
morb.*

*Libro de  
octime-  
stri par-  
tu.*



Sextus quadragenarius cadit in octavum mensem, in nonum septimus, & incipit octavus quadragenarius. Octo completi quadragenarii superant novem menses. Unde eodem libro de septimestri partu vocat natos in septimo quadragenario decimestres. De motu orbiculari dictum est cur tantopere officiat hominiquum ad formam circuli quasi sit effectus & formatus. Calor disputationis incendit nos, & plura, quam institutum fuerat, dicta sunt, sed non omnino negligenda.

## T E X T U S.

32

*Ideo qui currunt, &c. currunt in centrum inclinantes, &c.*

## C O M M E N T A R I U S.

**K**E N T P O N, centrum, Conus, umbilicus, punctum synonyma sunt. Ac paullo post dicetur de divisione motus spiritus in rebus levibus ac gravibus, id quod ad vertiginem inducendam apprime facit. Grave in medium tendit, levia ambitum petunt: & ob eam desertionem tumultus excitatur. Nunc de iis qui currunt, & qui festinanter currunt cur facile vertiginosi fiant, explicat. Ratio in textu aperta, & in Commentario apertio est. Transsit enim a capite ad totum corpus: ut exemplo capitis, cujus conversio statim vertiginem inducit, de cetero corpore determinet.

42

## T E X T U S.

*Quum enim dextræ partes graviores sint, &c.*

## C O M M E N T A R I U S.

**Q**Uæstio esse potest an dextræ partes sint graviores & ponderosiores. Hinc enim elicitur probatio cur qui cursu in sinistram potius partem vergunt, vertiginem potius sentiant quam qui in dextram. Illud notum ex Hippocrate; Corpora quæ exercentur & partes magis sunt sanæ, facilius crescunt & senium facilius ferunt. Unde Celsus: Corpora quæ exercentur facilius currantur. Ejusmodi sunt partes dextræ: præsertim de dextris hominibus, non de his qui sola sinistra utuntur. At maxima pars hominum dextera est. Ex Hippocratis sententia dextræ partes sunt calidiores, efficaciores, sinistræ sunt frigidiores, ideo ponderosiores. Et in libris de morbis quum de sectione purulentorum agit Hippocr. ait: Optandum esse ut pus sit potius sinistra quam dextra parte. Morbi partium dextrarum sunt fortiores quam sinistrarum. Ac si dicat Hippocr. Quum fortiores sint dextræ partes non tam facile de sanitatis præsidio repelluntur quam sinistræ: ideo quum semel laborant, morbos fortiores experiuntur. Item Hippocr. Magnam vim in corpore habet mamma dextra, oculus dexter. Dextra sunt calidiora, vegetiora, agiliora: sinistra invalida, imbecilla. Unde etiam nomen Sinistri aliquid ominosum significat

2. Epid.



gnificat & sinistrum . Sic Theophrastus debuit dicere partes dextras esse fortiores, sed non graviores . Id quod validum est urget , trahit & rapit secum imbecillum . Nec prætereundum id quod Aristoteles scribit de partibus dextris : Reddit rationem cur facilius somnus obrepit accubitu in dextrum latus, quam in sinistrum . Somnus, ait, est privatio quædam motus, & necesse est partes eas quiescere quarum moveri interest . Sunt autem dextræ , quum earum maxime sit motus . Et quum decumbimus in dextras , initium resurgendi quasi detinetur ac obligatur . Plinius vero ait frequentiora esse insomnia Vere & Autumno, & supino magis decubitu . Et cibi celerius coquuntur, dextri lateris incubitu, difficilius in supinis . Plura eo loci vide .

Probl. 5.  
lib. 6.

Plin. c. 4.  
lib. 28.

## T E X T U S.

*Quin & si cum multis cursu ferantur, facilius vertigine capiuntur.*

## C O M M E N T A R I U S.

**Q**UI cum aliis currunt, & circum-aguntur, per se vertiginosi fiunt, & ob objectum aliorum, quorum, dum convertuntur, species nostros oculos afficit, & inde ad imaginandi facultatem transfunditur . Tamen objiciet quis : Quum aliquis solus circumagitur, minor est circulus quam quum aliis vertitur, orbis enim major est . Ergo quum solus agitur, facilius vertigine capietur . Respondendum : Si quis solus convolvitur & agitur, se quam brevissime versat, facile fiet vertiginosus, per adductam paullo ante rationem de minore circulo : sed si quum sit solus se dilatat & circum-actum extendit, a vertigine vacuus erit . Accedit quod qui cum aliis circum-agitur facile præ aspectu aliorum converforum, afficitur . Id paullo post illustrabit exemplo navigiorum agitatorum .

**Ο**ΤΙ δὲ ὅτε τὸ ὄψιν κίνησιν ἰλιγγίαν συμβαίνει, φανερὸν ἐκ πολλῶν . οἷτε καὶ πλείοντες θάπτον καὶ μάλλον ἰλιγγιῶσιν, ὅταν ἐμβλέπωσι τοῖς κύμασι, ἢ τῇ ῥῆθ' ὅλων ἄστρον κινήσει . διὸ καὶ ἐγκαλύπτονται τῶν εὐλαβέμενοι, καὶ οἱ τῆς αἰώρας, καὶ τῆς τροχῆς θεωροῦντες, καὶ συμπειφρόντες τὸ ὄψιν, ταχὺ σκοῦνται . συμβαίνει καὶ κινεμένην κύκλῳ τὸ ὄψιν κινεῖν τὰ ἐντός, καὶ παράττειν ἀνομάλως . ἰλιγγιῶσι δὲ καὶ οἱ τὰ ὑψηλά, ἢ τὰ μεγάλα, καὶ ὑπότομα ὑποβλέποντες, ὅτε τὸ συμβαίνει μακρὰν ἀποτεινομένην σείεσθαι καὶ κραδαίνεσθαι τὸ ὄψιν, σειομένῳ δ' ἔσως, καὶ κινεμένῳ παράττειν καὶ κινεῖν τὰ ἐντός . ἀναβλέπωσι δὲ ὅτε συμβαίνει ἔσο, ὅτε τὸ μὴ ἀποστρίψειν μακρὰν, ἀλλ' ἀποτέμνεσθαι ἐν τῷ φωτί . γίνεται δ' ἰλιγγος ἢ ὅταν εἰς τὸ βλέπωσι συνεκῶς, καὶ ἐπατενίζωσι . διὸ καὶ ἐπαπορεῖται ὅτε τί ποτε κινεμένης κύκλῳ τὸ ὄψιν, καὶ ἡρεμίας, συμβαίνει τὸ αὐτὸ πάθος . ἀποπον καὶ τὸ αὐτὸ ὑπὸ ῥῆθ' ἐναντίων . αἴτιον δὲ ἔστι μὲν ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ τὸ εἰρημένον, τὸ δ' ἐν τῇ ἐπελάσει, ἢ τῷ ἀτενισμῷ, διότι τὰ ἐν τῷ κινεῖσθαι σωζόμενα ἢ εἰς διίστησι, καὶ ἢ εἰς τὸ ὄψιν, ὅτε εἰς μὲν, τὰλλα τὰ συνεκῇ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ διίσταται . διίστάμενα δὲ ἢ χωρίζόμενα τὰ βαρέα, κατὰ βαρύνει, καὶ ποιεῖ τὸ ἰλιγγόν . τὰ καὶ πεφυκότα κινεῖσθαι τήνδε τὴν κίνησιν, ἄλλως τε καὶ συμμένει ὅτε ταύτῃ, εἰ δὲ μὴ καθάπερ Ἡράκλειτος φησὶ, καὶ ὁ Κυκλών, διίσταται κινεμένα . εἴη δ' ἂν καὶ τῇ κυκλοφορίᾳ τὸ αὐτὸ τὸ ἀποδιδόναι . διίσταται καὶ ἡ δίνη . τὰ δὲ



βαρέα ἢ κῆφα δὲον ἅμα εἶναι, τὰ μὲν εἰς μέσον ἄγονται, τὰ δ' εἰς τὸ ἔσχατον. ποιεῖ δὲ καὶ τὸ κύπτειν ἰλίγγυς ὅλα τῆτο. Χωρίζεται γὰρ τὰ βαρέα, καὶ ἐλαφρὰ μὲν ἄνω, τὰ δὲ κάτω. δεῖ δ' ἅμα εἶναι, καθάπερ ἐλέχθη.

1. **A**ccidere autem ob aspectus motionem ut omnia circumferri videantur, ex multis rebus perspici licet. Nam & qui navigant multo celerius vertigine tentantur, quum ad fluctus, aut astrorum motus, oculos converunt. Quare faciem obvolvunt qui id formidant. Quinetiam qui res pensiles, aut turbines, dum circumaguntur, intuentur, aut oculorum aciem contorquent, celerrime in vertiginem incidunt. Fit enim ut aspectus dum in orbem torquetur, quæ intro sunt commoveat, & inæqualiter perturbet. Præterea qui res altas, aut magnas, aut abruptas spectant, vertigine tentantur, quia aspectum in longum extentum quassari, & vibrari contingit: sic autem quassatum & commotum, eorum quæ intro sunt perturbationem afferre. Iis autem qui sursum oculos attollunt idem non accidit, quia non longe se profert aspectus, sed in ipso lumine intercipitur. Fit etiam vertigo quum in rem eandem oculos continenter intentos & infixos habent. Quocirca dubitatur etiam qui fiat ut quum aspectus in orbem circumque fertur, quumque quiescit, idem affectus excitetur. Absurdum enim videtur ex contrariis aliquid quod unum idemque sit, produci. Verum ejus quod per motum qui in orbem fit usuvenit ea est ratio, quæ ante adducta fuit: ejus autem quod ex intentissimo intuitu & continuo nascitur, statuenda est, quod quæcumque motu sese tuentur quies disjungit, ac quies quidem aspectus, quando unius partis disjunctio est, reliqua quæ in cerebro conjuncta & continuata sunt disjungit. Quum autem gravia disjuncta quodammodo distracta fuerint, gravitatem inferunt, vertiginemque pariunt. Quæ enim ita a natura comparata sunt, ut eodem motu moveantur, hujus præsertim opera unita & conjuncta manent: sin minus, ut inquit Heraclitus, atque Cyceon, dum moventur disjunguntur. Fuerit etiam fortasse in corporis motu in orbem facto ejusdem rei efficienda vis. Disjungit enim circum-actio. Gravia autem & levia simul esse convenit, ita quidem ut illa ad medium ducant, hæc autem extremas partes appetant. Capitis etiam in terram inclinatio eandem ob causam vertiginem facit. Gravia enim & levia dispergit, hæc quidem sursum, illa autem deorsum. Ista autem simul esse oportet, ut dictum est.

### T E X T U S.

*Accidere autem ob aspectus motionem, &c.*

### C O M M E N T A R I U S.

**D**emonstrat cur qui in turba circum-aguntur facilius vertigine corripiantur, dum alius alium circum-agi videt. Id enim ad motum aspectus refertur. Ceterum unum est notandum (ut post docebitur quum de ebriis & purgatis, & ægris vertiginosis dicetur) quod sanis post multos circuitus vertigo



vertigo contingit, agris ob unicam in gyrum conversionem. Item accidit quum quis videt aliquid convolvi: quia spiritus visivus intentus iis quæ circumvolvuntur, una cum iis rotatur, falsoque putat omnia circum-agi.

## T E X T U S.

2.

*Præterea qui res altas, aut magnas, aut abruptas spectant, vertiginosi sunt:*  
Paullo infra,

*Iis qui sursum oculos tollunt idem non accidit.*

## C O M M E N T A R I U S.

**M**irum est quod hic auctor dicat ex elatis sursum oculis vertiginem non accidere, si alta, aut magna, aut prærupta elato oculo aspiciuntur, statim contingit vertigo, quia quasi vibratur & quassatur aspectus. Nam vulgo videmus, si vel aliquantum caput doleat aut grave sit, aut si quis e somno repente excitetur, statim capi vertigine si sursum oculos sustulerit. Longe enim se profert aspectus, nec intercipitur, ut putat Theophrastus forte ex Platone qui igneos radios ex oculo effluere putat, qui concurrunt in medium lumine illustratum, & cum radio solari. Pari enim celeritate istum radium cum radio solis efferri credidit Plato. Dicet quis aliud esse simpliciter attollere oculos (nec enim tam prompta vertiginis occasio est) aliud intueri res magnas, aut altas, aut præruptas. Unde hic ait auctor in navigiis eos facilius vertigine capi qui ad astrorum motus oculos convertunt.

## T E X T U S.

*Fit vertigo quam in rem eandem oculos continenter defixos habent, &c.*

3.

## C O M M E N T A R I U S.

**A**uctor quæstionem sicce non prætereundam proponit. Si motus vertiginem inducit iis conditionibus quæ dictæ sunt, quies spiritum moderans cursumque temperans a vertigine vindicabit. Unde postea dicet per sessionem quietiores reddi spiritus, qui, dum assurgitur, turbulento motu cientur. Dicimus duplicem, unam absolute ut quæ motui opponitur, & qua spiritus reficiuntur motumque naturalem servant, & *μερόδες*. Altera est quies quæ consistit in absoluta cessatione a motu cum pertinaci oculorum in rem aliquam defixione & intentione. Et ea quies vertiginem inducit. Et hac distinctione obscuritas hujus loci discutitur. Notum quippe est, spiritus motu suo naturali & ordinato conservari. At quies immoderata ut quæ fit in summa attentione & fixatione oculorum in rem aliquam *διάσπιν* divisionem quamdam affert. Sic *σάσις διάσπιν* affert. Nam *σάσις τὸ ὄψιν* est causa *σάσεως* humorum & spirituum: & *σπείσις* humorum & spirituum *διασάσεως* causa



est; quia quæ gravia sunt deferuntur a levioribus, idest, humores, forte & cerebrum ipsum a spiritibus. Nam in œconomia cerebri & spiritus & humores, & cerebrum ipsum suos motus insitos & genuinos habent: quorum  
 part. 27. perturbatio gravium morborum causa est. Id quod Hippocrates & Gale-  
 lib. 4. nus quodammodo declarant dum explicant morbos qui consequuntur ἐμπνηξιν,  
 acut. humorum & spirituum ἀποπλήσις, utitur etiam iis verbis, πάντων χυμῶν.  
 De quo nomine σώσις, si Deus permiserit, plura dicemus.

## T E X T U S.

4.

*Quies aspectus disjungit, &c.*

## C O M M E N T A R I U S.

**D**icat quis: An tantopere nocet quies aspectus intentis in rem ob-  
 jectam oculis? Nam etiam in ea quiete motus est actio, unde ass-  
 Lib. de dua cogitatio occidere creditur abducto intro visu. Et Hippocr. ait quos-  
 Diata. dam esse labores naturales, alios violentos. Naturales sunt, labor visus,  
 auditus, vocis, curarum. Visus quidem talis vis est. Anima in id quod  
 videtur movetur & calefcit, calefacta vero evacuata humiditate siccatur.  
 Idem de auditu, idem de cura. Hic vides in animi intentione quietem  
 non esse, sed motum quemdam, calefactionem & humiditatis consumptio-  
 nem. Paullo ante monuimus quæstionem qui fiat ut & motus & quies  
 vertiginem inducat. Duplex a nobis quies est proposita & explicata. Un-  
 de nunc quæri potest an ob intentionem oculorum in objectum pertinacio-  
 rem motus spirituum corrumpatur & dividatur per quamdam stationem,  
 & quasi congelationem, (id autem vertiginis causa est quia tollitur τὸ συνεχές)  
 vel quia humores currunt ad vertiginem movendam pote deserti a spiriti-  
 bus. Ad vertiginem enim maxime facit corruptio motus spirituum. At in  
 ea obstinata intentione spiritus quidem affluunt & stant, & humores ut  
 graviores aliam quamdam στάσιν habent: & a mobilioribus spiritibus relin-  
 quuntur. Eam στάσιν, quam διάστασιν inducere diximus, sequuntur graves  
 morbi, ut paullo ante dictum est. Fieri enim diximus humorum σφηνώσιν  
 καὶ πνήξιν. Id fit maxime in obstructione, repletionem & diremtu spirituum  
 ab humoribus dum partes & humores non illustrantur a spiritu, qui est  
 ὄχημα humorum. Sed aliter atque aliter fit in obstructione, aut plenitu-  
 dine summa, ut aliter in motu circulari, aliter in quiete per oculi pervi-  
 cacem attentionem, unde aut spiritus intercipiuntur, aut inæqualiter mo-  
 ventur, unde pars languet non afflata suo spiritu: Et humores non ha-  
 bent suam ἀναπνοήν, ut vocat Hippocrates.



## TEXTUS.

*Quum autem gravia disjuncta, & quodammodo distracta fuerint, &c.*

## COMMENTARIUS.

**H**IC ad gravitatem refugit, quod quæ sunt gravia si distrahantur a levibus, & contra, fit vertigo. Natura cerebrum grave, spiritus tenues, ætherei & ob elaborationem exactam, splendidiores & lucidiores tenuioresque, quam & vitales & animales; sunt instrumenta actionum. At cerebrum multis arteriis intertextum est, & ni spiritus multos haberet, iners & ignavum maneret. Hi porro habent suos ratos & constantes motus & vias pervias. Si motus hic intercidatur, vertigo, si viæ obstruuntur, vertigo aut quid deterius, si grave deseritur a levi, ob eam derelictionem vertigo contingit. Ubi quis attentius aliquid intuetur, spiritum alibi quasi occupatum ad se traducit, & in quiete continet, suum nativum spiritus motum non servat, deseruntur humores & torpidi manent, immo cerebrum ipsum grave & brutum deseritur. Itaque fit dissociatio & diremtio quædam dum grave a levi derelinquitur. Et quod notandum, ista desertio non modo contingit in ista acuta intentione oculi in objectum, sed etiam in motu ipso circulari (cujus causam ad motum inordinatum spiritus animalis retulimus.) Unde Theophrastus ita ait: Fuerit etiam „ fortasse in motu circulari ejusdem rei efficiendæ vis, idest, disjunctio quædam „ levium & gravium. Nam circum-actio disjungit (gravia autem & levia si „ mul esse debent) ut gravia ad medium ducant, leviam partes extremas appetant. „ Inclinatione etiam capitis fit etiam gravibus a levibus disjunctis. Et sic fere omnis vertigo eam agnoscit causam. Nam paullo ante vertiginem fieri diximus interciso motu spiritus animalis subeunte vapore tetro, aut ob humorem, item ob obstructionem. Numquid in his duobus est etiam desertio gravium & levium? Sic potentissima est ea causa ubique fere locum habens. Et ante diximus humiditatem & cerebri & humorum causam esse potentem, cur homo fiat vertiginosus, corpore humido nequeunte facile converti (ut de ovo facile constat.) Eadem humiditas causa quoque est, juncta gravitate, cur facile sese mutuo deserant leviam & graviam, licet cerebrum constet ex gravibus & levibus admirabili quadam moderatione & proportionem. Et ni cohæserint duo ista, vertigo adest. In re autem humida & gravi (quale est cerebrum) non ita rite cohærent. Unde videmus a solo vapore etiam vertiginem oriri. Interrumpitur motus spiritus, & fit percussus quidam ob alienum spiritum furtim summisum. Et quod facit nimia humiditas in vertigine una, id facit gravitas in altera, quia una pars movetur, altera non. Est ita divisio & continuitatis solutio.



## TEXTUS.

6.

*Disjungit enim circum-actio, &c.*

## COMMENTARIUS.

**Q**UÆ motum spirituum dividunt, ea vertiginem creant. Circumactio motum dividit, item vapor inferne sursum summiffus, aut in cerebro genitus, dum torquet spiritum aut repercutit. Ergo teter vapor & circum-actus vertiginem facit. Maxime vero id fit quia gravia a levibus deferuntur. Pars una cerebri post aliam movetur quia molle & humidum: & cohesio unio- que evertitur. Et vapor vorticem quemdam in carotidibus tumultuans divi- dit eo modo quo circum-actus, & facit intus quod circum-actus foris, & inter- na est causa vertiginis.

## TEXTUS.

7. *Gravia autem & levia simul esse convenit: ita quidem ut gravia ad me- dium ducant, levia extremas partes appetant.*

## COMMENTARIUS.

**P**otentissima causa vertiginis gravium & levium diremtio. Nam quæ conjun- cta ad actionis perfectionem valent, disjuncta eandem pervertunt. Ob mol- litudinem cerebri pars post alteram movetur, unde propensio ad vertiginem. Sed quum grave natura ad medium tendat, spiritus ob mobilitatem alio incli- nent, maxime vero ad circumferentiam, hinc cadendi occasio desertione & divul- sione levium & gravium. Dum omnia rite aguntur in corpore gravium & le- vium est coitus & mutuus consensus: si contra fit, vertigo nascitur: dicat quis. Si spiritus ut leves facile se alio referant & naturali motu aut sursum evolent, aut circumferentiam appetant, gravia sint immobilia aut medium petant: ubi- que est occasio vertiginis, & homo fere deberet esse vertiginosus. Est enim sem- per ea lucta & dissimilitudo motuum naturalium.

**Π**ΟΙΕΙ δὲ ἢ ἄλλη τις ἐναντίωσις, ὥς δοκεῖ, τὸν ἱλιγγόν, οἷον τὴν ἐνδείαν, ἢ πληρώσεως. ἢ μὲν γὰρ ἐνδεία σωτήρις, ἢ δὲ πληρομένη πείττωσιν ἐποίησεν, ὥς πλήρεις γίνεσθαι τὰς πόρδας. αἰῶσα γὰρ αὐτὴ καταβαίνει ἢ δάσῃσι ταῖς περὶ τοὺς ὤμους, ὡς ἐστὶν ὁ ἱλιγγός. ἐπεὶ ἢ αἱ μέθαι ἢ αἱ φαρμάκεια, ἢ ὅσα ἄλλα τέτοις πλεῖστα, ὅλα τὸ ποιεῖ τὴν ἱλιγγίαν. ὅθεν ἢ τὸ σημεῖον τινες ἐπὶ ἀμφοῖν κοινὸν λαμβάνουσιν. ὅταν γὰρ μὴ δύνηται τις τὰς ερωτήρας ἢ δοκῇ ἀειθεμεῖν, τὸν μὲν ὥς κεκαθάρθαι, τὸν δὲ μεθύειν φασίν. ἢ ὑγρότης ἢ ἀλλοτεία γὰρ ἐμπεπτωκυῖα, ποιεῖ τὴν παραλίαν. διὸ ἢ ἐπὶ ὅσων ἄλλων συμβαίνει πνεύματος ἢ ὑγρότητος γίνεσθαι τὸ πλεῖθος, ἢ ἢ ὥς ὑπαρ- χόντων διάσασιν, ὑπὸ πάντων συμβαίνει ὅτι τὸ πάθος. αἰσάμενοι δὲ, μᾶλλον ἢ κα- θίζοντες ἱλιγγιῶσιν, ὅτι ἡρεμένων σωίσσεται τὸ ὑγρὸν ἐν τῇ κεφαλῇ πλέον, ὅταν δὲ κινῶνται, σφαλερὸν γίνεται ἢ εἰς ἐν μόριον θρόον ἄγον ποιεῖ τὸν ἱλιγγόν.

Verti.



**V**ertiginem inducere etiam videtur altera quædam contrarietas, qualis est ea quæ inter famem & satietatem intercedit. Fames enim colliquationem, satietas autem excrementorum colluviem invehit: ita ut meatus corporis propterea impleantur. Hæc enim, quum viam sibi paravit descendit, & circuitionibus quibusdam fertur, quod efficit ut vertigo invadat. Nam & crapula, & medicamenta alvum ducentia, & quacumque horum similia sunt, eandem ob causam vertiginem pariunt. Inde fit, ut amborum signum quoddam commune habeatur. Quum enim nequit aliquis tigna & tabulas tignis instratas numerare, alterum quidem nondum purgatum ajunt, alterum vero crapula nondum liberatum. Siquidem humor alienus in caput irruens perturbationem affert. Quare a quibuscumque spiritus aut humoris multitudinem congregari accidit, aut eorum quæ in corpore sunt disjunctionem fieri, ab iis hunc affectum excitari consentaneum est. Qui autem assurgunt, magis quam qui sedent vertigine tentantur, quia in quiescentibus humor capitis unitus manet, quum vero moventur, instabilis est, atque in partem unam confertim traductus vertiginem parit.

## T E X T U S.

*Vertiginem inducere videtur, &c.*

## C O M M E N T A R I U S.

**N**ON parum refert ad curationem scire an vertigo sit a repletionem, an ab inanitione. Si illinc est, evacuantia conferunt, si hinc, adjectione potius utendum est. Quum agitantur humores a medicamento, vertigo adest. Si supra modum evacuantur, vertigo. Initio febrium, vertigo a copia & meatuum obstructione, sub finem aut desinit, aut adest ab imbecillitate. Viperinarum carnum usus in Elephante prodest, sed donec vertigo inducatur, eoque comeduntur: eaque vertigo purgatione non eget. Qui de carne viperina scribunt Auctores duo annotant, unum quod si coctæ fuerint visum clariorem reddunt, alterum, per cutim corpus repurgant & faciunt quoddam eximium. Et si caro in corii duritiem coaluit, decidit deperitque *ὀσπανόδεσμα*. Vertigo oboriens est quasi signum & meta sufficientis usus pastillorum de Tiro, eaque fit quia exactius cerebrum repurgatur, eoque exquisitioris fit sensus, & vix ulla aeris aut vaporum fallaciter subrepentium incommoda fere potest. Immo seipso fit imbecillius, & visum clarum reddit, quia proprietate occulta defœcat cerebrum.

## T E X T U S.

*Fames enim colliquationem &c.*

## C O M M E N T A R I U S.

**I**Nediæ non tam vertiginosos reddunt ob repletionem quamdam ventriculorum quam ob colliquationem quamdam quæ ex eventu replet. Et in



*Plin. ex  
Platon.  
cap. 24.  
lib. 22.*

longa inedia partes quasi fatiscunt & dilabuntur; unde videmus in obsidionibus urbium, in defectu ciborum corpora fame liquata, alias plane extabescere & macerari macraque reddi: alias intumescere fufis & liquatis carnis. In lassitudine & siti homo ad iram pronus est. Et ea animæ asperitas benigno succo temperatur: lenit transitum spiritus & molliores facit meatus ne scindant euntem & redeuntem. Cæterum duo facit genera eorum qui caligine & vertigine capiuntur, unum ebriorum, alterum eorum qui medicamento purgantur. Neutri trabes laquearium numerare possunt præ spirituum agitatione & impedimento. Discussa ebrietate, & peracta medicamenti actione easdem numerant. Repressi enim sunt vapores. Ad eas rationes unum addam ad vertiginis ὑπαρξιν apprime faciens. Nempe quod initio febrium, præsertim a copia crudorum humorum, natarum vertigines & temporum pulsus contingunt. Ad crisin id durat, donec natura coxerit humores & se creverit purum ab impuro. Licet corpus imbecillius reddatur per purgationes, tamen vertigines tolluntur, corpore ad temperamentum reducto. Et antequam dictum est sanis post circuitus multos vertiginem accidere, sed ægriseamdem contingere unica in gyrum conversione.

## T E X T U S.

31

*Qui assurgunt, &c.*

## C O M M E N T A R I U S.

**V**ertigo non tamprehendit motos quam quietos. Quò pertinet forte locus de Epilepsia ex Platone quæ fit quum pituita atræ bili juncta divinas capitis periodos & orbes, & illapsa fuerit & infestaverit. Et ut in somno mitior est, sic quum vigilantes prehenderit diutius urget. Et licet aliquando quietis in lecto omnia circumagi videantur, tamen facilius motis accidit. Quod motus conjungit, quies nimia dividere videtur, unde fit vertigo in exacta animi in rem attentione & oculorum defixione contumaci. Quod etiam quies unit, dividit motus. Unde vertiginosi quidam dum quiescunt desinunt esse tales & moventur, rursus vertiginosi fiunt. Sic motum & quietem oportet distinguere, alioqui facilis erit in errorem lapsus. Attenda est & hæc quæstio: An in ea vertigine quam contentio animi & oculorum intentio inducit, quia fit ob quietem eam divisio levium & gravium, an sit spiritus animalis motus inordinatus, in quo demum essentiam vertiginis consistere diximus. Hæc enim simul stare non videntur, ut sit quies & spirituum diremtione modo, modo levium & gravium divisione, motus inordinatus. Qui si non est, nec vertigo esse potest. Sed hæc ad eos qui res exactius expendunt & examinant.



## APPENDIX.

## DE PLEXU RETIFORMI,

de corpore quod in Cerebro *ψαλοειδές* dicitur.

**Q**UONIAM diximus primariam vertiginem affecto cerebro multo deteriore ea quæ fit ex consensu (quam posteriorem Theophrastus descripsit) in ea fuit maxime laborandum. Si intemperies calida in cerebro, liquationem facit, humores acriusculos reddit, extenuat & quasi in fervorem & furorem agit: Si frigida cruditatem parit, inde proventum crassorum vaporum, ut in viridi ligno ardente; qui per arterias in anteriores ventriculos cerebri repentes & exitu prohibiti, ut in clibano circumaguntur, & turbulentos motus conciunt. Id fit in eo corpore quod *ψαλοειδές* dicitur, concameratum & fornicatum. Est autem corpus durum tribus ut arculis conflatum medium Cerebri ventriculum sustinens, fit ex indurata Cerebri substantia, incipit a fine corporis callosi quod *τυλλοειδές* dicunt, fornici simile est ne medius ventriculus concidat. At in marcore cerebri & consumptione quam Hippocr. vocat *ἀνάλωσιν*, quis dubitat quin illud corpus labet? Hinc vertigo, hinc Apoplexia, sed est plexus retiformis considerandus. Auctores enim dicunt vertiginis causam proximam tenuem ac calidum vaporem per arterias in cerebri ventres repentem qui in plexu retiformi humores exagitans, sensus & motus turbulentos ciet. Nec sufficit esse tenuem & calidum spiritum, Galen. & Theophr. humiditatem nescio quam requirit & spiritum crassum & caliginosum. Unde Ebrii fiunt vertiginosi ob eos vapores crassos illustribus spiritibus officientes. Et ubi calida est intemperies cum aliqua partium adjacentium intemperie frigida, proventusque humoris inæqualiter præparati, hic fit facile fuligo, nubes, unde motus æstuans & turbulentus, inde vertigo. Diximus enim tum maxime oriri quum & cerebrum inæqualiter affectum est, & materia inæqualiter affecta, contum, ornatumque naturæ & caloris efficientiam non nacta. Ubi enim infirmior calor est & crudus succus, hinc vertiginis occasio. Ceterum humor & spiritus e genere sunt fluentium. His motis corpus commovetur. Diximus ante maxime austrina constitutione ob fumos & humores caliginosos eum affectum nasci. Et humorem excrementitium ad eam concurrere generandam, & ex Galeni fieri mota humiditate cum crasso spiritu, qui natura debet esse limpidus & illustris. Id in suffusione patet. Vis enim luminosa oculi a crasso vapore præstringitur & hebetatur. Spiritus primo impellit. Humor stabilis non est. Et quia suo termino non continetur, spiritum aut sequitur, aut antevertit. Mirus est locus apud Hippocr. De incommodis aut commodis spiritus corporei aut non corporei, idest, ætherei non corporei, & cum carne & sanguine magnum commercium non habentis, unde plexus retiformis a natura fabrefactus est ut exacte elaboretur spiritus animalis repurgata omni face & terrena substantia. Et iste spiritus ita exactus ad sapientiam facit non habens *μίξιν*, & communionem cum corpore. Homo enim prudentior est & exquisitior, spiritu summo elaborato ut quicquid impurum & corporeum extrahatur

Lib. de  
morbo  
sacro.



Locus  
hic licet  
aliquid  
novi di-  
cat non  
tam re-  
quiris  
inter-  
pretem  
acrem  
quam  
mitem  
& bene-  
volum.

hatur eo modo quo in arte chymica puræ & sinceræ substantiæ exquiruntur : Quæ Hippocr. sententia mirum quid habet : Putat enim aerem qui per nares attrahitur ( quia qualis aer tales & spiritus ) ad sapientiam plurimum conferre . Nam ( ut ait ) quum cerebrum ad se aerem attraxerit in seipsum , primum ad ipsum allicitur : deinde ad reliquum corpus aer dispergitur , & in cerebro suum vigorem relinquit , & quicquid prudentiæ ac sapientiæ habet . Si in corpus primum perveniret , post ad cerebrum , relinqueret in carnibus & venis prudentiam ac iudicium , & ad cerebrum calidus perveniret , non purus , sed mixto humore a carne & venis , non sincerus . Itaque dico cerebrum esse interpretem & internuntium intelligentiæ si sanum fuerit . Ad ejus autem sanitatem facit aer limpidus & purus . Quod autem aer qui recens attrahitur aliud quid habeat quam quum aut refringitur , aut incalescit in corpore , id ipsum declarat Aphrodisæus quærens cur præciso aut consumto gargareone homo tabescat . Quia integro gargareone aer retinetur & paulum incalescit , nec suo frigore præditus pulmonem subit , quod in malis ducitur .

Diximus ergo de plexu retiformi in quo spiritus retentus & sanguis conficitur . Fit autem ex multiplici complicatione arteriæ caroticæ ad basin cerebri . Sub crassa meninge fit iste contextus & complicatio . In spatio enim largo Natura velut thalamum instravit huic arteriarum contextui qui in mortuis ( collapsis vasis vix percipitur ) ut semini per multos gyros , & lacti per vasa multa patet via , ut per moram fiat elaboratio . Et quia a corde ad cerebrum breve est iter ( quia intendit spiritum vitalem elaborare ) natura supplevit istum plexum ut labyrinthum , ut spiritus hic elaboretur antequam in ventriculos inducatur .

De corpore concamerato seu fornice paullo ante dictum . Nunc addam unum . Quum ab imbecillo calore flatus gignitur præsentē humido : si spiritus exitum non habet more flammæ in fornace in gyrum vertitur . Id fit in cerebro , & juvat id capitis figura rotunda ( hinc cælum capitis vocatur ) item ventriculorum cerebri concameratio quam facit corpus *σφαλοειδές* . Et quum vapor ad superiorem fornacis , ut alicujus fornacis partem fertur recta , nec altius ferri potest , reflectitur & in orbem agitur , ut cum exhalatio fumida sursum tendit ( quia nubes præcludunt viam ) in latus fertur & flatum creat . Ex eo Theoph. demonstrationem vertiginum derivavit : Sive enim motus internus , ut ab interna causa , sive externus , ab externa ut a motu rerum rotatarum , motus continuus interrumpitur . Demonstratio Theophrasti ea est : In omni motu aliquid est primum , aliquid postremum . Id quod subsistit dum alterum repercutit , motum ejus prævertit & repellendo sistit . Id quod sistitur quia suo progressu & continuo motu caret , quamcumque viam nanciscitur , per eam defertur , & tunc vertiginem inducit . Magni autem momenti est vapor alienigenus . Docet somnus in quo vapor blandus sensus illicat , & quasi mortuo similem hominem reddit . Immo quasi prudentiam tollit aut suspendit potius . Hippocratis est argumentum : Quid faciat teter vapor , quum blandus & mitis tantopere efficiat & officiat ? Denique ne nimium scribendo , & sensus & oculos intendendo , vertiginosi fiamus , scribendi finem faciamus .



# GULIELMI BALLONII

MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI

## DE CONVULSIONIBUS LIBELLUS,

In quo solennis Quæstio explicatur,

*Cur sauciatis dextra capitis parte Convulsio sanæ partis contingat.*

EDITORE

M. JACOBO THEVART,

DOCTORE MEDICO PARISIENSI.

*Nullum capitis vulnus etiam leve despiciendum.*



VENETIIS,

APUD ANGELUM JEREMIAM,

Via Mercatoria sub signo Minervæ.

---

MDCCXXXIV.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

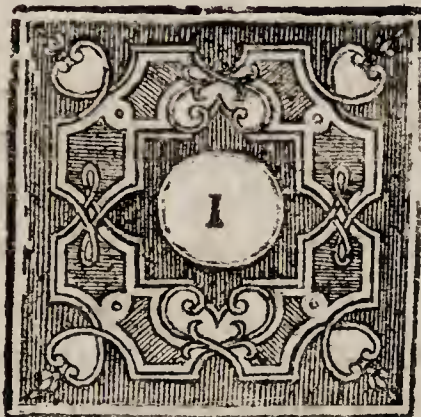


**M**Ιχρη' αἰτή , ἔχουσιν λύεται , ἢν μὲ τι περὶ τύπον κύριον πάθῃ . Hippocr.  
lib. de Præcept.



BENEVOLO LECTORI,  
**GULIELMUS**  
 DE BAILLOU,  
 Doctor Medicus Parisiensis .

ΕΤΙ ΠΑΤΤΕΙΝ.



**I**NGENUI hominis esse puto, si quid peccarit, negare nolle, sed ultro etiam fateri, & id deprecari. Humanum est peccare: & is inhumanior videatur, vel qui aliquid humana se alienum putat. At ipsa peccati negatione tacita quadam voluntas, & ad peccandum pro- pensio includitur. Gnaviter impudentem non voco eum qui aliter faciat, licet pudoris limitem egrediatur. Et id quidem, ne quid acerbius de eo dicam. Contra, erranti ipsa confessio medicina est. Medicina quidem, quod labem, qua aspergi possit, facile eluat, immo ante diluat, quam de illo errandi opinio in mentibus hominum, dicta factave aliorum non sat bene interpretantium, radices egerit. Dummodo fucus non fiat, nec vana excusatio prætexitur, quæ latentis prævaricationis opinionem facere possit. Id autem est veteratoris, non hominis ingenuitatem præ se ferentis. Adeam rationem componere me in animo est. Nam si quid hoc scribendo libro peccatum est, & peccatum est, agnosco crimen, amplector etiam, ipse me mea confessione induo, ut ne quis hunc felicem errorem de industria commissum mihi invideat. Non jam peccati nomen, sed dexteritatis animi gratiam mereatur. Ut ne quid obscurius dicam, tria sunt hoc loco quæ animadverti velim, quod tribus me modis lapsus tantisper videam, donec lapsus occasionem aperiam. Primum, quod tractatio mea justo longior sit, quum ea res præsertim agatur quæ paucioribus comprehendi possit: ac

ἐπιτροχάδην ἀγόρευε  
 Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως.

Homerus Ili.  
 γ.

Ut de Menelao Homerus. Optandum vero foret ut quot sunt ῥήματα tot essent νοήματα. Deinde, in hoc lapsus videri possim quod propositis ultro citroque rationibus, vix aliquid concluderim. At in conclusione operis perspicua, laus enitet maxima & relucet. Alioqui animus fluctuat, nec habet post varios rationum fluctus & impulsus, in quo tandem conquiescat. Solo Epilogo usus sumus, τὴν ἀνακεφαλαίωσιν in longo orationis tractu apprime necessariam, negleximus.



ximus . Tertius vero error ille est . De convulsione partis oppositæ in mori-  
 turis a vulnere capitis , serio disputatum est . E re non videtur esse in qua-  
 stione illa tantopere desudare , quæ neglecta prætermittaque nil incommodi ,  
 tractata parum aut nihil fructus afferat . Hic nec seritur , nec metitur cui-  
 quam . De convulsione agitur , quæ in saucios cadit , quum tenui extremaque  
 spe salus pendet . Id ad λόγολαΐδης ἢ σοφιστῆς potius . Hi futilibus concerta-  
 tiunculis altercant , oleum perdunt , fucos venditant , & suam potius infan-  
 tiam declarant . Nil inde nisi inanis verborum strepitus , & anilis mulie-  
 brisque applausus . Ad alios hæc sinistra diligentia . Ac quod oratio mea longius  
 ambitiosiusque excurrat , quasi sine modo ac frenis , id paullo alienius videatur :  
 quum alioqui magna laus sit brevis & concisa orationis . At quæ nimis se effun-  
 dit & crebra fastidiosaque verborum repetitione , & rerum molesta redundantia ,  
 minus leporis habet , nausea plurimum . In hoc itaque peccatum est . At hoc  
 peccatum sponte commisimus , & si præmeditationi pœna decernenda est , huic  
 decerni debet . Id autem fecimus , partim ut prævaricationis crimine carere-  
 mus , partim ut calumniatoris dentem effugeremus . Ac de prævaricatione  
 quidem . Quoniam hoc libro varias variorum rationes attulimus , nec non  
 conjecturas nostras ( quas in hac umbratili armorum meditatione cum præclaris  
 rationibus volumus certare ac contendere , adeo quisque innata quadam in-  
 dulgentia sua favet inventioni ) si plus his quam illis tribuissimus , in inju-  
 stitia suspicionem incidissemus . Sic volumus & has & illas amplo campo &  
 arena decernere , nec illis potius quam his repagula obtendere . Et ut in foro ,  
 sic in disputando , ( præsertim dum momentis rationum ex variorum auctorum  
 penu depromptarum , res tota disceptat ) si dicenda transenntur , si cursim &  
 breviter ea attinguntur , quæ ceteroquin inculcanda sunt , prævaricationis su-  
 spicio est . Quod autem calumnia tempestas longiore oratione effugiatur potius ,  
 quum in id criminis magna hominum pars præceps ac prona ruat , & quum  
 non tam velint imitari quam emulari , id ex præclaro Tullii loco elicietur :  
 „ Quum hæc de natura deorum uberius disputantur & fusius , facilius effu-  
 „ giunt Academicorum calumniam ; quum autem brevius angustiusque  
 „ concluduntur , tum apertiora sunt ad reprehendendum . Nam ut profluens  
 „ amnis aut vix , aut nullo modo , conclusa autem aqua facile corrumpitur ;  
 „ Sic orationis flumine reprehensoris vitia diluuntur , angustia autem orationis  
 „ non facile se ipsa tutatur . At dices , longa oratione rationes ipsæ molliores ac  
 enervatiores redduntur , contra oratio brevis pungit , acris est , rem premit  
 ac cogit . Contra aliis placet , longiore orationis tractu vim quamdam & pon-  
 dus accedere . Utque corpori ferrum sic oratio animo non ictu magis quam  
 mora imprimitur . Et relinquitur legentium animis aculeus non pungendo ,  
 sed infigendo . At oratio longa infigit , brevis pungit . Et libris auctoritatem  
 & pulchritudinem adjicit magnitudo . Optimus est modus ! fateor . Sed  
 non magis servat modum qui infra rem , qui brevius , qui pressius & ob-  
 scurius , quam qui enucleatius & effusius dicit . Quamquam , si ad fastidium  
 quotidianum deliciasque legentium respicitur , ex librorum mediocritate com-  
 mendatio quærenda est . Singulis rationibus sua explicatio , sua clepsydra de-  
 betur . Ne peccemus cum iis qui in foro comperendinationes malè tollunt , &



paucioribus clepsydris causas præcipitant. Debet enim dari spatium ad disputandum, & apertus esse campus quando de veri inquisitione laboratur. Secundus hic error. Magnus est rationum & verarum & probabilium cumulus. Hæ ita sæpe paribus certant viribus, ut utris palma decidi debeat, ignoretur. Multa interjecta, quæ quum extra rem esse videantur, in retamen insita putabuntur, non notha & insitiva, sed germana credentur. Quum sæpe interrupta sit scribendi series, quum scribendo sæpe vocatus, revocatus, interventus, scribendi studium intercisum, modo intermissum, tardius resumtum (ita enim fert publici nostri muneris ratio) fieri non potuit ut ea ratio ad unguem observata sit quæ scribentium ingenia & industria apparent & florent. Idem ordo, idem spiritus, idem stilus, progressio, idem scribendi impetus, ἡ ἐνθουσιασμός, non ubique apparet & existit. Quo sit ut de Lectore præclare mereri videamur, si in hac perturbatione & inequabilitate legentis animum non suspendamus, sed ἀνακεφαλαιώσῃ & summa rerum laborem solemur ac mitigemus. At ἐπίλογος est necessarius, non ἀνακεφαλαιώσις. Illum, quia artis est adjecimus, hanc omisimus, idque dedita opera, ut ne quis nos imprudentia lapsos putet. Id autem fecimus partim propter eos quos librorum belluones vocant, partim propter inertes, qui ut sapere videantur brevitatem sibi mirum in modum placere dicunt. Quod ad librorum belluones, illi vel inspecto indice librorum, vel ἀνακεφαλαιώσῃ intuiti se in summos Doctores evasisse credunt, quum tamen in magna rerum ignorance versentur. Devorant enim & sine sensu epulas istas deglutiunt, quas ventriculus nequeat coquere ac modificari. Diuturno desiderio sibi famem non obsonant, cum alioqui ad percipiendum fructum voluptatemque satius esset sensim degustare, ut ingerendi, sic digerendi ratio constaret. Satius quoque esset eos Eryxii Philoxenis collum habere gravis, ut ex gustatu major caperetur voluptas. De inertibus, & qui mollitie disfluunt, quibus βραχυλογία voluptati est, nil amplius dicam, nisi quod ridiculum sit eorum delicias desidiamque, quasi rectam judicandi regulam respicere. Illud enim pro suæ mollitiei patrocinio afferunt, magnam vim esse brevitatis. Sed si hos in consilium adhibeas, non solum dicent satius esse breviter dicere, sed omnino nil dicere. Malunt enim bonas horas in voluptatibus collocare. Sed hos valere jubeamus. Restat tertius locus de infructuosa illa disputatione de convulsione qua mortis quum sit prænuntia, tractationis Medicæ esse non videatur. Hic locus lubricus est, & pluribus esset illustrandus nisi in re minimè necessaria oratio longior nauseam afferret. At multis quidem de causis hæc curiosa etiam disputatio non inutilis videatur, immo necessaria. Homini enim quadrat & quatenus homo est, & quatenus rerum noscendarum genitivo detinetur desiderio. Item quatenus τὸ πρὸ νοσήσῃ confectatur, ut homo est: quid enim tam hominis est omnem humanitatem exuentis, quam miseros agros, cognito, quod spes salutis, aut nulla aut exigua superest, sine auxilio, quod doloris fomentum est, relinquere? Magna enim ad calamitatem calamitatis sit accessio. Sit ita sane, incurabilis est convulsio partis sanæ resoluta ægra in capitis tromate, an non ideo & blando alloquio & præsentia nostra agrum prosequi & demulcere debemus? Inhumanum est agrum suæ calamitati sinere & quasi assignare subtracta omni ope ut ejus



animus prostratus & humi jacens nil aliud præter desperationem in consilium rerum suarum adhibeat. Non quod prudens Medicus incurabilium morborum artem propterea profiteatur. Sed hanc pietatem & humanitatem relinquamus. Quum hæc quæstio sit difficilis, quum ista convulsio in partem non sauciam incidat, licet nullus ad agros fructus inde redeat, licet nil inde quisquam emolumenti demetat, quum cuique innatus sit sciendarum rerum amor & igniculus, hanc præterire inertissimi hominis foret.

Felix qui potuit rerum cognoscere causas.

Præterea, gloriosum est hominem præsentire ac præsagire quorsum res evasura sit, ut eoque nostra procedat industria, ut ne histrionum, impudentium & crumenas miserorum agrorum emungentium more, tamdiu vana spe & agros & amicos lactemus & producamus, donec cum extremo spiritu, ultimus etiam numus ex crumena exeat, exspiret, & evolet. Ac triplicem hanc dotem & qua homo se hominem præbeat, & suum discendi studium declaret, & præclaram præsagiendi vim acquirat; uno loco Hippocrates omnium bonorum auctor conclusit. Disputat de prolapsione femoris in posteriorem partem, deque articulo poplitis qui coarctatur: & licet id mali curationem non admittat, tamen in considerationem Medicam cadere affirmavit. Illius hæc verba sunt perpetuæ credenda memoriæ: At hæc quæ de luxatione prolapsuque femoris minimè curabili dicta sunt, extra medicam considerationem esse videntur, quid enim attinet ea disputare quæ curationem non admittunt? At multum interest. Hæc enim intelligere ejusdem est mentis, judicii & professionis, ac ea cognoscere quæ curabilia judicantur. Nec enim potest fieri ut hæc duo a se invicem separentur ac divellantur. Danda quippe opera, ut quæ curabilia sunt, incurabilia non reddantur. Ea vero quæ alioquin incurabilia sunt, sic intelligi debent ut ne maximè offendant. Prædictiones autem splendide gloriæque dignæ ex eo existunt, quod intelligimus, quo, & qualiter, & quando desinere debeat, siue in curabilem, siue in incurabilem naturam convertatur. Ut nemo amplius dubitet si quæstionem de convulsione incurabili alioqui tam luculenter tractaverimus, hanc nosse & confert, & aliqua ad agros allevatio pertinet, & prædicendi gloria Medicus resplendet. Tamen non hic tam gloriam & fumos aucupemur, nec tantopere rerum etiam arcanarum, & a communi sensu remotarum desiderio conflagremus, quam bene merendi de agris, & ab iis morbos profligandi studio teneamur. Quum enim, ut præclare Hippoc. ὁλος ὁ ἄνθρωπος ἐκ γερῆς νόσος ἐστίν, totus sit Medicus in communi isto hoste oppugnando, non tam fucum, acutiem, argutiasque & sophisticas digladiationes consequatur, quam veram, germanam ac solidam doctrinam. Ceterum ut finem faciam, iis non scribo qui in alieno opere sunt teriere, ingeniosiores: non iis quos fastidiendi optima quæque mollior lascivia delectat: scribo candidioribus, quorum favor, benignitasque facile convellet, & exteret eos qui id quod scribimus, iniquius sunt observaturi. Ad dæmones rationes recentiorum, quum nulli ex antiquis hanc quæstionem tractaverint, quas non minoris æstimavimus quod recens natæ, quod ab iis profectæ qui nostro hoc celo & aere nobiscum fruuntur. Id propter eos delicatulos dico, quibus mirum in modum placent quæ aliquid priscum redolent, ea vero fastidiunt quæ



que a suis hominibus inventa fuerunt & excogitata. O imbecillitatem iudicii, ne dicam delicatam malitiam! Quasiobesse debeat nostrorum hominum inventis, quod nostri sint seculi; quod nobiscum vixerint. Et tamen ita fert hominum malignitas, sinistrumque ingenium. Infelix, mehercules, seculum quod hanc gloriam suis sibi invidet! Si eos admiramur auctores qui ante nos fuerunt, & eorum imagines studiose conquirimus, cur honos qui debetur iis qui nobiscum vivunt eandemque ducunt animam, quasi satietate apud nos elanguebit? Id quippe pravum malignumque est non admirari eos qui admiratione digni sunt, eorumque industriam ideo minoris facere quod eos videre, alloqui & amplecti licuerit. Et qui stimulus nobis inesse debet ad eos amandum, idem ad contemnendum reliquus esse videtur. At nostris non deest sua quedam vis, non ingenii dotes etiam aliquatenus cum antiquorum laudibus conferenda. Ceterum, de hoc nostro labore hoc dicam, si forte in hominum manus venerit, mihi valde curæ non esse si non omnibus placeat, satis est mihi si bonis & candidis arrideat. Hi enim suo candore quicquid indoctius & pinguius erit, eluent. Et iis omnia mea placuisse putavero, si quedam displicuerint. Ut enim in cœna & opipare parato convivio quidam sunt cibi qui non sunt stomachi quorundam, immo qui ingrati, tota tamen cœna sua laude non caret; ita in libris, licet quedam omnino apta & congrua non sint, & ad cuiusque etiam stomachum non faciant, non sunt tamen debita laude privandi. Totis enim libris sua quedam gloria discernenda est. Diutius cunctatus sum, nonnumquam in annum id quicquid est, pressi, tandem de emittendo cogito, ratus cunctationem vitio haud carere. Nam si modum excedit, inertia desidiaque, etiam timiditatis nomen meretur. VALE.

buisset  
solum  
eorum  
qui revi-  
xerunt  
& sani-  
tati sunt  
restituti.





## A P P R O B A T I O.

**H**IC Libellus DE CONVULSIONIBUS,  
*In quo solennis Quæstio explicatur, Cur*  
*sauciatis dextra capitis parte Convulsio*  
*sana partis contingat* M. GUILLELMI DE  
 BAILLOU, Doctoris Medici Parisiensis ce-  
 leberrimi, Decani, & antiquioris Scholæ  
 Magistri eleganti stilo, & summa pruden-  
 tia conscriptus, atque à multis jamdudum  
 expetitus, prodeat tandem in lucem, rei Me-  
 dicæ splendorem aucturus, & utilitatem  
 non mediocrem allaturus. Datum Parisiis  
 octavo Kalendas Novembris, Ann. Dom.  
 1638.

De S. Jaque Decanus.

Joannes de Bourges  
 Doctor Medicus Parisiensis.

Jacobus Cornuty  
 Doctor Medicus Parisiensis.



BENEVOLO  
LECTORI,  
JACOBUS THEVART,

Doctor Medicus Parisiensis,

S. D.

**S***I fuit in sacram Convulsio Palladis arcem,  
Et quatit incursum cetera membra suo.*

*BALLONIUS* terso docet hanc curare libello,  
Nec sinit humanum crescere in exitium.

*Docta ergo hæc legito magni monumenta laboris,  
Et volve assidua, Lector amice, manu.*

*Palladia liber hic vindex si dicitur arcis,  
Quid vetat hunc sacrum dicere Palladium?*



In Commendationem.

LIBELLI  
DE CONVULSIONIBUS

M. GULIELMI DE BAILLOU,  
Medici Parisiensis olim Decani, & an-  
tiquioris Scholæ Magistri.

EPIGRAMMA.

**D**UM gravis excelsum labefactat causa  
Cerebrum,  
Haud dubie, ut fertur, cetera mem-  
bra dolent.

Franguntur vires animi, pariterque labascunt  
Corpora, & ad stygias sepe feruntur aquas.  
BALLONIUS causas dum Spasmi, & signa  
recludit,

Auxiliis etiam queis medeare docet,  
Efficit ut perstet Mens sana in corpore sano,  
Optari a Medica quid magis arte potest?

JACOBUS THEVART,  
Doctor Medicus Parisiensis.

In



## IN EJUSDEM OPERIS

COMMENDATIONEM.

## EPIGRAMMA.

**M**Orbus inest nervis , Medicis Convulsio  
dictus :  
Quem Spasnum patria Gracia voce  
vocat .

Vis effrena mali , non illo saevius ullum  
Insilit , & robur corporis omne quatit .

Non ita te Ixion lassat rota : non ita torquent  
Distentum Trochleæ , funiculique reum ;

Spasmus uti , vexans agrum , vim viribus infert ,  
Et colluctantem sternere dirus amat .

Hanc sollers BALLONE doces depellere pestem ,  
Gliscere & ulterius qua potes arte vetas .

Sic deinceps melius Convulsio dicta feretur ,  
Convellet studio quam Medicina tuo .

Adrianus Valefius .



In Editum hoc opus cura

**JACOBI THEVART.**

Doctoris Medici Parisiensis,

**EPIGRAMMA.**

**M***Iraris quod tot dederit Convulsio passim  
Funera, tot miseris intuleritque necem.*

*Desine mirari: nondum tua cura, THEVARTI,*

*BALLONII prestans hoc opus ediderat.*

Jacobus Cornuty  
Doctor Medicus Parisiensis.

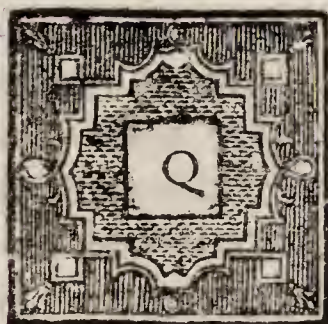
GUL-



GULIELMI  
BALLONII  
MEDICI PARISIENSIS  
CELEBERRIMI  
DE CONVULSIONIBUS  
LIBELLUS.

In quo Solennis Quæstio explicatur,

*Cur sauciatis dextra capitis parte, convulsio  
sanæ partis contingat.*



UUM ea quæ quærentur eximia sunt, & cognitione dignissima, in iis ponendum est operæ plurimum, quum iniquum sit ulla inquirendi inveniendique difficultate detereri. Nil enim est quod improbus labor non assequatur, & adeptos spes gloriæ solabitur atque deliniet. Ac illa non modo quærenda sunt, sed exquirenda expoliendaque, quum nulla sit tam abstrusa, & a sensibus animisve remota veritas quæ non labore eliciatur, & disputando limetur. Quæ nunc proponitur quæstio, multis negotium dedit, eorumque ingenia exercuit: ut in ea gravi tractatione quam *περί τῆς ἐν τῇ κεφαλῇ τραυμάτων* Hippocrates excoluit, hic unus ad disputandum reliquus angulus videatur. Cetera enim eo libro comprehensa, partim experientia, partim ratione, partim editis in id operis commentariis, satis patent & illustrantur. Ad hanc unam de convulsione partem omnes aspirarunt, hanc unam degustarunt, nullus est assecutus. Inutilis forte videatur hic noster, post tot virorum doctorum conatus, labor; sed si ceteris fuit studium & assequendi desiderium, mihi non deerit diligentia. Est enim in quo industriam nostram, quantula eacumque sit, ostentare possim. Si forte hic noster labor in quorundam manus inciderit, eos, ut hunc boni consulant, rogo. Si non probent omnino, nec eo etiam consilio scripsi ut ab iis probetur, qui in alieno opere



nimum sunt ingeniosi. Sufque deque fero, si aliqua probent, omnia non displicuisse gaudebo. Huc candidiores animos appello. Nitar, daturusque sum operam, & quoquo res vertat, meam de quaestione aperiam sententiam. Candidiores non appello, ut errori meo calculum adjiciant, sed ut post hæc lineamenta & adumbrationem, vivos colores addant & appingant. Adblandiuntur, scio, quidam, videnturque meo labori subscribere. Tali laudis aucupio non delector, sed blandiantur, dummodo per hoc mendacium nostrum studium commendetur. Non is sum qui tantum mihi tribuam, ut nil limatius, tersius, veraciusque scribi possit, sed

*Est quadam prodire tennus.*

Ultima enim fere scriptis omnibus deest linea; nedum nostris, quæ nulla re cum ceteris contendunt. Sed jam in quaestionis arcem ingrediamur. Primum quarendum, an id fiat ut fauciata dextra capitis parte, sinistra morituro convellatur. Deinde an sit vera convulsio. Tertio quando contingat, an solum morituris, & quum exigua extremaque spe salus pendet. Denique cur fiat. Quod quum confectum erit, habebit tandem animus in quo satiatus conquiescat. Et ea ratio ineunda est, alioquin vix veritas appareret. Eaque partitio plurimum orationi lucis & gratiæ conferet. Nec solum efficiet ut clarius sit quod dicetur, sed reficiet quoque legentem certo singularum partium fine, non aliter quam facientibus iter, multum detrahunt defatigationis notata inscriptis lapidibus spatia. Nam exhausti laboris nosse mensuram voluptati est, & hortatur ad reliqua fortius exequenda, scire quantum itineris supersit.

Ac quod oppositæ partis convulsio accidat, idque conclamatis desperatifque rebus, propter doctissimi Hippocratis auctoritatem recipitur. Hujus verbis, etsi demonstratione non roborantur, tamen fidem derogare nefas est. Etsi vero nulla superesset auctoritas, sensus ipse fidem facit. Ubi autem is adest, frustra de re dubitatur. Loci autem in quibus Hippocratis latet auctoritas tantisper lustrandi sunt, donec ex obscuritate veritas eruatur. A libro *ἀλλ' ἢ ἐν τῇ κεφαλῇ τραύματος* auspicandum, quod illic de læsionibus capitis de instituto agatur. Ita Hippocrates: Si cui ex vulneribus capitis moriundum est, nec servari is potest, his signis hoc colligatur. Convulsio (quæ inter symptomata enumeratur) plerosque invadit in alia corporis parte. Si in dextra parte fuerit vulnus, sinistra convellatur, & contra. Et de Evergetæ filio in capite læso: Livesactis offibus sanies exiit graveolens, vomitus contigit, & sub finem convulsiones. Membrana imputris erat. In Græco, *ἡ πὲρ πασσμάδια ὅττι τῇ τελευτῇ*, id est, morte instante. *Τελευτῶν* enim & mori, & desinere, & *πὲρ κείνους*, ex Philoth. significat. Subdit Hippocrates, ita ut alii clangosam vocem ederent, alii impotentes fierent; & si in dextris esset vulnus, sinistris convellerentur. Et hic locus paullo difficilior: Nam a duobus particularibus exemplis ad plures in capite fauciatos orationem transtulit. Et dubitatur an sit is periodorum sensus, & si in dextris vulnus esset, *ἀκρατίες*, id est,



„ idest, impotentes parte sinistra fierent, vel, si in dextris esset vulnus, si-  
 „ nistra parte convellerentur. Uterque sensus e textu erui & elici potest, etsi  
 „ posterior cum re proposita magis cohæret. Est & alius apud Hippocr. lo- 5. Epid.  
 „ cus: In Omilo famula capite læsa est: ei fuit intereundum præ magni-  
 „ tudine τρώματος: Convulsio manum sinistram invasit, nam in dextris  
 „ magis ulcus habebat. Hinc patet necesse esse ut alia pars, quam quæ  
 „ vulnerata est, convellatur. Sed alia commemoranda historia: Antonomus Hipp. 5.  
Epid.  
 „ ex capitis vulnere mortuus est. Sutura inflicta erat vulnus sincipite me-  
 „ dio. Non animadverti: ait Hippocr. cum secari oportere. Sutura me  
 „ deceperunt. Eleganter Græce, ἡκλειψαν δὲ με τὴ γνώμην αἱ ῥαφαὶ. Primum  
 „ ad claviculam, deinde ad latus dolor vehemens. Convulsio utramque ma-  
 „ num afflixit. In medio enim capite ac sincipite erat vulnus. Hic ratio  
 „ redditur cur ad utramque manum convulsio pertinuerit: media enim capi-  
 „ tis pars læsa erat, ut æque & dextras & sinistras convulsio occuparet:  
 „ quasi necesse sit aliam partem sauciari, aliam convelli. Deinde ait dolo-  
 „ rem & ad claviculam, & ad latus (sed utrum fuerit latus non dixit)  
 „ pervenisse. Id quod non contingit citra effusionem feri maligni eo, transa-  
 „ ctis velut cuniculis, permanantis. Ut etiam de Metrophanti filio legere est Hippocr.  
4. Epid.  
 „ qui quum in capite læsus esset circa humerum abscessus est obortus. Ac  
 „ quæri potest, an quæ causa in superiore ægro convulsionis in manibus fue-  
 „ rit, eadem dolorem in humero excitavit. Accedit quod phlyctænæ quibus  
 „ lingua perspersa est, ab eodem ichore principium duxerint, qui ab inte-  
 „ riore cerebro male affecto expressus est, & tales phlyctænæ mortis prænuntiæ  
 „ putantur. Nisi dixeris ideo utramque manum convulsam, quod media ca-  
 „ pitis pars fuerit sauciata: claviculam & humerum affici, aut per simplicem  
 „ consensum, qui sine materia fit, aut per communicationem materiæ. Quæ-  
 „ que materies tumentem faciem reddit, eadem refusa ac rejecta deorsum dolo-  
 „ res est genitura. Itaque ut pars dextra tum convellitur, cum sinistra saucia  
 „ est, ita utramque manum promiscue convulsio attingit, quia mediam capitis  
 „ partem vulnus obsedit. Nec est credibile istam dolentem claviculam hume-  
 „ rumve analogiam habere cum parte dextra aut sinistra quæ elanguet aut re-  
 „ solvitur, quum Hippocrates meminerit doloris in clavicula oborti.

Quamquam & obiter quæstio moveri potest, cur ad manus potius convul-  
 „ sio pervenerit; cum in sincipite vulnus fuerit? At nervi qui motum manibus  
 „ impertiunt hinc non oriuntur, sed a primis cervicis spondylis. Id ex Galeno  
 „ quum explicat cur Pythioni tremor a manibus inceperit, quum in primo inter-  
 „ costali congesta esset materies lenta & crassa. Hæc autem ad inferendam spi-  
 „ randi difficultatem satis non erat, ad tremorem manuum & convulsivum  
 „ suffecit: Cum Pythioni manus tremuerint, ait Galenus, probabile est in Galenus  
Com. ad  
sect. 1.  
lib. 3.  
Epid.  
 „ primis thoracis regionibus, ubi continuus est thorax ultimis cervicis vertebra,  
 „ humorum copiam extitisse non multam ut dyspnœan excitaret (quamquam &  
 „ primum μεσοπλεύριον, ad respirationem non valde confert. Et quum esset  
 „ vitium in nervorum radicibus qui ad manus perveniunt, & nervi grava-  
 „ rentur, tremor manuum contigit. Nam ex primo mesopleurio & verte-  
 „ bris superpositis nervi musculos manuum moventes nascuntur. Et de filia  
 „ „ Agefilii



„ Agessii quæ quum esset anhelosa, manum doleret, ita Galenus : Docuimus  
 „ si pectoris partes superiores circa primum & secundum costarum intersti-  
*Galen.*  
*Comm.*  
*ad part.*  
*4. sect. 4.*  
*6. Epid.*  
 „ tium laborant, consentaneum esse ut manus in istius affectionis consensum  
 „ adducantur : nervi enim ab istis interstitiis ad manus derivantur . Itaque  
 „ credibile istam saniem quæ dolorem in claviculis & latere peperit, dum τὸ  
 „ μισοπλευρον prolueret, convulsionis in ipsis manibus causam exstitisse . Nam  
 „ partium vicinitas ad id facit, & quæ sunt vicina quæque propinqua ea  
 „ primum ac maxime affici solent . Unde Hippocr. animadvertit in pleuriti-  
*Hipp. 2.*  
*acut.*  
 „ de partium thoracis superiorum, gravitatis sensum oboriri circa brachium  
 „ ad musculum qui vulgo scalenus vocatur, distendi enim ajunt istum mus-  
 „ culum ob plethoram venæ illac transeuntis, & item in claviculis dolorem .  
 „ Nec enim abs re est assignata hæc distinctio . Dolor enim ob tensionem fit  
 „ κατὰ τὴν συμπαθειαν, quia partes iis continuæ quæ inflammantur, citra sangui-  
 „ nis redundantiam tenduntur . Sed id ob membranarum naturam & conti-  
 „ nuitatem fieri solet . Unde multi decipiuntur qui ideo a defluxione a ca-  
 „ pite pleuritin oboriri putant quod ad jugulum & vicinas partes dolor per-  
 „ tingat . Id enim non contingit ob humoris affluxum, sed propter sympa-  
 „ thiam . Gravitas vero circa brachium sentitur, quia illuc sanguis & repat,  
 „ & ibi coacervetur . Gravitatis sensus plenitudinis est signum : Et si humo-  
 „ ris copia tensionem facit, tensio vero dolorem : Ut nil interesse videatur,  
 „ sive sit tensio, sive gravitas, quum dolorifica sit tensio . Aliter tamen res  
 „ habet . Aliud enim tensio ob cumulum & congestionem in parte ipsa,  
 „ aliud tensio per sympathiam in partibus præsertim membranosis . Quam-  
 „ quam in pleuritide est & collectio systropheque in parte ipsa, & tensio  
 „ per sympathiam partium vicinarum . Sed hæc obiter dicta sint : licet ab in-  
 „ stituto paullo alieniora, tamen ex iis quædam elicientur quæ ad rem mul-  
 „ tum pertinebunt .

Ac jam confectum esse puto auctoritate Hippocratis in letalibus capitis  
 vulneribus partis adversæ convulsionem contingere . Nec refert scire a quo  
 vulnere, & qua in parte inflicto, seu nervus incidatur, sive cranium so-  
 lum, sive os scindatur aut effringatur, hoc formidandum symptoma eve-  
 niat . Omne enim capitis vulnus letale, & a quo mors necessario consequi-  
 tur, eam convulsionem inducere potest . Non quod omnes eo modo con-  
 vellantur necessario, sed id ut plurimum evenire testatur experientia . Et  
 quum meminimus letalis vulneris, id audiendum vel per se, vel κατὰ τὸ  
 συμβεβηκός . Est enim ubi vulnera quædam sanabilia putantur, quæ ex  
 eventu letalia sunt : Est ubi quædam toto genere sunt ejusmodi .

Locus postulat ut quæramus an vere sit convulsio, an tantum σπασμὸς  
 ὁτι . Singultus convulsionem quidem refert, convulsio tamen vere non  
 existit . In furis tibiæ dolor sæpe excitatur, hic a flatu excitatur, &  
*Fernel.*  
*in Patho.*  
*logia .*  
*Galenus*  
*Comm.*  
*in Prorr.*  
 σπασμὸς φυσώδης dicitur, & σπασμὸς, convulsio tamen proprie non vo-  
 catur . Et hystericis αἱ σπασμωδικοὶ σπασμώδεις sæpe contingunt, quæ tamen in  
 veram convulsionum familiam recipiendæ non sunt, nec enim σπασμοί vo-  
 cari debent . Unde Hippocrates quum affectionem aliquam vere convulsio-  
 nem esse non putat, non σπασμὸν, sed σπασμωδὲς τι vocare solet : & ita  
 a vera



a vera convulsionis essentia rem separat & distinguit. Et quodam loco : Singultus, ait, est tamquam *ἡδύεις πασμῶδης τῆς εὐματρὸς τῆς γαστρὸς*. Ubi notanda est loquendi formula. Et alias affectum convulsivum vocat qui ante mortem necessario convulsionis affert periculum. In Prorrhetico autem vocat *τὰ πᾶθῃ πασμῶδεια*, in quibus in principio, aut non multo post quam fieri cœperint convulsiones perseverant ex repletionem ortum habentes. Quæ enim ab initioprehendunt, a repletionem magis oriuntur. Quod diligenter animadvertendum est. Quod autem ea musculorum retractio versus suum principium, in eos sæpe incidens qui vi *ἢ τρωμάτων* interituri sunt, vere sit convulsio, ex ipsa definitione intelligi potest. Sed hujus partes omnes hoc loco expendere, non est nostri otii. Ceterum hanc affectionem Hippocrates *πασμόν* non vocasset, nisi vera convulsio foret. Aliis enim locis quum convulsionem impropriad significat, ita loquitur, *πασμός τις*, vel *σπασμῶδεια πᾶθῃ*, vel *συνολκῇ πασμῶδεις*. Omitto hic *τὰ πᾶσματα*, quæ vicinitate nominis *πασμόν τινα* significare videbuntur. At hoc nomine convulsiones aut nervosarum propaginum, aut membranarum includuntur, nec nomine *τῶ πασμῶ* continentur.

Nec abs re dubitatur an sit proprie convulsio an non. Frustra enim quæretur cur resoluta parte una convellatur altera, si non esset convulsio. Atque ita primo in verbo laborandum fuit: nec abs re id inter primarios Medicos controversatur. Alii enim credunt eam retractionem oppositi musculi, partis adversæ oppositæque musculo aut præciso, aut resoluta, vere convulsionem esse, sed id fieri ex eventu: ut pars quidem convellatur, sed veram convulsionis causam in se non contineat. Nam quum convulsio aut inanitionem, aut repletionem auctorem suum agnoscat, si pars proprie convellitur, causarum alteram præsentem habeat necesse est. Sed paralypsis partis oppositæ, convellendi ex eventu alteri parti occasio existit. Id autem solenni axiomate corroboratur. Quoties in diversis partibus musculi congenères pares virtute existunt, resolutio unius convulsionem alterius afferre solet. Alii id non convulsionem propriam, sed retractionem revulsionemque quamdam, aut rigorem potius crediderunt. Quorum opinionem ut nimis supinam facile Hippocr. auctoritas labefactabit. Nec credibile esset tot locis Hippocratem verborum proprietati studentem nomine *τῶ πασμῶ* in vulneribus capitis usum fuisse, si aut rigor tantum, aut revulsio, aut simile quid fuisset, non autem convulsio. Et verborum Hippocratis proprietas est potius amplectenda, quam quorundam Latinorum non satis plausibilis diligentia. Licet Tetanum rigorem Celsus verborum lenocinio verterit, non definit tamen Tetanus vere esse convulsio. Species enim veræ Convulsionis putatur. Et quod de Tetano dicitur, idem de ea convulsione dici potest, quæ sequitur alterius partis resolutionem. Quia enim parte altera resoluta, sana pars sese contrahit, eam vere convelli negant. Aliquando enim ea pars contracta velut immota manet: Omnis autem convulsionis essentia in motu consistit. Si motus deest, vera quoque convulsionis deest essentia. Atque hoc se præsidio satis tutos putant. Quod si verum est, nec Tetanus, nec *ἐμπροσθενός*, nec *ὀπισθενός* vere convulsio est, nec ea retractio quæ paralysin alterius partis sequitur quia immota manet,

nec

Com. ad  
part. 23.  
sectio. 1.  
lib. 1.  
Prorrh.



nec ea convulsio quæ inciso oppositæ partis musculo incidit . Sed admittamus in Tetano totum velut rigere corpus & immotum manere , item præciso musculo oppositæ partis partem alteram retrahi deinde quiescere , tamen in morituris a vulnere capitis pars quæ convellitur non ita immota manet : sed alias contrahitur , distenditur , riget , alias subsultat & convulsorie movetur : tandemque appetente morte tota immobilis riget . Idem & oculis , & palpebris , & aurium fibris contingit . Convulsio enim in eas partes incidit , & tamen est potius quædam *πίσις* , quam *κίνησις* : ut potius convulsio consistere videatur ( quod doctrinæ gratia dictum velim ) *ἐν τῇ πίσει* , quam *ἐν τῇ κινήσει* . Id quod etiam Galen. abunde explicavit . Dum enim exponit quid sit *ὄμμα πεποιηθὲς* Hippocr. ita ait : Fixus concretusque fit oculus ob moventium oculos musculorum imbecillitatem ( legendum est , immobilitatem , quum Chalcographus similitudine vocum deceptus fuerit ) immobilitas autem propter omnium oculi musculorum vel resolutionem , vel æquam , & quæ in neutram partem vergat , tensionem fieri solet , vel ob exactam moventis musculos potentiam imbecillitatem . Hic vides immobiles fieri oculos *ὅθεν ἡ τῶν ὀφθαλμῶν ἰσότης* , hoc autem ad convulsionem refertur , & tamen immobilitas & rigor quidam est . Et in Prognost. quum agitur de aurium fibris quæ præ siccitate inverteuntur , ita Gal. Ab inanitione & siccitate aurium fibræ invertuntur , extenuantur , siccantur , & sic retrorsum tenduntur versus originem musculorum sensum illis præbentium . Etenim corrigiis exsiccatis convelli proprium est . Tensio itaque fit & convulsio : id autem absque motu non est . Motus autem est quia a termino a quo ad terminum ad quem fit mutatio . Et licet pars postea rigeat in eodemque statu maneat , non desinit tamen convelli , ut non sit amplius *ἐν τῷ γίνεσθαι* , sed *ἐν τῷ γενέσθαι* . Facile autem siccatis musculis & nervis contingere solet . Accedit ad superiora de convulsione palpebrarum notandus locus . Quum palpebra pervertitur , aut distrahitur , aut contrahitur ( significantius Græce , *τὸ βλέφαρον καμπύλον , ῥιγνόν , συνεσαλµένον* ) id autem propter tensionem convulsificam , aut ob resolutionem in altero ex musculis oculos claudentibus fieri solet . Et Galen. semper usurpat τῆς τάσεως nomen , quum dicit *ὅθεν ἡ τῶν πτερύγων σπασμώδεια* , fieri istam *συστροφὴν* , vel *συσολλὴν* , quamquam *συσέλλεσθαι* & *συσρέφεσθαι* idem . Et iste neotericus qui magnum quid se effinxisse putat quum ait præciso musculo opposito , aut paralyti partis oppositæ non contingere veram convulsionem , sed quamdam potius retractionem & rigorem , quum pars quæ retrahitur , & sana sit , & immobilis maneat , alucinari nobis videtur . Hippocr. enim & Galen. indifferenter utuntur vocibus , *ἀπεσραµµένον , συνεσαλµένον , καμπύλον ἢ ῥιγνόν* . Ut distorsio , retractio , perversio , tensio convulsifica , nomine convulsionis includantur , præsertim si motus involuntarius præcesserit . Non quod per se *ὑπέρστροφῃ* , ἢ *καμπυλότῃς* , aut *συσολλῇ* sit *σπασμός* , sed quia illa quæ convelluntur *καμπύλονται* *συσρέφονται* , & *συσέλλονται* . Nec ita Neotericus in vocibus ludere debuit ut nomen convulsionis in præcisione musculi oppositi , aut vulnere capitis obrueret & obscuraret . Unum obiter monere oportet . Diximus ante perversionem palpebræ contingere solere

Comm.  
ad part.  
sectio. 2.  
lib. 1.  
Prorrh.



solere, tum ob convulsificam tensionem, tum ob resolutionem quæ contingit uni musculorum oculos claudentium. Hoc multis mirum videtur quibus est potius credibile istam contorsionem a tensione convulsifica esse, quam a resolutione muscoli. Sed quæstionis hujus solutio ab interprete τ προγνωστικῶν repetenda.

Ac jam an non vere convulsio esse possit, uti est visum isti neoterico, aperiendum est; vere, inquam, convulsio nisi manifestus sit motus. Definitur enim motus ἀπρὸς αὐτὸν musculorum versus suum principium. Ac arguit Fallopius & eos qui resoluta parte & una alteram proprie convelli putant, quod convulsiones quasdam immobiles comminisci videantur. Ac primum ex Celso citat aliud esse rigorem, aliud distensionem nervorum: Ut in Epilepsia & tortura oris vere sit convulsio & distentio nervi, in Tetano autem & aliis duabus speciebus non sit vere σπασμός. ut Tetanus & aliæ duæ species ad rigorem, non ad convulsionem revocentur. Indeque id consequi putant quod non sit motus. Quod si motus desit in ea contractione quæ accidit ex vulnere capitis interituris, aut in ea quæ ex præcisione musculi evenit, definit quoque vera esse convulsio. Præterea argumentum necit ex etymo ipso. Tetanus enim ὑπὸ τῷ τόνῳ derivatur, τόνος ὑπὸ τῷ τείνεσθαι at τείνεσθαι & σπᾶσθαι longe discrepant: Tetanus itaque proprie convulsio, non est. Et concludit εἰ πᾶς σπασμὸς motum esse, εἰ τῷ τόνῳ ἀκίνησίαν. Sic motus de essentia convulsionis existit. Et τὸ σπᾶσθαι, absque motu non est: τὸ δὲ τεινόμενον contra: ubi itaque immobilitas est, ibi abest convulsio. Contra licet objicere illud Hippocratis: Ille enim eam inter paralyzin & convulsionem statuit differentiam, ut convulsio εἰ τῇ πάσει existat, & paralytis εἰ τῇ λύσει. Quum avis præpetibus alis in aere subnixa volat, dicitur esse εἰ τῇ πάσει Galen. autem lib. de motu musculorum hoc proprio nomine vocat τόνον, & κίνησιν τονικὴν ejusmodi actionem. Contentio enim æqualis est facultate animali vegeta ac erecta: sed quum telo icta præceps devolat, εἰ τῇ λύσει esse dicitur. Facultatatum enim est obitus & ruina. Illaque contentio naturalis penitus sublata est. Item quum agri decumbentes rectam figuram retinent, facultatis integræ signum id existit, quum vero ad pedes devolvuntur ac projiciuntur, non jam amplius actio est, sed morbosa affectio, inclinante ac occumbente facultate. Unde ista ἑρρίψις & τῶν ἀρδρων ἀνάκλασις, & τὰ σκέλεα διακεκαμμένα, & διαπεπλεγμένα, aut interitum, aut magnam perniciem prælagio quodam indicant. Tollitur enim & τόνος & πάσις partium, & λύσις & θάνατος succedit. Ista autem πάσις, quæ ὑπὸ τῷ τείνεσθαι derivatur, aliquando naturalis est, aliquando contra naturam, ut εἰ κινήσει τονικῇ, ut in convulsione, nec definit motus aliquis esse sed subobscurus. Inflexio autem corporis duplex est, una mala & summæ infirmitatis signum, nesciente ægro qua figura sese componat. Unde & ἑρρίψις & τὸ διαπεπλεγμένον κακόν. Alia est inflexio roboris naturæ index per contentionem quamdam musculorum. Et ea bona est, immo facit ventriculos quosdam excretioni ventorum & excrementorum idoneos. Ideo Aristoteles dicebat melius esse cubare inflexo corpore quam intento. Inflexo corpore, locus datur flatibus. Extento nulla caverna ejusmodi potest adigi. Locum enim omnia viscera complent, inflexo laxantur & sinuantur. Locus hic præclarus probl. 3. lib. 6. Probl. Arist. Et apud Gal. ἐκτείνεσθαι

2. Epid.  
Galenus  
cap. 4.  
lib. de  
rig. &  
palpit.

1. Progn.

Ad aph.  
con- 2. lib. 5.



Epid.  
sect. 5.  
lib. 2.

Hippocr.  
πασμῶν  
ἀπὸ  
τεταίνε  
distinxit  
Aph. 17.  
et 20.  
lib. 5. et  
Aph. 5.  
lib. 4.

convelli proprie significat. Id non animadvertit neotericus qui ἐν τεταίνῳ ἢ ὀπισθοτόνῳ, negat motum esse, sed tantum τόνον ἢ τῶσιν τινὰ, ideoque motum abesse, & sic convulsionem nullam esse. Ut ante docuimus ἐν τόνῳ ἢ τῶσιν motum esse obscurum, & quasi implicitum. Quid respondeat Hippocrati? qui ita de Epilepsia ait, venas internas secato dum magnus morbus intensione est, Græce ἐν τῇ τάσει. Vere autem intelligit de paroxysmo Epileptico in quo alias motus est obscurus, alias manifestus, & τῶσις quædam est: in Tetano non est manifestus. Non video cur Celsus Tetanum, & alias species nomine rigoris expresserit. Nisi forte a quodam accidenti, nempe a rigiditate quadam partium, maluerit per rigorem quam per convulsionem exprimere: ac si ea formula loquendi esset plausibilior, & ad sensum potius accommodata. Ita autem loquitur, frigidus modo convulsionem, modo rigorem infert, illud πασμῶς, hoc autem τεταίνος dicitur. At hic potius verborum quodam lenocinio & aucupio laborat. Ceterum in Tetano motus est & is obscurus, sed perpetuus motus est cum contentione quadam, unde incredibilis dolor est. In aliis convulsionibus distentio fit, & succussus, sed etiam excussio, & motus est manifestus. Et Tetanus definitur convulsio perpetua totius corporis rigidi, & in neutram partem inclinantis. Fit enim contractis ad suum principium musculis, & in ea contractione manentibus. Nec quæ convelluntur partes moveri videntur, quod æqualiter ante & retro tendantur. Tensio autem hæc non fit citra motum non tam sensu quam ratione deprehendendum. Et eo crudelior hæc convulsio, quod perseverat, brevique hominem consumit, ut quæ in numerum acutissimorum morborum referatur. Et quia convulsio non intermittit, accessionibusque non est distincta, ideo manifestus non est motus. Quod autem in ea contentione motus sit aliquis cum naturæ conatu, inde patet, quia partes breviores fiunt & contractiores: Instante autem morte λύνται, solvuntur, & μαλθακῶς laxantur. Huc autem afferre licebit exemplum de speciebus articulationis. Διαρθρώσις ἢ συνάρθρωσις, ex eo differunt quod in illa fit motus manifestus, in hac nullus, aut subobscurus addit Gal. lib. ἀπὸ ἀρθρῶν. tamen ἀρθρωδία species ad διαρθρώσιν refertur, quamvis in multis partibus quæ διαρτῶν ἀρθρωδία articulantur, aut nullus, aut admodum obscurus sit motus. Id in connexionione costarum cum vertebis, radii cum carpo, & astragali cum osse scaphoide cernere est. Sic non est exacte motus quærendus, nec in speciebus articulationum in quibus motus esse debet, nec in convulsionibus, quamvis per motum ἀσπόμετρον definiantur. Et quum Hippocrates in ulceribus tibiæ nec ambulandum, nec sedendum putat, etiam in fessione ipsa motus est aliquis. In Tetano motus est tonicus, ὑπὸ τῇ τῶσις nomen habens, & ὑπὸ τῇ τόνῳ. Tonus autem, ait Aretæus, & ἡ νέρων & τῇ ἐντάσει nomen est, idest, & nervum, & nervi contentionem significat. Est autem hac in parte potius Galenus sequendus. Ita enim de motu tonico scripsit. Quatuor differentiæ motuum in musculis reperiuntur. Nam aut contrahuntur, aut extenduntur, aut transferuntur, aut tensi manent. Tetanus autem fit dum invitæ partes in contraria ab oppositis musculis retrahuntur. Constat autem ἐκ τῇ ὀπισθοτόνῳ ἢ ἐμωροτόνῳ. Ut ridendus sit qui ἐν τῇ τόνῳ, motum esse negat, ut quum brachium tensum manet omnibus

Galeno  
cap. 2.  
lib. de  
Sympto.



nibus musculis pariter contendentes. Et τὰς τῶν ἁκίνητων attribueret *causis*.  
 plenum est ignorantia, ac si motus tonicus motus non sit. Immo major *Galenus*  
 est actio & contentio musculorum quam si reflecteretur vel inflecteretur. *loco su-*  
*periore*.  
 Galen. autem doctrinae gratia motum tonicum promiscuum quid putat ex  
 motu & immobilitate. Tandem ita conficiunda est tota res. Quum membrum  
 contortum apparuerit, perinde ac si in naturali situ foret, rigidum tamen ma-  
 net, nec ab eo situ dimovetur, convulsio est muscoli qui ad proprium prin-  
 cipium contractus partem simul cui inferitur adducit immobilemque reddit.  
 Ea tamen cautio est adhibenda, dummodo id non fiat vitio peculiari articu-  
 li. Callus enim in articulo enatus, aut humor prohibere potest liberam in-  
 juncturis motionem, quod contingit cum luxatio in particula non recte cura-  
 ta fuerit. Id quod ἐν τῇ ἀγκυλώσει cernere est, contorta quidem pars est, &  
 manet in eo statu unde non dimovetur, convulsio tamen non existit. At quod  
 partes contrahantur intorqueanturque ἢ τὸ πᾶν πρὸς μὴν, licet motus evidens  
 non sit, & tamen convulsio sit, satis ex superioribus apparebit.

Reliquum est ut quæramus cur convulsio partem sanam in iis qui a ca-  
 pitis vulnere interituri sunt, occupet, & an solis morituris id contingat. Po-  
 ,, sterioris partis assertor videtur esse Hipp. Si cui, ait, e vulnere capitis mo-  
 ,, riendi necessitas imponitur, nec servari potis est, his signis ita colligendum,  
 &c. Tunc meminit istius convulsionis. Sic illa convulsio desperatis profliga-  
 tisque omnibus hominem adoritur fauciatum eumque consumit: nec alias in-  
 cidit, nisi quum, resoluta parte una, extremo ipso spiritu ac conatu natura  
 succumbere parata est.

Ac ut res eodem filo facilius explicetur in causas convulsionis inquiren-  
 dum est, an inanitio & repletio duæ solæ sint causæ, an convulsio ex acci-  
 denti fiat eaque ad alterutram causarum referenda sit, an vera sit, parsque  
 quæ afflictis ita rebus laborat, convellendi causam in se contineat. An ve-  
 ro ea convulsio extremi tantum conatus naturæ sit consequens, an a morbo  
 fiat, an a natura, an ab utroque. Num repletio, num inanitio eam affe-  
 rat, an sit quid tertium. Et in eo difficultatis nodus consistit. Quod au-  
 tem ad convulsionis causas pertinet, si quis præter inanitionem ac repletio-  
 nem causam aliam statuerit, paullo fortassis alienior videatur. Tamen Gale-  
 nus quum de singultu agit, tertiam causam commentus est, quum tamen  
 singultus convulsionis rationem induat. Et ut concedam verè convulsionem  
 non esse, quod ad causam attinet, idem est iudicium. Et Galen. ex Hippoc. *Cap. ad*  
 animadvertit singultum eo modo quo & vera convulsio oriri creditur, a re- *Aphor.*  
 pletione & inanitione principium causamque ducere. Vulgo tamen inter con- *13. lib. 6.*  
 vulsionem & singultum differentia statuitur, quamvis aliquid affine habere  
 videantur. Eoque primum a convulsione singultum secernunt, quod hic sit  
 motus quidam conflatus ex laxitate quadam & contractione. Primum enim  
 laxat se ventriculus cibosque ea ratione deserit, nec naturaliter complectitur,  
 deinde collectis veluti viribus seipsum astringit, magnaue totius sui corpo-  
 ris compressione singultum edit. Et Galenus dum agit de subversione ven-  
 triculi docet laxitatem a copia contingere, & a nimia humiditate, Irri-  
 ,, guus enim ventriculus per nimiam humectationem eodem modo laxatur

,, quo

*Cap. 3. lib. 1.*  
*ἐν τῷ*  
*885.*



quo & nervorum ligamenta. Unde ventriculi contingit affectio quæ ὑπέρταση & αἰσθησις vocatur. Quamquam ὑπέρταση, & nauseabundam ventriculi affectionem significat, & appetitus abolitionem Donati opinione, ut idem omnino non sit quod ὑπέρταση. Latine supinitas ventriculi redditur & subversio. Quamquam nomen ὑπέρταση in ea significatione non legitur apud Hipp. sed aliter libro de fracturis. Significat enim χρόνιον μόρον τινός ὁπλήσιν, quum diu pars veluti supina jacuit. Si itaque ventriculus primum laxatur atque dissolvitur, sed deinde seipsum colligens constrinxit, duplex omnino motus esse videbitur: ideoque vere convulsio non est. Nisi quis dicat distentionem nervorum (quæ Græcis σπασμός dicitur) & contractionem & extensionem significare. Nisi enim distentionis nomen contractionem aliquam significaret, frustra nomen σπασμός Latine distentio redderetur. At longe aliter res habet. Nam quum ventriculus nimia humiditate irriguus laxatur, non convellitur. Sed quum molesta est materia, qualitate potius quam quantitate infestans, tum sese colligens, dum excutere rem molestam conatur, singultiendi occasionem affert. Audiatur Gal. tres singultus causas pluresque assignans & duas tantum veræ convulsione. Ego in convulsione tertiam causam præter inanitionem & repletionem nondum reperi: singultum vero sine his fieri video, acribus humoribus, aut serosis, aut medicamentis stomachum mordentibus, quibus rejectis cessat singultus. Et cibo mordacem qualitatem nactus singultus contingit. Et aliis locis: Singultus est convulsiva oris ventriculi affectio, quod os vel humorum copia gravatur, vel mordetur, vel propter frigiditatem contristatur: Alii ex rigore oris ventriculi singultiunt. Et pueri singultiunt tum ob corruptionem alimenti in ventriculo, tum ob partis frigiditatem. In quo Galenus bifariam decipi videtur. Serosus humor, aut piper in ventriculo dissolutum, aut corruptio alimenti ad repletionem referuntur. Sic frustra tertiam illam singultus causam confinxit. Denique, si tertia hæc statuitur singultus causa, eodem modo & tertia veræ convulsione causa poni statuique potest. Nam aura tetra inferne elata feriens cerebrum & convellendi occasionem afferens, nec ad repletionem, nec ad inanitionem referetur. Item si ex frigore convulsio contingit, quo modo ex rigore & frigore oris ventriculi singultus oritur, an ad repletionem, an ad inanitionem revocabilis est? Si quædam tertia causa hæc constituitur, a seipso Galenus dissidebit.

Comm. ad Aph. 13. lib. 6. Hujus hæc verba sunt: Quod vero ex plenitudine jugiter (συνεχῶς Græce, an bene reddatur Latine, videatur) singultus fiat, indicant pueri crebro, quum sunt repleti, singultientes. Rigor autem & frigiditas omnis quum nervosa corpora difficilia ad dissolvendum reddant, causa sunt ut repleantur, atque ideo in ipsis singultiunt, hic textus bifariam contra Galen. facit. Nam & exemplo puerorum docet a repletionem singultum esse: Tamen paullo ante adducit idem de pueris exemplum ut tertiam aliam causam a repletionem, & ab inanitionem astruat. Secundo, dum frigus & rigorem, Græce τὸ κρύος, quod potius rigens frigus aut crudorem interpretamur, tamquam tertiam convulsione causam necnon & singultus constituit, ut nec nomine repletionis nec inanitionis comprehendat, aliter longe hoc in loco sentit. Nam ad repletionem refert frigus istud. Replet enim ex eventu dum spiramenta cutis stringit. At hæ



hæ opiniones longe sunt dissentaneæ . At tantum virum<sup>1</sup>, quantum Galenum agnoscimus, inconstantia insimulare nefas puto . Et forte in aliis locis paullo largius , in aliis paullo strictius de convulsione & singultu disputare voluit . Nam dum omnis & convulsione & singultus causam ad repletionem & inanitionem referimus, nimis fortassis generaliter pronuntiamus . Hoc autem sæpe erroris occasionem in medendo prætexuit . Ubi enim Medicus putat ab inanitione affectum non oriri ( non enim sæpe & convulsio, & singultus ab inanitione est, quamquam fieri non negamus ) statim ad repletionem tollendam se convertit . Unde ut evacuationem moliatur, nullum non medicamenti genus experitur . Indeque ægris periculum non raro intentatur . Una enim cum humoribus quos frustra medicamentum exagitat ( ut pote qui morbi causæ non sint ) anima ipsa evolat . Ut quum singultus a pressu costarum, a maligna aura, a perfrigeratione, a prolapsu intestini oritur, is ab inanitione quidem non est, an a repletionem ? Si repletio, quænam ? Et quod remedium adhibendum ? Itaque prudenter Galenus præter inanitionem & repletionem, novam quamdam singultiendi causam comminiscitur, quam utinam & ad convulsionem quoque retulisset . Sic Medici falsa repletionis opinione ducti, tot evacuantia remedia non excogitarent . Hinc nil nisi vexatio, & medentium magna sequitur calumnia . Et hæc forte causa est quæ induxerit Galenum ut tertiam istam causam adumbraret . Gorræus in definitionibus Medicis, & Hollerius eam partem attigerunt, & rationes explicarunt quibus se eam Galeni opinionem tueri posse putarent . Hanc autem quæstionem Doctiss. Scaliger Comm. in lib. decimum Aristotel. de Hist. Animalium nuper in lucem editum, explicavit . Quis negabit humorem nullo modo auctum acrem aut acidum evadere, & nervos pungere, unde convulsio ? Et Avicennas a caliditate sine materia convulsionem nasci putat, ut non repletio, non inanitio causa sit . Nisi forte dicat quis, fieri posse, ut is humor qui non nimius, sed ceteris æqualis habeatur, dicatur ideo abundare quod ad naturæ functiones aut pristinam concretionem inutilis sit . Et ad eandem Cæsaris sententiam accedit quod ait Gal. Comm. ad Aphor. 57. lib. 5. ob cachexiam totum corpus aggravatur sanguine, licet modum naturæ convenientem sua multitudine non excesserit . Certum etiam est Avicenam statuisse convulsione epilepticæ speciem quam vocat non proportionatam ad materiam . Et ea est quæ κατὰ συνπαράθεσιν fit, qualitate mordaci quæ rara est : & ejus Galen. meminit in locis affectis in hist. Grammatici, quæ vero ab inanitione aut repletionem est ea est κατ' ἰδιον παράθεσιν quamquam πασμός τις priorem illam quodammodo ad repletionem referat . Quod quoniam quæstione dignum reperimus, ab eo non fuit abstinendum .

Paullo plenioribus velis solvimus, sed remigrandum est, quum superius constituerimus explicare cur morituro ex vulnere capitis pars sana convulsione tentetur . Nam convulsione causas generalius explicare expedireque oportuit, ut ad eas ea convulsio revocetur quæ vulneris occasione contingit . Quod dum fieret nova quædam difficultas oblata est . Nam quum idem forte de singultu judicium foret, est enim singultus πασμός τις, æquum visum non est duas convulsione causas, ipsius autem singultus tres assignare . In quo forte constans in Galeno opinio desiderari potuit . Vacillat enim



dum modo frigus tamquam quid tertium constituit, modo qualitatem ex cruditate resultantem. Sic nodus iste dissolvendus fuit, alioqui vix ea difficultas explicari potuisset. At iis difficultatibus devoratis liberius excurrere licuit. Quamquam quod nunc proponitur, difficillimum est ad explicandam. Pauci enim, quos modo sciam, in ea parte elaborarunt.

Potissima quaestio est quæ nostra ingenia exercere debet, cur sana pars convellatur, & agra resolvatur. Cur enim pars agra non convellitur potius, deinde resolvitur & elanguet? Ac primum nosse oportet, quum nostrum corpus geminum sit, dextra dextris magis consentire & sinistris sinistra. Unde illa εὐθυμία, & τὸ κατ' ἴσιν, toties ab Hippocrate celebratum. Tamen non definit magnus esse consensus dextrarum partium cum sinistris, & contra. Porro quum fiat consensus vasorum communione, operis societate, & generis similitudine, quumque ea quæ vicina sunt quæque propinqua primum ac maxime affici soleant, non parvi refert scire qui resoluta parte sinistra, dextra convellatur, versusque suum principium retrahatur. Ac posuimus ante duplicem esse consensum, unum absolutum, alterum secundum quid, ut recentiores loquuntur. Absolutus dicitur quum (exempli gratia proponatur dolor capitis) ad cerebrum ipsum nil pertinet corporeum a parte communicante præter lesionem ipsam, idest, non tam fit per communicationem materiæ, quam affectionis & doloris participationem. Ob generis enim similitudinem læso nervo in parte aliqua, cerebrum, aut musculus temporalis absoluto consensu fit doloris confors, consentiens & particeps: Contra, si dolor communicatur per materiam aliquam summissem translataque, seu sit ichor, seu exhalatio, seu spiritus, communicatio non absoluta vocari solet. Maxime vero per spiritus ipsos affectum communicari arbitrantur. Quæ opinio maxime placuit Herodoto qui nullam sectam sequi visus est magis, quam eorum qui spiritibus omnia tribuerunt, Græci πνευματικὸς vocant. Arculanus ex Avicenna exempla proponit consensus absoluti, dolorem capitis ex convulsione, ex dolore juncturarum & punctura nervi. In iis enim negant quippiam corporeum & materiale ad caput rapi, ut non vapor, non spiritus eo ascendat, sed aut qualitas manifesta, aut occulta, ut vis venenata. Quamquam, qui qualitas sine materia deferri possit? Alia est quorundam ratio ab Arculano adducta quæ plus habet genii quam ingenii, plus acuminis quam solidæ veritatis. Si licuerit, ea ratio a nobis exponetur. Inter exempla absolutæ communionis possumus & alia multa enumerare. Hæc paullo plenius explicantur, quod ex iis rationum momenta ad institutum pertinentia exquirantur. Inter exempla hæc erunt. Quum quis frigus aliquod non mediocre in pedibus sensit, seu nudus in frigido solio inambulet, si non longe post coryzam patiatur, aut lacrymantes oculos habeat, numquid id per consensum fieri dicetur? An communicatio fit materiei? Nequaquam. Item quum præciso cerebro biliosa vomitio supervenit, numquid communicatio est materiei? Nequaquam. Sed similitudo generis, & nervorum compassio ad id plurimum facit. Os enim ventriculi insignibus nervis insignitum cum cerebro patitur affinitatemque habet. Nec interest, an dicamus cerebro læso præcisoque, aut ejus membranis vulneratis tumultum istum in ventriculo excitari. Utrisque enim læsis vomitio supervenit biliosa

*Hippocr.  
lib. de  
humori-  
bus.*

*Arcula-  
nus cap.  
de causis  
Cephal.*

*Galenus  
cap. 27.  
lib. 1.  
de Sim-  
pl.*

*Com. ad  
Aphorif.  
50. lib. 6.*



biliosa ut Galenus docet. Quamquam Erasistrati sequaces in alia fuerunt *Com. ad*  
 opinione. Negarunt enim eam vomendi necessitatem induci posse affecto ore *Aphorif.*  
 ventriculi per sympathiam, nisi ad membranas affectio pertineret, Meningas *50. lib.*  
 enim nervorum principia statuerunt. Et ideo crassam meningem ratione sui  
 id genus nauseas, vomitiones, subversionesque ventriculi inferre posse puta-  
 verunt. Et quidam ex recentioribus solis membranis sensationem seu sentien- *Fernel.*  
 di actum attribuerunt: quod forte in Erasistrateorum scholam irrepperint.  
 Nec abs re memini ipsorum Erasistrateorum non ipsius Erasistrati. Nam  
 quum olim Erasistratus eam opinionem de membranis nervorum parentibus  
 tutatus fuisset, senior factus eandem repudiavit. Cerebrum enim solum ner- *Cap. 2.*  
 vorum principium esse affirmavit. Ad eam sententiam Macrobius eleganti- *lib. 7.*  
 bus verbis exproffeso explicat cur quum cerebrum sit τὸ πρῶτον αἰσθητικόν, ipsum  
 tamen non sentiat, id quod a ratione alienum videtur, ut quum expers sen-  
 sus sit, sensum ceteris impertiat. Docetque non esse necesse ut ipsum tam-  
 quam primarium animæ instrumentum sentiat. Cerebrum quod tactu sui  
 vel hominem torquet, vel frequenter interimit, non suo sensu, sed vestitus  
 sui idest omenti, hunc infert dolorem. Ac satis de communicatione absolu-  
 ta dictum est. De non absoluta exempla apponere non est necesse, ut quæ  
 satis per se sint perspicua. Nec alienum erit Jo: Vigonii præstantissimi Chi- *Joannis*  
 rurgi hoc loco verba usurpare, hæc distinctionem continent, cujus ope adi- *Vigoni*  
 tus erit facilius ad quæstionis propositæ penetralia. Duplicem spasmum con- *opinio.*  
 stituit, unum materiæ analogon, alterum non analogon. Rursus prius mem- *Cap. 16.*  
 brum in duas partes diremit, ut spasmus materiæ analogus aut sit ab ina- *tract. 1.*  
 nitione, aut ab repletionem. Videtur autem interpretari spasmum materiæ *lib. 3.*  
 non analogon eum qui absque materia fit. Quamquam paullo confusius.  
 Partim enim suam omnino proponit opinionem, partim totus videtur ex alio-  
 rum opinione pendere. Et quum duas divisiones proposuerit, unam degu-  
 stavit tantum, alteram inexplicatam reliquit. Et ut ex aliorum judicio no-  
 bis aperiat quæ sit vis & ratio spasmi qui non est materiæ analogus, affert  
 exemplum de punctura a re valde acuta, aut de re perfrigerata. Adducit  
 autem Aphorismum, frigidum ulceribus mordax, convulsionem, rigorem & *Aphorif.*  
 denigrationem partibus affert. Deinde subjungit, idque fit sine materia. Et *17. & 20.*  
 quod facit frigus sine materia per simplicem quemdam consensum, idem facit *lib. 5.*  
 punctio sive a venenato animali, sive a re acuta illata. Deinde non ita lon-  
 ge post adjicit, licet superiora omnino probare non videatur, si quis inde  
 spasmus consequatur, eum materiæ non analogon esse. Idest, materialis ea  
 fit convulsio, quod & ratione doloris affluxus in partem fiat, & ratione  
 ipsius læsionis in parte ipsa, aut vapor, aut humor alienus, aut virus con-  
 eipiatur. Et eo consilii citat Galenum (locus autem Galeni nondum mi-  
 hi occurrit.) Convulsio autem quæ ob puncturam & solutionem continui-  
 tatis nervorum contingit, fere semper ab humiditate est. Cui loco non  
 est absimilis ille quo vult dandam perpetuo operam ut punctarum partium *Cap. 2.*  
 ora pateant, ut calidum medicamentum affusum per ora vapores educat at- *lib. 3. de*  
 trahatque humorem circa locum affectum in alto delitescentem. Immo plerif- *compos.*  
 que placet ut nervus transversim defecetur, ut punctim facta læsio virus non *M. dic.*  
*κατὰ*



*Proble.* 121. li. 2. supprimat. Facta enim punctim solutione, subsistit resesque fit virus formidabile symptomaton causa & auctor, ut dubitem an sit plausibilis ea de re Aphrodisæi opinio. Quum enim quærit cur non ita inflammatio sequatur præcisionem nervorum, ut puncturam, rem ita dissolvit: Quia spiritus inæquali punctiōis segmento, occurrens retorquetur, atque in se coactus stipatur ac recalescit. At præciso penitus nervo, spiritus omnis effluit & abit. Quæ verba magnum quid spirant & portendunt, sed obscurius rem exponunt, ne dicam, obscurant. Itaque patet ex Gal. & Vigonio etiam in nervorum punctiōibus spasmus *σπασμὸς*, materiei participem esse, sive multa sit, sive pauca, sed sua qualitate eam molestiam inferre nata. Quantitate enim non tam nocet quam qualitate, quum a natura alienior existit. Et ita convulsio non analogam materiæ dicitur, quum affectio gravissima est, perpufilla materia existente, ut id quod contingit terrificum non tam materiam causam sui agnoscat, quam qualitatem vix explicabilem, aut partium communicationem; aut earumdem naturalem constitutionem. Exigua enim mali causa in nervo est magni momenti. Vis enim consideranda *τὸ ἐνδεδιγμένον*.

Nec quæstione indignum est, an quum frigus convellendi occasionem affert, absque materia id fiat. Id enim volunt fieri illi de quibus Joannes Vigonius ante. Sed prius diximus ex Galen. frigus (Græce *τὸ κρύος*) convulsiones, causam esse quod distensionem prohibens nervos repleat, & sic ad repletionem id referendum, & sine materia ea convulsio non fit: Quamquam Galenus alio loco aliter sensit. In Aphorismis enim affectionem nervi a frigore penetrabili profectam ad ipsam refrigerationem retulit, quæ cogit constringitque ipsos nervos, unde convellendi nata occasio. Verba hæc illius sunt: ut non oportet nervorum substantiam a calore immodico exfolvi, sic nec ultra modum refrigerari, in unum cogi ac cohiberi. Melius Græce *συνάγειν*, *σφιγγειν*. Et nescio quid in mentem venerit Galeno ut non admittat lectionem vulgarem Hippocratis quæ est ejusmodi. Frigidum facit convulsiones, denigrationes, & rigores febri- les: sed ita legendum putat, frigidum Tetanos facit & rigores, qui ipsi convulsiones, nigredines, & febres afferunt: sed hæc obiter. Nam & legimus, *ἢ τὸ ψυχρὸν, ἢ τὸ κρύος, ἢ τὸ πύρος*, convulsiones veram causam esse. An id fiat per repletionem an non, an simplici quodam modo & sine materia, ipse ex superioribus colligas.

Explicata consensus varietate, ut unus absolutus, & sine materiei, saltem quæ sub sensum cadat, communicatione, alter cum materia, ad veram rei quæ proponitur explicationem properandum videtur. Levis tamen scrupulus animo nostro inhæret quem eximere melius est, quoniam ad superiorem disputationem pertinebit. Arculanus inter ceteros distinxit eum consensum absolutum, & non absolutum. Galenus paullo aliter sensit, sed eodem recidit ejus opinio. Duplicem enim statuit sympathiam, unam per communicationem aut vaporis aut humoris fieri putat, alteram per privationem aut facultatis, aut materiei aliunde ad edendam actionem suppetentis. Priorem modum Neotericus scriptor absolute & positive fieri dixit: Est enim materiæ communicatio. Et ut concedam aliunde aut humorem aut vaporem traduci, tamen pars quæ per consensum afficitur illa dici non potest:



& a parte affecta aliquid ad partem quæ per consensum laborat transmittitur : ut cum in febre continua synciput laborat per consensum viscerum male affectorum . Non tamen desinit laborare ea pars a qua prima mali labes, & cui alia tantum consentit . Nam quæ sunt vicina quæque propinqua, & quæ ὁμογενῆ, primum ac maxime afficiuntur, κοινωνία enim id facit . Et ad eam rem præclare Galenus, ὅσα κατὰ συμπάθειαν γίνεται νοσήματα, ἅπων ἑδὲν ἐστὶ λυτικὸν ἔξ ὧν ἀρχῆς παθῶν : Id est, quicumque morbi per consensum contagionemque fiunt, primum morbum nullo modo tollunt . Et alibi : Pauci morbi longi fiunt per sympathiam, & absque loco patiente : Qui locus est notandus . Quod Hippocrates demonstrat, dum rationem reddit cur iis quos gibbositas inferiore spinæ parte occupat, renum dolores & vesicæ superveniant, & tamen gibberositas non adimitur . Id quod intelligendum sincerius & cum Diorismo . Nam si materia tuberculi quod gibbum & genuit & aluit, alio transferatur, per istam μετέσταιν humorum morbosicorum aut varices, aut dysenteria oboritur, hinc gibbi solutio contingit . Quamquam & abscessus oboriri potest, gibbum non soluturus, ut eodem loco annotat Hippocrates . Sed si dolores renum, aut vesicæ oboriuntur per sympathiam, hæc ratio priorem affectionem, nempe gibbositatem, non exsolvit . Quia non fit μετέσταιν, humoris tuberculum spinam intorquentium, parentis . Nunc ad reliqua progrediundum . Repetendus est enim orationis cursus . Ergo sympathia duplex est, una per communicationem materiæ, altera per privationem . De priore dictum est : posterior quæ per privationem fit, ita a Galeno explicatur : Quibus partibus vel materie vel facultatis suppeditatio corrumpitur (Græce διαφθείρεται) alii legunt, non transmittitur, actionem lædi rite dixeris, parte ipsam edente illæsa . At si a vaporibus & humoribus ipsa lædatur, eam non recte illæsam dixeris . Facultas porro vel cum essentia ad partes diffunditur, vel sine essentia . Cum essentia ad nervos visioni dicatos, sine essentia ad crura . Id quod controversia vacare non videtur .

Porro in rei propositæ causis explicandis multi elaboraverunt . Nec plane constat quæ sit vera ac germana istius convulsionis partis oppositæ causa . Alii alia excogitaverunt, quæ tamen ad examen revocari debent . Quibusdam videtur id fieri propter spiritus & sanguinis partis sanæ consumptionem; idque ob inflammationem fauciatæ partis . Et credibile est partis sanæ naturam sedulam ac sui diligentem suas copias ac suppetias ad partem læsam misisse, unde ea pars sana postea paupertate spiritus & sanguinis laborat . Quod autem sit inflammatio partis læsæ, declarant pustulæ ac velut phlyctenæ quæ a parte inflammata in linguam exsudant . Ni dixeris eam saniem quæ per os fissum transcolatur dum mora deteriore acquirat qualitatem, per choanam seu πύλον refundi . Quæ dum linguam proluat pustulas in ea sua acrimonia excitare potest . Ea enim cavitas quæ Choanam facit, incipit inde ubi duo meatus coeunt, unus ex fundo medii ventriculi, alter a meatu in postremum ventriculum : desinit autem in glandulam cerebro & duræ meningi in clinoides subditam, quæ pituitam ex medio ventre per hunc ductum, tamquam per infundibulum transcolat in palatum & nares . Sic quum ab imo cerebro sanies exprimi possit, non mirum si in lingua pustulæ efflorescant, licet etiam non præcesserit inflammatio . Ita enim Hippocrates : Si os capitis fissum fuerit, *Lib. de locis in homine*



Hippocr.  
7. Epid.  
Secun-  
da ratio.

Hippocr.  
ad finem  
lib. de  
vulner.  
cap.

Tertia  
ratio.

Part. 27.  
lib. I.  
Prorrh.

ſerram adhibe, ne in offis fiſſuram ſanies influens membranam cerebri putrefa-  
ciat. Nam per anguſtias ſubiens, nec inde exiens affligit & hominem furere  
facit. Ubi notabis & ſaniem a pericranio manantem, aut a Diploe ipſa per  
os fiſſum in membranam diffuſam poſſe poſtmodum tranſcolari diffundique in  
cerebrum. Si in corpore ipſius cerebri maneat, furendi occaſionem afferet, ſi  
in ventriculos fluxerit, & ab iis per choanam refundatur, in ore puſtulæ ex-  
citabuntur. Quamquam forte ut mors conſequatur, aut formidabilia ſympto-  
mata conſequantur, membranas vitiari non eſt neceſſe. Ita enim ante de Ever-  
getæ filio explicatum eſt cui mors obtigit offibus livefactis, ſed imputri mem-  
brana ut Hippocrates obſervat. Ac primæ rationis auctor de inflammatione  
partis læſæ cujus occaſione ſanguis & ſpiritus abſumitur, aliam & rationem  
adſtruxit. Ait enim convelli partem ſanam, reſoluta ægra per translationem  
humoris morbifici a parte læſa in ægram ſanam. Hic enim humor cum teter  
ſit, in cerebro aut convulſionis aut furoris occaſio exiſtit. Si vi naturæ in fa-  
ciem effunditur, Eryſipelas promovet quod ſolutionis morbi, & vitandi peri-  
culi cauſa obſervatur. Sin pars fruſtra nititur excutere illam ſaniem & virus,  
concuſſione fruſtra tentata, motu convulſivo id extundere ac exigere conatur.  
Et cum in vanum id fiat, conſternatur Natura, ac victa morboque ſuperata  
procumbit. Sed de ea ratione poſtea viderimus.

Aliis æquius eſſe videtur & rationi convenientius ſi ſimplicem ſympathiam  
quæ ſine materia ſit ſaltem analoga, confugerint. Diximus enim conſenſum  
eſſe dextrarum partium cum ſiniſtris. Id quod audiendum tum de vicinitate  
loci, tum vaſorum communione & operis ſocietate. Et ut concedam ſiniſtra  
ſiniſtris κατ' ἴξιν, maxime conſentire, non deſinit eſſe conſenſus ſiniſtrarum  
cum dextris: dummodo id non extendatur longius. Ut non conferatur dex-  
trum brachium cum ſiniſtro pede, ſed dextrum brachium cum dextro pede,  
& ſiniſtra pars capitis cum dextra. At credo ita utramque conſentire ut fa-  
cilis ſit μετάſτοις ab una in alteram. Id quod declarant pleuritides. Siniftra  
enim pleuritis facile ſuccedit dextræ ut fiat μετάſτοις τις. Quod & in capite  
uſuvenire poteſt. Ac Hippocrates ſcripſit: Frequentes in phreniticis permuta-  
tiones ſignificare convulſionem. Græce, τὰ πυχνὰ μεταπίπτονται. Qui locus audien-  
dus eſt ſymptomaton mutatione, ut modo deliret, modo ratiocinetur quis,  
modo ſurdus, modo fiat ἀναυδὴς. Atque iſta μεταβολὴ ἐκ μεταπώσεως, ſit ob hu-  
morum μεταρρύσεις, tranſfluxiones & demigrationes a parte in partem, etiam  
in cerebro ipſo, ut a nervis in parenchyma ipſius cerebri (ut ſic dicam) aut  
in omentum, ideſt, in membranas fiat translatio. Si enim cauſa aliquo lo-  
co fixa ſit, firma fixaque ſunt ſymptomata, ait Galen. Immo in cerebro ipſo  
ſit κατάρρεσις & μεταρρύσεις, id quod Galenus eo modo explicat: Si alias,  
„ ait, ex alia parte cerebri humor contriſtans in aliam cerebri partem defluat  
„ (Græce ὁ χυμὸς κατάρρεων) & nervis a cerebro natis incidat, convulſio-  
„ nem affert. Quidam tamen in cerebro ipſo iſtum fieri κατάρρεσιν, ideſt, de-  
„ fluxum negant, ſed ſi manat tabum a parte in partem, id per expreſſio-  
nem quamdam fieri autumant. In cerebro quippe, ut & in toto corpore dextra  
aut ſunt ſiniſtris valentiora, aut contra. Quamquam notandum eſt quod Hip-  
pocrates ſcripſit de dextrarum partium cum ſiniſtris comparatione. Dum enim



agit de secandis purulentis, jubet ut corpus huc & illuc vertatur, quo audiri possit contentæ in thorace materiei fluctuatio & strepitus; deinde subdit: Optandum esset ut in sinistra potius parte humor educendus contineretur: Nam dextras urere ac secare letalius est. Quo enim robustiores sunt partes dextræ sinistris, tanto etiam fortiores dexterarum morbi existunt. Hoc paullo incredibilius possit videri: tamen est Hippocraticum. Et est alius locus plane similis lib. 2. de natur. hum. particul. 5. Qui morbi a fortissimis membris, fiunt sunt robustissimi & gravissimi. Si in parte maneant, necesse est fortissimo laborante, turbari corpus universum. Si a fortissimo in imbecillum venerint, ægre solvuntur, si ab imbecilliore ad fortius, facile solvitur. Pro partibus dextris locus est etiam notandus apud Arist. quum quæritur somnus magis accedit, quum parte dextra cubamus. Quia est privatio motus, somnus: ergo oportet ut hæ partes quiescant, quarum est proprium movere. Dextrarum autem partium movere interest, ait Aristot. problem. 5. lib. 6. Hoc quoque attigit Macrobius Saturnal. lib. 7. quum in succum cibus reformatur, jam jecoris cura succedit. Est enim jecur sanguis concretus, & habet nativum calorem quo confectum succum in sanguinem vertit. Hunc calor jecoris administratum per venarum fistulas in sua quaque membra dispergit, parte quæ ex digestis frigidissima est in lienem refusa. Lien, ut jecur caloris, ita frigoris domicilium est. Nam ideo omnes dextræ partes validiores sunt, & debiliores sinistræ, quia dextras regit calor visceris sui, sinistræ contagione frigoris sinistras eas partes obtinentis, hebetantur. Ideo Hippocrates 1. de morbis mulierum dum loquitur de resiccatis uteris, vocat autem τὰς μήτρας ἀνανδείσας, ait eos desiderio cujusdam humiditatis prurire ac titillari. Quod ut expleant, partes superiores appetunt. Hinc suffocationis uterinæ occasio. Maxime autem hepar appetunt τὸν ἥπαρ & ἰκμάδα. Quia τὸν ἰκμάδα fons est hepar, idest benigni & gratiosi humoris, cujus est appetens uterus. Denique Hippocr. 2. Epid. Circa naturam (ait) plurimam vim habet mamma dextra: oculus dexter & quæ infra sunt hac parte. Tamen id videtur esse controversum apud Galen. Com. ad part. 44. sect. 2. lib. 6. Epid. Quum quæritur de fetu qui concipitur in dextra parte uteri, aut in sinistra. Itaque, si partes cum partibus conferantur, sinistræ dextris vi sunt impares. (Quamquam contra Hippocratem Aphrodisæus dixit dextram partem sinistra esse sanatu faciliorem, sed de hoc videris.) Ut non sit mirum si inter has partes dextræ facile in sinistras id oneris quo gravantur, deponant. Quare & vicinia, & operis societate, & communione vasorum dextra sinistris maxime consentiunt & coafficiuntur. Unde illud Hippocratis: Confluxio una, conspiratio una: consentientia omnia. Juxta quidem corporis naturam omnia conspirant: Juxta vero partem, partes in unaquaque parte ad opus. Multo clarius alio loco: τὸ σῶμα πᾶν ἐν αἰσχρομένῳ, ἀναπνέον & κινέμενον, idest, undequaque patens, spirans, & motum. Obscuritas in verbo κινέμενον latet. Nam id vel ad magnum partium inter se consensum refertur, vel ad orgasmum & incitationem naturalem quam singulæ partes habent. Nam mutuo se respiciunt & adjuvant. Hinc vulnerato pede, affluit e longinquis partibus sanguis & spiritus

Lib. de alimen.

Lib. de locis in homin.



tus ad suppetias ferendas . Læso pedis calce cerebrum commovetur . Uterō semen concipiente, cerebrum id persentiscit . In hysterico strangulatu, omnes partes coafficiuntur . Et illud est præclarum Hippocratis de mulieribus quibus quum sanguis fluere incipit, venis uteri apertis omnes totius corporis venæ κατερρήγνυνται, ἢ τὸ ὅλον σῶμα κατερρήγνυνται, quod verbum elegans est, & non satis, meo judicio, Latine redditur, *corpus dirumpitur, discinditur*. Est enim illius verbi vis magis efficax, & ἐνεργητικώτερον;

Lib. 1.  
de morb.  
mulier.

Lib. de  
locis in  
homin.

Tandem per illud solenne axioma concludam : Corporis principium nulum est, sed omnia similiter principium & finis . Circulo scripto principium non reperitur . Magna est vis ipsius consensus : major sæpe difficultas unde, & a qua parte prima mali labes . Diximus ante ex Galeno quod morbi qui per consensum fiunt, primarium morbum non tollunt . Ut dolor capitis in febre & a febre, febrem non tollit . Sed major difficultas in consensu partium, quia pars exigua affecta magnas in corpore turbas concitat . Declarat facile punctio nervi . Unde ignoratur sæpe quo referenda prima mali origo . Et hic dixit Hippocrates ( dum tacite consentiendi vires admiratur ) omnia principium esse & finem . Totum corpus sibi ipsi simile est, & parva pars omnia habet, quæ & pars maxima . Deinde subdit eleganti utens verbo, quicquid minima pars perfert, ἐπαναφέρει πρὸς ὁμοειδίαν, idest ad partes affines, & gentilitio velut jure cognatas refert : unaquæque ad suam, five bonum, five malum, ideo corpus dolet & lætatur, ὑπὸ ἐξέως σμικροτάτης, idest, ob minimam affinitatem, vel potius ὑπὸ ἐξέως ob affinitatem σμικροτάτης, rei & partis minimæ, ut genitivus σμικροτάτης, referatur ad μέρους, idest, partis, non ad genitivum ἐξέως : unde subdit, nam in minima, Græce πρὸς σμικροτάτην, suppl. μέρει omnes insunt partes, & hæc ad gentiles & cognatas sibi ipsis singula transferunt & denuntiant, Græce ἐξαγγέλλουσι . Sed hæc licet præter institutum dici videantur, ex iis tamen ad ea quæ proponuntur, rationes eruentur . Declaratur enim vis & facultas ὁ συμπαθείας.

Quarta  
ratio .

Lib. de  
vulner.  
cap. lib.  
de locis  
in homi-  
ne.

Hippocr.  
4. Epid.

Inter rationes allatas ea fuit potissima qua dicebatur natura a parte læsa excutere materiam in partem sanam : Et hic conatus est naturæ in secernendo eo quod putrefactum est & corruptum a sano & integro . Sic Hippocrati in vulnere capitis os livefactum & arefactum discedit . Sic in ulceribus caro renutrita secernit id quod a medicamento putrefactum est, idque juxta doctrinam Hippocr. Sic dum iste est conatus naturæ, & species quædam κρίσις, resoluta ac ignava parte dextra, sinistra aut motu concussivo, aut convulsivo ea re quam sibi molestam sentit, vult se liberare . Docuimus enim ante quomodo saniem istam, natura, qua data porta, vult amandare a se, unde pustulas in lingua & erysipelata, excitat in vultu . Immo longius propelleret si posset, & si viarum beneficio ac favore juvaretur . Quo pertinet commemorabilis historia Metrophanti filii . Hic in capite percussus est ab alio puero idque ostraco, duodecima die febricitavit . Occasio fuit quod quum partes circa ulcus detergeret, perfrixit : labia statim sunt elevata, cutis ulterius ab ulcere attenuata est, quum autem sectus esset non tarde, pus non effluxit, levationem non sensit . Juxta aurem videbatur suppurari, & in maxilla dextra ( circa dextram enim ulcus erat ) tamen

„ hoc



hoc suppuratum non est, sed cito dexter humerus suppuratus est: mortuus est circa 24. diem. Non est resolutus parte dextra quæ affecta erat, non convulsus opposita: Quia natura adhuc potens κατ' ἔξιν, excussit & deposuit in humerum partem materiei. Ac Hippocrates aliam superiori attexit historiam ejus qui aurem doluit, deinde factus est ἄφωνος, & dextrarum partium impotens. A sinistris distortus est sinister oculus graviter dolens, collum quoque induruit. Hæc historia aliquid assimile habet ei quæstioni in qua laboramus. Nam quum dextra auris dextræque partes laborassent, ἀκράτεια quæ est germana & affinis ἐκελύσεως in partes prius laborantes incidit, ἰλλωσις ἢ ὁλσπερὴν in sinistrum oculum, idest, sinistra pars convulsa est. In quo admirabilis est motus, inclinatio & conatus Naturæ. Inde colligere est in morituris a vulnere capitis partes læsas resolvi ac effeminari: alias vero sanas excussa in illas virulenta sanie distorqueri ac convelli. Natura enim semper conatur hoc virus amandare; Unde vidimus in nobili viro Villanovano, quum media cerebri pars obiectum concussa foret, unde sensim abscessus ea parte altus, conceptus ac nutritus est, conquestum illum de intolerabili dolore eoque fugaci ad utrumque tempus & frontem, quum tamen ea parte non foret abscessus. Unde id? Excussa vi naturæ portiuncula tenuioris saniei a majore quadam mole puris medio cerebro contenti, delectæ & manantis. Et talis sanies implacabiles dolores excitabat, convulsiones alioqui si in ventriculos cerebri immigrasset, provocatura. Unus enim & idem humor varia edit symptomata pro variis partibus quas obsidet & occupat. Observatione autem dignum est quod ille nobilis Villanovanus interiit centesimo die a læsione & ictu, quum magna ossis frontis pars abscessisset, & vulnus solidatum fuisset. Interiit enim ab abscessu cerebri. Abscessus autem a concussione erat. Mirum cur abscessus cerebri non illum sustulerit citius. Diximus alio loco cerebrum, quia sedes est humidi & frigidi, ipsum per se non facile inflammari ex Hippocratis sententia: Item in partibus carnosiss & humidis facile & inflammationem & cancrum ab atra & adurente bile concipi: non facile autem in cerebro, quia temperamentum frigidum & humidum resistit. Id quod Aphrodisæus accurate explicavit. Et non ita pridem in Collega nostro, qui abscessu in simo hepatis concepto, febre lenta extabuit, idem observavimus. Nam quum simum hepatis abscessu detineretur, dolores etiamnum sentiebat circum membranas hypochondrio dextro obtentas. Unde hoc? per cæcos ductus refudabat ichor acer a simo hepatis in gibbum, & ab hoc in vicinas membranas, & in diaphragma ipsum, ibi dolores acerrimos concitans.

At objiciat quis: Si illa sanies in dextra parte cerebri continebatur, cur non prius convulsionem in parte laborante excitabat, & non paralyin partis læsæ, convulsionem autem sanæ afflictis jam rebus prostrataque Natura? Facultas enim partis læsæ nondum fatigata erat. Sana vero pars facile sese liberare potest quum omnia ejus bona sunt integra, aut parum afflictæ. At magnus est naturæ conatus tum quum mors intentatur, & dissolvi ea debent quæ nexu admirabili sociata fuerunt ac colligata. Id maxime a Galeno docetur libris de pulsibus, αἱ διορθῶσαι δυνάμεις τὸ σῶμα, ἀνάγκης τινὸς κατὰ καταλαβόντης σφοδρῶ-



περον εἰργάζει. Loquitur de pulsu qui desperatis animam agentibus Medicos fallit, quia tum editur majore appulsu venæ micantis. Natura enim conatur quasi pugnam instaurare. Et hic bonus pulsus fallax est, & tantum extremi naturæ conatus signum. Unde illud antiqui auctoris:

„ *Acerrima est virtus quam ultima necessitas excutit.* „

Maxime vero elucent terrifica symptomata, si corpus validius est florens ac juvenile. Id quod vulgus satis apte enuntiat quum hunc aut illum vi violentiaque mori dicit. Causa enim morbi morbusque inferiora viribus videntur, sed tandem eas externunt vel prosternunt. Immo etiam nemo fere sine convulsione mori dicitur, præsertim si quid est quod resistat. In febre lenta nil est criticum sæpe, quia nulla irritatio, nulla lucta quæ certamen decernat, nulla major vis & impressio, unde sensim & fere ἀλύπως ægri extabescunt & consumuntur. Ignis enim tandem defectu pabuli ἀποσβέννυται: juxta sententiam Hippocr. Hominis anima semper producitur (Græce αἰὲν φύεται, idest, λέγεται τινος, τελείσθαι, & alio loco, αὐξάνεται) usque ad mortem, sin igne incandeat ac deflagret, una cum morbo & anima corpus depascitur. (Quidam τὸ φύεται explicant, idest, anima incumbit in augendo, coquendo, secernendo) Alii majore vi moriuntur, unde Tull. Omnis conglutinatio recens ægre, inveterata facile divellitur. Hæc autem fiunt quum inæqualiter partes afficiuntur, quumque pars una graviter affligitur, aliæ partes fere sunt immunes, aut levissime afficiuntur. Tanto autem magis id fit, quanto pars exquisitius sentit. Id quod in vulnere capitis contingit. Nam exigua sanies, in angusta parvaque capitis parte conclusa, tanti est momenti ut corpus consumat ac dissolvat, reliquis partibus integris & intaminatis. Id quod non faciat vicecupla portio saniei in alia parte. Adeo magni est momenti arx illa rationis & animæ tribunal. Et Galen. rationem reddens cur qui repente capite dolent mutique & stertentes redduntur, intra dies septem pereant, ita ait: Partes principes non diu ferunt fortes simul ac diuturnas passiones, etiamsi ad sensum exiguæ videantur; unde illud: Nullum capitis vulnus leviter contemni debet. Et alio loco Hippocr. Parva causa medelis remediisque exsolvitur nisi si quid circa locum partemque principem laboret. Quo pertinet, ne quis decipiat more vulgi magnitudine cujuscumque rei, præclarum illud Galeni: multa in Medicina sunt, quæ licet graviora esse videantur, mitiora tamen revera & minus formidanda existant. Graviora enim sunt ea in quibus majores sympathiæ, & consensus eveniunt. Nam quæ nullam cum præcipuis partibus sympathiam afferunt, sed per se ipsa judicationem faciunt (Græce καθ' ἑωυτὰ ἢ κείσιν ποιέσαι) minus sunt perniciofa, licet vehementiora esse videantur. Alia enim gravia sunt τῇ φαντασίᾳ, alia τῇ δυνάμει. Illud præclaro exemplo innotescit sumto a fractura costarum, aut contusione earumdem: Ita Galenus, fracturæ quidem costarum quum simplices sunt & solæ speciem gravioris contusionis præferunt, vi tamen sunt mitiores, & absque periculo curantur. Male textus Latinus factus est, & fere sine sensu: Verba Græca sunt, τὰ καταγµατα τῶν πλευρῶν, ὅταν ἀπὸ αἰγμόνα γένηται, ἢ μὴ φαντασίαν καλεστωτέραν ἢ περιθλά-



σίων ἔχει, τῇ δυνάμει δὲ ὑπερκεῖσθαι : idest, fracturæ costarum simplices & solæ, speciem quidem difficiliorem & periculosiorem habent quam contusiones ipsæ, tamen vi & facultate mitiorem, idest, κατὰ γὰρ πλεονάζει τῇ φαντασίᾳ χαλεπώτερα εἰσιν περὶ θλάσεων, ἀλλὰ τῇ δυνάμει ὑπερκεῖσθαι εἰσι. Nam quum intro impellitur fracta costa, aut contusa est, non jam simplex est affectio, plusque periculi affert contusio, quia communicatur pulmōni, quam fractura ipsa. Adco magni est momenti cum aliis partibus sympathia, iis præsertim quæ principem in corpore locum fortiuntur. Illud elegantissime Latina lingua explicavit Celsus. Dum enim oculorum morbos a morbis aurium distinguit, quoniam utraque pars ut est affinis cerebro, ita affinitate malorum & symptomaton idem cerebrum videretur attingere, ita scripsit: Aurium usum proximum a luminibus nobis natura dedit; sed in „ auribus aliquanto majus periculum est. Nam vitia oculorum intra ipsos „ nocent, aurium inflammationes doloresque, interdum etiam ad dementiam „ mortemque præcipitant. Nam cum cerebro communicatio fit. Nota formam loquendi, vitia intra ipsos oculos nocere, idest, alio malum non transfertur, & Crisis intra eos fit, quod Hippocrates, ut supra dixit, vocat ἔχειν ἢ κείσθαι (non κρᾶσθαι, ut legitur male in textu Basilienſi) καθ' ἑαυτὰ. Itaque ut concludam tandem multa sunt quæ φαντασίᾳ gravissima esse videntur, quæ tamen τῇ δυνάμει mitiora sunt: ut contra multa quæ per se exigua, & κατὰ τὴν φαντασίαν videntur, quæ tamen multum periculi neglecta sunt creatura. Quod Hippocrates observavit dum explicat morbos qui ple- „ risque contigerunt, glabritiem capitis & menti ossium denudationem & ca- „ sum, hæc autem quibusdam sine febre; deinde subdit; ὡς δὲ ταῦτα φοβερὰ „ τερα ἢ κακίῳ, non autem ὡς κακίῳ, ut male in codice Basilienſi: idest, τῇ φαντασίᾳ formidanda erant, sed κατὰ τὴν δυνάμιν, periculi erant expertia. Hæc eo pertinent ut adhibita judicii norma, & rerum natura diligenter inspecta ac indagata, non ad sensum res æstimemus, sed rem a re & morbum a morbo accurate distinguamus.

Celsus  
cap. 7.  
lib. 6.

Part. 22.  
sect. 3.  
lib. 3.  
Epid.

Diximus ante ( ut reditus fiat unde digressio ) exigua puris parte in abscessu particulæ cerebri collecta, mortis necessitatem ingruere: unde forte alia pars cerebri integra contra vim mortis sese opponens, trahenti fato ( ut ita dicam ) cedere non velit. Sic quum una pars extreme laboret, altera tuta sit, ut sequatur partium alioqui integrarum dissolutio, præsertim in junioribus, quum febris tantum quædam symptomatice sit, id sine majore quadam vi & renixu fieri non potest. Et hanc convulsionis partis sanæ occasionem quidam affirmant. Vidimus servulum quemdam annos natum tredecim capite sauciatus idque hieme: hunc gravissima comitata sunt symptomata, quæ moriendi necessitatem attulerunt. Cum ejus hera sumtum metu chirurgos advocare nollet, ignorans quanti momenti hoc in capite vulnusculum foret, muliebria quædam & anilia medicamenta applicavit. Fissum erat os, & explorando chirurgi post duodecimum diem cognorunt, ferraque opus esse renuntiarent. Hi contumelia affecti sunt, quod carnificum more ægrum excruciare & crudeliter tractare vellent, quum tamen toti in miselli salutem incumberent. Existimabat hera eos rem parvam attollere, quo plus proficere

vide-



viderentur, & plus nummorum emungerent. Tandem illius inhumanitatis fructus in caput miseri ægri redundavit. Nam quum præjudicata ignaræ mulierculæ opinio, & pecunia præposita fuisset clamantis ægri salutis, funestus exitus piaculo dignus est insecutus. Vulnus enim sanabile, inhumanitas illius insanabile reddidit. Mors cita non fuit, quod hiems, quod florens ætate foret. Mirum est, immo omni opinione majus quod contigit. Nam octavo ante obitum die, & sequentibus, de incredibili partium, aliarum post alias, dolore conquerebatur. Mox pes dolebat, deinde præeunte isto immani dolore, pars emortua elanguibat. Sequenti die crus idem patiebatur: & sic singulæ partes, aliæ post alias extinctæ sunt ac demortuæ. Præcesserunt & σπασμοὶ convulsionibus similes. Sic duodecies pene mortuus (nam vim ipsius dissolutionis & mortis singula quæque pars pertulerat) tandem consumptus & mortuus est: & ἡ πόνων ῥονίων ἢ ἰσχυροτάτων ὄφελος ὁ δάνατος, ut loquitur Hippocr. Nec ejulatus, nec lamenta homunculi diremtum violentum singularum partium patientis avaræ mulierculæ animum mollire ac flectere potuerunt. Et ita vivus (ut vulgus loquitur) mortuus est. Idem pene contigit nobili mulieri. Huic quum obortus tumor foret in mala dextra, discuti non potuit: tandem ad suppuratum venit. Id quod effluebat tetri erat odoris. Interna per os fuit eruptio. De applicando foris cauterio cogitabatur. Mulieres ut amantes sunt sui, & cura cultus sui quia eripi non potest, impetrari ab iis id nequivit. Pus suppressum. Tandem, quum sat bene habere videretur, repente in genu dolor incredibilis ortus est, hinc horror, hinc repentina mors. Unde dolor tam repentinus? Quod pro foribus mors erat, & in conjugis sui sinu repente extincta est. An a maxillis ad genu ipsum vis maligna morbi se inclinavit eo materia translata? Nequaquam vero. Sed quia vi extinguere emorique partes oportuit quæ spiritu, sanguine & vita plenæ erant. Nec enim novum est ante obitum, quum jam in propinquo mors est, nescio quos dolores inenarrabiles & inexplicabiles excitari, de quibus ægri queruntur, vel quod tales actu dolores sint, vel quod ægroti comminiscantur. Id observavit Celsus, & ex antiquissimis scriptoribus desumfit. Verba ejus sunt quum signa proxime advenientis mortis explicavit: Dolores etiam circa coxas & inferiores partes orti, si ad viscera, idest ad ilia vel diaphragma transierunt, subitoque desierunt, mortem subesse testantur, magisque, si alia signa accesserunt. Duobus his exemplis patet convulsionem, tremorem, immanesque dolores sequi aliquando quum febris non est insignis (nam tunc hominem facile consumit) quum ætas florens juvenileque corpus est, & satis exiguum vulnus, quod negligentia letale est. Et tamen non videtur homini necando satis. Nam non nisi vi quadam corpus dissolvitur. Vulgus ita loquitur, hic corde sano existente interit. Sic fieri potest ut sanæ partes præsentientes quodammodo dissolutionem sui, convellantur, non translata forte materia a læsa parte jam occumbente, non consumptione spiritus ab inflammatione, sed quia parti sanæ est pereundum, & violenta partium dissolutio & diremtio subeunda. Id quod concussione, horrore, distentione, convulsione, tamquam extremis præsiidiis nititur assequi. Unde patet

Hippocr.  
lib. de  
vulnerib.  
cap.

Celsus.



eos qui peste intereunt, quum facultatibus reliquis integris, vitalis vim patitur, quodam horrore perhorrendo & vehementissimo prehendi, & sic repente interire. Et quidam alii, tum quum mors ipsis hæret præcordiis, seipsis validiores, vegetiores cibique appetentiores redduntur. Immo omnia agunt quæ & sani ipsi. Id quod extremi Naturæ conatus signum est. Maxime vero id fit quum pars princeps laborat, superstitie aliarum partium & sensu & integritate. Id autem non in omnibus cernitur, quum quidam sensim intereant, alii non nisi vi quadam, & cum acerrimæ virtutis residentis significatione. Id quod Aristotel. explicavit. Levibus morbis in senectute obortis cito animæ mantia moriuntur. Nam quia tum exiguus calor est, quum in diuturna vita plurimum sit exhaustus, quæcumque partis contentio adhibeatur, celeriter extinguitur, ut si tenuis & modica in eo flamma inesset quæ parvo impulsu restingeretur: ob eamque causam sine dolore est ea mors quæ in senectute obrepit. Senes enim moriuntur sine majore impulsu, nec animi dissolutionem, atque discessum a corpore sentiunt.

*Arist. li.  
de Rep.*

Nunc duas illas conjecturas expendamus, priorem de secretionē & separatione ejus quod vivit, ab eo quod elanguescit, tabescit ac emoritur. Posteriores, de specie quadam νεώτερος. Iste enim ultimus naturæ conatus in convulsione, præsentē languore ac paralyti partis læsæ, νεώτερος æmulus est. Nunc de priore quam tamen paullo ante degustavimus. Hippocrates disputans de secessu ossis læsi & squalidi ab osse vivo ac humido ita scripsit: Os quod discedere debet, tunc discedit quum plurimum exsangue factum est. Resiccatur enim sanguis in osse & tempore & medicamentis. Et quod quamprimum exaruit, ipsum discesserit a reliquo osse vivo & sanguinem habentē, id constat, &c. Idem & alio loco ut ante diximus. Est enim credibile si carnes sunt ὀλκοί, id est, attrahunt familiarem naturæ suæ succum: & si raro spirans, ut loquitur alio loco, attrahit ad se sanguinem, cur non expellet id quod naturæ suæ contrarium est? unde id quod est sanguine uber, spirans, vivens, fugat & amandat a se id quod contrario modo affectum est. Itaque si os vivum id fugat & rejicit quod evanidum est & emortuum, cur non pars capitis cerebrive illæsa, sana, vivens & spiritu turgens alteram partem velut sphacelo & marcere affectam fugare conabitur, ut ab ea discedat ac divellatur? Id quod motu extraordinario ac critico conatur efficere. Et quia moriendi necessitas adest, id motu concussivo aut convulsivo (quia alia ratio deest) facere annititur. Quod dum frustra facit, rebus conclamatis, sic convulsam animans occumbit. Si ratione exonerationis saniei a parte læsa in sanam id fieret, id potius alio tempore, & non exspectaret natura tempus ipsius mortis ad exclusionem materiei virulentæ in partem sanam. Docuimus antè erysipelas in facie salutariter apparere, ut quasi excusso ichore vulnus purius existat.

*Lib. de  
vulner.  
capitis.*

*Lib. de  
locis in  
homine.  
Sectio. 6.  
lib. 6.  
Epid.  
Lib. de  
naturæ  
pueri.*

Altera conjectura de specie νεώτερος est persequenda. Non est novum ut convulsiones, mania, furores aliquando circa crises fiant. Immo quod mirum μανία per ἐκκρίσιν solvitur, licet ἐκκρίσις sit velut mania aucta Hippocrati. Quoniam, ait Galen. ex vehementi motu causarum furorem facientium, solutio cum ratione & jure consequitur: ut in morbis acutis vehementissima symptomata bonas crises efficiunt. Et alio loco: Furiosis convulsio

*Apho. 5.  
lib. 7.  
In Coar.*

accedens



accedens, morbum exsolvit. Sic materia collecta in cerebro, aut quæ in membranam refudavit, dum instante morte vi naturæ, tamquam extremo conatu diffunditur in partes vicinas, convulsionem afferre potest partis sanæ. Quamquam sine affluxu illius materie per sympathiam, præsertim dum diremptionis istarum partium naturalium necessitas adest, convulsio potest contingere ut pluribus ante demonstratum est. Et id quodammodo criticum est. Id vero maxime evenit si corpus juvenile, non vi febris consumptum, ut ad motum contra naturam ciendum vires supersint; multo vero magis si stimulus aliquis sit, aut sanies, aut aura venenata. Quamquam non credibile quin ratione viciniæ tetro vapore pars sana afficiatur, sed cur inconvulsa ad tempus mortis maneat, id opus, hic labor est. Non omittenda est historia cuiusdam qui nephriticus quum esset laboravit suppressione urinæ. Tandem interiit. Omnino suppressa erat urina, & tamen ren tantum unus calculo erat occupatus. Cur alter non obstructus suo deerat officio? Nam eo natura corpus geminum est architectata. Id ratione consensus evenisse credebant: ut integer ren laboraret κατὰ συμβεβηκός ratione alterius ægrotantis renis: & ob istum consensum suum deserebat officium. Multo magis id cerebro contingere potest. Magna est illa vis consensus partium, ut sana in alterius læsæ contagionem occulta quadam vi trahatur. Nec id tam facit communicatio ichoris quam intimus is consensus & harmonia partium, ut natura in extremo illo conatu, tamquam reliquas naufragii tabulas collectura, convulsionem moliatur. Quicquid enim in sanis partibus vivit & spirat tamquam dissolutionis nescium & mortem naturæ inimicam fugiens, obsistit, reluctatur, & dissidii ingruentem necessitatem amandare conatur. Convulsio videtur opus ipsius naturæ, quamquam Galenus solius morbi symptoma esse contendit. Et tamen eandem convulsionem in apoplexia & paraplegia commendat, quod ea utilitas non mediocris consequatur. In morte autem νέσις quædam est,

*Com. ad part. 27. lib. 4. acut. ad part. 26. lib. 3. Prorrh.* si nomen νέσις latius extenditur, & ἡ λύσις significat. Si victa ac triumphata natura, nullus major cietur motus, si vires sint æquales, & natura supersit, aliqua ratione id quod molestum est nititur excutere, id autem concussio aut convulsio facit.

Sed & quærat quis, quum letale est vulnus capitis an necesse malum communicari cerebro sive id fiat per simplicem consensum, aut per depositionem & exclusionem materie a læsa parte in sanam, aut κατὰ τὴν δόξαν ipsius partis sanæ, præsertim quum imbecillior incipit fieri? Aliquando vero fissum non est cranium nec læsum ullo modo: aliquando fissum, & ni modiolus tempore adhibeatur, periculum adest. Aliquando illæso cranio, leviter contusa carne, cerebrum intus est concussum. Hippocrates quum nullum vulnus negligi monet, id etiam cranio ad carnem superpositam referendum putat. Nostra enim sæcula observarunt temporis quædam constitutionem in qua leviter capite læsi, licet pericranium ipsum ab extrema causa læsum non foret, peribant. Ideo Hipp. Cavendum (ait) ne quid mali ossi accidat ex male curata carne. Nam & perforato ossi, & alias nudato, sano tamen, & si læsionem ex telo habeat, & tamen sanum putetur, periculum magis imminet ne suppuret, etiamsi alias futurum non esset. Inflammata enim car-

*Hippocr. lib. de vulner. cap.*



ne os ipsum flammam concipit, & cum osse mala quæ carni insunt communicantur, unde periculum. Et licet a telo os sit intactum, ratione malæ curatæ carnis, coafficitur, hinc convulsio, hinc mors. Perspirat enim & conspirat totum corpus: & qualitas per os communicatur. Quod sæpe occulte & λαθρῶς fieri solet. Nam experientia observatum est innumeros a morbis cerebri post convulsiones & concussiones interiisse, quorum in cerebro per anatomen nil videre contigit quod terrifici symptomatis causa exstitisset. Et id plerisque fefellit ratos se aliquid ἀξιόλογον reperire posse in cerebro laborantium extinctorum. Adeo occulta sæpe causa convulsione, & morbi cerebri aliquid habent θεῖον ἀδύνατον ἢ θαυμαστόν. Aliquando in sese læditur, contunditur, & venæ turgent & rumpuntur. Id quod Neræi filia historia patet. Hæc in sincipite manu percussa joco, vertigo, ἀπνοία, febris vehemens, capitis dolor. Septima circa aurem dextram pus multum. Omnia meliora. Deinde febris, αἰσχυρία, faciei pars trahebatur, convulsio, tremor, mors. In cerebro contusio erat, alioqui læsi cranii Hippocrates meminisset. Tantula pars læsa in cerebro, & causa morbi mortisque exigua magni fuit momenti. Unde Hippoc. lib. de locis in homine, licet minima pars afficiatur, non desinit & totum corpus affici. Minima corporis pars, ait Hippocrates, omnia habet quæ & maxima. In cerebri affectionibus parva causa est consideranda. Ita enim Hippocr. libro de præceptionibus: Parva causa remedio facile exsolvitur, nisi si quid circa locum præcipuum afficiatur. At Cerebrum principatum habet. Mirum tamen est quum principatum obtineat, & situm superum, qui tot congerat excrementa, & tot morbos experiatur. Id quod lib. de Glandulis Hippocr. declarat. Et Hippocr. 4. de morbis, splenem (partem imbecillimam) & caput in eadem classe partium morbosarum reponit. Rationes eo loci sunt requirendæ. Nec abs re id est considerandum. Si in sincipite malum erat, cur non utraque parte convellebatur, nec enim magis dextræ quam sinistræ meminit antiquus magister. Quod tamen alias factum est, cum docuit cur in utramque partem convulsio inciderit, cum medio capite vulnus exstitisset. Deinde si abscessus in dextra parte erat magis, quia ad aurem dextram pus influxit, quare convellebatur potius dextra parte? Est enim id in quò laboratur. Nam qua parte alebatur abscessus, eadem & causa mortis, hæc stupore elanguescit, altera pars sana convellitur. Et obiter quærat quis an aliud sit trahi partem, aliud convelli, ἔλκεσθαι est, ut opinor, convulsione ἀπόδρομός τις, & ad τὰς σπασμικὰς de quibus ante, & quæ veræ convulsione sunt imitatrices atque æmulæ, referri debet. De eo autem obiter.

Ex iis itaque quæ dicta sunt constat convulsionem & id genus symptomaton funestorum sequi non modo si ad membranas vulnus penetret, sed, licet ad pericranium tantum pertingat. Id autem ex Hippocrate apparet. Si enim male curetur caro vulnerata, subjectum os afficitur. Ac si mors aut convulsio non consequatur, nisi tabum ipsum, aut sanies virulenta os primamve tabulam attingat. Ossis autem vitium, quatenus os est, per se ea symptomata non affert: sed quum ad alteram membranarum aut virus, aut prava diathesis pervenerit. Dici enim non potest quantæ læsiones actionum; quantaque sympto-



mata consequantur minimum vitium partium nervosarum. Ac de iis omnes, pro suo quisque iudicio, æstimabunt. Si itaque pericranium aut incisum fuerit, aut aliter læsum, cujus occasione aut mors, aut convulsio eveniat, nil mirum esse debet. Nam vel resolvitur pars, vel non resolvitur. Si resolvitur, quia pericranium continuum est, resolutio unius partis, partis oppositæ convulsionis auctor existit. Si non resolvitur, facile communicatur virus aut quid simile parti sanæ. Id quod ante abunde demonstratum est. Nec omittendum illud quod Fallopius animadvertit. Ait enim anatome deprehendisse se, venas omnes quæ per corium disseminantur, quacumque in parte fuerint, ita inter se communicare, ut venæ dextrarum partium, sinistrarum venis continua serie copulentur. Unde dextrarum cum sinistris magnus est consensus, quod vasorum societas intercedat. Accedit quod minime sit explicabilis consensus partium cum partibus aliis. Id quod in hysteriis affectionibus apparet. Id quod in fractura calcis quam convulsio sequitur, cernere est. Id quod in menstruorum motu periodico clarum est, præsertim quum laboriosius emoveantur, clarum existit. Pluribus id non licet explicare, quum ante plenius disputatum sit.

*Aph. 2.  
lib. 5.*

Ac denuo ( ut aliquid tandem constituatur ) rationes supra adductas expendere necesse habeo. Ac de prima quidem ratione. Rata quidem multa sunt, sed exploranda denuo. Consentaneum videtur ut dextra potius pars, si læsa sit, convellatur, quam sinistra quæ illesa est. Galenus id expressisse videtur explicans illud: Convulsio ex vulnere letalis: Ex vulneribus fiunt convulsiones ratione sequentis ipsa vulnera inflammationis quum partes nervosas attigerit. Et primum convelli videntur quæ e directo sunt partium inflammatione laborantium; deinde postquam cerebrum quod principium est attigerit inflammatio ad totum extenditur corpus. Textus Græcus suboscuro videtur. Nomen enim *πάθος* in Græco conjungitur cum verbo *ἀφ' ἑνός*, ut sit hinc sensus: Si affectio cerebrum attingat. In Latino vero jungitur vox *πάθος* cum verbo *ἐκτείνεσθαι*, ut sit hic sensus, affectio ad totum corpus extenditur. Vidi juvenem annorum vigentium faucium oculo dextro fracta orbita a primo statim die *ἀφ' ἑνός*, convulsus dextro brachio, & femore, resolutis sinistro brachio & femore per undecim dies, tandem interiisse. Dissecto capite cerebrum dextrum totum fuit purulentum, sinistrum plenum, serosa pituita. Cujus quidem rei rationem reddere videtur Galenus Commentario ad partic. 11. lib. 1. Prorrh. Ut in externis partibus affectiones incipiunt, & non totæ vel inflammantur, vel intument: ita cerebrum quum insignem magnitudinem habeat, multasque nervorum propages, phlegmonem ejus alias ab aliis incipere oportet. Qua vero parte affectum fuerit, & nervorum propages affici convenit. Porro Galenus loco supra commemorato asserit necessum esse ut convulsio primo partem affectam vulneratamque afficiat. Deinde si inflammatio cerebrum attigerit, quum æque vires suas infundat in dextras & sinistras partes, non potius dextra quam sinistra pars convellitur. In quo prima ratio jacet & destruitur, qua dicebatur convelli partem sanam ob consumptionem spiritus & sanguinis vi inflammationis quæ partem læsam afflixit. Quare ergo non convellebatur prius

pars

De-  
struitur  
prima  
ratio.



pars læsa vi inflammationis? Est enim credibilius, siquidem inflammatio convellendi causa est, eam convulsionem contingere debuisse tum quum inflammatio vigeat, quam quum inclinavit & deferbuit, ut ἐμπύρευμα tantum relinquatur. Et si valet auctoritas Galeni, quum ipsa pars per se inflammetur, quum partes nervosæ aut membranosæ afficiantur, sana pars non convellitur, sed læsa & vulnerata. Duo enim hæc usuveniunt, prius, quod partium nervosarum inflammationem convulsio consequatur. Unde Galenus negat in articulari morbo nervorum, membranarumve inflammationem esse, quia non adsit convulsio. Pauci enim aut nulli arthritici convelli visi sunt posterius, quod natura ligamenti, chordæ, & nervi tardius inflammetur, semel autem conceptam inflammationem non facile deponat. Et Hippocrates lib. de Carnibus: Cerebrum sedes est & metropolis frigidi & glutinosi; Ideo quia minimum pinguitudinis habet, glutinosi vero plurimum a calido non exurit. Ubi enim glutinosum affuerit frigido, citra pinguitudinem, exuri non vult, sed tempore calefcens congelatur. Sic tarde cerebrum inflammatur si Hippocratis ratio valebit. Eodem pertinet & illud quod ab Aphrodisæo scriptum est: Cur atra bilis in mamma & crure cancerum faciat, in cerebro nequaquam. Est eo loci præclara demonstratio, & huc pertinens valde. Legatur locus Probl. 90. lib. 1. Ex quibus forte colligimus in Vulneribus capitis aut non esse inflammationem positivam (ut ita dicam) membranarum, ea enim convulsionem afferret, & sic læsa pars potius convelleretur. Aut si est inflammatio, non initio vulenerationis contingit. Tamen quum pars sana convellitur, tum viget inflammatio in parte fauciata, cujus occasione sana coafficitur & attrahitur. Hinc resolutio læsæ partis, & contractio illæ. Sed qui pars læsa inflammata non ipsa per se contrahatur & convellatur, non autem resolvatur? Inflammatio enim non resolvit sed contendit & contrahit: & pars inflammata seipsa fit astrictior. Nisi quis dixerit necessum esse ut tum quum pars læsa inflammatur, sana retrahatur propter læsæ partis astrictionem & contractionem. Tribus enim modis convulsio κατὰ τὸν συµπαθειῶν contingit, illæsis partibus quæ convelluntur. Vocat autem Galen. τὰς τὰς αἰτίας τῶν συµπαθειῶν causas; αἱ τὰς αἰτίας autem dicuntur quum vel aponeurosis, vel nervus a parte una in aliam pertinet, & dum tenditur, pars etiam sana afficitur per sympathiam ob generis similitudinem & continuitatem partium. Est & quædam communis totius corporis τὰσις, quia velut membrana obtenditur continua toti corpori, quæ quum afficitur pariter æqualiterque totum corpus afficitur, ut in febre quam ὁσόκοπον vocant. Primo, quum resolutus est musculus congener, tunc enim oppositus musculus convellitur. Secundo, quum oppositus musculus extenditur. Tertio, quum id quod sanum est, ab eo quod continuum est & proximum, attrahitur, ut in uteri secessionibus contingit (melius Græce, ὡς ἐστὶν ἐν τῷ ὕδατι μεταστάσεων, in Basiliensi codice inepte legitur, ἐτέρως μεταστάσεων) Ad tertium autem modum id de quo nunc disputatur, referetur. Id enim quod sanum est, idest, pars cerebri sana, attrahitur a parte læsa & inflammata. Sed hic obiter monendum an hic tertius modus convenire possit cerebro quum continuum non sit, sed in duas divisum partes, an continuum dici possit κατὰ τὴν συστολὴν, continuum tamen ob nervos a parte una in

Com. ad  
Aph. 49  
lib. 6.

Galen.  
Com. ad  
pa 2. 104  
lib. 3.  
de artio.



alteram propagatos. Et hæc quæstio commemorabilis est & huc maxime pertinet. Dicebamus paullo ante ( inde enim digressio facta est ) quia pars inflammata astringitur & se colligit, ideo sana trahitur adduciturque, unde convellendi occasio. Et ideo quis facile credat convulsionem & paralyfin diversarum partium contingere posse tamquam symptomata *ἐπιγενόμενα, ὅτε τὴν αὐξήσιν*, & propagationem causæ morbosæ, maxime quum ad membranas ipsius cerebri labes pervenit. Quod si primis diebus membrana ipsa inflammaretur, convulsio idem in tempus incideret. Et quando convulsio incidit, per auctorem causæ morbum faciuntis id fit, quod *ἐπιγένεσιν* vocant. Mil-le enim locis verbum *τὸ ἐπιγενέσθαι* significat. Et quia partes nervosæ, ut ante dictum est, non ita facile inflammantur, nec aucti morbi vis ad membranas se vertit, ideo non ita initio convulsiones eveniunt. Immo initio ne tantilla quidem febris est. Itaque convulsio potius aderit quum summa sunt omnia, & post vigorem inflammationis, non quidem inflammationis partis læsæ, sed partium sanarum, & in consensum vocatarum, ut membranarum cerebri, aut ipsius cerebri. Quod quum cito non eveniat, nec convulsio statim oborietur. Quamquam urget Galeni auctoritas. Vult enim in vulneribus convulsionem sequi ex inflammatione, eamque partium esse inflammatarum. Ac dicere partes inflammatas primum non inflammari absurdus est, & non proinde convelli partes à directo positas, id quod placet Galeno. Si enim læsa pars *ᾤδαλύεται*, & illæsa convellitur, vel est inflammatio, vel non. Si inflammatio, cur potius resolvitur & elanguet? Contra enim trahi, tendique vi inflammationis debet. Si est inflammatio major, non quidem initio, sed quum viget malum, symptomata quoque sui generis edet. Et tamen convulsio accidere videtur quum omnia deferbuere, & quum inflammatio desæviit; Quid enim *ᾤδαλυσις*, aliud annotat quam *νέκρωσιν*, *λύσιν*, *σφάκελον*, & *ἀνασοιχείωσιν*, ut loquitur Galenus, partis ad paralyfin tendentis? Ergo non est credibile vi inflammationis convelli partem, cum pars sana ab inflammatione sit tuta, & si ob partem læsam inflammatam id eveniat in tempus vigoris potius incidet. Quod de phreniticis quæri potest. Si convellantur, an non potius in vigore morbi, & quum inflammationis summa sunt omnia? Symptomata enim tunc elucent, & major est naturæ conatus, & oppugnatio causæ morbum foventis. Nisi quis dicat convelli potius instante morte quum non jam amplius alteratio fit, sed alienatio temperamenti partis. De quo paullo post. Obiter unum animadvertemus. Si convellitur pars sana, aut convulsionis causam habet, ut virus, aut reipsa inflammationem, aut non habet. Si non habet, contingit tantum ex eventu, nempe ratione resolutæ partis alterius, ( Sed qua ratione pars altera resolvatur dictum est ) aut quia consumptionem sui spiritus & sanguinis contractam præ inflammatione partis sauciata, pars sana persentiscit. Si vero causam habet in se, aut inflammationem, aut virus depositum, qua vi deponitur virus? Est enim resoluta pars male affecta. At resoluta pars non habet potentiam depellendæ saniei virulentæ. Nisi dicamus *ὅτε ἢ ὁμοδοχῶ* id fieri, vel partem sanam, jam extincta altera, infirmam reddi, vel attrahere virus: aut id fieri per contagium; unde teter vapor convulsionis causa esse potest. Et si surgentibus & sum-



summissis vaporibus e visceribus ipsis, convulsiones, & id genus alia cerebro contingunt, quid? quum domi, idest, in cerebro ipso mali labes nutritur, alitur ac concipitur? Id autem perſentiscit potius pars sana: ut pote nondum defecta & languida facta: læsa non id sentit ut pote infecta, contaminata, resolvi jam prona per facultatis extinctionem, per ἀνασσιλείωσιν, & ἀναδυσίαν. Sequitur ergo ut pars altera sana (sana autem ὁμωιύμως dicetur) sentiens istud virus, & frustra depellere adnitens (quum ad extrema jam processum sit) convellatur. Id quod probabile videtur. Si itaque pars læsa exsolvitur, videtur ab omnibus graviter peccari qui in vulneribus capitis curandis versantur. Nam si cui infligitur vulnus parte dextra, initio ad revulsionem ex eadem parte laxata percussa que vena sanguis detrahi solet. Et crescente dolore auctisque symptomatis, ex cephalica ejusdem lateris laborantis detractio fit. Quod paullo imprudentius fieri videtur. Si enim ita frequenter pars laborans aperta vena exinanitur, dum vulneris ratio habetur, tantumdem de partis viribus, evacuato spiritu & sanguine, detrahitur. Hinc major occasio inducendæ paralyseos. Itaque e re futurum magis videtur, si in opposita parte laxetur vena. Sed hæc ad methodum medendi pertinent: quæ ἐκ τῆς τῆς ὁδῆ animadvertisse non pigebit.

Atque inter disputandum duo proposita sunt, quæ, ne series ordoque rerum perturbaretur, diligentius non fuerunt discussa, prius est, dum diximus phreniticos instante morte convelli potius, quam quum inflammatio summa est. Posterius, quod Gal. existimat ex vulnere convulsionem contingere ob inflammationem: nos autem & inflammationem causam esse putamus, & rejectionem depositionemque materiei virulentæ in partem aliquam. Miror enim cur Gale. hanc unam causam nempe inflammationem, statuatur convulsionis, quum pars aliqua vulnerata est. Quasi vero ex alia occasione nasci non possit. Melius, meo judicio Hippocrates: Evanescente, ait, tumore in ulceribus convulsiones contingunt: contra, quibus tumores in ulceribus oboriuntur, raro convelliuntur. Galenus in commento tum convelli ait, quum ulcera vel magnitudinem effatu dignam assumerint, vel κακότητι τινι, & quum ab iis partibus ulceratis humor tumoris auctor ad partem aliquam primariam per μετὰσασιν se inclinaverit. Sic in parte dextra cerebri œdema aliquod conceptum esse potest ratione vulneris, quod disparens, translato alio humore, convellendi occasio existit. Ut autem id fiat, repentinum quemdam motum ὑπόπλιν fieri oportet. Et sapienter Hippocrates utitur verbo ὕξαιφνης ἀφανίζεσθαι. Qua ratione non videtur satis probare illud Hippocr. τὰ ἐπὶ δυνάμει ἀκρίτως καταμολυνθέντα, φλαῦρα, καταμολύνεσθαι, est λύεσθαι κατὰ βραχύ. idest, sensim solvi, ut sensim humor transferatur. Et vult multo melius id dici posse si adjiciatur ὕξαιφνης ἀφανιδέντος χυμοῦ, ut sit subita emotio & μετὰσασις, humoris dolorificam ὀξείαν committentis. Et ita addit: Id quod huic instituto accommodatum est, τὸ ὕξαιφνης ἀφανιδέναι τὰς ὀδυνήρας ὀξείας, ἄνευ τῆς κατ' ἀλλοτὶ μέρος ἢ τῶν φανών ὑπόσασιν γενέσθαι, ἢ πρὸς τὰ σπλάγχνα δηλοῖ τὴν μετὰσασιν εἰς σπλάνχνα γεγονέναι. Illud, Repente evanescere & disparere dispositiones dolorificas, (idest τὰ οἰδήματα ἢ φλεγμονὰς, ut alio loco Galenus explicat) præterquam quod in alia parte manifesta abscessum esse docet, etiam ad viscera ipsa translationem

Com. ad  
Aph. 2.  
lib. 5.  
Aph. 65.  
lib. 5.

Partic.  
vult. sect.  
3. Prorr.



Com. ad  
Aphor.  
63. li. 65.

humorum molestiam inferentium fieri testatur. Sic non videtur probare illud *καταμολυνόμενον*, ut tarda fiat humorum discessio. Tamen 2. Epid. videtur per τὸ ἐμολύνθῃ, subitam quamdam solutionem significare: Ita enim Galen. Com. ad particul. 45. sectionis 2. lib. 6. Epid. τὸ μολύνεσθαι, vocat τὸ ὁξείης κινήσεως ἢ μεταβολῆς παυσάμενον ἢ ἀποψυχθέν. Hoc autem videtur contrarium iis quæ hoc loco dicuntur. Tamen potest esse subita cessatio a motu, & tamen ut quod coquebatur, sensim atque sensim dispareret. Et revera ἀφανίζειν significat subito cessare, *καταμολύνεσθαι* sensim vanescere. Ex his apparet non a sola inflammatione convulsionem in vulneribus evenire, sed translata alio materia, non sensim quidem, sed repente & incitatore quodam motu.

Part. 35.  
lib. 1.  
Prorrh.

Nunc de Phreniticorum convellendi causis: Diximus ante eos distendi convellique quum mors in propinquo est, non autem quum inflammationis summa sunt omnia. Quod si verum est, hinc elicias cur convulsio in vulneribus capitis non tam eveniat quum viget inflammatio alteraturque pars, quam quum deferbuit, & partis alienatio jam facta est. Id quod Galenus ex Hippocrate acutissime docet explicans illud: Desipientiæ obscuræ & blandæ valde nephriticæ: phrenitides obscuræ sunt quod vulgus Medicorum sæpe lateant. Existimant enim tum homines esse phreniticos quum homines ægri ejulant, & in assidentes insiliunt. At deterrima est hæc phrenitis: Hectica enim quamdam in cerebro ali dispositionem indicat. Quum enim initio inflammationis qualitas ipsius humoris biliosi toti cerebri corpori nondum confusa est & permixta, tumultuariæ sunt desipientiæ: At progressu temporis simile quippiam contrahitur lanis quæ a tinctoribus imbuuntur. Imbibitur enim id quod elui non potest. Id est, aliquando cerebrum alteratur tantum, aliquando alienatur temperamentum, & velut hectica quædam diathesis inducitur. Alienatio autem alteratione multo deterior existit. Atque hanc distinctionem ad institutum accommodemus: Convulsiones & terrificæ symptomata quæ morituris a vulnere capitis accidunt, non excitantur tunc quum inflammatur pars, sed quum valde alterata & pene alienata est. Sic est probabile forte convulsionem quamdam esse tacitam partis affectæ, manifestam tantum partis non sauciata. Sed hæc tantum conjectura nostra est. Quid enim impedit quominus per istam alienationem, antequam intermoreretur & resolveretur, obscure convulsa fuerit. At ita non est apparens, ut est convulsio partis illæ, & sic id quod sanum est attrahitur ab eo quod læsum est, quæ tertia est species convulsionis quæ fit κατὰ τὴν συμπάθειαν, ut ante ex Galeno dictum est. Atque ita satisfactum videtur objectioni quæ de inflammatione movetur, quod nimirum credibilius fuerit moveri convulsive animal faviente inflammatione, non autem quum defervescit. Acriores enim sunt morsus & stimuli vigentis inflammationis quam inclinantis. Alienatio enim temperamenti quod εἰ ποιεῖ κράσει consistit, deteriora edit symptomata, quam alteratio, obscuriora quidem, & κατὰ τὸ φαντασίαν leviora, sed per se & reipsa funestiora, ut de obscura phrenitide demonstratum est.

Jam vero qui oppugnant rationes primas de translatione materiei virulentæ a parte læsa ad sanam, (fieri enim potest ut tumore ὀξείᾳ evanescente, alio materia transcurrat) & de consumptione spiritus & sanguinis in parte sana, objiciunt



objiciunt & illud, de quo ante, ab ægra parte potius trahi sanam partem, quod inflammatio constringat, contendatque: item convelli potius debere totum corpus, quam partem unam. Ad totum enim cerebrum vis inflammationis videtur pertinere, sive id fiat per se, sive κατὰ συμβεβηκός. Item, si virus ad partem sanam fertur, pellitur a læsa parte. At quæ vis pellendi inerit parti jam moribundæ. Nisi ad extremum conatum partis ad interitum tendentis referamus. Mirum enim quanta vis eluceat in isto dissidio, dissolutione partium, & οὐτὴν ἀναστοιχεῖται, maxime si corpus floreat, nec vi majoris febris sit exsolutum. Quæ causa potior videtur ceteris ad inferendam convulsionem. Pars enim sana & velut viva per sympathiam tantum affecta dissolutionem sui patitur. Quod citra vim magnam contingere nequit. Ridiculum alioqui foret convulsionem natura ipsa inclinante ac projecta contingere, quum ad convulsionem viribus & contentione opus sit, ut docuimus ante causa τὸ λόσως ἢ πασμοῦ ἢ τόνος distinguentes. Quod si verum, cur non integris viribus convellebatur animans? Si aut flatus virulentus, aut nonnulla materies afficit partem sanam, non jam affecto morbo eveniet convulsio. Metastasis enim fieret superstitie partium robore. Si credibile non fieri convulsionem per μετέστασιν. Quamquam magna vis est τῆς ὁξυδολῆς partium, magna quoque vis est particulæ materie virulentæ, quantula ea sit. Et id præsertim circum læsiones partium nervosarum. Περὶ ὁξυδολῆς ita Hippocrates: Loci alterius loci excipientes (supple materiam) quæ fertur orgasmo, excretionem, attractionem, aut propter dolorem, qui præcessit, aut conjunctus, aut futurus est cum morbo, aut ob gravitatem, aut alio quopiam, liberant, aut aliis κοινωνίαι communicationes, alio loco vocat, ἀδελφείας. Migrationes fiunt, ait Galenus, humorum ob communicationem & conjunctionem naturæ membrorum, ut ὅρλιν οἰδίσας ὑπὸ βιχέων ὑπόμνημά ἐστι κοινωνίας, γήθεισι, μαζοῖς, γονῆς ἢ φωνῆς. Ita interpretes: Testiculus tumefactus in tussientibus, documentum est affinitatis cum pectore, mammis, clara voce. Male interpretes, & sine sententia, melius ita Latine: Testis præ tussi intumescens argumentum est affinitatis cum pectore & cum mammis, genituræ & vocis. Multo magis dextra pars cerebri eam κοινωνίαν cum sinistra habitura est, ut inexplicabilis sit affectuum communicatio. Dicat quis cerebrum quum ampla pars non sit, cur affecta una parte, altera non statim coafficitur. Immo contra fit ex Galeni sententia; ait enim Galen. ad part. 11. primi Prorrh. Cerebrum hominis insignem magnitudinem habere, multasque nervorum propagines, & phlegmonem cerebri non statim in toto oriri cerebro, sed alias ab aliis earum exoriri: Sic convulsionem una parte eveniunt, & non alia quod observatione dignum est. De vi particulæ materie virulentæ abunde dictum est, licet etiam materia totius abscessus letiferi ad partem sanam non demigret. Est enim Galeni locus nota dignus, cur lumbis dolentibus in suppressis hæmorrhoidibus καρδίαλγία eveniat, quum longo intervallo utraque pars sit disclusa: Copia sanguinis in venis coacervata, serum quoddam tenue (Græce ὀρρόν λεπτόν) in ventrem refluens, καρδίαλγίαν parit in os ejus maxime conscendens ob sensum ejus exquisitum. Pari jure, abscessu existente in cerebri parte læsa, & eandem corrumpente, tenuis ichor resudare potest, qui feriens partem dextram læsam, convellendi occasionem afferat. Sed cur potius hæc resudatio phleg-

Part.  
45. sect.  
3. lib. 6.  
Epid.

3. de articul.

Sectio. 1.  
lib. 2.  
Epid.  
Locus depravatus.

Ad par.  
38. li. 3.  
Prorrh.



mone defervescente, quam eadem flagrante? ut quum singultus inflammato hepatis concavo gignitur ob resudans serum a parte inflammata, non quum extinguatur, sed quum viget.

*Galenus*  
*cap. 7.*  
*lib. 3.*  
*loc. aff.*

Ultima pars & ratio non est prætereunda de exhausto & inanitione. Convelli enim partem sanam putant quod spiritus & sanguis illius sit absumentus. Exiguus sæpe abscessus est, nec tanta inflammatio quæ rapuerit sanguinem & spiritum a parte sana. Nec credibile eo devenisse partem sanam ut inanita sit. Nam si exhauriebatur, cur non ante convellebatur, & integro sensu & facultate integra? Ut enim dolor fit dum res frangitur, contunditur, & id fit *ἀθρόως*: sic convulsio debet potius evenire dum spiritus exhauritur, quam quum exhaustus est. Fieri autem mutationem oportet, non jam factam. Alioqui hectica laborantes convellerentur. Contra qui affatim inaniuntur convelluntur, id enim *ἀθρόως* fit. Sed hic dubitatur an sit continua, an ex intervallis. Quum est ex intervallis, cerebrum quatit se ut excludat quod molestum est, non sic in tetano. Quomodo distinguit Galen. Epilepsiam a ceteris convulsionis formis: & eam Epilepsiam, contra quorundam opinionem, ab exhausto non oriri ait, quod cito illa fiat, & cito solvatur. Ac tandem confugiendum est ad extremum naturæ conatum, ac dicere oportet partem sanam incipere exinaniri, non exhaustam esse. Sensus enim reliquus & integritas partis, parte læsa jam intermoriens, (nam vi morbi suum vigorem amittit, *τόνον ἐκλείπειν*, & velut *λεποψυχῆν*, vocat Hippocrates elegantissime loquens de medicamentis quæ ventis perflata vigorem amittunt, & velut *λεποψυχῆσι*) sensus inquam reliquus ad motus convulsivos plurimum facit. Et plerisque vidimus vi morbi convulsos, quorum in capite nil memorabile deprehensum est quod convellendi occasionem attulisset. Ac si ea convulsio contigisset non tam ob conatum rei molestæ excutiendæ & expellendæ, quam per quamdam collectionem & recessum naturæ suas copias dissipatas & divulsas recolligentis. Id fit per quamdam *ἀντίπρσιν* naturæ & morbi. Nam ubi vires sunt pares, ibi est renixus maximus: & natura est *ἀντίπρσος*. Vulnus quidem exiguum, abscessus non ita magnus, sed partis præcipuæ & quamdam in corpore prærogativam habentis, obsidione magnus dicitur, & opinione major, & homini necando satis. Vires non ita detritæ & imminutæ, præsertim quum a vulnuscule intereundum sit. Ut mirum non sit si reluctatio sit maxima & adversaria quædam, colligente se natura, contentio. Hinc illæ lacrymæ: hinc convulsiones, hinc symptomatum terror. Et illud est quod nos consideramus & comminiscimur. Et tum id evenit quum subita & conferta est mutatio. Referre vero causam istam ad consumptionem spiritus in parte sana, unde ista consumptio? non fuit inflammata, affluxus præterea est perennis a corpore in cerebrum: itaque aut resolveretur pars sana, aut non convelleretur propria convulsione.

Restat ut concludamus aliquid, ne legentis commentarium hunc animus varias in partes fluctuans distrahatur. Quamquam ea sumus usi methodo ut ordine rationes adversæ ponerentur: deinde conjecturæ nostræ & rationes probabiles quæ in certis rationibus convellendis infunderentur. Sed rerum series aliquando perturbata fuit, propter quæstionum quæ ex iis quæ

di-



disputantur, tamquam ex fontibus rivuli scaturiebant, varietatem. Diximus videri probabile ut simplex & absolutus consensus causa foret cur pars opposita eaque sana convelleretur. Immo quo modo resoluto musculo oppositæ partis ex eventu convellitur alterius adversæ partis musculus: sic fortassis æquum videtur ut resoluta una cerebri parte altera pars cerebri illæsa convellatur. Dextræ enim & sinistræ partes mutuo ad suam firmitatem retinendam conspirant. At dices: resolutio ista congeneris musculi, paris robore & viribus, convellendi occasio alteri musculo opposito existit, & id in musculos cadit, cur non & in cerebri partes oppositas, non quidem ratione medullæ cerebri, sed ratione & nervorum & membranarum? ut qua ratione os ventriculi convelli dicitur in singultu, licet musculus non sit, ita cerebrum convellatur non quidem totum, sed ea pars quæ illæsa erat, resoluta altera. Ut enim utraque pars cerebri in opus unum conspirat, ita fit, ut una intermortua, tendatur altera contrahaturque. Quid etiam impediat si dicamus hic evenire id quod diximus ante ex Galeno dum agitur de convulsione κατὰ τὴν συμπίπτειαν; Fit, ait, convulsio quum id quod sanum est ab eo quod continuum est attrahitur: vel etiam, sanum attrahere ad se id quod sanum non est, & id ex eventu, quia quod sanum non est amittit suum τόνον, vigorem, ac resolvitur, & sequitur sani conatum & tractum τὸνικόν, ut ita dicam. Nec omittam pericranium ipsum. Nam quum vulneretur, & ejus vulnus cerebro communicetur, ut ante dictum est, cur non resolvetur pars dextra cranium regentis membranæ & musculi, & convelletur sinistra: ut convulsio ea sit quæ in musculis oppositis congeneribus cernitur? Unde quum Hippocr. cavet ne sectio fiat in temporibus, & supra tempora; in temporibus metu convulsionis, supra tempora, metu hæmorrhagiæ: ita „ ait: Sectum in temporibus convulsioprehendit, si tempus sinistrum „ sectum, convulsio dextrarum partium: Et contra. At id ratione musculorum oppositorum evenit. Et hæc considerata cuique relinquimus.

Non est necesse refellere rationes eorum qui exhaustum convulsionis causam autumant, nec non μεταρρῶσιν materiei virulentæ in partem sanam. De iis enim abundè dictum. Agnovimus quidem esse vim magnam vaporis, aut flatus venenati, si etiam e visceribus surgat, nedum si alatur, foveatur, retineaturque in arce mentis, omnis motionis & sensationis fonte. Id in arboribus ipsis cernere est. Nam siderationem nescio quæ aura maligna & malefica afferre solet. Et tam subiti tantique maleficii fere incognita est causa. Verum omnibus diligenter subductis rationi videtur affinius, ut convulsio partium sanarum ad extremum potius naturæ conatum referatur. Est enim parti sanæ, incolumi, & a læsione tutæ vi & necessario occumbendum. Id quod citra manifesta argumenta reluctantis naturæ fieri nequit. Unde vulgo dicitur, quod convulsio fere omnem animantem morientem comitatur. Nemo enim fere sine convulsione moritur præsertim si qua pars resistit. At sæpe tantulum est malum in capite quod mortem affert, unde ceteræ partes vi moriuntur, quia pars princeps leviter, quoad παντοίας laborat: sed in parte principe nil leve & contemnendum est. Unde illud Hippocr. 2. „ de natur. humana: A fortissimis membris morbi fiunt gravissimi: Nam



„ si in parte manent , laborantē membro fortissimo , reliquum corpus turbari  
 „ est necesse . Hujus rei fidem facit varia ratio intereundi in senibus vietis  
 & defectis , & in junioribus quorum virtus est vernans & mascula . Exemplum  
 propositum est de animalibus quæ jugulantur , quæque subito , nulla prægressa  
 affectione quæ vires minuerit , intereunt . Motus contractionis & cujusdam  
 convulsionis apparent , tamquam indicia naturæ manus dare nolentis , &  
 ægre sui dissolutionem ferentis . In animalibus quæ morbo confecta obeunt ,  
 id non cernitur . Quum enim vitæ nostræ filum bifariam concidatur , aut fato ,  
 aut casu , fatum ( *εἰμαρμένον* Græcis , & Demosthenes vocat *τὸ εἰμαρμένον δ᾽ ἀ  
 νατον* quod notandum est ) in perennitate effluvii triplicis substantiæ con  
 stituunt , unde fatalis quædam moriendi necessitas , ut eleganter *ὁ Ἀνθρώπος  
 εἰμαρμένος* dicatur , fato decretus & assignatus . Casus autem in vi ac potentia  
 rerum extrinsecus incidentium , in cœli morbo , ac diætæ vitio , consistit .  
 At major quædam vis in ea dissolutione quæ casu contingit sæpe cernitur , quam  
 in ea quam fatalis affert necessitas . Sine sensu ac dolore aliquando contingit  
 dissolutio . Qui autem a capitis vulnere intereunt , febribus symptomaticis impli  
 cantur : hæ in aliis affectionibus terrifica non habent symptomata , at non ita  
 in vulneribus capitis . Quoties enim nervosum genus cerebrumque afficitur ,  
 deliriorum , convulsionum , tremorumq; metus esse solet . Magna enim est  
 vis cerebri , admirabilis Naturæ in eo architectando sollertia . Itaque quum  
 capite faucius , particula tantum læsus sit , cetera vero sanus , mirum non  
 est si motibus quibusdam inordinatis natura sese tueri velit adversus instantis  
 mortis & dissolutionis impetum & quoad ejus fieri potest obsistat .

Et ut tandem scribendi commentandique finis & modus sit aliquis , omnes  
 eos quibus noster desudat labor rogamus ut hæc omnia boni consulant .  
 Non tam *τῇ ἀνακεφαλαιώσει* , quam *ἐπιλόγῳ* , id quicquid est concludendum  
 fuit . Rationem hujus rei præfatio prætulit . Si quæ redundant & luxuriant ,  
 ea stilo sunt depascenda ac revocanda . Multa sunt disputata animi gratia ,  
 non ulla de nobis concepta opinione . Multa hic sola nituntur conjectura .  
 Immo effecimus , ut nostræ conjecturæ iusto militiæ sacramento cum sanis  
 & germanis rationibus contenderent . In re enim difficili & lubrica , & quæ  
 tot eruditos male habuit hætenus & exercuit , difficile est statim aliquid  
 statuere . At oratione limatur veritas . Et licet multa sint quæ in illam par  
 tem trahant , plura sunt quæ in contrariam revocant : totumque in quo  
 laboratur , ita perplexum est & ambiguum , ut iudicium quorundam  
 requiramus qui rem totam definiant . Malo hac in parte absolutam rei de  
 finitionem & quasi decisionem cum aliqua timiditatis opinione desiderari ,  
 quam si fiducia aliqua male consultata aliter fecissem , meam prudentiam  
 requiri .



## APPENDIX AD LIBRUM

Π Ε Ρ Ι Σ Π Α Σ Μ Ω Ν .

**D**IXIMUS ex Galeno cur præciso cerebro vomitus superveniat biliosus. An id fiat cerebro ipso cæso, an membranis solis affectis, quæstio quoque fuit. Cerebrum enim ipsum insensibile esse credunt, & si quis sit sensus, eum totum membranis ipsique omento (ut Macrobius loquitur) acceptum ferunt. Tamen Galenus ad cerebrum ipsum causam istam biliosi vomitus refert. Non solum, ait, vulnerato cerebro succedit biliosa vomitio, sed & membrana crassiore. Quamquam Erasistratei, & qui sensum omnem a membranis repetunt facile eludere possint dictum Galeni. Vix enim intactis membranis cerebrum vulneratur. Sic eodem semper revolveretur. Nam quum sequitur *ἡμύνημα* quoddam memorabile propter læsionem, id semper contingere non tam ob sauciatum cerebrum, quam ob affectam membranam, dicetur. Non pervenitur enim ad cerebrum nisi per medias membranas.

Sed alia longe difficilior quæstio. Dicunt quidam se observasse in plerisque eorum qui a vulnere capitis insigni interierunt, abscessum in concava jecinoris parte. An id fiat eveniatque nescio, sed tamen a plerisque chirurgis id observatum esse audiui. Sed si fiat, qua ratione contingat, & an sit verisimile id fieri posse, porro quæstione dignum erit.

Primum illud est verum quod Hippocrates & Galenus scribunt præciso cerebro & febrem, & bilis vomitum supervenire. Bilis revomitur, ait Gal. affecto ventriculo qui cerebro compatitur. Ad os enim propago nervorum insignis pertingit. Immo, ait Galenus, in magnis doloribus, & vehementi mœrore ad ventriculum biliosa superfluitas confluit, maxime si ventriculus male affectus fuerit. Unde ergo in concavo hepatis abscessus fiet? Quidam dicunt a cerebro per continuitatem membranarum internarum imperspicuarum sensim pus manare, & progredi eo donec ad hepar pervenerit. Id non est probabile. Afferam meam conjecturam, quando demonstrationem aut *ὑποδεικτικόν τι*, huc adducere nequeo, desumamque ex eo Galeni loco superscripto. Vulnerato cerebro membranisque affectis, os ventriculi coafficitur, humoresque perturbantur, unde bilis vomitio. Si multa fit bilis evacuatio, ea ab abscessu vindicare potest. Si pauca bilis evacuatio, & frequens est nausea, aut quia æger vomere non consuevit, aut quia bilis crassior, motu difficilis, & quodammodo incuneata (*ἑμπηξίη* Galen. vocat) aut quia libertas meatuum non est, dum humor movetur & non excluditur, oppressionemque facit aliquam, potest in concavo hepatis colligi & inflammari, & præter symptomaticam febrem quam excitat *τρώμα* capitis, essentialem febrem concitare. Hinc collectio, hinc inflammatio, hinc abscessus. Accedit quod in vulneribus capitis negant dandum pharmacum. Si daretur & evacuetur bilis commota & non exclusa, ab ab-

scessu



fcessu liberaretur æger. Numquid in febribus essentialibus abscessus in conca-  
vo hepatis fieret nisi Medicus daret operam purgationi? Et quia os compati-  
tur ventriculi, Natura suas suppetias mittit ad eam partem obfuturas, quia  
non excluditur materia. Phlebotomia & purgatio esset vindex ejus abscessus.  
Et nuper in quodam qui pugione vulneratus erat, tamen in internam capa-  
citatem vulnus circa nothas costas qua pertingit diaphragmatis extremum,  
non penetrarat; tamen in hepate repertus est abscessus. Unde id? Forte eo-  
dem modo quo in vulneribus capitis.





# 341

# INDEX RERUM

## MEMORABILIU M.

### A



**ABSCESSUS** in mesenterio  
symptomata, & signa, pag.  
178.

Abcessuum bonorum notæ,  
19. 44.

Accessionum tempore, contra præceptum  
Hippocratis, qui cibandi. 41.

Acetum cur in hypnotico oxyrhodino non  
adhibetur a Mompeffulans. 145.

Acutos morbos an moderetur Luna. 31

Ægris aliquando credendum. 158. 160.

Aeris vires. 2

Aerem humidum & siccum qui affectus con-  
sequantur. 91

Agitatio & perturbatio violenta cerebri,  
Epilepsiam movet. 26

Alcibiades coram populo dicturus contre-  
miscebat. 26

Aloes usus an tutus in hepate calido. 39

Alterationi potius studendum in malignis  
morbis, quam evacuationi. 163

Aluen Arabum. 118

Alvo duræ & calidæ qualis aqua conve-  
niat. 12

Qualia medicamenta. ibid.

Alvi adstrictæ causa peculiaris. 39. 150

Alvi fluor an hydropem juvet. 4

Alvi fluor parotidibus superveniens saluta-  
ris. 5

Alvi fluor frequens an ventriculum imbe-  
cillum arguat. 88

Alvi fluorum autumnalium causa materia-  
lis. 95

In Angina an in gutture foris sectio fieri  
possit. 163

Aphtharum in puellis causæ. 30

Apoplecticis an prosint sternutatoria. 4

An theriaca. 29. 30

Apostasis quid. 43. 44

Aqua qualis ventri duro & calido conve-  
niat. 12

Aquis quid coctio multa conferat. 62

Aquam gelidam corpori nudo affusam in  
tertianæ paroxysmo sequuta & sympto-  
mata, & mors. 174

Aquarum mineralium vis. ibid.

Ardentium februm crisis. 49

Focus aliquando. 89. 90

Arteriotomia an tuta in dolore capitis,  
62

An in pleuritide conferat. 85

Arthritici cur libidinosi. 35

Cur offenduntur frequenti venæ sectione.  
120

Arthriticis vinum noxium. 12

Arthritidis causa an semper a cerebro. 60

Arthritidis initio an præferenda phleboto-  
mia catharsi. 9

Arthritis an generetur in siccitatibus. 97.  
101. 108

Asinina caro an Elephantem generet. 123.  
124

Asthmatis causæ. 133

Atrophix an conveniat catharticum. 8

Auræ malignæ vires. 134

Austrina constitutio destillationum pa-  
rens. 4

Autumnus splenicorum morborum au-  
ctor. 76

Autumno atra bilis succrescit. 95

Autumni initio cur serum dominetur. 98.  
103.

Autumnales morbi potius qualitatem ma-  
teriæ, quam quantitatem sequuntur. 29  
76. 95.

Autumnalium morborum causa. 116. 118

Indoles & symptomata. 119. 120

Autumnalibus in morbis victus ratio ex-  
quisita, quæ in aliis temporibus cur non  
servanda. 119

Cur in iis non mittendus sanguis frequen-  
tius. 119

*Auxuds & Exports* quid differunt. 97

### B

**B** Alnea quibus convenient in dolore ca-  
pitis. 58

Bilis & pituita omnium morborum aucto-  
res ex Hippocrate. 60

Bilis os ventriculi infestans malignam qua-  
litatem æmulatur. 163

Bilis atræ exeuntis præsagium. 159

Biliofi an febriculofi. 110

An



- An ingeniosi. 116  
 Biliosis cur nocet inedia. 7  
 Biliosorum febricitantium corpora cur potius alteranda quam evacuanda. 141  
 Biliosæ urinæ an phlebotomiam suadeant. 87. 134.  
 Blæsi quibus morbis obnoxii. 83. 84. 90  
 Brachii laborantis an secunda vena. 123  
 Brevitatis morborum causæ. 88  
 Bubones signa sunt viscerum male affectorum. 112.  
 Budæus coram Francisco Rege obmutuit. 3
- C**
- C**Achecticis & cacochrois cur sæpe laudabilis sanguis detrahatur. 67. 109  
 Cacochymi calfacti horrent. 79  
 In Cacochymia multa cum virium infirmitate non tutum catharticum. 140  
 Cœli vis in hæc inferiora. 1. 2  
 Calidum nervis amicum. 175  
 Calidum humidum temperamentum an optabilius calido sicco. 142  
 Cacoethiæ humorum vis in morbis. 152  
 Capitis in affectibus, an evocantibus exalto, & medicamentis calidis sit utendum. 175  
 Caloris acris effectus. 80  
 Calvitium ab insigni capitis dolore. 149  
 Candidi valde cur febriculosi. 110  
 Capitis affecti aut gravati symptomata. 125  
 Capitis doloribus refrigerantia nocent. 28  
 Capitis in doloribus vehementissimis, viribus infirmis, an locus sit phlebotomiæ, & purgationi. 27  
 An balneo aquæ dulcis. 89  
 Capitis vulnera etiam levia non negligenda. 165  
 Capitis dolore cur sæpius tentantur mulieres. 128.  
 Capitis venarum apertio cur parum tuta. 78. 107  
 Cardiaca in suspitione variolarum. 168  
 Cardiacum datum instante die septimo febris. 171  
 Cardiogmi in febribus intermittentibus causa. 6  
 Cassia quibus noxia. 28  
 Cur iis quibus sectione detractus est lapis. 125  
 Catarrhi causæ. 127  
 Catarrhosis cur nocet inedia. 7  
 Catarrhosis an mittendus sanguis. 114. 127  
 Catarrhorum qualis substantia cerebri. 143  
 Cathartorum vis hebetatur decocto variis simplicibus alterato. 140  
 Causarum procatacticarum an habenda ratio in morbis. 59  
 Causi species. 81  
 Causo hæmorrhagiæ familiares. 82. 89  
 Causticorum utilitas, etiam ubi pus non subest, in malignæ qualitatis suspitione. 169  
 Cerebri agitatio violenta Epilepsiam movet. 26  
 Cerebri offensi signa. 168  
 Chylosa excretio quomodo curari debet. 9  
 Cibatio intempestiva morborum longorum causa. 151  
 Clysteres turgidulis noxii. 14  
 Coctio quid aquis conferat. 62  
 Coctio humoris an semper necessaria ad purgandum. 94  
 Cœliacæ excretionis curatio. 9  
 Cœliaca affectio quid differat a leienteria. 12  
 Colliquationis tabificæ in febre pestilenti, & variolis causæ. 32. & sequ.  
 Colicum dolorem juvantia & lædencia. 1534.  
 Colici doloris remedia. 46  
 Colorationis in corpore causæ. 68. & seqq.  
 Comitialis morbus cur Epilepsia dicitur. 26  
 Conceptus falsi, sanguinis effusio sæpe signum. 158  
 Conceptus in quibusdam mulieribus notæ. 66  
 Conditio vitæ in morbis quid importet. 64.  
 Congressus impotentia a vulnere in sura accepto. 170  
 Consensus in morbis causa. 54  
 Consilium & remedium malum consultori & inventori pessimum. 174  
 Consuetudo medicamentorum; & phlebotomiæ incommoda. 57. 58  
 Contumacibus in morbis in orgasmo medicamenta danda. 31  
 Convulsiones hystericarum an periculosæ. 71  
 Convulsionis supervenientis phlebotomiæ causæ. 160  
 Corpora sicca, strigosa, extenuata medicamentis non sunt agitanda. 173  
 Corruptionem partium quæ sequuntur febres sunt mediocres. 81  
 Cranii fracturam vomitus non semper indicat. 141



Crassorum corporum incommoda. 146  
 Crisi præsentē aut instante evacuatio omnis  
 periculosa. 51  
 Critico die an mittendus sanguis. 56  
 An purgandum. 73  
 An aliquid moliendum; 118. 141  
 Criticorum dierum observatio non negli-  
 genda. 141. 171  
 Cutanei morbi an semper oriantur ab in-  
 ternis partibus. 20. 43. 44. 48. 68. 72  
 Cutaneos morbos quando curare liceat. 49  
 Cutis desœdationis causæ. 67. & seqq.  
 Cystis fellis lapillis plena. 165

## D

**D**eliquium animi an phlebotomiam de-  
 hortetur. 15. 46  
 Quibus familiare. 86.  
 Delirium humorum qualitatem magis se-  
 quitur. 52.  
 Deliquii animi signa. 46  
 Denforum corporum incommoda. 64  
 Dentes canini cur avulsi gravia inducant  
 symptomata. 81  
 Dentium doloris causa. 63  
 Desipientes an medicamentis agitandi. 51  
 Destillationes calidæ extenuationem cor-  
 poris afferunt. 157. 160. 169.  
 Diætā extenuans. 61  
 Diætę in sanis paullo indulgentioris com-  
 moda. 150  
 Diarrhœas sistere periculosum. 18. 151  
 Diarrhœa lapidosa. 159  
 Diathesis morbum difficilem reddit. 117  
 Dolores palpitatorii circa umbilicum men-  
 tem movent. 48  
 Doloris frequentissima causa. 29  
 Doloribus in magnis suppuratio provocan-  
 da. 177  
 Dolorum lateris variæ differentię. 5. 12.  
 36. 52. 58. 64  
 In doloribus lateris cur animadvertendum  
 an febris sit essentialis, an non. 137  
 Dureti opinio, quod pueros pleuriticos  
 aut peripneumonicos non agnoverit Hip-  
 pocrates. 173  
 Dysenterię cur frequentior usus enematum  
 noxius. 11  
 Dyspnœarum quarundam causæ. 131. 132.  
 133  
 Quibus destillationibus tabes succedat. 167

Dyspnœam juvat purgatio. 143  
 Dysuria quædam a vetere carnositate,  
 162

## E

**E**mpiricorum remedia metallica morbos  
 desperatos cur sæpe profligant. 176  
 Ecchymosis quid. 69  
 Eclipsis Solis & Lunæ quantam corpori-  
 bus alterationem afferat. 24. 32  
 Ecchymata quid sint. 36. 65  
 Ecchymaton causæ. 82  
 Ecchymata in popularibus morbis cur pra-  
 va. 23  
 Emplastri de Vigo cum mercurio utilitas  
 ad tumores & dolores variolarum. 172  
 Emplastrum ex pice idiotarum laudatum. 115  
 Empyricorum sectio loco & tempore ten-  
 tanda. 157  
 Enchymosis quid. 69  
 Enemata quando noceant dysenterię. 10  
 Enematum acriorum noxa in longa alvi  
 suppressione. 11. 29  
 Enterocœle cur in mulieribus periculosior,  
 quam in viris. 16  
 Enterocœle ut curanda. 16  
 Epaphræsis in longis febribus utilis. 14  
 Epilepsia cur morbus comitialis dicta. 26  
 Epilepsiam movet violenta cerebri agitatio.  
 ibid.  
 Epilepsiæ an conveniat phlebotomia. 113  
 Evacuacioni etiam præferenda refectio in  
 virium languore. 173  
 Evacuacioni non tam studendum in mor-  
 bis malignis quam alterationi. 163  
 Εὑρωσία in venarum sectionibus consi-  
 deranda. 44.  
 Εὐχποία quotuplex. 69  
 Exanthematis apparentibus an purgandum,  
 & phlebotomandum. 93. 94  
 Exanthema quid. 43  
 Exanthemata an in abscessuum numero re-  
 ponenda. 44  
 Exanthemata etiam sine febre non tuta. 93. 98  
 Exanthematum reliquiæ. 163.  
 Circa Exanthemata notandæ quæstiones. 133  
 Excreta qualiacumque in morbo maligno  
 & pestilente an salutaria. 12. 23. 32  
 Excretiones foetentes an perniciosæ. 29. 43  
 Excretiones intus foras naturæ vim mira-  
 bilem ostendunt, 170  
 Expe-



Experientiae insolentis imprudentisque fatalis catastrophe. 17

## F

**F**acies nitida quid indicet. 50  
 Quid naëvis contaminata. ibid.  
 Febriculosi qui. 110  
 Febris an detur topica. 63. 76.  
 Febris capitalis. 85  
 Febrem an linguae alteratio consequatur. 77  
 In Febre pestilenti cur tam foedae excretiones. 79  
 De Febris essentia disputatio. 81  
 Februm differentiae incognitae. 79  
 Febres nocturnae an diurnis deteriores. 4  
 Febres intermittentes an dentur malignae. 6  
 Febribus putridis quid conferat phlebotomia. 4  
 Febres venosae & gastricae. 78  
 Febres cur repetunt. 62  
 Februm initio cur maximi circa ventriculum dolores. 63  
 Febres quorundam anniversariae. 71 Menstruae & insolitarum periodorum. 113. 118. 164.  
 Febres ob corruptionem partium sunt mediocres. 81  
 Februm ardentium crisis. 49  
 Femina an mas imperfectus. 31  
 Fetus in utero varia conformatio secundum tempora. 38  
 Fernelius circa originem arthritidis refellitur. 60  
 Fistula pulmonum aphthoica quid Hippocrati. 19  
 Flatus melancholicus solvit phlebotomia. 14. 47.  
 Flatus & ichor dolorum causae frequentissimae. 55. 164  
 Fluida etiam redduntur corpora alimentis. 150  
 Fluxione in frigida an mittendus sanguis. 114  
 Formosissimis mulieribus cur impurus saepe sanguis detrahatur. 126  
 Fracturam cranii vomitus an semper indicet. 141  
 Frigus positivum & privativum quid. 49  
 Signa utriusque. ibid.  
 Furfuraceum quibus caput est an sani de-  
 gant. 18

## G

**G**Alli exenterati phrenitidi quando pro-  
 sint. 3  
 Illorum utilitas in dolore capitis. 30  
 Geniturae & vocis consensus. 72  
 Gentilitii morbi a Medico valde conside-  
 randi. 114  
 Germinis falsi signa. 41  
 Gonorrhoeae suppressae historia notanda. 142  
 Gracilis corporis commoda & incommo-  
 da. 146  
 Gradiendi impotentiae remedia adhibita. 61  
 Graviditas venae sectionem non dehorta-  
 tur. 15. 16  
 Guajaci decocto an admiscenda purgan-  
 tia. 27

## H

**H**Abitus corporis sui sunt affectus, sui-  
 que morbi. 19. 48. 68. 72. 74  
 Habitus corporis elaboratio alimenti perfe-  
 ctissima. 123  
 Habitus gracilis aut crassi uter praestet. 146  
 Habitus cur saepe pinguis & laudabilis, la-  
 befactis alioquin visceribus. 19  
 Haemorrhagia quibus utilis. 48. In quibus  
 sistenda, in quibus non. 89  
 Haemorrhagia quibus in febribus critica sit. 49. 89  
 Quibus item morbis. 82. 89  
 Haemorrhagiae cujusdam origo ab hypochon-  
 driis. 41  
 Haemorrhagiae peripneumonice & causo fa-  
 miliares. 82. 89  
 Haemorrhagia e naribus cur non statim sup-  
 primenda. 118  
 Hemitritae materia. 32. 47  
 Hepar quid habet ἀνάρροτον. 6  
 Hepate inflammato an haemorrhagia salu-  
 taris. 89  
 Hernia gentilitia. 159  
 Hidrotica quibus noxia. 38  
 Hidrotica quibus in febribus utilia. 62  
 Hippocraticum vinum an gravidae instan-  
 te partu propinandum. 30  
 Horroris vicissitudo in febribus unde. 6. 79  
 Humectantia quantum commoda melan-  
 cholicis affectibus. 148  
 Humor motus non excretus deterior seipso  
 quiescente. 141

Humo-



Humorum sola congeries morbum difficilem non reddit. 117  
 Humores quidam sua malignitate venena adæquant. 169  
 Humorum cacoethiæ vis. 152. 161. 165.  
 Cur cognoscenda. 165. 169  
 Humorum inæqualium inæquales sunt mores, & motus. 178  
 Hydrargyrus qua vi agat. 8  
 Cur femini bellum indixit. ibid.  
 Hydrargyri virtus in lue venerea, & lepra. 10  
 Hydrargyri litus causa perpetui ptyalism. 161  
 Hydrargyri litus utilitas in tumoribus a variolis. 172  
 Hydropi cur non conveniunt scammonium, & antimonium. 29  
 Hydropi an conferat vinum. 83  
 Hydropi quæ dieta conveniat. 90  
 An julepi & Apozemata. 7  
 Hydropis pulmonis signa. 11  
 Hieme an calidissima medicamenta præscribenda. 36  
 Hypochondriacorum allevatio unde. 147  
 Hystericarum convulsiones periculosa. 71  
 Hysterica in passione vis & motus naturæ admirabiles. 17

## I

**I** Chor & flatus dolorum causæ frequentissimæ. 55  
 Icteri ante septimum perniciēs. 114  
 Idiosyncrasia quanti momenti in Medicina. 25  
 Idiotarum remedium laudatum. 115  
 Impetigo an solius cutis morbus esse possit. 44  
 Inediæ in catarrhosis noxa. 7  
 Infantium nephritis conjectura. 161  
 Infirmitas virium, ab oppressione in principis morborum. 140. 163  
 Inflammatio sanguinem corrumpit. 81  
 Influxus cælestis in hæc inferiora vis. 2  
 Infecunditas ex venæ sectione pone aures. 88  
 Ingeniosi cur melancholici & biliosi. 116  
 Intemperantia levis in excessu esculentorum, & potulentorum cur præferenda æquali parsimonia. 150  
 Ira pituitosis confert. 126  
 Iracundi qui. 80  
 Ischias non semper a cerebro. 60  
 An a siccitate fieri possit. 101

Jusculorum usus turgidulis & inflatis noxius. 14  
 An ad impinguationem commodus. 121  
 An orthopnoicis & pulmonicis. 124

## L

**L** Ac asinæ an arceat elephantem. 123  
 Lactis usus in colico dolore atque bilioso. 65  
 Lactis in ventriculo coagulatio quomodo impediatur. 139  
 Lacrymæ an provocandæ in ophthalmia. 27  
 Languoris ab ægrotatione, discrimen, & causa. 173  
 Lateris dolor fugax malignus. 109  
 Lateris dolorum differentia. 5. 36. 53. 58. 63. 102. 147. 149.  
 Lateris in doloribus quando purgandum. 12. 53. 64. 148. 149.  
 In quibus vena non secanda. 12. 53. 64. 148. 151. 152  
 Leienteriæ continuæ & diuturnæ symptomata. 96  
 Leienteriæ a cœliaca affectione discrimen. 143  
 Lentor circa dentes quid significet. 77  
 Lentiginosi malis ichoribus abundant. 176  
 Lepra an possit esse morbus solum cutaneus. 43  
 Lethargicis an tuto exhibeatur theriaca. 29  
 Lethargum quomodo æmuletur peripneumonia. 79  
 Liberorum corpora cur facilius morbos & remedia ferunt, quam fervorum. 63  
 Lien quid habet. κατάρροον. 6  
 Lienis vulnera non sunt letalia. 164  
 Lienis vitio laborantium edacitatis causæ. 40  
 Lienosis an conferat diarrhœa. 4  
 An vinum album. 7  
 Linguae alteratio & vitium quid indicet. 77  
 An febrem. ibid.  
 Linguae colorum species. ibid.  
 Quid agendum insinuet. ibid.  
 Linguae balbutiæ & hæsitantiæ causæ. 83. 84  
 Lochis suppressis audacter secanda vena. 137  
 Lochiorum suppressio cur deterior mensium suppressione. 163  
 Longos morbos an moderetur Sol. 31  
 Longitudinis & brevitatis morborum causa. 88  
 Luis venereæ alexiterium. 10  
 Luis venereæ reliquiæ noctu moventur. 113  
 Luis



Luis venereæ quale venenum.	144
Luis venereæ, & pestis collatio.	79
Lue venerea olim affectorum ulcera difficile sanantur.	144. 154
Luna an morbos acutos moderetur.	31
Luna deficiente an sanguis mittendus.	32
Luna silente an corpora imbecilliora.	131

## M

<b>M</b> alignis in febribus sanguis parce detrahendus.	5
Macri & squalidi an juventur venæ sectione.	80
Mala minima non negligenda.	86
Malignis in morbis alterationi maxime studendum.	163
Mammarum minima affectio non contemnenda.	135
Materiæ virulentæ suppressio mortifera.	176
Medicamenta validissima an hieme præscribenda.	36
Medicamenta ventri duro & calido qualia convenient.	12
Medicamentorum usus frequens an commodus.	57
Medicina optima, non uti medicina.	116
Medicum industrium & minime timidum fortuna sæpe juvat.	57
Melancholicus humor an aptus capitis dolori excitando.	29
Quomodo cordi infensus.	144
Melancholicorum accidentium & dolorum a catarrho discrimen.	144. Quam noxia iis exsiccantia.
	ibid.
Melancholici cur ingeniosi.	116
Melancholici cur famelici.	40. Cur in accessionibus cibandi.
	41
Mensis tum Solaris, tum Lunarum quot dierum.	31
Mensium eruptionis signa in febribus laboriosis.	65. 160. 174
Mensium sistendo fluori quomodo adstringentia & refrigerantia noceant.	134
Mensibus fluentibus an mittendus sanguis.	31
Menstrua purgatio præ pudore suppressa penitus.	177
Mesenterii abscessus symptomata & signa.	178
Metastases & inclinationes naturæ sunt admirabiles.	170
Mæroris & tristitiæ effectus.	104
Molæ signa.	41. 48

Monspeffulani Medici in oxyrhodino hypnotico cur acetum fugiunt.	145
Morbi qui consuetis remediis non cedunt, <i>κακον δεις</i> .	5. Hi morbi quomodo curandi.
	ibid.
Morbi gentilitii a Medico valde considerandi.	114
Morborum principia ex Hippocrate.	2. Ingenium.
	ibid.
Morbi autumnales sæpe male morati.	3
Morborum autumnalium idea & symptomata.	119. 120
Morbi per consensum quot modis fiant.	54
Morbi longi an fiant per consensum.	54. 55
Morbi ubi sunt obstinati, humorum motus sequendus etiam die paroxysmi.	177
In Morbis omnia timenda.	135. 148
Morbos acutos an moderetur Luna.	31
Morbos quid difficiles vel faciles reddat.	117
Morbilli non solum temporis, sed etiam corporis constitutionem sequuntur.	112
Morbillis quando conveniat catharticum.	18
Morbillorum eruptionem an impediat catharticum.	24. An phlebotomia.
	32. & seq.
Mortis ab oppressione causa.	131
Motus & inclinationes naturæ sunt admirabiles.	170
Motus etiam uterini.	ibid.
Mulieres cur difficilius morbis implicentur.	61
Mulieres cur suppressis mensibus de dolore circa os ventriculi queruntur.	63
Mulieres cur doloribus capitis sæpius affliguntur.	128
Mulieres vino deditæ gravibus morbis obnoxia.	145
Mulierum abortus in peste.	175
Mutationum temporum vim qui maxime perferunt.	125

## N

<b>N</b> aturæ motus & inclinationes admirabiles.	170. Et metastases.
	ibid.
Nephritidis in infantibus conjectura.	161
Nervosis partibus calidum amicum.	175
Nitoris vultus causa.	69
Noverca una, duæ matres quid.	6
Nutrices pleuriticae cur maxime dyspnoicae.	128
Nutrices quæ diu fuerunt, aut debiles, aut fluxui muliebri obnoxia.	166
Nutricibus scammoniata nocent.	18



## O

- O**bstuctionis venarum mesaraicarum curatio. 9  
 Oculorum morbi multis remediis non vexandi. 42. Illorum duratio. ibid.  
 Oculorum rubor phlogoseos cerebri argumentum. 76  
 Oculis frigida nocent. 171  
 Oleorum calide istillatorum vulneribus pulmonum utilitas. 175  
 Orthopnoea sicca, quæ Hippocrati. 131

## P

- P**allidis cur laudabilis sanguis sæpe detrahitur. 68  
 Palpitationis cardiacæ causæ. 151  
 Papulæ in popularibus morbis cur pravae. 23  
 Paracentesis cur formidanda. 134  
 Paralysis quomodo fiat. 39  
 Parotides quæ perniciosæ. 23. 32  
 Parotides quæ minus metuendæ. 37  
 Parotidum suppuratio cavenda. 15  
 Paroxyismi febrilis vi, exitus oculi. 174  
 Paroxysmorum initio vomitus confert. 77  
 Partium corruptionem quæ febres sequuntur, sunt mediocres. 81  
 Partus an sit vitalis sexto mense Solari. 31  
 Περλαζαν quid significet. 84  
 Pectoris dolor a qua interdum causa. 64  
 Peripneumonix causæ & symptomata. 102  
 Peripneumonix sicca causæ, signa & remedia. 56  
 Peripneumonia ad lethargum accedens. 78  
 Peripneumonice cur audacter mittendus sanguis. 15  
 Pestis & luis venereæ collatio. 79  
 Pestilentis febris dolor *δυσκοιλιος* unde. 33  
 Pestilentibus in morbis qualiscumque excretio juvat. 24. 32. Cur tam fœdæ excretiones. 79  
 Pharmaca vim naturæ inferunt. 116  
 Phlebotomix utilitas in febribus putridis. 4. 108 In tumente ventre puerorum. 4. In febre pestilenti. 33. In Variolis & Morbillis ante & post eruptionem. ibid.  
 Phlebotomia improbata in malignis temporum constitutionibus. 5. in capitis doloribus. 78. in catarrhosis 115. stomachose damnata in lateris dolore a congelatione. 52  
 Phlebotomia cur in morbis carnis compe-

*Ballonii Oper. Tomus I.*

- tat. 78. Quibus præcipue febribus. 78  
 108  
 Phlebotomia an siccis & excarnibus conveniat. 80  
 Phlebotomia an impediatur suppuratum. 136. 166  
 Phlebotomia an conveniat initio paralyseos. 61  
 Phlebotomiam an suadeat urina biliosa. 87 confusa. 146  
 Phlebotomia præferenda cathartico in dispositione inflammatoria ventris inferioris. 99  
 Phlebotomia an præferenda purgationi. 50 139  
 Phlebotomia sæpius repetita arguitur in pleuritide. 30. 148. in doloribus lateris. 52. in dolore capitis. 62. in decoloribus. 73. in morbis thoracicis. 107. in morbis autumnalibus. 123. in arthritide. 120  
 Phlebotomia quibus lateris doloribus competat. 5. 148. 149. & aliis casibus. 5. 146. 149. Quibus non competat. 36. 52  
 Phlebotomiam an dehortetur animi deliquium 15. An puerorum ætatula. 93. An graviditas. ibid.  
 Phlebotomix vespertinæ & nocturnæ incommodum. 18  
 A Phlebotomia somnus an concedendus. 46  
 Phlebotomia in febre tertiana omiſſa mortis causa fuit. 174  
 Observanda ad Phlebotomiam. 44  
 Phrenitidi an arteriotomia conferat. 85  
 Phrenitidis & firiaſeos differentia. 76  
 Phrenitidi quando exenterati galli profint. 3  
 Physiognomia refutata. 70  
 Pilulæ de argento vivo parum tutæ. 158. 172  
 Pilularum ex rheo usus quibus utilis. 87 stomachicarum. 142  
 Pituittosis naturis ira confert. 126  
 Pituitæ acidæ effectus. 100  
 Plebeji homines cur salubrius vivunt iis, qui exquisitam vivendi normam tenent. 150  
 Pleuritici cur horreant. 60  
 Pleuritidis variæ ideæ. 55  
 Pleuritidis sicca causæ & signa. ibid.  
 In Pleuritide licet vergente ad nothasconstas cur præferenda phlebotomia purgationi. 14  
 Pleuritidi sicca a frigore an conveniat venæ sectio 55. an falsa a tumore abdominis, & suppressa alvo. 109. 111  
 Pneumatici Medici. 29. 116. 165  
 Z Por.



Portulacæ succus ad verrucas.	31
Præcordiorum qualitas ut in facie innotescat.	50. 173
Pronuntiationis vitia.	84
Pruriginosus factus hydropicus.	49
Puer podagra laborans.	12
Pueri quamdiu lactandi.	5
Pueri quomodo purgandi. 40. & quam caute.	101
Pueris an detrahendus sanguis. 56. 93. 97.	101
Pueri an fiant pleuritici & peripneumoni.	173
Pulmonis consensus cum testiculis.	54. 72
Pulmo an multum alteretur post obitum.	109
Pulmonis erysipelatis causa.	156
Pulmonis inflammatio an dolorem in lateribus excitet.	102
Pulmonum morbi ut se in febribus manifestent.	100
Pulmonicis cur litus ad thoracem conferat.	139
Pulmonicis an convenient iuscula.	124
Pulmonicis sanguis corruptus fere detrahitur.	105
Pulsus quanti momenti in tota re Medica.	128. 132
Pulsus intercalaris venæ sectionem an dehortetur. 46. 88. Quibus familiaris.	46
Pulsus variat sæpe in alterutra arteria. 128. & inæqualis in eadem.	ibid.
Pulsus cur qui habent debiles sæpe diutius vivunt.	153
Purgantia quam caute decernenda.	173
Purgantium scammoniatorum noxæ.	56
Purgantium siccitatem syrupus violatus emendat.	36
Purgantium frequens usus an utilis.	57. 115
Purgantium vis infringitur decocto multis simplicibus alterato.	140
Purgatio an tuta in pleuritide vergente ad hypochondria.	14
Purgatio an semper fieri debeat humoris cocti.	94
Purgatio quando præferenda phlebotomiæ in febribus.	108
Purgationi quando locus in lateris doloribus.	12. 53
Purgationes qui ægre ferant, & qui non.	106
Pustulæ non malignæ ob dilatam phlebotomiam in febribus.	47
Pustularum causa.	82

## Q

Qualitas propria humorum consideranda.	100. 101
Quartana febris ut leviter tractanda.	18
Quartana numquam desinit <i>ασιτίας</i> .	86
Quartanarii præstigiis levati funesta catastrophe. 6. excessu liberati.	19
Quartana hydrargyri litu curata.	86. 104
Quartanam an solvat sectio inter anularem digitum & minimum.	164
Quinta, tussis cur sic vocata.	155. 167
Quintæ tussis causæ. 155. & sequ. horrenda symptomata.	156. 157. 160. 169

## R

Raritatis & densitatis cutis commoda & incommoda ex Hippocrate.	145
Refectioni ubi potius locus, quam evacuationi.	173
Remedia vera non negligenda.	169
Remedii a rustico exhibiti felix successus.	27
Repellentium noxa.	171
Rhabarbari præparatio ad obstructions.	40
Rhabarbari usus in quodam casu.	ibid.
Rheumatismi in pulmonem materia non omnis a capite.	157
Rigores inanes translationem ad caput afferunt symptomaticam.	39
Rigoris cujuslibet causæ.	178
Roborandum potius quam vacuandum in virium languore.	174
Rubiolarum differentiæ. 37. signa.	ibid.
In Rubioliis cavendum a potu frigido.	38
Rubor oculorum phlogoseos in cerebro argumentum.	76
Ruforum quales humores & morbi.	136. 160

## S

Salsedinis gustus in ore quid indicet.	77
Sanguinis vomitio vicaria interdum est eruptionis menstruæ.	170
Sanguis parce detrahendus in febribus malignis.	5
Sanguis cur sincerus sæpe fluit ex naribus, e brachio corruptus.	45
Sanguis qualis reddatur immodica evacuatione.	66
Sanguis cur laudabilis sæpe demitur in cacochroicis.	108. 110
Sanguinis albicantis causæ.	106



Sanguis visu bonus, tota substantia sæpe  
malus, & contra. 126  
Sanguis laudabilis cur sæpe detrahitur vi-  
sceribus vitiatis. 66  
Sanguis cur impurus ex una vena potius  
quam ex alia. 66. 67  
Sanguis in febribus quomodo vitiatur. 81  
Sanguinis a lactis evacuatione differentia.  
153  
Sanguinis fluxus ex utero partum legiti-  
mum non impedit sæpe. 173  
Scabies quando malum tantum cutaceum.  
48  
Scammonii & scammoniatorum noxæ. 28.  
29. 56  
Scammoniatis an miscenda adstringentia.  
28  
Scelotyrbe quid. 66  
Secundinæ nullæ sunt in mola. 41  
Securitas nimia in morbis vitanda. 148  
Semitertianarum accidentia. 92  
Septimestrem partum quot dies compleant.  
34  
Seri dominantis & efferi symptomata. 75  
98. 126. 147. 164.  
Seri remedia. 102. 111  
Seri suppressi symptomata. 80. 174  
Seri a remediis procurati & sponte geniti  
discrimen. 146  
Serum generantia. 83. 98  
Servorum corpora cur minus ferunt mor-  
bos & remedia, quam liberorum. 63  
Siccantia remedia quantum noxia melan-  
cholicis affectibus. 144  
Sicca & strigosa corpora medicamentis non  
sunt agitanda. 173  
Siccitas licet imbribus salubrior, morbi sta-  
men non vacat. 3  
Siccitas causa aliquorum affectuum. 146  
Siccum temperamentum an optabilius hu-  
mido. 142  
Siccorum corporum dotes. 146  
Sinciput cur doleat utero affecto, 71  
Sincipitis & uteri consensus. 85  
Singultus causa in febribus biliosis. 92  
Siriasis quid. 76. 89  
Siriaseos & phrenitis differentia. 76  
Solis & Lunæ eclipsis quantam corporibus  
alterationem afferat. 25. 32  
Spiritus cur *πὶ ὀρυζίνῃ* dicti. 88  
Splenes quid Hippocrati. 76  
Splenici morbi quando regnent. *ibid.*  
Spondylorum caries a lue venerea. 55  
Sputum sanguinis non est semper formi-  
dandum. 25

Sputo sanguinis an convenient adstringen-  
tia. 29  
Squalido tempore qui humores dominan-  
tur. 98  
Squalidorum corporum incommoda a de-  
tractione sanguinis. 47  
Styptica noxia in colico dolore, licet vo-  
mitus adsit. 34  
Sudatoria laudata. 89  
Sudor cruentus. 175  
Sudorum provocatio in doloribus a diffu-  
sione feri. 104  
Sudores inanes translationem ad caput af-  
ferunt symptomaticam. 39  
Sudoribus manantibus an possit mitti san-  
guis. 118  
Sudorum suppressorum incommoda. 80  
Sudorificis, quibus in febribus locus. 62  
Suppurationem an impediat venæ sectio.  
136. 140. 146. 153. 166.  
Sympathiæ in morbis modi & differentię.  
54  
Synochi imputres. 79  
Syntonia quid. 122. 124  
Syrupi violati usus post purgantia. 39  
Suppressi humoris vitiosi & maligni noxa.  
171. 176.  
Suppuratio provocanda in magnis dolori-  
bus. 177

## T

**T** Abes & colliquatio in febre pestilenti,  
& variolis unde. 33  
Tabes quas destillationes maxime conse-  
quatur. 167  
Tabis duæ differentię. 156  
Tabidis cur dentes livescunt. 18  
Temperamentum calidum humidum an op-  
tabilius calido sicco. 142  
Tempestatum vis mira. 176  
Tempestatum vim qui maxime persentiunt.  
125  
Temporum observatio quanti momenti in  
re Medica. 2  
Tenue quoddam in causis, magnarumque  
virium. 164. 165  
Terminthorum causa. 65  
Tertianis febribus an competat venæ se-  
ctio ante tertium paroxysmum. 80  
Tertianis in febribus quæ sunt vomitio-  
nes, sunt expertes malignitatis. 6  
Tertiana in febre omisâ venæ sectio mor-  
tis causa fuit. 174  
Testiculorum consensus cum pulmone. 55. 72



Theriaca an tuto exhibeatur in comatosis affectionibus.	29
Thoracis consensus cum testibus.	72
Thoracis litus cur pulmonicis conferunt.	139
Tibiarum ulcera consolidata quid accersant.	163
Tiq morbi causæ, & remedium.	140
τὸ θεῖον quid Galeno . 2. Ubi considerandum.	163
Tonitru vis in mutandis aere & morbis.	176
Τριταίον quæ febris quid differat ab hemitritæo.	32
Tussis quinta dictæ causæ.	155
Tussis sicca.	155

## V

V Aporum tetrarum in multis affectibus variæ noxarum ideæ.	144. 147. 148
Varicosarum venarum apertio tuta.	159
175	
Variolarum eruptionem non impedit catharsis.	24. Nec phlebotomia ante & post. 32. 33. Cardiacorum usus in Variolis.
Variolarum terrificæ symptomata.	172
Venarum capitis sectio cur parum tuta.	78
Venarum angustia consideratu digna.	89.
ad purgationem & phlebotomiam.	108
Venenorum distinctio.	79
Venenorum cur alia cor, alia partes alias impetunt.	ibid.
Venosi qui.	ibid.
Ventres calidi carnes habent frigidas.	80
Ventriculi delicati aut exquisiti sensus symptomata.	26
Ventriculi dolor initio febrium unde.	63
Ventriculo quæ purgantia obsint.	ibid.
Verni morbi plenitudinem potius, quam cacoethiam sequuntur.	3
Vermez varias doloris species excitare possunt.	22. & terrificæ symptomata. 161
Verrucarum cura.	31. 166
Victus ratio in morbis autumnalibus qualis servanda.	119

Victus ratio qua corpus minime pinguescat.	61
Vinum Hippocraticum an instante partu gravidæ propinandum.	30
Vinum an hydropi conferat.	83
Vinum album oligophorum quibus in febribus conveniat.	62
Vino deditæ mulieres gravibus morbis obnoxia.	145
Virgo præ pudore desit esse menstrua.	177
Virulentæ materiæ suppressio mortifera.	ibid.
Viscerum inflammatorum crisis.	49
Viscerum integritas aut vitium ut in facie se se prodant.	50
Vitiligo an solius cutis morbus.	43. 44
Vitiligo est morbus totius substantiæ.	48
Ulcera tibiæ consolidatio periculosa.	86
Ulcera hydrargyris curata.	101. 105.
Ulcera eorum qui lue venerea aliquando laborarunt, difficulter sanabilia.	144. 154
Vocis vitiorum causæ.	84
Vocis & genituræ consensus.	72
Vomitorium quando præferendum cardiaco in defectionibus animi.	9
Vomitio confert initio paroxysmorum.	77
Vomitionem sistere interdum perniciosissimum.	18. 151
Vomitio sanguinis vicaria sæpe est menstruæ eruptioni.	170
Vomitus a casu, an cranii fracturam semper indicet.	141
Vomiturientium curatio.	87
Urina biliosa an phlebotomiam suadeat.	87. 134
Urinæ profusio lienosis confert.	4
Urinæ suppressæ causæ.	110
Urinæ confusæ differunt a perturbatis.	146
An phlebotomiam postulent.	ibid.
Urina acris etiam aliquo commodo non caret.	166
Uteri & fincipitis consensus.	71. 85
Uterorum complicatio, morbus Hippocratici notus.	101
Uteri vis & motus mirabiles.	170
Vultus est animi index.	70



## I N D E X

## VOCUM GRÆCARUM

*Observatu Digniorum quæ in BALLONII  
Epidemiis continentur.*

## Α



Θλιπτος ἐπισημασία.	129
Αθρόως.	43
Αἷμα σαρκώδες.	48.95
Αἷμα διερῆν.	81
Αἱματοχύται.	153
Ακράτεια τῆ γλώσσης.	84
Αλές.	43
Αμπώτις Ιπποκρατική.	70
Αναδερμαίνεσθαι.	49
Αναπτύσσειν.	92
Ανέμετος.	37
Ανάρροπον, κατάρροπον.	6
Ανείμια, άνέμος.	29
Ανωμαλία σφυγμῶ.	46
Αἴπεπτον.	163
Αποσάσεως καὶ ἐξανθήματος diff.	43
Απότῆξις.	156
Απραϊρέτως.	24
Ασφυξία.	22.129
Ατονία.	173
Ατυπος.	90
Αυάντης.	95
Αυχμός.	97
Αψυχία.	83

## Β

Βληχρός.	81.89
----------	-------

## Γ

Γένεσις συνεχής.	88
Γλώσσης ὑπὸ ξηρότητος ψελλοί.	85
Γλώσση ἀκρατής.	159

## Δ

Διάδεσις ὑποχονδριακή.  
Ballonii Oper. Tom. I.

Διάδεσις ρευματική.	11
Διαδέσεις ἀφθώδεις.	94
Διάδεσις σωτηρητική.	122
Διαλέκτα πάθος.	84
Διάχυσις.	4.41.112.122
Διάχυσις τῆ φλέγματος.	125
Διερῆν.	44.81
Δυσδιαφόρητον σῶμα.	145

## Ε

Εγχύμωσις.	69
Εκθύματα.	23
Εξανθήματα.	24.43
Εκχύμωσις.	69
Εἴκλυσις.	38
Εἴξις.	20
Εἴξις ἀθλητική.	69
Εἴπαρματα.	91
Εἴπιδημικόν.	176
Επισημασία.	129
Επίσχεσις τῶ ἔρων.	9
Επίφλεβοι.	80
Εύδιος.	36
Εὐχυωρία τῶ φλέβων.	26
Ευσαρκία.	19
Εὔσαρκοι, καὶ εὐτὰ σώματα ἔχοντες.	142
Ευχερός.	71
Ευχροία.	69
Ευτονία.	122
Εφαμαρτοεπεῖς.	84
Εφθότης.	15

## Ζ

Ζύμωσις τῶ χυμῶ μελαγχολικῶ.	143
------------------------------	-----



Θ

Θλίψις .  
 Θυμοειδής .  
 Θωρήξαι κή εμπλήσαι .

Η

Ημιτριτάτος πυρετός .

Ι

Ιδιοσυγκρασίη .  
 Ισχυροφωνία .

Κ

Κάθαρσις .  
 Καχεκτικόν .  
 Καχεξιή .  
 Κακόχρωος .  
 Καταμήνια μη τόκος .  
 Καταρρόπιη .  
 Κατακορεῖς .  
 Κενεαγγείη .

Λ

Λαεντερία .  
 Ληποδυμῖν & ἐκλύεσθαι .  
 Λεπτοφωνία .  
 Λεπτόμερέςατοι .  
 Λευκά .  
 Λήθαργος .

Μ

Μετάρσας .  
 Μετά τ' διάτριτον .  
 Μίξις .

Ν

Ναυτιώδης .  
 Νεανικῶς ἐξισάμενος .  
 Νῆσος βληχευτέρη & θανάσιμος .  
 Νωδρότης .

Ξ

Ξηρός βληχεύς .  
 Ξηρότης .

Ο

129  
 80 Ογκος .  
 83 Ομοιότροπος .  
 Ορμῶντα .  
 Οσοκόπος .  
 Οξύθυμώτεροι .  
 32.122 Οὔρων ἐπίσχεσις .

Π

25 Πάθος φωνῆς .  
 84 Παραλύσεως ὁσία .  
 Πάρεσις .  
 Παρώτιδες .  
 Παφλάζην .  
 28 Πεπασμὸς ἀδυναμία .  
 8 Πέπον φαρμακεύειν .  
 8 Πείγλισχρον .  
 108 Περισσάλτικός .  
 30 Πικρόχολοι τὰ ἄνω .  
 35 Πλατυφλεβοί .  
 86 Πνευματικοὶ ἰατροί .  
 92 Πολύς κλάδος .  
 Προδυμώτερα σώματα .  
 Πῦρ βληχρόν .  
 28 Πυρετός τριταιοφυῖς .  
 63 Πυρετός κεφαλικός .  
 84 Πυρετός ξηρὸς βληχρὸς .  
 125 Πυρετοὶ γαστρικοί .

Ρ

Ρευματικὴ διάθεσις .

Σ

2 Σειρίασις .  
 80 Σκελετός .  
 35 Σκελοτύρβη .  
 Σιτίων εμπλήσαι .  
 37 Σπασμοὶ εὐχερῆς .  
 7 Σπατίλη .  
 89 Σπλῆνα θάλλειν .  
 89 Σπλήνες φθινοπαῖω .  
 Σποραδικόν .  
 Συναδροισμός .  
 Συγκοπτικά .  
 81 Συνολκαὶ πασμῶδεις .  
 97 Συνολκαὶ πασμῶδεις κή συνέχεις .

Σί



Συμπλοκή ἔμψεως τῶν νοσημάτων .	116		
Σύντηξις .	122.124	Φ	
Σωτονία .	122.124		
Σφακελισμός .	21	Φθάνει χεῖσθαι Φθόρον .	157 136
Τ			
Ταχύγλωσσος .	28.104	Χ	
Ταραχή .	28.104		
Τάσις .	124	Χλώρασμα λαμπρόν .	50
Τραυλός .	84.90	Χρόνιον νόσημα .	55
Τραυλότης .	84	Χρονία διάθεσις .	ibid.
Τρηχίσματα κεγχρώδεια τοῖσιν ὑπὸ κω- νώπων γινομένοις ἴκελα ἀναδίγμασιν .	65	Χρώματος ἀναλήψις ἐνέκα καὶ ἐγχυμώ- σις .	68
Τριτακοφύεις .	23.32	Ψ	
Τρυχοφωνία .	122		
Τ		Ψελλότης .	84
		Ψωροφαλμίαι .	84
Υπερέμετος τῶν φλέβων τῆς κεφαλῆς .	85	Ω	
Υπερκάθαρσις .	176		
Υπόσπληνος .	65	Ωμόν αἷμα .	59
Υπόχλωρος .	66.67	Ωραία ὥραίως .	36
Υποχώρημα .	124		
Υπονέμιος .	29		
Υποσαρκίδιος .	18		

F I N I S.



## INDEX

## RERUM ET VOCUM MEMORIA

*scituque dignarum, quæ in hoc libro Definitio-  
num Medicarum G. BALLONII continen-  
tur. Numerus paginam designat.*

## A



B D O M E N , Aqualicu- lus ,	pag. 234
Abscessus .	218
Accessio periodica .	161
Accessio exquisitæ febris ter- tianæ finitur horis xii .	261
Accessio febris & paranympus .	259
Accessio universalis .	261
Ægri & sani quomodo debent decumbere .	219
Ægri & sani a faciei colore dignoscuntur .	219
Ægri plurimis obruuntur damnis .	222
Æquale & continuum tempus in febribus .	261
Æqualitas in rebus naturalibus laudabilis .	196
Æquitatio causa ruptionis .	247
Æstus præcordiorum .	196
Ætates, illarum differentiæ, symptomata, morbi .	251. 253
Affatim, acervatim, agminatim, confertim, cito, multum, simul & totum in quo differunt. 189. 190. Græc. ἀθρόον & ἀθρόως .	
Affectuum Therapia .	250
Alimentum & ejus mora .	250
Alvus liquida & circumtensa .	250. 265. 266
Alvi excretio, fluor, signa, causæ, proflu- vium, proprium .	211. 215. 248. 249
Analogia partium corporis .	244
Anastomosis vel ostiorum venarum aper- tio .	247
Angina quotuplex .	238
Angina sicca, ferina, biliosa, de eadem variæ quæstiones .	230. 238
Angustus pulsus .	241
Animi morbi quot .	252

Anni constitutiones & observationes tem-  
porum . 243. 251.

Aphoni *συδ' ἀνατοι*, cum dolore moriuntur  
muti, quare . 203. 256

Aphonia sine voce, quibusnam contingit .  
203

Apoplectici cito moriuntur . 256

Apoplexia & ejusdem causa . 255

Aqua Elementum primum . 251.

Aquilonia & sicca tempestas . 256

Arenulentorum excretio unde . 265.

Arte & natura fiunt omnia . 222

Arthritidis & Ischiadis causæ . 216

Articularis morbi dolores unde . 226

Astrictio cui succedit, quid . 237. 253

Athletarum evexia seu bonus habitus . 219

Athletarum venter est saginatus . 234

Attractio hepatis . 250

Avium volatus cum ægri affectionibus com-  
paratio . 227

Aurium dolor . 256

Auruginosi calidi, biliosi, venosi, hypo-  
chondriaci & iracundi, flavi, icterici .  
224

## B

Bilis distinctio & colores . 193. 194  
& 195. quid indicet . ibid.

Bilis fit crassior per uersionem & deterior  
feri defectu . 195

Bilis raptus ad cerebrum, cujus procreatrix  
est intemperies calida . 253

Bilis excrementitiæ quæstio . 209

Biliosus humor & biliosæ dejectiones &  
spumantes unde . 210. 264

Brevis vita, & celeris brevis fati homines  
*βραχύβιοι, ὀλιγοχρόνιοι*, perbreve, & per-  
parum inter se discrepant . 190. 191

Bombus . 200

Borborygmus est quidam sonus a bombo  
distin-



distinctus. 197. 198. 199. 200  
 Bullæ & spuma fiunt a calore. 209

## C

**C** Acochymia. 217  
 Calamitosus & funestus hemitritæus. 263  
 Calida intemperies. 250. 253  
 Calido ventre sunt *μεγάθυμοι* quare. 223  
 Calor quotuplex. 224  
 Calor febrilis. 249  
 Calor foris intro revocatus quid. 196  
   me intro. 207  
 Calor dissipat, frigus congregat. 208  
 Calor movet, frigus vero non. 245  
 Calor spiritusque influens. 248  
 Caloris effectus. 209. 248. 253  
 Capitis affectus. 244. 255  
 Capitis gravitas. 256. ab humoribus. 230  
 Capitis cum ventriculo sympathia & affinitas. 244  
 Cardiognus & Nausea. 204  
 Causa manifesta. 247  
 Cautica. 233  
 Causus, *Καῦσος*. 262  
 Cephalalgia, capitis dolor. 245  
 Cerebrum pars princeps. 245  
 Cerebri affectio & diathesis. 204. 245  
 Cerebri crudor & diathesis hectica. 241.  
   256  
 Cerebri ventres 256 symptomata. 244  
 Chronici morbi. 251  
 Cholera morbus & Cholera sicca. 237  
 Coagmentatio, Concretio lapidis *Ξύσγμα*  
   250  
 Coctio. 216. distinctio. 261  
 Coctionis & Cruditatis signa & differentia. 236  
 Cœlo æstuante calidus fit humor. 253  
 Collectio urinæ. 250  
 Colli contortionis causæ. 239  
 Colliquatio & raritas venarum. 254  
 Colliquatio urinarum pendet ab inferioribus aut superioribus partibus. 190  
 Colici dolores. 196. 201. 264  
 Color talis qualis humor in corpore apparet. 218. 242  
 Coloris suavitas in facie laudabilis. 218.  
   219.  
 Color indicat affectus & morbos. 242.  
 Congeneres humores *σύντροφοι*. 252  
 Congeries humorum. 252  
 Conjectura certa vel potius signum evidentiissimum & certissimum argumentum.

257. Gal. *τεχμήσιον*.  
 Consistentia *σύστασις*. 193.  
 Contractio ab errore. 259. 261  
 Contraria contrariis. 191  
 Continuae febris cum intermittente differentia. 261  
 Contorsio colli. 239  
 Convulsio omnis dolorifica. 201. & 203  
 Convulsionum causæ. 202  
 Cor dissectione apertum habet in se ichores seu tenuem substantiam aqueam. 225  
 Corpus quare non proficit. 217  
 Corpus quo situ collocandum. 248  
 Corporis projectio, disiectio, inquietudo *ρίσπασμός*. 248 etiam *δυσφορέα*.  
 Corruptio alimenti a qua fit,igna, causæ, num a calore febrili. 245. 250. 257. 266  
 Coryzæ & Catarrhi in valde senibus coctionem non admittunt. 216. 230. 256  
 Crisis definitio & divisio. 222

## D

**D** Ecubitus compositio indecora a medico observanda diligenter. 228  
 est. 228. ratio ibid.  
 Decubitus corpore inflexo cur juvat. ibid.  
 differentia. ibid.  
 Decubitus quando censetur malus. 229  
 Defluxiones coctæ & incoctæ quando. 236  
 Deglutitio difficilis quare. 238  
 Delirium succedit dupliciter. 240  
 Delirii signum. ibid.  
 Devolutionis & jactationis corporis cum animi anxietate causa. 229  
 Diagnos, unus e tribus artis Medicæ scopus. 192. 257  
 Diathesis rheumatica. 245  
 Dies quartus, indicatorius. 240  
 Differentia secundum magis & minus. 217. 248  
 Distensio intestinorum & abdominis. 199. 200.  
 Distillatio ferina a capite. 230  
 Distinctio excrementi partium nervosarum & carnosarum. 247  
 Dolor est tristis sensatio, hic passio præter naturam vi facta & affatim *ἀδρῶς*  
   191  
 Dolor recurrens sese revolvens velut orgasmus quodam. 201  
 Dolor implacabilis. 201  
 Doloris causa alteratio. 191  
 Dolor



- Doloris differentia. 201. 234  
 Dulcia in bilem facillime vertuntur & amarescunt. 237  
 Dysenteria torminibus laborantibus, eidem supervenit lienteria. 207. 232  
 Genæ purulentis rubent, earum varius item color. 219  
 Glandulæ. 201  
 Grammaticæ nota, diversa lectio vocum. 207. 230

## E

- E** Mpyicis tenasmus, dysenteria, &c. 226  
 Ephialtes. 228  
 Epistasis urinæ, consistentia, colliquatio, pinguedo. 190  
 Essentia rheumatici affectus. 246  
 Etymon, in variatione accentuum variat vocum significationes. 192  
 Excrementa arenosa friabilia & carniū frustis similia. 265  
 Excrementorum spuma, & differentia. ibid.  
 Excreta intestinorum. 190  
 Excretiones quid pariant. 243

## F

- F** Acies index passionum & humorum prædominantium. 219  
 Facies bene colorata aliquando fallit. 220  
 Febris quid. 76. Causus. 238  
 Febres vertiginosæ periculosæ. 204  
 Febrium differentia. 262  
 Febrium accessiones cur breves vel longæ. 264  
 Ficus ubi contingit. 217  
 Ficatio in oculis. 217  
 Flatus definitio & distinctio. 200. 223  
 Flatus unde generantur. 223. 224  
 Flatulenta natura & flatuosus spiritus. 197. 211  
 Fluxio a capite & ejusdem effectus. 244. quotuplex. ibid.  
 Fluxiones habent suas periodos. 244 effectus. 246  
 Fluxus alvi triplex. 244  
 Fluxus hæmorrhoidon quomodo fit. 190  
 Fluxus per quid fiat quaestio. 246  
 Formæ impressio quomodo fit. 222.  
 Frigus adurit. 239  
 Fuchsius in vocibus sepius fallitur. 204

## G

- G** Aleni locus excusatus. 221  
 Gargareonis affectus & causa. 231  
 Gangræna est perfecta carnis mortificatio. 255

## H

- H** Abitus optimus in quibus consistat. 198  
 Habitus athleticus an bonus. 219  
 Hæctica dispositio intestinorum a borborismo. 199  
 Hæctici cur non strangulantur. 239  
 Hæmorrhagia fit confertim & repente. 190  
 Hæmorrhoides ab atra bile bonæ. 214  
 Hepar affectum primaria est dolorum & morborum causa. 201. & 203  
 Hepatis inflammatio quomodo dignoscitur. 199  
 Herpetis & Erysipelatis causæ. 244  
 Homonymum. 190. 212  
 Humor mora fit deterior & parit convulsiones. 202  
 Humor a pulmone ebibitur. 195  
 Humores naturales & non naturales, peccant qualitate vel quantitate. 235. 238. 244  
 Humorū colorum comparatio. 242  
 Humorū spontanea & meraca evacuatio. 193  
 Hydropis ab hepate affecto & ejus atonia. 199. 213. 232  
 Hydropis origo, species, symptoma & signum pathognomonicum. 213  
 Hydropi coctio difficilis. 224  
 Hypallage Hippocrati familiaris. 193. 206  
 Hyparxis quid. 191  
 Hypochondria, eorum dolores & affectus. 197. 198. 199  
 Hypochondriorum elevationis causæ. 198

## I

- I** Chor quid, effectus, & Ichores crudi & incocti. 226. 227  
 Icterus, illius causæ, & symptomata. 206. 223. 224  
 IctERICI an biliosi, an flatuosi. 223. 224  
 Iliaca passio unde, & symptoma. 201. 203. 204.  
 Ileon intestinum. 204  
 Illius nomen proprium. ibid.  
 Ilei



Ilei causa, affectus an Chronicus, an acutus. 203. 204.  
 Imbecillitas & virium robur. 217  
 Imbecillitas in parte contracta. 246  
 Intestinorum affectus, Convolutio, Oeconomia. 203. 204. 232. 237  
 Inquietudo quotuplex, ejusdem causæ. 196  
 Jucundum est quod ad suam naturam redit. 191

## L

**L** Aryngis & colli passio. 238  
 Lævor intestinorum. 232  
 Leipyria febris. 244  
 Leucophlegmatia. 198  
 Lippitudo oculorum. 235  
 Livor est via ad nigrum. 190. qui in partibus corporibus malus est, nigredine pejor. 242. 243  
 Lumborum dolores cur breves. 201. 207

## M

**M** Alum malo. cumulatur. 239  
 Malorum origo & præcipue fluxionum a cerebro. 239. 245  
 Materia vaga, fixa. 202. 207  
 Mediocritas in crassitie & extenuatione. 198  
 Melancholia hypochondriaca. 211. 224  
 Melancholia legitur in vultu. 219  
 Melancholicus succus. 227  
 Menstruorum immodicorum causæ. 247  
 Metastasis humorum. 201. 215  
 Meteorismus. 199  
 Metonymia. 233  
 Microcosmi cum Megalocosmo comparatio. 227  
 Milvi volatus cum musculi actione comparatio. 227  
 Morbus ficcus humidus. 236  
 Morbo incognito ars Medica errat Andabatarum more. 239  
 Morbi omnes non semper vultus colorem mutant. 219  
 Motus effectus. 209  
 Mucus quibus inhæret partibus. 247  
 Mulsa liberalior ac meracior. 197  
 Musculi actio. 220

## N

**N** Atura invenit vias & ἐφόδῃς, in morbis expellendis auxiliatrix. 221. 222

Naturæ vis a nullo edocta omnia bene facit, ejusdem motus & impetus Crisin accelerat. 220. 222  
 Nausea & vomitus. 196  
 Niger color, aut livor quid indicet. 242  
 Nigrities livore minus perniciofa. 242  
 Nigror criticus est. 242  
 Nota & cognitio morbi cocti & crudi. 218  
 Nutritio facta simul & semel. 191

## O

**O** Bdormiendo decubitus observandus. 228.  
 Oculorum motus & morbus. 220  
 Ophthalmiæ qualitates, differentiæ, causæ, sicca, humida, & cum squalore. 217. 234. 235.  
 Orthopnoæ causa. 238  
 Orgasmus materiæ. 201  
 Olfæ partes an urendæ, & quomodo. 233

## P

**P** Alpantes delassati ac fracti, quomodo dicuntur apud Hippocr. 241  
 Palpebræ pituita prægravi inhærescunt, & earum eminentia. 217. 235  
 Parens morborum est intemperies. 253  
 Parotis. 223  
 Pars princeps affecta alias afficit. 245  
 Partium extenuatio a siccitate. 238  
 Peripneumonia ejusque signa in lingua. 200  
 Periodus in fluxionibus. 244  
 Phlyctenæ papulæ. 206  
 Phlogosis. 224  
 Phrasis Hippocratis varia cum Galeni reprehensione. 230  
 Phrenitis & ejus signa, symptomata, historia. 240. 241  
 Phrenitici comatosi. 240  
 Pleuritici non spumosi, raro peripneumonici. 208  
 Pituita humida & frigida, illius sedes, differentiæ: producit varia symptomata. 211. 226. 240. 245  
 Poetæ addunt vel demunt, sic Medici. 230  
 Præcipuæ jactationis causæ. 196  
 Primo & per se & secundo affici. 213  
 Profluvium alvi. 244  
 Pruritus & pustulæ. 225  
 Ptisana humectat & refrigerat. 236  
 Ptisanæ alimenti & medicamenti inest facultas.



cultas. 258  
 Pulmonis inflammationi est copia fuliginis,  
 lingua aspera & sicca, & crusta obducta.  
 200  
 Pulmonia & phthisi raro laborant qui sunt  
 alati, idest, lato pectore, qui vero an-  
 gusto & stricto sæpius. 225  
 Pulsus phrenitici qualis. 241  
 Purgationis a medicamento symptomata,  
 item quæstio de purgatione. 194. 246  
 Pusillæ nigræ. 243  
 Pus lividum unde fit. ibid.  
 Pus e pulmonibus excretum. 205  
 Puris mictio. 205

## R

**R**eciproci dolores. 209  
 Refrigeratio partium extima. 196  
 Regiones ventriculi. 234  
 Renum affectio unde dignoscitur. 190  
 Respirationis meatus angustia. 243  
 Rheumatis & Catarrhi explicatio. 244  
 Rheumatismus Parisiensibus familiaris &  
 frequens. 247  
 Rigoris insultus. 205  
 Rotundum sputum quid. 195  
 Rubor oculorum. 219  
 Ruptio venarum quot modis fit, & quo-  
 modo. 190. 225

## S

**S**alsa pituita. 256  
 Saliva. 211  
 Sanitas in quo consistit, athletica. 217.  
 219. 220  
 Sanguificationis parens hepar. 232  
 Sanguis, ejus colores, qualitas, consistentia,  
 prognosticon. 193. 223. 225  
 Sanguinis crassitudo fit exhausto sero. 194  
 Scirrhus. 199  
 Scopii Artis Medicæ, Therapia, Prognosis  
 & Diagnofis. 257  
 Scretio biliosa, glutinosa ac rotunda a  
 quibus humoribus. 200  
 Senibus alvus sicca cur? 254 Senum  
 temperamentum. ibid.  
 Serum lactis ut dicitur sic & sanguinis.  
 225  
 Seri differentia, illius absentia crassescunt  
 humores. 194. 225  
 Siccitas seu siccum quibus inest affectibus.  
 236  
 Significans significato debet attribui. 216

Signa supervenientia, epiphainomena, pa-  
 thognomonica, epigenomena, pestifera,  
 bona, mala. 211. 214. 236. 242

Signum syllogisticum, certissimum *σημείον*  
 257

Sinceræ dejectiones malæ. 193. 208

Sincerus sanguis *ἀκρατον ἀμιχτον αἷμα* purus  
 non mixtus. 192

Singultus superveniens unde. 214

Sonus evacuatus. 226

Sperma cur spumofum. 208

Sphacelatum cerebrum. 255

Sphacelus fit cerebro affecto. 257

Spiritus flatulentus quotuplex. 199. 200.  
 204.

Spirituosa substantia quid. 209

Spirandi difficultas, oppressio. 212

Sporadiei morbi quando. 226

Spuma unde fugax, permanens, flatuosa,  
 efflorescens. 207. 208. 209. 210. 211

Spumæ causa, differentia, signa, compa-  
 ratio, materia. 208. 210

Spumofæ excretiones sursum deorsum. 210

Sputa initio morbi quid indicent, since-  
 ra, rotunda. 196. 200

Sputi hominis sani & ægri collatio. 196

Sputum quid, quale, color, differentia,  
 causæ. 196. 209

Strangulatio repentina cur. 239

Superveniens tussis hydropi malum, ut  
 morbus sæpius morbo. 211. 212. 213

Sympathia ratio. 214

Symptoma. 201. 232

Synonyma seu eandem significationem ha-  
 bentia. 201.

## T

**T**Abidi quid patiuntur. 198

Tempora morborum. 260

Temperamentum humorum. 223

Temperies calida sicca. 253

Tertianæ febres. 264

Translatio humorum. 202

Tuberculum & epiphysis, apophysis, pro-  
 tuberantia. 217

Tumores frigidi. 254

Turgent quando venæ. 247

Tussis signa, causæ, quotuplex. 212. 213.

Tussiendi cupiditas, & difficultas. 221.

Tympanites, ejus differentia. 199. 224



## V

**V**aria ægrorum & sanorum decumben-  
di forma. 228

Vasæi errores. 198. 202. 241

Vehiculum humorum & nutritionis *ὄργανον*  
192

Ventres hieme calidissimi. 233

Ventres plures in corpore. 225. 234

Ventriculi os, quo affecto fit vomitus. 204

Ventris inflatio unde. 237

Vertebræ & earum dislocatio. 239

Vertigo, & ejus causæ. 204

Vinum celeriter & confertim nutrit. 190

Vis Consilii, & facultatis naturæ, & morbi,  
220

Viscosa materia spumam generat. 208

Ulceris excrementum quale & quotuplex  
225

Umbilici tormina & dolores in tympani-  
tem vertuntur. 199. 238

Umbilicus terminus est empyematis. 233

Vocis difficultas unde. 131

Volvulus quotuplex, causæ, effectus.  
204

Vomitus quando bonus, quando malus.  
194. 196. 204

Urinæ sedimenta, judicia, pingues, pu-  
rulentæ, grumosæ. 190. 205. 223

Ustio quomodo & quando facienda, & in  
quibus corporis partibus. 233

Vox vitata, unde & clangosa & rauca.  
230. 231.

**F I N I S .**



IN-



# INDEX

## DEFINITIONUM MEDICARUM

### G. BALLONII

*Ordine Alphabetico Digestus.*

A

**A** ΘΡΟΟΝ κ' ἀθρόως .  
 Α' κρητον .  
 Αλυσμός , ἄλυσ κ' ἄλσα .

pag. 189  
 192  
 196

H

**H** μί' ῥόπος κρίσις . 223

B

**B** Ορβορυγμός .

197

I

**I** Κτεριώδεις . 223  
 Ιχώρ κ' ἰχώρες . 225

Γ

**Γ** Λῶσα περιπλευμονική .  
 Γελφόμενον .

200  
 ibid.

K

**K** Κατάκλισις κ' ἐρρίψις . 227  
 Κατειλῆσαι φοναί . 230

Δ

**Δ** Τσθάνατον .

203

Λ

**Λ** Ιεντερία . 232

E

**E** Ιλεός . 204  
 Εμπίπτειν κ' ἐπιπτεσεῖν , ἔχειν κ'  
 ἔχειν , ἔρειν κ' ἔρῃσαι , τὰ ἰόντα . 205  
 Ενδοιασός Ἰκτέρος . 206  
 Επανάσασις κ' ἐπανάσημα . ibid.  
 Επανάκλησις . ibid.  
 Επάνθισμα ἀφρώδες . 207  
 Επιγίνεσθαι .  
 Επιγενόμενον , κ' }  
 Επιγένημα .  
 Επιδιδόναι . 216  
 Επίφουσις . 217  
 Ε'υχροια . ibid.  
 Ε'φοδος . 220

M

**M** ὕκης . 232

N

**N** Ηδῦς . 233

Ξ

**Ξ** Ηρόν . 234

Π

**Π** Αράκρσις ἀσαφής κ' ψηλαφώδης .  
 240

Πε.



Πελιδνὸν & μέλαν.  
Περίρροια.  
Πρόχειρον πνεῦμα.  
Πυρετός περὶ ψυχθεῖς.

242  
243  
243  
244

Σύντροφος νέσος.  
Σφακελίζειν.

251  
254

T

P

T

Εἰμαρσις.  
Τετταιοφυῆς & τριταιοφυῆς πυρετός.

257

258

X

Ρευματική διάδισις.  
Ρῆξις.  
ΡΙπτασμός.

244  
247  
248

X

Αλᾶν.

264

Σ

Ψ

Σ Πατίλη.  
Σπάδων, *aut melius* σπαδών, *ibid.*  
Σπυραθαῖες διαχωρήματα.  
Σύναγμα.

248  
249  
250

Ψ

Αδυρά & ὑποψάδυρα διαχωρήματα.  
265

F I N I S.



# INDEX

*Rerum & vocum memorabilium quæ in libello  
Theophrasti De Vertigine  
continentur.*

<b>A</b>	Bsurdum videtur contraria eadem producere.	290	constat gravibus & levibus.	293
	Aditus, relictus, inclinationes		Coctio quando fit, necessaria incrassando fit, omnia lenit.	277. 278
	Græc. περίοδοι & ῥέπειαι.	271	Comparationes.	272. 284. & seq.
	Aer ad sapientiam confert.	298	Consideratio subjecti.	280
	Affectus Cerebri affines,	277	Contentio oculorum in objectum parit vertiginem.	286
	tres sunt,	283	etiam contraria.	295
	Affectus vertiginis unde rationes & causæ.	285	Convulsio. 283. causæ.	ibid.
	Angelica & pæonia.	277	Convulsionis & rigoris materia.	275.
	Apoplexia.	279. 284. 297	Epileptica.	ibid.
	Aphrodisæi quæstiones optimæ.	287. 298	Coqueluche.	278
	Argumentum a pari.	276	Corpus ψαλλοειδές.	287
	a contrario effectu.	291	Coryza.	278
	Ars chymica sinceram & puram substantiam extrahit.	291	Crapulæ effectus.	295
	Attonitus morbus.	283	Crisis.	296
	Austrina constitutio vertiginem parit.	291	Cruditus Cerebri somnum parit.	283
			Crudus humor.	278

## C

<b>C</b>	Aluli causa.	276
	Calor quibus obruitur.	287
	Capitis affectus unde.	278
	locus humidus.	279
	dolores ejusdem quare.	282
	ejusdem circumactio.	285
	Caput est microcosmi cælum.	298
	Catarrhus.	278
	Causæ vertiginis.	272. 273
	procatacticae antecedentes & conjunctæ.	
	278. 281. aliæ 293. 294. 295. 296. 297	
	298	
	Cauteria Epilepticis necessaria.	280
	Cephalalgia.	278
	Cerebri divini orbes. 272. affectus.	275.
	Σύστασις. 282. substantiæ marcor, seu	
	ανάλωσις. 297. Græc. ρανίς.	286
	Cerebro humido pleno quare non sternuimus.	276
	Cerebrum natura humidum.	281
	ejus nobilitas.	286
	quare attrahit aerem.	292
	senum, labores naturales.	292
	a quibus afficitur.	293

## D

<b>D</b>	Emonstratio Vertiginum.	287
	Dentium affectus.	276
	Definitio vertiginis.	274
	Dextræ partes sinistris fortiores & generosiores.	288
	Diatheſis cerebri.	280
	Differentia vertiginis.	296

## E

<b>E</b>	Brii vertiginosi.	297
	Echus sive somni varietas.	278
	Epilepsia. 272. 283. ejusdem effectus causæ, & differentia.	275. 276. 278.

## F

<b>F</b>	Acultas sensus duplex.	272
	Febris symptoma.	295
	Flatuum causæ.	277
	Fetus generatio, tempora.	287

## G

<b>G</b>	Rangerii laus.	280
----------	----------------	-----



## H

**H** Eracliti & Cyceonis opinio de motu.  
290

Hieræ effectus. 280

Hippocratis sententiæ admirabiles & veræ,  
288

Homo Cælestis, qui inter cetera animan-  
tia caput ut cælum habet rotundum ad  
Deum omnia dirigens. 286

Humiditas quid & quotuplex. 276. 283

Humorum distinctio & raptus. 276

Hydrops pulmonis. 275

Hypochondriaci. 274

## I

**I** *ἰαγγος* uomen quid. 281

Imaginatio. 273

Imaginatix facultas. 272

Inclinatio capitis. 293

Inedia longa & fames vertiginem indu-  
cunt. 296

Intemperies calida & frigida. 297

Intentionis oculi effectus. 293

Interpres facultatum animæ quis. 297

Isidori opinio. 274

## L

**L** Eve, grave. 294

Lien & caput maxime patent morbis.  
282

## M

**M** As longi fati, brevis vero femina  
282

Melancholici. 280

Memoria duplex. 272

Mortis imago. 280

Morbus in via. 275

Motus sphaericus quibus convenit, directi  
sunt innocentes, aliquid primum, ali-  
quid postremum; rerum rotatarum mo-  
tus. 286. 297. 298

## N

**N** Atura cur futuras, ossa, tubercula &  
poros dedit. 282

Naturæ mirus thalamus in generatione spi-  
rituum & sanguinis. 287

Nautæ potius quam Astronomi sunt ver-  
tiginosi. 291

## O

**O** bstructio morbus in via, quotuplex,  
ejusdem causæ. 273. 275. 272. 283.

Oculorum motus cælestis est, iisdem clausis  
imaginatio fortior. 274. 286

Oeconomia cerebri. 292

Oves sunt Epilepticæ. 275

## P

**P** Ars princeps cerebrum. 283. veneran-  
da. 286

Phantasia quid, & quot comprehendit. 272

Pituita falsa, acida. 278

Plexus retiformis. 297

Pompholyges quid. 276

Primarius affectus *πρωτοπαθία*. 276

Prudentia & dementia in quibus qualitati-  
bus sunt. 282

Puerorum facultates, læsæ. 287

Purgationis effectus. 296

Putredo & ejus causæ. 277 282

## Q

**Q** uæstiones de Vertigine. 274. 280.  
282. 283. 285. 286. 288. 296.

Quietis & motus causa & effectus. 291  
298

## R

**R** ationes & exempla vertiginis. 290  
296

Religionis mos in sacris. 286

Cærimoniæ. ibid.

Repletionis & inanitionis effectus. 295

## S

**S** Emen it per multos gyros. 287

Senes quales. 283

Sensuum generatio. 274

facultates. 292

Serum *ὑδωρ* Hippoc. 274

Signum Vertiginis. 295

Sinistrum & dextrum quid. 288. 289

Sitis & lassitudo iræ causæ. 296

Somnus quid ex Plin. 289

quomodo decumbendum. ibid.

Spiritus quotuplex, causæ, effectus; natu-  
ra, officium. 272. 273. 281. 291. 294.  
297. 298

Sternutamentum quid, causa, affectus, uti-  
litas



litas.	276, 277, 278, 280	292
Sudor per <i>σύντηξιν</i> .	276	Ventris Cerebri facillime flatibus replen-
Symptomata vertiginis.	271	tur. 277
Symptomatum causa.	275	Vertigo quid, & unde, an morbus, an
Synonyma.	288	symptoma. 272. 273. 278. 281. 296
		Vertiginis causæ, genera, ortus, differen-
		tia, effectus. 272. 273. 275. 278. 279.
		281. 282. 283. 284. 285. 286. 289. 290.
		291. 294. 295.
		Vertiginosi quinam. 296
		Vertiginosi inter se differunt. 285
		Vertumno iniquo nati homines qui. 286
		Visio depravatur in vertigine. 273
		Visus & motus. 274
		Viperinæ carnis annotatio. 295
		Vita hominum Circularis unde dicta. 286
		Unde rotatio ægris appareat. 273

## T

<b>T</b> Abum.	275. & 276
Tuffis unde.	275
Temstioris differentia.	286

## V

<b>V</b> Apor, blandus, teter, differentia,	
effectus, causæ.	278. 281
Vehiculum humorum, <i>ἔχμη</i> est spiritus.	

F I N I S.

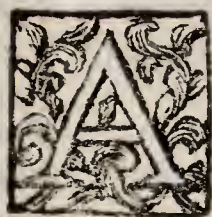


# INDEX RERUM ET VOCUM

*Memorabilium quæ in*

## G. BALLONII

*libro DE CONVULSIONIBUS  
continentur.*



Abcessus circa humerum capite  
læso. pag. 313  
Abcessus in hepate a vul-  
nere capitis. 345  
Abcessus in hepate a vulnere  
circa nothas costas inflicto, 346  
Actio læditur parte illæsa. 324  
Αδελφία quid? 341  
Affinitas magna in toto corpore. 328  
Αγκύλωσις non est convulsio. 319  
Αναξυπὸ quid? 320  
Απειραμμένον, συνισαλμύρον καμπύλον ἢ  
ρίγνόν. 316  
Aristotelis de forma decubitus opinio. 317  
Avicennæ de Convulsionis causa opinio. 321  
Auctoris opinio de convulsione partis sanæ.  
343  
Auctoris docilitas & humilitas. 344  
Auctoris conjectura de abcessu in hepate a  
vulnere capitis. 345. 346  
Axioma solenne de convulsione. 315  
Axioma aliud eximium. 328

### B

B Ilis vomitus cerebro præciso. 322.  
345.

### C

C Achexia corpus gravius reddit. 321  
Capite læso clavicula & humerus af-  
ficiuntur. 313

Capitis vulnus lethale convulsionem opposi-  
tæ partis ut plurimum inducit. 314  
Carnosa facile inflammatio. 329  
Carne male curata subjectum os afficitur.  
335  
Καρδιαλγία. 341  
Καταμολυνόμενον. 339. 340  
Καταρρήγνυται quid. 328  
Κατ' ἴξιν. 322  
Cellus tetanum, rigorem vertit. 315  
Celsi pulcher locus. 331  
Cerebrum illæso cranio concutitur. 334  
Cerebrum & splen partes morbosæ. 335  
Cerebrum pars princeps. 335  
Cerebro inflammato totum corpus inflam-  
matur. 336  
Cerebrum non facile inflammatur. 329  
Κίνησις πονική, quid ex Galeno. 317  
Consensus partium unde. 322  
Consensus duplex. 322  
Consensus absolutus quid. 322  
Convulsio partis oppositæ datur. 312.  
Convulsio fit utriusque manus medio capite  
læso. 313  
Convulsionis definitio. 314. 317  
Convulsionis essentia estne in motu? 315  
Convulsionis species tres. 315  
Convulsio εἰ τῇ πάσει, potius quam εἰ τῇ  
κινήσει, videtur consistere. 316  
Convulsionis causa duplex. 315  
Convulsio facile fit nervis & musculis sic-  
catis. 316  
Convulsio qui differt a paralyfi. 317  
Convulsio κατὰ συμπαθήσιν & κατ' ἰδιοπάθ-



- Convulsio* est ne continua? 321  
*Convulsio* a frigore an sine materia? 324  
*Convulsiones* fiunt interdum in crisi- 333  
*Convulsio* furorem solvit. ibid.  
*Convulsio* videtur esse opus naturæ. 334.  
 344  
*Convulsio* per consensum accidit tripliciter  
 partibus illæsis. 337  
*Convulsio* fit partis sanæ quum summa sunt  
 omnia. 338  
*Convulsio* non fit sine contentione. 341  
*Convulsio* non in qualibet fit cerebri parte.  
 341.  
*Convulsio* quando fit. 343  
*Corpus* non nisi vi dissolvitur. 332  
*Corpus* totum conspirabile. 335  
*Κρύος* quid. 320. 324

## D

- D** Amna maxima ex male cognita con-  
 vulsione & singultus causa. 320  
*Decumbere* ægrum recta figura bonum. 317  
*Decumbere* corpore inflexo melius quam  
 extento & cur? 317  
*Dextra* dextris consentiunt. 322  
*Dextra* cur sinistris fortiora? 326  
*Diarthrosis* qui differt a synarthrosi? 318  
*Διαφθείρεται* quid sonat? 325  
*Discrimen* vocum εἰ τῇ πύσει ἢ εἰ τῇ λύσει.  
 317  
*Dolor* fit in jugulo pleuriticorum per con-  
 sensum. 314  
*Dolor* in suris tibiæ *σπασμὸς φυσώδης*,  
*συνολκή*. 314

## E

- E** *Ἰμαρμύη* quid. 344  
*Ἐκσασίς* quid Hippocr. 333  
*Ἐμποροδόπος*. 316  
*Ἐπιγένεσις* quid. 338  
*Eratrati* opinio de vomitu bilioso qui ce-  
 rebrum læsum sequitur. 323  
*Εὐθωεία* quid? 322

## F

- F** Acultas ad partes diffunditur dupliciter.  
 352

- Fallopium* observatio anatomica. 336  
*Flatus* venenatus multum facit ad convul-  
 sionem. 343  
*Frigus* ex eventu replet. 320. 324  
*Φύεται* quid. 330

## G

- G** Alenus decipi videtur in causis singuli-  
 tus 320  
*Galenus* textus corruptus. 330  
*Gorræus* Galenum tuetur. 321  
*Gravitationis* sensus plethoræ signum. 314

## H

- H** *Erodotus* πνευματικὸς sequitur. 322  
*Hippocratis* de morte sententia. 332  
*Historia* Villanovani cerebro sauciati. 329  
*Historia* servuli capite læsi. 331  
*Historia* nobilis mulieris. 332  
*Historia* Nephritici. 334  
*Historia* filia Neræi. 334. 335  
*Historia* cujusdam Juvenis. 336  
*Hollerius* Galenum tuetur. 321  
*Hysteria* συνέλκονται. 314

## I

- I** *Ecur* caloris fons. 327  
*Ἰκμάδος* nomen quid. ibid.  
*Immobilitas* oculi a causis tribus. 316  
*Inflexio* corporis duplex. 317  
*Joannis Vigonii* de spasmō opinio. 323  
*Juvenes* ægre moriuntur. 330

## L

- L** *Lectoris* & viatoris comparatio. 311  
*Λεποψυχῆν* quid Hipp. 342  
*Lien* trigoris sedes. 327  
*Locus* Hippocr. difficilis. 312

## M



## M

- M** Annum tremor unde. 313  
 Morbus est gravis dupliciter. 330  
 Morbi cerebri *ῥῆτοι, ἀδῆλοι, ἔδαιμασι*. 335  
 Morbi membrorum fortium graves. 343  
 Morimur bifariam, 344  
 Motus est subobscurus *ἐν τῇ πύσει*. 317  
 Motus membri impeditus. 318  
 Muliercula avarissima. 332  
 Musculus Scalenus in pleuritide partium  
 thoracis superiorum dolet, & quare. 314  
 Musculorum quatuor motus ex Galeno. 318

## N

- N** Atura solers in cerebro formando. 344  
 Necessitas moriendi unde. ibid.  
 Nervorum affectus non leves. 328. 336  
 Nullum capitis vulnus etiam leve despicien-  
 dum. 330

## O

- O**bservatio quorundam Chirurgorum. 345  
*Οιμαπεπηγὸς* quid Gal. 316  
*Οπιδοτόνος*. ibid.  
 Oratio fit partitione clarior. 312  
*Ὀρὸς λεπτός* quid. 341  
 Os inflammatur carne inflammata. 335

## P

- P** Alpebræ perversio, distractio, contractio  
 unde. 316  
 Paroxysmi epileptici motus duplex. 318  
 Pars Princeps non diu valde ægrotat. 330  
 Partis læsæ resolutio & illæsæ contractio  
 unde. 337  
 Partes nervosæ ægre inflammantur. 336.  
 337  
*Πάθη σπασμώδεια* quid. 315  
 Pharmacum non datur in capitis vulneri-  
 bus. 345  
 Phlyctænæ cerebro faucio mortis prænun-  
 tia. 313

*Ballonii Oper. Tom. 1.*

- Phlyctænæ tales unde? 325  
 Phrenitici quando convelluntur. 339  
 Plethora tensionem facit. 314  
 Plethora & tensio per consensum pleuritidem  
 comitantur. ibid.  
 Problemata quatuor proponuntur. 312  
 Pulsus fallax in morituris. 330

## Q

- Q**uidam morituri validiores. 333

## R

- R**ationes quorundam de partis sanæ con-  
 vulsione. 325  
 Ratio prima. ibid.  
 Ratio secunda. 326  
 Ratio tertia. ibid.  
 Ratio quarta. 328  
 Ratio prima destruitur. 336  
 Rigor & frigus condensant. 320

## S

- S**aniem per os fissum in cerebri mem-  
 branarum influere perniciosum. 326  
 Senes facile moriuntur. 333  
 Siccitas aurium fibras invertit. 316  
 Signa morituri ex vulneribus capitis. 312  
 Singultus unde. 320  
 Singultus causæ plures ex Gal. ibid.  
 Singultus puerorum unde. ibid.  
 Singultus quid. 314. 322  
 Somnus dextra parte facilis. 327  
*Σπασμός* & *σπασμώδεις τι* differunt apud  
 Hipp. 314  
*Σπασμός τις, σπασμώδεια πάθη, συ-  
 νοληαὶ σπασμώδεις, & τὰ σπασμαπε*  
 quid Hippoc. 314. 315  
 Spes gloriæ laborem solatur. 311  
*Συμπάθεια* ex Gal. duplex. 325  
 Symptomata varia a capitis vulnere. 313  
 Symptomata constantia a materia constanti.  
 326  
*Συνάγεσθαι & σφίγγεσθαι* quid. 324  
 Sincipite læso manus utraque convellitur.  
 313  
*Συσελλεσθαι, κὶ συσρέφεισθαι*. 316

A a 3

T



## T

## V

**T** *Aor* duplex. 317  
 Temperamentum in quo consistit. 340  
 Tensio dolorem facit. 314  
 Tensio partis duplex. ibid.  
 Tetanus veræ convulsionis species. 315  
 Tetani etymologia. 316. 317  
 Tetanus quid. 318  
 Tetanus quomodo fit. ibid.  
 Tetani motus ratione quærendus. ibid.  
 Tetanus acutissimus morbus. ibid.  
 Tetanus quando fit. 318  
 Tonus quid ex Aretæo. 318

**V** Apor ad convulsionem facit. 343  
 Ubi sensus, ibi non dubitandi locus. 312  
 Ventriculi laxitas unde? 319  
 Ventriculi *ὑπριασμός* & *ἀναξοπή*. 320  
 Vicina primum & maxime afficiuntur. 313  
 322. 325  
 Vomitus biliosa cerebro præciso. 322. 345  
*ὑπριασμός* quid? 319. 320  
 Vulnus est letale dupliciter. 314  
 Vulnere inflicto capiti ex qua parte vena  
 secanda? 339

*F I N I S .*



GRÆCARUM VOCUM,  
QUÆ IN HOC

P R I M O T O M O

GULIELMI  
BALLONII

inter legendum, lectorem linguæ Græcæ  
imperitum morari possunt, inter-  
pretatio Latina.

Ἐπὶ τῷ Ἀγαθῷ γίνεσθαι τὸ Πᾶν.

*Sallustius de Diis, & mundo.*



V E N E T I I S,

A P U D A N G E L U M J E R E M I A M,

Via Mercatoria sub signo Minervæ.

---

M D C C X X X I V .

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.



THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY  
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION  
500 5TH AVENUE  
NEW YORK 17, N.Y.

# BALFOUR GUTHRIE

Author of "The Life of Balfour Guthrie"  
and "The Life of Balfour Guthrie"  
and "The Life of Balfour Guthrie"



THE LIFE OF BALFOUR GUTHRIE  
BY JAMES H. BROWN  
AND  
JAMES H. BROWN

THE LIFE OF BALFOUR GUTHRIE  
BY JAMES H. BROWN  
AND  
JAMES H. BROWN



# ANTONIUS M. ZANINI M. D.

## VERONENSIS,

Ad Præstantissimum Virum Dominum  
STEPHANUM BERGLERUM

Lipsiensem, in Patria Universitate, Græcarum Li-  
terarum emeritum Professore.



*AN*IS proxime elapsis præstantissime Bergle-  
re, tamquam Pythium oraculum consulturus, de  
quibusdam secretioris linguæ vocabulis anxie  
sollicitus, ἐξηγήσεις τῶν γλωσσῶν vocant Elegantio-  
res, Te ipsum ausus sum convenire, & omnium  
obsequiorum genere prosequi nostri Seculi  
Decus, & incrementum. Iterum paucis con-  
ventum te volo, & omni pudore devorato, Tuas Nemini non profu-  
turas occupationes molestus Interpello. Encomia tua non refrico, mode-  
stissimi Hominis candorem reveritus. Ubique tui nominis splendor la-  
te diffunditur. Revera μεγαλυνῆς. Undequaque Tua monumenta Hy-  
mettum ex Luciano redolent, & Atticismum. Alciphronis epistolæ  
quantum latinis Auribus sapiunt, Te interprete, & Enarratore?  
Homerum tuum Εὐμεταχέριστον tuis notis illustratum, Nemo est, qui  
non diurna, & nocturna manu versetur. Celsissimi Valachie Princi-  
pis commentariorum περὶ καθηκόντων ex tempore latinissima Versio,  
omnibus arridet, omnium vota moratur, tamquam nonum in annum  
elaborata. Si quis nodus vindice dignus inciderit, si quid abditum,  
si quid profunde eruditionis Achaicis cimeliis delitescit, tuam Corti-  
nam subeunt, & censorium supercilium securo animo expectant. Ut  
in universum loquar, sedes tamquam Stator, & præses Universæ  
Græcitatis, Nemini non suspiciendus. Sed manum de tabula; Im-  
modica laus pro fascino est. Stephani Atheniensis Medici vetustissi-  
mi, ut de me loquar, δειψανα, καὶ κειμήλια in animo erat, Romano sym-  
mate circuminduere, & Aspectui tuo sistere sed timui iudicium tuum,  
præsertim lasessitum. Rusi Ephesii inter Veteres vetustissimi ἀποσπασματα  
auro cariora Oxonii nuperis annis, Græcè, & Latine prodierunt,  
ele-



*elegantissimis formis delineata, & nobis laborem praepruerunt. Praefecto totum negotium Anglis, & Batavis rei medicae proceribus in antiquissimis Scriniis compilandis. Utinam Herophili Antiprognostica nobis superessent. Sed tam pretiosam mercem edax Vetustas invidit. Fortasse multis pusilla sunt ista, & nullius ponderis, curto centusse aestimabilia. Quidquid velint Alii, γλωσσολογοί, Nos ἀρχαία spiramus. Patere Vir Gravissime mea Vota, meas cogitationes, & me Archaicis Lectis Convivam recumbentem paulisper sustineas, & modica patella olus canantem. Quod in praesentiarum est Gulielmus Ballonius Medicus Parisiensis praestantissimus, omnium saeculorum memoria dignissimus, desperatae perquisitionis, nullis relietis exemplaribus, novae fecturae redditur, & felicissimam ἀποκατάστασιν nactus, melioris lucis usura fruitur. Graecissima inter Medicos litteratura, Graecarum litterarum Antesignanum, & Antistitem implorat. Ballonius in ora Hominum prodit, Ballonius in animo, in oculis. Hippocratis Genius, ἰσθός ποῦς. Mediusfidius Parisiensis Academia Hippocratica medicinae restauratrix. Hollerius, Duretus, Fernellius, Desiderius Jacotius, Carolus Piso, Ballonius, Heurnius, Cordaeus, Foesius, quanta nomina! Asclepiadum Scholae additi Hippocratem noctesque diesque clamitabant. Pulpita, Fora, immortalem senem personabant. Desavit nostris Temporibus maligni Fati crudelitas, ut omnia susque deque habeantur. Scholae tamquam loto pasta, & papavere delibuta, suum Hippocratem deseruere.*

----- cessere Magistri

Phyllirides Chiron, Amythaoniusque Melampus.  
*Obsordescunt Veteres Patres; confecti senio, & languore sumus; in maximis rebus μικρολόγοι cluimus; nempe ad illum Solem cecutientes. Omnia miscet, Omnipotens Aetas. Quanto fenore emerget Ballonius? Abstersis tenebris, abscondita Graecis nominibus mysteria promulgantur, palam fiunt, & in Aethra referuntur. Nempe solertissimo Typographo prolubuit, ne Studiosorum vota remorarentur, ut omnia Graece enunciata, & inspersa, latine redderentur. Magna Vis, & energia in Vocabulis posita. Ἀρχὴ παιδείας ὀνομάτων ἐπίσκεψις, ut ex Arriano sancivit Epitetrus. Mibi supplicibus vocibus impositum onus, paucarum horarum spatium constitit labor. Statim arrepto pugillari, praecipiti, & indignanti calamo, severioribus curis ablegatis, latinas voces subscripsi, Hypodidascali manus mecum tacite subridens. Definitiones Medicas intactas reliqui, & Theophrastum de Vertigine, in quibus Auctor se ipsum explicat, & interpretatur. Irritus labor*



labor fuisset, & satagentis Hominiſ diſquiſitio. Nolamus περιεργ'ζεταει  
 Appoſitis Tabulis omnia latine reddidi. Quædam Græca in Colo-  
 niam latinitatis tranſierunt. Quædam vix verti poſſunt. Quantum  
 laborat Gellius in πολυπραγμοσύνην latia Civitate donanda. Tuum erit,  
 Præclariffime Berglere, cenſoriam virgulam apponere; ſive album,  
 ſive atrum lapillum protuleris; ſub ferula expalleſcens magiſtra, pa-  
 ratus ſum expungere, & ſpongia emendare, ſi quid inconfideratum,  
 & non ad exactam Amuſſin irreperit. Vale præclariffime Vir, Lip-  
 ſienſibus Tuis valeas, Teque ad diuturniora temporis ſpatia, Fato-  
 rum Tabulæ reſervent.

Venetis pridie Idus Junii 1734.





Pag. 2. Τὸ Θεῖον QUIDPIAM DIVINUM; quidpiam Sacrum, Ἱερόν, καὶ ἀμαχόν, inexpugnabile in morbis. Omnia & magna, & horrenda Ἱερά vocabant Veteres. Ἡ Ἱερά νόσος, morbus sacer. Θεοπληξία, a Deo percussio, Theoplexia, ICTUS Sanguinis, Aurelii Victoris in VERO Cæsare, qui inter Altinum, & Concordiam ictu sanguinis exanimatus est. Theoplexia lethalissimæ apoplexiæ species rarissima Ἱεροκοµεῖον, locus, in quo aluntur leprosi; & Ἀνίατοι. Τὸ Θεῖον infinitam magnitudinem notat, ut lectissimis exemplis DE DIALECTIS notat Georgius Paſor, ille Græcorum famigeratissimus. Ἀσείος, Τῷ Θεῷ venustissimus; πόλις μεγάλη Τῷ Θεῷ. Civitas maxima. Δυνατὰ Τῷ Θεῷ hoc est δυνατώτατα, validissima. Innumeræ sunt de DIVINO Hippocratis sententiæ. In obscuris dictionibus, ut lubet, intelligere conceditur, ex Galeno 1. Prorrheticorum. QUIDPIAM MULIEBRE Johannes Izzetzes in Hesiodi Commentariis ostendit esse intelligendum. Θῆα, Mulier, & nomen mulieris apud Hesiodum, est enim Hippocrates in suis vocabulis φιλόµειρος, φιλοεισίδος, ὁµειρικώτατος, Homericissimus ex Erotiano, & maxime Hesiodæus. QUIDPIAM DIVINABILE, Μαντικόν, præſagibile alii proponunt. Ex Æliano Elephantēs habent COR DIVINUM, idest præſagiens. Sic melancholici dicuntur habere in animo quidpiam divinum, atque præſagiens ex Synesio. Quidam Audaciores in Grammaticorum scholis enutriti, ulterius progrediuntur, & subunionem moliuntur; ὑφεν' vocant Πεδοτρίβα, & Τιθεῖον connectunt ad invicem, quasi obſoleta Μετοχῆ; ut significet Quidpiam POSITUM in morbis, & consummatum, non solubile, completum TANQUAM CLAVUS IN ALTO DEFIXUS; adeoque sit idem quod Θετοῦ ab usitato Τίθημι, Τιθέμενον, & poetica ecstasi Τιθήμενον. Opſopæus, & Æmiliius Portus Cretensis juratissimi obtestantur Dcos, & Homines, sic esse Hippocratem ex vetustissimæ Dialecti Jonicæ proprietate intelligendum. Quod si talis significatio ὑπάρ καὶ ὄναρ recipiatur; non ne Religio est in tali statu morborum quidpiam moliri? Nullas machinas conſlamatis morbis, Κεκρατημένοις esse adhibendas; sed ex Sophocle εὐδύση φρενὶ esse altissimè quiescendum.

Morbi Εὐήθεις, κακοήθεις εὐσατεῖς Boni moris, mali moris, Constantes.

Morborum κακοήθεια. Malignitas.

3 Πολὺς πλάδος. Multa humiditas.

Κακοήθεια. Malignitas.

Τριταιοφυέα. Tertianæ Naturæ referentem.

Κάρος. Caros.

Πρὸς ἀνάγκην Ad necessitatem.

Morbi ἀκατάστατοι καὶ δυσκριτοί. Inconstantes, & mali inditii.

4. Venæ Sectio putridarum febrium

Ἡγεμονικόν. Principale.

Ἀνάδοσις. Distributio.

Περίρροια. Fluxus urinx, Perirrheæ.

Συναδροισμός. Coacervatio.

5. Οἰσπόρων. Velociter transeuntium.

Διάχυσις. Diffusio.

Δύσπνοια. Difficultas respirationis.

Ἀνακάθαρσις. Purgatio per sputa, Anacatharsis.

Morbi κακοήθεις. Mali moris.

Διάθεσις ὑποχονδριακή. Dispositio Hypochondriaca.

Χυλὶ Ἀνάδοσις. Distributio.

Febres Ἀσώδεις. Anxiæ.

Καρδιωγμός. Cardiognus, cordis morfus.

6 Κακοήθεια. Malignitas.

Κακοπραγία. Mala actio.

Ἀλύκαι, ἀλυσμοί. Anxietates.

Ἀναρράπιη. Sursum vergentia.

Ἀναρράπος. Sursum vergens.

Κατάρραπος. Deorsum vergens.

2 San-



Sanguinis ροπαί. Inclinationes.  
7 Νεανικῶς ἀφισάμενος. Vehementer  
mente motus.

Α'ποσίτες. Ciborum fastidiosos.  
Ἰσχυρία Urinæ suppressio, Ischuria.  
Ἰσὺκον μὲν ἐκ τῶν θανατοδεσάτων, οἶον  
ὃ ἢ νῆσος ἢ φθισικὴ καλεομένη. Dece-  
debant quidem ex morbis maximè  
lethalibus sicuti morbus Pthisis  
appellatus.

8 Ε'νέργειαν. Energiam.  
Α'ντιπάθεια. Antipathia.  
Ε'ν τῇ καχεξίῃ. In malo habitu.  
Τῷ καχεκτικῷ σχήματι. In habitu  
cachectico.

τῇ ἐξαι καχεκτικῇ. Habitu cachectico.  
Τῶν ἀτροφίαν. Defectum nutritionis,  
atrophiam.

Προγνωστικῶ. Prognostico.  
ἀνάληψιν. Renutritionem, analepsim.  
Partis Α'ιματοποιητικῆς. Sanguificatricis.

9 Α'ποσιτία. Ciborum averfio.  
Α'νάδοσις. Distributio.  
τῶν ὕδρων ἐπίσχεσιν. Urinæ suppressio-  
nem.

10 Quidpiam Συγγενές. Cognatum &  
ejusdem Generis.

11 Ἰκτεριώδης. Ictericus.  
Διάθεσις ρευματικῇ. Dispositio Rheu-  
matica.

Περισπαστικόν. Peristalticon, Compres-  
sivum.

12 Πρὸς ἀνάγκην. Ad necessitatem.

13 Ρεύματα. Rheumata.  
Μετάσταςις. Permutatio materiæ in  
nobiliorem partem, metastasis.

Πεπασμὸς ἀδυναμία. Concoctionis im-  
potentia.

Pleuritides Ε'ρυσιπελατώδεις. Erysipe-  
laceæ.

Δυσπνοία. Difficultas respirationis.

Α'λυσμοί. Anxietates.

14 Musculorum Κρῶταφίτων. Tempo-  
ralium.

Ε'παφαίρεσις. Subtractio.

Ε'φθόγηται. Corruptionem.

Inflammatiō Α'κριβής. Exquifita.

Ρευμάτων. Fluxionum.

συγκοπτικά. Syncopalia.

Τῇ ἐφιδρώσει. Cum sudatiuncula.

16 Συνολκᾶς σπασμωδικᾶς. Contractio-  
nes spasmodicas.

Σπασμός. Spasmos.

17 Α'γρυπνίαι, α'λυσμοί. Vigiliæ, an-  
xietates.

18 Ἰποσαρκίδιος. Hyposarcidios.

In ista Α'ντενδείξει. Contraindicatione.

Calva ἀρ'ράφος. sine futuris.

Δύσκριτα. Difficilis judicii.

19 Habitus Ε'νέκτικος. Bonus habi-  
tus.

Ε'κτροπαίς. Inclinationes.

Κατ' ἐκρῆν. Per effluxionem.

Ε'υσαρκία. Carnis bonitas.

20 Τῷ ἐξιν. Habitu.

Τὸν ὄγκον. Tumorem.

21 Α'γρυπνία. Vigilia.

Συναγχικαί, Anginosæ.

Σφακελισμός. Sphacelismus.

Ψωροφθαλμία. Ophthalmiæ sicca.

22 Α'διψος. Sine siti.

Ε'φιδρώσις. Sudatiuncula.

Ε'τερογενής. Alterius Generis.

Φριγώδης. Horrificæ.

Α'σφυζία. Carentia Pulsus.

23 Ε'κθύματα. Eruptiones.

Κακοήθεια. Malignitas.

Τετανοφυής. Tertianæ naturam refe-  
rentes.

24 Α'προαιρέτως. Sine electione, Spon-  
taneè.

Ε'ξανθήματα. Ezzanthemata.

25 Febris Α'σώδης. Anxia.

Ἰδιοσυγκρασία. Proprietas individualis,  
Idiosyncrasia.

Α'πόθεσιν. Segregationem.

Ε'κρῆν. Per effluxionem.

Α'ιματοπτύσις. Sputum Sanguinis.

26 ὥς φλεβῶν ἐυδυσωρία. Venarum re-  
ctitudo.

28 Σπατίλλω, non λαιντερίαν, Alvi  
liquidam excretionem, non liente-  
riam.

Θαραχλῶ, non κάθαρσιν. Perturbatio-  
nem, non Purgationem.

Λεποψυχίας. Animi defectiones.

Ο'μοιότροπον. Similem in modum.

29 Περιφρυγία. Arefactum, frixum,  
Tostum, retoridum.

Παράκέντησις. Paracentesis.

Περισπαστικόν. Peristalticon, Compres-  
sivum.

Medicis Πνευματικοῖς. Pneumaticis,

Spirituum doctrinæ addictis.



- Ἀνέμια, Ἀνέμιος ὑπονέμιος. Ventositas, Ventosus, Subventaneus.  
 30 Ἀνακαθαίρονται. Per sputum purgantur.  
 Καταμήνια μετὰ τόκῳ. Catamenia cum Partu, Puerperia.  
 32 Πυρετὸς τεταμοφύης. Febres tertianarum naturam referentes, Triteophyas.  
 Ἡμιτεταίαι. Hemitritæas, Semiter-  
 tianas.  
 Κατ' ἐξοχλή. Per excellentiam.  
 Δυσδινοέρητον. Difficulter spirabile.  
 33 Ἐπιγραφὴ. Epigraphe, Inscriptio.  
 Σκελετός. Skeleton.  
 Νωδρότης. Torpor.  
 Ἀκίνησις. Impotentia motus.  
 Dolor Ὀσσοκόπος. Ostocopos, frangens ossa.  
 Αὐτομάτως. Spontaneè.  
 34 Πικρόχολοι καὶ ἄνω. Biliosi ad superiora vergentes.  
 35 Μίξις. Mixtio, Concubitus.  
 Καταρ' ὀπίη. Deorsum vergentia.  
 Arthritis Ἀρθρίτις Μισόπτωχος. Pauperes odio habens,  
 36 Πέποινα φαρμακείαν. Concocta medicari.  
 Hyems Εὐδίας. Serena.  
 Ωραίως ὥρῳα. Tempestitiva tempestivè.  
 37 Ἀλυσμός, modò ἀνέμιτος, modò ναυτιώδης. Anxietas modò cum vomitu, modò cum nausea.  
 Παθογνωμονικά. Pathognomonica.  
 Ἀνορεξία. Inappetentia.  
 38 Διαφθοράν. Corruptionem.  
 Per quandam Διαπήδησιν. Diapedesin.  
 Ἐκλύσις. Animi exolutio.  
 Ἐκλύονται. Animo exsolvuntur.  
 41 Σφακελώδης. Sphacelatus.  
 Περὶ νόσων. De morbis.  
 Διάχυσιν. Effusio.  
 Παλμός τις. Palpitatio quædam.  
 42 Ὀρθοσάδῳ. Erectus.  
 Βραχύπνευς. Brevispiritus.  
 43 Ἐξάνθημα. Exanthema.  
 Ἀπόσασις, Abscessus.  
 Τῶ παρξίς ἔσῳα, καὶ ψυχὴ. Existentia, Substantia & Anima, morborum.  
 Ἐξάνθημα ἀπὸ ἐξανθεῖν. Exanthema ab efflorescendo.  
 Ἀλὶς ἀδρόως. Confertim; Cumulatim.  
 Ἀποσάσεως. Abscessus.  
 44 Ἀξιολόγος. Inlignes, & effatu dignos.  
 Τῶν προρ' ῥητικῶν. In Prædictionibus.  
 Ἀθροῖς. Cumulatim.  
 Τ' ποσαρκίδιος. Hypofarcidios.  
 Διερρεῖ. Scrofam naturam acquirit.  
 Ὀρ' ῥον. Serum.  
 45 Ἀμωρ' ῥαγκῶς. Per hæmorrhagiam.  
 46 Ἐκλύσεις καὶ λεπτοθυμίας. Exsolutiones, Leiptomyiæ.  
 Λαποψυχίας. Animæ defectionis.  
 Ἀνωμαλίας. Inequalitatis.  
 47 Ἀνέμιῳ φλεβοτομία λύει. Anemiciæ venæ sectio solvit.  
 48 Ξηρὰ σηπεδόν. Sicca putredo.  
 Οἱ Παλμοί. Palpitationes.  
 Αἷμα σαρκώδες ρήγνυται. Sanguis carnosus disrumpitur.  
 49 Αὐτοφυέων. Spontè nascentium.  
 Διάχυσιν. Diffusionem.  
 Αναθερμαίνεσθαι. Recalescere.  
 50 Πολυὲς πλάδος. Multa humiditas.  
 Τποχονδριακός. Hypochondriacus.  
 Χλώρασμα λαμπρόν. Facies nitida cum viridi colore.  
 Βλαστήματα ἐχόντων. Germina habentium.  
 Ἐκλύσεις. Animi exolutiones.  
 51 Τ' περκαδάρσης. Superpurgatio.  
 52 Κωματώδης. Comatosus.  
 53 Ἀνάδημα καὶ ἀπειρία ἔσω. Anathema, & inexperientia esto.  
 54 Συμπάθεια. Sympathia.  
 55 Χρόνιον νόσημα, καὶ Χρονία Διάθεσις. Morbus diuturnus, & diuturni dispositio.  
 56 Καλῶς, καὶ κρείσμως. Benè, & Criticè.  
 Νόσημα. Morbus.  
 57 Τ' περκαδάρσιν. Superpurgationem.  
 Διὰ τὴν ἑλκωσιν. Propter exulcerationem.  
 Hominibus λεπτοῖς. Tenuibus.  
 Alvus ὑγραίνεται, ἔ' πονηρᾶται. Lubrica fit Alvus, & malignè afficitur.  
 59 Ὡμόν αἷμα. Crudus sanguis.  
 Causarum προκαταρτικῶν. Procatarticarum, Præincipientium.  
 In diæta τῶν ὀξέων. Acutorum.  
 Ad morborum ἑ' Γένεσιν, καὶ διάγνωσιν.



Generationem, & Prognosin.

60 Humorum Ε'τρογενών . Diversi generis.

61 Ε'πικίνδυνα τὰ νοσήματα εἰσι ταῖς γυναῖξιν, ἢ ὀξεία, καὶ μεγάλα, καὶ χαλεπὰ ζωιέναι . Vitia mulierum plerumque magna, acuta, & intellectu difficilia.

Διὰ τὸ δ' ὅτι αἱ γυναῖκες μετέχουσιν τῶν νόσων . καὶ ἐδ' ὅτε ἐδ' αὐταὶ ἴσασιν ὅτι νοσέουσιν, πρὶν ἢ ἔμπεροι νόσων γένωνται ἀπὸ καταμηνίων, καὶ ἔωσι γεραίτεραι . Eo quod Mulieres participant morbis, & aliquando neque ipsæ sciunt quod ægrotent, priusquam morbos experiantur à mensibus, & seniores factæ fuerint.

τότε ὃ σφέας ἦτε ἀνάγκη, ἢ ὁ χρόνος διδάσκει τὸ αἷτιον τῶν νόσων . Tunc ipsas & necessitas, & tempus docet morborum Causam.

ἢ ἐστὶ, ὅτε τῇσι μὴ γνωσκέσθωσιν ὑφ' ὅτου νοσέουσιν φθάνει τὰ νοσήματα ἀνίηται γινόμενα . Et quandoque ipsis non cognoscentibus, ex quo morbo ægrotent, perveniunt ad morbos incurabiles.

πρὶν ἂν διδάχθῃναι τὸ ἰητρὸν ὀρθῶς ὑπὸ τῆς νοσεύσης, ὑφ' ὅτῳ νοσέει . Antequam Medicus rectè doceatur ab Ægrotante, ex quo morbo Ægrotet.

καὶ γὰρ αἰδέονται φράζειν, πλὴν εἰδῶσι, καὶ σφὶν δοκῶσι αἰχρὸν εἶναι ὑπὸ τῆς ἀπειρίας, ἢ ἀνεπιστημοσύνης . Et verentur narrare, antequam sciant, & ipsis turpe videtur, propter inexperientiam, & ignorantiam.

ἀμα δὲ ἢ οἱ ἰητροὶ ἀμαρτάνουσι ἐκ ἀτρεκέως πυνθανόμενοι τῷ φρόνασιν τῆς νόσου . ἀλλ' ὡς ἀνδρῶν νοσήματα ἰώμενοι . Sed & Medici simul peccant, non exactam causam morbi percontantes, sed veluti viriles morbos curantes.

καὶ πολλὰς εἶδον διεφθαρμένας ὑπὸ τῶν τοιούτων παθημάτων . ἀλλὰ χρὴ ἀνερωτᾶν αὐτίκα ἀτρεκέως τὸ αἷτιον . διαφέρει γὰρ ἡ ἰησις πολλὸν τῶν γυναικείων νοσημάτων, ἢ ἀνδρώων . Et multas novi jam ab hujusmodi affectionibus corruptas . Quare sta-

Ballonii Oper. Tom. I.

tim interrogare oportet; Multum enim differt morborum muliebrium, & virilium curatio.

Α'τροφίας, καὶ μαρασμοῦ . Atrophix, & Marasmi.

62 Α'τρεκέως . Exactè.

Vinum album Ο'λιγοφόρον . Pauciferum, Oligophorum.

Α'πυρέτω ἐόντι . Infebricitanti.

Διαιώσοντες . Profilientes, Infilientes.

63 Α'πιόντος ἐμπυρέματος . Abeunte Empyreumate, Ignitione.

Ε'μφράξεως . Obstructionis.

Τὰ ἐνορμῶντα . Impetum facientia.

Λειποδυμεῖν, καὶ ἐκλύεσθαι . Animo deficere, Exolvi.

64 Τρόπληνος . Sublienofus.

Τρηχίσματα κεγχρώδεια τοῖσιν ὑπὸ κωνώπων γινόμενοις ἰκελα ἀναδήγμασιν . Asperitudines miliaceæ, moribus Pulicum similes.

Ex numero τῶν συγγεγονότων . Ex numero Concomitantium.

66 Σκελοτύρβη . Species παραλύσεως . Scelotyrbæ species Paralysis.

Τρόχλωρος . Subviridis.

67 Κατὰ τι . Secundum quid.

Α'νθηρὸς . Efflorescens.

Τὰ συγγεγονότα κατ' ἐξοχῶν . Concomitantia per excellentiam.

68 Μελαγχολικώτερος . Magis Melancholicus.

καὶ χρώματος ἀναλήψιος ἐνεκα, καὶ ἐγχυμωσις . Ut color restituatur, & sanguis suffundatur.

Ε'πίλαμψιν ; Splendorem, Nitorem.

Α'χροια . Decoloratio.

69 Ε'γχύμωσις . Suffusio.

Α'τμώδεις . Vaporosi.

τὸ φλέγμα . Phlegma.

Εὐχροια , Bonus color .

Ε'μψοι . Suppurati.

Ε'ν τῇ ἑξαι ἀθλητικῇ . In habitu Athletico.

70 Τῆς εὐτελεχείας . Perfectionis.

Α'μπωσις . Reciprocatio, & maris recessus.

71 Εὐχερεῖς . Faciles.

Εὐχερὸς . Facilis.

Συνολκὰς πασμάδεις , Divulsiões spasmodicas & continuas.

Α'ρρήτω . Ineffabili.

Bb



- 72 Oculos ἐπίχνους . Pulverulentos .  
 73 Hepar ἀναπτύσσεται . Explicatur ,  
 intumescit .  
 Ἐπόχλωρος . Subviridis .  
 76 Σηρίασιν , σιρίασιν , σηρίσθαι . In-  
 flammatio sincipitis in Pueris ; Ex-  
 siccatio , æstus sincipitis ; Inflam-  
 mari , Exsiccari in Pueris sinciput .  
 Πυρετός κεφαλικός . Febris capitalis .  
 Ἐτερογενεῖ . Alterius generis .  
 Τῆ ἀσληνός . Splenis .  
 Σπληνὰ δάμειν . Splenem efflorescere .  
 77 Δυσώδες . Quidpiam Graveolens .  
 Περιγλισχρον . Circumviscosum , Vi-  
 scosissimum .  
 Ἀξιολόγως . Insigniter .  
 78 Ὑπερέμετον τῶν φλεβῶν τῆς κεφαλῆς .  
 Cum venæ cerebri superevomuerint .  
 Febres aliæ sunt venosæ , aliæ sunt  
 γαστρικοί , idest ab alvo provenien-  
 tes , Gastricæ .  
 Pulmonis , & Capitis συντιμωρία ,  
 Communicatio , Consensus .  
 Homo Λήθαργος . Ignavus , mollis , &  
 abjecti animi .  
 79 Τοῖς ὑποχλώροις . Et iis , qui sunt  
 subvirides .  
 Πνευματικόν . Pneumaticon .  
 30 Πλατύφλεβοι . Latis venis existen-  
 tes .  
 Μεγαλόφλεβοι . Magnis venis existentes .  
 Θερμοκοίλιοι . Ventrecallido existentes .  
 Ἐπίφλεβοι . Venosi .  
 Οἰζυδυμώτεροι . Iracundiores .  
 Θυμώδης . Iracundus ad infaniam .  
 Μετὰ τὴν ἡμέραν . Post tres dies  
 exactos .  
 81 Τὸ αἷμα διερεῖ . Sanguis ferofam  
 naturam acquirit .  
 Διαφθορά . Corruptio .  
 Febris Βληχρὸς . Lenta .  
 Πυρετός ξηρὸς βληχρὸς ; Lenta sicca , sic-  
 colenta ; ex Gorrao per subunio-  
 nem vocum , Τὸν à Grammaticis  
 vocatam & à Donato .  
 82 Τῶν καύσων . Ardentium febrium .  
 Εκχύμωσιν . Effusionem .  
 83 Ορθοσάδω . In erectum stans .  
 Κάτοχος . Catalepticus , Catochus .  
 Κατεχομένη , καταλαμβανομένη . Mulier  
 Cataleptica , Catocha , Apprehensa .  
 Ἀψυχίαν . Animi defectum .

- Ληποθυμίαν . Lypothimiam .  
 Ἀποσίτου . Cibum fastidientes .  
 Θωρήξαι , & ἐμπλήσαι σιτίων . Vino  
 inebriari , & repleri cibis .  
 Ἐμπυοί . Empyematici suppurati .  
 84 Linguae ἀκράτεια ; Impotentia ;  
 Incontinentia .  
 Πάθος τῆς φωνῆς . Vitium vocis .  
 Πάθος τῆς ὁμιλίας . Vitium linguæ .  
 Ἐμώττητα . Balbutiem .  
 Τραυλότητα , ἀπὸ τῆ τραυλίζαν . Blæ-  
 sitatem ab hæsitando .  
 Πάφλασιν ἀπὸ τῆ παφλάζαν . Ser-  
 monem interrompere , sermonis in-  
 terruptio ab æstuanado ; nomen fi-  
 ctitium , ὠνοματοπίπεικς Hippocra-  
 tes , finxit , est mirabilis Hippocra-  
 tes Onomatopæus .  
 Ἐμῶι , Blæsi , τραυλοῖ , Balbutien-  
 tes .  
 Ἰσχυροφωνία . Exilitas vocis .  
 Λεπτοφωνία . Vocis tenuitas .  
 Τραχυφωνία . Asperitas vocis .  
 Ἀμαρτάνοντας , ἐφαμαρτοεπίης , Αμαρτάν-  
 τες ἐν τῷ ἔτι . In dicto , & verbo  
 labantes , verba retexentes , & al-  
 ternantes .  
 τραυλός , καὶ ἰσχυρόφωνος . Blæsus , &  
 voce exili .  
 Ἐκπληξιν . Siderationem .  
 Linguae Ἀκράτειαν . Impotentia .  
 Τραυλίζουσι . Balbutiunt .  
 Ἐμῶι ὑπὸ ξαρότατος γλώσσης . Balbi ex  
 siccitate linguæ .  
 Ὑπερέμετος . Supervomitio .  
 86 Ἐπιφλέβοις . Venosis .  
 Ἀσινέως . Innoxie .  
 Πτυαλισμός . Salivatio .  
 Urinas κατὰκορεῖς . Urinas bile satu-  
 ratas .  
 87 Ἀνώμαλος . Inequalis .  
 Ἐπίλαμψιν . Elucescentiam .  
 Τὸ φλεγμαῖνον , καὶ φλόγωσις . Quod est  
 inflammatum , & Phlogosis .  
 88 Ὀρμῶντα . Impetum facientia .  
 Σπατίλη . Liquida alvi egestio .  
 Ἐπίχεσιν . Suppressio .  
 Γένεσιν . Generationem .  
 Διάδεσις . Dispositio .  
 Συναδροισμός . Coacervatio .  
 Γένεσις συνεχῆς . Generatio assidua pe-  
 rennis .



8 Λήθαργος. Lethargus, Torpor.  
 Νωδρότης. Torpor.  
 Αὐάντη. Siccitas.  
 Βληχρόν. Segne, iners.  
 Νῆσις βληχροτέρη, ἢ θανάσιμος. Mor-  
 bus segnis, & lethalis.  
 Αἰμορράγειν. Sanguinem effluere.  
 90 Περιφρυγής. Arefactus.  
 Τραυλός. Blæsus.  
 Ταχύγλωσσος. Veloci lingua.  
 Ἀτύπος. Verba non exprimens, con-  
 formansque.  
 Ζύμωσις. Fermentatio.  
 91 Οἰδοντίασις. Dentitio.  
 Ἀλυσμὲς. Auxietates.  
 Τδατοχόλοις ἀκρίτως. Cum excre-  
 mentis aquoso-biliofis, sine judica-  
 tione.  
 Ἐπάρματα, non παρωτίδες. Parotides.  
 φλεγματίας. Phlegmatias, Pituitosus.  
 92 Ἀφωνος. Sine voce, Aphonos.  
 Ἀνέλπισον. Sine spe.  
 Κακόχροα. Mali coloris.  
 Τπόχλωρα. Subviridia.  
 Κενεαγγίη. Vasorum inanitio.  
 Κατά τι. Secundum quid.  
 Ἀναπτύσσεται. Expanditur, exporri-  
 gitur.  
 93 Δυσεντερικῶς. Dysentericè.  
 Ἀξιόλογος. Effatu dignus.  
 Καταρρόπια, Deorsum Vergentia.  
 94 Πέποντα φαρμακεύειν. Concocta me-  
 dicari.  
 Διαθέσεις ἀφθώδεις. Dispositiones ul-  
 cerofas, Aphthodeas.  
 Πικρότης, ὄργασμός, ἀναρρόπια. Ama-  
 ritudo, Orgasmus, Sursum vergentia.  
 Τὰ λειεντερικά. Lienterica.  
 95 Αὐάντω. Siccitatem.  
 Αἷμα σαρκώδες. Sanguis carnosus.  
 96 Συρρόη; Confluxus.  
 Σωδρομή. Concurfus.  
 Ἀποσιτία. Ciborum averfio.  
 97 Αὐχμόν. Squallor.  
 Ξηρότητα. Siccitatem.  
 Tempus αὐχμηρόν. Squallidum.  
 98 Ἰχῶρες, αὐχμηρόν. Serositates,  
 squallidum.  
 Διὰ τὰς αὐχμὰς. Propter squalliores.  
 Αὐχμοῖς. Squalloribus.  
 Corpora λεπτά. Tenuia.  
 Τῶν αὐχμῶν. Squallorum.

Τὸ ξηρόν. Siccum.  
 Αὐχμηρὰς. Squallidas.  
 99 Αὐχμοῖς. Squallor.  
 100 Ρέγχος. Stertor.  
 Ἐφίδρωσις. Sudatiuncula.  
 101 Τῇ δυσδιαφορίᾳ. Difficili trans-  
 pirationi.  
 103 Ὁστοκόποι. Dolores ostocopi, ossa  
 fatigantes.  
 Σφακελώδεις. Sphacelodes.  
 104 Non tam παραφροσύνη, quam τα-  
 ραχή. Non tam subdelirium, quam  
 perturbatio.  
 Ἐρυθρές. Rubores.  
 108 Κακόχροοι. Male colorati.  
 109 Ρίπτασμόν. Prostratio corporis.  
 110 Νωδρός. Torpidos.  
 Πλατύφλεβοι. Lativenofi.  
 111 Σύστασις. Systasis.  
 112 Ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. à Divino.  
 Διάχυσις. Diffusio, Liquatio.  
 Τὰ βλαστήματα ἐχόντων. Germina ha-  
 bentium.  
 Κακοήδης. Mali moris.  
 Ρέγχος. Stertor.  
 113 Corpora Εὔσαρκα. Carnosa.  
 Ἀπυρέτως. Sine febre.  
 114 Ἰντερλώδης. Morbo regio obnoxius.  
 115 Κρίσιμα. Judicatoria.  
 Ἡ φύσις τοῦ νόσου ἰητρὸς. Natura mor-  
 borum medicatrix.  
 116 Καταρρήξεις. Fluxiones ad infe-  
 riora.  
 Ρευματισμοί. Rheumatismi.  
 Ut reddatur ratio τῆς συμπλοκῆς, ἢ  
 μίξεως τοῦ νοσημάτων. Complicationis  
 & mixturæ morborum.  
 Τῶν πνευματικῶν ἰατρῶν. Medicorum,  
 qui Pneumatici appellantur.  
 117 Ἐφίδρωσις. Sudatiuncula.  
 118 Εὐήδης. Boni moris.  
 Ἀπύρετος. Τῷ τροφῷ καμβάνεσα. In-  
 febricitans alimentum suscipiens.  
 Ἐφιδρώσεως. sudatiunculæ.  
 Τὸ προκαταρτικόν. Procatarticon,  
 Præincipiens.  
 Ἐκκασίς τῷ μανίᾳ. Solvit mentis  
 emotio, extasis maniam.  
 119 Δυσεπελωτικά. Ægrè cicatricem  
 contrahentia.  
 Φθινοπῶρῳ σπληνέες. Autumno splenes.  
 Κακοήδεια. Malignitas.



Corruptio desiderat Τὴν ἐπίκρασιν. Epicrasin.

120 Τῆς ὅλης ὀσίαι. Totius substantiæ. Δυσκράσια, Dyscrasia.

122 Σύστασις. Systasis, Constitutio. Εὐτονία, ἔ συντονία. Bonus tonus, Contentio, Syntonia.

Τὸ περιγλισχρον. Circumviscosum.

Τριταοφυές, aut ἡμιτριταῖον. Tertianarum naturam referentes.

Τῶν χυμῶν διάχυσις. Humorū diffusio.

Συντονία. Syntonia.

Καταρρώδης. Rheumaticum.

Σύντηξις, aut συντηκτική. Colliquatio, colliquativum.

Ῥευματισμοί. Rheumatismi.

123 Τῶν ἑτερογενῶν. Eorum, quæ sunt alterius generis.

Πάρεσις. Paresis.

Σφακελισμὸν. Sphacelismum.

124 Ὑποχωρήματος. Sub-excretionis.

Συντονία. Syntonia.

Τάσις. Tensio.

Ἐν τῇ τάσει. In tensione.

Τάσιν. Tensionem.

Λύσις, καὶ διαφύρσις. Solutio, & dissolutio. λυθῆσης τῆς τῆς μορίων φύσεως ἐν τῇ τάσει τινὶ ὄσης. Soluta quapiam naturæ particula, in quadam contentione existentis.

Paroxysmus Epilepticus Ἐν τάσει ἵνα dicitur; παράλυσις vero ἐν λύσει τινί. Paralysis verò in quadam solutione.

Omnis convulsio Ἐν τῇ τάσει ἐκάνη. In illa contentione.

Paresis, Paraplegia, Paralysis Ἐν τῇ λύσει. In solutione.

125 Θεὸν τι. Quidpiam Divinum.

Διαθέσεώς τινος. Dispositionis cuiuspiam.

Βαρυκοίαι, νωδρώτητες. Graves auditus, Torpores.

Συντονία. Syntonia.

Καταρρώδες. Rheumaticum.

Καταρρήξεις. Rheumaticum.

Pituita Πνέυματαταμένη. Liquefscens, ac veluti spirituosā.

Ἡμιπληγία. Hemiplegiæ.

Διαχύσεως τῆς φλέγματος. Diffusionis phlegmatis.

Λεπτομέρεσται. Qui partes habent maximè tenues.

Patienti Λιδοτομηθέντι. Qui debet secari, aut cui lapis est extrahendus.

Κακοςόμαχος. Kacostomacus, Malus stomachus.

Ναυτιώδης. Nauseosus.

126 Οἷον ἀναπαῖ, καὶ καρδίῳ, καὶ πνεύμονα ἐς ἑαυτά, ἔ ἐς κεφαλῶν. Iracundia convellit, & cor, & pulmonem, & caput, in se ipsa.

Ἀναρρόπη. Sursum tendentia.

Ἡμιρρόπος. Semirepens.

Ἐκ πορσαγωγῆς. Sensim, & paulatim.

Τῇ ὅλη ὀσίᾳ. Toti substantiæ.

127 Κάτω. Inferius.

Ipsius cerebri Ὀτονία, & σωντονία. Eutonia, & Syntonia, Bonus tonus, & contentio.

Ῥευματισμὸς. Rheumatismus.

Δυσδιαφύρητα. Ægrè exhalabilia.

Εὐρω. Per effluxionem.

Ὀργασμός. Orgasmus.

Ἐπώδυνα. Dolorosa, dolorem inferentia.

Ἀσφυζία. Pulsus defectus.

129 Quidpiam Συγγενές. Cognatum.

Pulsus Δίκροτος. Dicrotus, bis feriens.

Ἀσφυκτος. Sine Pulsu.

Θλίψις. Angustia, Compressio.

Επισήμασις. Annotatio.

Θλίψεως. Angustia.

Ἀθλιπτον. Sine angustia, & incompressum.

Επισήμασις ἄθλιπτος. Annotatio incompressa, sine molestia, & angustia.

Ἰκτεριώδης. Morbo regio obnoxius.

130 Καῦμα. Kauma, Incendium.

Ἰκτερος Κατακορῆς. Admodum saturatus.

Ἀφωνοί, καὶ ἀπόπληκτοι. Aphoni, & Apoplectici.

Παραδείγματα. Exempla.

Φλόγωσις. Phlogosis.

Ἀξιόλογον. Insigne, & effatu dignum.

131 Δύσπνοια. Dyspnæa.

132 Ἀλύκη, Anxietas.

133 Ἐξανθήματα. Exanthemata.

Ἀναρρόπιω. Sursum tendentiam.

Ἀσινέως. Innoxie.

Ἰκτεριώδης, ἀπύρετος. Ictericus, Infebricitans.

134 Quidquam Συγγενές. Cognatum.



- 135 Α'πύρετος . Infebricitans .  
 136 Φλεγματοῦδης . Pituitosus .  
 Φθορίω . Medicamento abortifero .  
 137 Ἰκτεριώδης . Auriginosus .  
 Ρέγχος . Stertor .  
 Corpus Λεπτομερές . Habitus tenuis .  
 Κατάρ'ρώδες . Rheumaticum .  
 Ε'ύσαρκος . Benè carnosus .  
 Φρικώδης . Horrificus .  
 Καῦμα . Kauma , Accensio .  
 Α'φωνος . Aphonus , Insonus , ut ver-  
 tit Theodorus Gaza .  
 138 Α'πονεννοημένως ἔχει πρὸς τὰς τροσ-  
 φορὰς πάσας . Desperata , & extre-  
 ma inappetentia se habebat ad om-  
 nes ciborum oblationes; est phrasis  
 κακόζηλος Hippocratis , & affectata,  
 ut significet summum odium in ci-  
 bos , ut illa mulier 3. Epidem.  
 πρὸς τὰ γέυματα ἀπονεννοημένως ἔχεν ,  
 erat in cibos extremo odio .  
 139 Chyli copia Καταλειφθέντος , κα-  
 μὴ ἐκτραπέντος , In naturam nec re-  
 cepti , nec conversi .  
 Εἰσέρχεται . Ingreditur .  
 Τῇ διαφθορῇσει . Diaphorefi .  
 Διαφόρησις . Diaphoresis .  
 141 Βίλημ Α'κρητον . Sinceram .  
 142 Α'λίσκονται . Capiuntur .  
 Σκελετὸς , Sceletos .  
 Ε'υσάρκης , ἔ' εὖ τὰ σώματα ἔχοντας .  
 Benè carnosos , & benè corpora ha-  
 bentes .  
 Τὸ ὑγρὸν , καὶ τὸ θερμὸν . Humidum ,  
 & calidum .  
 143 ζύμωσις τῶ χυμῷ μελαγχολικῷ .  
 Fermentatio humoris melancholici .  
 Τὸ κοιλιακόν , ἔ' λειεντερικόν . Cælia-  
 cum , & Lientericum .  
 Α'νάδοσις . Distributio .  
 144 Ἰδιοσυγκρασί'α . Idiosyncrasia .  
 145 Δυσδιαφόρητον . Ægrè evaporabile .  
 146 Ταχυθάνατος . Velociter moriens .  
 147 Προδυμώτερα . Paratiora .  
 Ἰκτεριώδεις . Ictericì , Auriginosi .  
 149 Κακόχρους . Mali coloris .  
 150 Σφακιλώδης . Sphacelodes .  
 Πολιτικόν . Politicon .  
 Adversus omnia incommoda aeris  
 Θωρησένεσθαι . Armari , & muniri .  
 152 Φληζάκια . Papulæ , Pustulæ in  
 modum bullæ erumpentes .

- Προφαινόμενα . Anteapparentia . Pro-  
 phenomena .  
 153 Α'νακάθαρσις . Purgatio sursum per  
 sputa .  
 Αἱματοχύται . Sanguinis effusores .  
 154 Sudor Διαφορητικός . Diaphoretici-  
 cus .  
 Τὰ λευκά . Alba .  
 155 Materia Πυοειδής aut γονοειδής .  
 Puriformis , Seminiformis .  
 Π'νοματοποι'α . Nominis fictio , Ono-  
 matopœa .  
 156 Παροξυσμός . Paroxysmus .  
 Ο'ρ'ρός . Serum .  
 Διάχυσις . Effusio .  
 Πδάνει χεῖδαι . Antevertit fundi , sic  
 enim simpliciter interpretamur ,  
 antigrapha enim , ex Eustathio , non  
 debent pati violentiam .  
 Ρ'εῦμα . Rheuma .  
 Πολλάκις δέ , καὶ ῥ'ῶματιδέντος τῷ πνεύ-  
 μονος διὰ τινὰ ἄλλω αἰτίαν ἐκ μορίων ,  
 ἢ ἐκ τῆς κεφαλῆς . Multoties  
 vero pulmone rheumatizante , pro-  
 pter aliam causam ex aliis parti-  
 bus , non à capite , neque à parti-  
 bus ad ipsum caput spectantibus .  
 Ρ'ῶματίζεσθαι . Rheumatizare .  
 Α'πότηξις . Colliquatio .  
 157 Ρ'ῶματισμός . Rheumatismus .  
 Ἐκπυρρῆναι . Suppurari .  
 159 Quidpiam Συγγενές . Cognatum .  
 Τῷ γλώσσῳ ἀκρατῆς . Qui habet lin-  
 guam incontinentem , Incontinens  
 linguam , Impotens ad linguam  
 movendam .  
 160 Ρέγχος . Stertor ,  
 Πάντα παροξύνει . Omnia sunt exacer-  
 bata .  
 163 Τὸ θεῖον . Quidpiam Divinum ,  
 extremè , & occultissimè Malignum ,  
 ut Fernelius de Abditis Morborum  
 causis in immensum usurpat .  
 Α'πειπτον . Incœtile .  
 164 Ο'ρ'ρός . Serum .  
 165 Πνευματικός . Pneumaticus .  
 Ἰcterus Κατακορής . Admodum satura-  
 tus .  
 167 Δυσκρίτῆς , αὐτὸ δυσανίατῆς . Ma-  
 lè judicatos , & insanabiles .  
 168 Α'φωνος . Aphonus , Insonus , ex  
 Theodoro Gaza , in vocalis .



- 169 Τ'πόχλωρος . Subviridis.  
 Ο'ρθοστάδων . In erectum stans.  
 170 Ε'φοδοί, ρ'οπαί, κ' κινήσεις . Viar,  
 Vergentia, Motus.  
 Εξέρυθρον . Valdè rubens.  
 171 Τῶν ἀποκρῆστικῶν . Repellentium .  
 Κρίσιμον μὴ κείνον . Judicatorium non  
 judicans.  
 172 Α'ξιολόγως . Non pro dignitate  
 morbi .  
 173 Α'φωνος . Aphonus .  
 Α'τυνία . Toni dissolutio .  
 Ε'κ τῆς δὲ ἀτονίας . Ex atonia .  
 174 Α'νδρακάδης . Carbunculosus .  
 Ε'υήθης . Boni moris .  
 Αἰμόφοβος . Hæmophobus, Aquifuga,  
*ex Cel. Aurelian.* Aquam timens.  
 175 Ε'ν τῇ διαφορήσει . In diaphoresi .  
 176 Ε'πιδημικόν . Epidemicum .  
 Σπόραδικόν . Sparsum, Sporadicum .  
 Α'σινέες . Innocui .  
 Ὑπερκαθάρσεις . Superpurgatio, Hy-  
 percatharsis .  
 Οὐσία . Substantia, Essentia .  
 Διαθέσις . Dispositio .  
 Κακοπραγία . Mala actio, & infortunium .  
 Ε'κλάβοι . Exalbidi .  
 Ἰχωροειδές . Ichoroides .  
 177 Συστροφή . Systrophe, Restagnatio,  
 Concretio .  
 Πεπασμός . Concoctio .  
 178 Α'πὸ τῶν ἀγγείων, αὐτὸ ἀπὸ τῶν ἐλκέων,  
 A vasis, aut ab ulceribus .  
 Ἰχωροειδής . Ichoroides .  
 Τριτανοφύων . Febrium tertianarum  
 naturam referentium .  
 Α'φωνία, ἀφεςις . Aphonia, Vocis ca-  
 rentia, & Aphesis, Morbi remissio  
 Καταφοράς, καταλήψις, κατοχάς κ' κώ-  
 ματα . Kataphoras, Katalepsis, Ka-  
 tochas, & Komata .  
 Περὶ τῆς παροξυσμῆς, κ' ἀφωνία, κ'  
 λήθης, κ' ἀφεςις . Circa Paroxysmos,  
 Aphonia, & Lethargus, & Exolu-  
 tio, & Virium projectio .  
 300 Μικρὴ αἰτία, ἃ κέσιν λύεται, ἢν μὴ  
 τί περὶ τόπον κύριον πάθη . Hippocr.  
*lib. de Præceptis.* Parva causa me-  
 della exolvitur, nisi quid circa lo-  
 cum principem fuerit affectum .  
 301 Επιτροχάδην ἀγόρευε Πάυρα μὲν  
 ἀλλὰ μάλα λιγέως . Atrides vero suc-

- cinctè pauca, sed valdè argute con-  
 cionabatur . Ἀντὶ κεφαλῶν, τάχιστα  
 ἐν τῷ ἐπιτρέχειν τὰ πολλὰ, ἐσπευσ-  
 μένως . Summatim, per capita,  
 cum celeritate, ut plurimum per-  
 currendo, quoniam non erat, πα-  
 λυμυθός, multiloquus . Ex Eustathio  
 Iliad. γ .  
 Ῥήματα . Verba .  
 Νοήματα . Notiones .  
 Τῆς ἀνακεφαλαίωσιν . Per capitulatio-  
 nem .  
 302 Λογοδαίδαλος κ' σοφιστής . Logodes-  
 dalos, Verbofos, & Sophistas .  
 303 Ενθουσιασμός . Enthusiasmus .  
 Ε'πίλογος . Epilogus .  
 Βραχυλογία . Breviloquentia .  
 Τῶν πρόνοιαν . Prævidentiam .  
 304 Ο'λος ὁ ἄνθρωπος ἐκ γενετῆς νόσος .  
 Totus homo à generatione morbus  
 est .  
 311 Περὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τραυμάτων .  
 De Capitis vulneribus .  
 312 Τὰ πασμάδεα ἐπὶ τῇ τελευτῇ,  
 Convulsiones propè mortem .  
 Τελευτᾶν . Mori, Desinere .  
 Τὸ κρίνεσθαι . Judicari .  
 Α'κρατεές . Impotentès .  
 313 Τρώματος . Vulneris .  
 Ἐκλεψαν δὲ με τὴν γνώμην αἰ' ῥαφαί .  
 Deceperunt meam cogitationem Su-  
 turæ .  
 Μεσοπλεύριον . Intercostales .  
 314 Σπασμώδης τι . Quidquam spaf-  
 modicum .  
 Σπασμός φυσώδης . Convulsio flatulenta .  
 Αἱ συνολκῆ πασμάδες . Tractus Spaf-  
 modici .  
 315 Διάθεσις πασμώδης τῆς σόματος τῆς  
 γαστρῆς . Diathesis Spasmodica ex ore  
 ventriculi .  
 Τὰ πάθη πασμώδεα . Passiones spaf-  
 modicæ .  
 Τῶν τραυμάτων . Vulnerum .  
 Τὰ σπάσματα . Spasmata .  
 Σπασμόν τινα . Convulsionem quandam .  
 Ε'μφορότονος . Emproftotonos .  
 Ο'πιστότονος Opistotonos .  
 316 Τάσις, Tensio .  
 Κίνησις . Motus .  
 Ε'ν τῇ κινήσει . In motu .  
 Ομμα πεπηγός . Oculus defixus .



Διὰ τῆς τάσεως ἰσάροπον . Propter tensionem equalis tendentiae .  
 Ἐν τῷ γίνεσθαι ; ἔν τῷ γενέσθαι . In fieri , in facto esse .  
 Τὸ βλέφαρον ριγνόν , συνεσπασμένον . Palpebra incurvata , Disrupta , Contracta .  
 Διὰ τῆς τάσεως σπασμώδεια . Propter tensionem convulsivam .  
 Συστροφίῳ , vel συστολή . Systrophe , Systole .  
 Συστέλλεσθαι καὶ συσρέφεσθαι . Contrahi , Perverti .  
 Ἀπεςπασμένον , συνεσπασμένον , καμπύλον ἢ ριγνόν . Perversum , Contractum , Incurvatum , vel Disruptum .  
 Ἀποστροφή , ἢ καμπυλότης , aut συστολή . Perversio , vel Incurvatio , aut Contractio .  
 Καμπύλονται , συσρέφονται , καὶ συστέλλονται . Incurvantur , Pervertuntur , Contrahuntur .  
 317 Τῶν προγνωστικῶν . Prognosticorum .  
 Ἀποαίρετος . Involuntarius .  
 Ἀπὸ τῆς τόνου . A tono .  
 Τόνος ἀπὸ τῆς τείνεσθαι at τὸ τείνεσθαι & ἀπῆλθαι . Tonus à tendendo , Tendi , Convelli .  
 Ἐν τῷ τόνῳ ἀκίνησίαν . In tono motus ablationem .  
 Τὸ ἀπῆλθαι . Convelli .  
 Τὸ δὲ τινόμενον Quod tensum est .  
 Ἐν τῇ τάσει . In tensione .  
 Ἐν τῇ λύσει . In solutione .  
 Τόνον , & κίνησιν τονικήν . Tonon , & motum tonicum .  
 Ἐρρίψις καὶ τῶν ἁρθρῶν ἀνάκλασις , & τὰ σκέλεα ἁπλοκαμμένα , καὶ ἁπλοπλεγμένα . Dejectio , & articularum reflexio , & recurvatio , & crura contorta , & complicata .  
 Καὶ τόνος καὶ τάσις . Tonus , & Tensio .  
 Λύσις & θάνατος . Solutio , & mors .  
 Ἀπὸ τῆς τείνεσθαι . A tendendo .  
 Ἐν κινήσει τονικῇ . In motu tonico .  
 Ἐρρίψις καὶ τὸ ἁπλοπλεγμένον κακόν . Dejectio corporis , & complicatio crurum pessima est .  
 Ἐκτείνεσθαι . Vehementer contendere .  
 318 Ἐν τετάνῳ καὶ ὀπισθοτόνῳ . In Tetano , & Opistotono .  
 Τόνον καὶ τάσιν τινά . Tonum , & Ten-

sionem quandam .  
 Ἐν τόνῳ καὶ τάσει . In Tono , & Tensione .  
 Ἐν τῇ τάσει . In Tensione .  
 Σπασμός . Spasmus .  
 Τέτανος . Tetanus .  
 Λύονται . Solvuntur .  
 Μαλθακῶς . Molliter .  
 Διάρθρωσις & συνάρθρωσις , Diarthrosis , & Synarthrosis .  
 Περί ἁρθρῶν . De Articulis .  
 Ἀρθρωδία ἁρθρῶσιν . Arthrodia ad Diarthrosin refertur .  
 Ἀποαίρετον . Spontaneum .  
 Ἀπὸ τῆς τάσεως . A Tensione .  
 Ἀπὸ τῆς τόνου . A Tono .  
 Τῶν νέρων & τῆς ἐντάσεως . Nervorum , & Tensionis nomen est .  
 Ἐκ τῆς ὀπισθοτόνου & ἐμπροσθοτόνου . Ex Opistotono , & Emprostitono .  
 320 Ventriculi ὀπισθισμός & ἀνατροπή , Supinitas , & subversio .  
 ὀπισθισμός . Supinitas .  
 Χρονίαν μορὴν τινὸς ἐπικλίσιν . Diuturnam cujusdam partis inclinationem .  
 Συνεχῶς . Assidue .  
 Τὸ κρύος . Frigus .  
 321 Κατὰ συμπάθειαν . Secundum Sympathiam .  
 Κατ' ἰδιοπάθειαν . Secundum Idiopathiam .  
 Σπασμός τις . Convulsio quaedam .  
 322 Εὐθυωρία , & τὸ κατ' ἴξιν . Rectitudo fibrarum , & quod est secundum rectitudinem .  
 Medicos Πνευματικῆς . Pneumaticos .  
 323 Τὸ πρῶτον αἰσθητικόν . Primum sensibile .  
 324 Ἐπιγενόμενον . Epigenomenon , & superveniens .  
 Τὸ ἐπιδεκτικόν . Suscipientis .  
 Τὸ κρύος . Frigus .  
 Συνάγεσθαι , σφίγγεσθαι . In unum cogi ac cohiberi .  
 Καὶ τὸ ψυχρὸν , καὶ τὸ κρύος , καὶ τὸ ῥίγος , Frigidum , Frigus , Rigor .  
 325 Ὁμογενή . Eiusdem generis .  
 Κοινωνία . Communio .  
 Ὅσα κατὰ συμπάθειαν γίνονται νοσήματα , τέτων ἐδὲν ἐστὶ λυτικὸν τῷ ἁρχῆς παθῶν . Quicumque morbi per consensum , contagionemque fiunt , pri-



primarium morbum nullo modo tollunt.

Μετάστας. Metastasis.

Διαφθείρεται. Corruptitur.

326 Κατ' ἴξιν. Secundum rectitudinem.

Μετάστας τις. Quædam Metastasis.

Τὰ πυκνὰ μεταπίπτοντα. Frequentes Permutationes.

Ἀναυδος. Anaudos, sermonem non exprimens.

Μεταβολὴ καὶ μετάπτωσις. Permutatio morbi priori cessante.

Μετάρρυσις. Transfluxio.

Κατάρρως & μετάρρυσις. Catharrhum, & Transfluxio.

Ὁ χυμὸς καταρρέων. Succus defluens.

327 Τὰς μήτρας ἀναυδεύσας. Uteros exsiccatos.

Πρὸς τὴν ἰκμάδα. Propter humiditatem.

Τῆς ἰκμάδος. Humiditatis.

Τὸ σῶμα πάντῃ ἀνοιγόμενον, ἀναπνέον καὶ κινούμενον. Undequaque apertum, respirans, & motum corpus.

Κινούμενον. Motum.

328 Καταρρήγνυνται, & τὸ ὅλον σῶμα καταρρήγνυνται. Disrumpuntur, & totum corpus disrumpitur.

Ἐνεργητικώτερα. Magis efficacia.

Ἐπαναφέρει πρὸς ὁμοειδίαν. Refert ad partes affines, & cognatas.

Ἀπὸ ἑδνέως μικροτάτης. A minima gentili, & cognata parte.

Ob affinitatem ὑπὸ ἑδνέως. Cognatæ partis.

Ἐξαγγέλλουσι. Denunciant.

329 Κατ' ἴξιν. Secundum rectitudinem.

Ἀφωνος. Aphonus.

Ἀκράτεια. Impotentia.

Παραλύσεις. Paralyseos.

Ὀφθαλμοὶ ἰσχυροὶ καὶ ἰσχυροὶ. Distorsio, & perversio.

Αἱ διοικῶσαι δυνάμεις τὸ σῶμα, ἀνάγκης τινὸς καταλαβέσης σφοδρότερον ἐνεργῶσι. Potentiæ rectrices corporis, ingruente necessitate vehementius operantur.

330 Ἀλύπως. Sine dolore.

Ἀποσβέννυται. Extinguitur.

Ἀεὶ φύεται, idest λέγασίτινες, τελειῖται. Perpetuo generatur, dicunt nonnulli, perficitur.

Ἀυξάνεται. Augetur.

Τὸ φύεται. Generatur.

Καθ' ἑαυτὰ καὶ κρείσιν ποιέουσι. Per se ipsa judicationem faciunt.

Ἄλλῃ τῇ φαντασίᾳ, ἄλλῃ τῇ δυνάμει. Per apparentiam, alia vere, & essentialiter.

Τὰ κατάγματα τῶν πλευρῶν, ὅταν ἀπλῶς καὶ μόνῃ γένηται, καὶ μὲν φαντασίαν χαλεπωτέραν τῶν περιθλάσεων ἔχει, τῇ δυνάμει δὲ ἐπιεικεσέραν. Fracturæ costarum simplices, & solæ speciem quidem difficiliorem, & periculosiorem habent quam contusiones ipsæ, tamen vi & facultate mitiorem.

Ἐχειν καὶ κρείσιν non κράσιν. Habere crisin, non crasim.

Καθ' ἑαυτὰ. Secundum ipsa.

Τῇ δυνάμει. Ex essentia.

Κατὰ τὴν φαντασίαν. Ex apparentia, & imaginatione.

Ὡς δὲ ταῦτα φοβερώτερα ἢ κακίω. Quæ erant magisterribilia, quam pejora.

332 Σωληκαί. Tractus.

Τῶν πόνων χρονίων καὶ ἰσχυροτάτων ὄφελος ὁ θάνατος, Diuturnarum passionum, & fortissimarum, suffragium est mors. Hippoc. Capit. Vulner.

333 Ολκοί. Tractiones.

Μανία per ἑκτασιν. Mania, ecstasis.

334 Κατὰ συμβεβηκός. Secundum accidens.

καὶ λύσιν. Solutionem.

Κατὰ τὴν ἀλλοτρίαν. Per successionem.

335 Λαθραίως. Latenter.

Ἀξιόλογοι. Effatu dignus.

Μορβὶ capitis Θεῖον ἄδηλον καὶ θαυμαστόν. Habent quidpiam Divinum, Arcanum, & prodigio simile.

Ἀπνοία. Apnæa, Respirationis ablatio.

Ἀναυδία. Sermonis defectio.

Ἐλκεῖται. Trahi.

Πρόδρομός τις. Quædam præcurso, ad τὰς σωληκαί. Contractiones spasmodicas.

336 Πάθος. Passio.

Ἀφίηται. Attingit.

Ἐκτείνεσθαι. Tendi.

337 Ἐμπύρευμα. Empyreuma, Ignitio.

Ὀστοκόπος. Ostocopos, ossa defatigans.

Ὡς ἐπὶ τῶν ὁστέων μεταστάσεων. Ad uteri secessiones.

Καταχρηστικῶς. Abusivè.



338 *Ἐπιγενόμενα*, ὅσα τῷ αὐξήσειν.  
*Incidentia, propter incrementum.*  
*Ἐπιγένσεις*. *Epigenesis, Supergeneratio.*  
*Τὸ ἐπιγενέσθαι*. *Epigenomena, quæ superveniunt per incrementum.*  
*Παραλύεται*. *Resolvitur.*  
*Παραλυσικ*. *Paralyfis.*  
*Νέκρωσις*, λύσις, σφάκις, & ἀναστοιχείωσις. *Mortificatio, Solutio, sphacelus, Reelementatio.*  
*Διὰ τὴν διαδοχὴν*. *Per successionem.*  
 339 *Ἀναστοιχείωσις*, & ἀναιδυσία. *Reelementatio, & Insensibilitas.*  
*Ὁμωνύμως*. *Æquivocè.*  
*Ἐκ τῆς ὁδοῦ*. *Perfunctoriè.*  
*Κακοήθειάν τινα* *Malignitatem quandam.*  
*Ἐξαίφνης ἀφανίζεσθαι*. *De repente evanescere.*  
*Τὰ ἐπὶ ὁδῶν ἀκρίτως καταμολυνθέντα*, φλαῦρα, καταμολύνεσθαι. *Quæ Dolorosa sine iudicatione emolliuntur, Perniciosa sensim solvi.*  
*Λύεσθαι κατὰ βραχύ*. *Breviter dissolvi.*  
*Ἐξαίφνης ἀφανιδέντος χυμοῦ*. *De repente succis evanescentibus.*  
*Τὸ ἔξαίφνης ἀφανιδῆναι τὰς ὀδυνηρὰς διαθέσεις*, ἀνευ τῆ κατ' ἀλλοτρίαν μέρος τὴν ὁροφάνων ἀπόστασιν γενέσθαι, & ὥς τὰ πλάγχθη δηλοῖ τῷ μεταστάσει τῶν λυπέντων γεγονέναι. *Repente evanescere, & disparere dispositiones dolorificas præterquam quod in alia parte abscissum esse docet etiam ad viscera ipsa humorum molestiam inferentium fieri testatur.*  
*Τὰ οἰδήματα καὶ φλεγμοναί*. *Oedemata, & Phlegmonas.*  
 340 *Καταμολυνόμενον*. *Quod sensim disparet absque ratione.*  
*Τὸ μολυνέσθαι*. *Evanescere absque ratione.*  
*Τὸ τὸ ἔξαις κινήσεως & μεταβολῆς παυσάμενον* & ἀποψυχθεῖν. *Acuti motus, & mutationis quies, & perfrigeratio.*

*Ἀφανίζειν*. *Evanescere.*  
*Ἐν ποιοῦ κράσει*. *In qualitate Craeseos.*  
 341 *Κατὰ συμβεβηκός*. *Secundum accidens.*  
*Ἐν τῇ ἀναστοιχειώσει*. *In reelementatione.*  
*τὴ λύσει καὶ σπασμῷ καὶ τόνῳ*. *Solutionis, Spasmi, & Toni.*  
*Περὶ διαδοχῆς*. *De successionem.*  
*Ἀδελφίτις*. *Cognatio, Communio, Consensus, Fraternitas, Affinitas.*  
*Ὁρχις οἰδησας ἀπὸ βιχέων ὑπόμνημα* ἐστὶ κοινωνίας, σῆθεσι, μαζοῖς, γονίς καὶ φωνῆς. *Testiculus tumefactus in tussientibus documentum est affinitatis cum pectore, mammis, genitura, & vocis.*  
*Κοινωνία*. *Communio.*  
*Καρδιαλγία*. *Cardialgia.*  
*Ὁ ῥόδος λεπτός*. *Serum tenue.*  
 342 *Ἀθρόως*. *Cumulatim.*  
*Τόνον ἐκλείπειν*, & velut λειποψυχεῖν, *Tonum exolvi, & languescere.*  
*Per quandam Ἀντιτάσιν*. *Antitassim contranitentiam naturæ & morbi.*  
*Natura est Ἀντίτονος*. *Contranitens morbo.*  
 343 *Κατὰ τὴν συμπάθειαν*. *Secundum consensum.*  
*Τονικόν*. *Tensivum.*  
*Μετάρρυσις*. *Transfluxio.*  
 344 *Εἰμαρμένη*. *Fatum.*  
*Εἰμαρμένη*, θάνατος. *Fatum, Mors.*  
*Ὁ ἄνθρωπος εἰμαρμένος*. *Homo Fato obnoxius, FATATUS, ut loquitur Isaac Causabonus.*  
*Ἀνακεφαλαίωσις*, ἐπίλογος. *Anacephaleosis, epilogus.*  
 345 *Περὶ Σπασμῶν*. *De Spasmi.*  
*Ἐπιγένημα*. *Epigenesis.*  
*Ἀποδεικτικόν τι*. *Quidpiam demonstrativum.*  
*Ἐμψηξις*. *Fixatio, Concretio, & quodammodo incuneatio.*  
*Τρῶμα*. *Vulnus.*



# V E R B A , QUÆ GRÆCE OCCURRUNT

In prima pagina Appendicis, & in Præfatione  
ad Stephanum Berglerum, latinè reddita.

- I. Ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ γίνεται τὸ Πᾶν. Sallustius de Diis & Mundo. Cap. IX.  
Hanc sententiam Jamblicus pluribus in locis explicat.
- II. Ἐξηγήσεις τῶν γλωσσῶν. Exegeses & interpretationes obscuriorum verborum.
- III. Τηλαυγής. Longè emicans.
- IV. Homerus Εὐμεταχέριςος. Qui manibus tractari potest ad modum Enchyridii, duobus enim parvis opusculis Stephanus Berglerus Lipsiæ totum Homerum edidit, & συντόμως illustravit.
- V. Περὶ καθηκόντων. De Officiis. Nicolaus Maurocordatus Princeps Valachiae, edidit elegantissimum libellum de Officiis ὑπεραττικῶς.
- VI. Δείψανα, καὶ κειμήλια. Lipsana, & Cimelia.
- VII. Ἀποσπάσματα. Fragmenta, & Collecta.
- VIII. Γλωσσαλγήτωσαν. Nugentur, Obloquantur. Αἱρετικοὶ γλωσσαλγῆτωσαν, nugentur, Bilibaldus interpretatur. Nazianz. Orat. β. Γλωσσαλγέω, Lingua prurio, linguæ meæ venenum comoveo. Γλωσσαλγία, Linguæ prurigo, Morbus linguæ, Loquacitas, Linguacitas.
- IX. Ἀρχαῖα. Antiqua.
- X. Ἀποκατάστασις. Renovatio, in integrum restitutio. Multi somniant, de universali Rerum APOCATASTASI, apud Athenagoram de Mortuorum Resurrectione.
- XI. Ἰσόθεος φῶς. Diis simillimus Vir. *Homer.*
- XII. Μικρολόγοι. Pusilla sectantes.
- XIII. Ἀρχὴ παιδεύσεως ἀνομάτων ἐπίσκεψις. Principium Doctrinae, nominum perquisitio. *Epiteft.*
- XIV. Περιεργάζεσθαι. Curiosè agere, Inaniter laborare.
- XV. Πολύπραγμοσύνη. Curiositas, Negotiatio, Multarum rerum aggressio, earumque omnium actio.

T O T E A O Σ.















